เชียงใหม่ ๖๐ รอบนักษัตร:
อดีต ปัจจุบัน และอนาคต

สมโชติ อ๋องสกุล
Somchot Ongsakul

CHIANG MAI
AT THE 60th ANNIVERSARY OF THE ZODIAC CYCLE:
Its Past, Present and Future.

โดย: สำนักงานพัฒนาพิงคนคร (องค์การมหาชน)

ปก: เชียงใหม่ 60 รอบนักษัตร:อดีต ปัจจุบัน อนาคต

แนวคิด: สมโชติ อ๋องสกุล กราฟิกดีไซน์: บริษัทวิทอินดีไซน์ จำกัด

ปกหน้า:

จารึกวัดเชียงมั่นเป็นหลักฐานวันสถาปนาเมืองเชียงใหม่ นับตามสุริยคติปฏิทินจุเลี่ยน ซึ่งใช้ในเวลานั้นตรงกับวันพฤหัสบดีที่ 12 เมษายน พ.ศ.1839 หากนับตามปฏิทินเกรกอเรี่ยนซึ่งเริ่มใช้ตั้งแต่ ค.ศ.1582(พศ.2125)ตรงกับวันพฤหัสบดีที่ 19 เมษายน พ.ศ.1839 นับตามจันทรคติ วันขึ้น 8 ค่ำเดือนวิสาขะ ตรงกับวันพฤหัสบดีที่ 24 เมษายน พ.ศ.1839 มีดวงเมืองกำกับ เกิดวัน 5 คือพฤหัสบดี มีหรคุณ 240356
ยืนยันความน่าเชื่อถือของจารึกหลักนี้ รายรอบด้วย 12 ปีนักษัตรหรือจุลจักร ที่มีชื่อเรียกในภาษาไทย ภาษาไทยยวน ไทเขิน ไทลื้อ ไทใหญ่ ไทมาว จีนและเวียดนาม(ดูภาคผนวก 1) กรณีล้านนาเรียกปีกุนเป็นกุญชร(ช้าง)ด้วย เมื่อถึง พ.ศ. 2559 เชียงใหม่ผ่านกาลเวลามาครบ 60 รอบนักษัตร ก้าวสู่ความเปลี่ยนแปลง เช่นเข้าสู่ประชาคม ASEAN ท่ามกลางการพัฒนาการคมนาคมทั้งในเมือง ระหว่างเมือง และระหว่างภูมิภาค ความก้าวหน้าของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ Financial Technology ฯลฯ เกิดวัฒนธรรมการใช้ชีวิตแบบใหม่ (New Culture Living) ภาพจักรยานจำนวนมากคือวัฒนธรรมการสัญจรของคนในเมืองที่มีระบบขนส่งมวลชนเชื่อมโยงดีมาก เช่นญี่ปุ่น คนปั่นจักรยานบนทางเท้าจากบ้านมาจอดที่สถานีรถไฟเพื่อใช้ระบบขนส่งมวลชนที่เชื่อมโยงทุกย่านทุกเมืองทั่วประเทศ ในภาพคือสถานีรถไฟนากาโน(Nakano) ในกรุงโตเกียวภาพโดยสมโชติ อ๋องสกุล เมื่อมกราคม 2558

ปกหลัง:

เป็นจุดแข็ง(Strength)ของเชียงใหม่ที่เป็นทั้งอดีตและ ปัจจุบันของเชียงใหม่ คือทุนทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ธรรมชาติและผักผลไม้ โดยเฉพาะผักผลไม้ฤดูหนาว ที่มาจากโครงการหลวง ตรงกลางเป็นแหล่งน้ำไชยมงคล 4 แหล่งที่ปัจจุบัน (60 รอบนักษัตร) เหลือแค่ 3 แหล่ง คือดอยสุเทพ แม่น้ำปิงและน้ำแม่ข่า หากวันนี้ (60รอบนักษัตร) ภาคราชการและภาคธุรกิจเอกชน ผู้ครอบครองหนองใหญ่ หรือหนองบัว ได้เริ่มต้นเจรจาเพื่อหาทางสร้างสรรค์เมือง ต่อไป (61 รอบนักษัตร) เชียงใหม่ก็จะมีแหล่งน้ำไชยมงคลครบทั้ง 4 แหล่ง มุมล่างของภาพปกหลังทั้งสองข้างเป็น QR Code ซึ่งเป็นช่องทางสื่อสารที่สะดวกและรวดเร็ว ทางอิเล็กทรอนิค ตัวอย่าง QR Code ที่นำมาเป็นผลงานวิจัยของอาจารย์สาธิต ปิยนลินมาศ ภาควิชาเคมีอุตสาหกรรม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และคณะที่จัดทำขึ้น ทำให้ผู้สนใจสามารถ ใช้สมาร์ทโฟนอ่านเพื่อชมแหล่งประวัติศาสตร์ในเมืองเชียงใหม่ QR Code ด้านบนเป็นของสำนักงานพัฒนาพิงคนคร (องค์การมหาชน)
ภาพดอยสุเทพถ่ายโดยApichart Songsangchun
(ขอบคุณ คุณ สามารถ สุวรรณรัตน์ COMPASS MAGAZINE เอื้อเฟื้อภาพ)

ตราสัญลักษณ์งานสมโภชเชียงใหม่ครบ 60 รอบนักษัตร 720 ปี

แบบโดยชอน พิมสิมานนท์ กราฟิกดีไซน์ ชาวชัยภูมิ

ในเล่ม (รูปดอกโบตั๋น)

ที่มา:จิตรกรรมฝาผนังวัดอุโมงค์สวนพุทธธรรม
ภาพโดย สุรชัย จงจิตงาม

เชียงใหม่ 60 รอบนักษัตร: อดีต ปัจจุบัน และอนาคต

CHIANG MAI AT THE 60TH ANNIVERSARY OF THE ZODIAC CYCLE:

Its Past, Present and Future

สมโชติ อ๋องสกุล

เอกสารวิชาการล้านนาศึกษาลำดับที่ 12
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
จัดพิมพ์
โอกาสงานสมโภชเชียงใหม่ครบ 60 รอบนักษัตร (พ.ศ. 1839-2559)

จัดพิมพ์โดย
สำนักงานพัฒนาพิงคนคร (องค์การมหาชน)
เลขที่ 456 หมู่ 1 ต.ช้างเผือก อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50300

เชียงใหม่ 60 รอบนักษัตร: อดีต ปัจจุบัน และอนาคต

ISBN: 978-616-925-723-3

ผู้แต่ง: สมโชติ อ๋องสกุล

จัดพิมพ์โดย: สำนักงานพัฒนาพิงคนคร (องค์การมหาชน)

456 หมู่ 1 ต.ช้างเผือก อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50300

พิมพ์ครั้งแรก: ๒๕๕๙ โอกาสงานสมโภชเชียงใหม่ครบ 60 รอบนักษัตร (พ.ศ. 1839-2559)

จำนวนพิมพ์: 2,000 เล่ม

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

สมโชติ อ๋องสกุล.

เชียงใหม่ 60 รอบนักษัตร: อดีต ปัจจุบัน อนาคต.-- เชียงใหม่ : สำนักงานพัฒนาพิงคนคร (องค์การมหาชน). 2559.

496 หน้า.

1. เชียงใหม่--ประวัติศาสตร์. I. ชื่อเรื่อง.

959.353

ISBN 978-616-925-723-3

ออกแบบและพิมพ์: บริษัท วิทอินดีไซน์ จำกัด

© สงวนลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๒๗ ห้ามลอกเลียนแบบ ทำซ้ำ ดัดแปลง ส่วนหนึ่งส่วนใดของตำราเล่มนี้ รวมทั้งการจัดเก็บถ่ายทอด ไม่ว่ารูปแบบหรือวิธีการใดๆ ด้วยกระบวนการทางอิเล็กทรอนิกส์ การถ่ายภาพ การบันทึกหรือวิธีการอื่นใดโดยไม่ได้รับอนุญาต

สารบัญ

คำนำผู้จัดพิมพ์ i

บทนำ v

บทคัดย่อ xi

ภาคที่ 1 : พัฒนาการของชุมชนในเชียงใหม่ก่อนใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตอน 1 ร่องรอยชุมชนก่อนสร้างเมืองเชียงใหม่ 3

ตอน 2 ชุมชนในเชียงใหม่สมัยราชวงศ์มังราย 53

ตอน 3 ชุมชนในเชียงใหม่สมัยพม่าปกครอง 67

ตอน 4 ชุมชนในเชียงใหม่สมัยพระเจ้ากาวิละและน้อง ๆ ฟื้นเมือง 73

ตอน 5 ชุมชนในเชียงใหม่ยุคติดต่อชาวตะวันตกระยะแรก 89

ตอน 6 ชุมชนในเชียงใหม่ยุคเทศาภิบาล 109

ตอน 7 ชุมชนเชียงใหม่ช่วงสงครามโลกครั้งที่สองและหลังสงครามโลก 137

ตอน 8 ชุมชนโรงเรียนแพทย์ เชียงใหม่ 179

ภาคที่ 2 : เชียงใหม่ในช่วงแผนพัฒนาฯ เชียงใหม่ในฐานะพื้นที่พิเศษโครงการตามพระราชดำริ และเชียงใหม่บนเส้นทางสู่การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก

ตอน 1 เชียงใหม่ยุคพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 191

ก. เชียงใหม่ยุคพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-11 (พ.ศ. 2504-2559) 191

ข. ชุมชนภาคธุรกิจเอกชน 259

ค. ชุมชนภาคประชาชน 266

ง. ชุมชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ 274

จ. ชุมชนผีและชุมชนเทพ 312

ตอน 2 เชียงใหม่ในฐานพื้นที่พิเศษโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 319

ตอน 3 เชียงใหม่บนเส้นทางสู่การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก: ความเป็นมาและข้อเสนอ 333

ภาคที่ 3 : ว่าด้วยอนาคต : เมื่อเชียงใหม่มีอายุครบ 61 รอบนักษัตร พ.ศ. 2571 (ค.ศ. 2028)

ก. โครงการอนุรักษ์ที่คิดทำกันในช่วงเชียงใหม่มีอายุครบ 60 รอบนักษัตร (พ.ศ. 2559) 357

ข. โครงการเพื่อการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ที่เกิดขึ้นแล้วในช่วงเชียงใหม่มีอายุครบ 60 รอบนักษัตร 371

ฆ. ประชมคม ASEAN 381

ค. ความก้าวหน้าของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกิดขึ้นแล้วในช่วงเชียงใหม่มีอายุครบ 60 รอบนักษัตรและกระแสแห่งอนาคต (เทรนด์ใหม่) ทางธุรกิจ 383

ค. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) 387

ฆ. โมเดล Thailand 4.0 390

ง. Smart City, Smart Life and Smart Home 391

บทส่งท้าย 392

ภาคที่ 4 : ภาคผนวก

ภาคผนวก 1 398

ภาคผนวก 2 400

ภาคผนวก 3 407

ภาคผนวก 4 409

ภาคผนวก 5 423

ภาคผนวก 6 428

ภาคผนวก 7 438

ผู้เขียน ครอบครัวและผลงาน 444

ภาคที่ 5 : บทย่อสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

(ภาษาอังกฤษ) 446

(ภาษาเยอรมัน) 454

(ภาษาดัช) 463

(ภาษาญี่ปุ่น) 471

(ภาษาจีน) 478

ดัชนี 483

คำนำผู้จัดพิมพ์

"นพบุรีศรีนครพิงค์" มีประวัติศาสตร์อันยาวนานกว่า 720 ปี เป็นกาลเวลาที่ยาวนานพอจะสะท้อนเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น ในอดีตที่ผ่านมาบ้างถูกจารึกเป็นภาพถ่ายแห่งความทรงจำ บ้างเป็นประจักษ์พยานที่สำคัญ ที่จะชี้ให้เห็นถึงการก้าวผ่านกาลเวลาไปพร้อมๆ กับความเปลี่ยนแปลง การพัฒนาเมืองสู่ความเจริญรุ่งเรือง ผ่านมาหลายยุคหลายสมัย ปีแล้วปีเล่า จนเป็นเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน แม้กาลเวลาจะล่วงเลยมากว่า 720 ปี เมืองเชียงใหม่ยังสามารถรักษาศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี คงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ล้านนาได้เป็นอย่างดียิ่ง

สำนักงานพัฒนาพิงคนคร (องค์การมหาชน) ตระหนักถึงสมบัติอันล้ำค่าของแผ่นดินกอปรกับในวันที่ 12 เมษายน พุทธศักราช 2559 เมืองเชียงใหม่ครบรอบ 720 ปี นับเป็นโอกาสอันดีที่เรื่องราวของเมืองเชียงใหม่จะได้ถูกเรียบเรียงไว้เป็นลายลักษณ์อักษรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นประวัติศาสตร์ให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาหาความรู้และภาคภูมิใจกับตำนานความยิ่งใหญ่ ความเจริญรุ่งเรืองของเมืองเชียงใหม่ ร่วมกันธำรงรักษา และพัฒนาเมืองเชียงใหม่สู่เมืองมรดกโลกต่อไป ในอนาคต

นับแต่เริ่มก่อตั้งสำนักงานพัฒนาพิงคนคร (องค์การมหาชน) เป็นระยะเวลาสามปี เป็นสามปีแห่งความมุ่งมั่นทุ่มเท ที่สำนักงานพัฒนาพิงคนคร (องค์การมหาชน) ได้ร่วมแรงร่วมใจกับทุกภาคส่วนในการสืบสานศิลปวัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามของเมืองเชียงใหม่ไปพร้อมๆ กับการพัฒนาคน พัฒนาเมือง ให้สมกับที่เมืองเชียงใหม่ได้รับการจัดอันดับให้เป็นเมืองที่น่าท่องเที่ยวที่สุดอันดับ 2 ของโลก จากนิตยสาร Travel and Leisure (ทราเวล แอนด์ เลซเซอร์) ของสหรัฐอเมริกา ในปี 2559 และจะเป็นเมืองที่คนต้องกล่าวขานตราบนานเท่านาน

สมโชติ อ้อยสกุล

ขอขอบคุณ อ.ชัยธวัช เสาวพนธ์ กรรมการบริหารการพัฒนาพิงคนคร และคณะกรรมการบริหารการพัฒนาพิงคนครทุกท่าน ที่ก่อเกิดเป็นหนังสือเล่มนี้

ขอขอบคุณ ทุกภาคส่วนที่มีส่วนสนับสนุนการดำเนินการ และที่สำคัญที่สุด ขอขอบคุณ รศ.สมโชติ อ๋องสกุล กรรมการบริหารหลักสูตร สาขาวิชาล้านนาศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญา ในการจัดพิมพ์หนังสือ เชียงใหม่ 60 รอบนักษัตร : อดีต ปัจจุบัน อนาคต สำเร็จลงด้วยดี

ท้ายที่สุดนี้ ดิฉันหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้ จะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่ ที่จะเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านทุกท่านค่ะ

นางเนตรนภา สุทธิธรรมดำรง
ปฏิบัติหน้าที่ ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาพิงคนคร
สำนักงานพัฒนาพิงคนคร (องค์การมหาชน)

นางเนตรนภา สุทธิธรรมดำรง
ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาพิงคนคร
ร่วมพิธียัญเชิญพระบรมธาตุเจ้าศรีจอมทองเข้าประดิษฐาน
ในเมืองเชียงใหม่ ในวาระสมโภชเมืองเชียงใหม่
มีอายุครบ 720 ปี และวัดพระธาตุจอมทอง
มีอายุครบ 550 ปี ตามประเพณีโบราณในอดีต
เพื่อให้เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่และชาวเมือง
ได้สรงน้ำสักการะในโอกาสปีใหม่เมือง
และได้ยกเลิกไปเมื่อสิ้นระบบเจ้าผู้ครองนคร
เมื่อวันที่ 10-12 มิถุนายน 2559

กิจกรรมเปิดตัวหนังสือ "เส้นทางจักรยานย้อนรอยประวัติศาสตร์" จ.เชียงใหม่

การประกวดภาพยนต์สั้น "รุ่งเรือง เดิศล้ำ ถิ่นวัฒนธรรม พิงคนคร"

การจัดคอนเสิร์ตการกุศล "ก้าวเดินไกลไปกับ Bodyslam" 26 ก.ย. 2558

การประชุมคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 26/2558 วันที่ 30 มิ.ย. 2558
ณ ศูนย์ประชุมและแสดงสินค้านานาชาติเฉลิมพระเกียรติ 7 รอบพระชนมพรรษา

กิจกรรมไหว้พระชมจันทร์ จ.แม่ฮ่องสอน

แหล่งท่องเที่ยวสะพานขาวหาชมภู จ.ลำพูน

ศูนย์ประชุมและแสดงสินค้านานาชาติเฉลิมพระเกียรติ 7 รอบพระชนมพรรษา

เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี
(ภาพโดย: สำนักงานพัฒนาพิงคนคร (องค์การมหาชน))

บทนำ

หนึ่งปี ดวงอาทิตย์เดินตามเส้นสุริยวิถี (Ecliptic) โดยย้ายตำแหน่งไปทางทิศตะวันออกประมาณวันละ 1 องศา เมื่อครบรอบ 1 ปี ทำให้ดวงอาทิตย์เคลื่อนย้ายไปตามกลุ่มดาว ต่าง ๆ 12 กลุ่ม ซึ่งเรียกว่ากลุ่มดาวในจักรราศี (Zodiac) ประกอบด้วย กลุ่มดาวราศีเมษ (Aries) กลุ่มดาวราศีพฤษก (Taurus) กลุ่มดาวราศีมิถุน (Gemini) กลุ่มดาวราศีกรกฏ (Cancer) กลุ่มดาวราศีสิงห์ (Leo) กลุ่มดาวราศีกันย์ (Virgo) กลุ่มดาวราศีตุลย์ (Libra) กลุ่มดาวราศีพิจิก (Scorpius) กลุ่มดาวราศีธนู (Sagittarius) กลุ่มดาวราศีมกร (Capricornus) กลุ่มดาวราศีกุมภ์ (Aquarius) กลุ่มดาวราศีมีน (Pisces) **12 ปี ถือว่าครบ 1 รอบนักษัตรหรือนักขัตต์**

1 รอบนักษัตรหรือนักขัตต์ มี 12 ปีกำหนดให้สัตว์เป็นเครื่องหมายดังนี้

ใจ้	(ชวด)	หนู
เป้าหรือเปล้า	(ฉลู)	วัว
ยี	(ขาล)	เสือ
เหม้า	(เถาะ)	กระต่าย
สี	(มะโรง)	(ภาคกลาง) งูใหญ่ (ภาคเหนือ) นาค
ใส้	(มะเส็ง)	งูเล็ก
สะง้า	(มะเมีย)	ม้า
เม็ด	(มะแม)	แพะ
สัน	(วอก)	ลิง
เร้าหรือเล้า	(ระกา)	ไก่
เส็ด	(จอ)	หมา
ใค้ (อ่านว่าไก้)	(กุน)	(ภาคกลาง) หมู (ภาคเหนือ) กุญชร (ช้าง)

(สารานุกรมวัฒนธรรมไทย (ภาคเหนือ) เล่ม 5 หน้า 2186 -2199 เล่ม 6 หน้า 3063-3062)

ระบบคิดที่นับ 12 ปีเท่ากับ 1 รอบนี้ เรียกว่า จุลจักร หรือทวาทศจักร นิยมใช้ทั้งในไทย สยาม ไทยวน ไทเขิน ไทลื้อ ไทใหญ่ ไทมาว จีน เวียดนาม (ดังตารางชื่อ 12 ปีนักษัตรในภาษาไทต่าง ๆ ในภาคผนวก 1) แต่คนโบราณทั้งในจีน อินเดีย ขอม ไทย ญวน รวมทั้งล้านนายังมีระบบการนับปฏิทินที่ใช้เวลา 60 ปีเท่ากับ 1 รอบเรียกว่า มหาจักร หรือมหาสัฏฐีจักร

(The 60 year cycle) หรือ "ระบบหนไท" (The Thai time reckoning) จีนเรียก "ระบบ 60 ชื่อ" ว่า "ฮวาเจี๊ยะจื่อ"

ระบบ "หนไท" ประกอบด้วย (1) **"แม่ปี"** (mother of the year) มีจำนวน 10 ชื่อแบ่งเป็นแม่ปีเลขคู่กับเลขดังนี้ **แม่ปีเลขคี่** (1) กาบ (3) รวาย (5) เปิก (7) กด (9) เต่า **แม่ปีเลขคู่** (2) ดับ (4) เมือง (6) กัด (8) ล้วง (10) ก่า (2) **ลูกปี** (child of the year) มีจำนวน 12 ชื่อ แบ่งเป็นลูกปีเลขคี่ กับลูกปีเลขคู่ดังนี้

ลูกปีเลขคี่

(1) ไจ้	(ชวด)	หนู
(3) ยี	(ขาล)	เสือ
(5) สี	(มะโรง)	(ภาคกลาง) งูใหญ่ (ภาคเหนือ) นาค
(7) สะง้า	(มะเมีย)	ม้า
(9) สัน	(วอก)	ลิง
(11) เส็ด	(จอ)	หมา

ลูกปีเลขคู่

(2) เป้าหรือเปล้า	(ฉลู)	วัว
(4) เหม้า	(เถาะ)	กระต่าย
(6) ไส้	(มะเส็ง)	งูเล็ก
(8) เม็ด	(มะแม)	แพะ
(10) เร้าหรือเล้า	(ระกา)	ไก่
(12) ใค้ (อ่านว่าไก้)	(กุน)	(ภาคกลาง) หมู (ภาคเหนือ) กุญชร (ช้าง)

วิธีประกอบแม่ปีกับลูกปี นำแม่ปีเลขคี่ ประกอบกับลูกปีเลขคี่ และแม่ปีเลขคู่กับลูกปีเลขคู่ เช่น แม่ปีเลขคี่ (1) กาบ คู่กับลูกปีเลขคี่ (1) ไจ้ (ชวด) หนู เรียกว่าปี กาบไจ้ (กาบคือแม่ปี ไจ้คือลูกปี) แม่ปีเลขคู่ (2) ดับกับลูกปีเลขคู่ (2) เป้าหรือเปล้า (ฉลู) วัว เรียกว่าปีดับเป้า (ดับคือแม่ปี เป้าคือลูกปี) (ใน 1 รอบ 60 ปีจึงมีชื่อแม่ปีและลูกปีดังปรากฏในภาคผนวก 1)

จารึกในภาคเหนือนิยมใช้ปี "หนไทย" เช่นจารึกนครชุม พ.ศ. 1900 เริ่มต้นด้วยข้อความว่า "ศักราช 1279 ปีระกา เดือน 8 ออก 5 ค่ำ วันศุกร์ หนไท กัดเล้า"

จารึกวัดเชียงมั่น บันทึกวันสร้างเมืองเชียงใหม่ว่า "ศักราช 658 ปีระวายสัน เดือนวิสาขะ ออก 8 ค่ำ วัน 5 ไท เมืองเปล้า .." (ดู ทวี สว่างปัญญางกูร **วัฒนธรรมล้านนา แม่กาบไจ้ (ระบบหนไท)** พ.ศ. 2532)

พ.ศ. 2559 เชียงใหม่อายุครบ 720 ปี (พ.ศ. 1839-2559) เมื่อนับตาม ระบบคิดที่นับ 12 ปีเท่ากับ 1 รอบ (จุลจักร หรือทวาทศจักร) ก็เท่ากับ 60 รอบนักษัตร เมื่อนับตามระบบคิดที่ใช้เวลา 60 ปีเท่ากับ 1 รอบ (มหาจักร หรือมหาสัฏฐีจักร) (The 60 year cycle) หรือ "ระบบ

หนไท" (The Thai time reckoning) ก็เท่ากับ 12 รอบ

ชีวิตคนมีโอกาสนับหลายรอบโดยการนับตามจุลจักร หรือทวาทศจักร คือ ครบ 5 รอบ (60 ปี) ครบ 6 รอบ (72 ปี) ครบ 7 รอบ (84 ปี) ครบ 8 รอบ (96 ปี) ครบ 9 รอบ (108 ปี) และครบ 10 รอบ (ร้อยซาวปี) และนับตามคติมหาจักร หรือมหาสัฏฐีจักร (The 60 year cycle) ได้สูงสุด 2 รอบ (ร้อยซาวปี)

ชีวิตเมืองเช่นเชียงใหม่ กลับยืนยาวยิ่งกว่าชีวิตคนหลายเท่า เมื่อนับได้ตามแบบ จุลจักร หรือทวาทศจักรในปี พ.ศ. 2559 ก็ครบ 60 รอบนักษัตร เมื่อนับตาม มหาจักร หรือมหาสัฏฐีจักร (The 60 year cycle) ก็ครบ 12 รอบ ในคติล้านนา ล้านช้าง ถือว่าบ้านและ เมืองมีชีวิตเหมือนคน จึงมีการทำพิธีสืบชาตาบ้าน สืบชาตาเมือง เหมือนสืบชาตาคน ในบางแห่งเช่นล้านช้างถวายอาหารเช่นข้าวนึ่งต่อพระพุทธรูปและพระยานาคในวัดประจำชุมชนทุกวัน

เชียงใหม่เป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่มีชีวิตตั้งบนแผ่นดินอุดมสมบูรณ์ที่มีร่องรอยอารยธรรมยาวนาน มีอดีตและปัจจุบันผ่านกาลมา 60 รอบนักษัตร ตามการนับแบบจุลจักร หรือครบ 12 รอบนักษัตรตาม "หนไท" มหาจักร และมีชีวิตต่อไปอีกหลายรอบนักษัตร

โอกาสนี้ จึงเป็นวาระที่ทุกฝ่ายช่วยกันสืบชาตาเมืองเชียงใหม่ให้มีชีวิตสู่รอบนักษัตรต่อ ๆ ไป หนังสือเล่มนี้จึงประมวลข้อมูลทางประวัติศาสตร์อธิบายภาพอดีต ปัจจุบันและอนาคตของเมืองเชียงใหม่ประกอบด้วย 5 ภาคดังนี้

ภาคหนึ่ง ว่าด้วยอดีต โดยอธิบายพัฒนาการของชุมชน ทั้งชุมชนในพื้นที่และชุมชนในจินตนาการที่ผู้คนมีความสัมพันธ์ทางจินตนาการร่วมกัน เช่นชุมชนเจ้านายฝ่ายเหนือ ชุมชนสงฆ์ ชุมชนภาคราชการ ชุมชนธุรกิจเอกชน ฯลฯ ในยุคก่อนใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแบ่งเป็น 8 ยุค

เนื้อหาหลักภาคแรกปรับปรุงจากงานวิจัยของผู้เขียนเรื่อง **ประวัติศาสตร์ชุมชนในเชียงใหม่:การสร้างประวัติศาสตร์** ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ช่วง พ.ศ. 2544-2546 โดยผู้เขียนได้ปรับปรุงเพื่อตีพิมพ์บางส่วนออกมาแล้ว 2 เล่มคือ (1) **ชุมชนช่างในเวียงเชียงใหม่:ประวัติศาสตร์ชุมชน** เชียงใหม่: เอกสารวิชาการศูนย์ล้านนาศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ ลำดับที่ 5 พ.ศ. 2558 (2) **ชุมชนสงฆ์และ ชุมชนวัดในเชียงใหม่: ประวัติศาสตร์ชุมชน** เล่ม 2 (อยู่ระหว่างการตีพิมพ์) โดยเพิ่มเติมส่วนต้นที่เป็นผลงานขุดค้นและขุดแต่งทางโบราณคดีในภาคเหนือของกรมศิลปากรและคณะนักวิชาการ เพื่อให้เห็นภาพอดีตอันยาวนานของดินแดนภาคเหนือก่อนตั้งเป็นเมืองเชียงใหม่และทุกเมืองในภาคเหนือตอนบน ขอขอบคุณกรมศิลปากรและนักวิชาการเจ้าของผลงานวิจัยที่นำผลงานมาใช้ทุกท่าน

ภาคสอง ว่าด้วยปัจจุบัน แบ่งเป็น 3 ส่วนสำคัญคือ (1) พัฒนาการของเชียงใหม่ในช่วงแผนพัฒนาฯ ตั้งแต่ฉบับแรก (พ.ศ. 2504-2509) ถึงฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) โดยเพิ่มชุมชนนักธุรกิจเอกชน ชุมชนภาคประชาชน ชุมชนเมืองในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่และชุมชน

ความเชื่อเกี่ยวกับผี-เทพ (2) เชียงใหม่ในฐานะ "พื้นที่พิเศษ" โครงการอันเนื่องมาจากพระราช-ดำริ ซึ่งผู้เขียนเสนอว่าเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ควรนับเป็น "สิ่งที่เป็นคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากล" (Outstanding Universal Value) ของเชียงใหม่ (3) เชียงใหม่บนเส้นทางสู่การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก โดยภาพถ่ายโครงการหลวงทั้งหมดเป็นฝีมือเจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่ (เกิด พ.ศ. 2478) ซึ่งเดินทางไปถ่ายรูปทุกโครงการด้วยความวิริยะและอดทนเพราะหลายพื้นที่เข้าถึงยากมาก ท่านได้เมตตาอนุญาตให้นำใช้ภาพชุดนั้นในหนังสือเล่มนี้

ภาคสาม ว่าด้วยอนาคต "อีก 1 รอบนักษัตรต่อไป" (The Next Zodiac Cycle) เมื่อเชียงใหม่มีอายุครบ 61 รอบนักษัตรใน พ.ศ. 2571 (ค.ศ. 2028) บนฐานข้อมูลของโครงการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองที่คิดทำกันในช่วงเชียงใหม่มีอายุครบ 60 รอบนักษัตร (พ.ศ. 2559) กระแสใหม่ทางเทคโนโลยี และทิศทางการพัฒนาประเทศไทย

ภาคสี่ เป็นภาคผนวก ว่าด้วยข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย (1) ชื่อ 12 ปีนักษัตรในภาษาไทต่างๆ และลำดับ 60 ชื่อวันและปีในระบบหนไท ทวี สว่างปัญญางกูร ผู้รวบรวม (2) ลำดับกษัตริย์ราชวงศ์มังราย (พ.ศ. 1839-2121) 18 รัชกาล (17 คน) (3) ลำดับผู้ครองเมืองเชียงใหม่สมัยพม่าปกครอง (พ.ศ. 2121-2317) 17 รัชกาล (16 คน) (4) เจ้าหลวงเชียงใหม่ 9 องค์ (พ.ศ. 2325-2482) และเครือญาติ (5) รายชื่อเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ข้าหลวงต่างพระองค์ ข้าหลวงใหม่ ข้าหลวงเทศาภิบาล สมุหเทศาภิบาลมณฑลพายัพ (6) รายชื่อผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ (7) รายชื่อนายกเทศมนตรีเทศบาลนครเชียงใหม่ (พ.ศ. 2479-2559)

ภาคห้า เป็นบทย่อสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary) ซึ่งมีเนื้อหามากกว่าบทคัดย่อ(Abstract) ได้รับความร่วมมือในการแปลเป็นภาษาต่างประเทศดังนี้ (1) ผศ.ดร.สุเทพ สุนทรเภสัช นักมานุษยวิทยาอาวุโสแปลเป็นภาษาอังกฤษ (2) Prof.Dr.Nobutaka Ito คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่แปลเป็นภาษาญี่ปุ่น (3) PETER SPYCHER ชาวสวิสเซอร์แลนด์สมาชิกชมรมจักรยานวันอาทิตย์เชียงใหม่แปลเป็นภาษาเยอรมัน (4) Didi ชาวดัตช์ สมาชิกชมรมจักรยานวันอาทิตย์เชียงใหม่แปลเป็นภาษาดัตช์ (Dutch) (5) คุณเพชร ชีวิน-ภิญโญ สมาชิกชมรมจักรยานวันอาทิตย์เชียงใหม่แปลเป็นภาษาจีน โดยมีคุณสุมนัส รังสิยา-นนท์ ประธานชมรมจักรยานวันอาทิตย์เชียงใหม่ช่วยประสานงาน ขอขอบพระคุณและขอบคุณผู้แปลทุกท่านและผู้ประสานงานที่ทำให้ผลงานเล่มนี้สื่อสารได้ถึง 6 ภาษา อย่างไรก็ดีโดยเหตุหลังงานแปลเสร็จผู้เขียนปรับระยะเวลาในอนาคตจากเดิม 750 ปี เป็น 1 รอบนักษัตรต่อไป คือเมื่อเชียงใหม่ครบ 61 รอบใน พ.ศ. 2571 (ค.ศ. 2028) บทแปลภาษาต่างประเทศบางภาษาจึงยังคงเป็น 750 ปี

นอกจากนั้นเมื่อการจัดหน้าต้นฉบับเสร็จเรียบร้อยปรากฏว่าจำนวนหน้ามากเกินกว่ากำหนด จึงต้องปรับบทย่อสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary) จำนวน 15 หน้าเป็นบทคัดย่อ (Abstract) เหลือ 2 หน้าดังที่ปรากฏ เนื้อหาของบทย่อสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

จึงต้องอ่านจากภาษาต่างประเทศ

สำหรับแนวคิดในการออกแบบปกของหนังสือเล่มนี้ได้บันทึกไว้ในด้านในปกหน้าแล้ว โอกาสนี้ขอขอบคุณเจ้าของภาพที่นำมาใช้บนปก ขอบคุณอาจารย์สาธิต ปิยนลินมาศ ภาควิชาเคมีอุตสาหกรรม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และคณะที่จัดทำ QR Code ทำให้ผู้สนใจสามารถใช้สมาร์ทโฟนอ่านเพื่อชมแหล่งประวัติศาสตร์ในเมืองเชียงใหม่อย่างน้อย 2 ภาพ

ขอขอบคุณคณะกรรมการบริหารการพัฒนาพิงคนคร ที่ได้สนับสนุนการตีพิมพ์หนังสือเล่มนี้ เพื่อเผยแพร่ในโอกาสเชียงใหม่มีอายุครบ 60 รอบนักษัตร (พ.ศ. 1839-2559) เช่นเดียวกับหนังสือชุดเส้นทางจักรยานสู่แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในเชียงใหม่ โดยเฉพาะ อ.ชัยธวัช เสาวพนธ์ กรรมการบริหารการพัฒนาพิงคนคร นางเนตรนภา สุทธิธรรมดำรง ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาพิงคนคร ดร.ศราวุฒิ ศรีศกุน รองผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาพิงคนคร ผู้อำนวยการสำนักงานเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี

ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ผู้สนับสนุนโครงการวิจัยชุดประวัติศาสตร์ชุมชน เมื่อพ.ศ. 2544-2546 ซึ่งผู้เขียนได้นำมาปรับปรุงเพื่อตีพิมพ์แบ่งเป็น 3 เล่มแล้ว ขอบคุณทุกฝ่าย ทุกคนที่มีส่วนร่วมในการทำงานวิจัยครั้งนั้น ขอบคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) อีกครั้งที่ได้สนับสนุนผู้เขียนได้ทำงานวิจัยชุด LLEN (Local Learning Enrichment Network) ช่วง พ.ศ. 2552-2554 ทำให้ผู้เขียนได้สร้างนักวิจัยรุ่นหนุ่มสาวก่อนเกษียณอายุราชการ ผลงานวิจัยชุด LLEN ยังอยู่ใน http://llen.edu.cmu.ac.th ที่ครูและผู้สนใจยังสามารถเข้าชมได้ในปัจจุบัน ที่สำคัญหลังผมเกษียณอายุราชการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ยังได้สนับสนุนให้ผมเป็นหัวหน้าโครงการวิจัยชุดประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเมืองตะกั่วป่าเพื่อสร้างองค์ความรู้และนักวิจัยท้องถิ่นในบ้านเกิดของผม ตั้งแต่มิ.ย. 2559-2561 ทำให้เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งของชีวิตนักวิชาการที่ไม่ได้จบเมื่อเกษียณอายุราชการ

ขอขอบคุณ เจ้าของผลงานวิจัยที่อ้างอิง เจ้าของภาพประกอบที่นำใช้งานหนังสือเล่มนี้ โดยเฉพาะเจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่ บรรณาธิการ หนังสือที่ระลึกโอกาสสำคัญหลายเล่ม ท่านเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัวเพื่อถ่ายภาพโครงการหลวงทุกโครงการด้วยความวิริยะอุตสาหะยิ่ง เพราะบางพื้นที่เข้าถึงยากมาก

ลุงบุญเสริม สาตราภัย ช่างภาพผู้สะสมภาพเชียงใหม่ในอดีต คุณเอนก นาวิกมูล ผู้ทุ่มเทชีวิตเพื่อการสะสมภาพ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องและสิ่งของเช่นของเล่นในอดีตจัดทำเป็นหนังสือและพิพิธภัณฑ์

ศ.เกียรติคุณสรัสวดี อ๋องสกุล ประธานหลักสูตรสาขาวิชาล้านนาศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คลังภาพชุดประวัติศาสตร์ล้านนา

ขอบคุณแหล่งข้อมูล ภาพและแผนที่เช่นสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร หอจดหมายเหตุ มหาวิทยาลัยพายัพ ขอบคุณผู้แปลเอกสารภาษาต่างประเทศที่เป็นลายมือ

เขียนคืออาจารย์ท่านผู้หญิงวรุณยุพา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ผู้แปลสถานที่ในแผนที่และแผนผังที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษด้วยลายมือ และนางสาวสิรัศมิ์ อ๋องสกุล ผู้แปลแผนผังที่ตั้งฐานทัพของกองทัพญี่ปุ่นในบริเวณโรงเรียนสตรีวัฒโนทัยพายัพที่เขียนด้วยภาษาญี่ปุ่น

ขอบคุณผู้มอบเอกสารส่วนบุคคลและภาพถ่ายในครอบครัว เช่น อ.ชัยยศ ชัยนิลพันธ์ หลานชายพ่อเลี้ยงเมืองใจ (พ.ศ. 2430-2512) คุณปรียา อัยยเสน หลานสาวของมร.เอมิล ไอเซนโฮเฟอร์วิศวกรชาวเยอรมัน (ค.ศ. 1879-1962) คุณอนันตชัย นิมมานเหมินท์ บุตรของศาสตราจารย์อัน นิมมานเหมินท์ (พ.ศ. 2460-2540)

ขอบคุณคุณสุนทร ยามศิริ รองนายกเทศมนตรีเทศบาลนครเชียงใหม่ ผู้มอบหนังสือรายงานประจำปีของเทศบาลนครเชียงใหม่ซึ่งมีข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนและรายชื่อผู้บริหารเทศบาลนครเชียงใหม่

ขอบคุณ วิทอินดีไซน์ ที่ได้ร่วมสร้างสรรค์ผลงานวิชาการชุดสมโภชเชียงใหม่ ครบ 60 รอบนักษัตร ซึ่งเป็นอนุสรณ์ในวาระสำคัญของเชียงใหม่ เหมือนครั้งสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี

ที่สำคัญ เมื่อหนังสือเล่มนี้เสร็จ สำนักงานพัฒนาพิงคนคร (มหานคร) เตรียมเปิดตัวหนังสือด้วยการจัดประชุมทางวิชาการเพื่อร่วมกันหาทิศทางนำเชียงใหม่ไปสู่การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก

ขอทุกท่านที่กล่าวนามและผู้อ่านทุกท่านมีสุขภาพดี ได้เป็นกำลังสำคัญในการร่วมสมโภชเชียงใหม่เมื่อเชียงใหม่มีอายุครบ 61 รอบนักษัตรต่อไป

สมโชติ อ๋องสกุล
ศูนย์ล้านนาศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อาคาร 7 ชั้น 3 โทร. 08-1742-3305
E-mail: somchotcm@hotmail.com

ผู้เขียนและศ.เกียรติคุณสรัสวดี อ๋องสกุล ร่วมงานสมโภชเชียงใหม่ 60 รอบนักษัตร ณ บริเวณข่วงอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ เมื่อเช้าวันที่ 12 เมษายน 2559

บทคัดย่อ

หนังสือเชียงใหม่ 60 รอบนักษัตร: อดีต ปัจจุบัน อนาคต ประกอบด้วย 5 ภาค ดังนี้

ภาคหนึ่ง ว่าด้วยอดีต อธิบายพัฒนาการของชุมชนในเชียงใหม่ ทั้งชุมชนในพื้นที่และชุมชนในจินตนาการที่ผู้คนมีความสัมพันธ์ทางจินตนาการร่วมกัน เช่นชุมชนเจ้านายฝ่ายเหนือ ชุมชนสงฆ์ ชุมชนภาคราชการ ชุมชนธุรกิจเอกชน ชุมชนภาคประชาชน ฯลฯ ในยุคก่อนใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แบ่งเป็น 8 ยุค คือ (1) ชุมชนโบราณยุคก่อนสร้างเมืองเชียงใหม่ (2) ชุมชนในเชียงใหม่สมัยราชวงศ์มังราย (3) ชุมชนในเชียงใหม่สมัยพม่าปกครอง (4) ชุมชนในเชียงใหม่สมัยพระเจ้ากาวิละและน้องๆ ฟื้นเมือง (5) ชุมชนในเชียงใหม่สมัยยุคติดต่อกับชาวตะวันตกระยะแรก (6) ชุมชนในเชียงใหม่สมัยยุคเทศาภิบาล (7) ชุมชนในเชียงใหม่ช่วงสงครามโลกครั้งที่สองและหลังสงครามโลก (8) ชุมชนโรงเรียนแพทย์ เชียงใหม่

ภาคสอง ว่าด้วยปัจจุบัน แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ (1) พัฒนาการของเชียงใหม่ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับแรก (พ.ศ. 2504-2509) ถึงฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) โดยเพิ่มชุมชนนักธุรกิจเอกชน ชุมชนภาคประชาชน ชุมชนเมืองในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ชุมชนผีและชุมชนเทพ (2) เชียงใหม่ในฐานะ “พื้นที่พิเศษ” โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งผู้เขียนเสนอว่าเป็น อีกสิ่งหนึ่งที่ควรนับเป็น “สิ่งที่เป็นคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากล” (Outstanding Universal Value) ของเชียงใหม่ (3) เชียงใหม่บนเส้นทางสู่การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก

ภาคสาม ว่าด้วยอนาคต “อีก 1 รอบนักษัตรต่อไป” (The Next Zodiac Cycle) เมื่อเชียงใหม่มีอายุครบ 61 รอบนักษัตรใน พ.ศ. 2571 (ค.ศ. 2028) บนฐานข้อมูลของโครงการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองที่คิดทำกันในช่วงเชียงใหม่มีอายุครบ 60 รอบนักษัตร (พ.ศ. 2559) กระแสใหม่ทางเทคโนโลยี แผนพัฒนาฯฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และทิศทางการพัฒนาประเทศไทย

ภาคสี่เป็น ภาคผนวก ประกอบด้วย (1) ชื่อ 12 ปีนักษัตรในภาษาไทต่างๆ และลำดับ 60 ชื่อวันและปีในระบบหนไท ทวี สว่างปัญญางกูร ผู้รวบรวม (2) ลำดับกษัตริย์ราชวงศ์มังราย (พ.ศ. 1839-2121) 18 รัชกาล (17 คน) (3) ลำดับผู้ครองเมืองเชียงใหม่สมัยพม่าปกครอง (พ.ศ. 2121-2317) 17 รัชกาล (16 คน) (4) เจ้าหลวงเชียงใหม่ 9 องค์ (พ.ศ. 2325-2482) และเครือญาติ (5) รายชื่อเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ข้าหลวงต่างพระองค์ ข้าหลวงใหม่ ข้าหลวง

เทศาภิบาล สมุหเทศาภิบาลมณฑลพายัพ (6) รายชื่อผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ (7) รายชื่อนายกเทศมนตรีเทศบาลนครเชียงใหม่ (พ.ศ. 2479-2559)

ภาคห้า เป็นบทย่อสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary) ซึ่งมีเนื้อหามากกว่าบทคัดย่อ (Abstract) ได้รับความร่วมมือในการแปลเป็นภาษาต่างประเทศดังนี้ (1) ผศ.ดร.สุเทพ สุนทรเภสัช นักมานุษยวิทยาอาวุโสแปลเป็นภาษาอังกฤษ (2) Prof.Dr.Nobutaka Ito คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่แปลเป็นภาษาญี่ปุ่น (3) PETER SPYCHER ชาวสวิสเซอร์แลนด์สมาชิกชมรมจักรยานวันอาทิตย์เชียงใหม่แปลเป็นภาษาเยอรมัน (4) Didi ชาวดัตช์ สมาชิกชมรมจักรยานวันอาทิตย์เชียงใหม่แปลเป็นภาษาดัตช์ (Dutch) (5) คุณเพชร ชีวินภิญโญ สมาชิกชมรมจักรยานวันอาทิตย์เชียงใหม่แปลเป็นภาษาจีน

แปลเป็นภาษาอังกฤษ
โดย ผศ.ดร.สุเทพ สุนทรเภสัช
(ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

แปลเป็นภาษาเยอรมัน
โดย PETER SPYCHER
(ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

แปลเป็นภาษาจีน
โดย เพชร ชีวินภิญโญ
(ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

แปลเป็นภาษา Dutch
โดย Didi (คนที่ 4 จากซ้ายไปขวา)
(ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

แปลเป็นภาษาญี่ปุ่น
โดย ศ.ดร.Nobutaka Ito
(ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

ภาค 1

พัฒนาการของชุมชนในเชียงใหม่ ก่อนใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ

แอ่งประดูลา ลำปาง

ดอยหลวง เชียงใหม่

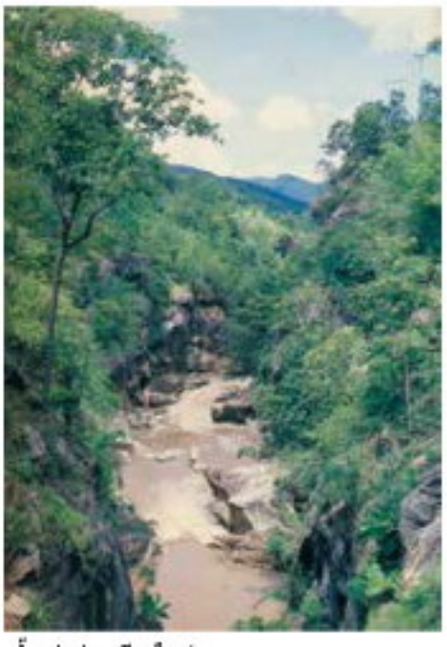

น้ำแม่แจ่ม เชียงใหม่

ลุ่มน้ำแม่กวง-แม่ปิง เขตจังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 1
ร่องรอย “ชุมชนโบราณ” ยุคก่อนสร้างเมืองเชียงใหม่

ก. ร่องรอยชุมชนโบราณจากหลักฐานทางโบราณคดี

1. ชุมชนโบราณในภาคเหนือก่อนสร้างเมืองเชียงใหม่

จากงานขุดค้นทางโบราณคดีพบร่องรอยชุมชนโบราณที่สำคัญ เช่น แหล่งโบราณคดีที่ถ้ำตะกร้า ตำบลนาแส่ง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง พบชิ้นส่วนฟอสซิลกระดูกของมนุษย์โฮโมอีเรคตัส (Homo Erectus) มีอายุประมาณ 5 แสนปี[1] แหล่งโบราณคดีบนที่สูงในเขตอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบร่อยรอยชุมชนยุคหินบนพื้นที่สูงที่มีอายุมากกว่า 22,190-10,200 ปี พบวัฒนธรรมเกี่ยวกับโลงศพ และการตกแต่งฟันที่มีอายุ 2,200-1,000 ปี[2] แหล่งโบราณคดีที่ประตูผา เขตพื้นที่ติดต่อระหว่างอำเภอแม่เมาะกับอำเภองาว จังหวัดลำปาง พบร่องรอยชุมชนที่มีอายุมากกว่า 3,000 ปี[3] แหล่งโบราณคดีที่เชียงราย เชียงแสน[4] พะเยา[5] ลำพูน[6] แพร่[7] น่าน[8] ล้วนมีร่องรอยชุมชนโบราณที่มีอายุประมาณ 7,000-2,500 ปี

แหล่งที่พบร่องรอยมนุษย์โบราณที่อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง (ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2557)

แหล่งโบราณคดีในพื้นที่จังหวัดลำปาง

1. ภาพชุดแหล่งโบราณคดีที่ประตูผา อำเภองาว จังหวัดลำปาง

ภาพเขียนสีแดง แหล่งโบราณคดีดอยผาก้าน (2) หมู่ 3 บ้านท่าสี ตำบลบ้านดง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง
(ที่มาภาพและคำบรรยาย: วิวรรณ แสงจันทร์ นักโบราณคดี)

แอ่งประตูผา
(ที่มาภาพและคำบรรยาย: วิวรรณ แสงจันทร์)

ศิลาจารึก ที่แหล่งโบราณคดีประตูผา (จารึกถ้ำเต่นวัว)
(ที่มาภาพและคำบรรยาย: วิวรรณ แสงจันทร์)

หลุมขุดแหล่งโบราณคดีประตูผา
(ที่มาภาพและคำบรรยาย: วิวรรณ แสงจันทร์)

ภาพเขียนสี ที่แหล่งโบราณคดีประตูผา
(ที่มาภาพและคำบรรยาย: วิวรรณ แสงจันทร์)

2. ภาพชุดแหล่งโบราณคดีแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

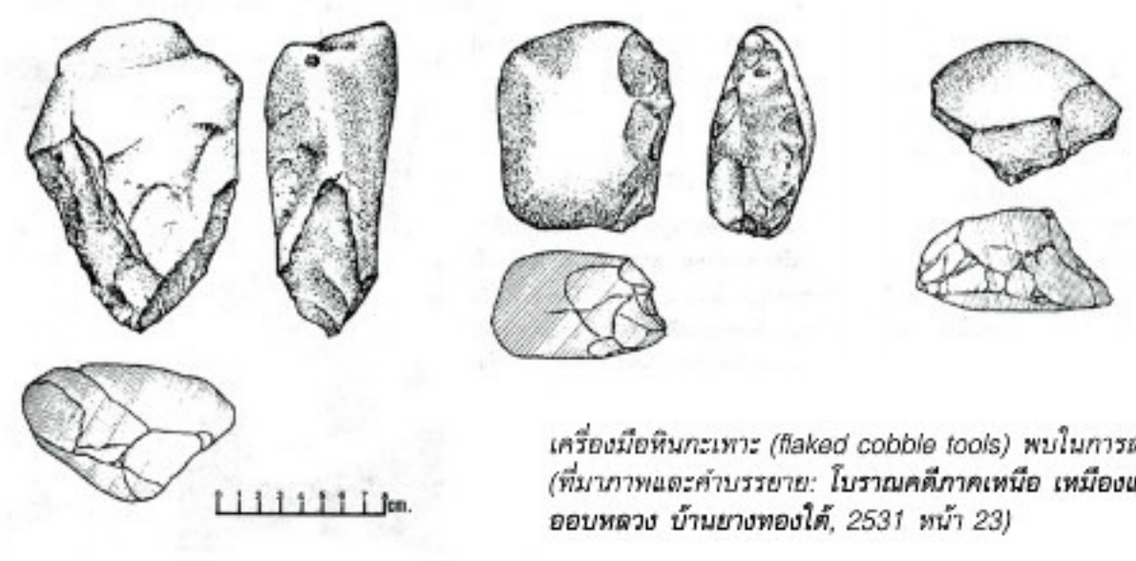

*เครื่องมือหินกะเทาะ (flaked cobble tools) พบในการสำรวจ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือ เหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 23)*

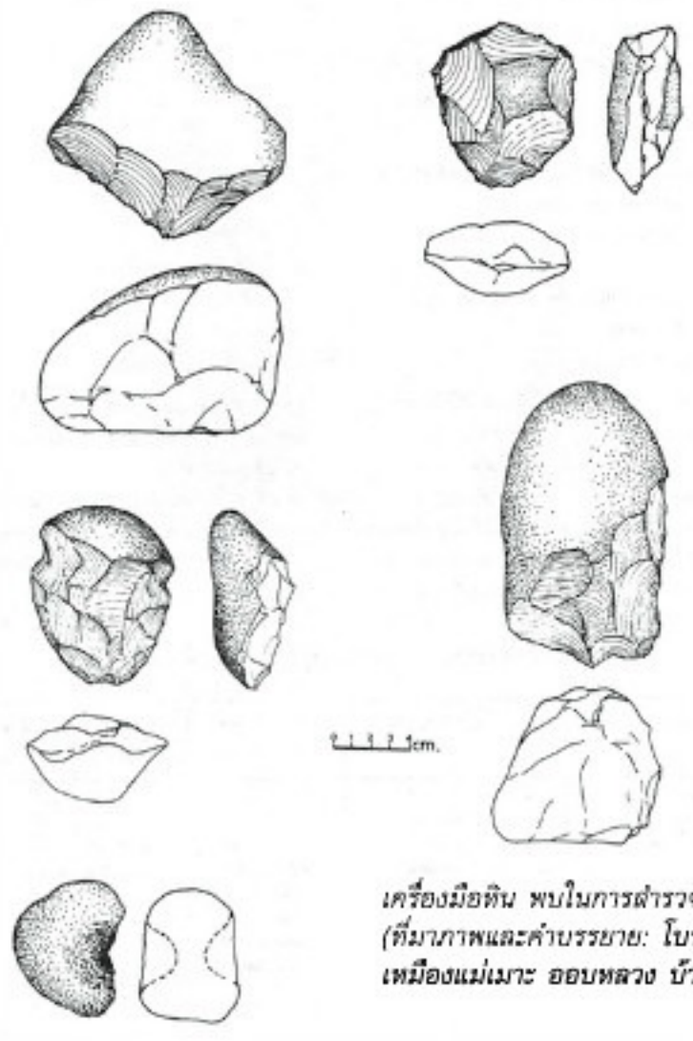

*เครื่องมือหิน พบในการสำรวจแหล่งโบราณคดีหมายเลข 6 (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือ เหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 26)*

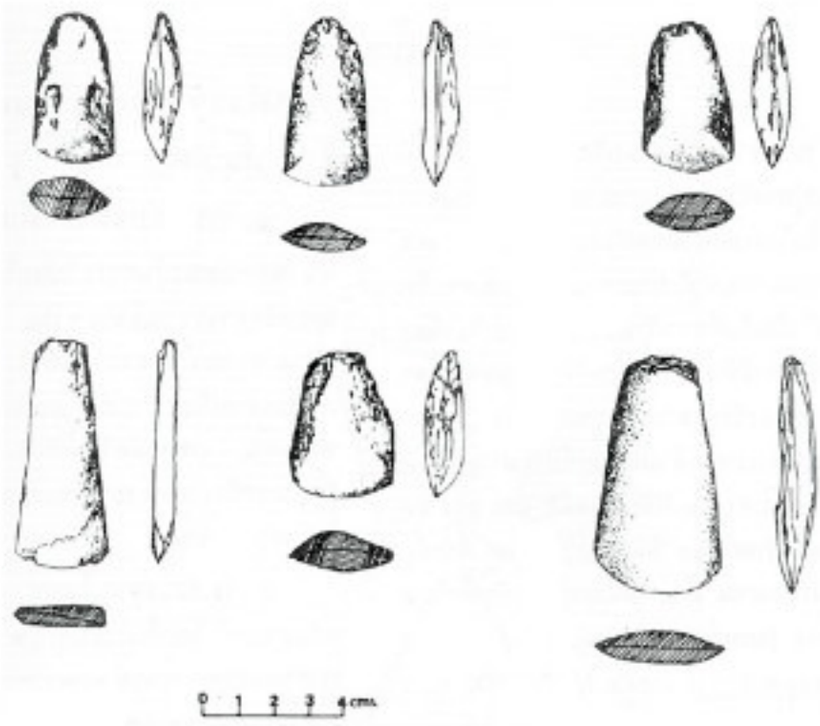

ขวานหินขัดไม่มีบ่าขนาดเล็ก ทำจากหินแปรสีเขียว พบในบริเวณที่ฝังศพครั้งที่ 2 คูหาบน (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือ เหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 13)

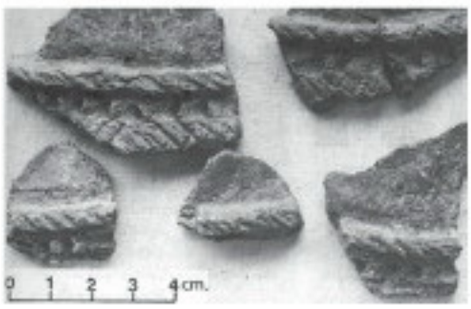

เศษภาชนะดินเผาแบบหม้อมีสัน เขียนลายสีแดงและมีลายเชือกทาบ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือ เหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 9)

ขวานหินขัดไม่มีบ่า พบในบริเวณที่ฝังศพครั้งที่ 2 (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือ เหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 12)

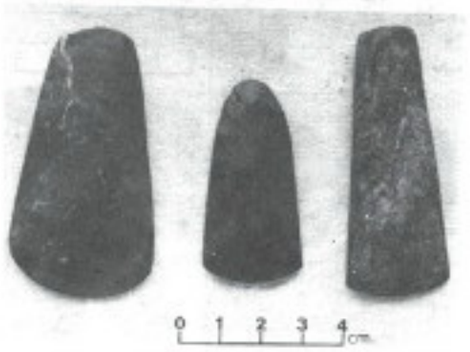

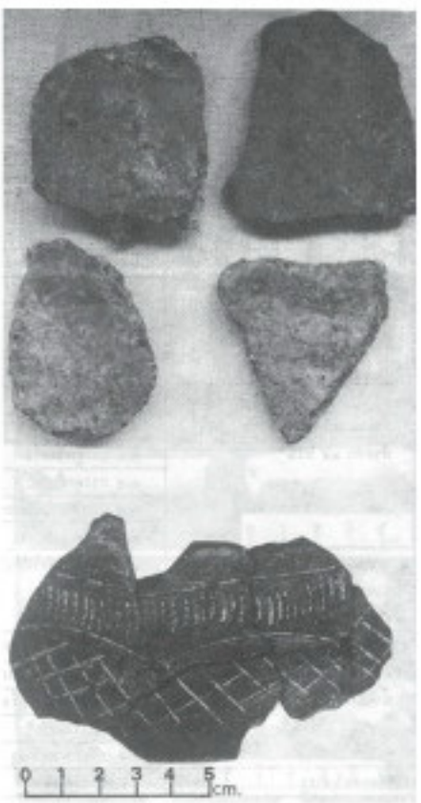

เศษภาชนะดินเผาผิวเรียบ เขียนลายสีแดง (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือ เหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 9)

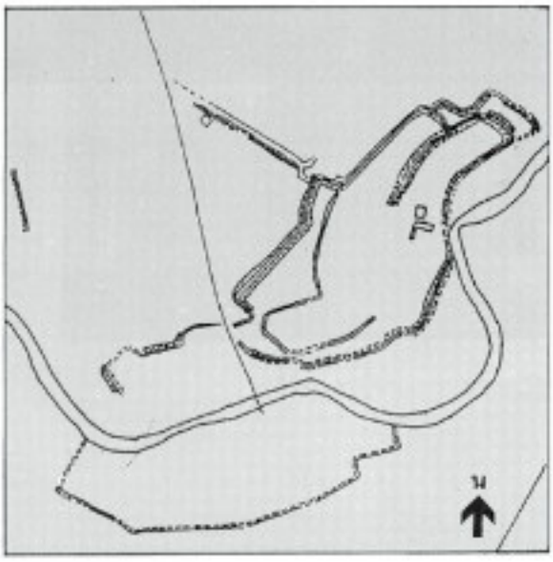

บ้าน *เมืองลำปาง*
ตำบล *หัวเวียง*
อำเภอ *เมือง*
จังหวัด *ลำปาง*
ชื่อเมือง *เมืองเขลางค์*
*(ที่มา: **เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา**, 2539 หน้า 242)*

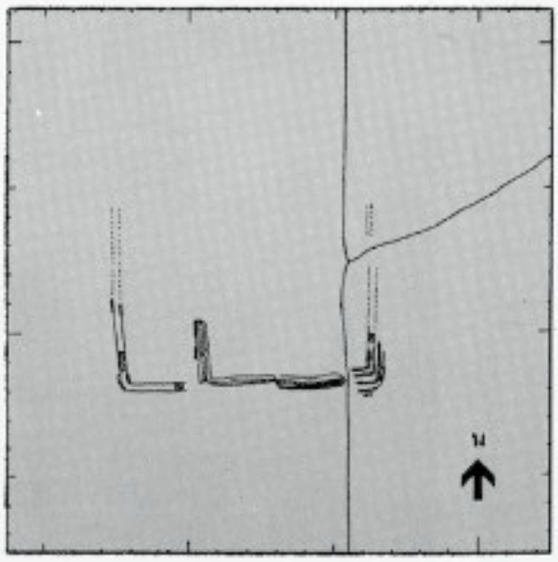

บ้าน *ลำปางหลวง*
ตำบล *ลำปางหลวง*
อำเภอ *เกาะคา*
จังหวัด *ลำปาง*
ชื่อเมือง *เวียงพระธาตุลำปางหลวง*
*(ที่มา: **เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา**, 2539 หน้า 250)*

พื้นที่ทางประวัติศาสตร์ 4 ยุค บนสองฝั่งน้ำแม่วัง

1. *เขลางค์นครยุคหริภุญไชย*
2. *ยาสัมพางค์*
3. *เขลางค์นครยุคเชียงใหม่*
4. *นครลำปางยุครัตนโกสินทร์*

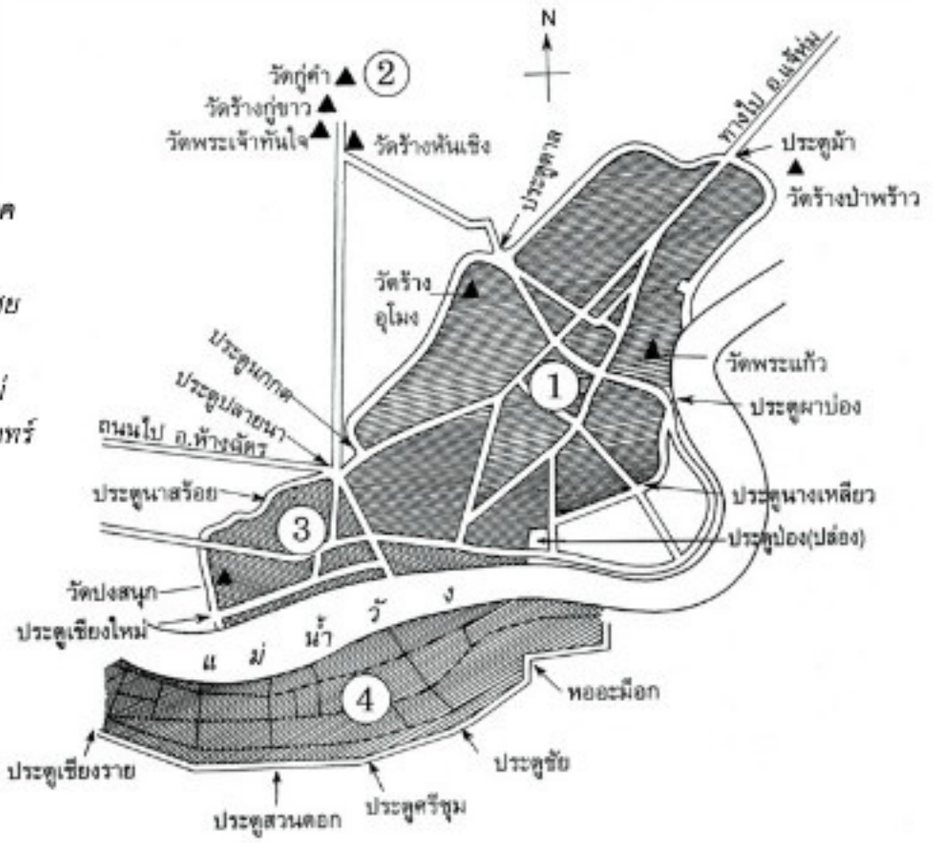

*(ที่มา: **ลำปางในพงศาวดารไทยถิ่นเหนือ** จัดทำโดยสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดลำปาง 2548)*

แหล่งโบราณคดีในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ภาพชุดแหล่งโบราณคดีบนพื้นที่สูง ในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

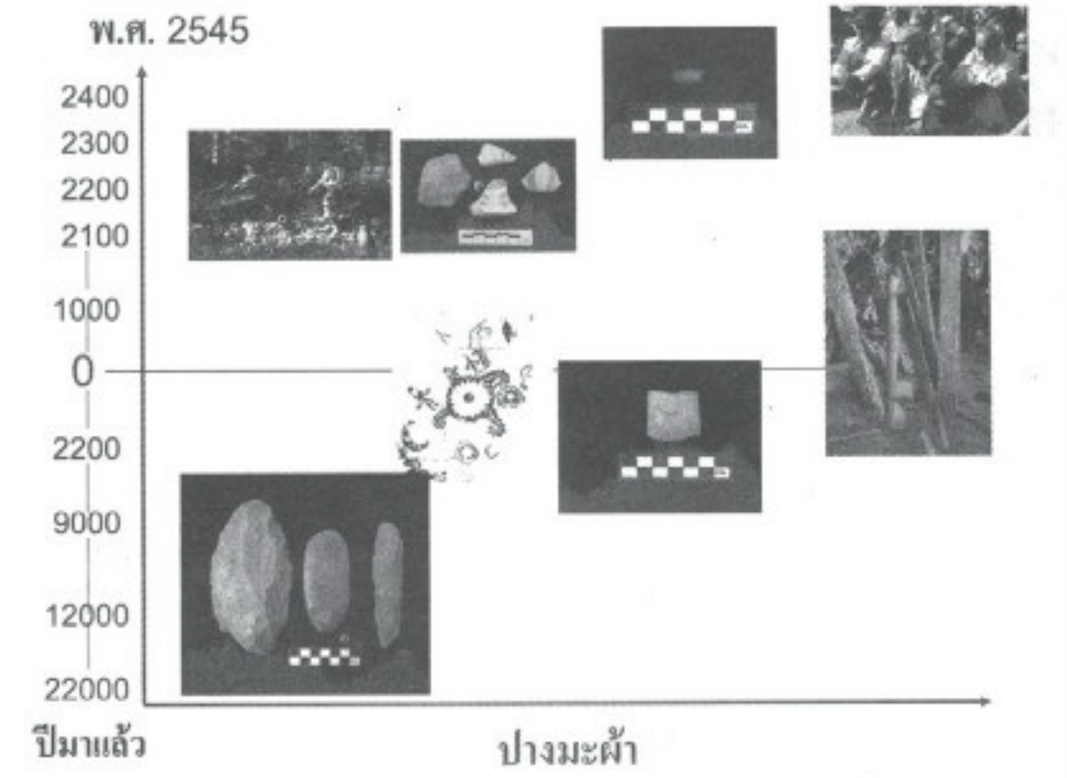

*ภาพจำลองแสดงพัฒนาการทางวัฒนธรรมในพื้นที่สูงจากหลักฐานทางโบราณคดีที่พบจากการวิจัยของ รศ.ดร.รัศมี ชูทรงเดช และคณะ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีบนพื้นที่สูงในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน**, 2547 หน้า 123)*

*ภาพจำลองแสดงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในระบบนิเวศต่าง ๆ (วาดโดย รัศมี ชูทรงเดช และตกแต่งด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดย ศุภร ชูทรงเดช) (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีบนพื้นที่สูงในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน**, 2547 หน้า 143)*

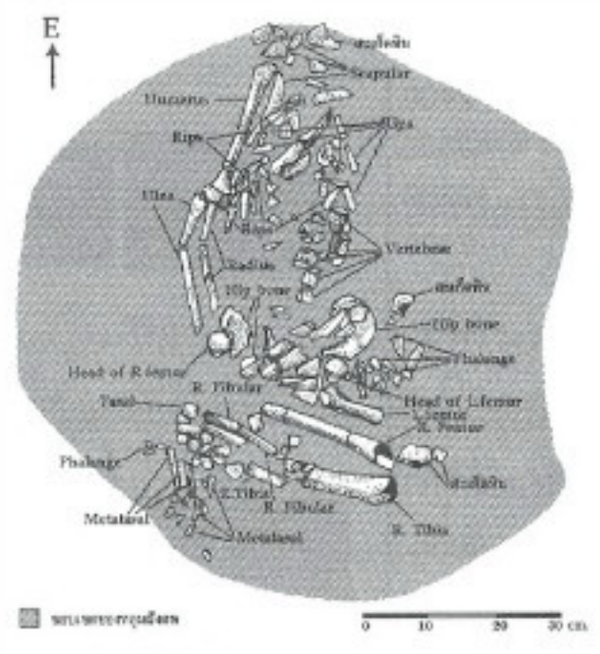

*โครงกระดูกหมายเลข 2 ที่แหล่งโบราณคดีเพิงผาถ้ำดอด (วาดโดย วีรศักดิ์ แคล้วคำพุฒ และตกแต่งด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดย พิพัฒน์ กระแจะจันทร์) (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีบนพื้นที่สูงในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน**, 2547 หน้า 124)*

*โครงกระดูกหมายเลข 1 ที่แหล่งโบราณคดีเพิงผาถ้ำดอด (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีบนพื้นที่สูงในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน**, 2547 หน้า 124)*

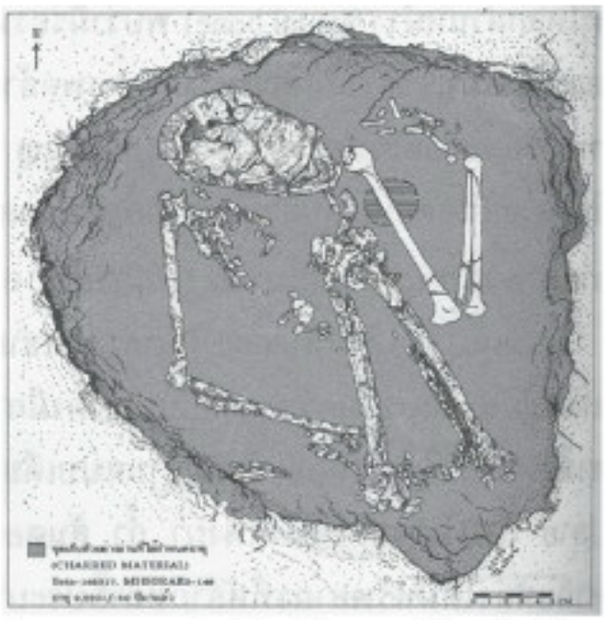

*โครงกระดูกมนุษย์พบที่แหล่งโบราณคดีเพิงผาบ้านไร่ (วาดโดย เชิดศักดิ์ ตรีรยาภิวัฒน์ และตกแต่งด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดย พิพัฒน์ กระแจะจันทร์) (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีบนพื้นที่สูงในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน**, 2547 หน้า 126)*

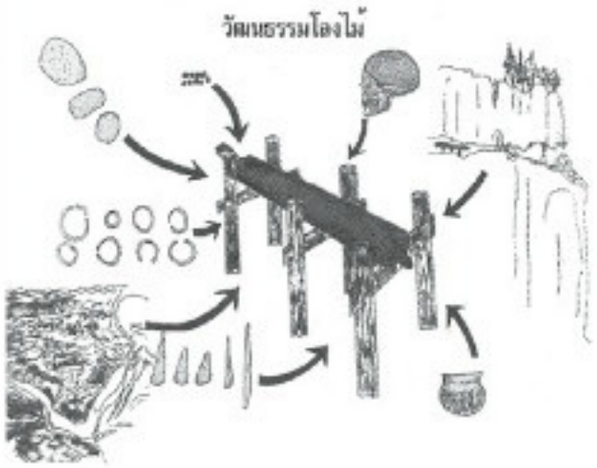

*ภาพจำลองแสดงลักษณะวัฒนธรรมโลงไม้ 1)ภูมิประเทศหินปูน 2)ขวานโลหะเหล็ก 3)ห่วงเหล็ก 4)หินกรวดแม่น้ำที่มีรอยใช้งาน 5)ลูกปัด 6)กระดูกคน 7)หน้าผา/ด้านหน่งไว้ศพ 8)เศษหม้อตายเชือกพาบ 9)โลงไม้ (วาดโดย รัศมี ชูทรงเดช) (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีบนพื้นที่สูงในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน**, 2547 หน้า 128)*

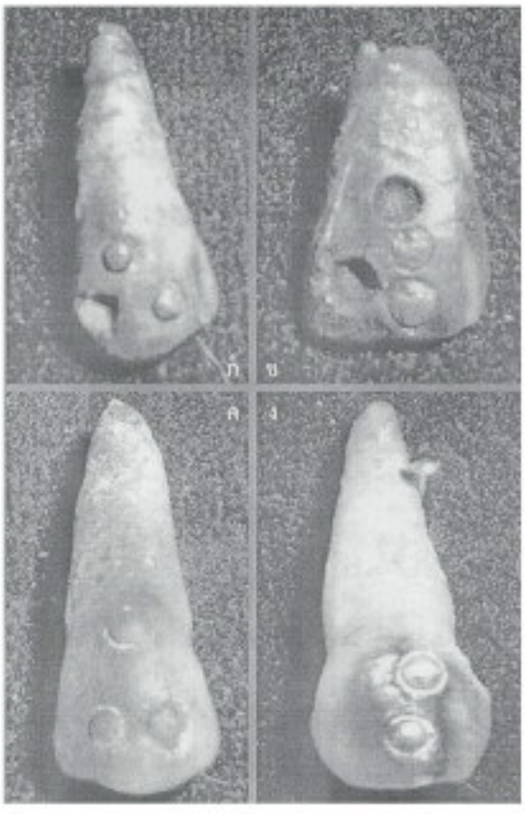

*ตัวอย่างของฟันที่มีการตกแต่ง ก)ฟันเขี้ยวแท้บนข้างซ้าย ผิวฟันสีดำ มีรอยเจาะ 3 รู วัสดุอุดหลุดไป 1 รู ข)ฟันตัดแท้ซี่ที่ 2 บนข้างซ้าย ผิวฟันสีดำ มีรอยเจาะ 4 รู วัสดุอุดหลุดไป 2 รู ส่วนของรากฟันหายไป ค)ฟันเขี้ยวแท้บนข้างขวา ผิวฟันมีสีดำ มีรอยเจาะ 3 รู ง)ฟันเขี้ยวแท้บนข้างซ้าย ผิวฟันมีสีขาว มีรอยเจาะ 2 รู วัสดุอุดมีความมันวาวมากกว่าซี่อื่น (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **งานช่างฝีมือในยุคเหล็กของวัฒนธรรมโลงไม้บนพื้นที่สูงใน อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน**, 2557 หน้า 99)*

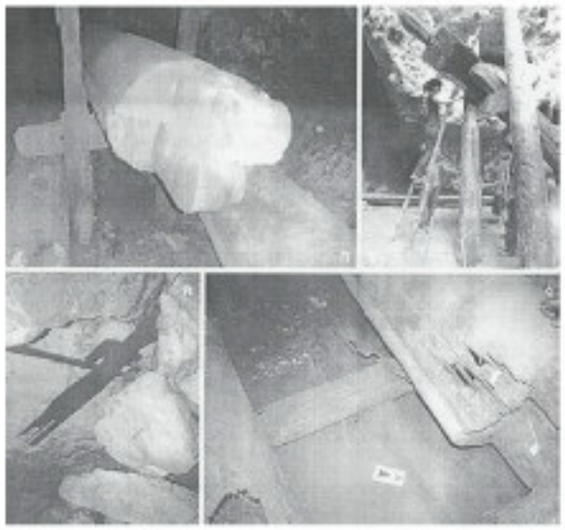

*ตัวอย่างการวางโลงบนคานแบบต่าง ๆ ก)คานที่เจาะทะลุเสา จากแหล่งโบราณคดีถ้ำโลงลงรัก ข)เจาะในเสาจากแหล่งโบราณคดีเพิงผาบ้านไร่ ค)คานไม้วางพาดไว้กับร่องหินภายในถ้ำจากแหล่งโบราณคดีถ้ำจ่าโป่ และ ง)คานไม้ที่วางบนพื้นดิน จากแหล่งโบราณคดีถ้ำโลงลงรัก (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **งานช่างฝีมือในยุคเหล็กของวัฒนธรรมโลงไม้บนพื้นที่สูงใน อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน**, 2557 หน้า 97)*

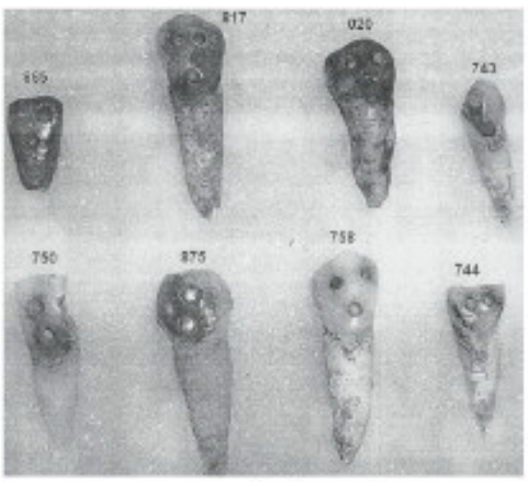

*ฟันตกแต่ง (เจาะรู) พบในถ้ำผีแมน (แมนเป็นคำเมือง แปลว่า โลงลอกมา) จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ที่มาภาพและคำบรรยาย: นันธมน ภูรีพัฒน์พงศ์ คงคาสุริยฉาย. (2557). "ผีแมน จากหลักฐานโครงกระดูก" ใน **ผีในหลักฐานคนตายและคนเป็น**, 2557 หน้า 64.*

*โลงผีแมน (แมนเป็นคำเมือง แปลว่า โลงลอกมา) (ที่มาภาพและคำบรรยาย: พิพัฒน์ กระแจะจันทร์. บรรณาธิการ. **ผีในหลักฐานคนตายและคนเป็น**, 2557 หน้า 4.*

*ตัวอย่างของโลงขนาดใหญ่ จากแหล่งโบราณคดีถ้ำโลงยักษ์ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **ภูมิทัศน์ทางโบราณคดีความตายในวัฒนธรรมโลงไม้บนพื้นที่สูง ใน อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน**, 2557 หน้า 45)*

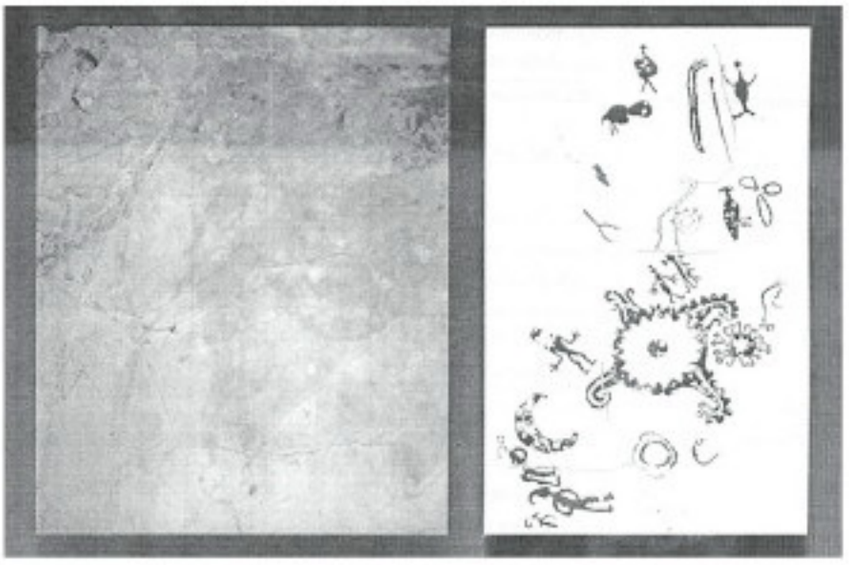

*รูปคนและภาพเขียนสีแดงผนังหิน จากแหล่งโบราณคดีเพิงผาบ้านไร่ วาดอยู่ในตำแหน่งที่ใกล้กับโลงไม้ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **ภูมิทัศน์ทางโบราณคดีความตายในวัฒนธรรมโลงไม้บนพื้นที่สูง ใน อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน**, 2557 หน้า 51)*

*เครื่องมือหินเจาะรูตรงกลาง พบภายในถ้ำวัดถ้ำผาจรุย อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย มีลักษณะคล้ายกับที่ขุดพบที่ถ้ำผาขัน จ.แม่ฮ่องสอน อายุประมาณ 7,000 ปีมาแล้ว (White, 1982) (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีเชียงราย**, 2533 หน้า 19)*

*ถ้ำผาขัน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งขุดค้นโดย เชสเตอร์ เอฟ. กอร์มัน (Chester F. Gorman) (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีเชียงราย**, 2533 หน้า 19)*

แหล่งโบราณคดีในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

ภาพชุดแหล่งโบราณคดีเชียงแสน

*เครื่องมือหินกะเทาะที่พบบริเวณตลิ่งแม่น้ำโขง เขตอำเภอเชียงแสน (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีเชียงราย**, 2533 หน้า 8)*

*เครื่องมือหินกะเทาะที่พบในเขตอำเภอเชียงแสน (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีเชียงราย**, 2533 หน้า 8)*

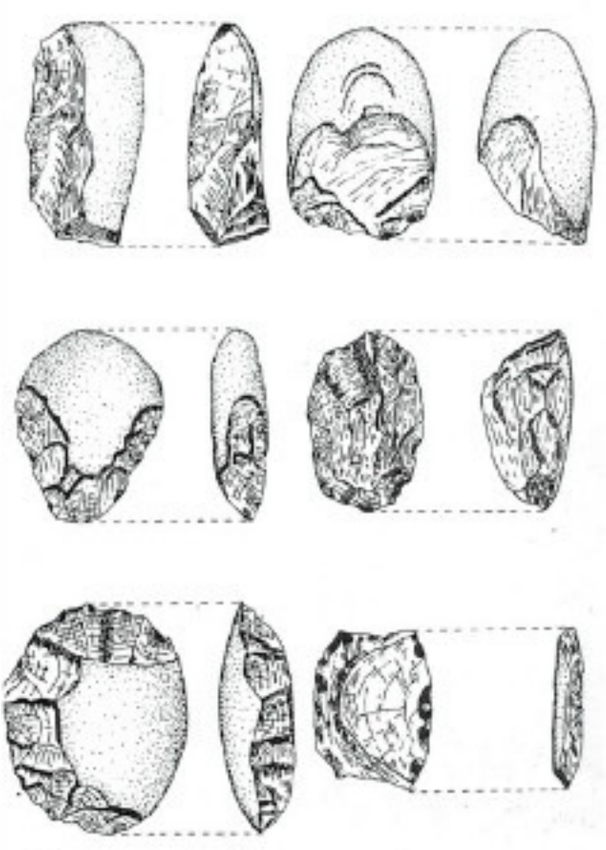

*เครื่องมือหินขัด ที่พบในเขตอำเภอเชียงแสน (ที่มาภาพและคำบรรยาย: วีรพันธุ์ มาไลยพันธุ์, 2515 อ้างใน **โบราณคดีเชียงราย**, 2533 หน้า 17)*

*ตลิ่งริมแม่น้ำโขงเขตเมืองเชียงแสนน้อย ซึ่งพบเครื่องมือหินกะเทาะที่ทำจากหินกรวดแม่น้ำ (Pebbles) (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีเชียงราย**, 2533 หน้า 18)*

*เครื่องมือหินกะเทาะอย่างหยาบ ๆ ทำจากหินกรวดแม่น้ำที่พบในเขตอำเภอเชียงแสน (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีเชียงราย**, 2533 หน้า 18)*

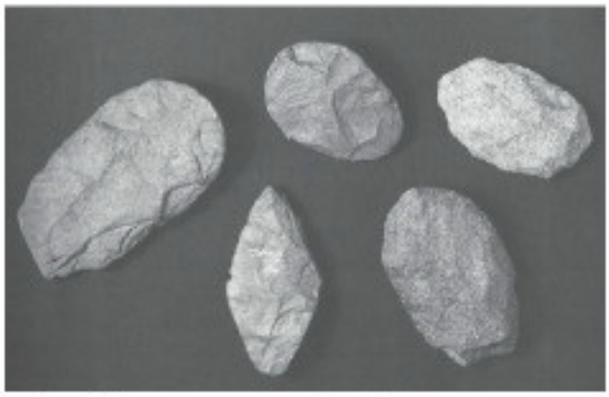

*เครื่องมือหินกะเทาะยุคสังคมล่าสัตว์ พบที่อำเภอเชียงแสน (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **เมืองเชียงแสน**, 2539 หน้า 7)*

*เครื่องมือหินขัดยุคสังคมเกษตรกรรม พบที่อำเภอเชียงแสน (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **เมืองเชียงแสน**, 2539 หน้า 9)*

*แม่พิมพ์กต้องยาสูบดินเผา พบจากการขุดค้นที่บริเวณวัดเจดีย์หลวง อ.เชียงแสน (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **เมืองเชียงแสน**, 2539 หน้า 62)*

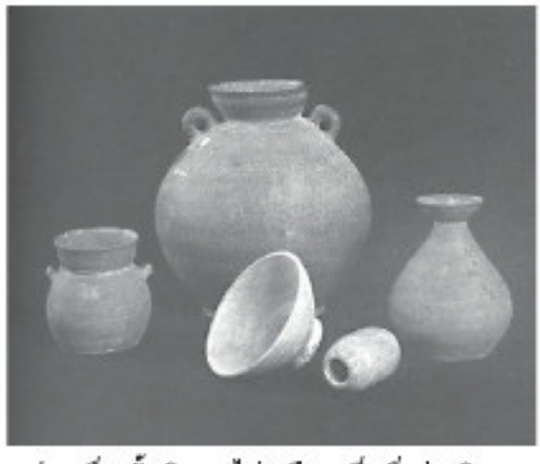

*กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาไม่เคลือบ ซึ่งเชื่อว่าผลิตจากเตาพื้นเมืองของเมืองเชียงแสน (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **เมืองเชียงแสน**, 2539 หน้า 63)*

*หลวงพ่อผางเงา เป็นพระพุทธรูปปูนปั้น ภายในวิหารของวัด พระธาตุผางเงา อ.เชียงแสน (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **เมืองเชียงแสน**, 2539 หน้า 37)*

*ลวดลายปูนปั้นรูปเทียรติมุขจากวัดป่าสัก อ.เชียงแสน (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **เมืองเชียงแสน**, 2539 หน้า 56)*

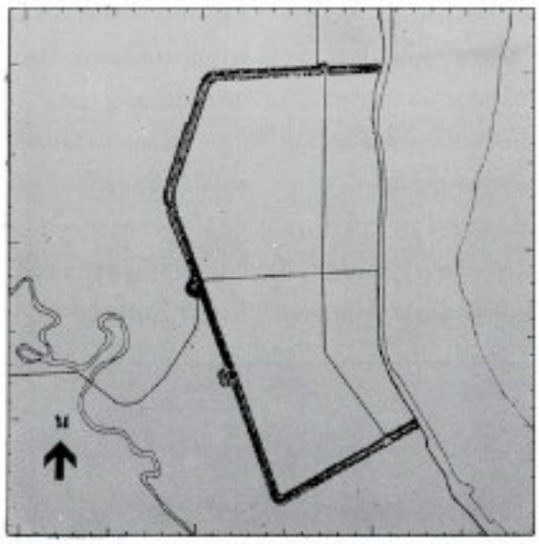

บ้าน เชียงแสน
ตำบล เวียง
อำเภอ เชียงแสน
จังหวัด เชียงราย
ชื่อเมือง เชียงแสน
*(ที่มา: **เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา**, 2539 หน้า 140)*

บ้าน หมองปลาสะเด็ด
ตำบล ศรีดอนมูล
อำเภอ เชียงแสน
จังหวัด เชียงราย
ชื่อเมือง เวียงหมองปลาสะเด็ด
*(ที่มา: **เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา**, 2539 หน้า 190)*

บ้าน สบรวก
ตำบล เวียง
อำเภอ เชียงแสน
จังหวัด เชียงราย
ชื่อเมือง เวียงสบรวก
*(ที่มา: **เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา**, 2539 หน้า 184)*

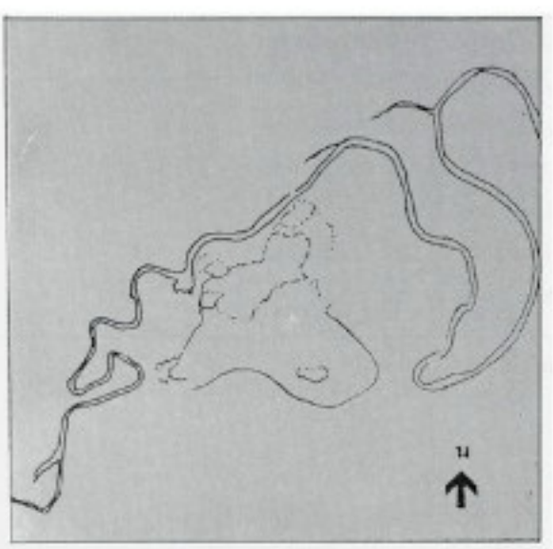

บ้าน เวียงแก้ว
ตำบล ป่าสัก
อำเภอ เชียงแสน
จังหวัด เชียงราย
ชื่อเมือง เวียงแก้ว
*(ที่มา: **เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา**, 2539 หน้า 192)*

แหล่งโบราณคดีในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

ภาพชุดแหล่งโบราณคดีเชียงราย

*กระดูกสัตว์และเปลือกหอยน้ำจืด พบภายในถ้ำผาจรุย อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีเชียงราย**, 2533 หน้า 21)*

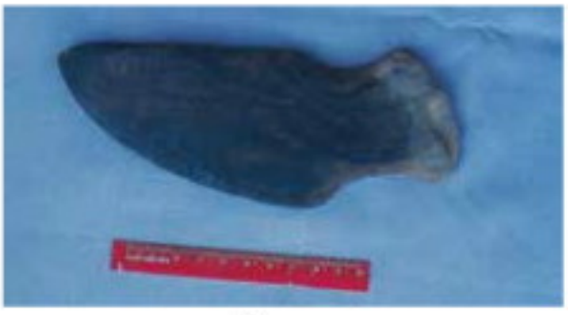

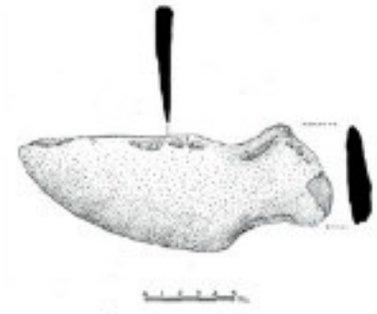

*มีดหิน สำรวจพบที่บ้านร่องเบ้อนอก ตำบลห้วยสัก เขตอำเภอเมือง จ.เชียงราย (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีเชียงราย**, 2533 หน้า 22)*

*ชิ้นส่วนของกระดูกมนุษย์ (Human bones) พบภายในถ้ำวัดผาจรุย (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีเชียงราย**, 2533 หน้า 21)*

*เครื่องมือหินขัดแบบต่าง ๆ พบบริเวณที่เป็นเนินเขาเตี้ย ๆ ในเขตจังหวัดเชียงราย (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีเชียงราย**, 2533 หน้า 24)*

*เครื่องมือหินเจาะรูตรงกลาง เชื่อกันว่าเป็นเครื่องมือทำการเกษตรกรรมโดยใช้ถ่วงน้ำหนัก สำหรับขุดหลุมปลูกพืช หรืออาจใช้เป็นเครื่องมือติดด้ามไม้ใช้งานเช่นเดียวกับค้อน พบที่ถ้ำพระ บ้านนิคมแม่ลาว อำเภอพาน (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีเชียงราย**, 2533 หน้า 23)*

ชิ้นส่วนขวานหินขัด พบที่บ้านพร้าว อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา**, 2539 หน้า 60)

เครื่องมือหินขัดที่มีลักษณะคล้ายใบหอกและขวาน พบในเขตอำเภอแม่จัน (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีเชียงราย**, 2533 หน้า 25)

แผ่นหินที่นำมาเจาะเพื่อทำกำไลหิน พบที่แหล่งโบราณคดีบ้านไร่ ตำบลบ้านดู่ เขตอำเภอเมือง จ.เชียงราย (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีเชียงราย**, 2533 หน้า 25)

เครื่องมือหินขัด สำรวจพบในเขตจังหวัดเชียงราย (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีเชียงราย**, 2533 หน้า 16)

เครื่องมือหินขัดที่พบในเชียงราย เป็นหลักฐานอย่างหนึ่งของชุมชนเกษตรกรรมทางภาคเหนือ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีลุ่มแม่น้ำปิงตอนบน**, 2534 หน้า 18)

ชิ้นส่วนกำไลหินขัด พบที่สวนลักบ้านส้มต้นฮ้าง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีเชียงราย**, 2533 หน้า 24)

ภาพถ่ายทางอากาศของตัวเมืองเชียงราย (ที่มาภาพและคำบรรยาย: ทิวา ศุภจรรยา และดอยศรี วนาสิน, 2526 อ้างใน **โบราณคดีเชียงราย**, 2533 หน้า 28)

แหล่งโบราณคดีในพื้นที่จังหวัดพะเยา

ภาพชุดแหล่งโบราณคดีพื้นที่พะเยา

เครื่องมือหินขัดที่พบในเขตจังหวัดพะเยา (ที่มาภาพและคำบรรยาย: วารสารโบราณคดี ปีที่ 1 ฉบับที่ 3: 2511 อ้างใน ***เมืองพะเยา****, 2527 หน้า 83)*

แท่งหินทรายทรงสี่เหลี่ยม มีจารึกกล่าวถึงการสืบพุทธศาสนาในสังกาทวีป พบที่จังหวัดพะเยา (ที่มาภาพและคำบรรยาย: ***เมืองพะเยา****, 2527 หน้า 57)*

ใบเสมาหินทราย มีจารึก พบที่วัดพูซึง (วัดสันทราย) กิ่งอำเภอเชียงรุ้ง จ.พะเยา (ที่มาภาพและคำบรรยาย: ***เมืองพะเยา****, 2527 หน้า 57)*

ฐานพระพุทธรูปหินทราย มีจารึก (ที่มาภาพและคำบรรยาย: ***เมืองพะเยา****, 2527 หน้า 57)*

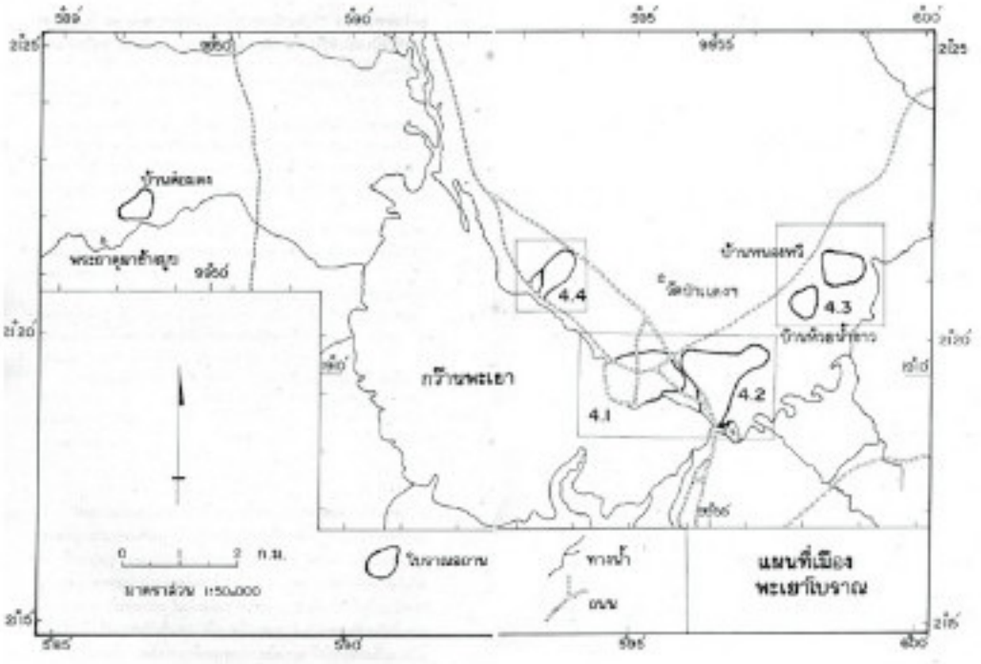

(ที่มา: ***เมืองพะเยา****, 2527 หน้า 68-69)*

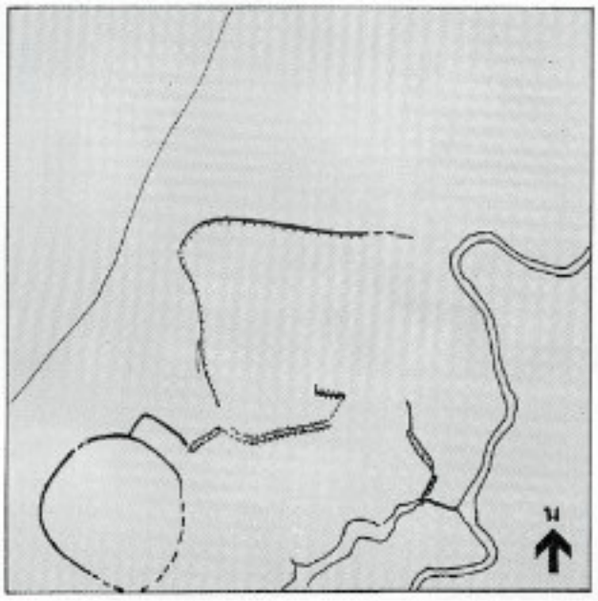

บ้าน ศาลา
ตำบล ท่าวังทอง
อำเภอ เมือง
จังหวัด พะเยา
ชื่อเมือง เวียงปู่ล่าม
(ที่มา: เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา, 2539 หน้า 208)

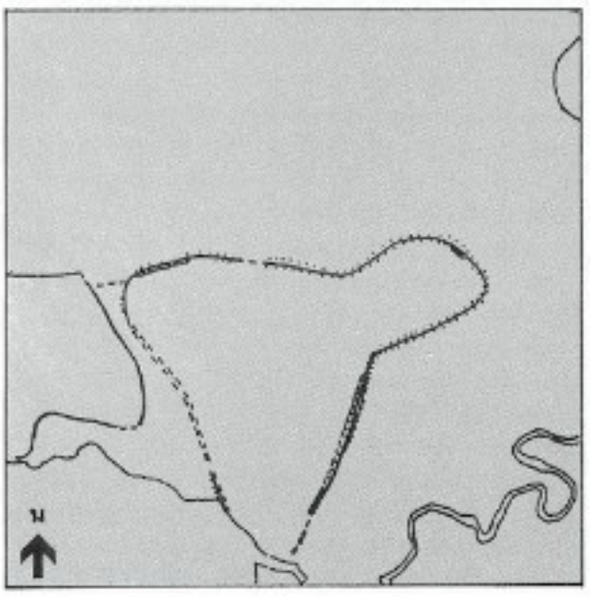

บ้าน ประตูชัย
ตำบล เวียง
อำเภอ เมือง
จังหวัด พะเยา
ชื่อเมือง เวียงท่าวังทอง
(ที่มา: เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา, 2539 หน้า 210)

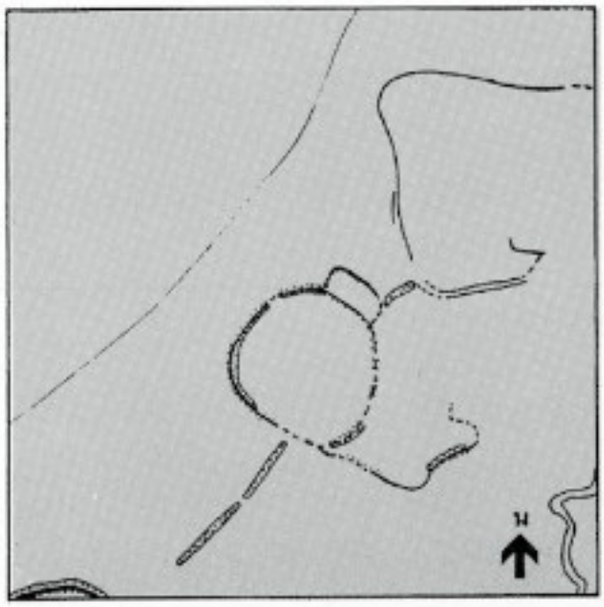

บ้าน หนองหวี
ตำบล ท่าวังทอง
อำเภอ เมือง
จังหวัด พะเยา
ชื่อเมือง เวียงหนองหวี
(ที่มา: เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา, 2539 หน้า 212)

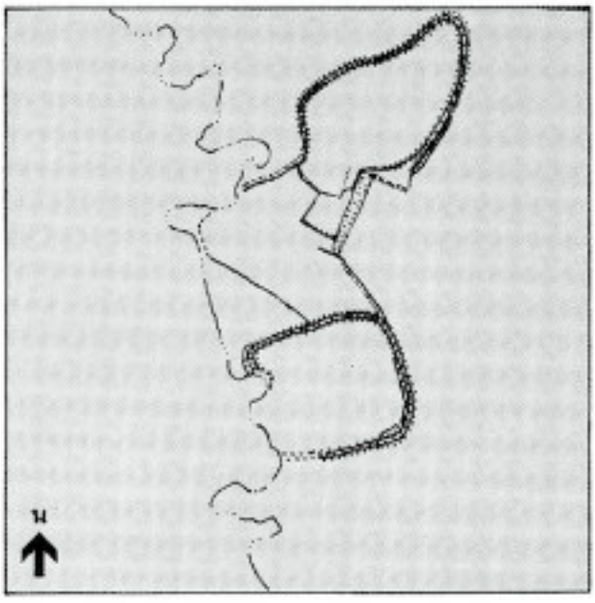

บ้าน บัว
ตำบล แม่กา
อำเภอ เมือง
จังหวัด พะเยา
ชื่อเมือง เวียงบัว
(ที่มา: เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา, 2539 หน้า 214)

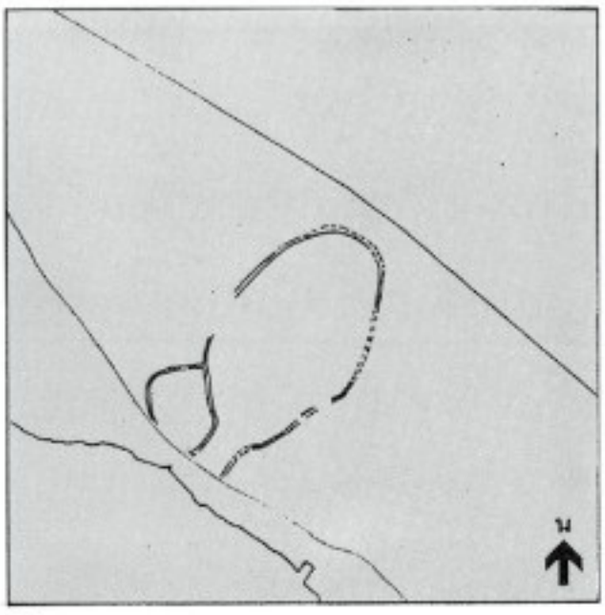

บ้าน พระธาตุจอมทอง
ตำบล เวียง
อำเภอ เมือง
จังหวัด พะเยา
ชื่อเมือง เวียงพระธาตุจอมทอง
(ที่มา: เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา, 2539 หน้า 216)

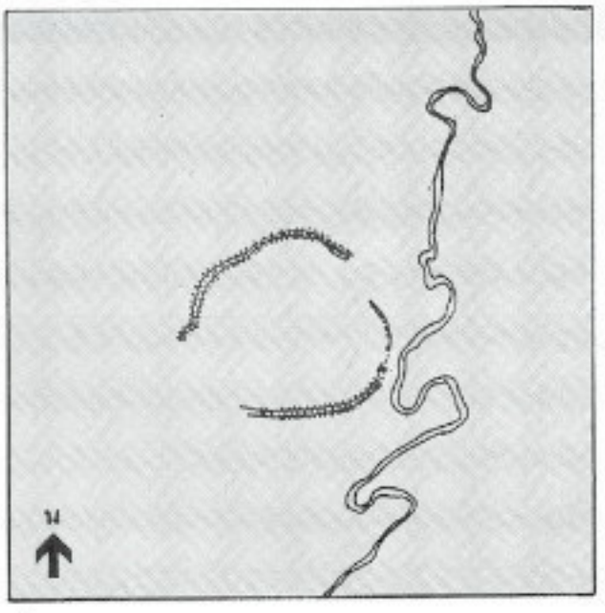

บ้าน จุนหลวง
ตำบล จุน
อำเภอ จุน
จังหวัด พะเยา
ชื่อเมือง เวียงลอ
(ที่มา: เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา, 2539 หน้า 218)

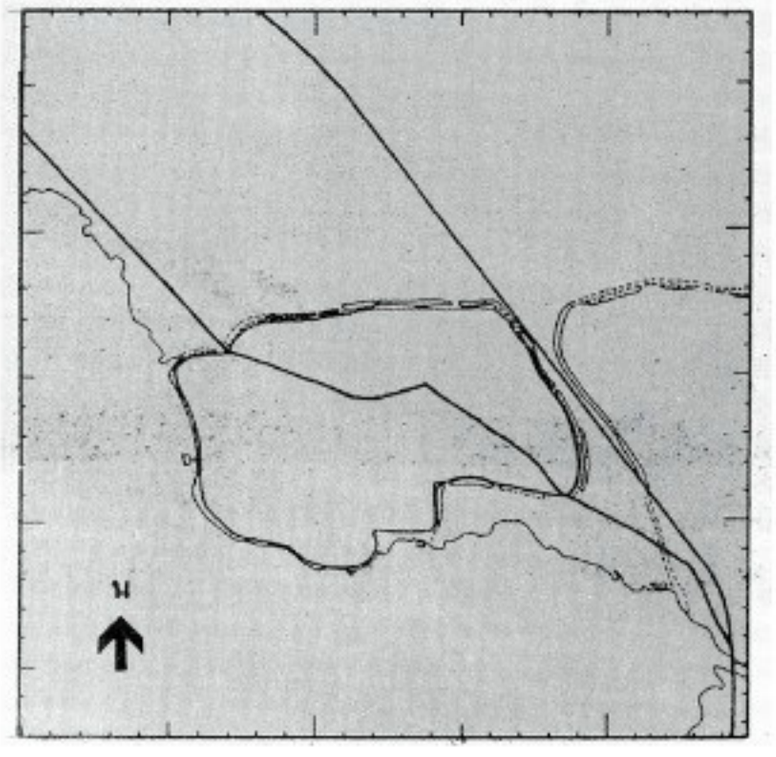

บ้าน ในเวียง
ตำบล เวียง
อำเภอ เมือง
จังหวัด พะเยา
ชื่อเมือง เวียงพะเยา
(ที่มา: เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา, 2539 หน้า 204)

แหล่งโบราณคดีในพื้นที่จังหวัดลำพูน

ภาพชุดแหล่งโบราณคดีพื้นที่ลำพูน

*ชิ้นส่วนตุ๊กตาดินเผา พบภายในหลุมขุดค้นทางโบราณคดีบริเวณหน้าศาลากลางจังหวัดลำพูน เมื่อ พ.ศ. 2528 (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา**, 2539 หน้า 197)*

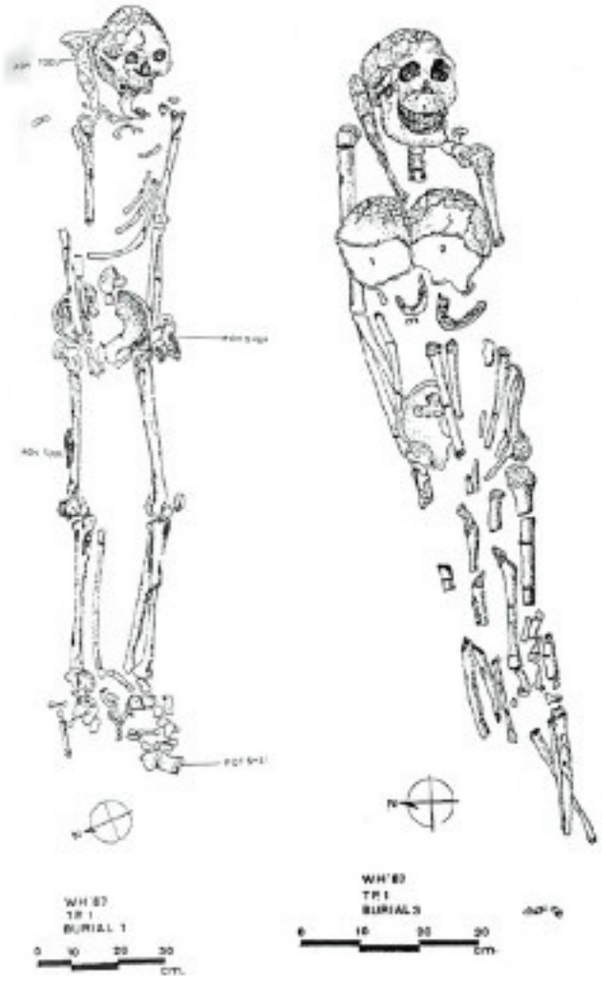

*โครงกระดูกหมายเลข 1 และโครงกระดูกหมายเลข 3 ขุดพบที่แหล่งบ้านวังไฮ อำเภอเมือง ลำพูน (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีลุ่มแม่น้ำปิงตอนบน**, 2534 หน้า 21)*

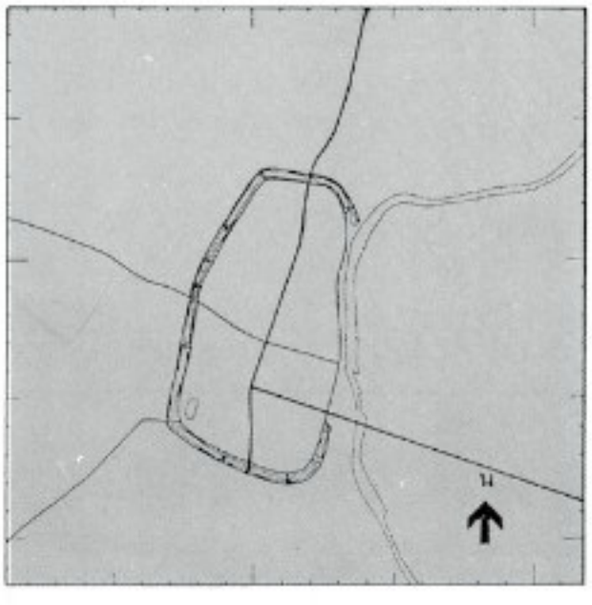

บ้าน เมืองลำพูน
ตำบล ในเมือง
อำเภอ เมือง
จังหวัด ลำพูน
ชื่อเมือง เมืองลำพูน (หริภุญไชย)
*(ที่มา: **เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา**, 2539 หน้า 194)*

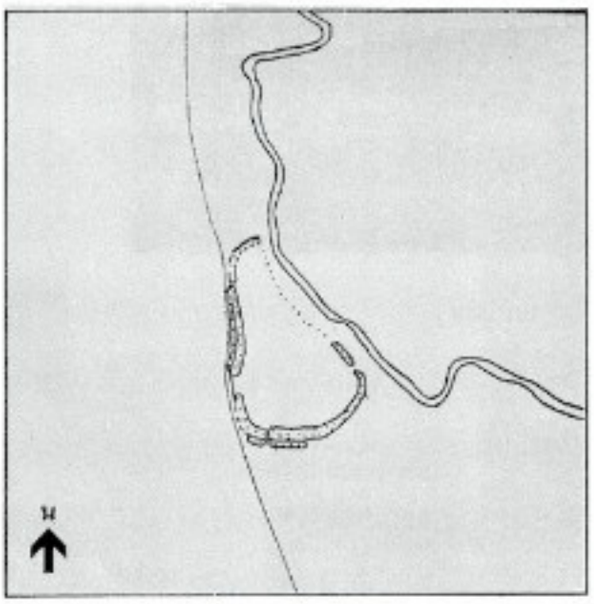

บ้าน -
ตำบล ลี้
อำเภอ ลี้
จังหวัด ลำพูน
ชื่อเมือง เมืองลี้
*(ที่มา: **เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา**, 2539 หน้า 200)*

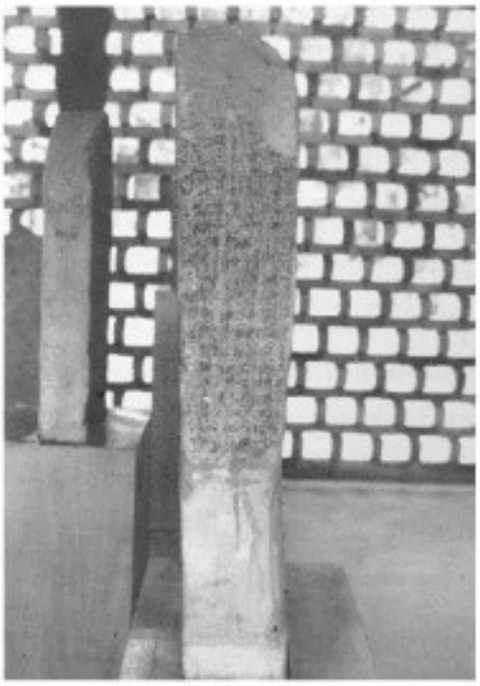

ศิลาจารึกอักษรมอญโบราณ
ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หริภุญไชย ลำพูน
*(ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีลุ่มแม่น้ำปิงตอนบน**, 2534 หน้า 37)*

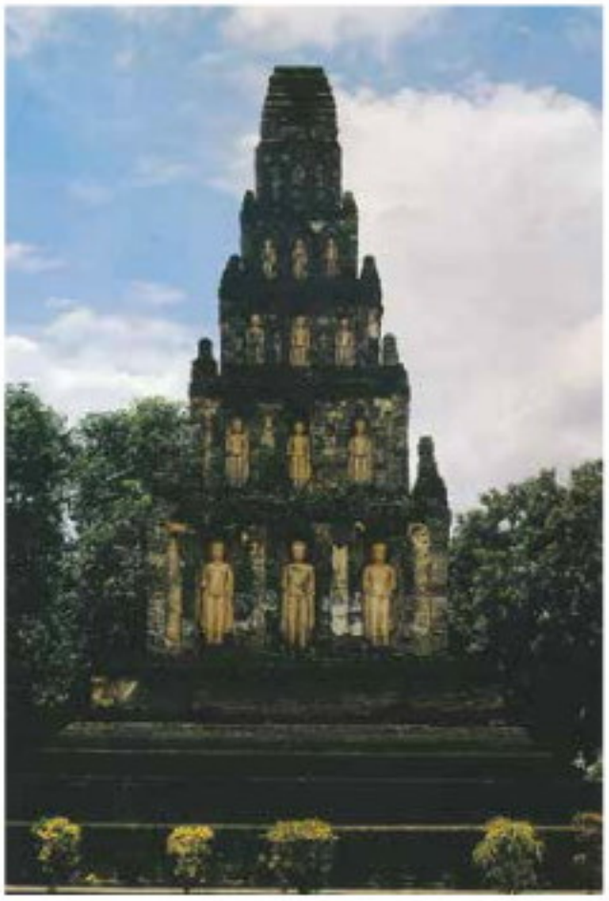

*เจดีย์วัดกู่กุด หรือที่เรียกว่า สุวรรณจังโกฏิเจดีย์ ตามตำนาน ซึ่งเชื่อว่าสร้างเพื่อบรรจุพระอัฐิของพระนางจามเทวี (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีลุ่มแม่น้ำปิงตอนบน**, 2534 หน้า 35)*

แหล่งโบราณคดีในพื้นที่จังหวัดแพร่

ภาพชุดแหล่งโบราณคดีพื้นที่จังหวัดแพร่

ลักษณะภูมิประเทศ แบบหุบเขา (valley) ของบ้านนาตอง ที่เป็นถิ่นฐานของมนุษย์รุ่นแรกในพื้นที่ของจังหวัดแพร่

โครงกระดูกมนุษย์ 4,500 ปี ซึ่งมีการขุดค้นพบที่บ้านนาตอง: โครงกระดูกที่กำหนดค่าอายุทางวิทยาศาสตร์ที่ทันสมัยที่สุดในเวลานี้ คือ AMS Radiocarbon จาก collagen ของกระดูกมนุษย์โครงนี้

บริเวณถ้ำที่ขุดค้นพบโครงกระดูกมนุษย์ 4,500 ปี

เครื่องมือหิน ที่ขุดค้นพบพร้อมโครงกระดูกมนุษย์ 4,500 ปี

ที่มาภาพและคำบรรยาย: ศ.(พิเศษ) พิสิฐ เจริญวงศ์ และคณะแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ 2558
(ขอบคุณที่ให้ ศ.สรัสวดี และสมโชติ ร่วมลงพื้นที่และให้ความเห็น)

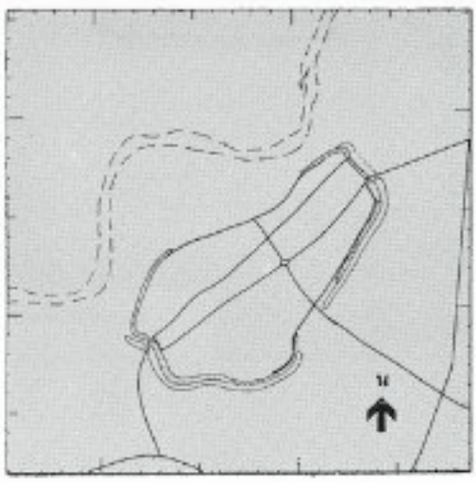

บ้าน เมืองแพร่
ตำบล ในเวียง
อำเภอ เมือง
จังหวัด แพร่
ชื่อเมือง เมืองแพร่
(ที่มา: เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา, 2539 หน้า 222)

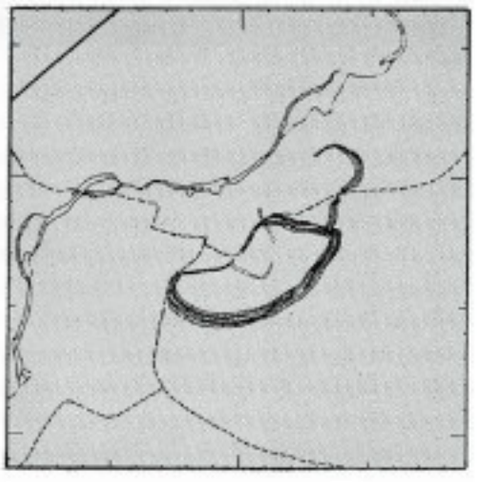

บ้าน ต้นผึ้ง
ตำบล บ้านกลาง
อำเภอ สอง
จังหวัด แพร่
ชื่อเมือง เมืองสอง
(ที่มา: เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา, 2539 หน้า 230)

แหล่งโบราณคดีในพื้นที่จังหวัดน่าน

ภาพชุดแหล่งโบราณคดีพื้นที่จังหวัดน่าน

*เครื่องมือหินกะเทาะ พบที่เสาดิน บ้านน้ำหก ต.เชียงของ อ.นาน้อย จ.น่าน หินควอทไซท์ อายุประมาณ 10,000-200,000 ปีมาแล้ว (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **เมืองน่าน โบราณคดี ประวัติศาสตร์ และศิลปะ**, 2530 หน้า 33)*

*ขวานหินกะเทาะ พบที่แหล่งโบราณคดีเขาแก้วและเขาชมพู บ้านตูใต้ ต.ตูใต้ อ.เมือง จ.น่าน หินชนวน และหินทราย 3,000-5,000 ปีมาแล้ว (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **เมืองน่าน โบราณคดี ประวัติศาสตร์ และศิลปะ**, 2530 หน้า 33)*

*ขวานสั้น พบที่แหล่งโบราณคดีเขาแก้ว เขาชมพู บ้านตูใต้ ต.ตูใต้ อ.เมือง จ.น่าน หินชนวน อายุราว 5,000-7,000 ปีมาแล้ว (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **เมืองน่าน โบราณคดี ประวัติศาสตร์ และศิลปะ**, 2530 หน้า 34)*

*ขวานหินขัด ราษฎรนำมามอบให้ พบที่ อ.เชียงกลาง จ.น่าน หินชนวน อายุราว 3,000 ปีมาแล้ว (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **เมืองน่าน โบราณคดี ประวัติศาสตร์ และศิลปะ**, 2530 หน้า 34)*

*เครื่องมือหินรูปกลม เจาะรูตรงกลาง พบโดยทั่วไปตามบริเวณที่ราบในเขตจังหวัดน่าน อาทิ อ.ปัว อ.แม่จริม อ.เวียงสา อ.นาน้อย และอ.เมือง จ.น่าน หินทราย อายุประมาณ 5,000-7,000 ปีมาแล้ว (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **เมืองน่าน โบราณคดี ประวัติศาสตร์ และศิลปะ**, 2530 หน้า 35)*

บ้าน เมืองน่าน
ตำบล ในเวียง
อำเภอ เมือง
จังหวัด น่าน
ชื่อเมือง เมืองน่าน
*(ที่มา: **เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา**, 2539 หน้า 232)*

บ้าน ปัว
ตำบล ปัว
อำเภอ ปัว
จังหวัด น่าน
ชื่อเมือง เมืองปัว
*(ที่มา: **เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา**, 2539 หน้า 238)*

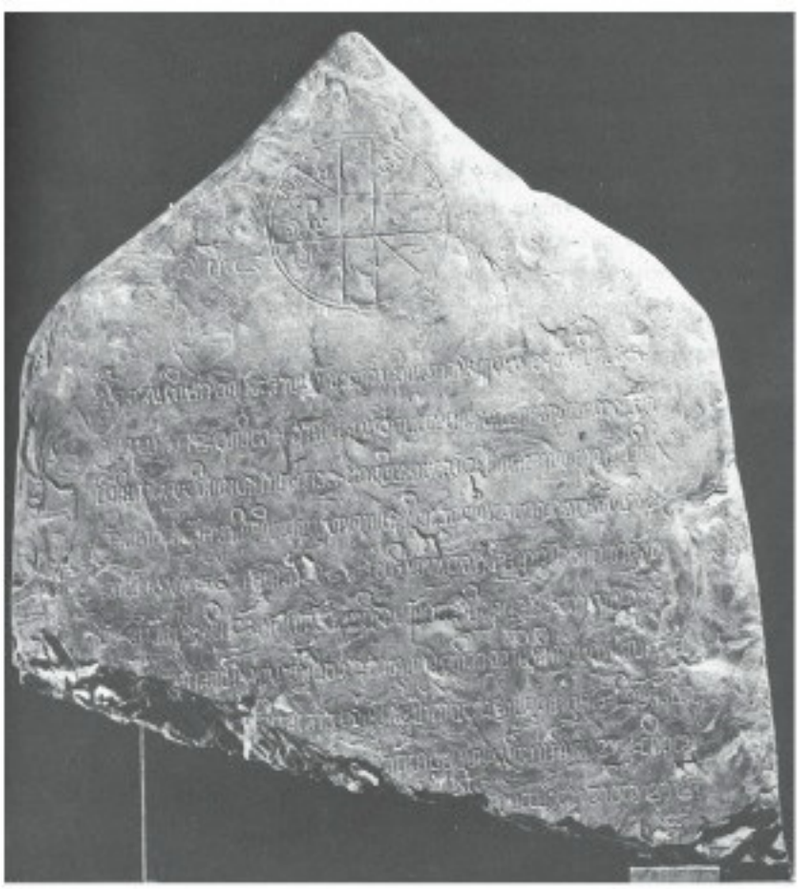

ศิลาจารึกหลักที่ 72 พ.ศ. 2043
จากวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร
อ.เมือง จ.น่าน
(ที่มาภาพและคำบรรยาย:
***เมืองน่าน โบราณคดี ประวัติศาสตร์ และศิลปะ**, 2530 หน้า 179)*

2. ร่องรอยชุมชนโบราณในเชียงใหม่จากหลักฐานทางโบราณคดี

จากการขุดค้นทางโบราณคดีพบว่าดินแดนที่ปัจจุบันเป็นพื้นที่ของ "เชียงใหม่" มีร่องรอยของ "ชุมชน" โบราณหลายแห่ง ได้แก่

2.1 ออบหลวง

แหล่งโบราณคดีออบหลวง อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแหล่งโบราณคดีที่พบร่องรอยชุมชนในวัฒนธรรมโฮบินเนียน ขุดค้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2529 โดย Santoni นักโบราณคดีชาวฝรั่งเศส พบเครื่องมือหิน สมัยโฮบินเนียน พบเศษกระดูกสัตว์ และเครื่องมือหินที่ใช้กับวัสดุประเภทไม้ด้วย พบก้อนฮีมาไทท์ร่วมกับเครื่องมือหินแบบโฮบินเนียนในชั้นดินระดับล่าง

ต่อมาโครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคเหนือ) ของกรมศิลปากร ได้ขุดค้นพบโครงกระดูกในหลุมฝังศพพบเครื่องประดับเป็นกำไลสำริด กำไลเปลือกหอย บริเวณตำแหน่งกะโหลกศีรษะและกลุ่มฟันมีลูกปัดเปลือกหอยและลูกปัดหินคาร์เนเลียนปะปน บริเวณตั้งแต่ใต้เข่าถึงปลายเท้ามีภาชนะดินเผามีเชิงสูงคล้ายพาน ภาชนะก้นกลม นักโบราณคดีสันนิษฐานว่าหลุมศพแห่งนี้มีอายุประมาณ 1,500-500 ปีก่อนคริสตกาล หรือประมาณ 3,500-2,500 ปีมาแล้ว

บริเวณออบหลวงใกล้หลุมฝังศพดังกล่าวมีหน้าผาขนาดใหญ่เรียกว่า "ผาช้าง" มีภาพเขียนสีของมนุษย์ยุคนั้นเขียนภาพด้วยสีแดงอมดำและสีขาว เป็นรูปคน รูปสัตว์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรูปช้าง[9]

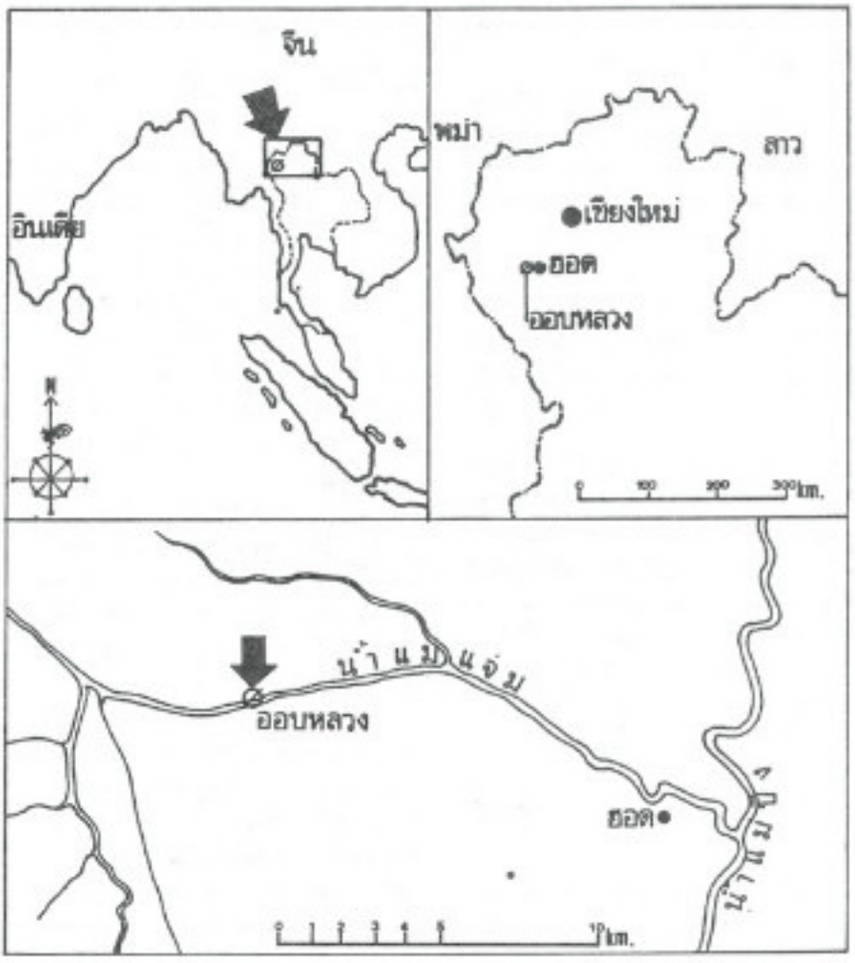

แผนที่แสดงที่ตั้งแหล่งโบราณคดี "ออบหลวง" (ที่มาภาพและคำบรรยาย: โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางหองใต้, 2531 หน้า 38)

*ภูมิประเทศแปลกตาบริเวณที่น้ำแม่แจ่มไหลผ่านช่องเขาแคบ ๆ ในเขตวนอุทยาน ซึ่งเรียกกันว่า "ออบหลวง" (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 42)*

*สภาพภูมิประเทศแหล่งโบราณคดีออบหลวง ตะพักสูงตรงกลางภาพคือบริเวณที่พบหลุมฝังศพหมายเลข 1 และโขดหินใหญ่ทางมุมบนขวา คือ ผาข้าง (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 42)*

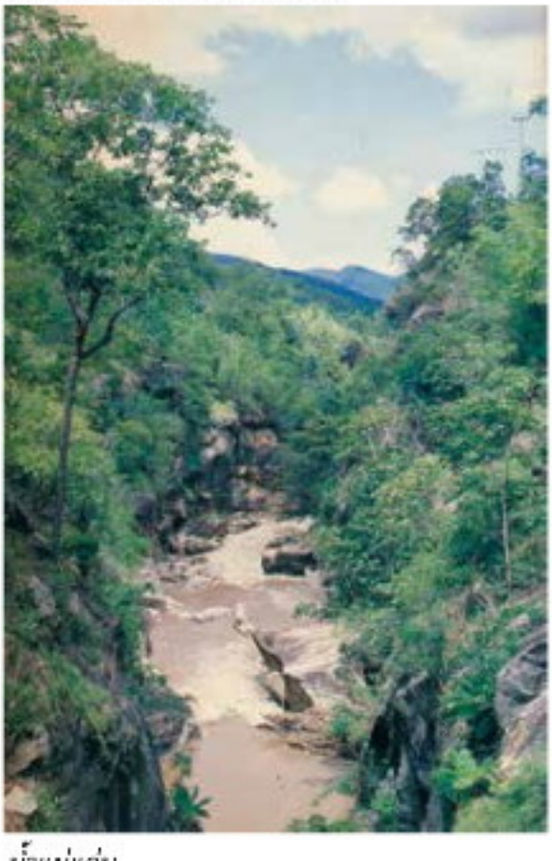

*น้ำแม่แจ่ม (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531)*

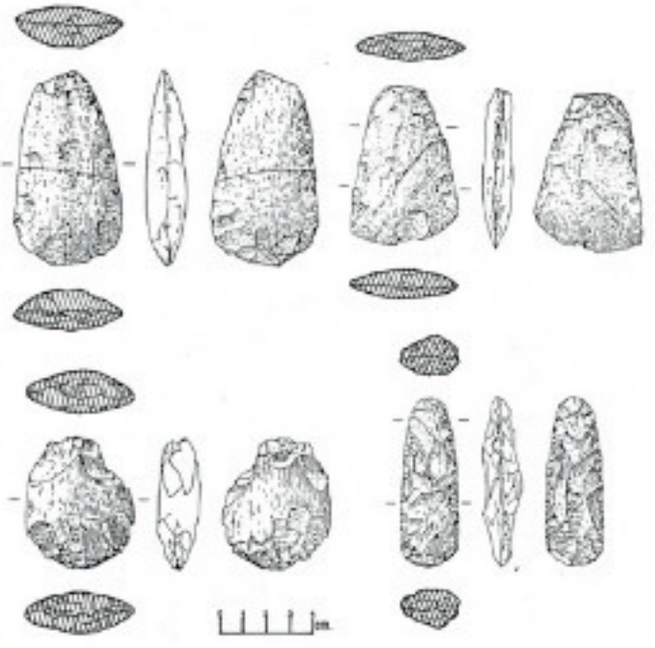

*ขวานหินขัด พบในบริเวณวนอุทยานออบหลวง เพิงผาข้าง และหมู่บ้านออบหลวง (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531หน้า 61)*

*เครื่องมือหินกะเทาะแบบคล้ายขวัญบินห์เนียน พบที่เพิงผาช้าง (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือ เหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 60)*

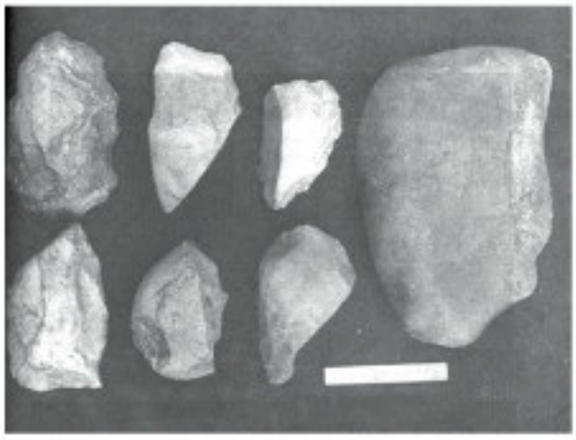

*แหล่งโบราณคดีออบหลวงบริเวณที่พบหลุมฝังศพ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 67)*

*เครื่องมือหินกะเทาะ พบบนผิวดินใกล้หลุมฝังศพหมายเลข 1 (ออบหลวง) (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 67)*

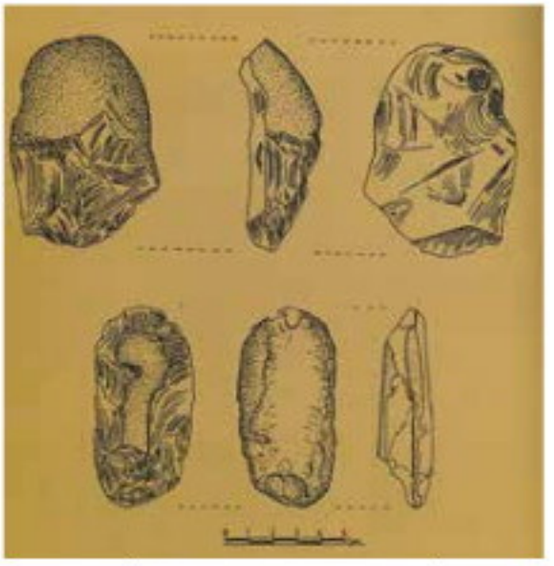

*ตัวอย่างเครื่องมือหินกะเทาะ สำรวจพบที่แหล่งผาบุ้ง อ.ฮอด เชียงใหม่ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีลุ่มแม่น้ำปิงตอนบน**, 2534 หน้า 16)*

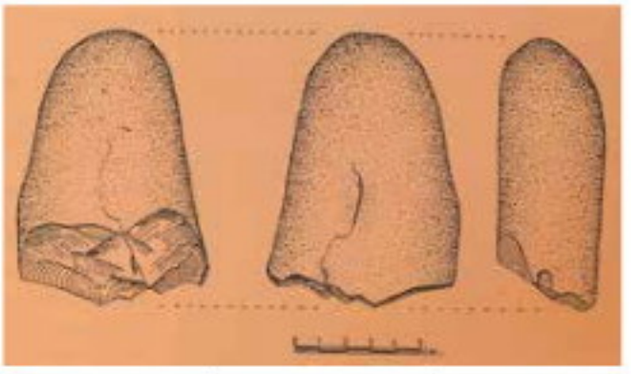

1 2 3

1. *เครื่องมือหินกะเทาะ ทำด้วยหินกรวดแม่น้ำที่มีเนื้อเป็นหินทราย (sandstone) สีน้ำตาล*
2. *เครื่องมือหินกะเทาะ ทำด้วยหินกรวดแม่น้ำที่เป็นแร่ควอร์ทซ์ (quartz)*
3. *เครื่องมือหินกะเทาะ ทำจากหินกรวดแม่น้ำมีเนื้อหินเป็นหินทราย (sandstone) สีดำ*

*(ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีลุ่มแม่น้ำปิงตอนบน**, 2534 หน้า 17)*

*การขุดค้นโครงกระดูกสมัยโลหะที่ออบหลวง เมื่อ พ.ศ. 2528 (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 46)*

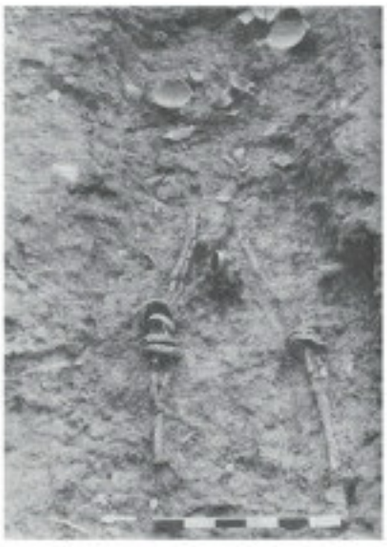

*สภาพโครงกระดูกในหลุมฝังศพหมายเลข 1 เหลือกระดูกอยู่เพียงบางส่วน ภาชนะดินเผาถูกทุบแตกหักใส่ไว้ทางปลายเท้าตั้งแต่ช่วงปลายขาลงไป ที่ปลายแขนทั้งสองข้างยังสวมกำไลอยู่ในสภาพเดิม (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 46)*

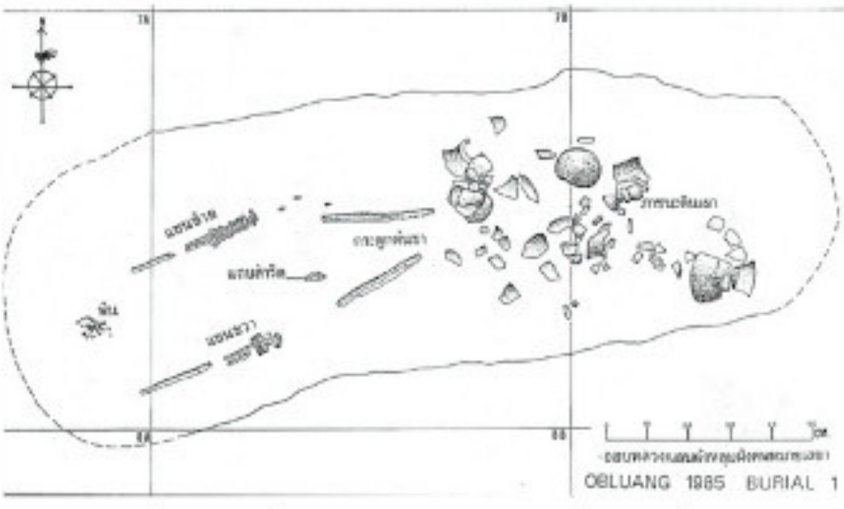

*แผนผังสภาพโครงกระดูกในหลุมฝังศพหมายเลข 1 ซึ่งส่วนกระโหลกศีรษะ กระดูกตัว และขาท่อนล่างหายไป ภาชนะดินเผาที่ใส่ฝังร่วมอยู่ด้วยพบหนาแน่นมาก ตั้งแต่บริเวณใต้เข่าลงไปจนถึงปลายเท้า (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 47)*

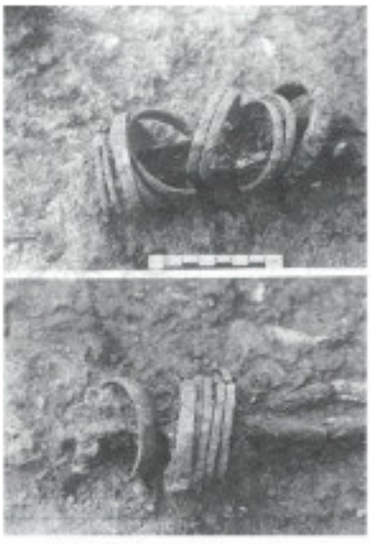

*กำไลสำริดและกำไลเปลือกหอยสวมอยู่ที่ปลายแขนข้างซ้ายของโครงกระดูกหมาย 1 และที่ปลายแขนข้างขวา (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 47)*

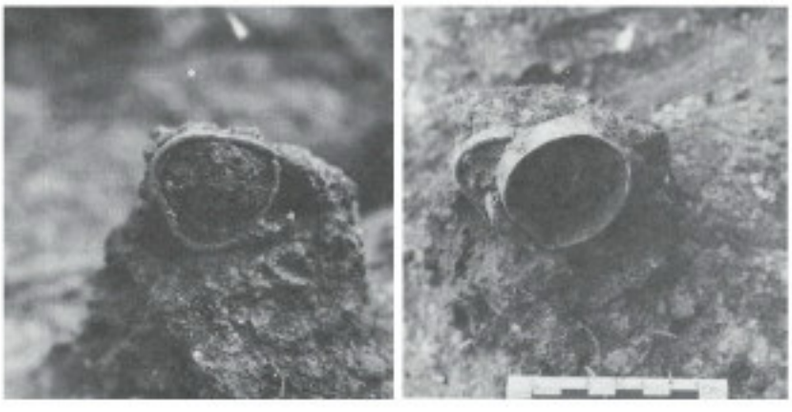

*แถบสำริดม้วนกลม พบที่บริเวณระหว่างกระดูกต้นขาของโครงกระดูกหมายเลข 1 (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 48)*

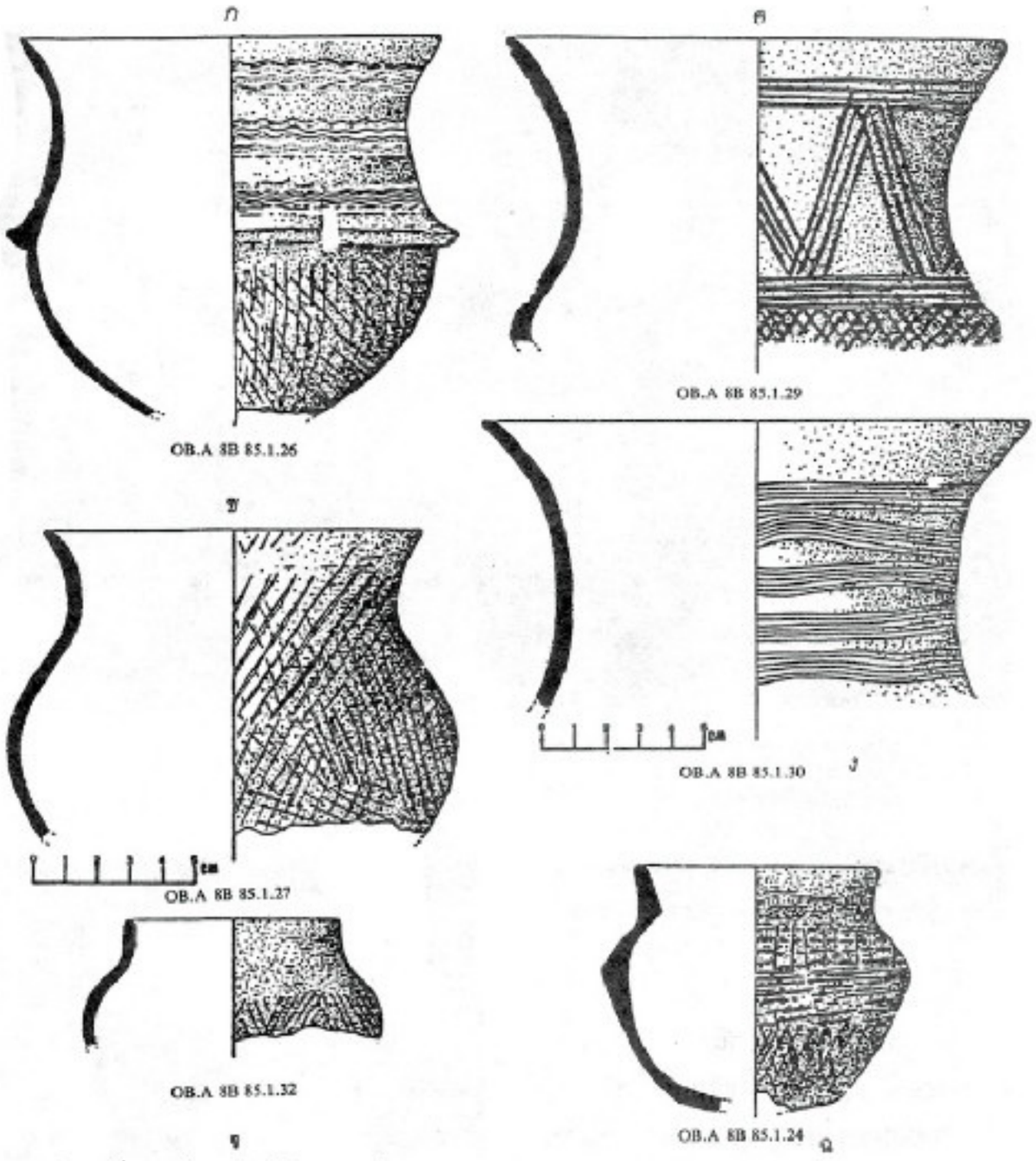

ภาชนะดินเผาที่พบฝังร่วมอยู่กับโครงกระดูกในหลุมฝังศพ หมายเลข 1

ก. หม้อก้นกลมมีสัน ลายเชือกทาบและลายขีดเป็นคลื่น
ข. หม้อก้นกลม ลายเชือกทาบ
ค. ส่วนคอและขอบปากหม้อก้นกลม ลายขีดทะแยง และร่องขนานเป็นชุด ๆ
ง. ส่วนคอและขอบปากหม้อก้นกลม มีลายขีดเป็นร่อง 5 ชุด
จ. และ ฉ. หม้อก้นกลมลายเชือกทาบขนาดเล็ก
(ที่มาภาพและคำบรรยาย: โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้, 2531 หน้า 57)

ภาชนะดินเผาแบบหม้อตีสัน
(ที่มาภาพและคำบรรยาย: โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้, 2531 หน้า 58)

*ภาชนะดินเผารูปแบบพาน พบในหลุมฝังศพหมายเลข 1 ภายหลังจากนำขึ้นส่วนมาต่อซ่อมเป็นใบแล้ว (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 58)*

*ภาพขยายกำไลเปลือกหอยจากปลายแขนขวาหักออกเป็น 3 ท่อนและปลายแต่ละท่อนเจาะรู เชือกที่ผูกต่อกันในภาพเป็นของใหม่ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 59)*

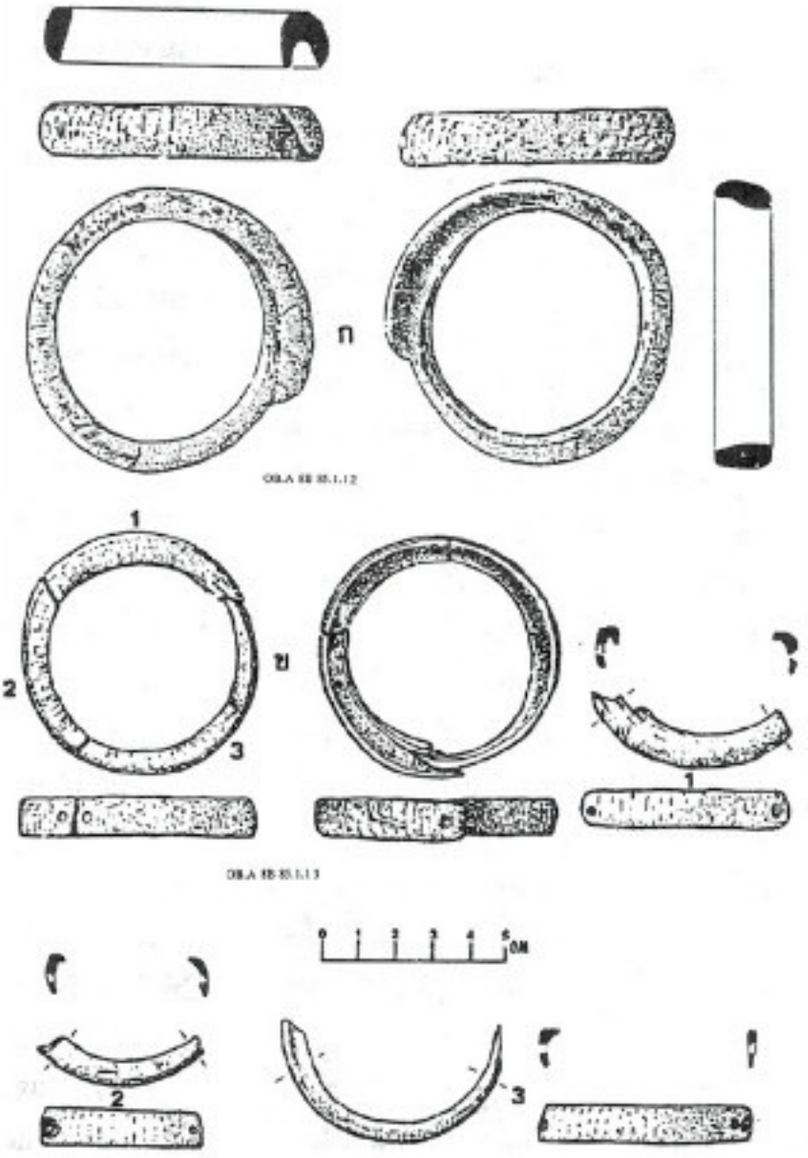

กำไลเปลือกหอยทะเล พบสวมอยู่ที่ข้อแขนของโครงกระดูก หลุมฝังศพหมายเลข 1
ก. กำไลจากแขนข้างซ้าย สภาพดีไม่แตกชำรุด
*ข. กำไลจากแขนขวา สภาพหักออกเป็น 3 ท่อน มีการเจาะรูสำหรับต่อเข้าด้วยกันทุกชิ้น เข้าใจว่าก่อนการฝังร่วมกับศพคงมีเชือกผูกร้อยแต่ละชิ้นเข้าด้วยกัน แต่ในการขุดค้นไม่พบร่องรอยวัสดุดังกล่าว ซึ่งคงจะสลายตัวไปหมดแล้ว (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 59)*

*ภาชนะดินเผาที่พบในหลุมฝังศพหมายเลข 1 ออบหลวง (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 119)*

2.2 บ้านยางทองใต้

แหล่งโบราณคดีบ้านยางทองใต้ อยู่ที่ตำบลสันปูเลย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มต้นพบร่องรอยโดยชาวบ้านซึ่งจะขุดบ่อเลี้ยงปลา เมื่อพบร่องรอยก็แจ้งหน่วยศิลปากรที่ 4 กรมศิลปากร (ต่อมาคือสำนักโบราณคดีที่ 8 เชียงใหม่) จากนั้นสายันต์ ไพรชาญจิตร์ ครั้งเป็นนักโบราณคดี กรมศิลปากรในโครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคเหนือ) (ต่อมาเป็นศาตราจารย์คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) ก็ไปขุดค้นพบหลุมศพและเครื่องประกอบศพ มีโครงกระดูกมนุษย์สมัยโลหะตอนปลาย และสิ่งของเครื่องใช้ เช่น กำไลสำริด กำไลหิน ใบหอกเหล็ก และเครื่องมือรูปเสียม

นอกจากนั้นได้พบภาชนะดินเผาประเภทหม้อก้นกลม ลายเชือกทาบและขามผิวเนียนทาสีแดง "ชุมชน" ยุคโลหะที่บ้านยางทองใต้นี้อยู่ทางด้านตะวันออกของที่ราบลุ่มใกล้น้ำแม่กวง เหมือนแหล่งโบราณคดีบ้านสันป่าค่า และบ้านวังไฮ ลำพูน ทั้งสามชุมชนเป็นชุมชนโบราณก่อนสมัยหริภุญไชย มีคติความเชื่อเรื่องการฝังศพคล้ายกัน คงมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน[10]

1. *ภูมิประเทศที่ราบลุ่มแม่กวง-แม่ปิง เขตจังหวัดเชียงใหม่*
2. *เศษภาชนะดินเผาประเภทหม้อมีลายเชือกทาบ และทาสีแดงที่คอกับขอบปาก พบในหลุมฝังศพที่บ้านยางทองใต้*
3. *ภาชนะดินเผาประเภทขามเชียนสีแดง ชาวบ้านขุดพบร่วมกับโครงกระดูกเพศชายที่บ้านยางทองใต้*
4. *หม้อก้นแบน มีลายเชือกทาบที่ก้น ตัวและขอบปากทาสีแดง พบในหลุมฝังศพหมายเลข 1 บ้านยางทองใต้*

*(ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 54)*

*เครื่องประกอบการฝังศพผู้หญิง ที่แหล่งโบราณคดีบ้านยางทองใต้ ประกอบด้วยชามดินเผาทาสีแดง ใบใหญ่ 1 ใบ เล็ก 1 ใบ หอกเหล็ก ปลายหุบงอ กำไลสำริด 3 วง หม้อก้นแบนหุบแตกโรยไว้ที่ปลายเท้า 1 ใบ แวดินเผา 2 ลูก และเสียมเหล็ก อีก 1 อัน (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 64)*

1. *โครงกระดูกเพศหญิง พบในการขุดค้นแหล่งโบราณคดีบ้านยางทองใต้*
2. *และ 4. กำไลสำริด พบร่วมกับโครงกระดูกเพศหญิง ในหลุมฝังศพหมายเลข 1*
3. *กำไลสำริด ชาวบ้านขุดพบร่วมกับโครงกระดูกเพศชาย ที่บ้านยางทองใต้ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 66)*

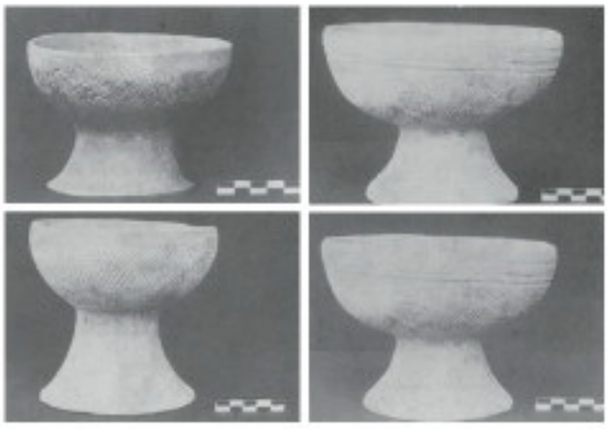

*ภาชนะดินเผารูปแบบพาน พบเป็นชิ้นส่วนแตกหักในหลุมฝังศพหมายเลข 1 ภายหลังได้นำมาต่อซ่อมเป็นรูปทรงคล้าย ๆ กันจำนวน 7 ใบ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 68)*

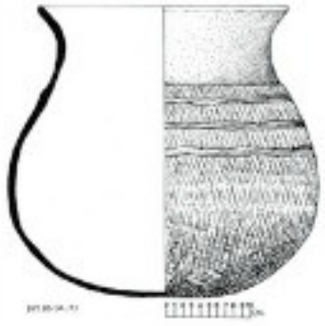

*ภาชนะดินเผาใบที่ 1 (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 75)*

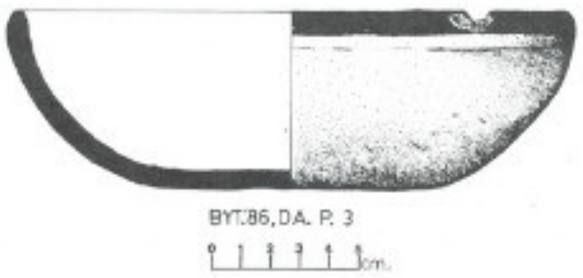

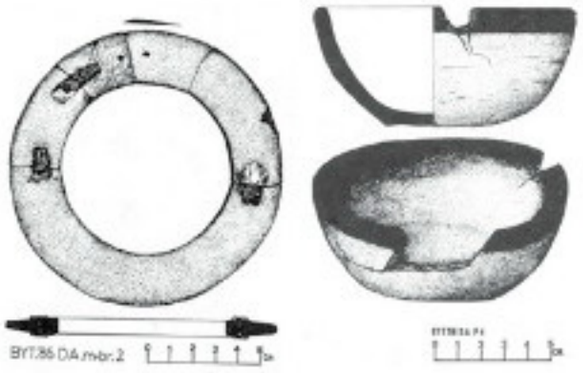

*(ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 77)*

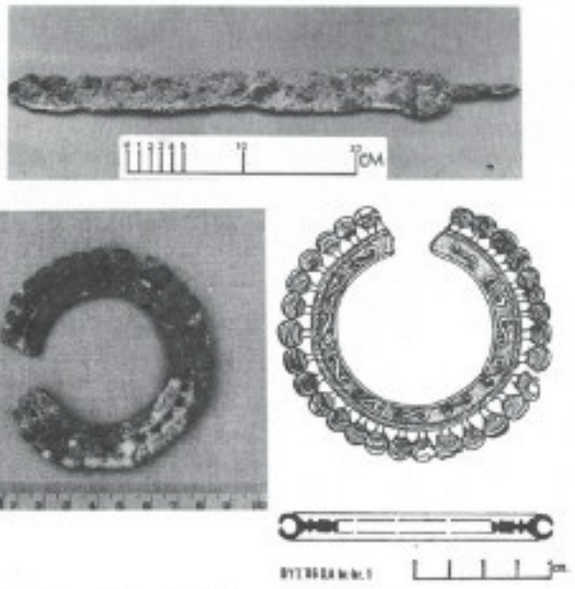

*กำไลสำริด ทำโดยวิธีหล่อตะกายขี้ผึ้ง (lost-was technique) พบในหลุมฝังศพโครงกระดูกเพศชาย ลักษณะคล้ายกับกำไลสำริดในแหล่งโบราณคดีทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 78)*

*หลุมฝังศพหมายเลข 1 (ที่มา: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 90)*

*สภาพโครงกระดูกเพศชายที่เหลืออยู่ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 73)*

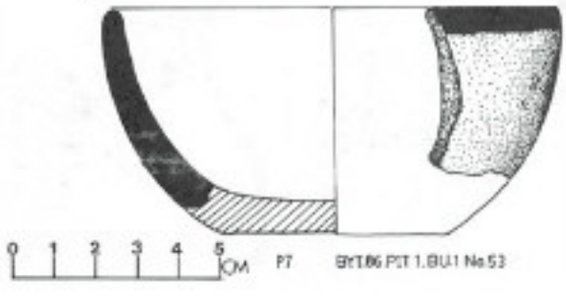

*ภาชนะดินเผาใบที่ 7 พบเฉพาะชิ้นส่วนในชั้นดินเหนือหลุมฝังศพหมายเลข 1 เป็นชามขนาดเล็ก ทาสีแดงที่ขอบปาก (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 102)*

*โครงกระดูกและโบราณวัตถุในหลุมฝังศพหมายเลข 1 (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 97)*

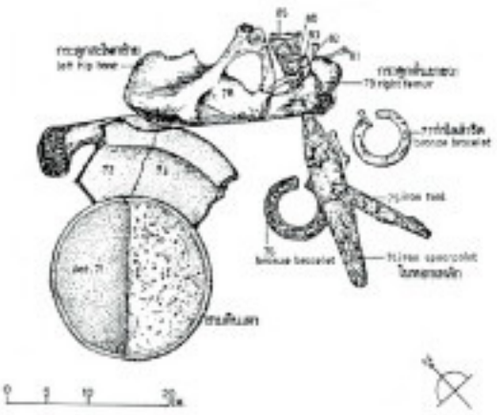

*เครื่องประกอบการฝังศพ หลุมฝังศพหมายเลข 1 ระดับลึก 117-127 ซม. ใต้ระดับสมมติ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 93)*

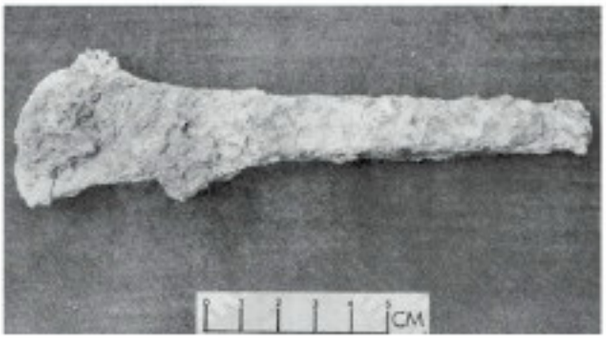

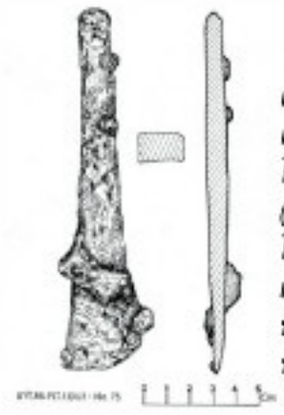

*เครื่องมือเหล็กรูปเสียมหรือเหล็กสะกัด พบร่วมกับโครงกระดูกหมายเลข 1 (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 103)*

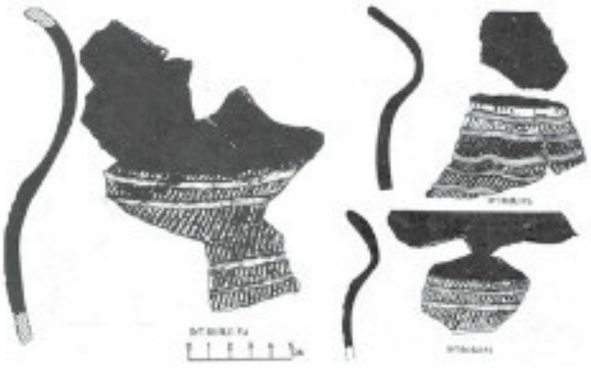

*เศษภาชนะลายเชือกทาบและทาสีแดงที่ขอบปาก (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 101)*

สภาพโครงกระดูกเพศหญิงในหลุมฝังศพหมายเลข 1

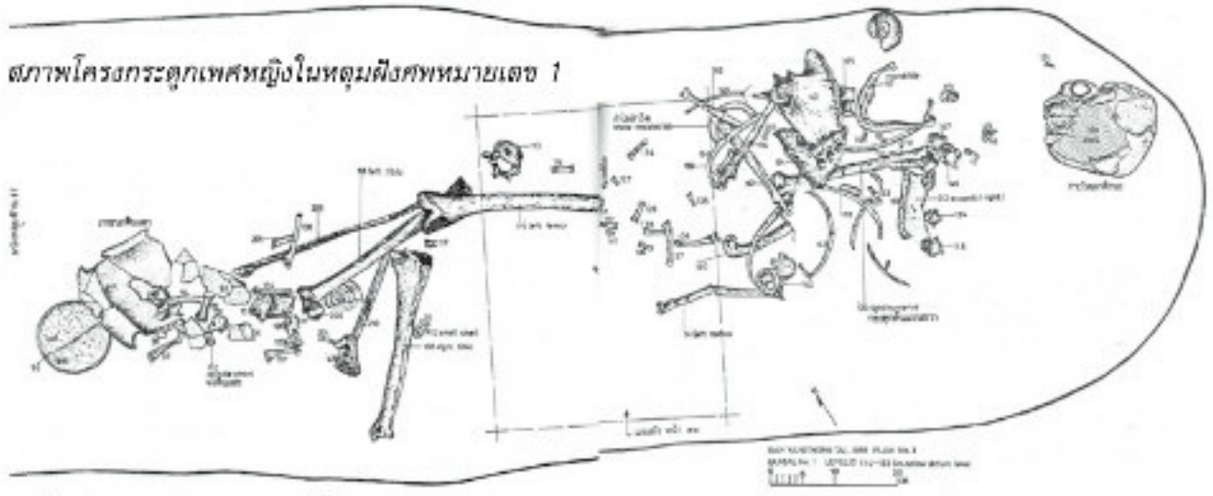

*(ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีภาคเหนือเหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**, 2531 หน้า 94-95)*

2.3 บ้านสันป่าค่า

แหล่งโบราณคดีบ้านสันป่าค่า อยู่ที่ตำบลสันเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ นำขุดค้นโดยนายวิชัย ตันกิตติกร นักโบราณคดีของหน่วยศิลปากรที่ 4 พบหลุมศพมีโครงกระดูกหันศีรษะไปทางทิศตะวันออก มีการฝังศพอย่างมีคติ เพราะพบสิ่งของเครื่องใช้ประกอบศพ ได้แก่ ขวานหินขัดวางอยู่เหนือศีรษะ ภาชนะดินเผาลายเชือกทาบเขียนและทาด้วยน้ำดินสีแดงวางอยู่กลางลำตัวและปลายเท้า พบกำไลหินอ่อนบริเวณกระดูกต้นแขนทั้งสองข้าง พบใบหอกเหล็กและกระดูกสัตว์ นักโบราณคดีประมาณว่ามีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 11-12 นับเป็น "ชุมชน" โบราณยุคโลหะอีกแห่งหนึ่งบนดินแดนที่ต่อมาเป็น "พื้นที่" เชียงใหม่[11]

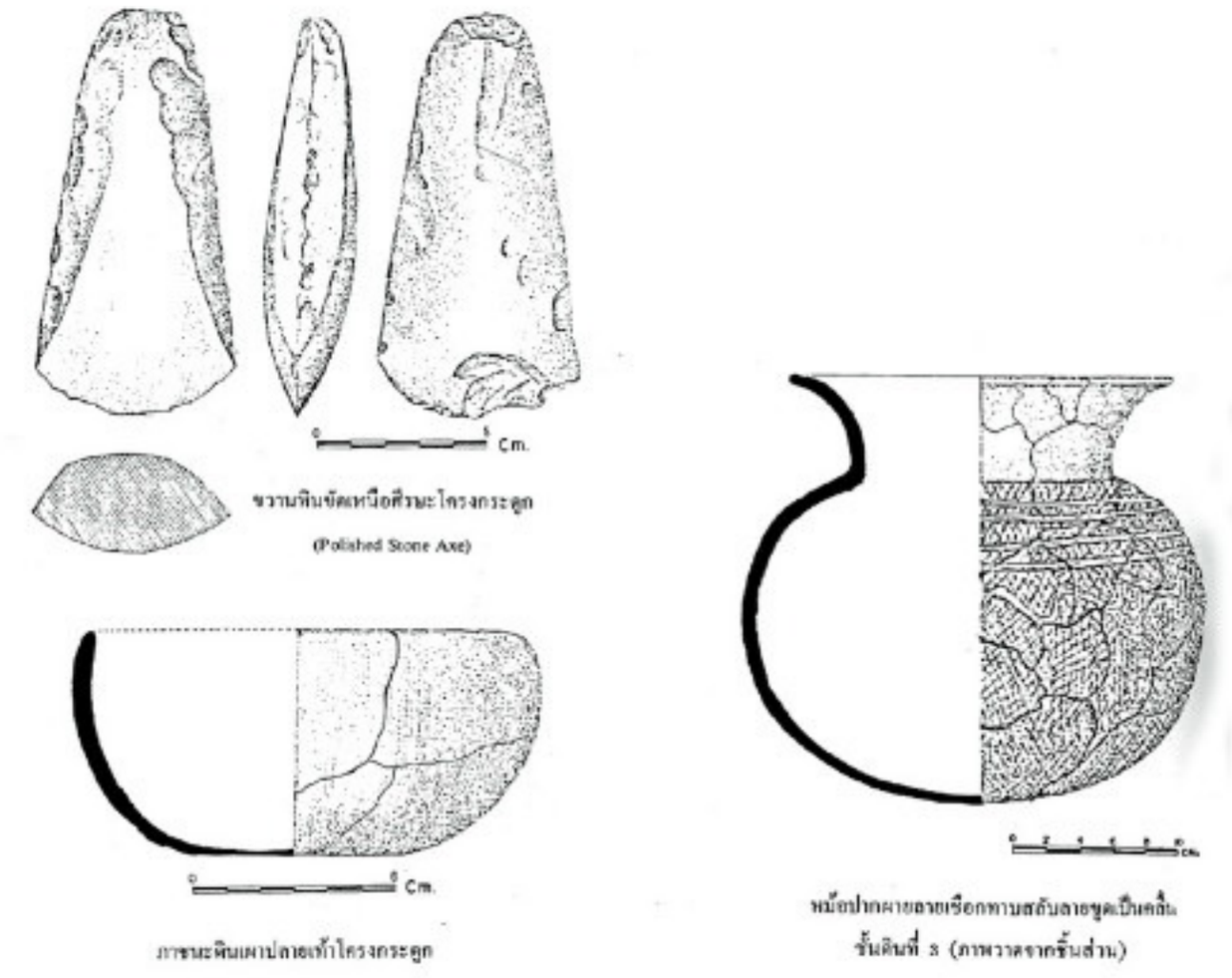

โบราณวัตถุที่ขุดพบจากแหล่งบ้านสันป่าค่า อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
*(ที่มาภาพและคำบรรยาย: **รายงานการขุดหลุมทดสอบแหล่งโบราณคดีบ้านสันป่าค่า ต.ต้นเปา อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่**, หน่วยศิลปากรที่ 4 กรมศิลปากร. 2530 และ **โบราณคดีลุ่มแม่น้ำปิงตอนบน**, 2534 หน้า 22)*

2.4 จอมทอง

เมื่อ พ.ศ. 2474 ฟริทซ์ สารสิน (Fritz Sarasin) นักโบราณคดีชาวสวิสเซอร์แลนด์ได้สำรวจแหล่งโบราณคดีที่อำเภอจอมทอง เชียงใหม่ พบเครื่องมือหินกะเทาะ และเศษภาชนะดินเผาแบบไม่มีลายและแบบลายเชือกทาบ พบเครื่องมือทำจากกระดูกและเปลือกหอย สะท้อนความเป็นอยู่ของชุมชนที่ดำรงชีวิตด้วยการล่าสัตว์ เก็บของป่า และเริ่มผลิตเครื่องใช้ประเภทเครื่องปั้นดินเผา[12]

ต่อมา ในพ.ศ. 2530 โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคเหนือ) กรมศิลปากรได้สำรวจแหล่งโบราณคดีในเขตอำเภอจอมทอง ได้พบภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ที่ผาคันนา บริเวณหน้าผาชั้นบนของน้ำตกแม่กลาง อำเภอจอมทอง เชียงใหม่ เพิงผามีขนาดยาว 31 เมตร สูง 12 เมตร เดิมคงมีภาพเขียนเกือบทั่วพื้นที่หน้าผา แต่ปัจจุบันภาพเขียนเลอะเลือนไปมากแล้ว

ลักษณะของภาพเขียนสีใช้สีแดงสีเดียว เป็นภาพคน 1 คนยกมือขึ้นสองข้าง ข้างหนึ่งถือเครื่องมือคล้ายธนู มีภาพสัตว์เป็นรูปลายเส้นคล้ายช้างมีงวง นอกจากนั้นยังเป็นภาพลายเส้นลวดลายเรขาทรงสามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม วงกลม ภาพเขียนดังกล่าวเป็นอีกร่องรอยหนึ่งของชุมชนโบราณในพื้นที่ฯ ปัจจุบันเป็นอำเภอจอมทอง[13]

*สภาพพื้นที่แหล่งภาพเขียนสีผาคันนา (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **รายงานการสำรวจแหล่งภาพเขียนสีดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่**, 2542 หน้า 8)*

*กลุ่มภาพเขียนสีที่ผาคันนา (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **รายงานการสำรวจแหล่งภาพเขียนสีดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่**, 2542 หน้า 9)*

*กลุ่มภาพเขียนสีที่ผาคันนา (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **รายงานการสำรวจแหล่งภาพเขียนสีดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่**, 2542 หน้า 9)*

*กลุ่มภาพลายเส้นหรือภาพสัญญลักษณ์บริเวณด้านซ้ายของกลุ่มภาพที่ผาคันนา (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **รายงานการสำรวจแหล่งภาพเขียนสีดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่**, 2542 หน้า 10)*

*ภาพลายเส้นแบบโครงร่าง (Outline) รูปช้าง ที่ผาคันนา (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **รายงานการสำรวจแหล่งภาพเขียนสีดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่**, 2542 หน้า 10)*

*แหล่งภาพ เขียนสี ผาแว่นแก้ว ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ สำรวจคัดลอกเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2542 โดยฝ่ายวิชาการ สนง.บค.พช. ที่ 6 ชม. (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **รายงานการสำรวจแหล่งภาพเขียนสีดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่** 2542) (ขอบคุณคุณวิชญา มานแก้ว และคุณทิพย์สุดา จินดาปลูก ผู้มอบเอกสารชุดนี้)*

2.5 ห้วยแสนอูดหรือแหล่งผาหมาย

เมื่อ 31 มีนาคม พ.ศ. 2533 นายพายัพ ทองสุข ข้าราชการบำนาญกรมชลประทานได้นำสรัสวดี-สมโชติ อ๋องสกุล คณาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่กลุ่มหนึ่งสำรวจภาพเขียนสีที่หน้าผาบริเวณห้วยแสนอูด อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่แหล่งโบราณคดีฝั่งตรงข้ามกับออบหลวง หน้าผาหินกว้างประมาณ 8-10 เมตรมีภาพเขียนสีด้วยสีน้ำตาลเข้มเป็นภาพความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติที่มีต้นไม้ รังผึ้งขนาดใหญ่ นก แมลงป่อง คน 5-6 คนกำลังเคลื่อนไหวผ่านโครงกระดูกที่นอนยาวหันศีรษะไปทางดอย ที่สำคัญมีสัตว์ประเภทตีนมีกีบบรรทุกของกำลังขึ้นดอย สะท้อนให้เห็นชัดว่าเป็นยุคที่มนุษย์รู้จักเลี้ยงสัตว์เพื่อใช้งานแล้ว อย่างไรก็ดีรอบ ๆ ภาพเขียนดังกล่าวผู้เขียนได้พบขวานหินกะเทาะ 2 ชิ้นสะท้อนให้เห็นว่าบริเวณดังกล่าวเป็นชุมชนตั้งแต่ยุคหินและต่อเนื่องมาถึงยุคสำริดที่มนุษย์เริ่มเลี้ยงสัตว์ใช้งานแล้ว[14]

*ภาพเขียนสีรูปร่างคล้ายคน ที่แหล่งผาหมาย อำเภอฮอด เชียงใหม่ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีลุ่มแม่น้ำปิงตอนบน**, 2534 หน้า 12)*

*เครื่องมือหินกะเทาะทำมาจากหินกรวดแม่น้ำที่มีเนื้อหินเป็นหินทรายสีดำ (ซ้ายมือ) และหินควอร์ทไซท์สีน้ำตาลแดง (ขวามือ) จากแหล่งผาบุ้ง ซึ่งอยู่ใกล้กับแหล่งผาหมาย (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีลุ่มแม่น้ำปิงตอนบน**, 2534 หน้า 12)*

*ภาพเขียนสีที่แหล่งผาหมาย อำเภอฮอด เชียงใหม่ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีลุ่มแม่น้ำปิงตอนบน**, 2534 หน้า 12)*

*ภาพเขียนรูปร่างคล้ายสัตว์สี่เท้ากำลังถูกลากจูงโดยคน (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีลุ่มแม่น้ำปิงตอนบน**, 2534 หน้า 30)*

*ภาพเขียนสีบนผนังหินที่ผาหมาย ซึ่งมีทั้งรูปคน สัตว์ และสิ่งของ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีลุ่มแม่น้ำปิงตอนบน**, 2534 หน้า 29)*

*ภาพเขียนรูปคล้ายรังผึ้ง (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีลุ่มแม่น้ำปิงตอนบน**, 2534 หน้า 29)*

*ภาพเขียนรูปร่างคล้ายคนที่แสดงอวัยวะเพศชาย (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีลุ่มแม่น้ำปิงตอนบน**, 2534 หน้า 29)*

*ภาพเขียนรูปร่างคล้ายคนที่แสดงอวัยวะเพศชาย (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีลุ่มแม่น้ำปิงตอนบน**, 2534 หน้า 32)*

*ภาพเขียนรูปรังผึ้งและคน (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีลุ่มแม่น้ำปิงตอนบน**, 2534 หน้า 31)*

*ภาพคนหรือสัตว์ของกลุ่มที่ 2 แสดงท่ากางแขนกางขา และอวัยวะเพศ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีลุ่มแม่น้ำปิงตอนบน**, 2534 หน้า 32)*

(ขอบคุณลุงพายัพ ทองสุข ผู้นำชมแหล่งโบราณคดีแห่งนี้)

*สำรวจแหล่งก่อนประวัติศาสตร์ที่อำเภอฮอด นำโดยลุงพายัพ ทองสุข ข้าราชการบำนาญ กรมชลประทาน เมื่อ 2533 (ดู สรัสวดี-สมโชติ อ๋องสกุล รายงานการสำรวจเบื้องต้นภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ที่ห้วยแสนอุด อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ **ศิลปวัฒนธรรม** ปีที่ 11 ฉบับที่ 10 สิงหาคม 2533) (ที่มา: **เพื่อเชียงใหม่**, 2556 หน้า 53)*

3. แหล่งโบราณคดีอื่น ๆ ในเชียงใหม่

นอกจากร่องรอยชุมชนในแหล่งโบราณคดีดังกล่าว พื้นที่ ๆ ปัจจุบันเป็นเชียงใหม่ยังมีร่องรอยชุมชนโบราณอีกหลายแห่งที่กองโบราณคดี กรมศิลปากรได้ขุดค้นแล้ว เช่น (1) เวียงท่ากาน (2) เมืองฝาง (3) เวียงจัดสรร ต.หางดง อ.ฮอด (4) เมืองเชียงดาว ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว (5) เวียงมะลิกา บ้านสันป่าเหว ต.แม่สาว อ.แม่อาย (6) เวียงพร้าว บ้านโล๊ะเชื่อนผาก ต.เชื่อนผาก อ.พร้าว (7) โบราณคดีบ้านหารแก้ว ต.หารแก้ว อ.หางดง (8) แหล่งโบราณคดีบ้านม่วงพี่น้อง ต.มะขามหลวง อ.สันป่าตอง (9) แหล่งโบราณคดีบ้านป่าแพง ต.มะขามหลวง อ.สันป่าตอง (10) แหล่งโบราณคดีบ้านแสนคันธา ต.ทุ่งรวงทอง อ.สันป่าตอง (11) แหล่งโบราณคดีบ้านพระบาท ต.มะขามหลวง อ.สันป่าตอง[15]

จากหลักฐานทางโบราณคดี ทำให้พบร่องรอย "ชุมชน" ยุคแรก ๆ ในดินแดนที่ต่อมาเป็นเชียงใหม่จำนวนมาก แต่ละแห่งดังกล่าวพบองค์ประกอบสำคัญของ "ชุมชน" อย่างน้อย 2 ประการคือ (1) ร่องรอยของคนผู้เป็นสมาชิกของชุมชน (2) ร่องรอยทางวัฒนธรรมของชุมชน

*เจดีย์วัดต้นกอก เวียงท่ากาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา**, 2539 หน้า 121)*

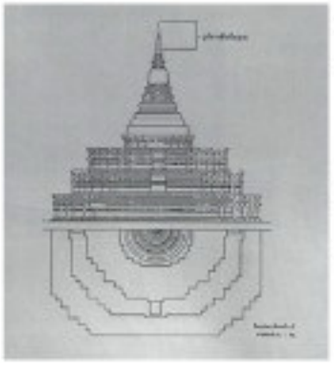

*ภาพลายเส้น เจดีย์วัดต้นกอก เวียงท่ากาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา**, 2539 หน้า 121)*

*โบราณสถานเวียงท่ากาน เจดีย์ร้างเวียงท่ากาน ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ถ่ายเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2524 (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา**, 2539 หน้า 122)*

ข. ชุมชนโบราณในตำนาน

ตำนานเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทหนึ่งที่บอกร่องรอยชุมชนโบราณ จากการสำรวจของโครงการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานล้านนา ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ช่วงพ.ศ. 2516-2523 สำรวจ 244 วัด พบ 222,560 ผูก ช่วงพ.ศ. 2529-2534 สำรวจ 97 วัด พบ 102,760 ผูก พบตำนานพุทธศาสนา 873 ชื่อเรื่อง (2,347 ผูก) และพบตำนานเมืองหรือในล้านนาเรียกว่า "พื้น" จำนวนประมาณ 44 เรื่อง (95 ผูก) "พื้น" เมืองฉบับที่มีข้อมูล "ชุมชน" ยุคแรกเริ่มในล้านนามีดังนี้

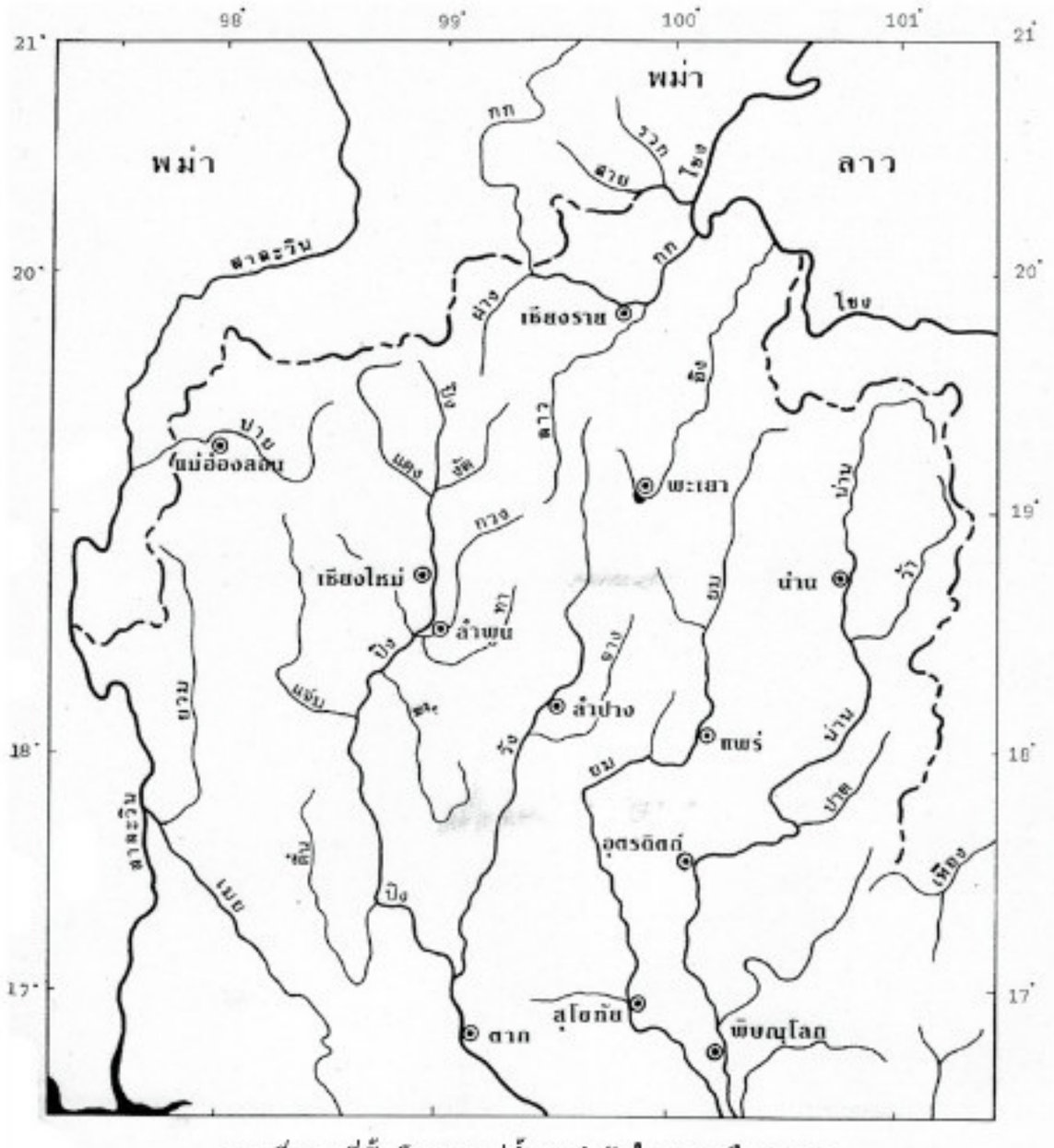

แผนที่แสดงที่ตั้งเมืองและแม่น้ำสายสำคัญในภาคเหนือตอนบน
*(ที่มา: สรัสวดี อ๋องสกุล, **ประวัติศาสตร์ล้านนา**, พิมพ์ครั้งที่ 11, 2558 หน้า 28)*

1.1 ตำนานเมืองสุวรรณโคมคำ

จากการศึกษาตำนานของศ.สรัสวดี อ้องสกุล พบว่าตำนานสุวรรณโคมคำเป็นตำนานที่ย้อนเรื่องไปในอดีตมากที่สุดและแสดงความคิดของชาวล้านนาที่มีต่อชุมชนในดินแดนที่เขาอยู่ว่าเดิมบริเวณลุ่มน้ำกกและริมน้ำโขงช่วงใต้ปากน้ำกกเป็นที่อยู่ของพวกกรอม เป็นที่ตั้งของเมืองสุวรรณโคมคำ ที่ตั้งของเมืองอาจอยู่ที่บนเกาะในลำน้ำโขง ตรงดอนมูลเยื้องปากแม่น้ำกกลงไปทางใต้ ต่อมาแม่น้ำโขงเซาะพังตลิ่งจนเมืองจมลงในน้ำทั้งเมือง

ตำนานเมืองสุวรรณโคมคำ ยังได้กล่าวถึงการขยายตัวของกรอมออกไปสร้างเมืองอุโมงคเสลาขึ้นอีกแห่งหนึ่ง สันนิษฐานว่าอยู่บริเวณต้นน้ำกก การขยายตัวของกรอมตามลำน้ำโขงนี้อาจขึ้นไปถึงบางส่วนของยูนนาน[16] (ล้านนาออกเสียง กร เป็น ข เช่น กราบ เป็น ขาบ กรอม จึงออกเสียงเป็น ขอม)

1.2 ตำนานเชียงแสน

ตำนานเชียงแสนมีหลายสำนวนเรียกชื่อต่างกันเช่น ตำนานสิงหนวติกุมาร ตำนานเชียงแสนหลวง ตำนานโยนก ตำนานช้างแสน ฯลฯ ทุกสำนวนมีโครงเรื่องอย่างเดียวกันคืออธิบายการเข้ามาของคนไทยจากดินแดนตอนใต้ของจีน มาตั้งถิ่นฐานในลุ่มน้ำกก ลุ่มน้ำปิง ตั้งเวียงโยนก อยู่ปะปนกัน คนพื้นเมืองที่เป็นลัวะ และต้องผจญกับกรอมซึ่งมีอิทธิพลอยู่เดิม สมัยพระเจ้าพรหมจึงสามารถขับไล่กรอมออกไปได้ มีกษัตริย์ครองต่อกันมา 45 รัชกาล ตำนานได้อธิบายถึงการสิ้นสุดของเวียงโยนกว่าล่มเป็นหนองน้ำ ซึ่งปัจจุบันเชื่อกันว่าอยู่บริเวณเวียงหนอง เขตอำเภอเชียงแสน[17]

*เวียงหนองล่ม ในเขตท้องที่ตำบลโยนก ในอำเภอเชียงแสน กับตำบลจันจว้า ในอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **เมืองเชียงแสน**, 2539 หน้า 10)*

1.3 ตำนานพระธาตุดอยตุง

ดอยตุงหรือที่เขียนด้วยอักษรธรรมว่าดอยทุง อยู่ในเขตอำเภอแม่สาย เชียงราย มีพระธาตุเจดีย์ 2 องค์ตั้งอยู่เคียงกัน คนล้านนาถือเป็นพระธาตุประจำปีเกิดของผู้เกิดปีกุนหรือกุญชรไน ยุคพุทธกาลถือว่ามีดอย 3 ลูกคือดอยท่า ดอยปู่เจ้า ดอยย่าเจ้า ลาวจกได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ดอยปู่เจ้า มีบุตรสามคนคือลาวหม้อ ลาวล้าน และลาวกลิ่น ลาวจกเป็นหัวหน้าชุมชนที่มี "จกเจา" (จอบ) 500 ด้าม และคน 500 ลูก ซึ่งเป็นเครื่องมือที่แสดงว่าเป็นยุคเกษตรกรรมแล้ว กลุ่มชนในชุมชนนี้ตำนานดอยตุงและตำนานสิงหนวัตกุมารเรียกว่าพวกมิลักขุ ซึ่งหมายถึงกลุ่มลัวะ[18]

ลาวจงหรือลาวจก ต่อมาเรียกว่าลวจักราช (พญาลวจังกราช) เป็นปฐมกษัตริย์ของราชวงศ์ลาว เป็นการเริ่มต้นสร้างบ้านแปลงเมืองเป็นเมืองเชียงลาว (เมืองชัยวรนครหรือเมืองยางเงิน) ที่ริมน้ำแม่สาย[19]

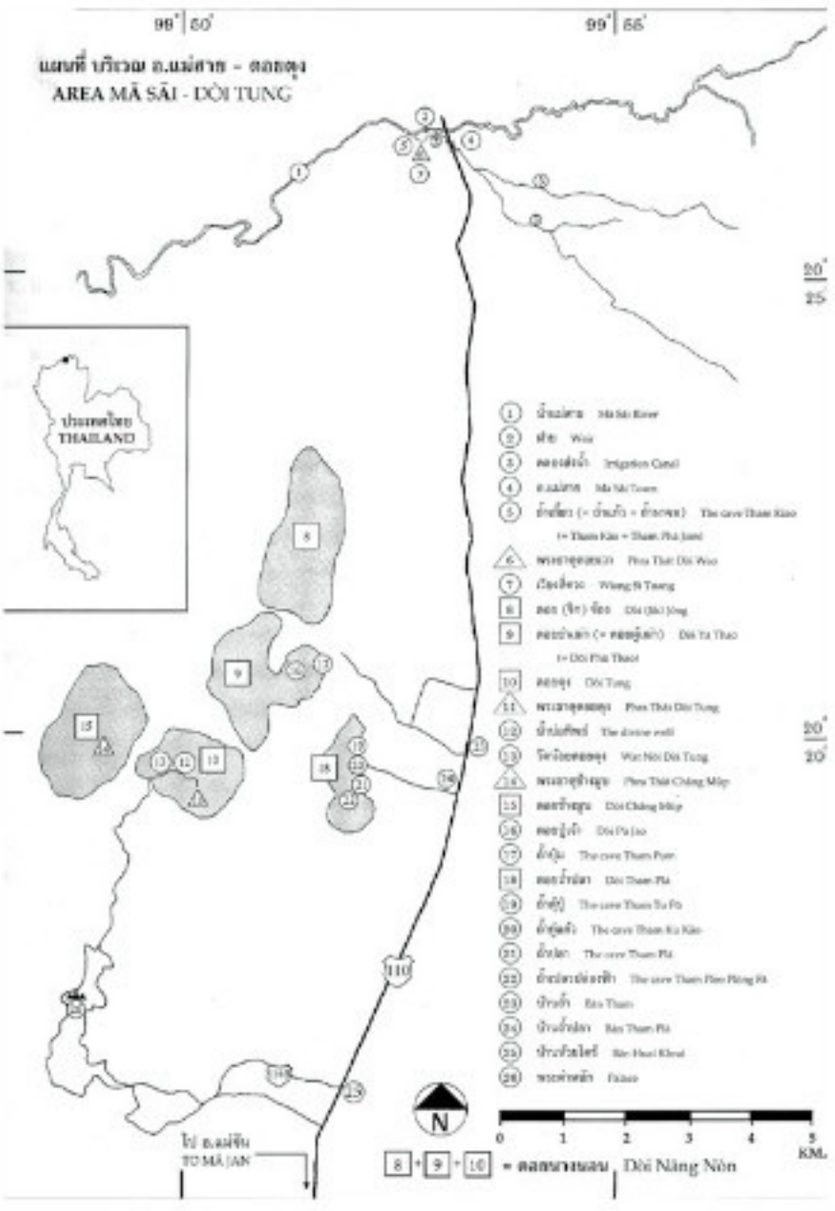

แผนที่บริเวณ อ.แม่สาย-ดอยตุง (ที่มา: ประวัติพระธาตุดอยตุง, 2536 หน้า 5)

ดอยมางมอน
*(ที่มาภาพและคำบรรยาย: **ประวัติพระธาตุดอยตุง**, 2536 หน้า 137)*

บริเวณพระธาตุดอยตุง
*(ที่มาภาพและคำบรรยาย: **ประวัติพระธาตุดอยตุง**, 2536 หน้า 138)*

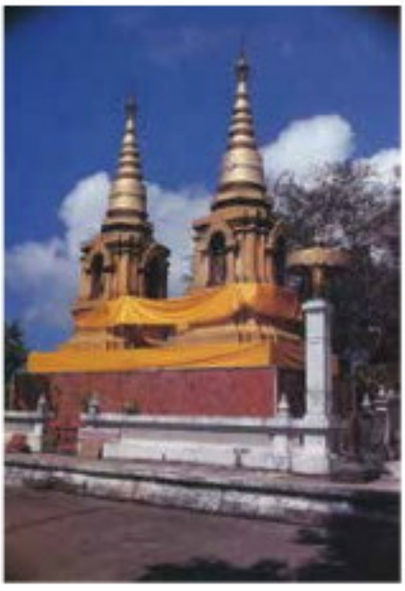

พระธาตุดอยตุง สภาพปัจจุบัน
*(ที่มาภาพและคำบรรยาย: **ประวัติพระธาตุดอยตุง**, 2536 หน้า 138)*

พระธาตุดอยตุง เป็นภาพเก่าที่สุดเท่าที่พบ คงถ่ายเมื่อราว พ.ศ. 2470-73
*(ที่มาภาพและคำบรรยาย: **ประวัติพระธาตุดอยตุง**, 2536 หน้า 139)*

พระธาตุดอยตุง ถ่ายเมื่อ พ.ศ. 2513
*(ที่มาภาพและคำบรรยาย: **ประวัติพระธาตุดอยตุง**, 2536 หน้า 139)*

หลุมเสาตุง บริเวณพระธาตุดอยตุง
*(ที่มาภาพและคำบรรยาย: **ประวัติพระธาตุดอยตุง**, 2536 หน้า 140)*

รูปพระฤาษีทองสัมฤทธิ์ มีคำจารึกรอบฐาน หล่อที่เชียงแสนเมื่อพ.ศ. 2147 สูงประมาณ 60 ซม. ส่วนใหญ่ของฐานหักหายไป คำจารึกที่ฐานส่วนหนึ่งเป็นตำนานพระธาตุดอยตุงโดยย่อปัจจุบันเก็บไว้ที่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร
*(ที่มาภาพและคำบรรยาย: **ประวัติพระธาตุดอยตุง**, 2536 หน้า 172-173)*

1.4 พื้นเมืองเชียงใหม่

พื้นเมืองเชียงใหม่กล่าวถึง "พระอินทร์" ส่งลาวจงเทวบุตร (ลวจังกรเทวบุตร) ลงมากำเนิด ลาวจงไต่บันได (เกริน) เงินลงมาจากสวรรค์ตรงบริเวณดอยตุงใต้ต้นหมากทัน (พุทรา) พร้อมบริวารพันคน ชาวเมืองเชียงลาวยกลาวจงเป็นกษัตริย์พระองค์แรกเริ่มต้นราชวงศ์ลาว เริ่มยุคสมัยเงินยางบนที่ราบลุ่มน้ำกก โดยลาวจงได้ส่งโอรสไปตั้งเมืองต่าง ๆ คือลาวครอบโอรสองค์แรกไปครองเชียงของ ลาวข้างโอรสองค์ที่สองไปครองเมืองยอง ลาวเก้าโอรสองค์เล็กให้ครองเชียงลาว และได้ขยายอาณาเขตถึงลุ่มน้ำโขงในสมัยลาวเคียง กษัตริย์ราชวงศ์ลาวองค์ที่ 9 เกิดเป็นเมืองเงินยางหรือหิรัญนครขึ้นเหนือริมน้ำโขง จนราวศตวรรษที่ 17 ถึงสมัยขุนเจืองกษัตริย์ราชวงศ์ลาวลำดับที่ 19 ครองเมืองเงินยางได้ทำสงครามชนะแกวได้ธิดาพญาแกวและได้ครองเมืองแกว เมื่อพ.ศ. 1677 ตำนานถือเป็นวีรกษัตริย์ที่ได้ขยายอาณาจักรกว้างขวางและเป็นปึกแผ่น ขุนเจืองสวรรคตในที่รบในเขตยูนนาน ขณะทำสงครามกับพญาซ่อแมนตาตอกขอกฟ้าตายืน (พญาแมนตาตอกขอกฟ้าตายืน)

*ลาวจงเทวบุตรลงมากำเนิด ลาวจงไต่บันไดเงินลงมาจากสวรรค์ตรงบริเวณดอยตุง ภาพวาดโดย จักรพันธุ์ โปษยกฤต ศิลปินแห่งชาติ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **ปกประวัติพระธาตุดอยตุง**, 2536)*

กษัตริย์ผู้ครองเมืองเงินยางได้มีสายสัมพันธ์ทางการสมรสกับเมืองข้างเคียง เช่นลาวเมิงกษัตริย์ราชวงศ์ลาวลำดับที่ 24 ได้สมรสกับนางอั้วมิ่งจอมเมือง (นางเทพคำข่าย) ธิดาท้าวรุ่งแก่นชายเจ้าเมืองเชียงรุ่งต่อมามีพระราชโอรสคือพญามังราย ขณะเดียวกันธิดาของเงินยางคือนางอั้วเชียงแสนก็ได้แต่งงานกับพญางำเมืองแห่งพะเยา ชุมชนเมืองในเขตสิบสองพันนา เงินยาง พะเยา จึงมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ[20]

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ได้กล่าวถึงการแผ่อำนาจของพญามังรายจากเชียงราย สู่หิรภุญชัยแห่งลุ่มน้ำปิงจนสามารถยึดครองได้แล้วสร้างเวียงกุมกามและเมืองเชียงใหม่ โดยบันทึกเรื่องราวสมัยราชวงศ์มังรายสืบมาถึงสมัยพระเจ้ากาวิละใน พ.ศ. 2349[21]

1.5 ตำนานจามเทวีวงศ์

ก่อนหน้าพญามังรายจากลุ่มน้ำกกจะเข้ายึดครองหริภุญไชย ตำนานจามเทวีกล่าวว่ากลุ่มชนที่อยู่ลุ่มน้ำปิงมี 2 กลุ่มคือพวกเมงคบุตร และพวกเกิดในรอยเท้าเนื้อคือพวกลัวะ เป็นชุมชนที่มีการค้ากับเมืองข้างเคียงและเมืองห่างไกลโดยเฉพาะบริเวณลุ่มน้ำปิง ทั้งมีความสัมพันธ์แนบแน่นกับหงสาวดีและสะเทิม[22] เมืองท่าทางทะเล

ภาพวาดสีน้ำมันพระนางจามเทวีที่พิพิธภัณฑสถานเมืองมะละแหม่ง (ภาพโดย สมโชติ อ๋องสกุล)

1.6 ตำนานสุวรรณคำแดงหรือตำนานเสาอินทขีล

ตำนานสุวรรณคำแดงหรือตำนานเสาอินทขีลที่สงวน โชติสุขรัตน์ รวบรวมงานปริวรรตจากใบลานของพระมหาหมื่นวุฑฒิญาโณ (พ.ศ. 2412-2499) วัดหอธรรมเมื่อประมาณพ.ศ. 2513 มีเรื่องราวของ "ชุมชน" ยุคแรกบนลุ่มน้ำปิงก่อนเป็นที่ตั้งเมืองเชียงใหม่และเกี่ยวพันกับความเชื่อในเชียงใหม่ที่มีสืบมาจึงนำเสนอเรื่องราวแบบตำนานตามลำดับดังนี้

ตำนานกล่าวว่าแต่เดิมบริเวณลุ่มน้ำปิงมี "หมู" 4 หมู่ แต่ละหมู่มีบริวารพันตัว พญาหมูที่อยู่ทางทิศตะวันออกชื่อบุพพะจุนทะ พญาหมูอยู่ทางทิศใต้ชื่อทักขิณะจุนทะ พญาหมูที่อยู่ทางทิศตะวันตกชื่อปัจฉิมจุนทะ พญาหมูที่อยู่ทางทิศเหนือชื่ออุตตระจุนทะ ลูกของพญาหมูที่อยู่ทางทิศเหนือมีทายาทคือพระยาโจรณีฯ มีราชบุตรชื่อสุวรรรณคำแดง (สังเกตได้ว่าตำนานเริ่มเปลี่ยนการใช้สัญลักษณ์ชุมชน "หมู" เป็นชุมชนของคนแล้ว)

พระอินทร์ได้ส่งวิสุกรรมเทวบุตรแปลงร่างเป็นทรายคำ (เนื้อ) ลงมาในอุทยานของพระยาโจรณีฯ ให้ราชบุตรคือเจ้าสุวรรณคำแดงไปจับเป็นให้ได้ เจ้าสุวรรณคำแดงนำกำลังคน 3 หมื่นคนออกตามล่าทรายคำตัวนั้นนำงาและข้าวป้าง (ข้าวฟ่าง) ไปด้วย โดยออกตามล่าจนถึง "ดอยอ่างสรง" (เชียงดาว) ที่นั้นมีสาวงามชื่อ "อินทร์เหลา" เมื่อพบกันก็ชอบพอกันอยู่กินด้วยกันระยะหนึ่ง เจ้าสุวรรณคำแดงก็ออกติดตามทรายคำตัวนั้นต่อโดยตามหาบริเวณริมน้ำปิงเห็นสระบัว 7 กอ พบฤษีฯ แนะนำให้สร้างเวียงหลวงและชี้ให้เห็นว่ากอบัวทั้งเจ็ดบ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ในการทำนา เจ้าสุวรรณคำแดงจึงได้สร้างเวียงขึ้นที่นั้นตามคำ

ดอยอ่างสรง หรือดอยหลวง เชียงดาว (ที่มาภาพและคำบรรยาย: กุหลาบล้านนา, 2546 หน้า 117)

*หออินทขิล และกุมภัณฑ์ 2 ตน (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **เจ้าพ่อหลวง**, 2542 หน้า 103)*

แนะนำของฤษี ระหว่างสร้างเวียงก็พบ "จอง" หิน เจ้าสุวรรณคำแดงประมาณว่ามีน้ำหนัก "ล้านหนึ่งนา" แล้วนำเข้าตอกดอกไม้ลำเทียนใส่ขันอธิษฐานถามพระอินทร์ พรหม ยมราช ท้าวทั้งสี่ นางธรณี ก็ได้คำตอบว่า "จอง" หินนั้นมีน้ำหนักล้านหนึ่งนา เจ้าสุวรรณคำแดงจึงตั้งชื่อเวียงที่สร้างขึ้นว่า "ล้านนา" (**พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคเหนือ** (2539) ว่าจองคือส่วนยอดที่เป็นแนวยาวอย่างสันดอย)

บริเวณที่สร้างเวียงล้านนามีผู้นำชาวลัวะคนหนึ่งชื่อมามุตตะลาง เจ้าสุวรรณคำแดงจึงแต่งตั้งให้เป็นขุนหลวงปกครองลัวะให้มีศีลมีธรรม ขุนหลวงมามุตตะลางได้สั่งสอนพวกลัวะให้ถือศีลห้า และให้ทำนาบนพื้นที่ ๆ อุดมสมบูรณ์มากทำนาปีหนึ่งมีข้าวกินได้ถึง 7 ปี

ท้าวสุวรรณคำแดงอยู่ที่เวียงล้านนา จนมีลูกกับนางผมเผือ (ผมดก) และนางสาดกว้างเป็นชาย 8 คน จึงกลับไปอยู่กับนางอินทร์เหลาที่ดอยอ่างสรง (เชียงดาว) จนสิ้นชีพถือเป็น "เทวดา" อารักษ์เมืองเชียงดาวและล้านนา[23]

สาระสำคัญของตำนานเรื่องนี้จึงเป็นการตั้ง "ชุมชน" บนพื้นที่ที่ต่อมามีการสร้างเป็นเชียงใหม่ และบริเวณดังกล่าวมีชาวลัวะอยู่แล้ว ต่อมาตำนานกล่าวว่า "พระอินทร์" ให้กุมภัณฑ์ 2 ตนหามเสาอินทขีลมาให้บูชา บรรดาชาวลัวะก็รักษาและบูชาด้วยเข้าตอกดอกไม้ เมื่อพวกไต (ไท) มาอยู่ด้วยพวกไต (ไท) ซึ่งมีพระยานพบุรีเป็นผู้นำก็มาบูชาด้วย สมัยต่อมาจึงกลายเป็นประเพณี "ใส่ขันดอก" บูชาเสาอินทขีลและสืบชาตาเมืองโดย มีการบูชาอารักษ์ที่ดอยเชียงดาวคือท้าวสุวรรณคำแดงด้วย[24]

1.7 ตำนานฉบับสำคัญ ๆ ฉบับอื่น เช่นตำนานมูลศาสนา ของพระเจ้าพุทธพุกามเจ้าและพระพุทธญาณเจ้า และตำนานชินกาลมาลีปกรณ์ ของพระรัตนปัญญาหรือสิริรัตนปัญญาเถระ (ต่อมา ดร.อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตรวจสอบต้นฉบับแล้วเห็นว่าควรเรียกชื่อว่า "ชินกาลมาลินี") ซึ่งนอกจากให้รายละเอียดยุคตั้งเชียงใหม่แล้ว ต่างก็กล่าวถึง "ชุมชน" ก่อนสร้างเมืองเชียงใหม่ในแนวเดียวกัน[25]

1.8 ตำนานพระเจ้าเลียบโลก นอกจากนั้นตำนานพระเจ้าเลียบโลก ก็สะท้อนให้เห็น "ชุมชน" ในตำนานที่กระจายทั่วตั้งแต่หงสาวดี-หริภุญชัย-เชียงใหม่ สิบสองพันนาโดยกล่าวถึงที่ตั้งพระบรมธาตุในอาณาจักรหงสาวดี 52 แห่ง อาณาจักรหริภุญชัย 23 แห่ง รอยพระบาท 12 แห่ง ในเมืองลื้อเมืองไท 70 แห่ง การประดิษฐานพระบรมธาตุในล้านนา 23 แห่ง ประดิษฐานพระบาท 12 แห่ง ต่อมา ศ.(พิเศษ) ดร.ประคอง นิมมานเหมินท์ เห็นว่าชื่อเดิมคือตำนานพระบาทพระธาตุ[26]

รอยพระพุทธบาทประดับมุกเป็นรูปคติจักรวาล เดิมอยู่ที่วัดพระสิงห์วรวิหารปัจจุบันอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่ (ที่มาภาพ: Guidebook Chiang Mai National Museum, ค.ศ. 1999 หน้า 61)

รอยพระพุทธบาทประทับบนแผ่นหินที่วัดพระธาตุดอยสะเก็ด อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ (ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล 2556)

*รอยพระพุทธบาทจำลองวัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **เมืองพะเยา**, 2527 หน้า 234-235)*

*รอยพระพุทธบาท บริเวณพระธาตุดอยตุง ขนาดประมาณ 102x46 เซนติเมตร (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **ประวัติพระธาตุดอยตุง**, 2536 หน้า 140)*

วัดพระธาตุหริภุญไชย
เมื่อ พ.ศ. 2450
(ที่มา: หอจดหมายเหตุ
แห่งชาติ)

วัดพระธาตุเสด็จ ลำปาง
(ที่มา: หอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

วัดพระธาตุลำปางหลวง
อ.เกาะคา จ.ลำปาง
(ภาพโดย: สุรชัย จงจิตงาม)

พระธาตุแช่แห้ง เมืองน่าน
เมื่อ พ.ศ. 2534
(ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

พระธาตุดอยสุเทพ เชียงใหม่
ถ่ายประมาณ พ.ศ. 2490
(ที่มา: หอจดหมายเหตุ
แห่งชาติ)

พระธาตุอินทร์แขวน เมียนมา
(ภาพโดย: เหนือ อ๋องสกุล)

พระธาตุนครพนมพัง
(ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล เมื่อ 2518
ขอบคุณพี่สุวรรณ หิมมณี อดีตศึกษาธิการ
ผู้น่าชม)

พระธาตุชเวดากอง ย่างกุ้ง
เมียนมา
(ภาพโดย: เหนือ อ๋องสกุล)

พระธาตุมหามุเตา
กรุงหงสาวดี เมียนมา
(ภาพโดย: เหนือ อ๋องสกุล)

เชิงอรรถท้ายบท : ตอนที่ 1

1 วิวัฒน์ พันธวุฒิยานนท์. "รุ่งอรุณมนุษย์โฮโมอีเรกตัส บนแผ่นดินไทยในที่สุดก็มาถึง" ใน **นิตยสารสารคดี**. ปีที่ 17 ฉบับที่ 198 สิงหาคม 2544. หน้า 44-46. ชาร์ลส์ ไฮแอม และ รัชนี ทศรัตน์. **สยามดึกดำบรรพ์ ยุคก่อนประวัติศาสตร์ถึงสมัยสุโขทัย**. กรุงเทพ: สำนักพิมพ์ริเวอร์บุ๊ค. 2542. และ สมโชติ อ๋องสกุล. **ลุ่มน้ำแม่วัง: ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม**. เชียงใหม่: ศูนย์ล้านนาศึกษา. 2558.

2 รัศมี ชูทรงเดช. **โครงการโบราณคดีบนพื้นที่สูงในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน**. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2547. รัศมี ชูทรงเดช. "งานช่างฝีมือในยุคเหล็กของวัฒนธรรมโลงไม้บนพื้นที่สูงในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน". ใน พิพัฒน์ กระแจะจันทร์ (บรรณาธิการ). **ผีในหลักฐานคนตายและคนเป็น**. 2557. พินดา สิทธิสุนทร ไชมอน การ์ดเนอร์ และดีน สมาร์ท. **ถ้ำถิ่นเหนือ**. กรุงเทพ: สำนักพิมพ์ริเวอร์บุ๊คส์. 2549. พิสิฐ เจริญวงศ์ และคณะ. **โบราณคดีภาคเหนือ เหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**. ฝ่ายวิชาการ กองโบราณคดี กรมศิลปากร. 2531.

3 วิวรรณ แสงจันทร์. **แหล่งโบราณคดียุคดึกดำบรรพ์ที่ประตูผา. จังหวัดลำปาง: ภาพเขียนสี พิธีกรรม 3,000 ปี ที่ผาศักดิ์สิทธิ์**. สุจิตต์ วงษ์เทศ. บรรณาธิการ. กรุงเทพ: มติชน. 2545. **เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา**. คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทยและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี. 2539. และ สมโชติ อ๋องสกุล. **ลุ่มน้ำแม่วัง: ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม**. เชียงใหม่: ศูนย์ล้านนาศึกษา. 2558.

4 กรมศิลปากร. **โบราณคดีเชียงราย**. โครงการสำรวจแหล่งโบราณคดี. ฝ่ายวิชาการ กองโบราณคดี กรมศิลปากร. 2533. กรมศิลปากร. **เมืองเชียงแสน**. กรมศิลปากรจัดพิมพ์โอกาสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ เชียงแสน. จังหวัดเชียงราย. 2539. กรมศิลปากร. **รายงานการสำรวจโบราณสถานเมืองเชียงแสน**. โครงการอนุรักษ์และบูรณะเมืองประวัติศาสตร์. งานผังรูปแบบ ฝ่ายอนุรักษ์โบราณสถาน. 2530. **เชียงแสนมรดกไทย**. ที่ระลึกพิธีเปิดห้องสมุดประชาชนเฉลิมราชกุมารี อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย. 8 กุมภาพันธ์ 2536. **เชียงแสนดินแดนแห่งความหลากหลายและอมตะ**. จัดพิมพ์โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายร่วมกับคณะศรัทธาวัดพระธาตุผาเงา อ.เชียงแสน จ.เชียงราย. 2550. สืบศักดิ์ พรหมแย้ม **เมืองเทิง เวียงสูง ภูสวย สามสายน้ำ**. จัดพิมพ์โดยสภาวัฒนธรรมอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2543. และ **เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา**. คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทยและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี. 2539.

[5] สุจิตต์ วงษ์เทศ. บรรณาธิการ. **เมืองพะเยา**. กรุงเทพ: สำนักพิมพ์มติชน. 2527. และ **เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา**. คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทยและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี. 2539.

[6] กรมศิลปากร. **โบราณคดีลุ่มแม่น้ำปิงตอนบน**. ฝ่ายวิชาการ กองโบราณคดี กรมศิลปากร. 2534. สรัสวดี อ๋องสกุล. **ชุมชนโบราณในแอ่งเชียงใหม่-ลำพูน**. กรุงเทพ: มูลนิธิโตโยต้าประเทศญี่ปุ่น. 2543. สำราญ กาญจนคูหา. **รวมสุดยอดพระเครื่องเมืองลำพูน**. ลำพูน: สภาเปรียญจังหวัดลำพูน. 2541. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ. ก้าวใหม่พิพิธภัณฑ์หริภุญไชย ครั้งที่สอง. 19 กันยายน 2545. และ**เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา**. คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย และจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี. 2539.

[7] ศรีศักร วัลลิโภดม และวลัยลักษณ์ ทรงศิริ. **นครแพร่จากอดีตมาปัจจุบัน**. กรุงเทพ: มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์. 2551. **เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา**. คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทยและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี. 2539. ศ.(พิเศษ) พิสิฐ เจริญวงศ์และคณะ**แนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดแพร่** สนับสนุนโดย อบจ.แพร่ 2558.

[8] กรมศิลปากร. **เมืองน่าน โบราณคดี ประวัติศาสตร์ และศิลปะ**. กรมศิลปากรจัดพิมพ์โอกาสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ น่าน. 14 สิงหาคม 2530. **ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดน่าน**. สำนักงานจังหวัดน่านจัดพิมพ์. 2530. และ**เมืองและแหล่งชุมชนโบราณในล้านนา**. คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทยและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี. 2539.

[9] สายันต์ ไพรชาญจิตร์. **โบราณคดีภาคเหนือ: เหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**. กรุงเทพ: กรมศิลปากร. 2531. และ สรัสวดี อ๋องสกุล. **ชุมชนโบราณในแอ่งเชียงใหม่-ลำพูน**. กรุงเทพ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง. 2543. หน้า 8, 11.

[10] สายันต์ ไพรชาญจิตร์. **โบราณคดีภาคเหนือ: เหมืองแม่เมาะ ออบหลวง บ้านยางทองใต้**. กรุงเทพ: กรมศิลปากร. 2531. หน้า 69-113. และ สรัสวดี อ๋องสกุล. **ชุมชนโบราณในแอ่งเชียงใหม่-ลำพูน**. 2543. หน้า 11-12.

[11] วิชัย ตันกิตติกร. **รายงานการขุดหลุมทดสอบแหล่งโบราณคดีบ้านสันป่าค่า ตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่: หน่วยศิลปากรที่ 4 กรมศิลปากร. 2530. และ สรัสวดี อ๋องสกุล. **ชุมชนโบราณในแอ่งเชียงใหม่-ลำพูน**. 2543. หน้า 11.

[12] สรัสวดี อ๋องสกุล. **ชุมชนโบราณในแอ่งเชียงใหม่-ลำพูน**. 2543. หน้า 7.

[13] สรัสวดี อ๋องสกุล. **ชุมชนโบราณในแอ่งเชียงใหม่-ลำพูน**. 2543. หน้า 8.

[14] สรัสวดี-สมโชติ อ๋องสกุล. "รายงานการสำรวจเบื้องต้น ภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ที่ห้วยแสนอูด อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่". ใน **ศิลปวัฒนธรรม**. ปีที่ 11 ฉบับที่ 10 สิงหาคม 2533. หน้า 33-35.

[15] กรมศิลปากร. **แหล่งโบราณคดีประเทศไทย เล่ม 6 (ภาคเหนือ)**. 2534. หน้า 218-337.

[16] สรัสวดี อ๋องสกุล. **ประวัติศาสตร์ล้านนา**. กรุงเทพ: สำนักพิมพ์อมรินทร์. พิมพ์ครั้งที่ 11. 2558. หน้า 5-6.

[17] "ตำนานสิงหนวติกุมาร". ใน **ประชุมพงศาวดารภาคที่ 61**. พิมพ์เป็นอนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพพลตรีเจ้าราชบุตร (วงษ์ตวัน ณ เชียงใหม่ 12 มกราคม 2516. หน้า 53-197.) และ สรัสวดี อ๋องสกุล. **ประวัติศาสตร์ล้านนา**. สำนักพิมพ์อมรินทร์. พิมพ์ครั้งที่ 11. 2558. หน้า 6-7.

[18] คณะกรรมการค้นคว้าวิจัยประวัติพระธาตุดอยตุง. **ประวัติพระธาตุดอยตุง**. กรุงเทพ: มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงและสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2536. หน้า 244. และ สรัสวดี อ๋องสกุล. **ชุมชนโบราณในแอ่งเชียงใหม่-ลำพูน**. 2543. หน้า 19.

[19] สรัสวดี อ๋องสกุล. **ประวัติศาสตร์ล้านนา**. สำนักพิมพ์อมรินทร์. พิมพ์ครั้งที่ 11. 2558. หน้า 37-38.

[20] สรัสวดี อ๋องสกุล. **ประวัติศาสตร์ล้านนา**. สำนักพิมพ์อมรินทร์. พิมพ์ครั้งที่ 11. 2558. หน้า 40-41.

[21] **ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ฉบับเชียงใหม่ 700 ปี** เชียงใหม่: ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ 2538)

[22] พระโพธิรังสี. **คำแปลจามเทวีวงศ์ พงศาวดารเมืองหริภุญไชย**. กรุงเทพ: บรรณกิจ. 2516. หน้า 39, 194, 259. และ สรัสวดี อ๋องสกุล. **ชุมชนโบราณในแอ่งเชียงใหม่-ลำพูน**. 2543. หน้า 22.

[23] สงวน โชติสุขรัตน์ ผู้รวบรวม "ตำนานสุวรรณคำแดงหรือตำนานเสาอินทขีล". **ประชุมตำนานล้านนาไทย**. กรุงเทพ: โอเดียนสโตร์. 2515. หน้า 117-133.

[24] **สารานุกรมวัฒนธรรมไทย (ภาคเหนือ) ฉบับต้นแบบ**. มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ (มหาชน) 2539. หน้า 294.

[25] **ตำนานมูลศาสนา**. อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพหม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ 17 ธันวาคม 2518. และ **ชินกาลมาลีปกรณ์**. อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพศาสตราจารย์ ร.ต.ท.แสง มนวิทูร. 20 เมษายน 2517.

[26] กตัญญู ชูชื่น. **พระเจ้าเลียบโลกฉบับล้านนา**. วิทยานิพนธ์ภาควิชาภาษาตะวันออก. มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2525. นาคฤทธิ์ (นามแฝง). **พุทธตำนานพระเจ้าเลียบโลก**. ฉบับชำระสะสาง. เชียงใหม่: ลานนาการพิมพ์. 2545. และ ศ.(พิเศษ) ดร.ประคอง นิมมานเหมินท์. **ตำนานพระเจ้าเลียบโลก: ภูมิปัญญาและพลวัต**. ชุดโครงการวิจัยเรื่อง "วรรณกรรมล้านนา: ลักษณะเด่นภูมิปัญญาและคุณค่า". สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) 2550. นำเสนอ ณ ศูนย์ประชุมนานาชาติ โรงแรมดิเอ็มเพรส จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 24-25 กันยายน 2558.

ตอนที่ 2
ชุมชนในเชียงใหม่สมัยราชวงศ์มังราย

จากหลักฐานทางโบราณคดีและตำนานทำให้ทราบดินแดนลุ่มน้ำปิงในยุคหริภุญไชย มีชุมชนคนมอญหรือเม็ง และพวกลัวะ

เมื่อครั้งพระนางจามเทวีเสด็จมาปกครองหริภุญไชย เมื่อประมาณ พ.ศ. 1310-1311 ตำนานกล่าวว่าพระนางได้นำคณะบุคคลต่อไปนี้เข้าไว้ในลำพูน

(1) มหาเถรเจ้าทั้งหลาย ฝูงอันทรงพระไตรปิฎก 500 ตน (ตัวเลข 500 นี้คงหมายถึงจำนวนมาก)

(2) คนฝูงเป็นผ้าขาว อันตั้งอยู่ในศีล 5 ศีล 8 จำนวน 500 คน

(3) ช่างสลัก 500 คน

(4) ช่างแก้ว 500 คน

(5) ช่างเงิน ช่างคำ ช่างเหล็ก ช่างทอง ช่างต้อง ช่างแต้ม ช่างไม้ เยื่องละ (อย่างละ) 500

(6) หมอโหรา (หมอที่ทำนายตามตำราโหราศาสตร์) หมอยา (ผู้รักษาโรคด้วยการใช้ยา) พ่อเลี้ยง (หมอหรือคนร่ำรวยที่มีบริวารมาก) แม่เลี้ยง (สตรีที่มีเงินหรือมีอิทธิพลหรือเมียของพ่อเลี้ยง) (ผู้ควบคุมงาน) พ่อเวียกพ่อการ (หัวหน้ากลุ่มคนที่ใช้แรงงาน) เยื่องละ (อย่างละ) 500

อนุสาวรีย์จุนหลวงวิลังคะที่บ้านเมืองก๊ะ (ขอบคุณชาวบ้านบ้านเมืองก๊ะ อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ ที่เคยให้ผู้เขียนมีส่วนร่วมในพิธีสักการะชุนหลวงวิลังคะ)

Model of the procession of the Queen Chamma Thewi came into Haripunchai Kingdom. (ที่มาภาพและคำบรรยาย: Guidebook Chiang Mai National Museum, ค.ศ. 1999 หน้า 24)

แผนที่การเดินทางขึ้นมาของพระนางจามเทวี

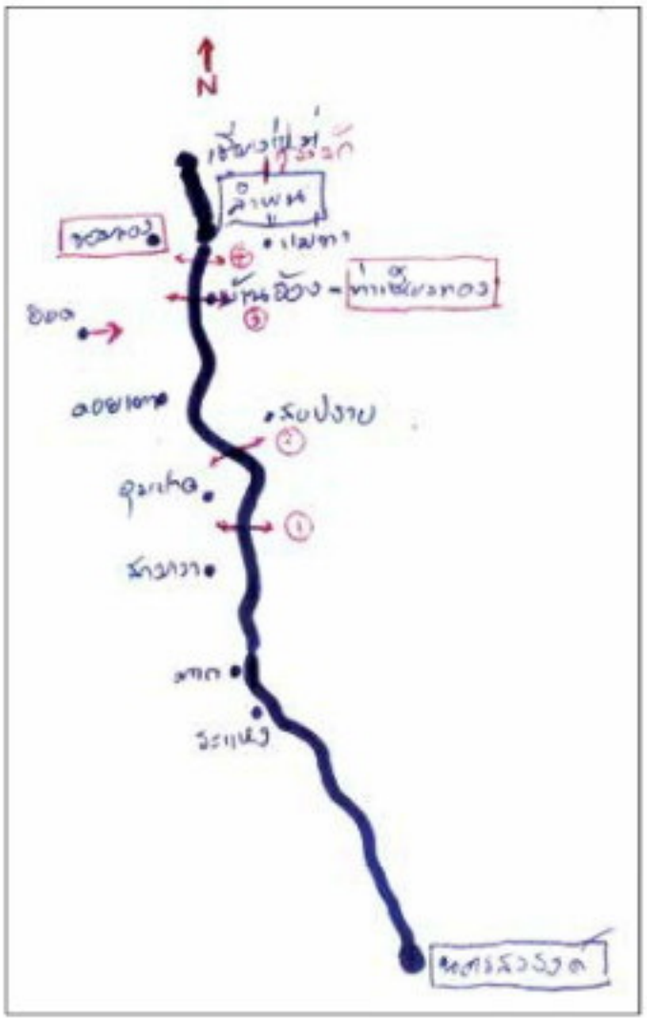

(ที่มา: อาจารย์พงศ์เกษม สมธิไทย.
ดันมิษฐานระยะทางการเดินทางของพระนางจามเทวี,
เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ

จัดโดย: พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหริภุญไชย)

(ขอบคุณ คุณเบญจวรรณ พลประเสริฐ
หัวหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหริภุญไชย
ผู้มอบเอกสารนี้เมื่อ 23 มีนาคม 2559)

แผนที่แสดงที่ตั้งเวียงกุมกาม

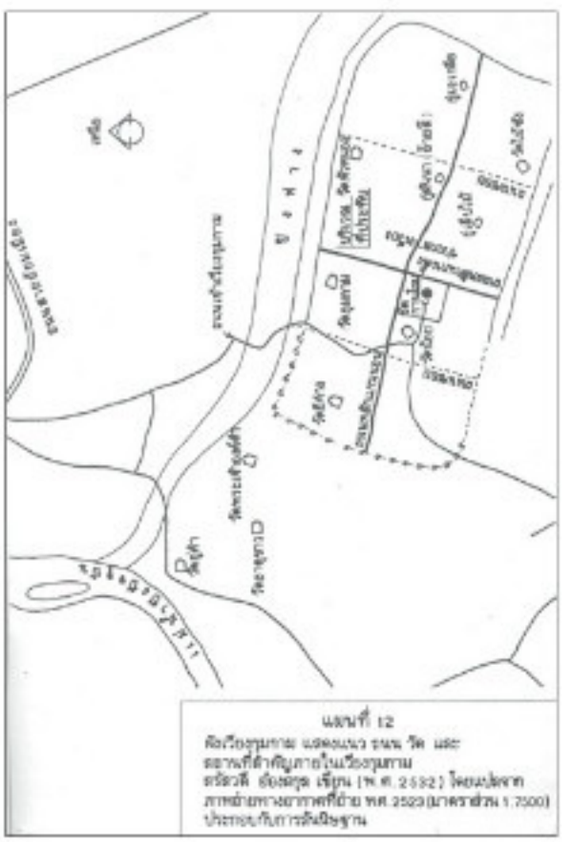

(ที่มา: สรัสวดี อ๋องสกุล, เวียงกุมกาม, 2548 หน้า 53)

ข้อมูลดังกล่าวทำให้เห็น "กำลังคน" และ "ชุมชน" ในยุคหริภุญไชยก่อนหน้าสมัยสถาปนาราชวงศ์มังรายที่สัมพันธ์กับชุมชนอื่น ๆ โดยเฉพาะจีน เอกสารจีนร่วมสมัย (หยวนสื่อ) เรียกลำพูนว่า หนีหวังก๊ก (อาณาจักรผู้หญิงปกครอง) และเรียกล้านนาว่าปาไป่ซีฟู่ (เมือง 800 ชายา) ซึ่งท้องถิ่นเรียกว่า "จิ่งไม" พม่าเรียก Zimme

ครั้นพญามังราย กษัตริย์ผู้สถาปนาราชวงศ์มังราย ผู้เป็นราชโอรสพญาลาวเมงและนางอั้วมิ่งจอมเมือง (นางเทพคำข่ายหรือนางเทพคำขยาย ธิดาท้าวรุ่งแก่นชายแห่งเชียงรุ่ง) กษัตริย์แห่งราชวงศ์ลาวลำดับที่ 25 ได้มีแผนยึดครองเมืองหริภุญไชยศูนย์กลางดินแดนที่ราบลุ่มแม่น้ำปิง โปรดฯ ให้สร้างเมืองฝางเมื่อ พ.ศ. 1816 และมีสัญญาเป็นพันธมิตรกับผู้นำ 2 อาณาจักรข้างเคียง คือพญาง่ำเมืองแห่งพะเยาและพระร่วงแห่งกรุงสุโขทัยใน พ.ศ. 1830 (จ.ศ. 649) เมื่อทุกอย่างพร้อมก็เข้ายึดครองเมืองหริภุญไชยสำเร็จใน พ.ศ. 1835 ทรงประทับที่เมืองหริภุญไชย 2 ปี จากนั้นได้สร้างเวียงกุมกามริมฝั่งแม่น้ำปิงใน พ.ศ. 1837[1]

ครั้งนั้นจะมีการนำกำลังคนที่เป็นช่างฝีมือในหริภุญไชยที่สืบทอดกันมาใช้งานอย่างไรไม่พบหลักฐาน แต่มีการนำกำลังคนอีกชุดหนึ่งจากลุ่มน้ำกกเข้ามาในลุ่มน้ำปิงเพิ่มขึ้นด้วย โดยเฉพาะเมื่อพญามังรายไปศึกกับพุกามอังวะได้ครัวช่างเครื่อง ช่างเงิน ช่างคำ ช่างทอง ช่างเหล็ก กลับมาไว้ที่เวียงกุมกามอีกประมาณ 500 ครัว[2]

พระเจ้าค่าคิง พญามังรายโปรดให้หล่อขึ้นก่อนไปศึกพุกามเมื่อชนะศึกและสร้างเชียงใหม่แล้วโปรดให้นำมาไว้ที่เชียงใหม่ (ภาพโดย: สุรชัย จงจิตงาม)

หน่วยศิลปากรที่ 4 เริ่มต้นวางผังขุดค้นวิหารกานโถม ซึ่งตั้งอยู่บริเวณสนามหญ้าหน้าโรงเรียนวัดช้างค้ำเก่า (ย้ายไปแล้ว) (ภาพ: หน่วยศิลปากรที่ 4) (ที่มาภาพและคำบรรยาย: สรัสวดี อ๋องสกุล, เวียงกุมกาม, 2548 หน้า 34)

หม้อดินเผาเคลือบสีน้ำตาล จากแหล่งเตาล้านนา พบ ขณะขุด แต่งวิหารกานโถมในหม้อบรรจุแหวนทองคำประดับอัญมณี และเงินซาคีม หรือเงินเจียงประทับอักษร "หม" ทุกก้อน "หม" หมายถึงเชียงใหม่เป็นเงินสมัยล้านนา (ที่มาภาพและคำบรรยาย: สรัสวดี อ๋องสกุล, เวียงกุมกาม, 2548 หน้า 39)

ซุ้มประตูวัดหัวหนอง อยู่ด้านทิศเหนือของวัดใกล้ลำน้ำปิงห่าง (ที่มาภาพและคำบรรยาย: สรัสวดี อ๋องสกุล, เวียงกุมกาม, 2548 หน้า 76)

ลวดลายปูนปั้นประดับ ที่ซุ้มประตูวัดหัวหนอง (ที่มาภาพและคำบรรยาย: สรัสวดี อ๋องสกุล, เวียงกุมกาม, 2548 หน้า 77)

ซุ้มประตูวัดหัวหนอง อยู่ด้านทิศเหนือของวัดใกล้ลำน้ำปิงห่าง (ปิงร้าง) (ที่มาภาพและคำบรรยาย: สรัสวดี อ๋องสกุล, เวียงกุมกาม, 2548 หน้า 76)

เจดีย์ช้างล้อมวัดหัวหนอง มีการก่อสร้าง 2 สมัย สมัยแรกมีประติมากรรมเป็นช้างเรียงรายรอบฐานเจดีย์ สมัยหลังได้ซ่อมแซมปิดทับช้างทั้งหมด หน่วยศิลปากรที่ 4 ขุดแต่งได้ให้เห็นเฉพาะช้าง 4 ตัว ส่วนที่เหลือคงสภาพเดิมเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาต่อไป (ที่มาภาพและคำบรรยาย: สรัสวดี อ๋องสกุล, เวียงกุมกาม, 2548 หน้า 78)

ลักษณะช้างหมอบ เจดีย์ช้างล้อมวัดหัวหนอง (ที่มาภาพและคำบรรยาย: สรัสวดี อ๋องสกุล, เวียงกุมกาม, 2548 หน้า 78)

บันไดและซุ้มประตูโขงของวัดกู่ป่าต้อมช่วงน้ำท่วมขัง (ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

วิหารกู่ป่าต้อม (ป่าต้อมคือเจ้าของที่ดินที่ขุดพบวิหาร) อยู่ต่ำจากพื้นดินปัจจุบันราว 2 เมตร ในฤดูฝนมีน้ำขัง (ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

พระพุทธรูปองค์ประธาน วัดธาตุขาว เมื่อแรกขุดค้น (ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

เจดีย์วัดปูเปี้ยก่อนบูรณะ ภาพนี้ถ่ายด้านตะวันตก ซึ่งเหลือลวดลายปูนปั้นที่สมบูรณ์กว่าด้านอื่น จากความงามของปูนปั้นนั้นคาดว่าเป็นศิลปยุคทองแห่งล้านนา (ภาพ: หน่วยศิลปากรที่ 4) (ที่มาภาพและคำบรรยาย: สรัสวดี อ๋องสกุล, เวียงกุมกาม, 2548 หน้า 97)

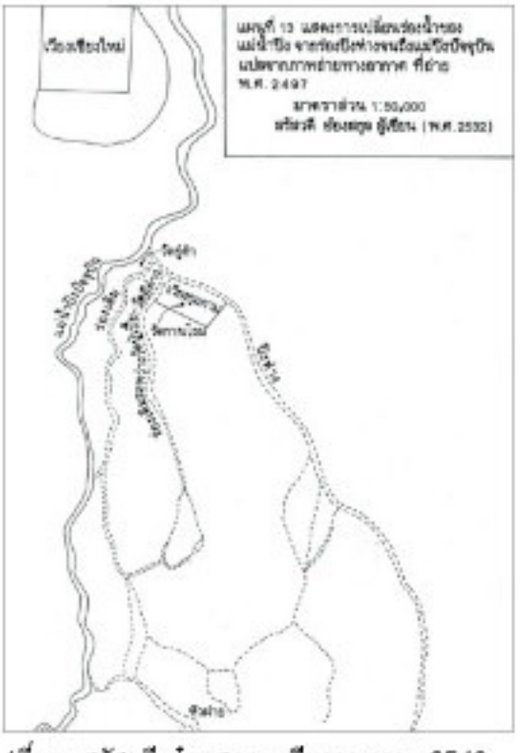

(ที่มา: สรัสวดี อ๋องสกุล, เวียงกุมกาม, 2548 หน้า 103)

เจดีย์วัดปูเปี้ย แสดงการย่อมุม และลายปูนปั้น (ที่มาภาพและคำบรรยาย: สรัสวดี อ๋องสกุล, เวียงกุมกาม, 2548 หน้า 97)

วัดกู่คำ ถ่ายจากด้านตะวันตกของแม่น้ำปิง ในภาพมีสะพานและบริเวณริมน้ำ หน้าวัดเป็นพื้นที่โล่ง ซึ่งปัจจุบันเป็นบ้านราษฎร (ที่มาภาพและคำบรรยาย: สรัสวดี อ๋องสกุล, เวียงกุมกาม, 2548 หน้า 66)

เศษอิฐกระจัดกระจายเป็นระยะทางยาวกว่า 10 เมตร แสดงว่าบริเวณนี้เป็นวัดมาก่อนหลังจากแม่น้ำปิงเปลี่ยนร่องน้ำไหลมาด้านตะวันตกของเวียงกุมกาม กระแสน้ำปิงได้ทำลายวัดนี้ให้จมอยู่ใต้น้ำ ศรชี้ในภาพคือฝายท่าวังตาล (ภาพโดย: รศ.สุจิตร พิตรากูล ถ่าย 14 มีนาคม 2532) (ที่มาภาพและคำบรรยาย: สรัสวดี อ๋องสกุล, เวียงกุมกาม, 2548 หน้า 102)

สองปีต่อมาพญามังรายได้สำรวจพบพื้นที่ราบระหว่างดอยสุเทพกับแม่น้ำปิงเห็นว่าเป็นพื้นที่เหมาะสมอุดมด้วยไชยมงคล 7 ประการและอยู่ใกล้ทางออกทะเลมากกว่าเชียงราย บริเวณนี้มีกลุ่มลัวะอาศัยอยู่เดิม จึงนำกำลังคนที่เป็น "พ่อเวียก" จำนวนไม่น้อยกว่า 9 หมื่นคนมาเตรียมการสร้างเมืองแห่งใหม่

เมื่อฤกษ์ยามดีใน "ศักราช 658 ปีระวายสัน เดือนวิสาขะ ออก 8 ค่ำ วัน 5 ไทยเมืองเปล้า ยามแตรรุ่งแล้วสองลูกนาที ลัคนาเสวยนวางศ์พฤหัสมีนยราศี" ซึ่งคณะกรรมการตรวจสอบและสืบค้นดวงเมือง (2539) สรุปว่าตรงกับวันพฤหัสบดีที่ 12 เมษายน พ.ศ. 1839 เวลา 4:00 น. (นับตามปฏิทินจูเลียนซึ่งใช้ในเวลานั้น) ก็เริ่มต้นสร้างเมืองเชียงใหม่ โดยโปรดฯให้ "พ่อเวียก" 5 หมื่นคนสร้างราชมณเฑียร หอนอน คุ้ม โรงคัล เล้มฉาง โรงช้าง โรงม้า และพ่อเวียกอีก 4 หมื่นคนก่อกำแพงเวียงทั้งสี่ด้านพร้อมให้มีกาดกลางเวียงใช้เวลา 4 เดือนจึงแล้วเสร็จและสมโภชเมือง 3 วัน 3 คืน[3]

ตั้งแต่นั้นมาชุมชนพื้นที่ในตัวเวียงเชียงใหม่ยุคราชวงศ์มังรายก็ได้ก่อตัวและขยายโดยซ้อนทับบางพื้นที่ของชนกลุ่มลัวะ หลักฐานที่แสดงให้เห็นร่องรอยชุมชนได้คือวัดซึ่งมีพระสงฆ์และศรัทธาวัดทั้งที่เป็นมูลนายและไพร่ทำนุบำรุงวัด

นอกจากวัดเชียงมั่นที่พญามังรายโปรดฯ ให้สร้างขึ้นแล้ว มีหลักฐานร่วมสมัยของราชวงศ์มังรายคือโคลงนิราศหริภุญไชย ซึ่งศ.ดร.ประเสริฐ ณ นครตรวจสอบแล้วเห็นว่าเขียนเมื่อ พ.ศ. 2060 มีรายชื่อวัดและชุมชนที่เรียงรายตามเส้นทางที่กวีผ่านจากในเวียงเชียงใหม่ไปลำพูนดังนี้ วัดพระสิงห์ วัดทุงยู วัดศรีเกิด วัดปราเกียร (ปร อ่าน ผ ดังนั้นอ่านว่า ผาเกียร คือวัดชัยพระเกียรติปัจจุบัน) วัดอูปแป็น วัดกุฏาราม หรือวัดเจดีย์หลวง วัดเจ็ดลิน วัดฟ่อนสร้อย วัดเชียงสง วัดพันง้อม วัดกุฏีคำ (วัดธาตุคำ) วัดน่างรั้ว (วัดยางกวง) วัดกู่คำหลวง เวียงกุมกาม วัดพระนอนป่านพิง หนองผึ้ง วัดยางหนุ่ม (ต่อมาเรียกว่าวัดกองทราย)[4]

*กุบไลข่าน จักรพรรดิแห่งราชวงศ์หยวน ผู้ทรงอิทธิพลทำให้พญามังรายต้องวางแผนหาทำเลที่ตั้งเมืองหลวงแห่งใหม่ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **นาฬิประวัติศาสตร์ 100 เรื่องลับพลิกอาเซียน, 2557**)*

*จารึก วัดเชียงหมั้นและดวงเมืองเชียงใหม่ล้อมด้วยปีนักษัตร (ที่มา: **ปกหลังเส้นทางจักรยานสู่แห่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในเชียงใหม่, 2559**)*

*เจดีย์วัดเชียงหมั้น พ.ศ. 2529 (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **เจ้าพ่อหลวง, 2542 หน้า 182**)*

รายชื่อวัดและสถานที่ปรากฏในวรรณกรรมร่วมสมัยของราชวงศ์มังรายดังกล่าวย่อมมีผู้คนทั้งที่มีสถานภาพเป็นมูลนาย ไพร่ และคนนอกระบบไพร่ เช่น พระสงฆ์ เป็นผู้ดูแลรักษาทำนุบำรุง และมีความสัมพันธ์กันเป็นชุมชน ซึ่งนอกจากชุมชนตามเส้นทางดังกล่าวแล้ว ยังมีชุมชนในเส้นทางอื่นอีกโดยอยู่รอบๆ วัด เช่น วัดประจำทิศทั้งแปดตามทักษาเมือง คือทิศเหนือ (เดชเมือง) วัดเชียงยืน ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ (ศรีเมือง) วัดชัยศรีภูมิ ทิศตะวันออก (มูลเมือง) วัดบุพพาราม ทิศตะวันออกเฉียงใต้ (อุตสาหเมือง) วัดชัยมงคล ทิศใต้ (มนตรีเมือง) วัดนันทาราม ทิศตะวันตก (บริวารเมือง) วัดสวนดอก ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ (อายุเมือง) วัดเจ็ดยอด ทิศตะวันตกเฉียงใต้ (กาลกิณีเมือง) วัดตะโปทาราม บริเวณกลางเมือง (เกตุเมือง) คือวัดเจดีย์หลวงและบริเวณที่ถือเป็นสะดือเมืองคือวัดสะดือเมืองและวัดอินทขีล[5]

*หออินทขีล และกุมภัณฑ์ 2 ตน (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **เจ้าพ่อหลวง**, 2542 หน้า 103)*

รวมทั้งวัดอื่นๆ ที่มีรายชื่อปรากฏหลักฐานตั้งแต่ราชวงศ์มังราย เช่น วัดเสาหิน (สร้างเมื่อ พ.ศ. 1973) วัดหมื่นสาร (ปรากฏชื่อตั้งแต่ พ.ศ. 1981) วัดปราสาท (ปรากฏชื่อตั้งแต่ พ.ศ. 2035) วัดเกตการาม (ปรากฏชื่อเป็นที่ทำพิธีอุปสมบทอุทกเสมาสมัยพระเมืองเกษเกล้าฯ พ.ศ. 2068-81/2086-88) วัดแสนฝางหรือแสนฝัง (สร้างสมัยพญาแสนพู พ.ศ. 1868-1877) วัดศรีสุพรรณ (จารึกวัดศรีสุพรรณ) เป็นต้น

*จารึกวัดศรีสุพรรณ พ.ศ. 2043-2052 (ที่มา: **ชุมชนช่างในเวียงเชียงใหม่**, 2558 หน้า 53)*

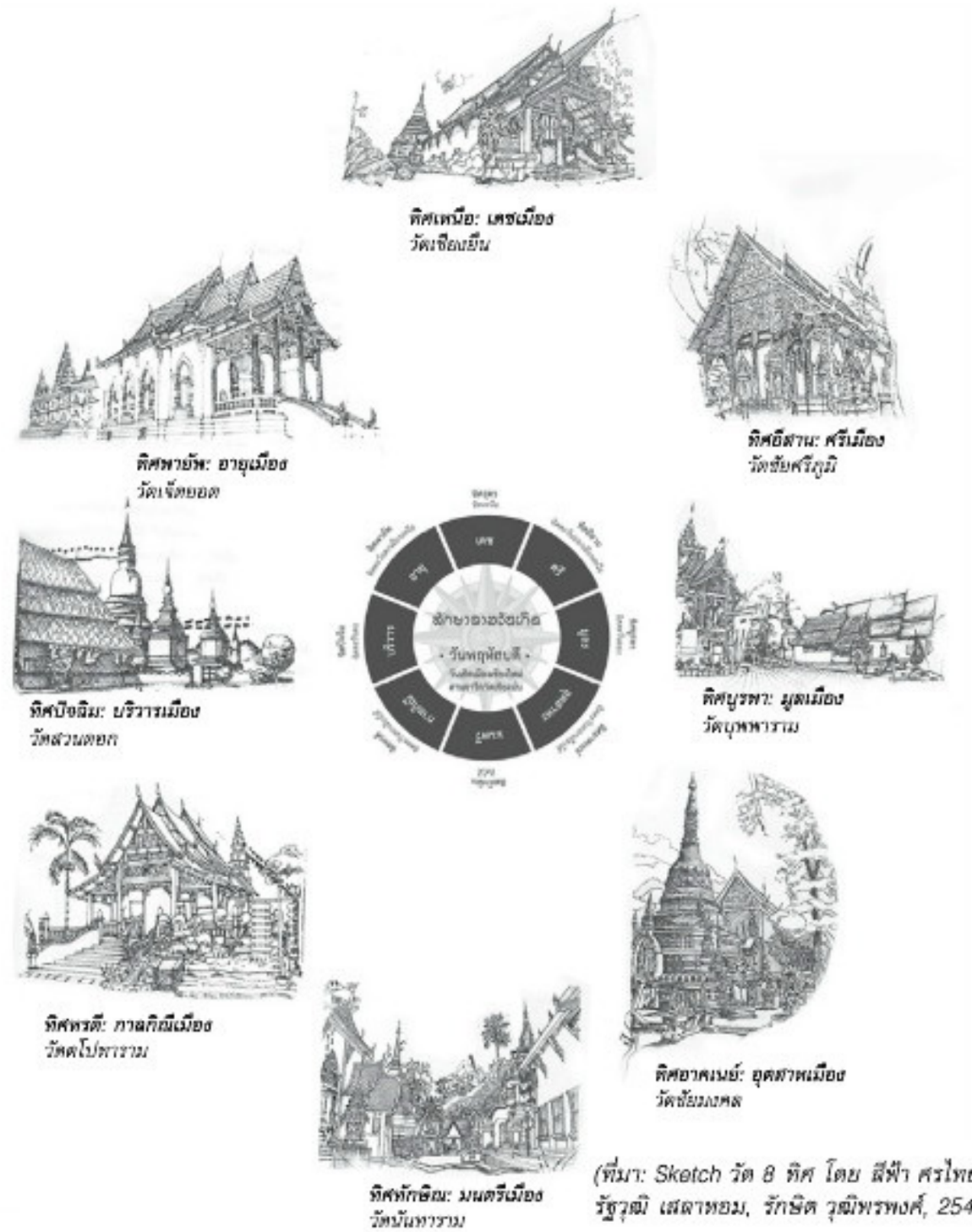

(ที่มา: Sketch วัด 8 ทิศ โดย สีฟ้า ศรไทยยืน, รัฐวุฒิ เสลาทอม, รักษิต วุฒิพรพงศ์, 2547)

ตั้งแต่สมัยพญากือนาแห่งราชวงศ์มังราย (พ.ศ. 1910–1931) ชุมชนสงฆ์ในเชียงใหม่ก็เริ่มแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือชุมชนสงฆ์ดั้งเดิมที่สืบมาตั้งแต่พระนางจามเทวีกับชุมชนสงฆ์ลังกาวงศ์ที่เข้ามาเชียงใหม่พร้อมกับพระมหาสุมนเถรจากสุโขทัยเมื่อ พ.ศ. 1914 มีวัดสวนดอกเป็นศูนย์กลาง โดยพระมหาสุมนเถรได้สมณศักดิ์เป็นพระมหาสุมนสุวัณณรัตนสวามี สังฆนายกประจำที่วัดสวนดอกจนมรณภาพเมื่อ พ.ศ. 1939[6]

จารึกวัดพระยืน ลำพูน จารึกเมื่อครั้งพระมหาสุมนเถรเดินทางขึ้นมาเชียงใหม่แวะพักที่วัดพระยืนลำพูน พ.ศ. 1913

วัดสวนดอก เชียงใหม่

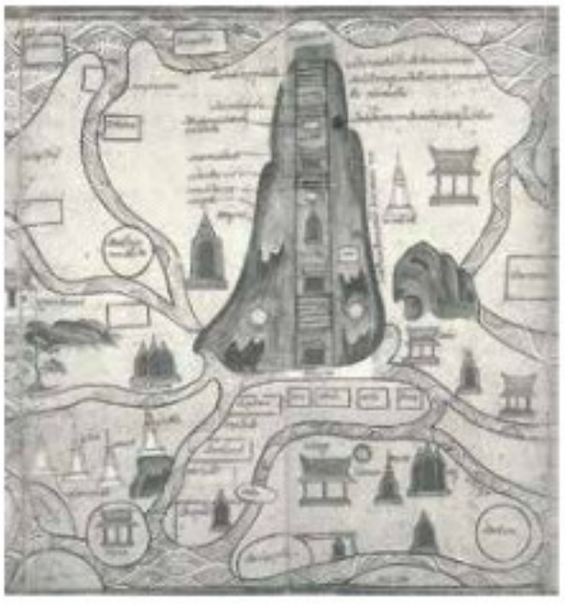

แผนที่โบราณแสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองและสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนาในดังกาทวีป (ที่มา: สมุดภาพไตรภูมิฉบับกรุงธนบุรี เลขที่ 10/ก. ตีพิมพ์ใน**สมุดภาพไตรภูมิฉบับกรุงศรีอยุธยา-ฉบับกรุงธนบุรี** เล่ม 2 (กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2542) หน้า 224, อ้างในฉบับกรมศิลปากร พิมพ์เผยแพร่ พิมพ์ครั้งที่ 2 พุทธศักราช 2557)

ครั้นสมัยพญาสามฝั่งแกน (พ.ศ. 1945-1984) ราชโอรสของพญาแสนเมืองมา (พ.ศ. 1928-1944) ทรงสนับสนุนให้พระสงฆ์จากเชียงใหม่ 25 รูปนำโดยพระมหาญาณคัมภีร์และพระมหาเมธังกรไปศึกษาพุทธศาสนาที่วัดถูปาราม นครอนุราธปุระ ในลังกาเมื่อ พ.ศ. 1967 คณะสงฆ์ชุดดังกล่าวกลับมาถึงเชียงใหม่เมื่อ พ.ศ. 1973 เกิดเป็นชุมชนสงฆ์เพิ่มขึ้นอีกชุมชนหนึ่งมีศูนย์กลางที่วัดป่าแดง (วัดแภะป่าทึง) ต่อมาเรียกว่านิกายวัดป่าแดง หรือสงฆ์ฝ่ายวัดป่าแดง[7]

ชุมชนสงฆ์ฝ่ายวัดป่าแดงได้ตั้งข้อกล่าวหาชุมชนสงฆ์ฝ่ายวัดสวนดอกว่าไม่เป็นภิกษุ ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างสองชุมชนสงฆ์ในเชียงใหม่[8]

พระสถูปเจดีย์วัดป่าแดง (ร้าง) บรรจุพระอัฐิพระราชบิดา-พระราชมารดาของพระเจ้าติโลกราช
(ที่มา: หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร)

ใน พ.ศ. 1977 พญาสามฝั่งแกนจึงโปรดฯให้ชุมชนสงฆ์ฝ่ายป่าแดงออกไปจากเชียงใหม่ ทำให้สงฆ์ฝ่ายป่าแดงได้เผยแผ่ในเชียงราย เชียงแสน พะเยา ลำปาง และเชียงตุง[9] ครั้นสมัยพญาติโลกราช (พ.ศ. 1984-2030) ทรงสนับสนุนให้สงฆ์ฝ่ายป่าแดงกลับมาเผยแผ่ในเชียงใหม่อีก ทำให้ชุมชนสงฆ์ฝ่ายป่าแดงมีฐานมั่นในเชียงใหม่และขยายวงกว้างทั่วล้านนาและถึงเชียงตุง[10]

นอกจาก "ชุมชนสงฆ์" ดังกล่าวแล้วในประวัติศาสตร์ช่วงราชวงศ์มังรายยังปรากฏ "ชุมชน" อีกอย่างน้อย 4 ชุมชนคือ

1. ชุมชนการเมืองแบบเครือญาติ ซึ่งเชื่อมโยงกันด้วยระบบเครือญาติและการสมรสของชนชั้นปกครองในเชียงใหม่-เชียงรุ่ง-เชียงราย-เชียงแสน-เชียงตุง-เมืองนาย-เมืองต่างๆ ในสิบสองพันนา-หลวงพระบาง-เวียงจันทน์ ฯลฯ ซึ่งมีการติดต่อไปมากันและมีความสัมพันธ์ต่อกัน บางสมัยเมื่อขาดผู้นำที่ชอบธรรม ก็นำเชื้อสายที่ส่วนใหญ่เห็นว่าชอบธรรมมาดำรงตำแหน่ง เช่น การเชิญพระไชยเชษฐา โอรสพระเจ้าโพธิสาลราช กษัตริย์ล้านช้าง (พ.ศ. 2063-2091) มาครองเชียงใหม่เมื่อ พ.ศ. 2089-2090 เพราะถือว่าเจ้าหญิงยอดคำทิพย์มารดาของพระองค์คือพระธิดาของพญาเกศเชษฐราช กษัตริย์ล้านนา (พ.ศ. 2068-2081 และ พ.ศ. 2086-2088)[11]

กู่พระเจ้าไชยเชษฐาที่อัตปือ สปป.ลาว (ในภาพ: สรัสวดี-สมโชติ อ๋องสกุล และ "ข้าวัด" ชาวลาว 3 คน)

2. ชุมชนเพื่อการผลิตทางเศรษฐกิจ เช่น แหล่งเตาเผาที่เมืองแกน หรือ "ทุ่งพันแอกพันเฝือเมืองแกน" ซึ่งปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอแม่แตง เป็นแหล่งเตาล้านนาที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่ง ผลิตเครื่องถ้วยชามเนื้อแกร่งเคลือบสีเขียวอ่อน หรือเซลาดล และชนิดเคลือบสีน้ำตาล (brown glazed stoneware) ผลิตภัณฑ์ที่พบมีคุณภาพดีเทียบได้กับเครื่องถ้วยจากแหล่ง เตาศรีสัชนาลัย และแหล่งเตาพาน เชียงราย[12] แหล่งเตาที่ เมืองออน สันกำแพง ซึ่งพบแหล่งเตาเผา 83 แห่ง เรียงรายตามลำห้วยแม่ผาแหน ลำห้วยแม่ลาน เมืองออน เป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีคุณภาพแหล่งใหญ่อีกแหล่งหนึ่งของเชียงใหม่[13] ซึ่งเครื่องปั้นดินเผาที่มีคุณภาพของเชียงใหม่ เช่นถ้วยแช่สัก ได้ถูกเรียกเก็บเป็น "ส่วย" จากกองทัพช่อด้วย[14]

3. ชุมชนการค้า โดยมีกาดกลางเวียงซึ่งมีอาณาบริเวณตั้งแต่หน้าวัดลีเชียงพระ (วัดพระสิงห์) ไปถึงบริเวณกลางเวียงที่พญามังรายสวรรคต[15] คงมีพ่อค้าทั้งระยะใกล้และระยะไกลนำสินค้า เช่น ของป่าและเครื่องถ้วยมาซื้อขายอย่างต่อเนื่องเหมือนเมื่อครั้งมีลำพูน และเวียงกุมกามเป็นศูนย์กลางโดยเฉพาะกับจีนซึ่งมีหลักฐานลายลักษณ์จำนวนมาก

หอสมุด The Toyo Bunko กรุงโตเกียวมีราชสาส์นถึงจักรพรรดิ์จีนทั้งฉบับอักษรธรรมและอักษรจีน

ทำเนาพระราชสาส์น
คำขึ้นต้นของเอกสาร บรรทัดที่ 1-3
อักษรแปลง: เมืองชองไหม ตาตยน กวินมิง สยนพีวสี เจ้าลานนา ขึ้นไหว้เจ้าลุ่มฟ้า หรู...
ถอดคำ: เมืองเชียงใหม่ ต้าเตี้ยน กวินหมิง เสียนพวีซือ เจ้าล้านนา ขึ้นไหว้เจ้าลุ่มฟ้าหื้อรู้...
(ขอบคุณ น.ส.สิรัศมิ์ อ๋องสกุล ผู้ติดต่อขอใช้เอกสารในหอสมุด The Toyo Bunko กรุงโตเกียว ม.ค. 2558 และขอบคุณคุณวิชญา มาแก้ว ผู้อ่านเอกสารที่เขียนตัวอักษรธรรม)

เครื่องถ้วยจีนพบที่เวียงกุมกามใต้พื้นทรายที่ทับถมจึงมีสภาพดีกันเครื่องถ้วยจีนใบหนึ่งเขียนชื่อต้าหมิงหวั่นหลี่ จักรพรรดิ์จีนราชวงศ์หมิง (พ.ศ. 2116-2166) เป็นหลักฐานว่าน้ำท่วมใหญ่จนทำให้เวียงกุมกามลงไปอยู่ใต้พื้นทราย หลังจากเครื่องถ้วยจีนชุดนี้มาถึงเวียงกุมกามแล้วระยะหนึ่ง (ที่มา: ภาพจากศูนย์ข้อมูลเวียงกุมกาม)

ภาพชุดการค้นพบเตาเผาขนาดใหญ่ในบริเวณบ้านนายดวงดี ใจทนง ตำบลอินทขิล อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ ของ ศ.สรัสวดีและคณะ เมื่อ พ.ศ. 2537 (ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

เชียงใหม่ในเอกสารจีนสมัยราชวงศ์หยวน (หยวนสือ) ที่แปลเป็นภาษาไทยและตีพิมพ์โอกาส 700 ปีเชียงใหม่ พ.ศ. 2539)

*เครื่องถ้วยเคลือบเขียว ผลผลิตจากแหล่งเตาโป่งแดง อ.พาน จ.เชียงราย (พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่) (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีเชียงราย**, 2533 หน้า 63*

*เครื่องเคลือบแบบต่าง ๆ ผลผลิตจากแหล่งเตาเวียงกาหลง อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย (พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่) (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โบราณคดีเชียงราย**, 2533 หน้า 64*

1 2

1. เซรามิคจากสันกำแพง
2. เซรามิคจากเวียงกาหลง (ที่มาภาพและคำบรรยาย: Guidebook Chiang Mai National Museum, 1999 หน้า 43)

4. ชุมชนเกษตรกรรม โดยมีองค์กรชุมชนองค์กรหนึ่งที่เชื่อมโยงชาวนาหรือเกษตรกรในชุมชนคือองค์กรเหมืองฝาย โดยกำหนดแบบแผนไว้เป็นกฎหมายใน "มังรายศาสตร์" ถือว่าการทำเหมืองฝายเป็นของศักดิ์สิทธิ์ต้องมี "หอบูชาฝาย" และการจัดการแบ่งปันทรัพยากรน้ำสู่ไร่นาอย่างเป็นระบบ

"มังรายศาสตร์" ซึ่งปัจจุบันพบแล้ว 19 ฉบับเช่น (1) ฉบับที่ลานนาสีโหภิกขุนำมาจากเสาไห้ สระบุรี ศ.ดร.ประเสริฐ ณ นคร ปริวรรตและเรียบเรียง (2) ฉบับของคามีล โน๊ตตอง (Camille Notton) กงสุลฝรั่งเศสประจำเชียงใหม่เมื่อช่วงต้นสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งไกรศรี นิมมานเหมินท์ (พ.ศ. 2455-2535) ให้คัดไว้ (3) ฉบับวัดเชียงมั่น (4) ฉบับถ่ายไมโครฟิลม์อยู่ที่สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (5) ต้นฉบับของวัดหมื่นเงินกอง อ.เมือง เชียงใหม่ ปริวรรตและเผยแพร่โดยภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (6) ต้นฉบับของวัดไชยสถาน อ.สารภี จ.เชียงใหม่ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ ปริวรรตและเผยแพร่ (7) ต้นฉบับของ วัดช้างค้ำ จังหวัดน่าน "มังรายศาสตร์" ทุกฉบับมีเนื้อหาส่วนหนึ่งว่าด้วยการเกณฑ์แรงงานในการซ่อม-สร้างเหมืองฝาย ดูแลการจัดสรรน้ำให้เป็นธรรมแก่ราษฎร โดยมีตำแหน่งต่าง ๆ ได้แก่

1. ขุนนายฝาย มีหน้าที่เกี่ยวกับเหมืองฝายโดยตรง เช่นเรียกเกณฑ์แรงงานไปทำฝายทุกปีก่อนฤดูทำนา พร้อมทั้งกำหนดลักษณะของอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการทำงานเพื่อให้ผู้ถูกเกณฑ์นำมาด้วย เช่น หลักฝาย ตำแหน่งนี้ต่อมาเรียกว่า แก่เหมือง-แก่ฝาย

2. หมื่นล่ามนา มีหน้าที่เป็นผู้ประสานงานเกี่ยวกับการใช้น้ำเพื่อการเกษตรว่าจะทำอย่างไรให้ราษฎรที่อยู่ต้นน้ำและปลายน้ำได้รับน้ำจากฝายเท่าเทียมกัน ตำแหน่งนี้ต่อมาเรียกว่าล่าม

3. เลียบนา มีหน้าที่คอยตรวจตราดูแลการจัดแบ่งน้ำ การระบายน้ำ อาจแต่งตั้งถาวรหรือผลัดเปลี่ยนกันก็ได้[16]

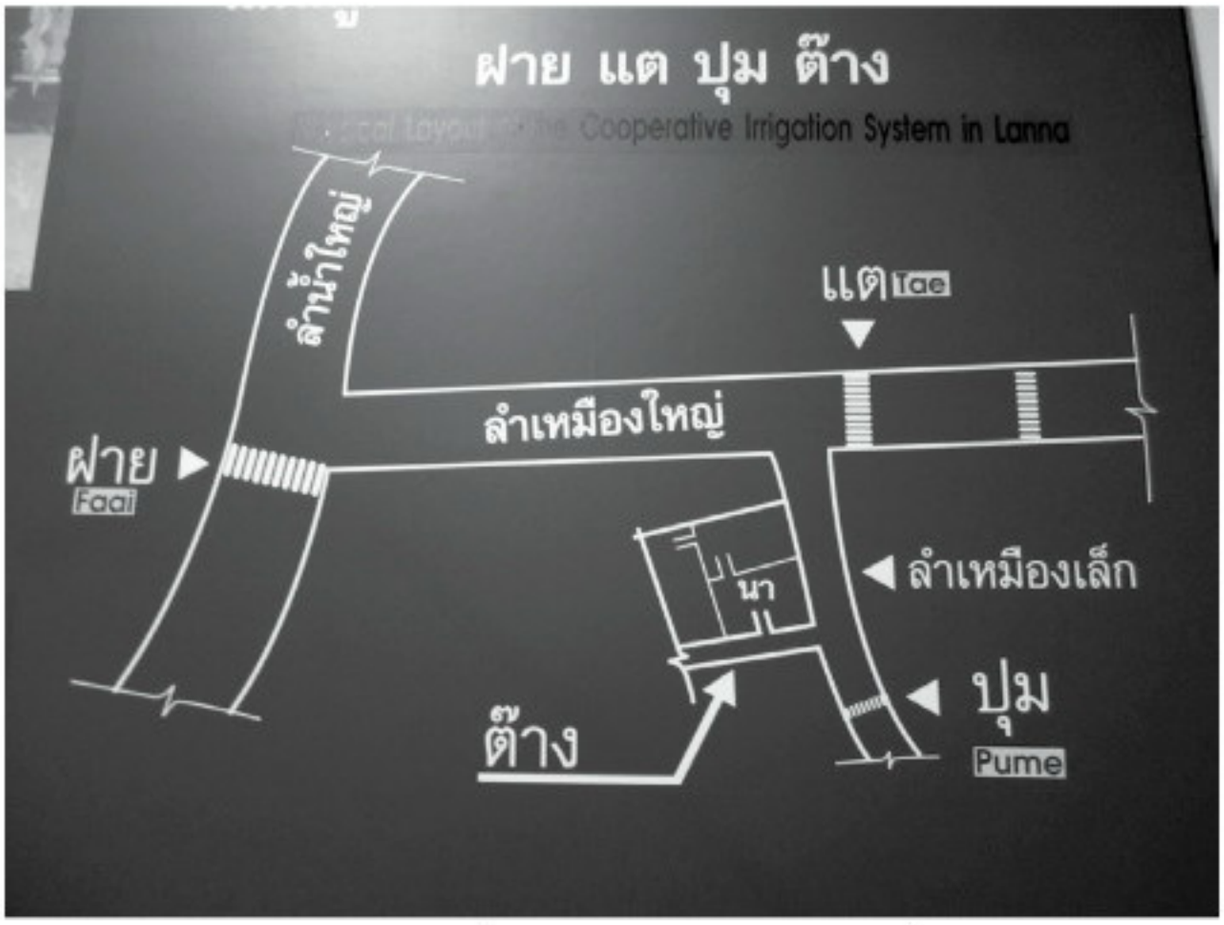

ระบบเหมืองฝาย (ที่มา : ศูนย์ข้อมูลเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่)

ฝายพญาคำและหอผีฝาย (ภาพโดย: สมโชติ อ้องสกุล เมื่อเดือนมีนาคม 2559)

เชิงอรรถท้ายบท : ตอนที่ 2

[1] สรัสวดี อ๋องสกุล. **เวียงกุมกาม: การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนโบราณในล้านนา**. ตีพิมพ์ครั้งแรก เชียงใหม่: กองทุนพระวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร. 2537. หน้า 16.

[2] **ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ฉบับเชียงใหม่ 700 ปี**. 2538. หน้า 30.

[3] **ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ฉบับเชียงใหม่ 700 ปี**. 2538. หน้า 35-36.

[4] **โคลงนิราศหริภุญชัย**. ประเสริฐ ณ นคร. สอบกับต้นฉบับเชียงใหม่. พิมพ์ครั้งที่สาม. กรุงเทพ: โรงพิมพ์พระจันทร์ 2516. หน้า 244.

[5] สรัสวดี อ๋องสกุล. "วัดเจ็ดยอดในฐานะอายุเมืองเชียงใหม่". **นิตยสารศิลปากร**. ปีที่ 35 ฉบับที่ 3. พ.ศ. 2535. หน้า 20-33.

[6] บำเพ็ญ ระวิน. "พระมหาสมณเถร". ใน **สารานุกรมวัฒนธรรมไทย (ภาคเหนือ)**. เล่ม 13. กรุงเทพ: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์. 2542. หน้า 7022-7024.

[7] สมหมาย เปรมจิตต์. ปริวรรต. **ตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดป่าแดง**. 2519. หน้า 14.

[8] ประเสริฐ ณ นคร. "บทนำเสนอ". ใน **ตำนานมูลศาสนาเชียงใหม่ เชียงตุง**. กรุงเทพ: สมาคมประวัติศาสตร์ฯ. 2537. หน้า 4-5.

[9] ประเสริฐ ณ นคร. เรื่องเดียวกัน. หน้า 7.

[10] สมโชติ อ๋องสกุล. "ไม้พะยอมเชิงดอยสุเทพ ประวัติศาสตร์อันยาวนานสู่วิกฤตการณ์และบทเรียนของชาวเชียงใหม่". ใน **หนังสือพิมพ์ภาคเหนือ**. ฉบับฉลองชัยขึ้นสู่ปีที่ 6. หน้า 24-25.

[11] สรัสวดี อ๋องสกุล. **ประวัติศาสตร์ล้านนา**. พิมพ์ครั้งที่ 11. 2558. หน้า 185-197.

[12] สรัสวดี อ๋องสกุล. **ชุมชนโบราณในแอ่งเชียงใหม่-ลำพูน**. 2543. หน้า 145-147.

[13] สรัสวดี อ๋องสกุล. **ชุมชนโบราณในแอ่งเชียงใหม่-ลำพูน**. 2543. หน้า 148-149.

[14] สรัสวดี อ๋องสกุล. **ประวัติศาสตร์ล้านนา**. พิมพ์ครั้งที่ 11. 2558. หน้า 138.

[15] **ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ฉบับเชียงใหม่ 700 ปี**. 2538. หน้า 43.

[16] ไกรศรี นิมมานเหมินท์. "กฎหมายชลประทานของพญามังราย". ใน **ลายคราม**. 2527. หน้า 215-218. และ ศุภชัย นิมมานเหมินท์. **การจัดการชลประทานแบบพื้นเมืองของล้านนาไท (เหมืองฝายและพนัง): ปัจจัยที่มีผลต่อความร่วมมือของสมาชิกกลุ่มชลประทานราษฎร์ในการจัดการการใช้น้ำในพื้นที่อำเภอป่าซางจังหวัดลำพูน**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2532. หน้า 38-40.

ตอนที่ 3
ชุมชนในเชียงใหม่สมัยพม่าปกครอง

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทลายลักษณ์ร่วมสมัยระบุว่าพม่าสมัยราชวงศ์ตองอูได้แผ่อำนาจเข้ายึดเชียงใหม่ถึง 3 ครั้ง ครั้งแรกนำโดยบุเรงนอง (พ.ศ. 2094-2124) เข้ายึดครองเชียงใหม่เมื่อ พ.ศ. 2101[1] ครั้งที่สองนำโดยพระเจ้าอนอคเปตลุน (Anauk-petlun) หรือพระเจ้านยองยาน (พ.ศ. 2148-2171) ยึดครองเมื่อ พ.ศ. 2157 และครั้งที่สามนำโดยพระเจ้าสุทโธธรรมราชาหรือพระเจ้าตลุนมิน (พ.ศ. 2171-2191) ยึดครองเมื่อ พ.ศ. 2174

อนุสาวรีย์ 3 กษัตริย์พม่าที่เมืองเนปิดอ เมืองหลวงแห่งใหม่ของเมียนมา (ที่มา: http://www.flagsforum.com/view-topic.php?t=133

เส้นทาง "เทครัว" คนเชียงใหม่ไปกรุงหงสาวดี พ.ศ. 2158 (ตามโคลงมังทรารบเชียงใหม่)

(ผ่านเวียงท่ากาน)

พระธาตุมหามุเตา กรุงหงสาวดี เมียนมา (ภาพโดย: เหนือ อ๋องสกุล)

(แผนที่เส้นทางจัดทำโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

เที่ยวเถิงบ้านเบื้อมิ่ง เมืองทะกาน
อารักษ์พระยาแมนหาน ธวดธู้
พอยอที่หอสาล เสียห่างสันนี
โปอยู่โหลสุ่มสู้ ลอบลี้สักเอง
(ที่มา: สิงฆะ วรรณสัย แปล โคลงมังทรารบเชียงใหม่. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือเชียงใหม่ 2522. หน้า 37-38.)

บ้านกาด อ.ทางดง (ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

ทุกครั้งที่พม่าเข้ายึดครองก็ได้ "เทครัว" นำกำลังคนล้านนากลับไปพม่า เช่นครั้งแรกนำพญาเมกุ กษัตริย์เชียงใหม่ พร้อมกำลังคนจำนวนหนึ่งไปไว้ที่กรุงหงสาวดี และให้มหาเทวี-วิสุทธิเทวี พระราชมารดาของพญาเมกุปกครองจนสวรรคต ใน พ.ศ. 2121 จึงให้เจ้าราชบุตรนรธาเมงสอครองเชียงใหม่ สมัยพระเจ้าอนอคเปตลุน (Anaukpetlun) หรือพระเจ้านยองยาน (พ.ศ.2148-2171) เข้ายึดครองเมื่อ พ.ศ. 2157 พม่า "เทครัว" คนล้านนาไปหงสาวดี เกิดบันทึกเรื่องโครงมังทราบเชียงใหม่ ทำให้ทราบว่าใช้เวลาเดินทาง 3 เดือนเริ่มออกจากเชียงใหม่เมื่อวันเพ็ญเดือน 5 จ.ศ. 977 (พ.ศ. 2158) ไปถึงหงสาวดีเมื่อ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2158 ออกจากเชียงใหม่ทางประตูขัวก้อมเดินทางผ่านชุมชนเกษตรกรรมในเขตที่ปัจจุบันอำเภอหางดง อำเภอสันป่าตอง อำเภอจอมทอง อำเภอฮอด อำเภอแม่สะเรียงเข้าพม่า เมื่อไปถึงหงสาวดีก็พบว่ามี "ชุมชนคนลำปาง" ที่ถูกเทครัวมาหงสาวดีอยู่ก่อนแล้ว[2]

พระพุทธสิหิงค์
*(ที่มาภาพและคำบรรยาย: **เจ้าพ่อหลวง**, 2542 หน้า 170)*

ในพม่าจึงมี "ชุมชนคนล้านนา" "ชุมชนคนไทย" ที่ถูก "เทครัว" ไปทุกครั้งที่พม่าชนะสงคราม และคงมีชุมชนเครือญาติที่เกิดจากการสมรสของชนชั้นปกครองพม่าและเชียงใหม่ เช่นสมัยพระเจ้าบุเรงนอง มีมเหสีจำนวน 42 คน แบ่งเป็น 2 ระดับคือระดับ มีพะยาจี (Miphayagi) หรือมเหสีใหญ่ จำนวน 3 พระองค์ และระดับมีพะเยเง (Miphayange) หรือมเหสีเล็ก หรือบาทบริจาริกา (Koulouto: โกโล๊ะดอ) ในจำนวนนี้เป็นพระธิดาหรือพระราชนัดดาจากประเทศราชเช่น พระนางเคงเก้า (Khin Kank) จากเชียงใหม่ (Zimme) กำเนิดพระธิดากับพระเจ้าบุเรงนอง นามว่าราชมิตร[3]

เมื่อตะเบ็งชะเวตี้สวรรคตบุเรงนองยึดเมืองตองอู
ตั้งตนเป็นกษัตริย์มีเมืองหลวงที่กรุงหงสาวดี
ตีอังวะเมื่อพ.ศ. 2098 ปราบไทใหญ่เมื่อพ.ศ. 2099
ยึดเชียงใหม่เมื่อพ.ศ. 2101 ตีกรุงศรีอยุธยาได้เมื่อพ.ศ. 2112
บุกไปถึงล้านช้าง สวรรคตเมื่อพ.ศ. 2124
*พระชนม์ 66 พรรษา (ที่มาภาพและคำบรรยาย: ศานติ ภักดีคำ, **นาฬิประวัติศาสตร์ 100 เรื่องลับพลิกอาเซียน**, 2557 หน้า 86)*

ในเชียงใหม่ยุคนั้นมี "ชุมชนคนมาจากพม่า" ทั้งเจ้านายและบริวารเช่นม่าน ยาง (กะเหรี่ยง) เข้ามาเพิ่มขึ้น จากเดิมที่เคยมีอยู่ในเชียงใหม่ตั้งแต่สมัยพระเจ้าติโลกราช เพราะสมัยนั้นมีวัดพุกาม และวัดม่านแล้ว

มีหลักฐานที่แสดงถึงความศรัทธาต่อพุทธศาสนาของชนชั้นปกครองพม่าในเชียงใหม่ เช่น มอบหน้าที่ให้ยาง (กะเหรี่ยง) หาน้ำมันจุดไฟบูชาพระพุทธสิหิงค์ วัดพระสิงห์

*กะเหรี่ยงยางแดงและยางขาว (ภาพจาก: The Thai Peoples Book I, The Siam Society, 1967) (ที่มาภาพและคำบรรยาย: นคร พันธ์ณรงค์, **ปัญหาชายแดนไทย-พม่า**, 2540 หน้า 185, 189)*

ให้นำพระพุทธรูปที่ชำรุดมาหลอมและหล่อใหม่ เป็นพระพุทธรูปทองสำริด ปางมารวิชัยวัชรสาสน์ สูง 241 ซม. หนักสองล้านทอง ตั้งชื่อว่าพระพุทธรูปเมืองรายเจ้า นำประดิษฐานเป็นพระประธานวัดชัยพระเกียรติ โดยที่ฐานพระพุทธรูปมีจารึกเป็นภาษาพม่า อ่านโดยศาสตราจารย์ ดร.กอรดอน ลูช (Gordon Luce) แปลงเป็นภาษาโรมัน และแปลเป็นภาษาอังกฤษดังนี้

พระเจ้าเมืองราย วัดชัยพระเกียรติ์

(In Burmese) In 927 of the era, on Wednesday the 13th day the waxing moon of Prasuiw (Pusya) in the afternoon, Anka (Mar)and Makha (Venus) being in the 4th naksata, on the 11th lunar day, at the great capital called Chieng Mai. Prince Jayyasaram Bana Ca Phan-the royal minister of the Lord of the White Elephant, and Master of the Golden Palace, the great Dhammaraja, Lord of Life, the lord who far excels all other king-in his desire that there should be an object of worship for men and devas and brahmas (throughout) the 5000 (years of) the holy (religion), having collected (?) many Buddha image which were ruined. Cast (?) an image of the Omniscient Buddha, of brounze (weighing 5000 (?) viss (In mon)…Jayyasan…cast this image of the Buddha weighing 5000 (?)viss (In Pali)The end

จารึกพระพุทธรูป วัดชัยพระเกียรติ์ (ภาษาพม่า)

(คำแปลจากภาษาอังกฤษ)

(ภาษาพม่า) ศักราช 927 วันพุธ ขึ้น 13 ค่ำ เดือนบุษย ตอนบ่าย อังคารและศุกร์อยู่ในนักษัตร์ฤกษ์ที่ 4 ติถี 11 เจ้าไชยยะสังพญาจ่าบ้าน ณ มหานครชื่อว่าเชียงใหม่ ผู้เป็นข้าหลวงในเจ้าช้างเผือกเจ้าหอคำ มหาธรรมราชาเจ้าชีวิตเหนือเจ้าเมืองทั้งปวง มีความประสงค์ว่าควรจะให้มีสิ่งสักการบูชาสำหรับคน เทวดา และพราหมณ์ (ตลอด) 5000 (พรรษาของพระศาสนา) อันศักดิ์สิทธิ์ จึงได้รวบรวม (?) บรรดาพระพุทธรูปที่แตกหักและนำมาหล่อ (?) รูปพระพุทธสัพพัญญูเป็นทองสัมฤทธิ์ มีน้ำหนัก 5000 (?) วิส (ภาษามอญ) ไชยยะสัง หล่อพระพุทธรูปองค์นี้น้ำหนัก 5000 (?) วิส (ภาษาบาลี) จบ[4]

นอกจากนั้นยังได้ทำนุบำรุงวัดต่าง ๆ เมื่อ ทำนุบำรุงแล้วได้สร้างจารึกไว้เช่นจารึกวัดเชียงหมั้น (พ.ศ. 2124) และจารึกวัดเกต ซึ่งเป็นหลักฐานยืนยันการมีอยู่ของชุมชนสงฆ์ ชุมชนวัด ที่มีอยู่เดิม ชุมชนการค้าที่มีพ่อค้าจากพม่านำของป่ามาค้าขายในเชียงใหม่คงขยายตัว ชุมชนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาและชุมชนเกษตรกรรมก็ยังดำเนินตามเดิม แต่คงมีกลุ่มคนส่วนหนึ่งพยายามรวมกำลังเพื่อขับไล่พม่าออกไป เช่น กลุ่มของเทพสิงห์แห่งขุนยวม พม่าจึงปราบและเข้ายึดครองถึง 3 ครั้ง

จารึกวัดเกต เชียงใหม่

จารึกวัดเชียงหมั้น (ต่อมาเขียน "วัดเชียงมั่น") พ.ศ. 2124

อนึ่งบนเส้นทางด้านใต้ของเมืองเชียงใหม่ดังกล่าวมีชุมชนอีกชุมชนหนึ่งซึ่งกวีไม่ได้กล่าวถึงคือบ้านฮากฮาน บ้านกองกูน ป่าฮวก อมกูด และบ้านแปะ ซึ่งเป็นชุมชนของคนดั้งเดิมในลุ่มน้ำปิงคือพวกลัวะที่ได้รับความคุ้มครองด้วยตราสารหลาบเงินของพระนางวิสุทธเทวี กษัตริย์ราชวงศ์มังราย (พ.ศ. 2107-2121) ถือเป็น "ข้าน้ำหยาดราชทาน" ทำหน้าที่เฝ้าวัดราชวิสุทธาราม บ้านแปะ ตำบลบ้านแปะ อำเภอจอมทอง เชียงใหม่ ดังนั้นเมื่อพระเจ้าสุทโธธรรมราชา กษัตริย์พม่า (พ.ศ. 2172-2191) มีคำสั่งให้เทครัวลัวะบ้านฮากฮาน บ้านกองกูน บ้านป่าฮวก บ้านอมกูด และบ้านแปะ ไปพม่าเมื่อ พ.ศ. 2175 ชาวบ้านได้นำหลักฐานหลาบเงินแสดงตนว่าได้รับความคุ้มครองจากพระนางวิสุทธเทวี ว่าจะอพยพไปที่อื่นไม่ได้ ซึ่งพระเจ้าสุทโธธรรมราชาก็รับฟังยินยอมให้อยู่ที่นั้นต่อไป ทั้งได้พระราชทานหลาบเงินจารึกอีกแผ่นให้ความคุ้มครอง ชุมชนลัวะบ้านแปะได้เก็บรักษาหลาบเงินทั้งสองสมัยดังกล่าวสืบมาถึงปัจจุบัน[5]

*หน้าจีต (พระราชสัญจกร) ลายดอกบัวเป็นด้านหน้า ส่วนด้านหลังเขียนว่า "สมเดจเจาราชวิสุทธ" (พระนางวิสุทธิเทวี) แสดงว่า เป็นดวงตราของพระนางวิสุทธิเทวี หน้าจีตทำด้วยครั่งสีน้ำตาลเข้ม มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 5 ซม. เดิมหน้าจีตจะติดที่ตอนหัวของหลาบเงิน ภายหลังหลุดออกมา (ที่มา: **ประวัติศาสตร์ล้านนา**, 2558 หน้า 237)*

*หลาบเงินและหน้าจีต (พระราชสัญจกร) สมัยพระนางวิสุทธิเทวี (พ.ศ. 2110) เป็นจารึกบนแผ่นเงินและประทับเครื่องหมายประจำพระองค์ ซึ่งพระนางวิสุทธิเทวีออกให้แก่ชุมชนบ้านแปะเพื่อให้มีหน้าที่ดูแลวัดบ้านแปะ หรือวัดราชวิสุทธาราม ที่พระนางสร้างขึ้น ดังนั้น เขาเหล่านั้นจึงได้รับการยกเว้นการเกณฑ์แรงงานในระบบไพร่ พระเจ้าสุทโธธรรมราชาก็ยอมรับข้อยกเว้นนี้ด้วย ภาพนี้ถ่ายขณะทำพิธีบวงสรวงที่บ้านแปะจอมทอง พ.ศ. 2533 พิธีนี้จัดสามปีต่อครั้ง (ที่มาภาพและคำบรรยาย: สรัสวดี อ๋องสกุล, **ประวัติศาสตร์ล้านนา**, 2558 หน้า 236)*

หญิงลัวะบ้านอมพาย
(ภาพโดย: พันตรี อี. ไซเดนฟาเดน)
*(ที่มาภาพและคำบรรยาย: สรัสวดี อ๋องสกุล, **ชุมชนโบราณในแอ่งเชียงใหม่-ลำพูน**, 2543 หน้า 16)*

ลัวะเชื้อชุนบ้านบ่อหลวง
(ภาพโดย: พันตรี อี. ไซเดนฟาเดน)
*(ที่มาภาพและคำบรรยาย: สรัสวดี อ๋องสกุล, **ชุมชนโบราณในแอ่งเชียงใหม่-ลำพูน**, 2543 หน้า 17)*

เชิงอรรถท้ายบท : ตอนที่ 3

1 สรัสวดี อ้องสกุล. **ประวัติศาสตร์ล้านนา**. พิมพ์ครั้งที่ 11. 2558. หน้า 39.

2 ภัทรพร นิลเศรษฐี. **การศึกษาชำระโคลงมังทรารบเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและวรรณกรรมล้านนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2539. หน้า 18-19.

3 สุเนตร ชุตินธรานนท์. "พระวิสุทธิเทวี กษัตริย์แห่งล้านนา" ใน **ขัตติยานีศรีล้านนา**. เชียงใหม่: มูลนิธินวราชดำริอนุรักษ์ฝ่ายเหนือ. 2547. หน้า 65-66.

4 ฮันส์ เพนธ์. **คำจารึกที่ฐานพระพุทธรูปในนครเชียงใหม่**. กรุงเทพ: คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ สำนักนายกรัฐมนตรี. 2519. หน้า 98-102.

5 ไกรศรี นิมมานเหมินท์. "เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง". **ดายคราม**. 2527 หน้า 129-130.

วัดม่านในเชียงใหม่ (วัดทรายมูล พม่า) แจ่งศะท้ำ (ที่มา: ANDREW FORBES AND DAVID HENLEY, Khon Muang; People and Principalites of Nort Thailand, 1977)

*ขบวนแห่ชาวพม่าในเชียงใหม่ที่มาต้อนรับ สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ตราวเสด็จตรวจราชการมณฑลพายัพ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **เทศาภิบาล พระนิพนธ์สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ**, 2545 หน้า 113)*

ตอนที่ 4
ชุมชนในเชียงใหม่สมัยพระเจ้ากาวิละและน้องๆ ฟื้นเมือง

ในสมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. 2310-2325) พญาจ่าบ้าน (บุญมา) แห่งเชียงใหม่และเจ้ากาวิละกับน้องๆ แห่งลำปางได้ติดต่อขอกองทัพจากกรุงธนบุรีช่วยกันขับไล่พม่าออกจากเชียงใหม่ได้สำเร็จเมื่อคืนวันเพ็ญเดือนห้า (เหนือ) ซึ่งตรงกับวันเสาร์ที่ 14-วันอาทิตย์ที่ 15 กุมภาพันธ์ 2317 ครั้งนั้นพม่าได้ออกจากเชียงใหม่ไปตั้งฐานมั่นที่เชียงแสน และกรุงธนบุรีได้ถือเชียงใหม่เป็นประเทศราช แต่งตั้งพญาจ่าบ้าน (บุญมา) เป็นพระยาวิเชียรปราการเจ้าเมืองเชียงใหม่ ตั้งน้อยก้อนแก้วหลานพญาจ่าบ้านเป็นอุปราชเชียงใหม่ ตั้งเช็กคายแดง (จักกายแจง)เป็นพระยาลำพูน ตั้งน้อยตอนต้อเป็นอุปราชเมืองลำพูน ตั้งเจ้ากาวิละเป็นเจ้าเมืองลำปาง เจ้าธรรมลังกาเป็นอุปราชเมืองลำปาง

ต่อมาพญาจ่าบ้าน (บุญมา) ได้มอบหมายให้อุปราชก้อนแก้วไปเตรียมเสบียงที่ท่าวังพร้าว แต่เมื่อทัพของพญาจ่าบ้าน (บุญมา) ยกไปถึง อุปราชก้อนแก้วไม่ยอมแบ่งเสบียงให้ ทำให้พญาจ่าบ้าน (บุญมา) สั่งฆ่าอุปราชก้อนแก้วเมื่อ พ.ศ. 2319 เป็นเหตุทำให้พญาจ่าบ้าน (บุญมา) ต้องถูกพระเจ้ากรุงธนบุรีลงโทษเมื่อ พ.ศ. 2323 และต้องเสียชีวิตที่กรุงธนบุรี

หลังจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจากกรุงธนบุรีเป็นกรุงเทพฯ ใน พ.ศ. 2325 รัชกาลที่ 1 โปรดเกล้าฯ ให้เจ้ากาวิละแห่งลำปาง (ลูกเจ้าชายแก้วคนที่ 1 ขณะนั้นอายุ 40 ปี) เป็นพระยามังราวชิรปราการกำแพงแก้วเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ ให้เจ้าธรรมลังกา (ลูกเจ้าชายแก้วคนที่ 3 ขณะนั้นอายุ 36 ปี) เป็นอุปราชเมืองเชียงใหม่ และให้เจ้าคำฝั้น (ลูกเจ้าชายแก้วคนที่ 8) เป็นพระยาบุรีรัตน์หัวเมืองแก้วเมืองเชียงใหม่ พร้อมพระราชทานเครื่องยศตามอย่างเจ้าประเทศราช[1] เป็นการเริ่มยุคเจ้าพี่น้องสามองค์ฟื้นเมืองเชียงใหม่

พระบรมรูปสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่โบสถ์น้อย วัดอรุณราชวราราม (ธนบุรี) กทม. (ที่มาภาพและคำบรรยาย: ศิลปวัฒนธรรม, มีนาคม 2559) อนึ่ง พ.ศ. 2560 ครบ 250 ปีแห่งการสถาปนากรุงธนบุรี

พระยามังราวชิรปราการและน้องชายได้นำกำลังพล 300 คนออกจากลำปางเมื่อวันเพ็ญเดือน 12 (เหนือ) จุลศักราช 1144 ตรงกับวันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2325 พักทัพและหากำลังคนของพญาจ่าบ้าน (บุญมา) ที่วังสะแคง ปากน้ำลี้ เพิ่มเติมอีก 700 คน และตั้งมั่นที่เวียงป่าซาง ลำพูนเป็นเวลา 14 ปี 4 เดือน 20 วันเพื่อสั่งสมกำลังคนก่อนเข้าปกครองเมืองเชียงใหม่

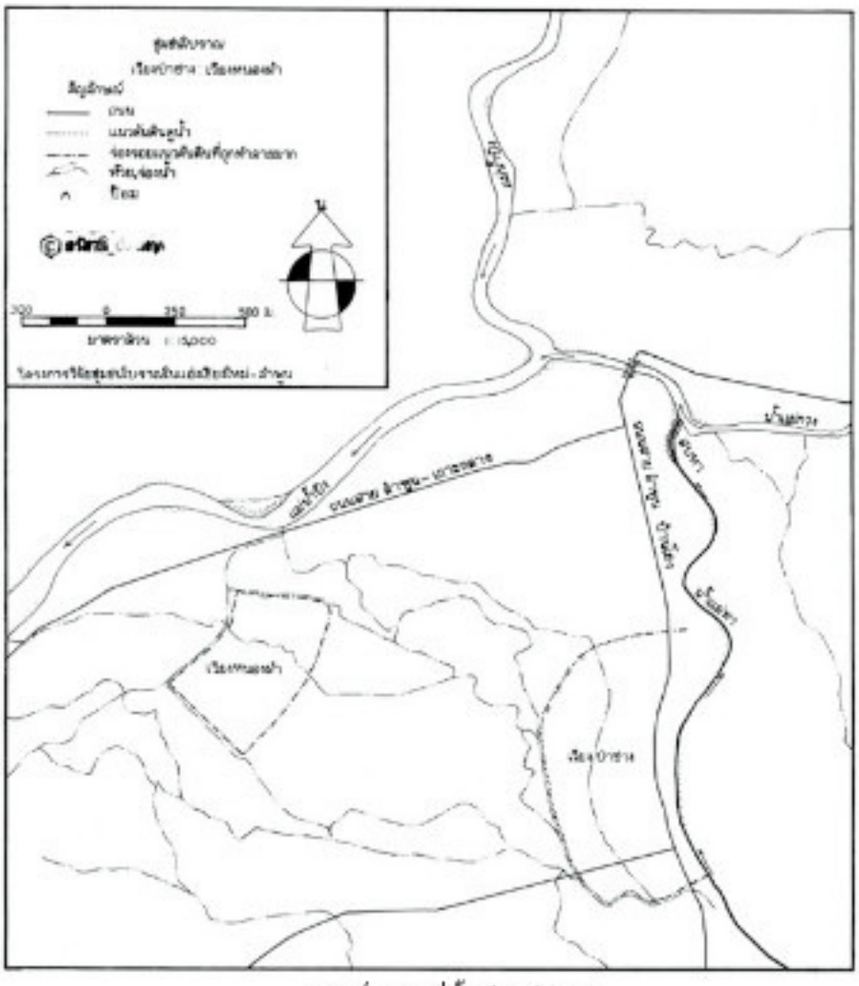

แผนที่แสดงที่ตั้งเวียงป่าซาง
*(ที่มาภาพและคำบรรยาย: สรัสวดี อ๋องสกุล, **ชุมชนโบราณในแอ่งเชียงใหม่-ลำพูน**, 2543 หน้า 159)*

ระหว่างนั้น (พ.ศ. 2325-2339) พระยามังราวชิรปราการได้พยายามรวมกำลังคนด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น ส่งพระยาสามล้านนำกำลังคน 30 คน สืบหาพวกโพกหัวแดงซึ่งน่าจะหมายถึงยางแดงหรือกะเหรี่ยงกลุ่มที่เคยเป็นไพร่ของเจ้าอุปราชก้อนแก้ว ซึ่งหลบหนีไปอยู่แถวเมืองยวมท่าฝั่ง ผาปูนและริมแม่น้ำคง (สาละวิน) ในพ.ศ. 2326 จึงได้พวกยางบ้านตองโผะ มาเป็นกำลังคน ได้ฟ้าน้อยหมดเมืองธรางพร้อมบริวาร ได้คนจากเมืองทู จากบ้านแม่ปะ เป็นกำลังคน ปีต่อมาได้เมืองชวาด และคนในหมู่บ้านแถบตะวันตกของแม่น้ำคงมาเป็นกำลังคนเพิ่ม

กะเหรี่ยงยางแดง (ภาพจาก: The Thai Peoples Book I, The Siam Society, 1967) (ที่มาบางและคำบรรยาย: นคร พันธ์มรกต, ปัญหาชายแดนไทย-พม่า, 2540 หน้า 185)

ช่วงพ.ศ. 2328 พม่าเริ่มมีปัญหาชายแดนกับอินเดียของอังกฤษ พระยามังราวชิรปราการฯ ได้ถือโอกาสขึ้นไปเกลี้ยกล่อมหัวเมืองต่างๆ สองฝั่งแม่น้ำคง เช่น พระยานาขวา เมืองเชียงแสน เจ้าฟ้าเชียงตุง เจ้าฟ้าเมืองยอง เมืองฝาง เมืองสาด เพื่อ "ฟื้นม่าน" (ประกาศอิสรภาพจากพม่า) ทำให้เจ้าฟ้าเมืองยองนำกำลังคนของเมืองยองทิ้งเมืองมาเป็นกำลังคนของเจ้ากาวิละที่เวียง ป่าซาง ลำพูนเมื่อ พ.ศ. 2329[2]

ในปีเดียวกันนี้ (พ.ศ. 2329) ก็ได้กำลังคนจากเมืองปั่น (ต่อมาเอกสารสมัยสงครามโลกครั้งที่สองเรียกว่าเมืองพาน: PAN) เมืองตองคาย (อ่านว่าตองกาย)

ดินแดนรอบล้านนา
(ที่มา: นวลศิริ วงศ์ทางสวัสดิ์ (2480-2556), ชุมชนโบราณในเขตล้านนา, หน้า 11)

*อนุสาวรีย์ช้างเผือก แรกสุดสร้างในสมัยพญาแสนเมืองมา ราว พ.ศ. 1943 รูปช้างเผือก 2 เชือก อยู่คนละฟากถนน โดยหันหน้าเข้าหากัน พญาแสนเมืองมาโปรดให้สร้างไว้ เพื่อเป็นอนุสรณ์ถึงอ้ายออบและอ้ายยี่ระที่ทั้งสองได้ผลัดกันแบกพระองค์หลบหนีกองทัพสุโขทัยกลับมาเชียงใหม่ แต่เดิมประตูช้างเผือกเรียกว่า ประตูหัวเวียง หลังจากสร้างรูปช้างเผือกแล้วจึงค่อย ๆ เปลี่ยนชื่อเป็นประตูช้างเผือก เมื่อพระเจ้ากาวิละฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่ของเดิมคงทรุดโทรมมาก จึงสร้างขึ้นใหม่เป็นอนุสาวรีย์ช้างเผือก ที่เห็นสืบมาจนปัจจุบัน ภาพนี้ถ่ายราว พ.ศ. 2443-2446 (ที่มาภาพและคำบรรยาย: สรัสวดี อ๋องสกุล, **ประวัติศาสตร์ล้านนา**, พิมพ์ครั้งที่ 11, 2558)*

*รูปสิงห์สองตัวหัวเวียง ตั้งอยู่ที่ช่วงสิงห์ ซึ่งถือเป็นชัยมงคลของเมืองเชียงใหม่ ใช้เป็นสถานที่ชุมนุมพลสมัยพระเจ้ากาวิละ ก่อนเคลื่อนทัพ "ยุคเก็บผักใส่ซ้า เก็บซ้าใส่เมือง" (ที่มาภาพและคำบรรยาย: สรัสวดี อ๋องสกุล, **ประวัติศาสตร์ล้านนา**, พิมพ์ครั้งที่ 11, 2558)*

ใน พ.ศ. 2332 พระยามังราวชิรปราการฯ ได้ให้เจ้าจันทราชาคุมคนไปเกลี้ยกล่อมชุมชนในบ้านเมืองทางตะวันตกของแม่น้ำคง ได้ผู้นำและบริวารติดตามมาเช่น พ่อเมืองทู่ พ่อเมืองกิตติ พ่อเมืองยาน[3] และต่อมาได้กำลังคนจากบ้านสะต๋อย บ้านวังลุง วังกวาด (วังกาด) เมืองต่วน เมืองจาย มาเป็นกำลังคนเพิ่มเติม[4]

จนถึง พ.ศ. 2339 พระยามังราวชิรปราการฯ และน้องชาย จึงนำกำลังคนทั้งหมดเข้าเมืองเชียงใหม่เมื่อวันพฤหัสบดีขึ้น 12 ค่ำ 9 มีนาคม พ.ศ. 2339 เตรียมการฟื้นเมืองเชียงใหม่ซึ่งเอกสารร่วมสมัยเรียกชื่อขณะนั้นว่า รัตตนติงสาอภินวปุรี หรือเมืองรัตตน-ติงสาพระนครเชียงใหม่[5]

*(ภาพวาด) พระเจ้ากาวิละ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 1 ยืนถือคัมภีร์โหราศาสตร์ ซึ่งเป็นข้อมูลในการวาดภาพโดย เจ้าวงศ์ตักก์ ณ เชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2538 เพื่อทำหนังสือ เจ้าหลวงเชียงใหม่ร่วมสมโภช เชียงใหม่ 700 ปี พ.ศ. 2539 (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **เจ้าหลวงเชียงใหม่**, หน้า 37)*

แต่ในปีต่อมาพม่าซึ่งมีฐานมั่นที่เชียงแสนก็ยกทัพมาล้อมเชียงใหม่ เชียงใหม่ต้องขอกำลังทัพจากกรุงเทพมาช่วยจึงรอดพ้น ทำให้พม่าต้องถอยกลับไปตั้งหลักที่เชียงแสนอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้นสิ่งที่พระยามังราวชิรปราการฯ แห่งเชียงใหม่ต้องเร่งดำเนินการขณะนั้นคือหากำลังคนเพิ่มเพื่อป้องกันพม่าและหาทางขับพม่าออกจากเชียงแสน

ใน พ.ศ. 2343 ได้โปรดฯ ให้ก่อรูปช้างเผือก 2 เชือกทางด้านเหนือใกล้ประตูหัวเวียง (ทำให้ต่อมาเรียกว่าประตูช้างเผือก) และโปรดฯ ให้ก่อรูปกุมภัณฑ์สองตนไว้ที่วัดเจดีย์หลวง (ขณะนั้นเรียกว่าวัดโชติการาม) พร้อมให้ก่อรูปสุเทวะฤษีไว้ข้างหออินทขีล (แสดงว่ามีหออินทขีล อยู่ที่วัดเจดีย์หลวงแล้วก่อนหน้าสมัยพระเจ้า-กาวิละครองเชียงใหม่)[6]

ปีต่อมา (พ.ศ. 2344) โปรดให้ก่อรูป "มิคคินทสีหราชสีห์" หรือสิงห์ 2 ตัวที่ "ข่วง" ด้านทิศเหนือของเมืองเพื่อเป็น "ชัยมงคลแก่รัฏฐปัชชานราฏฐ์บ้านเมืองทังมวล"[7] และโปรดฯ ให้ใช้พื้นที่ "ข่วงสิงห์" ชุมนุมทัพก่อนส่งไปกวาดต้อนกำลังคนจากหัวเมืองริมแม่น้ำคง ครั้งนั้นได้เมืองปุ เมืองแจด เมืองสาด เมืองกึง เมืองกุน ท่าอ้อเป็นกำลังคน และสองปีต่อมา ใน พ.ศ. 2345 ได้เมืองเชียงตุง เมืองม้า เมืองลอ เมืองพวก เมืองข่า เมืองนุง เมืองหลวย เมืองยาง เมืองแลม เมืองติ่ง และดินแดนของพวกว้าในพม่าตอนบน[8]

หลังจากตีเมืองต่างๆ ได้จำนวนมากและสามารถจับตัวราชาจอมหงส์ได้ ใน พ.ศ. 2345 รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ก็โปรดฯ ให้พระยามังราวชิรปราการฯ เข้าเฝ้าที่กรุงเทพฯ และโปรดฯ ให้เลื่อนฯ บรรดาศักดิ์เป็น "พระบรมราชานราธิบดีศรีสุริยวงศ์ องค์อินทสุรศักดิสมญา มหาขัตติยราชชาติราชาไชยสวรรย์ เจ้าขัณฑเสมาพระนครเชียงใหม่ราชธานี ศรีสวัสดีทีฆายุ-สมอุดม" เรียกว่า "พระเจ้าเชียงใหม่" มีฐานะเป็นเจ้าประเทศราช ตั้งแต่นั้นมา[9]

งานศึกครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2345 คือการประสานงานกับทัพจากกรุงเทพและเวียงจันทน์เพื่อเข้าตีเมืองเชียงแสนที่พม่ายึดเป็นฐานมั่น เป็นการหยั่งกำลังพม่าสมัย พระเจ้าปดุง (พ.ศ. 2329-2362) ซึ่งเริ่มมีปัญหาชายแดนกับอินเดียของอังกฤษ และเกิดกบฏยะไข่ในพม่า แต่ครั้งนั้นพม่าที่เชียงแสนก็ยังเข้มแข็ง ประกอบกับทัพจากกรุงเทพและเวียงจันทน์มาถึงล่าช้าจึงไม่สามารถตีเชียงแสนได้

สองปีต่อมา ใน พ.ศ. 2347 กองทัพจากเชียงใหม่ เวียงจันทน์ ลำปาง น่านและกรุงเทพฯ ซึ่งนำโดยกรมหลวงเทพหริรักษ์ และพระยายมราช ก็ร่วมกันสู้รบกับพม่าที่เชียงแสน ล้อมอยู่เป็นเวลาเดือนกว่า พม่าในเชียงแสนซึ่งระดมกำลังคนจากเมืองยอง เชียงแขง บ้านยู้ เมืองหลวย เมืองวะ เมืองขางมาช่วยเต็มที่ก็ต้องยอมจำนน เมี้ยวหวุ่น และจักกายแม่ทัพพม่าตายในที่รบ นาขวาเจ้าเมืองเชียงแสนพาครอบครัวหนี (ต่อมาถึงจับได้และถูกส่งตัวไปกรุงเทพฯ ตายที่กรุงเทพฯ) คนในเชียงแสนส่วนหนึ่งหนีออกไปทางแม่น้ำโขง คนเชียงแสนที่เหลือถูกจับเป็นเชลยจำนวนประมาณ 23,000 คน ถูกแบ่งเป็น 5 ส่วน เพื่อ "เทครัว" จากเชียงแสนทั้งหมด โดยสี่ส่วนแรกให้ไปอยู่ที่ (1) บ้านฮ่อม เชียงใหม่ (2) ปงสนุก ลำปาง (3) น่าน (4) เวียงจันทน์ อีกส่วนหนึ่งแบ่งไปไว้ที่ (5) คูบัว ราชบุรี (6) เสาไห้ ปากเพรียว (สระบุรี)

หลังจากตีเชียงแสนได้แล้ว กองทัพจากเชียงใหม่ก็ขึ้นไปเกลี้ยกล่อมเจ้าหอคำเมืองเชียงตุงให้มาขึ้นต่อเชียงใหม่ จนสำเร็จได้เชินจากเชียงตุงเป็นกำลังคนของเชียงใหม่จำนวนมาก เจ้าบุรีรัตน์คำฝั้น น้องชายเจ้ากาวิละก็ยกกองทัพต่อไปที่เมืองยาง เมืองแลม เมืองงา และป้างขางได้กำลังคนเพิ่มขึ้นอีกจำนวนมากกลับเชียงใหม่

ปีต่อมา ใน พ.ศ. 2348 กองทัพจากเชียงใหม่ 10,000 คน นำโดยเจ้าอุปราชธรรมลังกาและเจ้าบุรีรัตน์คำฝั้น พร้อมกองทัพจาก เชียงตุง ลำปาง แพร่ น่าน เวียงจันทน์ หลวงพระบาง สุโขทัย พิจิตร พิษณุโลก กำแพงเพชร ร่วมกันเข้าตีเมืองยองได้สำเร็จ คนยองส่วนหนึ่งหนีเข้าป่าและส่วนใหญ่ยอมสวามิภักดิ์ พระยายองพร้อมญาติได้ถวายเครื่องท้าว 5 อย่างคือช้างพลาย สัพพะคับใส่เขนคำ ม้าทรงเครื่องและถวายนางหน่อแก้วเกี๋ยงคำ น้องหญิงร่วมบิดาแก่เจ้าอุปราชธรรมลังกา

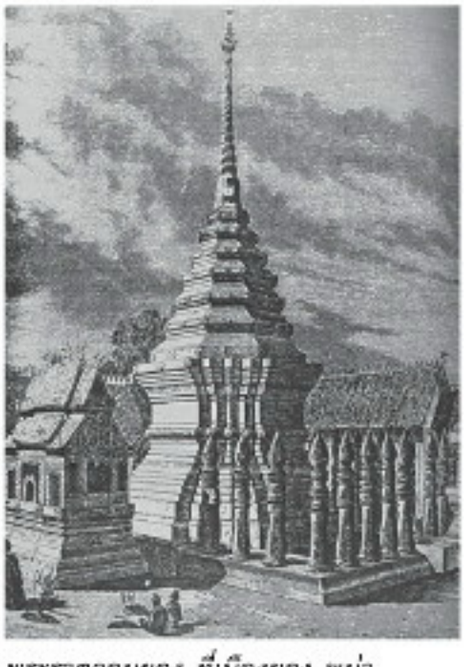

*พระธาตุจอมยอง ที่เมืองยอง พม่า ภาพวาดเมื่อ พ.ศ. 2410 (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **ประวัติพระธาตุดอยตุง**, 2536 หน้า 166)*

ศึกครั้งนั้นกองทัพเชียงใหม่ได้ "เทครัว" ในเมืองยอง และเมืองข้างเคียงคือ เมืองยู้ เมืองหลวย เมืองกาย เมืองขัน เชียงขาง เมืองวะ เมืองลวง เมืองหน (เมืองหุน) เมืองแช เมืองราย (อ่านว่าเมืองฮาย)

ภาพชุดเมืองยอง พ.ศ. 2559
(ภาพโดย: พระมหาวรเชษฐ์
ภิกษุชาวยอง นักศึกษาปริญญาโท
สาขาวิชาล้านนาศึกษา
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รหัส 580131027)

เมืองเจื่อง เมืองพาน ท่าล้อ เมืองม้า เมืองของ เมืองวัง เมืองมาง เมืองขาง เมืองงาด เมืองออ เมืองงิม เมืองเสี้ยว เชียงรุ่ง ฯลฯ ให้เป็นกำลังคนของเชียงใหม่ ตั้งถิ่นฐานในเขตล้านนาโดยเฉพาะในพื้นที่เชียงใหม่-ลำพูนตั้งแต่นั้นมา โดยพวกยองให้อยู่ที่ลำพูน[10] ซึ่งในปีนั้นพระเจ้ากาวิละได้โปรดฯ ให้เจ้ารัตนะวังหลัง (คำฝั้น) พร้อมกำลังคน 500 คน และเจ้าสรีบุญมา (น้องชายคนสุดท้อง) จากลำปางพร้อมกำลังคน 500 คน พร้อมมหาเถรจากเชียงใหม่ 108 รูปและพระยายองทั้งสี่พร้อมบริวารทั้งหมดที่เทครัวมาจากเมืองยองฟื้นเมืองลำพูน แล้วแต่งตั้งเจ้ารัตนะวังหลัง (คำฝั้น) เป็นเจ้าเมืองลำพูน เจ้าสรีบุญมา เป็นอุปราชเมืองลำพูน[11]

หลังจากนั้น พระเจ้ากาวิละก็ยังดำเนินการส่งกองทัพกวาดต้อนกำลังคนในเมืองต่าง ๆ ทางตอนบนอีก เช่น ใน พ.ศ. 2349 ได้ให้เจ้าคำมูล ยกกำลังคนไป 500 คนต่อแพข้ามแม่น้ำคงไปทางฝั่งตะวันตก ไปตีเมืองเชียงคำ ได้สำเร็จ และ ใน พ.ศ. 2350 เมืองเชียงรุ่งเกิดปัญหาภายใน พม่าถือโอกาสเข้ายึดเชียงรุ่ง แต่ท้าวบุญเรือง ท้าวคำวัง ท้าวลือชัยกำแพง ที่ดูแลเมืองยองส่งข่าวให้เชียงใหม่ทราบ พระเจ้ากาวิละจึงยกทัพจากเชียงใหม่ ร่วมกับทัพจากลำพูน ลำปาง แพร่ น่านเข้าตีเชียงรุ่ง ขับพม่าออกจากเชียงรุ่งได้สำเร็จ

ปีต่อมา ใน พ.ศ. 2351 พม่าก็เข้าตีเมืองต่าง ๆ ทางเหนือของเชียงตุง คือ เมืองยาง เมืองหลวย เจ้ามหาขนานได้ขอกำลังจากเชียงใหม่ไปช่วย พระเจ้ากาวิละโปรดฯ ให้เจ้าพุทธวงศ์ เจ้าน้อยคำวงศา ยกกำลัง 800 คนไปช่วยโดยตั้งมั่นที่เมืองยอง และระดมกำลังคนจากเมืองข้างเคียง 15 เมืองได้คนเพิ่ม 3,500 คนเข้าตีพม่าที่เมืองเปียงเมื่อ พ.ศ. 2352 แต่ไม่สำเร็จต้องถอยกลับตั้งมั่นที่เมืองยอง

อย่างไรก็ดี หลังจากเจ้าอุปราชธรรมลังกายกทัพไปตีเมืองยวมและเมืองเชาะได้สำเร็จ เทครัวกำลังคนเข้าเชียงใหม่ ใน พ.ศ. 2353 แล้ว ปีต่อมาพระเจ้ากาวิละก็ให้เจ้าอุปราชธรรมลังกาและเจ้าคำเครื่องเจ้าเมืองเชียงตุงคุมกำลังคนจากเชียงใหม่ 1,000 คน เตรียมเข้าตีเมืองยางจากพม่าอีก

ครั้งนั้นได้ เกณฑ์คนจากลำพูน 1,000 คน และคนจากเมืองตอนเหนือ เช่น เมืองยอง เชียงขาง เชียงแขง เมืองสิง เมืองกาง เมืองเกาะ เมืองไช อีกจำนวนหนึ่งรวมได้ 5,000 คน รอทัพพระเจ้ากาวิละซึ่งยกทัพไปทางเชียงตุง ใน พ.ศ. 2356 เพื่อร่วมกันเข้าตีเมืองยางของพม่า ศึกครั้งนั้นใช้เวลาล้อมเมืองยาง 3 เดือนแต่ไม่สำเร็จต้องถอยกลับตั้งหลักที่เมืองยองและในที่สุดต้องอพยพเจ้าเมืองยองขณะนั้นคือเจ้าสุริยวงศา เจ้าเมืองกาย เมืองวะ เมืองเลนพร้อมบริวารที่เหลือค้างอยู่กลับเชียงใหม่-ลำพูน[12]

นอกจากการรวบรวมกำลังคนเข้ามาไว้ในล้านนาโดยเฉพาะที่เชียงใหม่-ลำพูนดังกล่าวแล้ว ตามธรรมเนียมประเทศราชก็ต้องนำกำลังคนจำนวนหนึ่งไปมอบให้ส่วนกลางด้วย ดังปรากฏว่าในปี พ.ศ. 2358 ปีสุดท้ายของพระเจ้ากาวิละต้องลงไปกรุงเทพฯ นำครอบครัวชาวมอญจำนวนหนึ่งไปถวายด้วย และได้รับของพระราชทานกลับมามากมายจน "เพียบ" ลำเรือ

เมื่อถึงเชียงใหม่ได้ 2 เดือนกว่าก็พิราลัย[13] ทางกรุงเทพฯก็โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งน้องชายพระเจ้ากาวิละอีก 2 คนคือพระยาธรรมลังกา และพระยาคำฝั้น ซึ่งร่วมรบกับพระเจ้ากาวิละตลอดมา ขึ้นเป็นเจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 2 (พ.ศ. 2359-2364) และเจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 3 (พ.ศ. 2366-2368) ตามลำดับโดยมีฐานะเป็นเจ้าประเทศราชเหมือนสมัยพระเจ้ากาวิละ[14]

ผลของการศึกที่สามารถ "เทครัว" กำลังคนจากเมืองต่างๆ ในลุ่มน้ำคงในพม่า ลุ่มน้ำเงิน ในสิบสองพันนา อย่างต่อเนื่องโดย "เจ้าสามองค์พี่น้อง" แห่งวงศ์เจ้าเจ็ดตน (เป็นการนับเฉพาะผู้ชาย ไม่ได้นับผู้หญิงอีก 3 คน) ซึ่งต่อมามีผู้เรียกว่า "ยุคเก็บผักใส่ข้า เก็บข้าใส่เมือง"[15] ทำให้เกิด "ชุมชน" ทั้งในและนอกเขตแดนล้านนาเพิ่มขึ้นเป็นละลอกใหญ่และเป็น "ชุมชน" ที่มีลูกหลานสืบทอดต่อมาถึงปัจจุบัน ที่สำคัญมีดังนี้

*(ภาพวาด) พระยาธรรมลังกา เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 2 สืบค้นเค้าโครงหน้าบรรพชนเดียเป็นข้อมูล ในการวาดภาพโดย เจ้าวงศ์ทักท์ ณ เชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2538 เพื่อทำหนังสือ เจ้าหลวงเชียงใหม่ร่วมสมโภช เชียงใหม่ 700 ปี พ.ศ. 2539 (ที่มา: **เจ้าหลวงเชียงใหม่**, หน้า 19)*

*(ภาพวาด) พระยาคำฝั้น เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 3 สืบค้นเค้าโครงหน้าบรรพชนเดียเป็นข้อมูล ในการวาดภาพโดย เจ้าวงศ์ทักท์ ณ เชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2538 เพื่อทำหนังสือ เจ้าหลวงเชียงใหม่ร่วมสมโภช เชียงใหม่ 700 ปี พ.ศ. 2539 (ที่มา: **เจ้าหลวงเชียงใหม่**, หน้า 79)*

ก. เชียงใหม่

จากหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์ เช่น ใบลาน พับสา และไม่เป็นลายลักษณ์ เช่น ร่องรอยวัดร้าง และชื่อบ้านนามเมือง ทำให้เห็นร่องรอย "ชุมชน" ที่ตั้งขึ้นในเชียงใหม่ยุค "เจ้าพี่น้องสามองค์" (พระเจ้ากาวิละ-พระยาธรรมลังกา-พระยาคำฝั้น) ทั้งในเวียงและนอกเวียง

ชุมชนนอกเวียง เช่น บ้านเมืองขอน บ้านเมืองวะ บ้านเมืองเล็น บ้านเมืองโก (หัวโก) บ้านพยากในเขตอำเภอสันทราย บ้านเมืองเลน บ้านเมืองลวง บ้านเมืองจอน บ้านป่าป๋อง ในเขตอำเภอดอยสะเก็ด บ้านออนหลวย ในเขตกิ่งอำเภอแม่ออน บ้านเหมืองกุง บ้านตองกาย ในเขตอำเภอหางดง เป็นต้น

สำหรับบ้านเมืองลวง ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ดมีจารึกที่เสาหลักบ้านว่าวันตั้งบ้านคือวันเสาร์ที่ 3 เมษายน พ.ศ. 1932 ตรงกับสมัยพญาแสนเมืองมา กษัตริย์ราชวงศ์มังรายองค์ที่ 7 (พ.ศ. 1928-1944) ซึ่งเรียกบริเวณนี้ว่าพันนาฝั่งแกน และมีร่องรอยเวียงเก่าที่เรียกว่าเวียงแก่นหรือดงเวียงแก่น แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทั้งทางการเมืองและเครือญาติระหว่างเชียงใหม่กับเมืองต่างๆ ในสิบสองพันนาได้มีสืบเนื่องมาตั้งแต่ราชวงศ์มังราย และมาอยู่กันหลายละลอก

ชุมชนในเวียง ปัจจุบันแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

ก. ส่วนที่ยังมีคนดั้งเดิมที่เป็นเชื้อสายคนที่ถูกเทครัวมาอยู่ถึงปัจจุบัน เช่น (1) บ้านวัวลาย เป็นชุมชนทำเครื่องเงินที่กองทัพสมัยพระเจ้ากาวิละ "เทครัว" มาจากบ้านงัวลายริมแม่น้ำคงฝั่งตะวันตก เมื่อ พ.ศ. 2342 (2) บ้านฮ่อม กองทัพสมัยพระเจ้ากาวิละ "เทครัว" มาจากเชียงแสน เมื่อประมาณ พ.ศ. 2347 (3) บ้านช่างหล่อ เป็นชุมชนช่างปั้นหล่อพระพุทธรูปศิลปเชียงแสนตั้งแต่สมัยพระเจ้ากาวิละสืบมา (4) บ้านช่างฆ้อง เป็นชุมชนชาวเชียงแสนที่ถูกเทครัวมาตั้งแต่สมัยพระเจ้ากาวิละ เคยมีชื่อเสียงในการทำฆ้องและล้อเกวียน (5) บ้านนันทาราม ซึ่งเป็นชุมชนชาวเขินที่ถูกเทครัวมาจากเชียงตุงตั้งแต่สมัยพระเจ้ากาวิละ มีชื่อเสียงในการทำเครื่องเขิน (6) บ้านเมืองสาบ ปัจจุบันคือวัดดาวดึงษ์ ถนนราชเชียงแสน (7) วัดยางกวง ซึ่งเป็นชุมชนชาวเขิน (8) วัดพวกเปีย (พวกเปียะ) ซึ่งคงมาจากลุ่มน้ำคง เพราะเอกสารร่วมสมัยระบุวัดนี้เป็นนิกายคง เช่นเดียวกับ (9) วัดสุภันหรือวัดศรีสุพรรณ ชุมชนช่างเงินที่ติดกับบ้านวัวลาย เป็นต้น

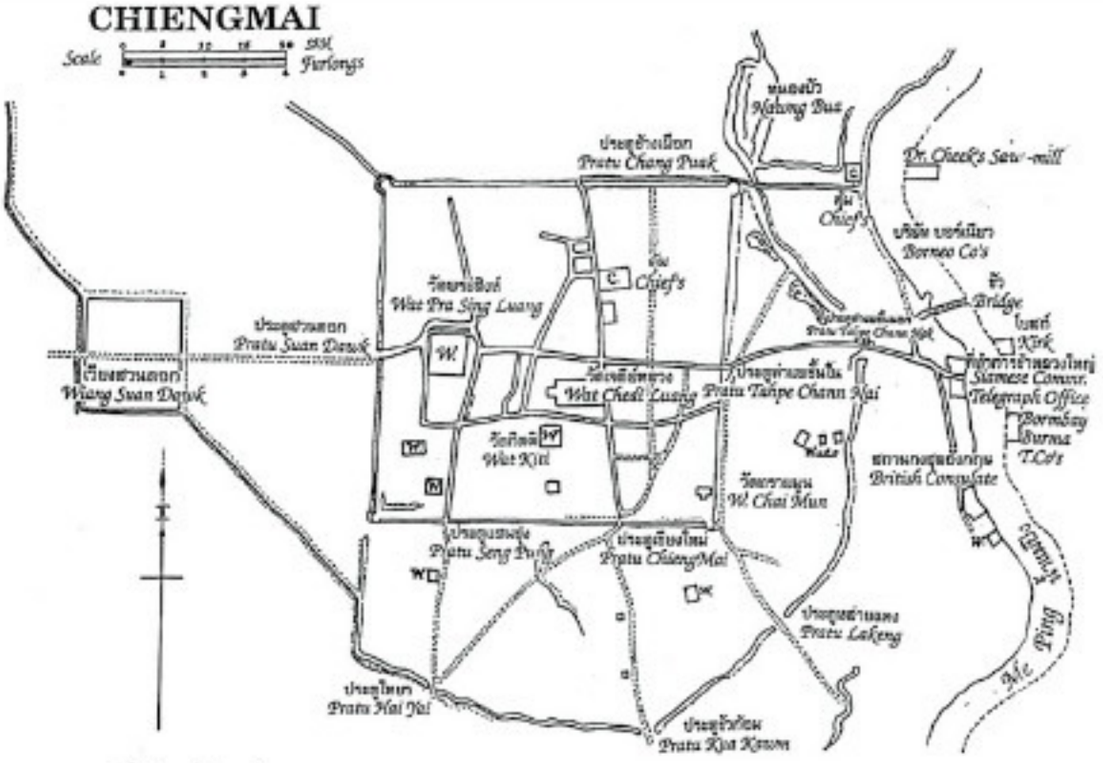

แผนที่เชียงใหม่
เขียนโดย พระวิภาคภูวดล (James McCarthy) เจ้ากรมแผนที่สยามคนแรก เมื่อ พ.ศ.2443

ข. ส่วนที่เหลือแต่ร่องรอยคือวัดร้าง ซึ่งบ่งบอกว่าคงมีศรัทธาวัดกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่ถูก "เทครัว" มาจากบ้านเมืองอื่น เช่น วัดเชียงสง (ก่อนออกประตูเชียงใหม่) วัดเมืองเถิน (ในบริเวณโรงพยาบาลโรคปอด ถนนศรีดอนไชยปัจจุบันเป็นอาคารผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลนครพิงค์) วัดเมืองเลน (ในบริเวณโรงเรียนเมโทรเทคโนโลยี ถนนลอยเคราะห์) วัดเมืองยอง (ในหมู่บ้านพวกช้าง ตำบลหายยา) วัดม่าน (แจ่งขะต้ำ) วัดม่านทุ่งข้างคลาน (แถวข้างคลานแต่ไม่ทราบสถานที่ชัด) วัดเชียงรุ่ง (ในบริเวณโรงพยาบาลสวนปรุง) เป็นต้นซึ่งจากการสำรวจของผู้เขียนพบว่าทั้งหมดเป็นชุมชนช่างและชุมชนดังกล่าวส่วนใหญ่ตั้งอยู่ระหว่างกำแพงชั้นในกับกำแพงชั้นนอก ขณะที่ในบริเวณกำแพงชั้นในส่วนใหญ่เป็นที่อยู่ของชนชั้นปกครอง (แต่ก็มีชุมชนช่างอยู่บ้าง เช่น วัดพวกแต้ม วัดช่างแต้ม วัดดอกคำ ฯลฯ) ซึ่งถือเป็นจุดเด่นอย่างหนึ่งของผังเมืองเชียงใหม่ในอดีต[16]

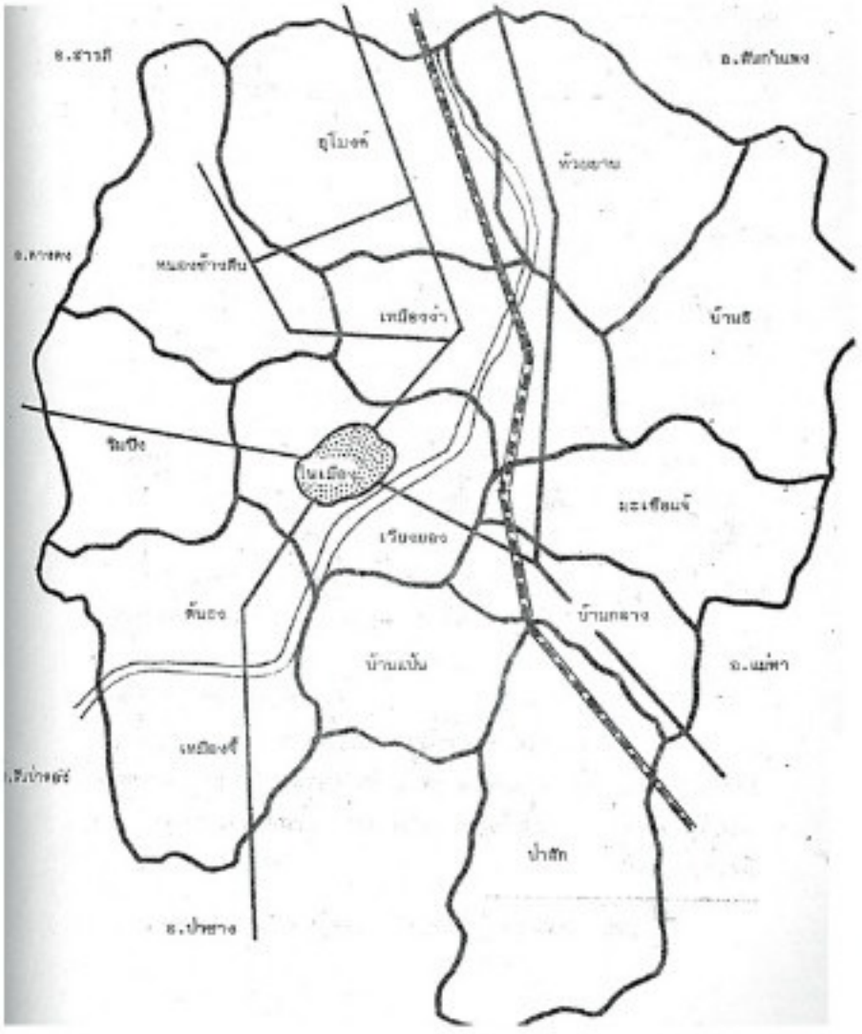

*แสดงที่ตั้งตำบลต่าง ๆ ของอำเภอเมืองลำพูน (ที่มา: **รายงานการวิจัยลำพูน: เมืองบริวารของเชียงใหม่**, 2520)*

ข. ลำพูน

เมื่อครั้งเจ้ากาวิละยกทัพจากลำปางมาตั้งมั่นสะสมกำลังคนที่เวียงป่าซาง ลำพูน ช่วง พ.ศ. 2325-2339 มีเจ้าเมืองยองและบริวารจำนวนหนึ่งได้เข้ามาร่วมเป็นกำลังคนส่วนหนึ่งจึงตั้งถิ่นฐานในเวียงป่าซาง ครั้นลำพูน ได้รับการฟื้นเมืองอีกครั้งใน พ.ศ. 2348 (จศ. 1167) โดยพระเจ้ากาวิละมอบหมายให้เจ้ารัตนราชวังหลัง (เจ้าคำฝั้น) (น้องชายเป็นลูกคนที่ 8 ของเจ้าแก้วแห่งลำปาง) นำกำลังคนจากเชียงใหม่ 500 คน เจ้าสรีบุญมา (น้องชายเป็นลูกคนที่ 10 ของเจ้าแก้วแห่งลำปาง) นำกำลังคนจากลำปาง 500 คน พร้อมครูบามหาเถรในเชียงใหม่ 108 รูป ประกอบกับมีการ "เทครัว" จากเมืองยองครั้งใหญ่ในปีนั้น พระเจ้ากาวิละ จึงให้พระยายองทั้งสี่ พร้อมบริวารอยู่ที่ลำพูน โดยกระจายอยู่ใน 2 เขตคือพื้นที่ฯ ปัจจุบันเป็นอำเภอเมืองได้แก่ บ้านเวียงยอง บ้านแม่สาน บ้านตอง บ้านยู้ บ้านหลวย บ้านหลุก บ้านประตูป่า บ้านบัว บ้านบาน และพื้นที่ฯ ปัจจุบันเป็นอำเภอป่าซาง ได้แก่ บ้านป่าซาง บ้านฉางข้าวน้อย บ้านแซม บ้านสะปุง บ้านป่าตาล บ้านหวาย บ้านหนองเงือก เป็นต้น[17]

*แผนที่ บริเวณที่คนเมืองยองยุคแรกๆ เข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองลำพูน ปี พ.ศ. 2348 (ที่มาภาพและคำบรรยาย: แสวง มาละแซม, **ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นคนยองย้ายแผ่นดิน**, 2540 หน้า 115)*

ค. ลำปาง

ปัจจุบันมีเชื้อสายคนเชียงแสนที่ถูก "เทครัว" ไปลำปางเมื่อครั้ง พ.ศ. 2347 อยู่ที่บ้านปงสนุก ครั้งนั้นคงนำชื่อวัดปงสนุกจากเชียงแสนมาตั้งเป็นวัดปงสนุกลำปางด้วย

ง. น่าน

ปัจจุบันมีเชื้อสายคนเชียงแสนที่ถูก "เทครัว" ไปน่านเมื่อครั้ง พ.ศ. 2347 อยู่ที่บ้านดอน หลังตลาด อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

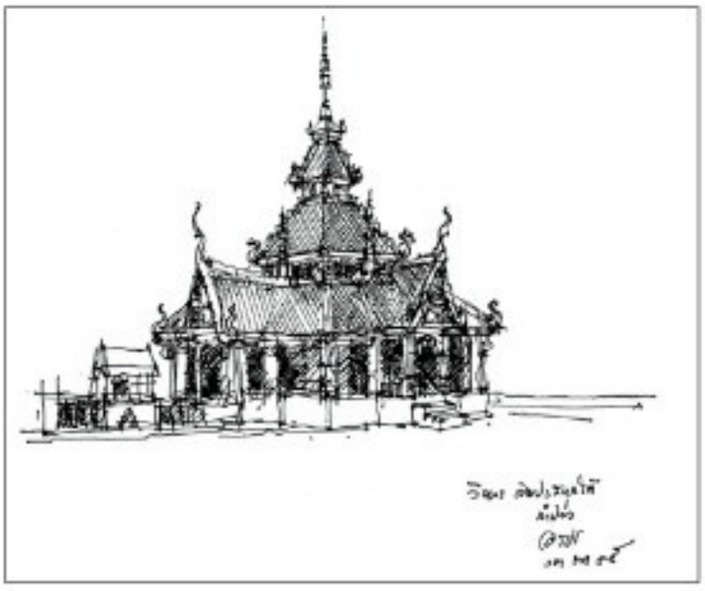

วิหารวัดปงสนุก ฝีมือ Sketch โดย ศาสตราจารย์อรศิริ ปาณินท์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

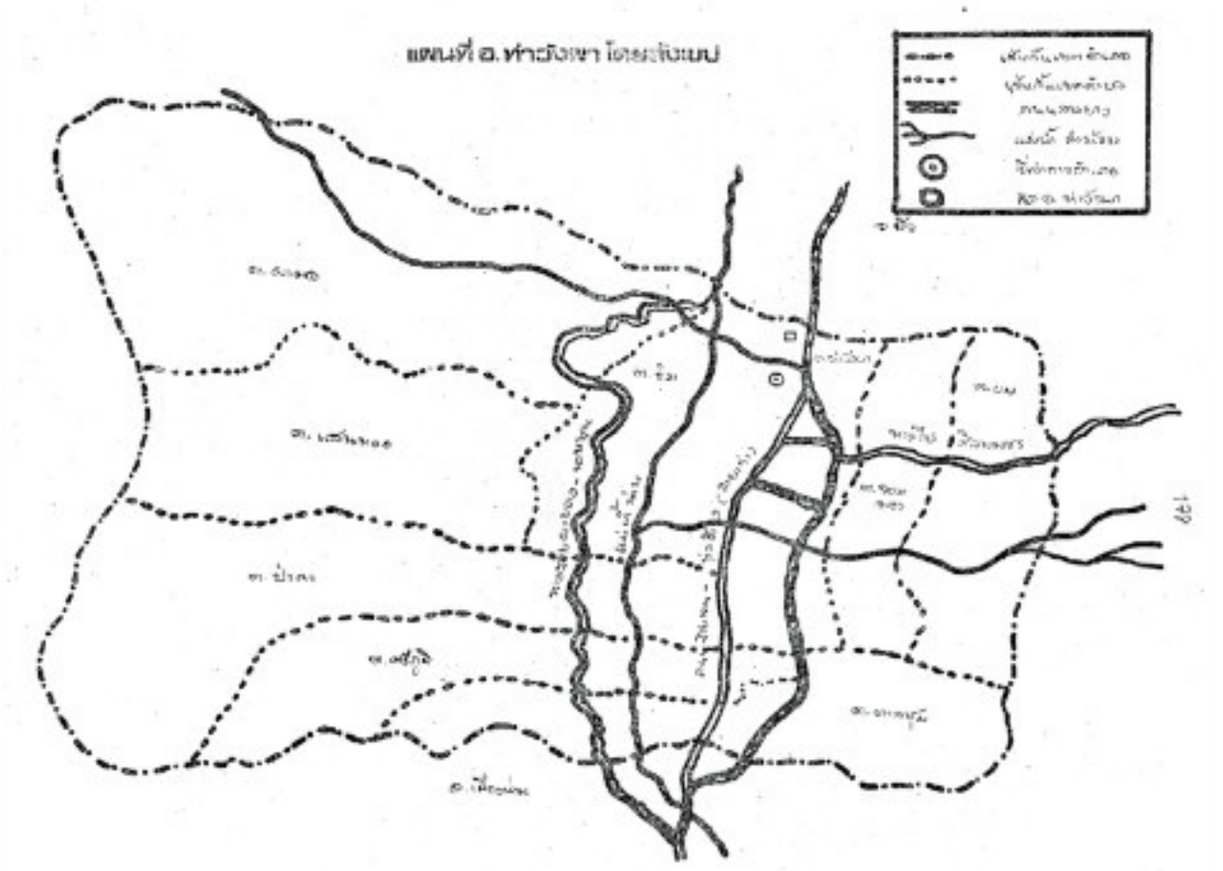

*(ที่มา: **ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาค จังหวัดน่าน**, 2530) (ขอบคุณนายมงคล สุกใส รองผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ผู้มอบเอกสารชุดนี้เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งปลัดฝ่ายความมั่นคง จังหวัดน่าน)*

นอกจากบริเวณดังกล่าว มีการสำรวจพบว่าในเขตน่านมีชุมชนที่ถูก "เทครัว" มาจากเมืองต่าง ๆ มาไว้ในเขตที่ปัจจุบันเป็นอำเภอท่าวังผา และอำเภอปัว ดังนี้

- บ้านต้นช่างและบ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน มาจากเมืองล้า
- บ้านดอนมูล ตำบลศรีภูมิ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านมาจากเมืองล้า
  บ้านเสี้ยว บ้านลอมกลาง ตำบลยม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน มาจากเชียงราย
- บ้านทุ่งม้อง ตำบลยม อำเภอท่าวังผา มาจากเชียงยอง
- บ้านหนอง ตำบลยม อำเภอท่าวังผา มาจากเชียงลาบ
- บ้านยู้ ตำบลยม และบ้านยู้ ตำบลจอมพระ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านมาจากเมืองยู้
- บ้านถ่อน ตำบลจอมพระ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน มาจาก 12 พันนาผ่านทางเมืองงอบ เมืองพวน
- บ้านนาคำ (หัวโต้ง) ตำบลศิลาเพชร อำเภอปัว จังหวัดน่าน มาจากเชียงแสน และเมืองเลน
- บ้านดอนไชย ตำบลศิลาเพชร อำเภอปัว จังหวัดน่าน มาจากเมืองยอง เมืองเลน เชียงทอง เชียงลม
- บ้านทุ่งรัตนา ตำบลศิลาเพชร อำเภอปัว จังหวัดน่าน มาจากเมืองยอง
- บ้านป่าตอง ตำบลศิลาเพชร อำเภอปัว จังหวัดน่าน มาจากเมืองเลน
- บ้านทุ่งศรีบุญยืน ตำบลศิลาเพชร อำเภอปัว จังหวัดน่าน มาจาก เมืองเลนผ่านทางเชียงรายพะเยา
- บ้านดอนแก้ว ตำบลศิลาเพชร อำเภอปัว จังหวัดน่าน มาจากบ้านร้อง เป็นต้น

(ที่มา: ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาค จังหวัดน่าน, 2530)

จ. นอกเขตแดนล้านนา

1. เสาไห้ ปากเพรียว

(ปัจจุบันเป็นอำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี) เป็นคนยวนที่ถูก "เทครัว"

ครั้งใหญ่เมื่อเชียงแสนแตก พ.ศ. 2347 แต่ก่อนหน้านั้นก็คงมีการ "เทครัว" คนยวน มาไว้ที่ปากเพรียวแล้ว เพราะในปลายสมัยกรุงธนบุรี พ.ศ. 2324 เกิดกบฏพระยาสิงห์-พระยาสรรค์ในกรุงธนบุรี แม่เจ้าศรีอโนชา น้องสาวพระเจ้ากาวิละผู้เป็นชายาเจ้าพระยาสุรสีห์ฯ ได้ "ดั้น" (จดหมาย) ไปหา "ชาวยวนที่ปากเพรียว" ได้กำลังมา 300 คน ร่วมกับทัพมอญปราบกบฏได้สำเร็จแล้ว "หงายเมือง" ให้ "สองพี่น้อง" ผ่านพิภพ[18]

2. คูบัว ราชบุรี (ปัจจุบันเป็นตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี) ต่อมาขยายมาที่ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองและตำบลหนองโพ อำเภอโพธาราม จ.ราชบุรี ปัจจุบันชาวบ้านคูบัว ดอนแร่และหนองโพเรียกพระสงฆ์ว่า "ตุ๊" พูดว่า "อู้" ทำงานว่า "เยียงาน" เที่ยวว่า "แอ่ว" ฯลฯ และทอผ้าแบบชาวยวน ฝีมือประณีต[19]

3. สีคิ้ว โคราช (ปัจจุบันเป็นอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา) มีคนยวนที่เรียกการพูดภาษาพื้นบ้านของตนเองว่า "ฟู่ยวน" หรือ "ฟู่พื้นบ้าน" และใช้ผ้าซิ่นยวน ผ้าห่มยวน เล่ากันว่าเป็นคนยวนที่แยกมาจากยวนเสาไห้เดิมมาอยู่ที่บ้านมะเกลือใหม่ อำเภอแก่งคอย สระบุรี ต่อมาอยู่ที่บ้านจันทึก อำเภอสีคิ้ว นครราชสีมาและภายหลังกระจายทั่วอำเภอสีคิ้ว นครราชสีมา ปัจจุบันคนยวนที่อายุ 40 ปีขึ้นไป ยังคงรักษาวัฒนธรรมแบบยวน[20]

4. ลับแล อุตรดิตถ์ มาจากคำว่า ลับแลง (ตะวันลับยามแลง) (ปัจจุบันเป็นอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์) เชื่อกันว่ามาจากเชียงแสน เดิมอยู่ที่บ้านคอกช้าง บ้านต้นเกลือ บ้านท้อง ลับแล[21]

แต่ละชุมชนทั้งที่อยู่ในเขตและนอกเขตดินแดนล้านนาต่างมีความสัมพันธ์กันทางวัฒนธรรมสืบมาถึงปัจจุบัน

อนุสาวรีย์กรมพระราชวังบวรมหาสุรสีหนาท ที่วัดมหาธาตุฯ กรุงเทพฯ (ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล เมื่อ 26 มี.ค. 2559)

*ภาพวาดเจ้าศรีอโนชา น้องสาวของพระเจ้ากาวิละ (สืบค้นโครงหน้าบรรพชน เพื่อเป็นข้อมูลในการวาดภาพโดย: เจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่ บรรณาธิการ **หนังสือชัตติยานีศรีล้านนา**, 2547)*

เชิงอรรถท้ายบท : ตอนที่ 4

[1] วงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่. บรรณาธิการ. **เจ้าหลวงเชียงใหม่**. กรุงเทพ: อมรินทร์พริ้นติ้ง. 2539. หน้า 16-21 และ 40.

[2] แสวง มาละแซม. **คนยองย้ายแผ่นดิน**. กรุงเทพ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2540. หน้า 79.

[3] แสวง มาละแซม. **คนยองย้ายแผ่นดิน**. 2540. หน้า 80.

[4] **เจ้าหลวงเชียงใหม่**. 2539. หน้า 42. และแสวง มาละแซม. **คนยองย้ายแผ่นดิน**. 2540. หน้า 81-82.

[5] **ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ฉบับเชียงใหม่ 700 ปี**. 2538. หน้า 131 และ 145.

[6] **ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ฉบับเชียงใหม่ 700 ปี**. 2538. หน้า 131.

[7] **ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ฉบับเชียงใหม่ 700 ปี**. 2538. หน้า 131.

[8] **เจ้าหลวงเชียงใหม่**. 2539. หน้า 45-46. และ แสวง มาละแซม. **คนยองย้ายแผ่นดิน**. 2540. หน้า 85.

[9] **เจ้าหลวงเชียงใหม่**. 2539. หน้า 58-59.

[10] แสวง มาละแซม. **คนยองย้ายแผ่นดิน**. 2540. หน้า 87-91.

[11] **เจ้าหลวงเชียงใหม่**. 2539. หน้า 46.

[12] แสวง มาละแซม. **คนยองย้ายแผ่นดิน**. 2540. หน้า 95-96.

[13] **เจ้าหลวงเชียงใหม่**. 2539. หน้า 60

[14] **เจ้าหลวงเชียงใหม่**. 2539. หน้า 64-87.

[15] ไกรศรี นิมมานเหมินท์. "เก็บผักใส่ข้า เก็บข้าใส่เมือง". **ลายคราม**. อนุสรณ์ 6 รอบ. ไกรศรี นิมมานเหมินท์. 24 ธันวาคม 2527. หน้า 127-133.

[16] สมโชติ อ๋องสกุล. **ผังเมืองเชียงใหม่ในฐานะเมืองประวัติศาสตร์ที่มีชีวิต: อดีตและอนาคต**. 2539.

[17] แสวง มาละแซม. **คนยองย้ายแผ่นดิน**. 2540. หน้า 94.

[18] **เจ้าหลวงเชียงใหม่**. 2539. หน้า 226-229. และ สมโชติ อ๋องสกุล **ความรักเพื่อแผ่นดิน** ใน **ศิลปวัฒนธรรม**. มีนาคม 2545. หน้า 164-169.

[19] ลัดดา ปานุทัย, ละออทอง อัมรินทร์รัตน์ และ สนอง โกศัย. **วัฒนธรรมพื้นบ้านสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา**. งานวิจัยสนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 2526. หน้า 23-39.

[20] ลัดดา ปานุทัย, ละออทอง อัมรินทร์รัตน์ และ สนอง โกศัย. **วัฒนธรรมพื้นบ้านสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา**. งานวิจัยสนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 2526. หน้า 180.

[21] นฤมล วัฒนพานิช. **ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์**. รายงานการวิจัย วิทยาลัยครูอุตรดิตถ์. 2534. หน้า 47-52.

ตอนที่ 5
ชุมชนในเชียงใหม่ยุคติดต่อกับชาวตะวันตกระยะแรก

หลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรปไม่นานก็เกิดลัทธิล่าอาณานิคม (Colonialism) มหาอำนาจตะวันตกเช่นอังกฤษ ฝรั่งเศส ส่งเสริมให้บริษัทการค้าของรัฐบาลตนเข้าแย่งชิงและยึดครองตลาดแห่งใหม่ในเอเชีย ทำให้เกิดความขัดแย้งกับเจ้าอาณานิคมเดิมเช่น โปรตุเกส ดัตช สเปน และคนในเอเชียบ่อยครั้ง โดยเฉพาะหลังจากบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษสามารถยึดครองอินเดียได้แล้ว อังกฤษก็มีเรื่องขัดแย้งกับพม่าถึงขั้นก่อสงครามขึ้นถึง 3 ครั้งคือครั้งแรกเมื่อมีนาคม พ.ศ. 2366-2368 ทำให้พม่าต้องลงนามในสนธิสัญญายันดาโบ (The Treaty of Yandaboo) เมื่อ พ.ศ. 2369 (ค.ศ.1826) เสียยะไข่ (Arakan) ตะนาวศรี (Tennasserim) อัสสัม (Assam) ให้แก่อังกฤษและยอมรับว่ามณีปุระ (Manipur) เมืองคะชา (Cachar) เมืองเจนเตีย (Jantia) เป็นดินแดนในอารักขาของอังกฤษ พร้อมค่าปฏิมากรรมสงครามให้แก่อังกฤษเป็นเงิน 10 ล้านรูปีซึ่งมีค่าขณะนั้นเท่ากับ 1 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง

*พระเจ้าสีป้อ (Thibaw) และพระนางสุภยลัต (Supayalat) ขณะเสด็จขึ้นเรือพระที่นั่งทูเรียห์ (Thooreah) เมื่อทรงถูกเนรเทศออกจากพม่า (ที่มาภาพและคำบรรยาย: นิเนเมียนต์ เขียน ฉลอง สุนทราวาณิชย์ แปล **พม่ากับการต่อต้านจักรวรรดินิยมอังกฤษ ค.ศ. 1885-1896, 2543** หน้า 45)*

*พระบาทสมเด็จพระเจ้าสีป้อ (Thibaw) พระมหากษัตริย์พระองค์สุดท้ายของพม่า และของราชวงศ์อลองพญา (คองบอง) และสมเด็จพระราชินีสุภยาลัต (supayalat) ครองราชย์ปี ค.ศ. 1878 (พ.ศ. 2421) กระทั่งถูกกองทัพอังกฤษบุกยึดพระนครหลวงมัณฑะเลย์ เมื่อปี ค.ศ. 1885 (พ.ศ. 2428) อันเป็นปีที่พม่าเสียเอกราชอย่างสมบูรณ์ และทั้งสองพระองค์ถูกอังกฤษจับส่งเนรเทศไปยังต่างประเทศ (ภาพและคำบรรยาย: นคร พันธุ์ณรงค์, **ปัญหาชายแดนไทย-พม่า**, 2540 หน้า 29)*

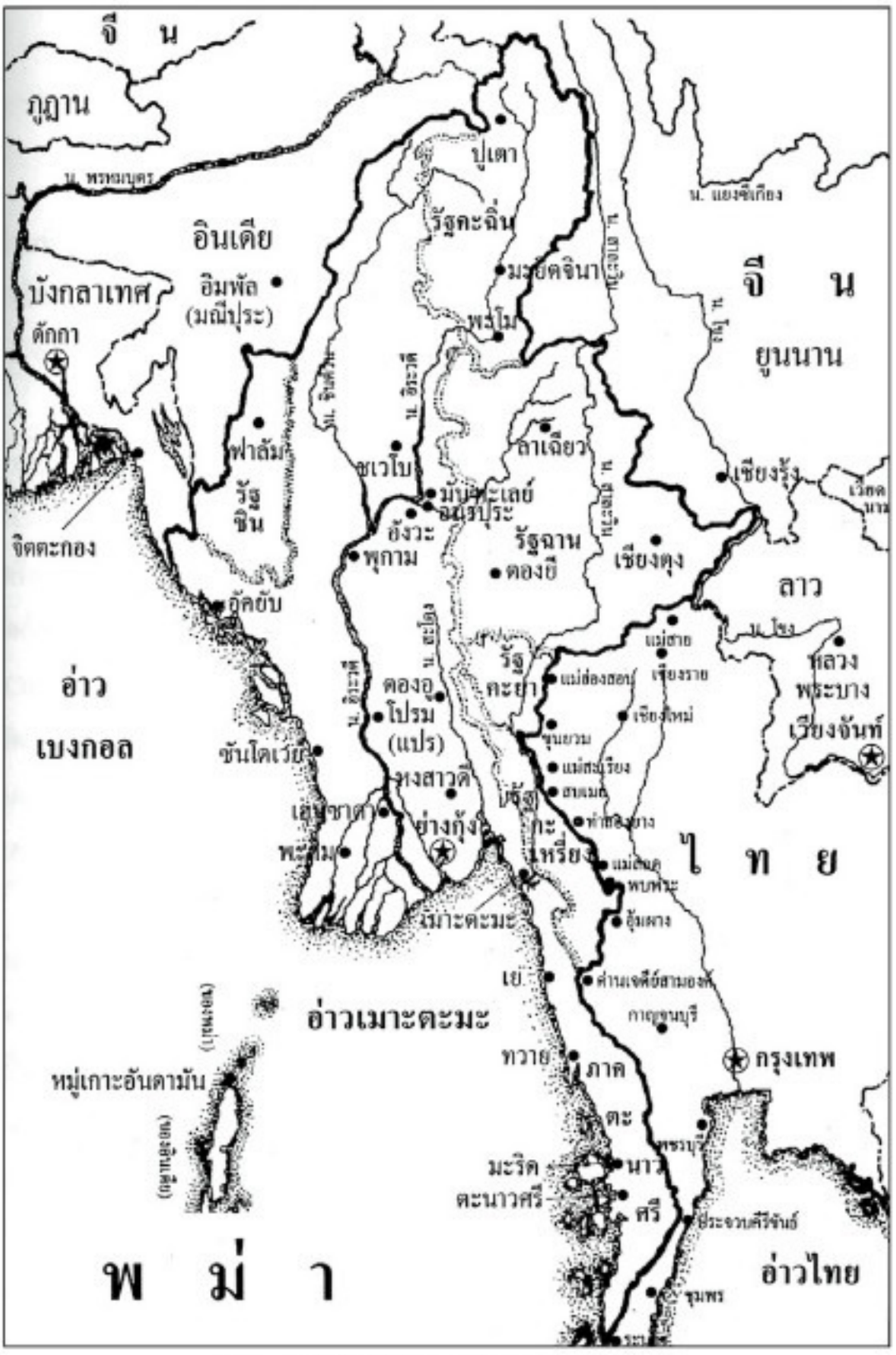

(ที่มา: มินิมิยนต์ เชียน ฉลอง สุนทราวาณิชย์ แปล
พม่ากับการต่อต้านจักรวรรดินิยมอังกฤษ ค.ศ. 1885-1896, 2543)

อังกฤษทำสงครามกับพม่าครั้งที่สอง เมื่อ พ.ศ. 2395-2396 พม่าต้องเสียร่างกุ้งและมณฑลหงสาวดี (Pegu Province) แก่อังกฤษ และครั้งสาม เมื่อ พ.ศ. 2428 ทำให้พม่าต้องเสียเอกราชถูกรวมดินแดนเข้ากับเขตปกครองอินเดียของอังกฤษ (British India) ตั้งแต่ กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2428 (ค.ศ. 1882)

นอกจากนั้น หลังจากอังกฤษรบชนะพม่าครั้งแรกแล้ว อังกฤษก็มีศึกกับจีน เรียกว่า สงครามฝิ่น (Opium War) ใน พ.ศ. 2382-2385 ทำให้จีนต้องแพ้แก่ "คนป่าเถื่อนผมแดง" (Red-Hair Barbarian) ต้องยอมเปิดเมืองท่า 5 แห่ง ต้องยกฮ่องกงให้อังกฤษเช่า และต้องเสียค่าปฏิมากรรมสงครามจำนวนมาก[1]

*สมเด็จพระนางเจ้าวิคตอเรียแห่งอังกฤษ (Queen Victoria) ครองราชย์ ค.ศ. 1837 (พ.ศ. 2380) ขณะพระชนมายุ 18 พรรษา ถึง ค.ศ.1901 (พ.ศ. 2444) ในภาพขณะฉลองการครองราชย์เป็นปีที่ 50 (The Diamond Jubilee, 1897) (สมเด็จพระนางเจ้าวิคตอเรียครองราชย์ได้ 64 ปี) (ภาพและคำบรรยาย: นคร พันธุ์ณรงค์, **ปัญหาชายแดนไทย-พม่า**, 2540 หน้า 28)*

*ช้างบรรทุกปืนใหญ่ไปรบ (ที่มา: นคร พันธุ์ณรงค์, **ปัญหาชายแดนไทย-พม่า**, 2540)*

*กองทหารอังกฤษที่บุกโจมตีพระราชวังมัณฑะเลย์ศูนย์กลางพระราชอาณาจักรพม่า เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1885 (ภาพและคำบรรยาย: นคร พันธุ์ณรงค์, **ปัญหาชายแดนไทย-พม่า**, 2540 หน้า 35)*

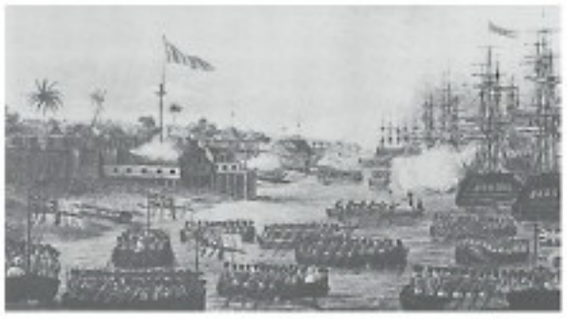

*กองทัพเรืออังกฤษบุกโจมตีย่างกุ้ง ค.ศ.1824 (พ.ศ. 2367) อันเป็นสงครามอังกฤษ-พม่า ครั้งที่ 1 ทำให้พม่าเสียดินแดนตะนาวศรีและยะไข่ และด้วยแรงกระตุ้นต่อผลกำไรทางการค้าของอังกฤษ อังกฤษจึงทำสงครามเพื่อยึดพม่าตอนล่างเพื่อคุมปากแม่น้ำทุกสายของพม่าไว้ทั้งหมด ซึ่งเป็นสงครามอังกฤษ-พม่าครั้งที่ 2 เมื่อปี ค.ศ.1852 (พ.ศ. 2395) และสงครามครั้งสุดท้ายเมื่อปี ค.ศ.1885 (พ.ศ. 2428) อังกฤษได้ชัยชนะและประกาศยึดครองพม่าเป็นอาณานิคมในฐานะเป็นมณฑลหนึ่งของอินเดียของอังกฤษ (ภาพและคำบรรยาย: นคร พันธุ์ณรงค์, **ปัญหาชายแดนไทย-พม่า**, 2540 หน้า 30)*

ทั้งพม่าและจีนล้วนเป็นอาณาจักรใหญ่ในทวีปเอเชีย แต่อังกฤษและมหาอำนาจตะวันตกอื่นเช่นฝรั่งเศส เยอรมัน ฯลฯ ก็มีชัย เมื่ออังกฤษเข้ามาติดต่อสยามเมื่อ พ.ศ. 2398 ช่วงหลังสงครามกับพม่าครั้งสอง 2 ปี สยามในรัชกาลที่ 4 ก็ยอมลงนามในสัญญาเบาว์ริ่งเมื่อ 18 เมษายน พ.ศ. 2398 หลังจากนั้นประเทศต่าง ๆ ในยุโรปและสหรัฐอเมริกาก็ทยอยเข้ามาขอให้ไทยทำสัญญาแบบเดียวกัน (สหรัฐ และฝรั่งเศสมา พ.ศ. 2399 โปรตุเกส และเดนมาร์กมา พ.ศ. 2401 เนเธอร์แลนด์มา พ.ศ. 2403 ปรัสเซียมา พ.ศ. 2404 เป็นต้น) ซึ่งเป็นสนธิสัญญาไม่เสมอภาค (Unequal Treaties) เปิดโอกาสให้มหาอำนาจตะวันตกเข้าทำการค้าอย่างมีสิทธิสภาพนอกอาณาเขต (Extra Territoriality) ตั้งแต่นั้นมา[2] (ไทยพยายามเจรจาแก้ไขต่างชาติยอมลงนามเปลี่ยนสัตยาบันสัญญาใน 27 ม.ค. (ปลายปี 2481)

*เซอร์ จอห์น เบาริง ราชทูตอังกฤษ ภาพจากหนังสือ The Kingdom and People of Siam เล่ม 1 หน้าก่อนปกใน (ที่มาภาพและคำบรรยาย: เอนก นาวิกมูล. **ประวัติการถ่ายรูปยุคแรกของไทย**, 2548 หน้า 67)*

*ภาพวาดและพิมพ์สีพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ในหนังสือ The Kingdom and People of Siam เล่ม 1 หน้าต้นของเซอร์ จอห์น เบาริง พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2400 ยังไม่พบภาพถ่ายต้นฉบับ (ซึ่งต้องเป็นต้นแบบให้ช่างวาด) (ที่มาภาพและคำบรรยาย: เอนก นาวิกมูล. **ประวัติการถ่ายรูปยุคแรกของไทย**, 2548 หน้า 123)*

*ระบบการศาลภายใต้สิทธิสภาพนอกอาณาเขต ประมาณ พ.ศ. 2443 (1900) ในคดีที่เกี่ยวกับคนในบังคับต่างประเทศ จะเห็นว่ามีผู้พิพากษา 2 คน ซึ่งเป็นชาวต่างประเทศ 1 คน (ที่มาภาพและคำบรรยาย: เดวิด เค. วัยอาจ, กาญจนี ตะอองศรี บรรณาธิการ แปล Thailand: A Short History **ประวัติศาสตร์ไทยฉบับย่อ**, 2556 หน้า 357)*

แผนที่กรุงเทพฯ แสดงที่ตั้งศาลต่างประเทศ บริเวณท่าเตียนหน้าวัดโพธิ์ (ภาพจากนิทรรศการในอาคารหอวรวัตถุข้างวัดมหาธาตุฯ กทม. โดย: สมโชติ อ๋องสกุล เมื่อ 26 มี.ค. 2559)

หลังจากการลงนามใน สนธิสัญญาดังกล่าวไม่นานบริษัทการค้าของชาวต่างประเทศก็เข้ามาตั้งในกรุงเทพ เช่น บริษัท บอร์เนียว จำกัด (ตั้ง พ.ศ. 2399) บริษัท สกอตแลนด์กัมปะนี (ตั้ง พ.ศ. 2399) บริษัท เรมีเดอมองตินยี (ตั้ง พ.ศ. 2400) บริษัท พิคเดนแพค แอนด์กัมปะนี (ตั้ง พ.ศ. 2401) บริษัท เอมาร์ควอลด์ แอนด์กัมปะนี (ตั้ง พ.ศ. 2401)(3)

ก่อนที่อังกฤษเข้าติดต่อให้ลงนามในสัญญาเบาว์ริง พ.ศ. 2398 ดังกล่าวนั้น พ่อค้าชาวอังกฤษในพม่าก็เข้าติดต่อกับเชียงใหม่แล้วตั้งแต่ พ.ศ. 2372 ตรงกับสมัยพระยาพุทธวงศ์เจ้าหลวงองค์ที่ 4 ครองเชียงใหม่ (พ.ศ. 2369-2389) โดยพ่อค้าชาวอังกฤษชื่อ ดร.ริชาร์ดสันได้เข้ามาติดต่อขอซื้อช้าง โค กระบือจากราษฎรในเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เนื่องจากในเมืองมอญเกิดโรคระบาดสัตว์ล้มตายจำนวนมาก ราษฎรได้ขายสัตว์ที่ ดร.ริชาร์ดสันต้องการไปจนเจ้าหลวงเชียงใหม่รู้สึกว่าจะทำให้สัตว์ใช้งานในเชียงใหม่ขาดแคลนได้ จึงมีคำสั่งห้ามไม่ให้ราษฎรขายโค กระบือและช้างอีก แต่ก็เกิดปัญหาเพราะราษฎรส่วนหนึ่งรับเงินจากพ่อค้าชาวอังกฤษแล้ว ทำให้ ดร.ริชาร์ดสันต้องร้องเรียนต่อกรุงเทพฯ(4)

ทางกรุงเทพฯ ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 3 ได้ส่งพระยาสุเรนทร์ราชเสนามาเชียงใหม่เพื่อแก้ไขปัญหา โดยถือหลักว่าช้างโค กระบือเป็นของห้ามซื้อขายออกนอกประเทศ ต้องเก็บไว้ใช้ในการส่งเสบียงยามสงคราม และใช้กระบือทำนา ส่วนราษฎรที่รับเงินมาแล้วไม่ได้ส่งสัตว์ให้พ่อค้าต้องคืนเงินให้พ่อค้า หากไม่สามารถคืนเป็นเงินก็ต้องคืนเป็นโค กระบือจนครบ(5)

นอกจากพ่อค้าชาวอังกฤษแล้ว คนในบังคับของอังกฤษในพม่า เช่น พม่าและมอญจากมะละแหม่งก็เข้ามาเริ่มทำธุรกิจป่าไม้ในเขตล้านนาตั้งแต่ พ.ศ. 2383 ยิ่งเมื่ออังกฤษสามารถยึดพื้นที่พม่าในสงครามครั้งที่สอง (พ.ศ. 2395-2396) ได้ร่างกุ้งและมณฑลหงสาวดี บริษัทป่าไม้ของอังกฤษ เช่น บริษัทบริติช บอร์เนียว (British Borneo Company Ltd.) (ตั้ง พ.ศ. 2432/ค.ศ. 1889 มี มร.หลุยส์ ที ลีโอโนเวนส์ลูกชายของแอนนา เลียวโนเวนส์ (ครูคนหนึ่งของ ร.5) เป็นผู้จัดการทั่วไป บริษัท บอมเบย์ เบอร์มา (Bombay Burmah Trading Corporation Ltd.) (เข้ามา พ.ศ. 2435/ค.ศ. 1892) และบริษัท สยามฟอเรสต์ (Siam Forest Company Ltd.) ซึ่งมีกิจการป่าไม้ในเขตอินเดียและหัวเมืองมอญก็ขยายกิจการเข้าสู่ดินแดนล้านนา โดยระยะแรกต้องติดต่อขอเช่าพื้นที่ในเชียงใหม่จากเจ้าหลวงเชียงใหม่ จ่ายค่าเช่าและค่าตอไม้เป็นค่าตอบแทนเจ้าของป่า(6)

นอกจากอังกฤษแล้วยังมีมหาอำนาจชาติอื่นที่เข้ามาทำกิจการป่าไม้ เช่น ฝรั่งเศสซึ่งมาประชิดพรมแดนด้านตะวันออกมีบริษัทเรมีเดอมองตินยี (ตั้ง พ.ศ. 2400) สหรัฐอเมริกามีบริษัทเอ.อาร์ ชาร์คเกอร์ (พ.ศ. 2399) เยอรมันมีบริษัทเอมาร์ควอลด์แอนกัมปะนี (ตั้ง พ.ศ. 2401) และบริษัทพิคเดนแพคแอนด์กัมปะนี (พ.ศ. 2401) เดนมาร์กมีบริษัทอิสต์เอเชียติกของเดนมาร์ก (พ.ศ. 2402) แต่ละบริษัทเข้ามาตั้งสำนักงานที่กรุงเทพฯ แล้ว ส่วนหนึ่งได้ขยายกิจการทำป่าไม้ในภาคเหนือด้วยภายใต้โอกาสที่ได้เปรียบ ได้รับผลประโยชน์มหาศาล

ภาพเหมือนของแอนนา เอช เลียวโนเวนส์ ปี 1905 วาดโดย โรเบิร์ต แฮรีส (1849–1919) สีน้ำมันบนผ้าใบ 76.4 ซม. x 60.0 ซม. คอมเฟตเตอเรชั่นเซนเตอร์อาร์ต แกลเลอรี ชาร์ลอตทาวน์ พรินซ์เอ็ด เวิร์ดไอแลนด์ บริจาคโดยเหลนของ แอนนา เลียวโนเวนส์ ได้แก่ เจมส์ และมาร์ตีน ฮเวสตา, แทม เมแกน และแอนนา บอยเยอร์ และมาเรียน และเจมี ฟิช 1999 (ที่มาภาพและ คำบรรยาย: ชูชาน มอร์แกน เขียน วีระยุทธ เลิศพูลผล และพันธนิตา ภูมิวัฒน์ แปล, บอมเบย์ แอนนา, 2554 หน้า 269)

หลุยส์ เลียวโนเวนส์ ลูกชายแหม่ม แอนนา เลียวโนเวนส์ จากเอกสาร ของมาร์กาเร็ต แลมดอน คอลเลคชั่นพิเศษ วิทยาลัยซีวิตตัน (ที่มา: ชูชาน มอร์แกน เขียน วีระยุทธ เลิศพูลผล และพันธนิตา ภูมิวัฒน์ แปล, บอมเบย์ แอนนา, 2554 หน้า 278)

Louis T. Leonowens with his wife, Rita (ที่มาภาพและ คำบรรยาย: สโมสรยิมคานา เชียงใหม่ คศ.1898–1998, 2541 หน้า ix)

สันนิษฐานว่าเป็นอาคาร บริษัท หลุยส์ ที เลียวโนเวนส์ บริษัททำป่าไม้ของยังกฤษที่มาเปิดทำการในลำปาง (ที่มา: อาจารย์สุวภรณ์ ชูโต และอาจารย์ลาวัลย์ รัตนภัคกุล ลำปาง)

บางส่วนของนักธุรกิจชาวยุโรปที่มาประกอบการค้าในเมืองบางกอก สมัยรัชกาลที่ 4–5

C. Roberts *J. J. McBeth* *Reg. Page.* *Thomas Craig*

*(ที่มา: โกรฤกษ์ นานา, "ใครคือชาวต่างชาติหน้าใหม่ๆ", **ศิลปวัฒนธรรม** ปีที่ 37 ฉบับที่ 6 เมษายน 2559 หน้า 127 อ้างจาก: Twentieth Century Impressions of Siam)*

บริษัทเหล่านี้ได้ดำเนินกิจการป่าไม้ในเชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน โดยแบ่งเป็น 2 แบบคือ

(1) การทำป่าไม้ในบริเวณ เชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน บริษัทจะทำการเช่าหรือขอสัมปทานจากเจ้าของป่าหรือเจ้าผู้ครองนครหรือเจ้าหลวงโดยตรง เพราะบรรดาเจ้านายในเมืองเหล่านี้ ไม่ได้ดำเนินการทำป่าไม้ด้วยตนเอง แต่หาผลประโยชน์จากการให้สัมปทานการทำป่าไม้เป็นคราว ๆ ตามที่ตกลงกัน เจ้านายผู้เป็นเจ้าของป่าจึงมีรายได้จากการเก็บค่าตอไม้ ค่าขายช่วงป่า ค่าตรา เป็นต้น บริเวณดังกล่าวจึงให้สิทธิในการกิจการป่าไม้แก่ผู้เช่าอย่างเต็มที่

(2) การทำป่าไม้ในบริเวณเมืองแพร่และน่าน บรรดาเจ้านาย พญาท้าวแสนเป็นผู้ดำเนินกิจการป่าไม้ด้วยตนเอง ไม่ได้อนุญาตให้บุคคลอื่นเข้าดำเนินการ บรรดาเจ้านายในแพร่ น่านจึงหาเลี้ยงชีพในการทำป่าไม้และขายไม้ให้แก่บริษัทโดยตรง

*"เขตเป็นกลาง" ที่อังกฤษและฝรั่งเศสตกลงแบ่งประเทศสยามใน ค.ศ. 1896 (พ.ศ. 2439) (ที่มาภาพและคำบรรยาย: สุวิทย์ ธีรศาสวัต, **เบื้องลึกการเสียดินแดนและปัญหาปราสาทพระวิหารจาก ร.ศ.112 ถึงปัจจุบัน**, 2553 หน้า 71)*

ช่วงดังกล่าวนี้ได้ก่อให้เกิดการไหลเข้าละลอกใหญ่ของคนจากภายนอกที่หลากหลายทางวัฒนธรรม ก่อตัวเป็น "ชุมชน" เพิ่มขึ้นในพื้นที่ของเชียงใหม่และ "ล้านนา" หรือภาคเหนือตอนบน ที่สำคัญมีดังนี้

1. ชุมชนของบริษัทป่าไม้ ทั้งบรรดาฝรั่งที่เป็นนายงาน และบรรดาคนงานที่เป็นคนในบังคับ เช่น พม่า มอญ ไทใหญ่ ยาง (กะเหรี่ยง) ขมุ แขก ฯลฯ โดยฝรั่งมีบ้านพักในบริษัทอยู่ริมแม่น้ำปิง วัง ยม น่าน เช่นในเชียงใหม่บริษัทบอร์เนียวตั้งอยู่ที่บริเวณหน้าวัดเกต บริษัทบอมเบย์เบอร์ม่าตั้งอยู่ที่ปัจจุบันเป็นริมปิงซุปเปอร์สโตร์สาขาริมปิง ในลำปางบริษัทบอมเบย์เบอร์ม่าเข้าไปตั้งที่ริมน้ำวังเมื่อ พ.ศ. 2434 เป็นต้น โดยบรรดาฝรั่งในเชียงใหม่มีสโมสรที่เรียกว่า "ยิมคานา" (The Chiengmai Gymkhana Club) ส่วนบรรดาคนงานป่าไม้ก็อยู่ตามปางไม้ของแต่ละบริษัท ซึ่งส่วนหนึ่งต่อมาปักหลักอยู่อาศัยเป็นชุมชนหมู่บ้านในเขตป่าสัมปทานของบริษัท เช่นเขตเช่าของบริษัทบอมเบย์เบอร์ม่าใน พ.ศ. 2444 ได้แก่ (ก) ป่าในแขวงนครเชียงใหม่ได้แก่

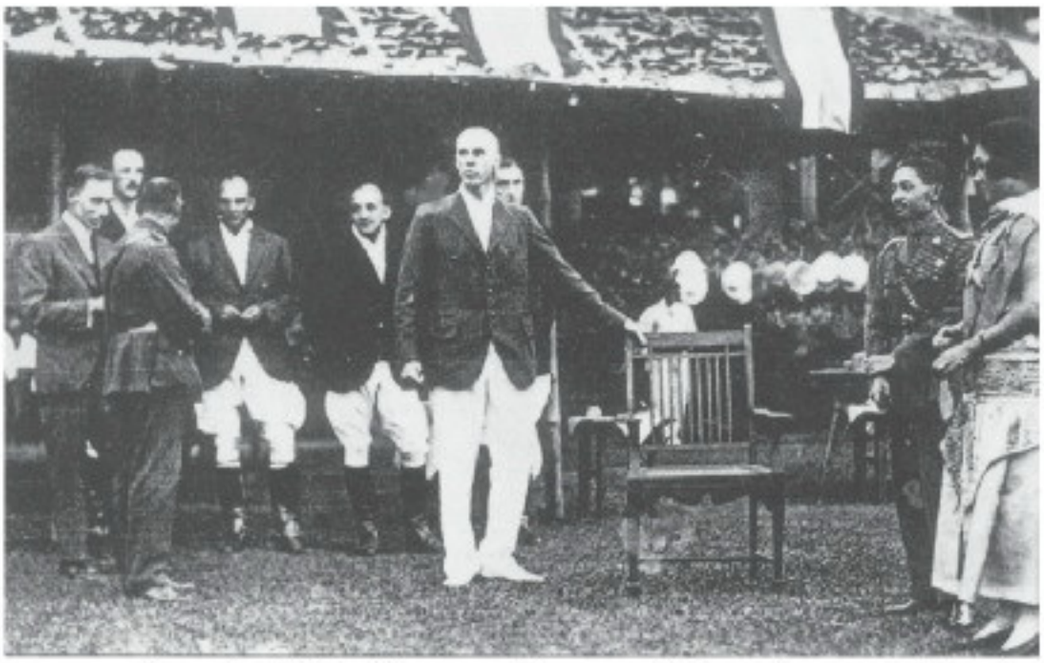

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี เสด็จฯ ประทับที่สนามหญ้าหน้าสโมสรยิมคานา มิสเตอร์ ดับบลิว. เอ. อาร์. วูด กงสุลเยเนอราลอังกฤษ ผู้จัดการสโมสรรับเสด็จ วันที่ 29 มกราคม (ปลายปี) พ.ศ. 2469

คณะกรรมการและสมาชิกสโมสรยิมคานา เชียงใหม่
*(ที่มาภาพและคำบรรยาย: **สโมสรยิมคานา เชียงใหม่** The Chiengmai Gymkhana Club 1898-1998)*

(1) ตำบลขุนยวม (2) แม่ยวม (3) แม่แงะ (4) แม่ตาฝั่ง (5) แม่ต้า (6) แม่ขานแม่ลาย (7) แม่ฮอด (8) แม่ทาด (9) แม่ห้อพา (ข) เขตเมืองลำพูน ได้แก่ แม่อาว[7]

2. ชุมชนของคนในบังคับของอังกฤษจากอินเดียและพม่า เช่น ฮินดู มุสลิม ไทใหญ่ ชนกลุ่มน้อยในพม่า ฯลฯ ได้ทยอยเข้าตั้งถิ่นฐานเป็น "ชุมชน" ในเชียงใหม่ละลอกใหญ่[8]

2.1 ชุมชนพม่าไทใหญ่ไทลื้อและต่องสู้ ซึ่งเป็นพ่อค้าทางบกได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานด้านเหนือของเมือง และมีกลุ่มไทใหญ่ติดตามครอบครัวแม่นางบัวไหล (ต่อมาเป็นชายาของพระเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 7 (พ.ศ. 2413-2440) เข้ามารวมเป็นกลุ่มใหญ่ ในปี พ.ศ. 2434 จึงได้สร้างวัดป่าเป้าเป็นศูนย์กลางของชุมชนไทใหญ่ในเชียงใหม่ ส่วนพวกต่องสู้ (Pa-O) มีวัดหนองคำ เป็นศูนย์กลางชุมชน และมีไทลื้ออีกจำนวนมาก

2.2 ชุมชนมุสลิม ซึ่งเป็นพ่อค้าทางบกที่ติดต่อกับเชียงใหม่ตามเส้นทางมะละแหม่ง ฮอด แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เส้นทางมะละแหม่ง ระแหง (ตากเก่า) ลำปาง ลำพูน เชียงใหม่ แพร่ น่าน ตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2300 ช่วงพม่าปกครอง นำโดยมุฮำมัด อุสมาน อาลี เมยายี จากกัลกัตตา มาอยู่ที่ย่างกุ้งระยะหนึ่ง แล้วเดินทางผ่านมะละแหม่ง แม่สอด ตาก ลำปาง ลำพูน มาตั้งถิ่นฐานในเชียงใหม่ ครั้งแรกตั้งที่ริมคูเมืองด้านหน้าวัดทรายมูลเมือง แจ่งชะต้ำ ต่อมาย้ายไปตั้งที่บริเวณทุ่งข้างคลาน ริมฝั่งแม่น้ำปิงฝั่งตะวันตก เพราะเหมาะแก่การเลี้ยงสัตว์ ต่อมามุสลิมจากปากีสถาน อินเดีย พม่า มุสลิมมลายูจากรัฐปาหังมาอยู่ และมีการสร้างมัสยิดขึ้น หลังแรกสร้างด้วยไม้ไผ่หลังคามุงแฝก[9]

ชาวขมุ (ถิ่น) แรงงานในการทำป่าไม้ (ที่มาภาพ: อาจารย์สุวภรณ์ ชูโต และอาจารย์ดาวัลย์ รัตนภัคกุล)

*กะเหรี่ยงยางแดง (ที่มาภาพและคำบรรยาย: นคร พันธุณรงค์, **ปัญหาชายแดนไทย-พม่า**, 2540 หน้า 185)*

*กะเหรี่ยงยางขาว (ที่มาภาพและคำบรรยาย: นคร พันธุณรงค์, **ปัญหาชายแดนไทย-พม่า**, 2540 หน้า 189)*

2.3 ชุมชนฮินดู เดินทางมาจากอินเดียทั้งเส้นทางบกและทางน้ำ โดยส่วนหนึ่งทำงานที่กรุงเทพก่อนแล้วจึงเดินทางขึ้นมาเชียงใหม่ เดิมมีสถานที่ประกอบศาสนกิจที่บริเวณต้นโพธิ์ หลังวัดชัยศรีภูมิ[10]

2.4 ชุมชนซิกข์ มาจากอินเดีย โดยกลุ่มแรกเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเชียงใหม่เมื่อ พ.ศ. 2448 นำโดยนายอีเซอร์ ซิงห์ ต่อมามีเพิ่มตามลำดับและตั้งวัดที่หลังวัดเกตเรียกว่าสมาคมศรีคุรุสิงห์สภา[11]

3. ชุมชนชาวจีน จีนติดต่อกับดินแดนที่เป็นล้านนาตั้งแต่ก่อนสร้างเชียงใหม่ และติดต่อกับเชียงใหม่ตั้งแต่เริ่มต้นเรื่อยมา

หม่อมบัวไหล
*(ที่มา: **ชัตติยานีศรีล้านนา**, 2542)*

พ่อเตี๋ยงหม่องจันโอง
ต้นสกุลจันทรวิโรจน์
หัวหน้าคนในบังคับอังกฤษ
(British Headman Subject)
คนที่ 3 ของเมืองลำปาง
(ที่มา: บ้านเสานัก ลำปาง)

ชาวมุสลิมในลำปาง
(ที่มา: อาจารย์ศิญญพันธุ์ พจนะลาวัณย์)

ครอบครัวคหบดีชาวฉาน
(ภาพและคำบรรยาย:
นคร พันธุ์ณรงค์,
ปัญหาชายแดนไทย-พม่า,
2540 หน้า 104)

คนตื๋อ
(ภาพและคำบรรยาย:
นคร พันธุ์ณรงค์,
ปัญหาชายแดนไทย-พม่า,
2540 หน้า 175)

ชาวจีนที่เข้ามาเชียงใหม่ ระยะแรกแบ่งเป็น 2 สายคือสายที่เข้ามาทางด้านเหนือด้วยกองคาราวานบรรทุกสินค้า กับสายที่เข้าทางด้านใต้ด้วยทางน้ำ

มัสยิดช้างคลานเชียงใหม่
(ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

3.1 สายเข้ามาทางด้านเหนือตามเส้นทางการค้าเชียงใหม่-เชียงรุ่ง-ตาลี-ยูนนาน โดยพ่อค้าจีนยูนนานซึ่งเอกสารพื้นเมืองเรียกว่า "ฮ่อ" นำกองคาราวานบรรทุกสินค้าม้า-ล่อ เข้ามาค้าขายกับเชียงใหม่และภูมิภาคนี้ตั้งแต่เริ่มต้นเป็นประจำ

ช่วงประมาณร้อยปีที่ผ่านมามีกลุ่มชาวจีนจากยูนนานเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเชียงใหม่ 5 กลุ่ม คือ

วัดเทพมณเฑียร (วัดฮินดูในเชียงใหม่) จ.เชียงใหม่
(ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

กลุ่มที่ 1 มาจากเมืองเม่ซาซุน เมืองต๋าไปยี ตอนใต้ของมณฑลยูนนานเดินทางมาค้าขายตั้งแต่เชียงตุง เมืองยอง เมืองตุง เมืองกวาง เข้าสู่ล้านนาที่แม่สาย เชียงรายข้ามดอยนางแก้วมาตั้งชุมชนที่สันทรายน้อย ผู้นำคือเลาเสือ

กลุ่มที่ 2 มาจากเมืองแรม (เมืองหลานฉาง) ตั้งชุมชนที่ท่ากระดาษ ตำบลฟ้าฮ่าม ผู้นำคือเลาเตา

ขบวนวัวต่างหยุดพักระหว่างเดินทาง
ที่ริมน้ำแห่งหนึ่งถ่ายประมาณ พ.ศ. 2485
(ที่มา: หอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

กลุ่มที่ 3 เป็นพ่อค้าจีนนับถือศาสนาอิสลาม นำโดยนะปะซาง (พ่อเลี้ยงเลานะ) ตั้งชุมชนที่ทุ่งเวสาลี ด้านทิศเหนือของเมืองเชียงใหม่ ซึ่งมีชุมชนมุสลิมจากปากีสถานอยู่ก่อนแล้ว ระยะแรกไปประกอบพิธีที่มัสยิดช้างคลาน ต่อมาจึงสร้างมัสยิดทางด้านทุ่งเวสาลี โดยสร้างด้วยไม้ไผ่ฝาขัดแตะต่อมาพ่อเลี้ยงเลานะสร้างให้ใหม่ด้วยไม้กระดาน

กลุ่มที่ 4 เข้ามาเมื่อ พ.ศ. 2430 นำโดยเจิ่งซงหลิ่ง เข้ามาทางแม่สาย เชียงราย ไปลำปาง ตาก ลำพูน แล้วมาเชียงใหม่ แต่งงานกับหญิงพื้นเมืองที่บ้านตาก แล้วทำการค้าที่แม่แจ่ม ใน พ.ศ. 2458 จึงนำมุสลิมมาตั้งชุมชนที่บ้านฮ่อ มีมัสยิดบ้านฮ่อเป็นศูนย์กลาง

เจิ๋ง ชง หลิน ช่วยงานราชการในการลำเลียงอุปกรณ์ก่อสร้างทางรถไฟช่วงลำปาง-เชียงใหม่ และบริจาคที่ดินสร้างทางรถไฟ และที่ดินสร้างสนามบิน สมัยรัชกาลที่ 7 จึงแต่งตั้งให้เป็นขุนชวงเลียง (ต้นตระกูล วงศ์ลือเกียรติ) เป็นผู้นำชุมชนบ้านฮ่อ[12]

มัสยิดบ้านฮ่อ (ภาพโดย: สมโชติ อ่องสกุล)

กลุ่มที่ 5 เป็นชาวยูนนานอพยพเข้ามาหลังเกิดเหตุการณ์ พ.ศ. 2399 ที่มุสลิมในยูนนานก่อกบฏ ผู้นำคือสุลต่านสุลัยมานถูกสังหาร มุสลิมในยูนนานที่เหลือต้องหนีเข้าสู่พม่าและดินแดนล้านนาโดยอาศัยตามชายแดนของเชียงใหม่คือที่ฝางและแม่อาย เป็นชุมชนมุสลิมตราบถึงปัจจุบันแต่ละชุมชนมีมัสยิดเป็นศูนย์กลาง[13]

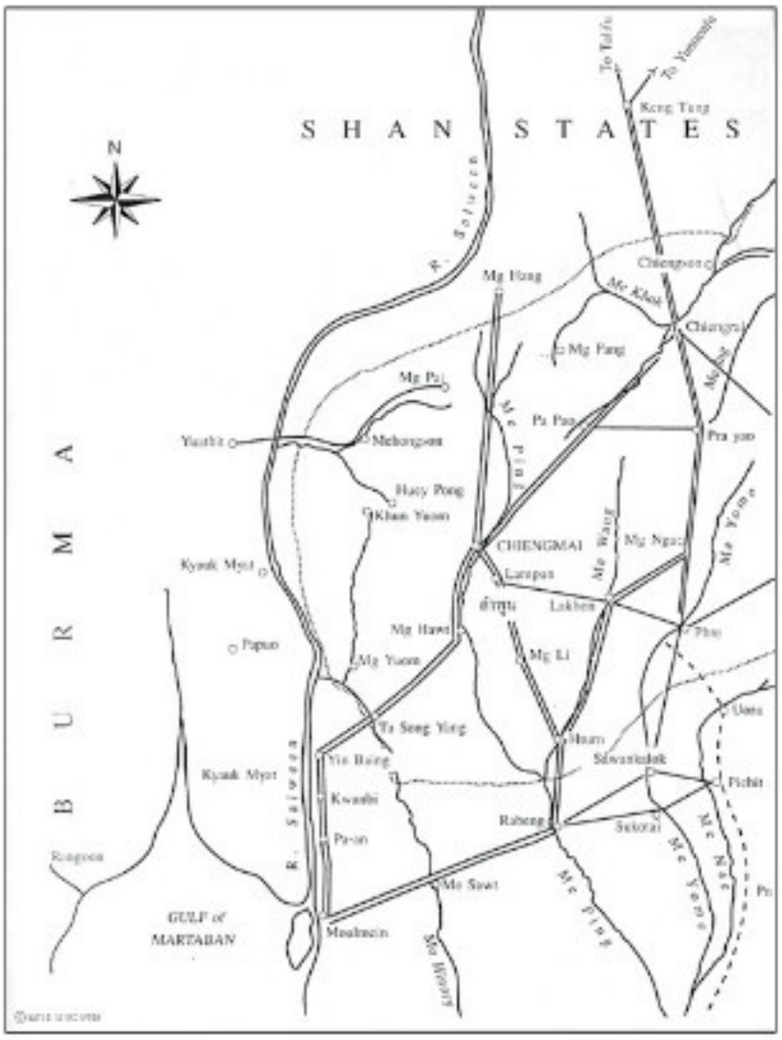

แผนที่เส้นทางการค้าที่เชื่อมโยงหัวเมืองต่าง ๆ ในล้านนากับหัวเมืองทางตอนบนและเมืองท่า เมาะตะมะหรือเมาะละแหม่ง (พ.ศ. 2372-2445) แผนที่นี้ปรับปรุงจาก BCR On the Trade of Chiangmai No.1793-5557 Diplomatic and Consular Reports. 1896-1916. p.5 (ที่มาภาพและคำบรรยาย: แสวง มาละแซม, ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นคนยองย้ายแผ่นดิน, 2540 หน้า 153)

3.2 สายเข้าทางด้านใต้ด้วยทางน้ำ

การค้าทางเรือระหว่างเมืองทางตอนเหนือเช่น เชียงใหม่กับเมืองทางตอนใต้ เช่น ตาก อยุธยา ปากน้ำโพ ฯลฯโดยอาศัยแม่น้ำปิง-วัง-ยม-น่านมีอย่างต่อเนื่องยาวนาน คนจีนที่เดินทางออกจากประเทศจีนด้วยทางเรือผ่านทะเลจีนใต้เข้าสู่อ่าวไทย และพยายามทำงานหาเลี้ยงชีพ ส่วนหนึ่งได้ค่อยๆ ขึ้นทางเหนือ ตามริมน้ำเจ้าพระยาจนถึงปากน้ำโพและตามแควต่างๆ จึงปรากฏชุมชนจีน มีตลาดที่มีพ่อค้าจีนและศาลเจ้าเป็นระยะๆ จนถึงตาก ลำพูน เชียงใหม่ ซึ่งในเชียงใหม่มีศาลเจ้าปุงเถ่ากง เมื่อ พ.ศ. 2419 และศาลเจ้าบูเบี้ย (กวนอู) ในสมัยพระเจ้าอินท-วิชยานนท์เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 7 (พ.ศ. 2413-2440)

คนจีนที่ขึ้นมาเชียงใหม่ส่วนหนึ่งได้ถือโอกาสเข้าเป็นคนในบังคับของอังกฤษเพื่อได้สิทธิคุ้มครองจากอังกฤษ เช่น นายอุย แซ่เลียว (ต้นตระกูลเลียว) พ่อค้าเรือถือสัญชาติอังกฤษซึ่งมาอยู่ที่ชุมชนวัดเกต[14]

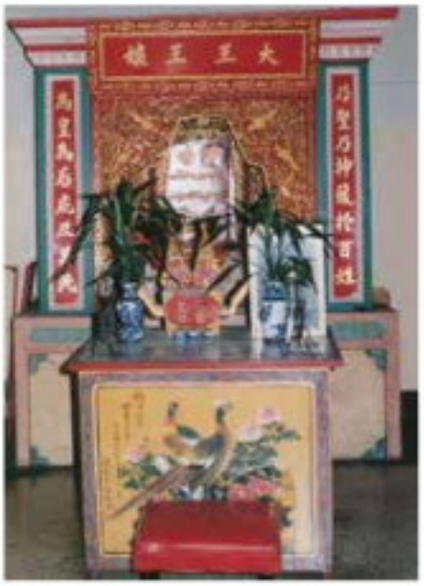

*ป้ายสลักอักษรจีนและอักษรล้านนา ข้อความว่า "เจ้าพระนครเชียงใหม่" และ "แม่เจ้าทิพเกสร" ในศาลเจ้าบูเบี้ย ตรอกข่วงเมรุ เชียงใหม่ (ที่มา: **เจ้าหลวงเชียงใหม่**, หน้า 235)*

คนจีนในจิตรกรรมฝาผนังวัดบวกครกหลวงเชียงใหม่ (ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

ทางเข้าศาลเจ้าปุงเถ่ากงเชียงใหม่ (ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

คนจีนที่ขึ้นมาถึงเมืองเหนือส่วนใหญ่เพื่อหาแหล่งทำมาหากินแห่งใหม่ แต่จากบันทึกของคนในสายสกุลซ้อ-หงษ์ แซ่แต่ ระบุว่าครอบครัวของนายซ้อ แซ่แต่ซึ่งเป็นจีนแต้จิ๋วจากหมู่บ้านแอ่โป่ว อำเภอเท่งไฮ้ (เฉิงไห) มณฑลกวางตุ้งมาอยู่เมืองไทย ได้แต่งงานกับนางหงษ์ อยู่กินกันที่บ้านคลองบางกอกน้อย กรุงธนบุรี มีลูกด้วยกัน 12 คน อพยพขึ้นมาอยู่เมืองทางเหนือด้วยเหตุผลเพราะมีการเปลี่ยนแปลงราชวงศ์จากกรุงธนบุรีเป็นกรุงเทพ คนแซ่แต่ต้องหนีให้พ้นภัยการเมือง

หลวงอนุสารสุนทร (สุ่นฮี้) (พ.ศ. 2410-2477) (ขอบคุณ คุณอนันตชัย นิมมานเหมินท์ ผู้เอื้อเฟื้อภาพ)

ครอบครัวนายซ้อ นางหงษ์ได้อพยพมาอยู่ทางภาคเหนือตามลำน้ำวัง ครั้งแรกอยู่ที่บ้านป่าขาม ตำบลพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ครั้นนายซ้อถึงแก่กรรม นางหงษ์ได้นำลูก ๆ อพยพมาอยู่ที่บ้านช่างฆ้อง จังหวัดลำพูน[15]

ลูกคนที่ 5 ในจำนวน 12 คนของนายซ้อ-นางหงษ์คือนางแว่น ได้แต่งงานกับนายต้อย แซ่ฉั่ว (เป็นต้นตระกูลชุติมา) นายอากรผ้าเมืองลำพูน ต่อมาขัดแย้งกับเจ้านายในลำพูนจึงย้ายครอบครัวมาอยู่ที่เชียงใหม่ตั้งบ้านที่ชุมชนวัดเกต ภายใต้ความสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าอุปราชบุญทวงศ์ ซึ่งมีคุ้มอยู่ที่ชุมชนวัดเกต[16]

นางแว่น-นายต้อย แซ่ฉั่ว (ชุติมา) มีลูก 6 คน ลูกคนที่ 4 คือนายสุ่นฮี้ แซ่ฉั่ว (ชุติมา) ในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเป็นหลวงอนุสารสุนทร กรมการพิเศษ เมืองเชียงใหม่ ตั้งแต่วันที่ 27 มกราคม (ปลายปี) พ.ศ. 2453

นายสุ่นฮี้แต่งงานกับนางสาวคำเที่ยง แซ่โค้ว (ต่อมานามสกุล บุรี) (พ.ศ. 2411-2473) มีลูก 2 คนคือนางสาวกิมฮ้อ ชุติมา (พ.ศ. 2437-2524) และนายหย่งฮั้วหรือนายแพทย์ยงค์ ชุติมา (2443-2507) ต่อมานายสุ่นฮี้มีภรรยาอีกคนชื่อนางอโนชา สุวรรณรังษี มีลูก 5 คน ดังนี้ (1) นายสงัด บรรจงศิลป์ (พ.ศ. 2453-2531) (ต่อมาเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์คนเมืองคนแรก) (2) นายเชื้อ อนุสารสุนทร (พ.ศ. 2456-2518) (3) น.ส.กรองทอง ชุติมา (เกิด พ.ศ. 2459) (4)นายวิพัฒน์ ชุติมา (พ.ศ. 2462-2523) (5) นายชัชวาล ชุติมา (พ.ศ. 2467-ถึงแก่กรรมแล้ว) อดีต สส.พรรคประชาธิปัตย์เชียงใหม่

นายชัชวาล ชุติมา อดีต สส.พรรคประชาธิปัตย์เชียงใหม่

นางกิมฮ้อ ธิดาของหลวงอนุสารสุนทร (สุ่นฮี้) แต่งงานกับนายกี นิมมานเหมินท์บุตรคนที่ 6 ของนางบัวจันทร์-นายมาอี่ แซ่นิ้ม กำเนิดบุตรธิดารวม 6 คนในตระกูลนิมมานเหมินท์ บรรดาหลานเหลนของนายซ้อ-นางหงษ์ ดังกล่าวต่างได้มีส่วนในการ "สร้างประวัติศาสตร์" ในเมืองเชียงใหม่

4. ชุมชนคริสต์

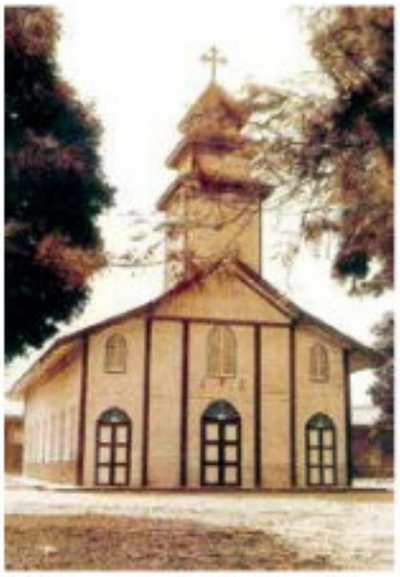

*โบสถ์พระหฤทัยเชียงใหม่หลังเดิม (ที่มา: สมโชติ อ้องสกุล, **เพื่อเชียงใหม่**, 2556 หน้า 254)*

มิชชันนารี (Missionary) โรมันคาทอลิคเข้ามาติดต่อกับสยามตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์แห่งกรุงศรีอยุธยา ส่วนมิชชันนารีนิกายโปรแตสแตนท์รุ่นแรกเข้ามาสยามเมื่อ พ.ศ. 2371 สำหรับเชียงใหม่ สังฆราชปัลเลอกัวซ์ (Bishop Pallegoix) เคยส่งมิชชั่นนารีนิกายโรมันคาทอลิคมาเชียงใหม่ตั้งแต่ พ.ศ. 2387 แต่มาเริ่มมีที่ดินริมแม่น้ำปิงเมื่อ พ.ศ. 2457 โดยสังฆราชแปร์โรส (Bishop Perros) ซื้อไว้ ต่อมาใน พ.ศ. 2474 จึงสร้างโบสถ์พระหฤทัยเป็นศูนย์กลางของชุมชนคาทอลิคในเชียงใหม่ และปีต่อมา พ.ศ. 2475 จึงสร้างโรงเรียนพระหฤทัย (The Saered Heart College) โรงเรียนเรยีนาเซลี (Regina Coeli College) และโรงเรียนมงฟอร์ต (Montfort College)

ส่วนมิชชันนารีโปรแตนส์เตนท์ที่ขึ้นมาเชียงใหม่รุ่นแรกคือศาสนาจารย์ดาเนียล แมคกิลวารี (Rev.Daniel Mc Gilvary DD.) และครอบครัว มาถึงเชียงใหม่เมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2410 ครั้งแรกพักที่ศาลาย่าแสงคำมาริมแม่น้ำปิงฝั่งตะวันตก ต่อมาศาสนาจารย์วิลสัน และครอบครัวมาสมทบเมื่อวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2411 ได้รับอนุญาตให้ใช้พื้นที่ริมแม่น้ำปิงฝั่งตะวันออกตั้งคริสตจักรที่หนึ่งเชียงใหม่เมื่อ พ.ศ. 2411 โดยสร้างโบสถ์เมื่อ พ.ศ. 2430 เป็นศูนย์กลางของชุมชนคริสต์ในเชียงใหม่ ต่อมาเมื่อครบ 100 ปี ใน พ.ศ. 2511 จึงสร้างอาคารโบสถ์อีกหลังหนึ่งใช้เป็นที่ทำงาน ของคริสตจักรที่หนึ่งเชียงใหม่ในปัจจุบัน

ภายใน "ชุมชนคริสต์" ของโปรแตสเตนท์ในเชียงใหม่มีทุกอย่างของความเป็น "ชุมชน" ครบถ้วนตั้งแต่ยุคเริ่มต้นคือมีโรงพยาบาล 3 โรงคือโรงพยาบาลมิชชั่น (สร้าง พ.ศ. 2415) โรงพยาบาลแมคคอมิค (สร้าง พ.ศ. 2468) โรงพยาบาลแมคเคนรักษาผู้ป่วยโรคเรื้อน (สร้างพ.ศ. 2450) มีโบสถ์คริสตจักรที่หนึ่ง (สร้าง พ.ศ. 2430) มีโรงเรียนสำหรับเด็กชายที่วังสิงห์คำ (สร้าง พ.ศ. 2430) ต่อมา (พ.ศ. 2448) ย้ายข้ามไปฝั่งตะวันออกเรียกว่าโรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย มีโรงเรียนสำหรับเด็กหญิง 2 แห่ง แห่งแรกเริ่มที่บ้านพักภรรยาแมคกิลวารี เมื่อ พ.ศ. 2416 และตั้งเป็นโรงเรียนสตรีอเมริกันเมื่อ พ.ศ. 2421 ต่อมาเรียกโรงเรียนพระราชชายา แห่งที่สองคือโรงเรียนดาราวิทยาลัย (ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2466) จน พ.ศ. 2510 จึงรวมเป็นโรงเรียนดาราวิทยาลัย ข้างโบสถ์คริสตจักรที่ 1 มีโรงเรียนเฟรนเนอร์ มีโรงพิมพ์พิมพ์ด้วยอักษรพื้นเมืองที่วังสิงห์คำ (พ.ศ. 2435) มีสโมสรยิมคานา (The Chiengmai Gymkhana Club) เป็นที่ออกกำลังกายและพักผ่อน มีกงสุลใหญ่อังกฤษคุ้มครองดูแล มีศาลต่างประเทศพิจารณาความแบบคุ้มครองสิทธิสภาพนอกอาณาเขต (ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2416) มีบริษัทป่าไม้ทำธุรกิจ มีร้านค้าของ

ชาวตะวันตก และมีที่ฝังศพเช่นที่สุสานฝรั่งบ้านเด่น ฯลฯ ตลอดจนมีคนที่เป็นผู้นำและผู้ตามที่มีความสัมพันธ์ต่อกันภายใต้ความศรัทธาแบบเดียวกันและสร้างเครือข่ายเป็นคริสตจักรแห่งอื่น ๆ ทั่วเชียงใหม่และทั่วภาคเหนือ

*รูปวาดสังฆราชปาเลอกัว (กลาง) ยืนซ้ายขวาคือเด็กไทย และเด็กญวน ที่ท่านพาไปฝรั่งเศสด้วย สังฆราชปาเลอกัวเกิดเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2348 มรณภาพเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2408 อายุ 57 ปี เคยปกครองวัดยัสสัมชัญและวัดคอนเซ็ปชัญ มีความรู้เกี่ยวกับเมืองไทยดีมาก เป็นพระสหายคนหนึ่งของรัชกาลที่ 4 มาแต่ยังทรงผนวชอยู่ที่วัดราชาธิวาส ภาพที่ตีพิมพ์ครั้งนี้ของเดิมพิมพ์ด้วยระบบพิมพ์หิน (lithograph) คุณพ่อยัง พอล ลังฟิงต์ สถานมิสซังต่างประเทศ ณ กรุงปารีส กรุณาก็อปปี้เป็นฟิล์มใหญ่ส่งมาให้นายเอนก นาวิกมูล เมื่อ พ.ศ. 2531 เอนกได้พบหลักฐานว่าวาดมาจากรูปถ่ายระบบตาแกโรไทพ์ (ถ่ายลงบนแผ่นโลหะ) แต่ยังค้นหารูปถ่ายต้นฉบับไม่พบ (ที่มา: ภาพและคำบรรยาย เอนก นาวิกมูล. **ประวัติการถ่ายรูปยุคแรกของไทย**, 2548 หน้า 69)*

การชุมนุมของคนในบังคับอังกฤษ ณ สถานกงสุลอังกฤษประจำนครเชียงใหม่ (ที่มา: บ้านเสานัก ลำปาง)

สถานกงสุลอังกฤษประจำนคร ลำปาง (ที่มา: บ้านเสานักลำปาง)

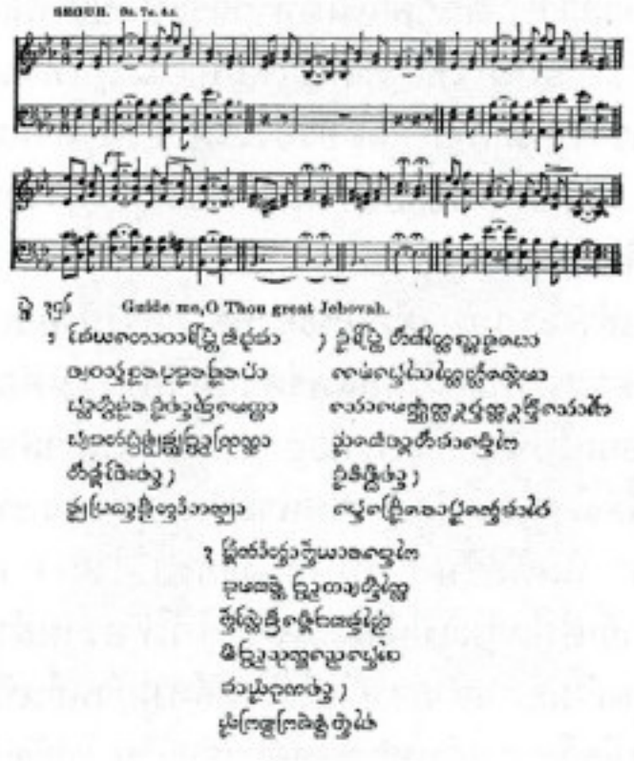

*บทเพลงสรรเสริญพระเจ้าในภาษาคำเมือง ตีพิมพ์เนื้อร้องด้วยอักษรธรรมล้านนา (ที่มา: **หนึ่งศตวรรษในสยาม ค.ศ. 1828-1928** จอร์จ บรัดเลย์ แมคฟาร์แลนด์ เอ็ม.ดี. บรรณาธิการ แปลโดย จิตราภรณ์ ตันรัตนกุล กรุงเทพ: เพิสท์ ออฟเซท, 2555 หน้า 161)*

ศาสนาจารย์แดเนียล แมคกิลวารี และ นางโซเฟีย (บรัดเลย์) แมคกิลวารี

ศาสนาจารย์โจนาธาน วิลสัน และ นางมาเรีย วิลสัน

2 พ่อครูหลวง ศาสนาจารย์โจนาธาน วิลสัน และ ศาสนาจารย์ดาเนียล แมคกิลวารี

*(ที่มา: **ตามรอย 120 ปี ปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย**, 2549)*

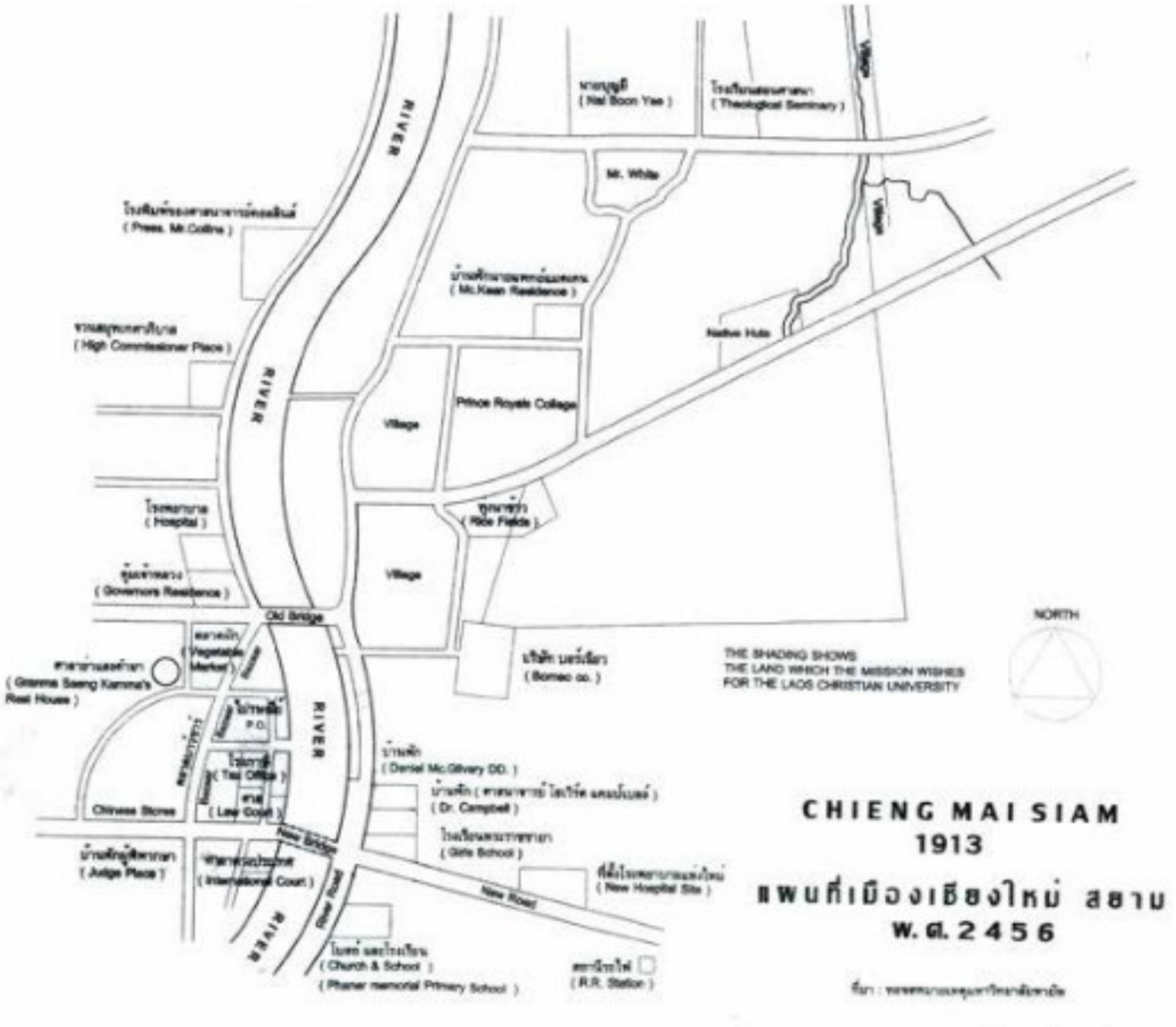

(ที่มา: หอจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยพายัพ)
(แปลจากต้นฉบับลายมือเขียนโดย: อาจารย์ท่านผู้หญิงวรุณยุพา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา)

*สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงวางศิลาฤกษ์อาคารเรียนหลังแรกและพระราชทานนามปรินส์รอยแยลวิทยาลัยเมื่อ 2 ม.ค. (ปีตาย) 1906/2448 (ที่มา: **ตามรอย 120 ปี ปรินส์รอยแยลวิทยาลัย**, 2549)*

*พิธีรื้ออาคารบัทเลอร์ ในโรงเรียนปรินส์ฯ เมื่อปี 1948/2491 (ที่มา: **ตามรอย 120 ปี ปรินส์รอยแยลวิทยาลัย**, 2549)*

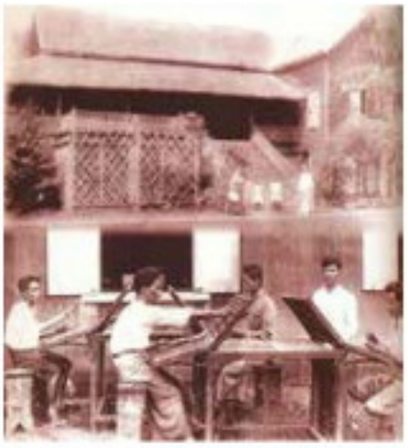

*โรงพิมพ์แห่งแรกในเชียงใหม่ที่ตั้งโดยคอลลินส์เมื่อปี 1892/2435 (ที่มา: **ตามรอย 120 ปี ปรินส์รอยแยลวิทยาลัย**, 2549)*

*คริสตจักรที่ 1 เชียงใหม่ (ที่มา: บุญเสริม สาตราภัย. **ล้านนาเมื่อตะวา**, 2550 หน้า 69)*

*โรงพยาบาลมิชชั่น ริมแม่น้ำปิง โรงพยาบาลแห่งแรกในเชียงใหม่ คณะมิชชันโอนโรงพยาบาลมิชชันนารีเชียงใหม่ให้สภากาชาด ปี 1930/2473 (ที่มา: **ตามรอย 120 ปี ปรินส์รอยแยลวิทยาลัย**, 2549)*

*โบสถ์ในโรงพยาบาลแมคเคน (ที่มา: บุญเสริม สาตราภัย. **ล้านนาเมื่อตะวา**, 2550 หน้า 77)*

ภาพวาดโรงเรียนชายวังสิงห์ค้ำ วาดโดยหลวงพินิจหัตถการ รองเสนาวังนครเชียงใหม่เมื่อ 2 กันยายน ค.ศ. 1908 หรือ พ.ศ. 2451 (ภาพนี้ตีพิมพ์ครั้งแรกใน ***ตามรอย 120 ปี ปริ้นส์รอยแยลสิริวิทยาลัย****, 2549)*

ศาสนาจารย์ ดี.จี. คอลลินส์ และแม่ครูเอดา คอลลินส์ ปี 1887/2430 ผู้ก่อตั้งโรงเรียนชายวังสิงห์ค้ำและโรงพิมพ์แห่งแรกในเชียงใหม่ (ที่มา: ***ตามรอย 120 ปี ปริ้นส์รอยแยลสิริวิทยาลัย****, 2549)*

ภาพถ่ายอาคารโรงเรียนชายวังสิงห์ค้ำ ตั้งเมื่อปี 1887/2430 ในภาพเห็นวัดร้างวังสิงห์ค้ำ (ที่มา: ***ตามรอย 120 ปี ปริ้นส์รอยแยลสิริวิทยาลัย****, 2549)*

โรงเรียนหญิง The American School for Girls ต่อมาได้ชื่อว่า โรงเรียนพระราชชายา (ที่มา: บุญเสริม สาตราภัย, ***ล้านนาเมื่อตะวา****, 2550 หน้า 110)*

โรงเรียนแฟรนเนอร์ (ช้างโบสถ์คริสตจักรที่ 1 เชียงใหม่ (ที่มา: บุญเสริม สาตราภัย, ***ล้านนาเมื่อตะวา****, 2550 หน้า 104)*

โรงเรียนดาราวิทยาลัย (Dara Academy) (ที่มา: ดารานุสรณ์ 75 ปี)

เชิงอรรถท้ายบท : ตอนที่ 5

1 วุฒิชัย มูลศิลป์. **การปฏิรูปการศึกษาในรัชกาลที่ 5**. กรุงเทพ: สำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย. 2516. หน้า 32-36. และพรพรรณ จงวัฒนา. **กรณีพิพาทระหว่างเจ้านครเชียงใหม่กับคนในบังคับอังกฤษอันเป็นเหตุให้รัฐบาลสยามจัดการปกครองมณฑลพายัพ (พ.ศ. 2401-2445)**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2517. หน้า 27-44.

2 ทรงศรี อาจอรุณ. **การแก้ไขสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิสภาพนอกอาณาเขตกับประเทศมหาอำนาจในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว**. กรุงเทพ: สำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย. 2506. หน้า 53-60.

3 **หนังสือพิมพ์บางกอกกาลันเดอร์**. ประจำปีพุทธศักราช. 2410.

4 สรัสวดี อ๋องสกุล. **ประวัติศาสตร์ล้านนา**. พิมพ์ครั้งที่ 11. 2558. หน้า 332-333.

5 สรัสวดี อ๋องสกุล. **ประวัติศาสตร์ล้านนา**. พิมพ์ครั้งที่ 11. 2558. หน้า 332-333.

6 สรัสวดี อ๋องสกุล. **ประวัติศาสตร์ล้านนา**. พิมพ์ครั้งที่ 11. 2558. หน้า 334-335.

7 พรพรรณ จงวัฒนา. **กรณีพิพาทระหว่างเจ้านครเชียงใหม่กับคนในบังคับอังกฤษฯ**. วิทยานิพนธ์ อ.ม.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2517. หน้า 90-91.

8 **มรดกศาสนาในเชียงใหม่ ภาค 1 ประวัติและพัฒนาการของศาสนาในเชียงใหม่**. เชียงใหม่: คณะอนุกรรมการด้านศาสนา งานสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี เชียงใหม่. 2539. หน้า 413.

9 **ประวัติและพัฒนาการของศาสนาในเชียงใหม่**. 2539. หน้า 124-129.

10 **ประวัติและพัฒนาการของศาสนาในเชียงใหม่**. 2539. หน้า 347-350. และมานิตย์ คณะโต. **การตั้งถิ่นฐานของชาวอินเดียในเมืองเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์สาขาวิชาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2530.

11 **ประวัติและพัฒนาการของศาสนาในเชียงใหม่**. 2539. หน้า 361-362.

12 **ประวัติและพัฒนาการของศาสนาในเชียงใหม่**. 2539. หน้า 129-231 และ 146-152.

13 **ประวัติและพัฒนาการของศาสนาในเชียงใหม่**. 2539. หน้า 144.

14 ปลายอ้อ ชนะนันท์. **บทบาทนายทุนพ่อค้าที่มีต่อการก่อและขยายตัวของทุนนิยมภาคเหนือของประเทศไทย พ.ศ. 2464-2523**. วิทยานิพนธ์ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2529. หน้า 147.

15 ไกรศรี นิมมานเหมินท์. ผู้ให้สัมภาษณ์. "ประวัติตระกูลชุติมา-นิมมานเหมินท์". ใน **ลายคราม**. 2527. หน้า 59-60. และ เอนก มังตรีสรรค์, วรวิมล ขัยรัต. ผู้รวบรวม **ข้อ-หงษ์แซ่แต่**. เชียงใหม่: เชียงใหม่พริ้นติ้ง. 2543. หน้า 24-31.

16 ไกรศรี นิมมานเหมินท์. "การอพยพของตระกูล "ชุติมา" และ "นิมมานเหมินท์" จากลำพูนขึ้นไปเชียงใหม่" ใน **ลายคราม**. 2527. หน้า 69-70.

ตอนที่ 6
ชุมชนในเชียงใหม่ยุคเทศาภิบาล

1. ปัญหาภายในของศูนย์อำนาจ

ในขณะที่มหาอำนาจตะวันตกเข้ามาติดต่อกับสยามอย่างมีอำนาจที่เหนือกว่าจนนำสู่การลงนามในสนธิสัญญาที่ไม่เสมอภาค (Unequal Treaties) ตั้งแต่ พ.ศ. 2398 เป็นต้นมานั้น สถานการณ์ภายในราชสำนักสยามไม่มั่นคงนักเพราะขุนนางตระกูลบุนนาคมีอำนาจมาก โดยเฉพาะตั้งแต่ปลายรัชกาลที่ 4 อำนาจของเจ้าพระยาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) เสนาบดีกรมคลังและกลาโหม และอำนาจของเจ้าพระยามหาพิชัยญาติ (ขัด บุนนาค) ผู้ควบคุมกิจการค้าต่างประเทศได้รวมอยู่ที่เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) บุตรชายของดิศ บุนนาค ทำให้เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เป็นขุนนางที่มีอำนาจสูงสุดในปลายรัชกาลที่ 4 และต้นรัชกาลที่ 5

*พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงฉายภาพกับสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี บนพระแท่น ไม่ทราบปีและชื่อช่างผู้ฉายแต่อาจคำนวณปีถ่ายได้คร่าว ๆ ว่า ต้องถ่ายก่อน พ.ศ. 2404 ที่สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินีสวรรคต ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: เอนก นาวิกมูล, **ประวัติการถ่ายรูปยุคแรกของไทย**, 2548 หน้า 163)*

*สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) (ที่มา: ปิยนาถ บุนนาค, **บทบาทหางการเมืองการปกครองของเสนาบดีตระกูลบุนนาค**, 2520)*

*สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาพิชัยญาติ (ขัด บุนนาค) (ที่มา: ปิยนาถ บุนนาค, **บทบาทหางการเมืองการปกครองของเสนาบดีตระกูลบุนนาค**, 2520)*

รัชกาลที่ 5 ขึ้นครองราชย์เมื่อ 15 ขันษาต้องมีผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ที่ประชุมจึงมอบหมายให้สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ครั้งนั้นที่ประชุมโดยความเห็นชอบของสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง) ได้แต่งตั้งกรมพระราชวังบวรวิไชยชาญดำรงตำแหน่งวังหน้า

เหตุการณ์ช่วงต้นรัชกาลที่ 5 จึงอยู่ในสภาพที่รัชกาลที่ 5 ทรงมีพระราชหัตถเลขาตอนหนึ่งถึงพระบรมโอรสาธิราชองค์แรกว่า "เจ้านายทั้งปวงก็ตกอยู่ในอำนาจสมเด็จเจ้าพระยาและต้องรักษาชีวิตด้วยกันทั่วทุกองค์"[1]

*สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) พ.ศ. 2408 (1865) (ที่มา: เดวิด เค. วัยอาจ, **ประวัติศาสตร์ไทย (ฉบับสังเขป)**, 2556 หน้า 326)*

*กระจกรูปพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เมื่อยังทรงพระเยาว์ทราบว่าฉายเมื่อ พ.ศ. 2409 โดยเทียบจากรูปชุดเดียวกันที่ตีพิมพ์ในหนังสือพระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก่อนเสวยราชย์ หน้า 20 ซึ่งบรรยายไว้ว่า "เมื่อก่อนทรงผนวชสามเณรในปีขาล พ.ศ. 2409 พระชันษา 14 พรรษา" กระจกต้นฉบับอยู่ในทีบฝีมือหลวงอัคนีนฤมิตร (F.Chit) หอจดหมายเหตุแห่งชาติ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: เอนก นาวิกมูล, **ประวัติการถ่ายรูปยุคแรกของไทย**, 2548 หน้า 147)*

*รูปสมเด็จเจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ พระบรมโอรสาธิราชองค์แรก (วันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2421-วันที่ 4 มกราคม จ.ศ. 1256 หรือ พ.ศ. 2437) ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: เอนก นาวิกมูล, **ประวัติการถ่ายรูปยุคแรกของไทย**, 2548 หน้า 340)*

*รูปกรมพระราชวังบวรวิไชยชาญหรือวังหน้าในสมัยรัชกาลที่ 5 (ประสูติวันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2381 ทิวงคตวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2428 ไม่ระบุปีถ่าย ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: เอนก นาวิกมูล, **ประวัติการถ่ายรูปยุคแรกของไทย**, 2548 หน้า 639)*

2. สัญญาเชียงใหม่ฉบับแรก (พ.ศ. 2416)

*รูปพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ซึ่งฉายเมื่อประมาณ พ.ศ. 2417 ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: เอนก นาวิกมูล, **ประวัติการถ่ายรูปยุคแรกของไทย**, 2548 หน้า 473)*

ปี พ.ศ. 2416 ที่อังกฤษเจรจาขอให้สยามแก้ไขปัญหาป่าไม้ในเชียงใหม่จนนำไปสู่การลงนามในสัญญาเชียงใหม่ (Treaty of Chiengmai) ในวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2416 ที่เมืองกัลกัตตาประเทศอินเดียนั้น เป็นปีที่รัชกาลที่ 5 มีพระชนมายุครบ 20 ขันษาซึ่งถือเป็นปีสุดท้ายของการดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแผ่นดินของสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) แต่สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง) ก็ยังมีบารมีสืบมาจนพิราลัยใน พ.ศ. 2425

อย่างไรก็ดี ปีดังกล่าว (พ.ศ. 2416) เป็นปีที่เจ้าอุปราชอินทวิชยานนท์ซึ่งรักษาการเจ้าหลวงเชียงใหม่สืบต่อจากพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ (พ.ศ. 2399-2413) เดินทางจากเชียงใหม่เพื่อรับพระราชทานตำแหน่งเจ้านครเชียงใหม่เป็นเจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 7 (พ.ศ. 2413-2440)[2] มีการลงนามในหนังสือสัญญาว่าด้วยการที่เจ้านครเชียงใหม่จะรักษาบ้านเมืองให้เรียบร้อย ร.ศ.92 อันเป็นการยอมรับอำนาจของกรุงเทพอย่างสมบูรณ์ตั้งแต่นั้นมา

3. การส่งข้าหลวงเข้าประจำการในเชียงใหม่ครั้งแรก

*การส่งข้าหลวงเข้าประจำการในเชียงใหม่ครั้งแรก (ที่มา: สรัสวดี อ๋องสกุล, **ประวัติศาสตร์ล้านนา**, 2558)*

หลังการแลกเปลี่ยนสัตยาบันสัญญาเชียงใหม่ ในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2417 รัชกาลที่ 5 ก็โปรดฯ ให้พระนรินทรราชเสนี (พุ่ม ศรีไชยยันต์) ปลัดกรมพระกลาโหมเป็นข้าหลวงสามหัวเมืองขึ้นประจำที่เชียงใหม่ หลวงเสนีพิทักษ์จากกรมมหาดไทยเป็นข้าหลวงที่ 2 พร้อมทหาร เสมียน ทหาร ล่ามไพร่ประมาณ 70 นายประจำในเชียงใหม่[3] ก่อเกิด "ขุมชนขุนนางจากส่วนกลาง" ขึ้นในเชียงใหม่เป็นครั้งแรก เพราะตั้งแต่นั้นเริ่มต้นมีขุนนางขึ้นมาอยู่ประจำตามวาระ

อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของศาลต่างประเทศช่วง พ.ศ. 2416-2426 ไม่เป็นที่พอใจของอังกฤษ รัฐบาลอังกฤษที่อินเดียได้ร้องเรียนต่อรัฐบาลไทยถึงความไร้ประสิทธิภาพและความไม่ยุติธรรมที่คนในบังคับอังกฤษได้รับเสมอ นาย

โทมัส นอกซ์ (Thomas Knox) กงสุลอังกฤษประจำกรุงเทพเสนอให้มีการยกเลิกสัญญาเชียงใหม่ พ.ศ. 2416 และเรียกร้องให้มีการตั้งรองกงสุลอังกฤษ (Vice-consul) ประจำเชียงใหม่ ซึ่งช่วงที่สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง) มีชีวิตได้พยายามคัดค้านเพราะไม่ต้องการให้แทรกแทรงอำนาจการปกครองภายในเชียงใหม่มากเกินไป

4. สัญญาเชียงใหม่ฉบับที่สอง (พ.ศ. 2426)

ครั้นสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง) พิราลัย ประกอบกับกงสุลอังกฤษประจำกรุงเทพคนใหม่ คือนายวิลเลี่ยม ปัลเครฟได้รับคำสั่งให้เป็นผู้แทนเจรจาทำสัญญาระหว่างอังกฤษกับไทยเกี่ยวกับเมืองเชียงใหม่ ลำปาง ลำพูนแทนสัญญาฉบับเดิม มีผลทำให้เกิดสัญญาเชียงใหม่ฉบับ พ.ศ. 2426 ลงนามกัน เมื่อวันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2426 มีสาระคล้ายฉบับเดิมคือคุ้มครองแก่คนในบังคับของทั้งสองฝ่าย ความร่วมมือในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน และการป่าไม้ แต่เพิ่มเติมส่วนที่เป็นอำนาจของศาลต่างประเทศให้กว้างขวางกว่าเดิมและให้มีการตั้งรองกงสุลอังกฤษประจำเชียงใหม่ ซึ่งอังกฤษได้ส่ง มร.อี บี กูลด์ (E.B. Gould) ขึ้นมาประจำที่เชียงใหม่ตั้งแต่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2426[4]

อนุสาวรีย์สมเด็จพระนางเจ้าวิคตอเรีย แห่งอังกฤษเดิมอยู่หน้าสถานกงสุลอังกฤษที่เชียงใหม่ ปัจจุบันตั้งอยู่ที่สุสานฝรั่งที่บ้านเด่นเชียงใหม่ (ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

5. การส่งข้าหลวงพิเศษเข้าจัดการปกครอง

เพื่อให้เป็นไปตามสัญญาเชียงใหม่ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2426) ใน พ.ศ. 2427 รัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นพิชิตปรีชากรเป็นข้าหลวงพิเศษมีอำนาจเต็มไปจัดการปกครองภายในเชียงใหม่และหัวเมืองลาวเฉียง จัดระเบียบการปกครอง การเก็บภาษีอากร การป่าไม้ กิจการชายแดน การศาล ฯลฯ เป็นเวลาปีเศษ (พ.ศ. 2427-2428) จนเป็นแบบแผนรองรับการปฏิรูปการปกครองในเวลาต่อมา[5]

*กรมหลวงพิชิตปรีชากร (พ.ศ. 2398-2452) ต้นสกุลศัลยางค์ เคยเป็นเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมในสมัยรัชกาลที่ 5 ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: เอนก นาวิกมูล, **ประวัติการถ่ายรูปยุคแรกของไทย**, 2548 หน้า 271)*

6. การปฏิรูประบบราชการในสมัยรัชกาลที่ 5

ตั้งแต่ พ.ศ. 2428 หลังจากวังหน้า กรมพระราชวังบวรวิไชยชาญทิวงคต อำนาจส่วนกลางก็รวมศูนย์ที่รัชกาลที่ 5 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิรูประบบราชการส่วนกลางตั้งแต่ พ.ศ. 2435 และเริ่มจัดการปกครองส่วนภูมิภาคด้วยระบบมณฑลเทศาภิบาล ตั้งแต่ พ.ศ. 2437 แบ่งเขตการปกครองโดยรวมเมือง (ตั้งแต่ พ.ศ. 2456 เรียกว่าจังหวัด) ที่อยู่ใกล้เคียงกันเป็นมณฑล ในแต่ละเมือง (จังหวัด) ก็แบ่งเป็นอำเภอ ตำบล หมู่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ.116 (พ.ศ. 2440) มีผู้บัญชาการมณฑล 1 คนครั้งแรกเรียกว่า "ข้าหลวงใหญ่" ต่อมาเรียกว่าข้าหลวงเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑล สมัยรัชกาลที่ 6-7 เรียกว่า "สมุหเทศาภิบาล" สังกัดกระทรวงมหาดไทย

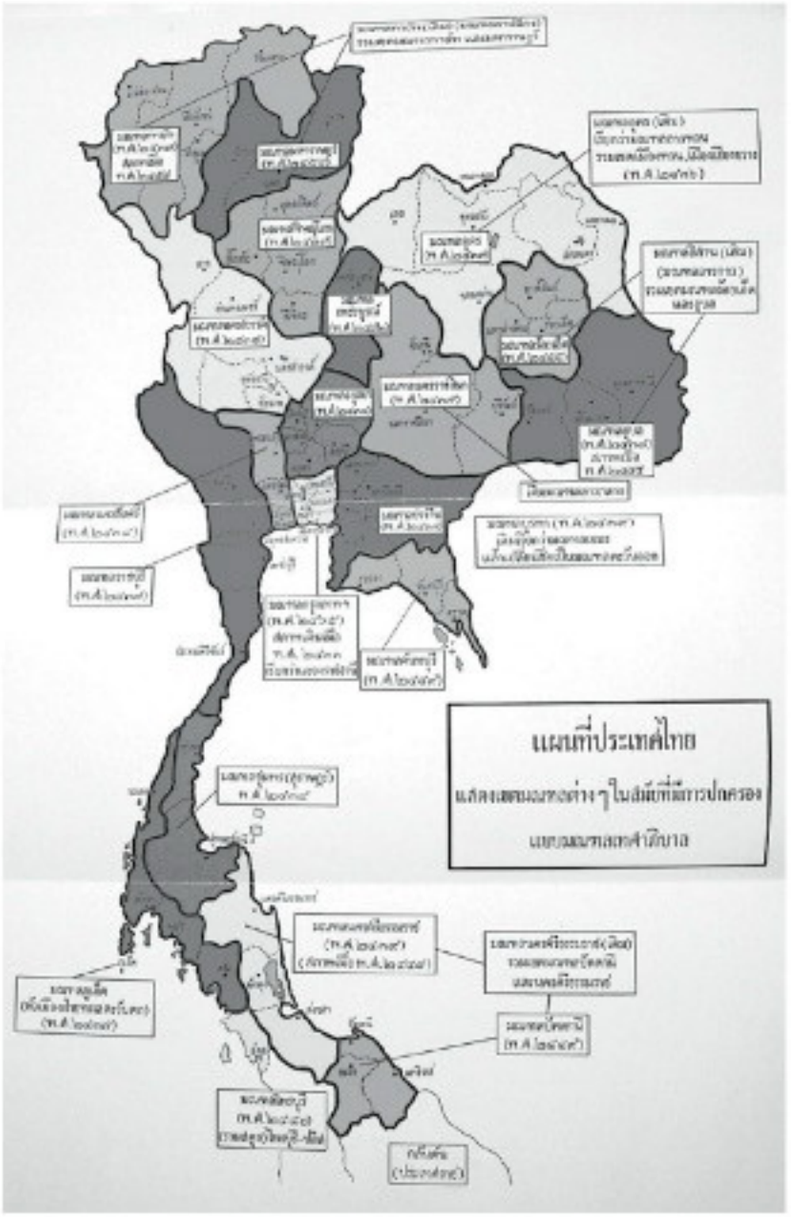

*แผนที่ประเทศสยามยุคเทศาภิบาล (สมัยรัชกาลที่ 5-7) (ที่มา: สมโชติ อ๋องสกุล, **เพื่อเชียงใหม่**, 2556)*

สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (พ.ศ.2405-2486) พระโอรสองค์ที่ 57 ของรัชกาลที่ 4 กับเจ้าจอมมารดาซุ่ม ปฐมเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย (พ.ศ.2435-2458) ผู้เป็นพระหัตถ์ขวาของรัชกาลที่ 5 ขณะที่สมเด็จฯ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ ทรงเป็นพระหัตถ์ซ้าย ทรงใช้ระบบเทศาภิบาลเชื่อมโยงทุกเมืองทั่วพระราชอาณาจักรเป็นสยามประเทศ สภานายกทอ พระสมุดวชิรญาณ (ตั้งแต่ พ.ศ.2458) เสนาบดีกระทรวงมุรธาธร (พ.ศ.2466-2468) องคมนตรีในรัชกาลที่ 7 นายกราชบัณฑิตสภา ฯลฯ

24 มิถุนายน 2475 ถูกทูลเชิญไปที่พระที่นั่งอนันตสมาคม จากนั้นทรงย้ายจากวังวรดิศ ไปประทับที่สำนักดิศกุล ริมทะเลหัวหิน

ครั้น พฤศจิกายน 2476 เสด็จประทับเกาะปีนังที่บ้านซินนามอน (Cinnamon Hall) 206 ถนนเกลาไว (Jalan Kalawai) จนถึง 2485 เสด็จกลับถึงวังวรดิศ 14 ตุลาคม 2485 ช่วงน้ำท่วมใหญ่ที่กรุงเทพฯ ปีต่อมา 1 ธันวาคมทรงสิ้นพระชนม์ ทรงเป็นคนไทยคนแรกที่องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (Unesco) ประกาศยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกตั้งแต่ พ.ศ.2505 (ดู ***วารสารสมาคมประวัติศาสตร์ฯ*** *ฉบับที่ 34-35 พ.ศ.2555-2556)*

(ภาพนี้สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงประทานให้พลตรีเจ้าแก้วนวรัฐ (พ.ศ.2405-2482) เจ้าหลวงเชียงใหม่ (พ.ศ.2452-2482) ครั้งเสด็จเยือนนครเชียงใหม่ ขอขอบคุณ เจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่ เอื้อเฟื้อภาพ)

7. ตำแหน่งขุนนางในระบบเทศาภิบาล

ในแต่ละมณฑลซึ่งแบ่งได้ 21 มณฑลจึงมีข้าราชการตำแหน่งสำคัญประจำดังนี้

1. ระดับมณฑล นอกจากข้าหลวงเทศาภิบาลแล้วมีกรมการมณฑลประกอบด้วย (1) ปลัดเทศาภิบาล (ต่อมา ร.6 ให้เรียกปลัดมณฑล) (2) ยกระบัตรมณฑล (ต่อมา ร.6 ให้เรียกอัยการมณฑล) (3) ข้าหลวงมหาดไทย (4) ข้าหลวงสรรพากร (5) ข้าหลวงคลัง (6) ผู้บังคับการตำรวจภูธรมณฑล (7) ข้าหลวงธรรมการ (8) ข้าหลวงทหารบก (ต่อมาเรียกสัสดีมณฑล) (9) ข้าหลวงเกษตร (10) ข้าหลวงป่าไม้ (11) ข้าหลวงแร่ (ต่อมาเรียกโลหกิจมณฑล) สมัยรัชกาลที่ 6 ให้เลิกใช้คำว่าข้าหลวง ให้เรียก "(ตำแหน่ง) มณฑล" เช่น คลังมณฑล

ข้าราชการระดับรองจากข้าหลวงคือ (1) เสมียนตรามณฑล (2) เลขานุการ (3) พัศดีเรือนจำมณฑล (4) ผู้ตรวจการ (5) แพทย์ประจำมณฑล

2. ระดับเมือง (ต่อมารัชกาลที่ 6 ให้เรียกจังหวัด) นอกจากเจ้าเมืองหรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วมีกรมการเมืองประกอบด้วย (1) ปลัดเมือง (2) ยกระบัตร (ต่อมาเรียกอัยการจังหวัด) (3) ผู้ช่วยสรรพากร (ต่อมาเรียกสรรพากรจังหวัด) (4) คลัง และกรมการชั้นประทวนประกอบด้วย (1) จ่าเมือง (2) สัสดี (3) แพ่ง (อัยการผู้ช่วย) (4) ศุภมาตรา (ผู้ช่วยสรรพากร) (5) พะทำมะรง

ที่ว่าการเมือง
(ที่มา: สรัสวดี อ๋องสกุล, ***ประวัติศาสตร์ล้านนา****, 2558)*

(พัศดี) (6) โยธา (7) สาระเลข (ต่อมาเรียกอักษรเลข-เลขานุการผู้ว่าราชการจังหวัด)

3. ระดับอำเภอ มีกรมการอำเภอประกอบด้วย (1) นายอำเภอ (2) ปลัดอำเภอ (3) สมุห์บัญชีอำเภอ ต่อมาแต่ละกระทรวงก็ส่งข้าราชการประจำอำเภอ เช่น ป่าไม้อำเภอ ที่ดินอำเภอ ฯลฯ

4. ระดับตำบล มีกำนันปกครอง แต่งตั้งโดยนายอำเภอ มีสารวัตตำบลช่วยกำนัน 2 คน

5. ระดับหมู่บ้าน ให้รวมบ้านราว 10 บ้านหรือคนราว 100 คนเป็น 1 หมู่บ้าน มีผู้ใหญ่บ้านปกครอง[6]

กรณีภาคเหนือตอนบนรัชกาลที่ 5 โปรดฯให้จัดเป็นมณฑลครั้งแรกตั้งแต่ พ.ศ. 2436 เรียกว่ามณฑลลาวเฉียง ประกอบด้วยเชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน และเถิน ต่อมาเรียกมณฑลตะวันตกเฉียงเหนือจนถึง พ.ศ. 2442 เปลี่ยนชื่อเป็นมณฑลพายัพ รวมเชียงรายเป็นบริเวณเชียงใหม่เหนือและแม่ฮ่องสอนเป็นบริเวณเชียงใหม่ตะวันตก ภายในปี พ.ศ. 2445 เชียงใหม่จัดตั้งอำเภอหรือแขวงได้ 28 แขวงประกอบด้วย (1)แขวงเชียงใหม่ (2)แขวงป่ายาง (3)แขวงปิงใต้ (4)แขวงแม่ตื่น (5)แขวงแม่แจ่ม (6)แขวงมืดกา (7)แขวงขุนปิง (8)แขวงแม่งัด (9)แขวงแม่แตง (10)แขวงแม่สุนหลวง (11)แขวงแม่ริม (12)แขวงแม่ขาน (13)แขวงแม่วาง (14)แขวงแม่ท่าข้าง (15)แขวงแม่สะเมิง (16)แขวงแม่ออน (17)แขวงแม่กวง (18)แขวง น้ำแพร่ (19)แขวงแม่กก (20)แขวงเชียงแสนหลวง (21)แขวงเชียงแสนน้อย (22)แขวงแม่ฝาง (23)แขวงแม่ลาว (24)แขวงแม่ยวม (25)แขวงขุนยวม (26)แขวงแม่ฮ่องสอน (27)แขวงแม่ปาย (28)แขวงแม่แหง (สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร เอกสารรัชกาลที่ 5 ม.58/127 เรื่องจัดการปกครองเมืองนครเชียงใหม่ (2 มิย.รศ.119-14 ตค.รศ.126)

จากข้อมูลตำแหน่งข้าราชการในระบบเทศาภิบาลดังกล่าว ทำให้เห็นภาพของจำนวนคน ในตำแหน่งต่างๆ เพิ่มขึ้นในทุกมณฑลอย่างชัดเจน แม้จะมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปเพราะระยะแรกๆ ยังขาดผู้สำเร็จการศึกษาระดับสูง ต้องรอผลผลิตของสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ ซึ่งกำลังเริ่มต้นจัดตั้ง โดยเฉพาะจากโรงเรียนข้าราชการพลเรือนฯ ซึ่งต่อมาพัฒนาเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย[7]

พระยาประชากิจกรจักร (แช่ม บุนนาค)
(ที่มา: สรัสวดี อ๋องสกุล,
***ประวัติศาสตร์ล้านนา**, 2558)*

8. แบบแผนพิเศษสำหรับมณฑลพายัพ

นอกจากนั้นกรณีภาคเหนือตอนบน และชายแดนภาคใต้ต่างมีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่แตกต่างจากส่วนกลาง ประกอบกับสถานการณ์ชายแดนที่อังกฤษและฝรั่งเศสพยายามแผ่อำนาจเข้ายึดครอง เช่น ใน พ.ศ. 2435 (ร.ศ.111) ไทยต้องเสียหัวเมืองเงี้ยวทั้ง 5 และหัวเมืองกะเหรี่ยงตะวันออกรวม 13 หัวเมือง คือเมืองแจะ เมืองไหม่ เมืองทา เมืองจวด เมืองหาง เมืองต่วน เมืองสาด เมืองยวม เมืองตูม เมืองกวาน เมืองไฮ บ้านช่องลึก เมืองโก ให้แก่อังกฤษ[8] และปีต่อมา ร.ศ.112 (พ.ศ. 2436) ก็ต้องเสียดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงให้ฝรั่งเศสทำให้ฝรั่งเศสมีพรมแดนติดเมืองน่าน โดยพยายามหาเหตุเข้ายึดดินแดนฝั่งขวาของแม่น้ำโขงในเวลาต่อมา[9]

แผนที่มณฑลพายัพ (พ.ศ. 2458 แยกดำปาง แพร่ น่าน เป็นมณฑลมหาราษฎร์)
*(ที่มา: สรัสวดี อ๋องสกุล, **ประวัติศาสตร์ล้านนา**, 2558 อ้างจาก: กระทรวงศึกษาธิการ กรมตำราภูมิศาสตร์ประเทศสยาม ระหว่างหน้า 156-157)*

การส่งข้าหลวงเทศาภิบาลและขุนนางเข้าทำงานในดินแดนภาคเหนือ (และชายแดนภาคใต้) จึงต้องมีแนวทางพิเศษ กรณีภาคเหนือจึงต้องมีกฎเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยออกเป็นข้อบังคับสำหรับปกครองมณฑลตะวันตกเฉียงเหนือ ร.ศ.119 โดยยังให้มีตำแหน่งเจ้าผู้ครองนครหรือเจ้าหลวงและตำแหน่งของเจ้านายพื้นเมืองต่อไปเรียกว่า "พระยารองลาว" ขุนนางที่มาจากส่วนกลางให้เรียกว่า "พระยาช่วยไทย" เรียกคณะผู้บริหารว่า "เค้าสนามหลวง" ประกอบด้วยเจ้าผู้ครองนคร ข้าหลวงประจำเมือง และข้าหลวงผู้ช่วย[10] ข้าหลวงใหญ่หรือข้าหลวงเทศาภิบาลที่ส่งขึ้นไปจึงต้องแก้ไขปัญหาชายแดนและวางรากฐานการปฏิรูปภายในดินแดนส่วนนี้อย่างถนอมน้ำใจ แม้กระนั้นก็ยังเกิดปฏิกริยาขึ้นหลายละลอก[11]

ภาพชุด สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย เสด็จตรวจราชการหัวเมืองมณฑลพายัพ

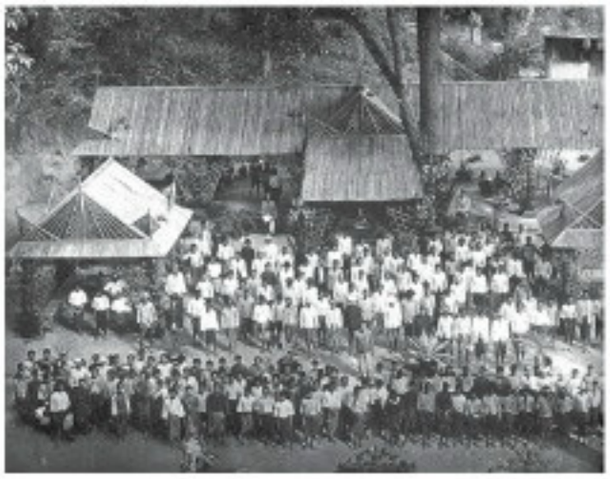

ราษฎรเฝ้ารอรับ สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ในคราวเสด็จตรวจราชการมณฑลพายัพ เมื่อ พ.ศ. 2441 (ที่มาภาพและคำบรรยาย: เทศาภิบาลพระนิพนธ์สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2545 หน้า 112)

ขบวนแห่ชาวพม่าในเชียงใหม่ที่มาต้อนรับ สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ คราวเสด็จตรวจราชการมณฑลพายัพ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: เทศาภิบาลพระนิพนธ์สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2545 หน้า 113)

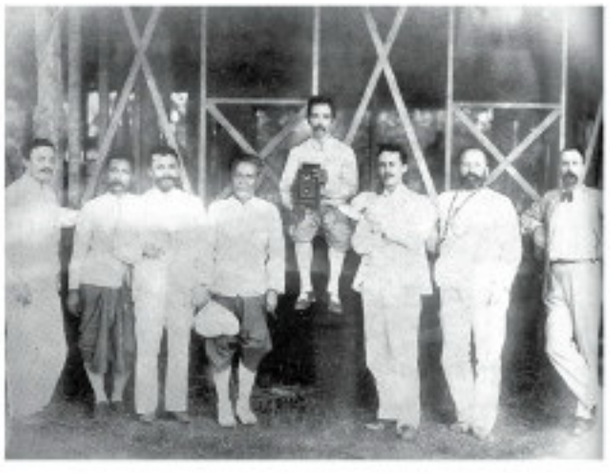

สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสด็จตรวจราชการมณฑลพายัพ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: เทศาภิบาลพระนิพนธ์สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2545 หน้า 116)

สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ถ่ายภาพร่วมกับชาวต่างชาติคราวเสด็จตรวจราชการมณฑลพายัพ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: เทศาภิบาลพระนิพนธ์สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2545 หน้า 117)

รูปหมู่ถ่ายที่วัดพระธาตุลำปางหลวง เมื่อสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพเสด็จมณฑลพายัพ เมื่อ พ.ศ. 2464 (ที่มาภาพและคำบรรยาย: เทศาภิบาลพระนิพนธ์สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2545 หน้า 118)

(แถวนั่งบนก้นแพง)
1. ไม่ทราบ 2. หม่อมเจิม ดิศกุล
3. ม.จ.บันดาลสวัสดี (ดิศกุล) เทวกุล
4. ม.จ.พูนพิศมัย
5. ม.จ.กุมารีเฉลิม (ดิศกุล) จักรพงศ์
6. ม.จ.พัฒนายุ 7. ม.จ.พิไลยเลขา
8. คุณบุปผา (ธิดาเจ้าเมืองหนองจิก)
(แถวนั่งหน้า ข้างสุด)
นายจัน มหาดเล็กสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงฯ
(แถวยืน)
1. พระยาวจีสัตยารักษ์ 2. ไม่ทราบ
3. เจ้าบุญวาทย์วงศ์ เจ้าหลวงนครลำปาง องค์สุดท้าย
4. สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ
5. พระยาโบราณราชธานินทร์

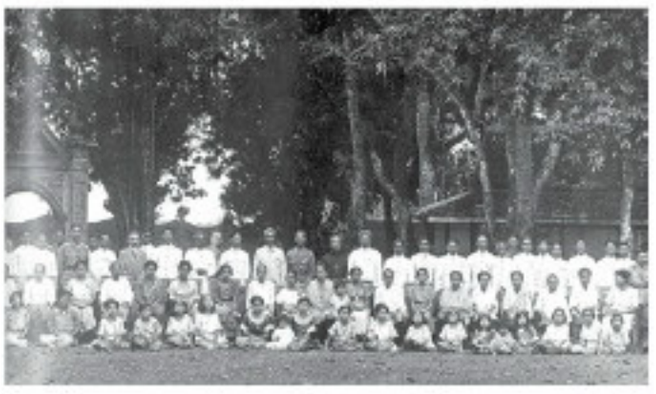

สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสด็จมณฑลพายัพ เมื่อ พ.ศ. 2464 (ที่มาภาพและคำบรรยาย: เทศาภิบาลพระนิพนธ์สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2545 หน้า 119)

(นั่งบนเก้าอี้)
1. ไม่ทราบ 2. ไม่ทราบ
3. คุณหญิงเนื่อง เพ็ชรพิไลยศรีสวัสดิ์
4. ไม่ทราบ 5. หม่อมเจิม ดิศกุล
6. เจ้าทิพวัลย์ กฤดากร ณ อยุธยา
7. ม.จ.พัฒนายุ ดิศกุล 8. เจ้าแม่จามรี
9. ม.จ.พูนพิศมัย 10. พระราชชายา เจ้าดารารัศมี
11. ม.จ.กุมารีเฉลิมลักษณ์ ดิศกุล
12. ไม่ทราบ 13. ม.จ.บันดาลสวัสดิ์ ดิศกุล
14. ไม่ทราบ
(แถวนั่งหน้าสุด)
3. เจ้ายินดรวิลัย
10. เจ้าศิริประกาย (แม่เจ้าทอแก้ว)
ต.ญ.แสงดาว (ลูกเลี้ยงพระราชชายา) ต่อมาแต่งงานกับเจ้าแก้วมงคล ณ เชียงใหม่

สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสด็จตรวจราชการเมืองน่าน มณฑลพายัพ พ.ศ. 2441
(ที่มาภาพและคำบรรยาย: เทศาภิบาลพระนิพนธ์สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2545 หน้า 120)

(แถวยืน)
1. *เจ้าราชวงศ์ 2. เจ้าอุปราช*

(แถวนั่ง)
1. *เจ้าอุปราชเก่า*
2. *กรมพระยาดำรงราชานุภาพ*
3. *ม.จ.ทรงวุฒิภาพ ดิศกุล*
4. *เจ้ามหาพรหมสุรชาดา เจ้าผู้ครองนครน่าน*
5. *กรมหลวงปราจิณกิติบดี*
6. *พระยาพุทธนุรักษ์*

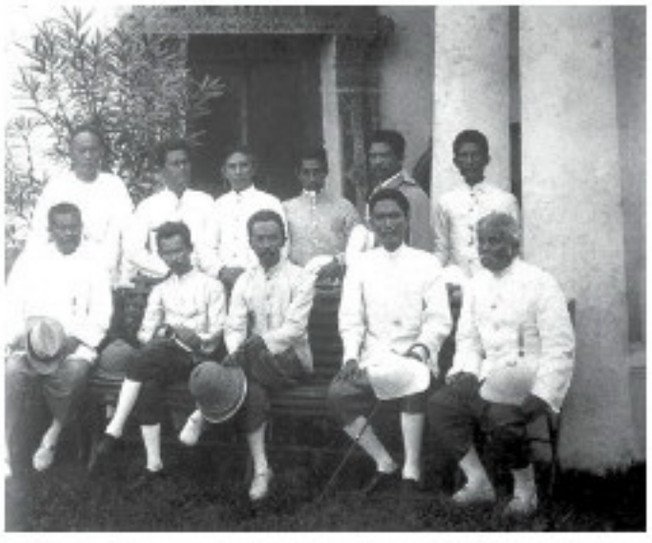

สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ
เสด็จตรวจราชการมณฑลพายัพ
(แถวนั่ง)
2. *กรมหลวงปราจิณกิติบดี*
3. *กรมพระยาดำรงราชานุภาพ*
4. *เจ้าพระยาสุรสีหวิศิษฐศักดิ์ (ข้าหลวงเทศาภิบาล)*

(ที่มาภาพและคำบรรยาย: เทศาภิบาลพระนิพนธ์สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2545 หน้า 121)

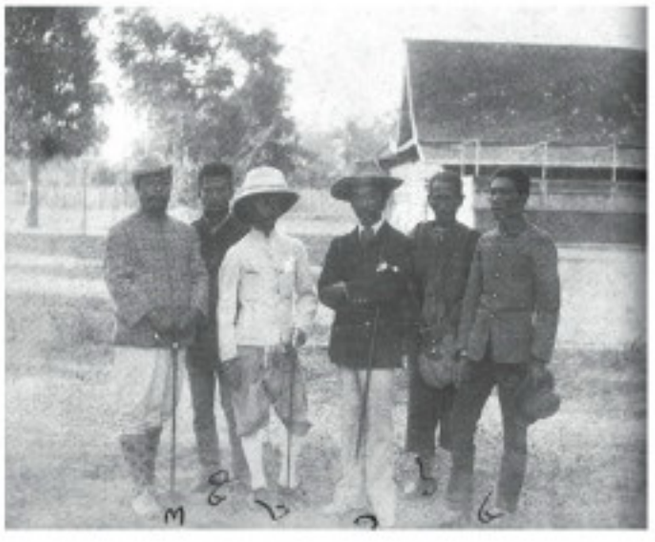

สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ
เสด็จตรวจราชการมณฑลพายัพ
1. *สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ*
2. *กรมหลวงปราจิณกิติบดี*
3. *พระยาพรหมสุรเดช (ข้าหลวงเทศาภิบาล)*
4. *เจ้าบุญวาทย์วงษ์มานิต เจ้าหลวงลำปาง*
5. *เจ้าราชภาคิไนยวงษ์*
6. *เจ้าบุรีรัตน์*

(ที่มาภาพและคำบรรยาย: เทศาภิบาลพระนิพนธ์สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2545 หน้า 122)

สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสด็จตรวจราชการมณฑลพายัพ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: เทศาภิบาล พระนิพนธ์สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2545 หน้า 123)

9. ชุมชนของภาคราชการ

ตั้งแต่นั้นมาได้เริ่มเกิดสถานที่ทำงานของทางราชการแบบ Office ขึ้นในเวียงเชียงใหม่ ระยะแรกตั้งเรียงรายอยู่ฝั่งตะวันตกแม่น้ำปิงคือที่ทำการข้าหลวงใหญ่ (Siamese Commr.) ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข (Telegraph Office) โรงภาษี (Tax Office) ที่ว่าการเมือง (บริเวณโรงเรียนดำเนินอนุสรณ์ในปัจจุบัน) ศาล (Law Court) ศาลต่างประเทศ (International Court) กรมป่าไม้ ฯลฯ[12]

ระยะต่อมาในรัชกาลที่ 6 จึงมีการสร้างศาลาว่าการมณฑลพายัพบนพื้นที่คุ้มกลางเวียงของพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ เสร็จเมื่อ พ.ศ. 2467 ใช้เป็นศูนย์ราชการของมณฑลพายัพตลอดช่วงเทศาภิบาลและใช้เป็นศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ต่อมาจนถึง พ.ศ. 2527 ช่วงรัชกาลที่ 6 ส่วนราชการส่วนอื่นๆ ก็ตามมาตั้งละแวกใกล้เคียง เช่น ศาลแขวง สถานีตำรวจ ที่ว่าการอำเภอเมือง เรือนจำ โรงเรียนชายประจำมณฑลพายัพ (ยุพราช) โรงเรียนสตรียุพราชวิทยาลัย (ปัจจุบันเป็นที่ตั้งวิทยาลัยอาชีวะศึกษา) พร้อมบ้านพักข้าราชการแต่ ละส่วน บรรดาข้าราชการจากส่วนกลางที่ขึ้นมาอยู่แม้มี "สโมสร" ก็มีความสัมพันธ์เชิง "ชุมชน" ไม่มากนัก แต่กลับมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจเกี่ยวเนื่องกันเป็นชุดของ "ภาคราชการ" ที่มีบทบาทต่อการสร้างประวัติศาสตร์ในเชียงใหม่

มร.เอช. สะเตด ผู้เชี่ยวชาญการทำป่าไม้ ซึ่งพระบาทสมเด็จ-พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงขอยืมตัวมาจากรัฐบาลอังกฤษที่อินเดียเพื่อมาจัดตั้งกรมป่าไม้ขึ้นที่เชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ.2439 (ที่มา: ลุ่มแม่น้ำวัง: ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม, หน้า 43)

*พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเจ้าอยู่หัว ฉายเมื่อครั้งทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **พระบารมีปกเกล้า ยุพราชวิทยาลัย 100 ปี นามพระราชทาน**, 2550)*

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7

*สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงเครื่องเต็มยศประทับพระราชยานยาตรากระบวนผ่านสะพานหมอ ชีคเข้าสู่เมืองนครเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2448 (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **พระบารมีปกเกล้า ยุพราชวิทยาลัย 100 ปี นามพระราชทาน**, 2550)*

*พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 เสด็จพระราชดำเนินถึงเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 22 มกราคม (ปลายปี) พ.ศ. 2469 (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **เจ้าหลวงเชียงใหม่**, หน้า 169*

*โรงเรียนสตรีวัฒโนทัยพายัพ (ที่มา: บุญเสริม สาตราภัย, **อดีตล้านนา**, 2520)*

*โรงเรียนยุพราชในอดีต (ที่มา: บุญเสริม สาตราภัย, **อดีตล้านนา**, 2520)*

*เรือนจำกลางเชียงใหม่ (2559 ขุดค้นทางโบราณคดีแล้วรื้ออาคาร) (ที่มา: **หอจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยพายัพ**)*

*โรงโปรษณีย์แม่ปิงรุ่น 1 และรุ่น 2 (ที่มา: บุญเสริม สาตราภัย, **อดีตล้านนา**, 2520)*

10. สุขาภิบาลและเทศบาลนครเชียงใหม่

นอกจากการจัดตั้งเป็นมณฑลเทศาภิบาลซึ่งรวมเมืองทั้งหลายเข้าด้วยกันแล้ว ในแต่ละเขตเมืองในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้จัดตั้งเป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เรียกว่า "สุขาภิบาล" เช่น สุขาภิบาลเชียงใหม่ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2458

ครั้นมีการยุบเลิกมณฑลเทศาภิบาลใน พ.ศ. 2476 การปกครองส่วนภูมิภาคคงเหลือเฉพาะหน่วยงานระดับจังหวัด การปกครองส่วนท้องถิ่นก็ยกระดับสุขาภิบาลขึ้นเป็นเทศบาลนครเชียงใหม่ ตั้งแต่ พ.ศ. 2478 สังกัดกระทรวงมหาดไทย ทำหน้าที่ดูแลพื้นที่ในตัวเวียง 17.5 ตารางกิโลเมตร (ต่อมาขยายเป็น 40 กิโลเมตรใน พ.ศ. 2526)[13]

*ดร.วิลเลียม แฮรีส อาจารย์ใหญ่โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัยคนแรก (พ.ศ. 2442-2482) กรรมการสุขาภิบาลนครเชียงใหม่ ปี 1919/2462 (ที่มา: **ตามรอย 120 ปี ปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย**, 2549 หน้า 73)*

*นายวรการบัญชา (บุญเกิด สุตันตานนท์) (พ.ศ. 2446-2517) นายกเทศมนตรีเทศบาลนครเชียงใหม่คนแรก (ที่มา: **ที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพพันเอก นายวรการบัญชา (บุญเกิด สุตันตานนท์)**, 2517)*

รถดับเพลิงคันแรกของสุขาภิบาลเชียงใหม่ (ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

11. ชุมชนเจ้านายฝ่ายเหนือ

เมื่อภาคราชการสายพลเรือนทั้งระดับส่วนภูมิภาคระดับส่วนท้องถิ่น และสายทหารได้รับการสถาปนาขึ้น กลุ่มอำนาจเดิมคือเจ้าหลวงและเจ้านายพื้นเมืองก็ค่อย ๆ ถูกจำกัดบทบาทและผลประโยชน์ลง โดยเฉพาะตั้งแต่ พ.ศ. 2443 รัชกาลที่ 5 โปรดฯ ให้ยกเลิกประเพณีส่งเครื่องราชบรรณาการและต้นไม้เงินต้นไม้ทองอันเป็นสัญลักษณ์เจ้าประเทศราช ทำให้ฐานะของเจ้าหลวงเชียงใหม่-ลำพูน-ลำปาง-แพร่-น่าน ถูกลดลงและรอการยุบเลิกตำแหน่งเมื่อสิ้นชีพ

แต่กรณีเชียงใหม่เจ้านายได้ผูกสายสัมพันธ์แนบแน่นกับพระราชวงศ์ โดยเฉพาะกรณีพระราชชายาเจ้าดารารัศมี (พ.ศ. 2416-2476) และกรณี "หมอเจ้าฟ้า" (ต่อมาเป็นสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก) ซึ่งมาทรงงานแพทย์ประจำบ้านในโรงพยาบาลแมคคอมิคเชียงใหม่ช่วงวันที่ 24 เม.ย.-18 พ.ค. 2472 ทำให้สถานะของ "กลุ่มเจ้านาย" ได้รับการธำรงไว้ในระดับสูง และได้รับการสานต่อเป็น "ชุมชน" ที่มีพลังในการสร้างประวัติศาสตร์ในเชียงใหม่ในเวลาต่อมา

ประชุมเจ้าประเทศราช ในการสมโภชกรุงเทพฯ ร.ศ.116 (พ.ศ. 2439)
(ซ้ายไปขวา แถวหน้า) เจ้ามหาพรหมสุรชาดา เจ้าหลวงเมืองน่าน, สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ, เจ้ายุตติธรรมธร (คำสุก), เจ้านครจำปาศักดิ์ พระยาราชนุกูล (อ่วม)
(แถวหลัง) เจ้าพิริยะเทพวงศ์ เจ้าหลวงเมืองแพร่, เจ้าบุญวาทย์วงษ์มานิต เจ้าหลวงนครลำปาง, เจ้าพระยาฤทธิสงคราม (เจ้าพระยาไทรบุรี) เจ้าเมืองไทรบุรี (Kedah), เจ้าอินทวโรรส เจ้าหลวงนครเชียงใหม่ พระยามหาอำมาตย์ (เส็ง), เจ้าอินทยงยศโชติ เจ้าหลวงนครลำพูน, อยู่ทางขวามือสุด
*(ที่มาภาพและคำบรรยาย: สำราญ กาญจนคูหา, **รวมสุดยอดพระเครื่องเมืองลำพูน**, 2541 หน้า 89) (เพิ่มชื่อเจ้าหลวงและเจ้าเมืองโดย สมโชติ อ๋องสกุล)*

*Coronation of a Laos King. (ที่มา: **หอจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยพายัพ**)*

12. การเข้ามาตั้งชุมชนของคนภายนอกเมื่อมีทางรถไฟและถนน

บรรดามิชชันนารี ขุนนางและพ่อค้าคนจีน ที่ขึ้นมาจากกรุงเทพที่กล่าวถึงตอนต้นส่วนใหญ่ขึ้นมาทางน้ำแม่ปิง-แม่วัง

จนราว พ.ศ. 2441 รัฐบาลสยามได้เริ่มสร้างทางรถไฟสายเหนือ เปิดใช้ได้ครั้งแรกเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2448 ช่วงแรกจากกรุงเทพฯ ถึงปากน้ำโพ การเดินทางจากปากน้ำโพขึ้นหัวเมืองทางเหนือต้องใช้ขนส่งทางน้ำต่อ ช่วงดังกล่าวการค้าระหว่างทางเหนือกับทางใต้คึกคักมากขึ้น พ่อค้าในลำปาง ลำพูน นำข้าวสาร หนังสัตว์ ครั่งลงไปขายที่ปากน้ำโพ และซื้อไม้ขีดไฟ น้ำตาล เกลือ ฝ้าย ปลาแห้งกลับมาขายที่เมืองเหนือ บรรดาพ่อค้าจีนก็ได้ทะยอยเข้าทำการค้าด้วยเส้นทางสายนี้และในที่สุดก็ตั้งถิ่นฐานในเมืองเหนือเช่นที่ท่าเรือลำปางกลางและที่ตลาดจีนหรือ "กาดกองต้า" ในลำปาง จำนวนคนในภาคเหนือช่วงนั้นจึงเพิ่มขึ้นจาก 2,000 คนใน พ.ศ. 2446 เป็น 3,626 คนใน พ.ศ. 2462

*พระราชชายาเจ้าดารารัศมี หน้าโต๊ะเครื่องแป้งจากการจัดฉากถ่ายในพระที่นั่งวิมานเมฆ (ภาพชุดนี้มีหลายรูป) ไม่ระบุวันเดือนปีแต่เข้าใจว่าถ่ายในระหว่างกำลังนิยมเล่นกล้องปลายรัชกาลที่ 5 นั้น ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: เอนก นาวิกมูล, **ประวัติการถ่ายรูปยุคแรกของไทย**, 2548 หน้า 191) พระราชชายาเจ้าดารารัศมี (พ.ศ. 2416-2476) เป็นผู้เชื่อมสายสัมพันธ์สองราชสำนัก*

*คุ้มพระเจ้าอินทวิชยานนท์ที่ธนบุรี (ที่มา: สรัสวดี อ๋องสกุล, **ประวัติศาสตร์ล้านนา**, 2558)*

แผนที่กรุงเทพฯ แสดงที่ตั้งคุ้มพระเจ้าเชียงใหม่ ที่จีนเตียงสร้างให้บริเวณที่ปัจจุบันเป็นสถานีรถไฟบางกอกน้อย (ภาพจากนิทรรศการในอาคารถาวรวัตถุข้างวัดมหาธาตุฯ กทม. ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล เมื่อ 26 มี.ค. 2559)

โดยพ่อค้าจีนบางส่วนได้อาศัย "ร่มธง" ของมหาอำนาจที่มีสิทธิสภาพนอกอาณาเขตเพื่อเลี่ยงภาษีและการตรวจค้นจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทย ดังปรากฏว่า ใน พ.ศ. 2446 ในเขตกงสุลเชียงใหม่มีคนในบังคับอังกฤษ 3,490 คน เป็นคนจีน 13 คน

ทางรถไฟสายเหนือได้เปิดใช้ถึงนครลำปางเมื่อเมษายน พ.ศ. 2459 และผ่านอุโมงค์ขุนตานไปถึงเชียงใหม่เมื่อ 1 มกราคม พ.ศ. 2464 ตลอดเส้นทางรถไฟสายเหนือทุกสถานีรถไฟเช่น ท่าเสา (อุตรดิตถ์) เด่นชัย (แพร่) นครลำปาง ลำพูน เชียงใหม่ได้เกิดชุมชนพ่อค้าจีนขึ้นอย่างโดดเด่นตั้งแต่นั้นมา สินค้าทางการ

สมเด็จฯ เจ้าฟ้ามหิดลอดุลยเดช "หมอเจ้าฟ้า" เสด็จมาทรงงานแพทย์ประจำบ้านโรงพยาบาลแมคคอมิค ช่วง 24 เม.ย.-18 พ.ค. 2472 1

*บ้านของหม่องหง่วยซิน กาดกองต้า ลำปาง (ที่มา: สมโชติ อ๋องสกุล, **ลุ่มน้ำแม่วัง**, 2558 หน้า 154)*

*อาคารฟองหลี ของเจ้าสัวฟองต้นตระกูลฟองอาภา สร้างช่วงพ.ศ. 2434-2444 (กาดกองต้า) ลำปาง (ที่มา: สมโชติ อ๋องสกุล, **ลุ่มน้ำแม่วัง**, 2558 หน้า 164)*

เกษตรเช่น ข้าวสาร ข้าวเปลือก ข้าวโพด ยาสูบ ฝ้าย ถั่ว งา น้ำตาล น้ำตาลปึก ผัก ปลา สัตว์ปีก หมู ม้า โคกระบือ ไม้แผ่น ของป่าเช่นหนังสัตว์ เขาสัตว์ ฯลฯ ถูกนำส่งลงใต้ทางรถไฟสู่กรุงเทพฯ บางส่วนจัดส่งต่างประเทศเป็นมูลค่าสูง

อาคารเก่าบริเวณตลาดจีนลำปาง (ที่มา: อาจารย์ ตีรณ วัฒนากูล)

ขณะเดียวกัน สินค้าอุปโภค บริโภคจากทางกรุงเทพและต่างประเทศ เช่น อังกฤษ เยอรมัน ญี่ปุ่น ก็เข้าสู่เมืองทางเหนือโดยทางรถไฟ หลังจากที่เคยมีแต่ของอังกฤษที่เข้าผ่านมาทางมะละแหม่ง สินค้าที่เจ้านายฝ่ายเหนือซึ่งมีกำลังซื้อนิยมใช้ ได้แก่ สุรา กาแฟ นม ปลา น้ำมันก๊าด เกลือ น้ำตาล บุหรี่ เครื่องแก้ว น้ำหอม กระเบื้อง หมวกฟาง ผ้าขนสัตว์ อาหารกระป๋อง รถจักรยาน รถจักรยานยนต์ รถบรรทุก รถยนต์โดยสาร สินค้าประเภททุน เช่น เครื่องจักร เครื่องเหล็ก น้ำมันเบนซิน จักรเย็บผ้า เครื่องสูบน้ำ อุปกรณ์โรงสีข้าว เครื่องยนต์ประกอบกิจการเหมืองแร่ เครื่องมือต่าง ๆ ฯลฯ

กลุ่มพ่อค้าชาวจีนที่มาทางเรือและตั้งชุมชนย่านวัดเกต ท่าแพ เช่น ตระกูลฉั่ว (นิมมานเหมินท์-ชุติมา) ตระกูลโตว ตระกูลเลียว ตระกูลศักดาทร ตระกูลอุนจะนำ ตระกูลวิบูลสันติ ฯลฯ ซึ่งเคยค้าทางเรือก็เปลี่ยนเป็นทำการค้าทางรถไฟ ขยายพื้นที่ค้าขายออกด้าน ท่าแพ-

สถานีรถไฟที่นครลำปาง สร้างเสร็จและเปิดใช้เมื่อ พ.ศ. 2459 (ที่มา: สมโชติ อ๋องสกุล, ดุ่มน้ำแม่วัง, 2558 หน้า 176)

ยุคแรกที่รถไฟมาถึงลำปาง ในปี พ.ศ. 2459 ควาญช้างนำช้างเดินข้ามรางรถไฟ (ที่มา: หอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

ที่สถานีรถไฟนครลำปาง (ที่มา: อนุสรณ์คุณย่าแดง พานิชพันธุ์, 2531)

รถไฟสายเหนือที่ดอยขุนตาน (ที่มา: หอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

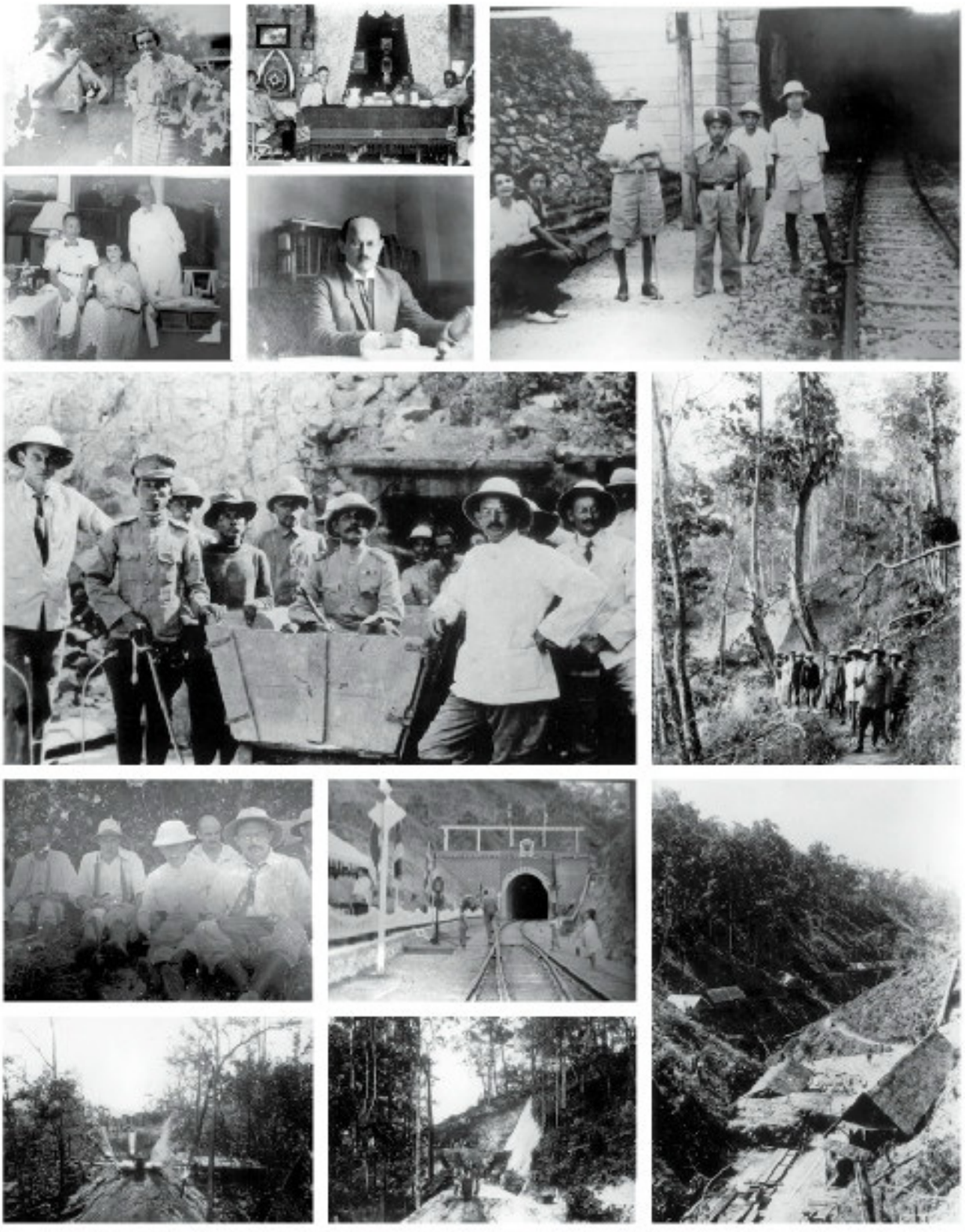

มร.เอมิล ไอเซนโฮเฟอร์ (ค.ศ.1879–1962) วิศวกรชาวเยอรมัน ผู้คุมงานก่อสร้างทางรถไฟสายเหนือ เจาะอุโมงค์ขุนตาน (ที่มา: สมบัติตายายของไอเซนโฮเฟอร์)
(ขอบคุณคุณปรียา ยัยยเสน หลานสาวของ มร.ไอเซนโฮเฟอร์ ผู้มอบภาพชุดนี้)

สันป่าข่อย-สถานีรถไฟ เปิดกิจการโรงสี โรงเลื่อย โรงน้ำแข็ง โรงย้อมสีด้ายและผ้า โรงฟอกหนัง โรงงานน้ำตาล โรงบ่มใบยาสูบ ฯลฯ และต่อมาบางส่วนปรับตัวเป็นบริษัทตัวแทน เช่น บริษัท อนุสาร จำกัด ของหลวงอนุสารสุนทร (สุ่นฮี้ ชุติมา: พ.ศ. 2410-2477) เป็นตัวแทนจำหน่ายเครื่องจักรกลทางการเกษตร เช่น เครื่องสูบน้ำ เครื่องสีข้าว เครื่องยนต์ประกอบกิจการเหมืองแร่ พร้อมรับซ่อม เป็นตัวแทนจำหน่ายอุปกรณ์การเกษตรของบริษัทยิบอินซอย เป็นตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ฮีโน่ ของบริษัทบุสซันไกชา (ไทยแลนด์) ตัวแทนบริษัทรถไถฮอนด้า ห้างเหลียวย่งง้วนของพ่อค้าตระกูลเลียวย้ายกิจการจากหลังวัดเกตมาตั้งร้านค้าที่ถนนท่าแพ เปลี่ยนจากกิจการค้าผ้าด้ายเป็นขายเครื่องใช้ไฟฟ้า จักรยาน ฯลฯ

*หลวงอนุสารสุนทร (สุ่นฮี้ ชุติมา) ถ่ายกับบุตรชายที่ชื่อ ยงค์ เมื่อนายยงค์อายุ 12 ขวบ เท่ากับ พ.ศ. 2455 ภาพจากหนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพนายแพทย์ยงค์ ชุติมา พ.ศ. 2507 ห้องสมุดเอนก นาวิกมูล (ที่มาภาพและคำบรรยาย: เอนก นาวิกมูล. **ประวัติการถ่ายรูปยุคแรกของไทย**, 2548 หน้า 188)*

ขณะเดียวกันตั้งแต่ พ.ศ. 2459 ถนนสายต่าง ๆ ที่เชื่อมระหว่างเมือง ระหว่างอำเภอ เช่นสายเชียงใหม่-ลำพูน เชียงใหม่-แม่คาว ลำปาง-พะเยา แพร่-น่าน เด่นชัย-แพร่ ได้รับการปรับปรุงจนใช้รถยนต์วิ่งได้ พ่อค้าจีนก็นำรถยนต์มาใช้ส่งสินค้า แย่งงานพ่อค้าวัวต่างจนต้องเลิกกิจการไปทำไร่นา รถยนต์รับจ้างขนสินค้าได้นำความเปลี่ยนแปลงสู่ชุมชนในรอบนอกตามลำดับ[14]

*กรมพระกำแพงเพชรฯ (พ.ศ.2424-2479) ผู้บัญชาการกรมรถไฟหลวง (พ.ศ.2460-2469) ทรงขับรถยนต์ข้ามขัวหมอชิตที่เชียงใหม่ (ที่มา: **หนังสือเทิดพระเกียรติราชสกุลฉัตรชัย** ขอขอบคุณ คุณอมันตชัย นิมมานเหมินท์ ผู้มอบหนังสือ)*

13. สะพาน: ขัวแตะ-ขัวไม้-ขัวเหล็ก-ขัวคอนกรีต เชื่อมชุมชนสองฝั่งแม่ปิง

เดิมการข้ามน้ำแม่ปิงระหว่างชุมชนฝั่งตะวันออกกับชุมชนฝั่งตะวันตกนอกจากใช้เรือ ที่ท่าวัดเกตและท่าหน้าวัดศรีโขงแล้ว มีสะพานที่ชุมชนวัดเกตกับบริเวณหน้าคุ้มหลวงของ เจ้าแก้วนวรัฐ ทำเป็นสะพานชั่วคราว เรียกว่า "ขัวแตะ" (ต่อมานายโมตีราม โกรา่นหรือนายห้างโมตี (นายมนตรี โกศลาภิรมย์) ชาวอินเดียที่มาตั้งร้านขายผ้าเชียงใหม่สโตร์ ได้สร้างเป็นสะพานคอนกรีตเมื่อ พ.ศ. 2507 เพื่อเป็นที่ระลึกถึงนางจันทร์สมด้วยเงินบริจาค 2 แสนบาท

เทศบาลนครเชียงใหม่เรี่ยไรสมทบอีก 1 แสนบาทเรียก "สะพานจันทร์สม อนุสรณ์") พ.ศ. 2558 รื้อเพื่อสร้างใหม่โดยเทศบาลนครเชียงใหม่

ต่อมาหมอซีค (Dr.Marion Cheek) มิชชันนารีอเมริกันสร้างอีกสะพานหนึ่งด้วยไม้สักเรียกว่าสะพานหมอซีค

ครั้นทางรถไฟสายเหนือมาถึงเชียงใหม่ พ.ศ. 2464 เกิดธุรกิจการค้าตั้งแต่ย่านท่าแพ สันป่าข่อยไปตาม New Road คือถนนแม่ออน (ต่อมาเรียกถนนเจริญเมือง) ใน พ.ศ. 2466 ได้สร้างสะพานไม้สักอีกแห่งหนึ่งต่อมารื้อเป็นสะพานเหล็กหรือขัวเหล็ก ในแผนที่ของมิชชันนารีเมื่อ พ.ศ. 2456 จึงเรียกสะพานหมอซีคว่า Old Bridge และเรียกสะพานแห่งใหม่ว่า New Bridge ใช้งานจนถึง พ.ศ. 2509 จึงรื้อสร้างเป็นสะพานคอนกรีต เปิดใช้เมื่อ 26 ธันวาคม 2510 พร้อมสะพานเม็งราย ที่หนองหอย โดยทั้งสองสะพานดังกล่าวสร้างด้วยงบประมาณ 6 ล้านบาท

*นายแพทย์ มาเรียน เอ. ซีค (ที่มา: **ตามรอย 120 ปี ปริมส์รอยแยลสิริวิทยาลัย**, 2549 หน้า 20)*

Old Bridge
*สะพานไม้สักสร้างโดยหมอซีคพังลงเมื่อปี 1932/2475 (ที่มา: **ตามรอย 120 ปี ปริมส์รอยแยลสิริวิทยาลัย**, 2549 หน้า 103)*

*สะพานนวรัฐ New Bridge (1) สร้างด้วยไม้สักทรงโค้ง (ที่มา: บุญเสริม สาตราภัย, **ตานนาไทยในอดีต**, หน้า 94)*

*สะพานนวรัฐ New Bridge (2) สร้างด้วยเหล็ก (ที่มา: บุญเสริม สาตราภัย, **ตานนาไทยในอดีต**, หน้า 96)*

*"ขัวแตะ" สะพานไม้ไผ่ขัดแตะ ปี 2489 (ที่มา: ศรัสวดี อ๋องสกุล, **ประวัติศาสตร์ล้านนา**, 2558)*

สะพานนวรัฐ New Bridge (3) สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก (ที่มา: http://www.chiangmainews.co.th/page/archives/375104)

14. ชุมชนสงฆ์

14.1 ชุมชนในรูปแบบ "หมวดอุโบสถ"

ช่วงแรกของระบบเทศาภิบาลยังไม่ได้จัดการระบบปกครองของสงฆ์ ดังนั้นในเชียงใหม่ช่วงปี พ.ศ. 2440 จึงยังปรากฏความเป็นชุมชนสงฆ์ในรูปแบบที่เรียกว่า "หมวดอุโบสถ" แบ่งเป็น 26 หมวดอุโบสถทุกหมวดอุโบสถอยู่ภายใต้การปกครองของทุเจ้าปัญญา สังฆนายกซึ่งประจำที่วัดหัวข่วง[15]

กู่ครูบาปัญญาที่วัดหัวข่วง (ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

กล่าวโดยสรุปใน พ.ศ. 2440 มีการสำรวจพบว่าเชียงใหม่มีหัววัดเข้าประชุม 373 วัดแบ่งเป็น 26 หมวดอุโบสถ แต่ละหมวดอุโบสถมีความสัมพันธ์กันและกัน เช่นการลงโบสถ์ร่วมกัน ที่อุโบสถวัดหัวหมวด และแต่ละวัดต่างมีชาวบ้านผู้เป็นคณะศรัทธาดูแลวัด เมื่อมีงานปอยหลวงของวัดใดในหมวดอุโบสถเดียวกันสงฆ์และคณะศรัทธาของแต่ละวัดก็ต้องไปร่วมเป็นพิเศษ ฯลฯ ธรรมเนียมเหล่านี้ส่วนหนึ่งยังคงสืบทอดมาถึงปัจจุบัน เพียงแต่ปรับเปลี่ยนจำนวนวัดในบางหมวดอุโบสถ เช่นหมวดอุโบสถวัดนันทารามปัจจุบันเพิ่มวัดพวกข้าง วัดศรีปิงเมือง (เดิมเรียกวัดป่าลาน) เป็นต้น

เจ้าพระยาภาสกรวงศ์ (พร บุนนาค) (ที่มา: วุฒิชัย มูลศิลป์, การปฏิรูปการศึกษาในรัชกาลที่ 5, 2525)

14.2 การจัดการศึกษาสมัยใหม่ที่ยังคงให้ความสำคัญแก่วัด

ภายใต้การขยายตัวของระบบราชการแบบใหม่ จำเป็นต้องเร่งขยายการศึกษาระบบโรงเรียนด้วย ในยุคสมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศึกษาธิการ (พ.ศ. 2430-2435) ได้เสนอโครงการจัดการศึกษาหัวเมืองให้ใช้วัดเป็นสถานที่จัดตั้งโรงเรียนและให้พระสงฆ์มีบทบาทต่อไป

ครั้นสมัยเจ้าพระยาภาสกรวงศ์ (พร บุนนาค) เป็นเสนาบดีกระทรวงธรรมการคนแรก (พ.ศ. 2435-2445) ก็ได้เสนอให้มีจัดมณฑลเทศาภิบาลที่มีอยู่ขณะนั้น (พ.ศ. 2441) เป็น 6 มณฑลการศึกษา คือ

1. มณฑลกลาง รวมมณฑลกรุงเทพ มณฑลกรุงเก่า มณฑลนครชัยศรี
2. มณฑลเหนือ รวมมณฑลนครสรรค์ มณฑลพิษณุโลก มณฑลลาวเฉียง (ต่อมาเรียกมณฑลพายัพ)

3. มณฑลตะวันออก รวมมณฑลนครราชสีมา มณฑลเพชรบูรณ์ มณฑลลาวพวนและมณฑลลาวกาว

4. มณฑลตะวันออกเฉียงใต้รวมมณฑลปราจีนบุรี มณฑลเขมร

5. มณฑลตะวันตกเฉียงใต้ รวมมณฑลราชบุรี มณฑลชุมพร มณฑลนครศรีธรรมราช

6. มณฑลตะวันตก รวมมณฑลภูเก็ต มลายู และมณฑลไทรบุรี[16]

โดยให้โรงเรียนชั้นต้นคือโรงเรียนบุรพบท ก ข นโม ตั้งในวัด ให้พระสงฆ์เป็นผู้จัด กระทรวงมหาดไทยอุดหนุนทางธุรการ ซึ่งทั้งรัชกาลที่ 5 และสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส สมเด็จพระสังฆราช (พ.ศ. 2453-2464) ทรงเห็นชอบด้วย ในระยะแรกของระบบเทศาภิบาลวัดจึงยังมีบทบาทในการจัดการศึกษาระบบโรงเรียนชั้นต้น และพระสงฆ์ก็ได้รับการส่งเสริมให้เรียนรู้ในระดับสูงขึ้นโดยมีสถาบันการศึกษาของสงฆ์ทั้งสองนิกายคือให้สงฆ์ฝ่ายมหานิกายเรียนปริยัติธรรมชั้นสูงที่ มหาธาตุราชวิทยาลัย (สถาปนาเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2432 ต่อมาเรียก มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย (18 กรกฎาคม 2490) และสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกายเรียนที่มหามกุฏราชวิทยาลัย (สถาปนา 1 ตุลาคม 2436)

*สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส สมเด็จพระสังฆราช (พ.ศ. 2453-2464) (ที่มา: วุฒิชัย มูลศิลป์, **การปฏิรูปการศึกษาในรัชกาลที่ 5**, 2516)*

แต่ในทางปฏิบัติโรงเรียนในวัดได้รับการส่งเสริมน้อยมาก การขยายตัวจึงมีน้อย เช่น จากปี พ.ศ. 2427 ซึ่งเริ่มต้นมีโรงเรียนในวัดจัดตั้งได้ 23 โรง ปีต่อมา (2428) เพิ่มได้เพียง 7 แห่ง รวมเป็น 30 แห่ง ในปี พ.ศ. 2429 ในกรุงเทพมีโรงเรียนในวัด 21 แห่ง ตามหัวเมืองมีโรงเรียนในวัด 13 แห่ง ปี พ.ศ. 2433 ทั่วประเทศมีโรงเรียนในวัด 84 โรงเรียน หลังการประกาศจัดการเล่าเรียนหัวเมือง พ.ศ. 2441 มีโรงเรียนเพิ่มขึ้นคือปี พ.ศ. 2444 เพิ่มขึ้นเป็น 429 โรงเรียน แต่ในปีต่อมา (พ.ศ. 2445) พระสงฆ์ก็ถูกลดบทบาทลงด้วยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.121[17]

14.3 พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.121

หลังจากการปฏิรูประบบราชการทั้งในส่วนกลางและในหัวเมืองเข้าสู่ระบบเทศาภิบาลเต็มที่ แม้จะมีปฏิกิริยาตอบโต้จากท้องถิ่นทางส่วนกลางก็สามารถปราบปรามได้ทุกครั้ง ช่วงตั้งแต่ พ.ศ. 2445 ฝ่ายสงฆ์จึงได้ออกกฎหมายที่เรียกว่าพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.121 ออกใช้เพื่อรวมอำนาจของสงฆ์เข้าสู่ส่วนกลางขึ้นต่อมหาเถรสมาคม[18]

เสนาบดีกระทรวงธรรมการ สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์
1. เจ้าพระยาภาสกรวงศ์ (พร บุนนาค) (พ.ศ. 2435-2445)
2. เจ้าพระยาวิชิตวงศ์วุฒิไกร (ม.ร.ว. คลี สุทัศน์) (พ.ศ. 2445-2454)
3. เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (ม.ร.ว. เปีย มาลากุล) (พ.ศ. 2454-2458)
4. เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (พ.ศ. 2458-2469)
5. พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร (พ.ศ. 2469-2475)
*(ที่มา: วุฒิชัย มูลศิลป์, **การปฏิรูปการศึกษาในรัชกาลที่ 5**, 2516)*

หลังจากมีการประกาศใช้ พรบ.ลักษณะปกครองคณะสงฆ์แล้ว รัชกาลที่ 5 ก็โปรดฯ ให้ยกเลิก ประกาศจัดการเล่าเรียนในหัวเมือง พ.ศ. 2441 ยกบทบาทการจัดการศึกษาให้ กรมศึกษาธิการ กระทรวงธรรมการ ต่อมาในรัชกาลที่ 6 พ.ศ. 2459 ให้แยกงานในกระทรวงธรรมการออกเป็น 2 ส่วนงานด้านศาสนาให้กรมธรรมการดูแล งานด้านการศึกษาให้กรมศึกษาธิการดูแล และใน พ.ศ. 2462 ก็โปรดฯให้กรมธรรมการขึ้นต่อกระทรวงวัง และเปลี่ยนชื่อกระทรวงธรรมการเป็นกระทรวงศึกษาธิการมีบทบาทจัดการศึกษาเต็มที่ ลดบทบาทสงฆ์ในการจัดการศึกษาชัดเจนยิ่งขึ้น

*พระมหาสีสีพิศาลคุณ (พระมหาปิง) ผู้นำคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายมาเผยแพร่ในเชียงใหม่ (ที่มา: **หนังสือเกร็ดประวัติวัดเจดีย์หลวง**, หน้า 35)*

14.4 สองชุมชนสงฆ์ มหานิกาย-ธรรมยุติกนิกาย

ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 สงฆ์ถูกแยกเป็น 2 ฝ่ายคือมหานิกายและธรรมยุติกนิกาย ดังนั้นในรัชกาลที่ 5 เมื่อมีสถาบันการศึกษาปริยัติธรรมของสองนิกายเกิดขึ้น พระสงฆ์ที่เข้ามาศึกษาปริยัติธรรมสำเร็จส่วนหนึ่งก็กลับถิ่นฐาน ดังเช่นกรณีมหาปิงแห่งเชียงใหม่ได้เข้าศึกษาปริยัติธรรมที่มหามกุฏราชวิทยาลัย รับแนวทางของธรรมยุติกนิกาย เมื่อกลับสู่เชียงใหม่ในสมัย เจ้าอินทวโรรสสุริยวงศ์ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 8 (พ.ศ. 2444-2452) ก็แพร่ธรรมยุติกนิกาย

เกิดเป็นชุมชนของผู้ศรัทธาในธรรมยุติกนิกาย แบ่งแยกกับสงฆ์มหา-นิกาย โดยเรียกพระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกายว่า "ตุ๊บ้าน" และเรียกพระสงฆ์ฝ่ายมหานิกายและสงฆ์ฝ่ายพื้นเมืองว่า "ตุ๊ป่า" โดยฝ่าย "ตุ๊บ้าน" มีวัดเจดีย์หลวงเป็นศูนย์กลาง[19]

*พระอภัยสารทะ (ครูบาฝ่ายหิน) ผู้นำ "ตุ๊ป่า" (ที่มา: สมโชติ อ้อ-สกุล, **ชุมชนช่างในเวียงเชียงใหม่**, 2558 หน้า 141)*

14.5 ชุมชนสงฆ์พื้นเมือง

นอกจาก "ตุ๊ป่า" ซึ่งนำโดยครูบาโสภาแห่งวัดฝายหิน ต้านแนวทางของสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกายแล้ว การออกใช้ พรบ.ลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.121 ใน พ.ศ. 2445 ก็ส่งผลให้เกิดปฏิกริยาของสงฆ์ในพื้นเมืองเชียงใหม่-ลำพูน นำโดยครูบาศรีวิชัย (พ.ศ. 2421-2481) ได้ยืนหยัดปฏิบัติธรรมในแนวทางของพื้นเมืองจนต้องอธิกรณ์หลายครั้ง แต่ก็รอดพ้นจากการลงโทษ ทำให้เกิดเป็นตำนานยิ่งใหญ่ของชุมชนสงฆ์ฝ่ายพื้นเมืองและกลุ่มองค์กรนักพัฒนาในเวลาต่อมา[20]

*ครูบาเจ้าศรีวิชัย ถ่ายที่ต้นชบาในบริเวณพระบรมธาตุศรีจอมทอง เมื่ออายุ 45 ปี ใน ปี พ.ศ. 2467 (ที่มา: ดำราญ กาญจนดูหา, **รวมสุดยอดพระเครื่องเมืองลำพูน**, 2541 หน้า 105)*

15. จากชุมชนไพร่และทาสสู่ ชุมชนที่เป็นไทในกำกับของรัฐ

สังคมไทย ก่อน พ.ศ. 2448 ราษฎรหรือชาวบ้านเป็นผู้ถูกปกครองมีฐานะเป็นไพร่ และทาส ซึ่งในล้านนาก็เช่นกัน มังรายศาสตร์ระบุว่า "ท้าวพระยาครองเมืองได้ก็ด้วยไพร่" ไพร่ทุกคนต้องมีสังกัด แบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ (1) กลุ่มที่สามารถมารับใช้แรงงานตามที่มูลนายกำหนด กลุ่มนี้แบ่งเป็น 2 ส่วนคือส่วนที่ทำงานในกรมกองต่าง ๆ เรียกว่า ไพร่หลวง กับส่วนที่ทำงานรับใช้มูลนายเป็นสมบัติมูลนายเรียกว่าไพร่สม ซึ่งในล้านนาพบแต่ไพร่สมและมักเป็น "ไพร่ทั้งครอบครัว" ต่อมูลนายคนเดียวกันถือเป็น "เจ้านายของครอบครัว" (2) กลุ่มที่ไม่สามารถรับใช้ด้วยแรงงาน ก็ส่งส่วยมาแทนตามกำหนดเรียกว่าไพร่ส่วย

ชาวบ้านช่วงก่อน พ.ศ. 2448 อีกกลุ่มหนึ่งมีฐานะเป็นทาส หรือข้า โดยแบ่งได้เป็น 3 ประเภทคือ

(1) ทาสเชลย คือทาสที่ถูกกวาดต้อนมาในยามสงคราม ทาสเชลยที่เป็นมรดกสืบทอดมาตั้งแต่ครั้งปู่ครั้งพ่อถือเป็นกรรมสิทธิ์ของนายเงิน ทาสเชลยสามารถหาเงินมาไถ่ตัวเองได้โดยมีมูลค่าตามกำหนด เช่น ในเชียงใหม่และลำพูน ทาสชายมีค่าตัว 54 บาท ทาสหญิงมีค่าตัว 72 บาท ที่ลำปางทาสชายมีค่าตัว 45 บาททาสหญิงมีค่าตัว 60 บาท เป็นต้น

(2) ทาสสินไถ่ คือผู้ที่ขายตัวเองเป็นทาส หรือถูกขายเป็นทาส ต้องนำเงินมาไถ่ตัวจึงพ้นจากความเป็นทาส การซื้อขายจึงต้องมีการทำสัญญากันเป็นลายลักษณ์

(3) ข้าวัด คือทาสที่มีผู้อุทิศถวายให้วัด เพื่อทำหน้าที่ดูแลวัดวาอาราม[21]

ดังนั้นชุมชนของชาวบ้านในสังคมไทยก่อน พ.ศ. 2448 จึงไม่มีอิสระมากนักต้องอยู่ในแบบแผนของระบบไพร่-ทาส

ในสังคมไทยทั่วไปถือว่าใน พ.ศ. 2448 เมื่อทางราชการได้ใช้พระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหาร ร.ศ.124 (พ.ศ. 2448) กำหนดให้ชายฉกรรจ์ทุกคนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ คัดเลือกเป็นทหาร และการประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะทาษ รัตนโกสินทรศก 124 ที่ห้ามการซื้อขายทาสตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2448 เป็นจุดเปลี่ยนแปลงการควบคุมกำลังคนในสังคมไทย ระบบไพร่ทาสก็ค่อย ๆ หมดลง[22]

กรณีในล้านนาได้เริ่มต้นลดจำนวนทาสตั้งแต่ พ.ศ. 2443 โดยประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะทาษมณฑลตะวันตกเฉียงเหนือ รัตนโกสินทรศก 119 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 21 กันยายน 2443 ให้ลูกทาสที่เกิดตั้งแต่วันที่ 16 ธันวาคม ร.ศ.116 (พ.ศ. 2440) ให้พ้นค่าตัวเป็นไทและลูกทาสที่เกิดหลังวันดังกล่าวห้ามขายตัวเป็นทาส ส่วนพระราชบัญญัติลักษณะทาษศก 124 ที่ทางราชการประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. 2448 นั้นมีผลบังคับใช้ในมณฑลพายัพตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2455[23]

กล่าวโดยสรุปหลังปี พ.ศ. 2455 ในรัชกาลที่ 6 ชาวบ้านในล้านนาก็เป็นไทไม่ต้องเป็นไพร่ทาส แม้บรรดาชายฉกรรจ์อายุ 18 ปี ต้องถูกคัดเลือกเพื่อเกณฑ์ทหารก็นับว่ามีอิสระมากกว่าอยู่ในระบบไพร่-ทาส ชุมชนของชาวบ้านแต่ละชุมชนจึง "ดูเหมือน" เป็นชุมชนที่เป็นไท มีอิสระมากขึ้น แต่โดยเหตุที่ระบบเทศาภิบาลแผ่อำนาจและกลไกการควบคุมเข้มแข็งมากขึ้นตามลำดับด้วย ชุมชนที่เป็น "ไท" ดูเหมือนมีอิสระมากขึ้นก็ต้องถูกกำกับด้วยแบบแผนของราชการ ซึ่งเป็นแบบแผนที่ถูกกำหนดจากอำนาจรวมศูนย์ ที่มีพลังสืบต่อมาเป็นเวลานับศตวรรษ

*กองทหารไทยที่เพิ่งปรับปรุงตามแบบตะวันตกในเขตที่มีปัญหาเขตแดนและการกบฏทางตอนเหนือของประเทศ (ภาพและคำบรรยาย: นคร พันธุ์ณรงค์, **ปัญหาชายแดนไทย-พม่า**, 2540 หน้า 37)*

เชิงอรรถท้ายบท : ตอนที่ 6

1 พระบรมราโชวาทรัชกาลที่ 5 ถึงสมเด็จเจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ ที่ 2/6134 ลงวันที่ 8 กรกฎาคม ร.ศ.112

2 เจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่ (บรรณาธิการ). **เจ้าหลวงเชียงใหม่**. 2539. หน้า 123.

3 สรัสวดี อ๋องสกุล. **ประวัติศาสตร์ล้านนา**. พิมพ์ครั้งที่ 11. 2558. หน้า 358-359.

4 พรพรรณ จงวัฒนา. **กรณีพิพาทระหว่างเจ้านครเชียงใหม่กับคนในบังคับอันเป็นเหตุให้รัฐบาลสยามจัดการปกครองมณฑลพายัพ (พ.ศ. 2401-2445)**. วิทยานิพนธ์ อ.ม.จุฬาฯ. 2517. หน้า 112-117. และ รัตนาพร เศรษฐกุล. **ศาลต่างประเทศในภาคเหนือของประเทศไทย (พ.ศ. 2416-2480)**. วิทยานิพนธ์ อ.ม.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2524. หน้า 107-111.

5 สรัสวดี อ๋องสกุล. **ประวัติศาสตร์ล้านนา**. พิมพ์ครั้งที่ 11. 2558. หน้า 366-376.

6 สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ. **เทศาภิบาล**. อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพพระยาอรรถกระวีสุนทร. 9 พฤษภาคม 2503. หน้า 65-77.

7 สรัสวดี อ๋องสกุล. การปฏิรูปการศึกษาในล้านนา:การสร้างเอกภาพแห่งชาติ (พ.ศ.2446-2475). ใน **วัฒนธรรมและการเมืองล้านนา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพ: สำนักพิมพ์ต้นอ้อ. 2542. หน้า 90. ตารางแสดงอัตราเฉลี่ยจำนวนข้าราชการแต่ละระดับในมณฑลพายัพ พ.ศ. 2462.

8 สรัสวดี อ๋องสกุล. **ประวัติศาสตร์ล้านนา**. พิมพ์ครั้งที่ 11. 2558. หน้า 338-345.

9 สรัสวดี อ๋องสกุล. **ประวัติศาสตร์ล้านนา**. พิมพ์ครั้งที่ 11. 2558. หน้า 345-349.

10 สรัสวดี อ๋องสกุล. **ประวัติศาสตร์ล้านนา**. พิมพ์ครั้งที่ 11. 2558. หน้า 372-373.

11 สมโชติ อ๋องสกุล. "หนึ่งศตวรรษแห่งการต่อสู้เพื่ออำนาจท้องถิ่นของภาคประชาชนในล้านนา". **ศึกษาศาสตร์สาร**. ปีที่ 22-27 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2543. หน้า 119-138.

12 **แผนที่เชียงใหม่**. เขียนโดย Jame Mc Carthy. เมื่อ พ.ศ. 2443.

13 รายงานประจำปีเทศบาลนครเชียงใหม่.

14 ปลายอ้อ ชนะนันท์. **บทบาทนายทุนพ่อค้าที่มีต่อการก่อและขยายตัวของทุนนิยมภาคเหนือในประเทศไทย พ.ศ. 2464-2523**. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2529. และชัยวัฒน์ ศุภดิลกลักษณ์. **พ่อค้ากับการพัฒนาการเศรษฐกิจ: ลำปาง**. ภาคนิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิตสาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2541. หน้า 141.

15 สมโชติ อ๋องสกุล. **ชุมชนสงฆ์ ชุมชนวัด ในเชียงใหม่: ประวัติศาสตร์ชุมชน** เล่ม 2. (อยู่ระหว่างการตีพิมพ์).

[16] ณรงค์ นุ่นทอง. **การปฏิรูปการปกครองมณฑลนครศรีธรรมราชในสมัยพระยาสุขุมนัยวินิตเป็นข้าหลวงเทศาภิบาล (พ.ศ. 2439-2449)**. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม มศว.ประสานมิตร. 2520. หน้า 180-186.

[17] พาสนา กิจถาวร. **บทบาทของคณะสงฆ์ในเรื่องการศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว**. วิทยานิพนธ์ อ.ม.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2524. หน้า 52-53 และ 124.

[18] พรบ. ลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.121. ใน พาสนา กิจถาวร. เรื่องเดียวกัน. หน้า 236-250.

[19] สมโชติ อ๋องสกุล. "หนึ่งศตวรรษแห่งการต่อสู้เพื่ออำนาจท้องถิ่นของภาคประชาชนในล้านนา". **ศึกษาศาสตร์สาร**. ปีที่ 22-27 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2543. หน้า 125-126.

[20] สมโชติ อ๋องสกุล. เรื่องเดียวกัน. **ศึกษาศาสตร์สาร**. หน้า 126-131.

[21] สรัสวดี อ๋องสกุล. **ประวัติศาสตร์ล้านนา**. พิมพ์ครั้งที่ 11. 2558. หน้า 433-444. ศิลาจารึกวัดเกต และ ศิลาจารึกวัดเชียงมั่น.

[22] อัญชลี สุสายัณห์ (พ.ศ. 2495-2545). **ความเปลี่ยนแปลงของระบบไพร่และผลกระทบต่อสังคมไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว**. วิทยานิพนธ์ อ.ม.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2524. หน้า 290-292.

[23] สรัสวดี อ๋องสกุล. **ประวัติศาสตร์ล้านนา**. พิมพ์ครั้งที่ 11. 2558. หน้า 449-452.

โรงเรียนมหาดเล็กหลวง ตั้งในบริเวณเวียงเจ็ดติน ช่วงพ.ศ. 2458-2468
*(ที่มา: สรัสวดี อ๋องสกุล, **ประวัติศาสตร์ล้านนา**, พิมพ์ครั้งที่ 11, 2558)*

ตอนที่ 7
ชุมชนในเชียงใหม่ช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง และหลังสงครามโลก

1. คนญี่ปุ่นในเชียงใหม่ช่วงก่อนสงครามโลก

เชียงใหม่ก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง (พ.ศ. 2484-2488) มีสินค้าญี่ปุ่น ภาพยนต์ญี่ปุ่น และคนญี่ปุ่นจำนวนหนึ่งและคนที่ชาวเชียงใหม่สมัยนั้นรู้จักดีคือเจ้าของร้านถ่ายรูปชื่อนายทานาคามีบ้านอยู่ข้างโบสถ์คริสต์จักรที่ 1 เพราะมีรูปถ่ายฝีมือนายทานาคาอยู่ตามบ้านเรือน และห้างตุ๊กกระตาของชาวญี่ปุ่นที่ถนนท่าแพ

นายเย็ม ทานาคา
(Mr. Morinosuke Tanaka)

นายทานาคาที่น้ำตกห้วยแก้ว
(ข้างหน้าขวามือคือนายทานาคา)
*(ที่มาภาพและคำบรรยาย: บุญเสริม สาตราภัย, **เชียงใหม่ในความทรงจำ**, 2554)*

ห้างสรรพสินค้าเชียงใหม่ในอดีต เจ้าของเป็นชาวญี่ปุ่น
*(ที่มา: บุญเสริม สาตราภัย, **ล้านนาไทยในอดีต**, 2522)*

กู่นายทานาคาที่วัดท่าสะต๋อย อ.เมือง จ.เชียงใหม่
(ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล 6 เมษายน 2559)

2. เชียงใหม่ในช่วงสงครามโลก

ทหารญี่ปุ่นบุกบางปู
*(ที่มาภาพและบรรยาย: **รักชาติยิ่งชีพ ของเราปฏิบัติการลับเพื่อชาติของ ผู้แทนร ทอง กันทาธรรมและเสรีไทย แพร่ ในสงครามโลกครั้งที่ 2**, 2552 หน้า 46)*

เรื่องราวของทหารญี่ปุ่นเข้าตั้งฐานทัพในเชียงใหม่ช่วง พ.ศ. 2484-2488 เป็นเรื่องที่อยู่ในความทรงจำของผู้ร่วมสมัยที่ยังมีชีวิตอยู่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเปลี่ยนแปลงของชุมชนในเมืองจึงขอประมวลไว้ดังนี้

2.1 กองทัพทหารญี่ปุ่นและกองทัพไทยตั้งที่พักทัพในตัวเวียงหลายที่ คือทหารญี่ปุ่นตั้งทัพพักที่วัดต่าง ๆ เช่น วัดดับภัย วัดหม้อคำตวง วัดหมื่นสาร วัดหมื่นเงินกอง วัดศรีดอนไชย วัดเมืองมาง วัดเชษฐา วัดเจดีย์หลวง วัดช่างเคี่ยน บริเวณโรงเรียนสตรีวัฒโนทัยพายัพ เป็นต้น ทหารญี่ปุ่นใช้บริเวณบริเวณโรงพยาบาลประสาทเชียงใหม่หน้าวัดสวนดอกเป็นที่ตั้งคลังน้ำมัน ใช้บริเวณที่ปัจจุบันเป็นโรงแรมลานนาพาเลสเป็นที่ตั้งรถถังปืนใหญ่ต่อสู้ทางอากาศ (ปตอ.) จำนวน 4 คันรถ มีกองบัญชาการอยู่ที่โรงเรียนจีนฮั้วเองที่ ถนนช้างคลาน ส่วนทหารไทยตั้งกองทหารที่วัดต่าง ๆ เช่น วัดควรค่าม้า วัดชัยพระเกียรติ ฯลฯ

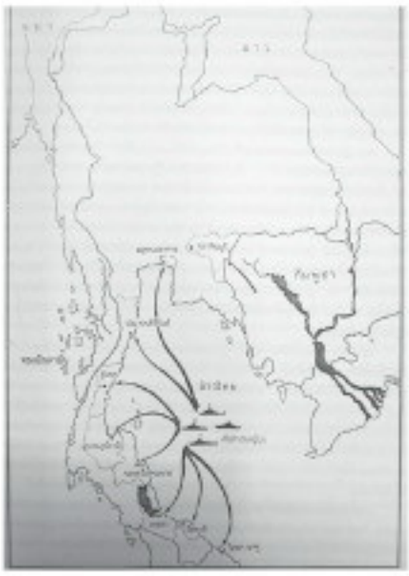

*แผนที่สังเขปแสดงแนวบุกเข้าสู่ประเทศไทยของกองทัพญี่ปุ่น เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2484 (ที่มา: **หนังสือประวัติศาสตร์การสงครามของไทยในสงครามมหาเอเชียบูรพา**, หน้า 44)*

*แผนที่สังเขปแสดงแนวรบในบริเวณภาคกลางของพม่าระหว่างมีนาคม-พฤษภาคม 2488 อันเป็นช่วงสุดท้ายของสงครามมหาเอเชียบูรพา (ที่มา: **หนังสือประวัติศาสตร์การสงครามของไทยในสงครามมหาเอเชียบูรพา**, หน้า 44)*

ชาวญี่ปุ่นในเชียงใหม่ร่วมรำลึกถึงทหารญี่ปุ่นในสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่วัดหมื่นสารเชียงใหม่ บริเวณที่เคยเป็นโรงพยาบาลทหาร ในวันที่ 15 สิงหาคมของทุกปีโอกาสวันยุติสงคราม (ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

แผนผังแสดงที่ตั้งกองทัพญี่ปุ่นในบริเวณโรงเรียนสตรีวัฒโนทัยพายัพ

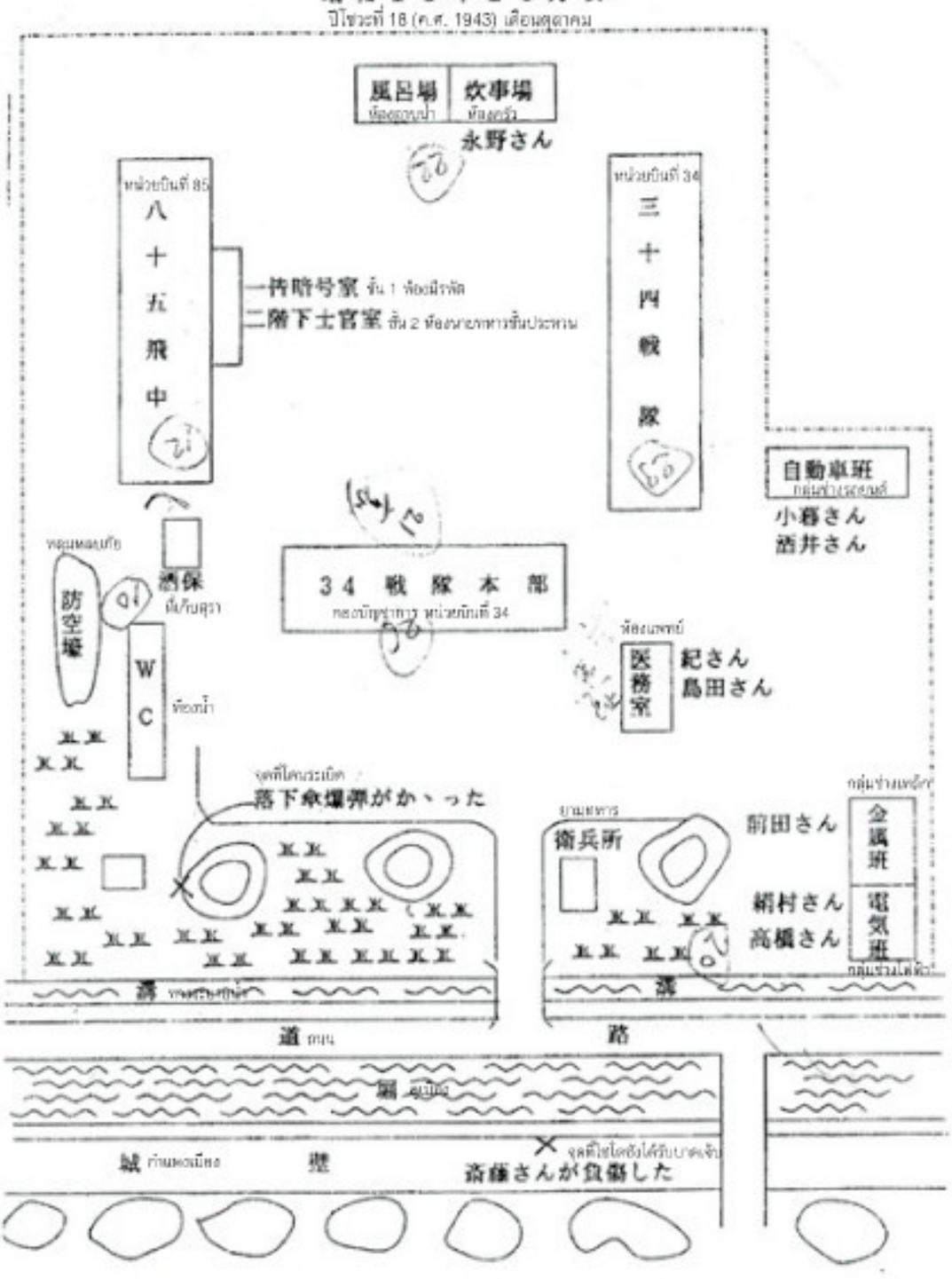

แผนผังแสดงที่ตั้งฐานทัพกองทัพญี่ปุ่นในบริเวณโรงเรียนสตรีวัฒโนทัยพายัพ
(แปลเป็นภาษาไทยโดย: นางสาวสิริรัศมิ์ ย้องสกุล นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยวาเซดะ กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น เมื่อ 16 พ.ค. 2559) (ขอบคุณอาจารย์จงกลชัย ใจปัญญา ครูสังคมศึกษาโรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ ผู้เก็บรักษาเอกสารชุดนี้ ซึ่งเอกสารนี้ได้มีการนำเสนอครั้งแรกครั้งเตรียมจัดทำหนังสือโรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ ครบ 100 ปี (พ.ศ. 2449-2549) โอะสึคะเระ ซะมะ เดะชิตะ "แม่น้ำ" ผู้แปล)

ป้ายภาษาญี่ปุ่น ตั้งบริเวณหน้าอาคารการเปรียญ วัดหมื่นสาร (ปัจจุบันเป็นพิพิธภัณฑ์ครัวเงินวัดหมื่นสาร) เขียนโดยนายทหารญี่ปุ่น แปลเป็นภาษาไทยโดยชาวญี่ปุ่นเช่น ศาสตราจารย์ ดร.เออิจิ มูราชิมา มหาวิทยาลัยวาเซดะ (เมื่อพ.ศ. 2541) โยชิยูกิ มาซูฮารา (เมื่อพ.ศ. 2542) และอาอิ (เมื่อพ.ศ. 2543) มีข้อความในแผ่นแรกว่า "ทำบุญผี กรุณาอื่น สวรรค์ ให้นอนสงบ พวกเราสมาคมทหารที่ผ่านศึกสงครามโลกมาทำบุญที่นี่ ที่เชียงใหม่ ที่นี่เป็นโรงพยาบาลสำหรับทหาร 1970/2/2" ต่อมา ค.ศ. 1980 ได้มาเขียนไว้อีกครั้ง (ม้าผู้แปลและถ่ายภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

2.2 ระยะเริ่มต้นของสงครามชาวบ้านส่วนใหญ่ยังไม่อพยพออกนอกเมือง มีแต่การขุดหลุมหลบภัยในบ้าน สถานที่ทำงาน โรงเรียน เป็นหลุมสูงประมาณแค่อกยาวเป็นรูปฟันปลา เมื่อเครื่องบินฝ่ายสัมพันธมิตรบินมา ทางการจะให้สัญญานเป็นเสียงหวอดังทั่วเมืองเชียงใหม่ สัญญานเสียงหวอติดอยู่ที่อาคาร 3 ชั้นของร้านรัตนผล ถนนท่าแพ โดยมีต้นยางสูงบริเวณประตูเชียงใหม่เป็นหอสังเกตการณ์มีเจ้าหน้าที่ส่องกล้องดูเครื่องบิน เมื่อได้ยินเสียงสัญญานทุกคนต้องวิ่งลงหลุมหลบภัย หลุมหลบภัยขนาดใหญ่ของเมืองอยู่ที่ข้างร้านรัตนผล

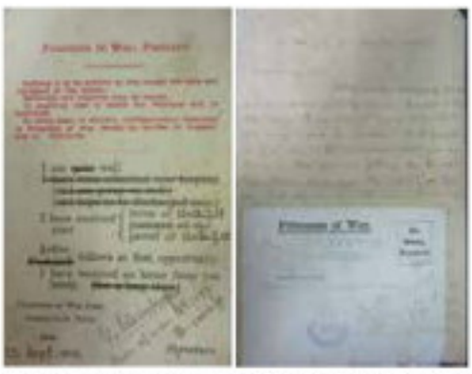

จดหมายของ มร.เอมิล ไอเซนโฮเฟอร์ (ค.ศ. 1879-1962) วิศวกรชาวเยอรมันผู้สร้างทางรถไฟสายเหนือตอดอุโมงค์ขุนตานในฐานะเชลยศึกถูกจับตัวส่งไปอินเดียส่งถึงภริยาที่เชียงใหม่ (ขอบคุณคุณปรียา อัยยเสน หลานสาวของ มร.ไอเซนโฮเฟอร์ มอบภาพและเอกสารชุดนี้)

เวลากลางคืนต้องพรางไฟ โดยใช้ผ้าดำหรือน้ำเงินคลุมหลอดไฟ ต่อมาน้ำมันที่ใช้สำหรับเครื่องปั่นไฟฟ้าของเมืองเชียงใหม่ขาดแคลน ไม่มีไฟฟ้าใช้ต้องใช้ตะเกียงกันอีกครั้งหนึ่ง เมื่อน้ำมันก๊าดขาดตลาดต้องใช้ไขวัวไขควายมาแทน[1] โดยทางการได้ประกาศให้ทุกคนต้องปฏิบัติตั้งแต่ 8 ธันวาคม 2484 ซึ่งเป็นวันที่ในเชียงใหม่กำลังจะมีการคัดเลือกนักกีฬาประเภทวิ่ง 1,500 เมตร ที่โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย ทางการได้ประกาศงดกิจกรรมทั้งหมดและประกาศรับสมัครยุวชนทหารเพื่อช่วยเหลือทางราชการ เข้าฝึกที่ค่ายกาวิละ ผู้ผ่านการฝึกได้เป็นยุวชนทหารมีเครื่องแบบยุวชนทหารเป็นกางเกงสีเขียวขี้ม้าขาสั้น เสื้อแขนสั้นสีเดียวกับกางเกง ถุงเท้ายาว

สีดำ รองเท้าสีดำ สวมหมวกทรงหม้อตาลสีเขียวทหารมีแถบสีแดง ได้รับแจกดาบปลายปืนยาวประมาณ 1 ศอกเป็นอาวุธ ถูกส่งไปทำงานร่วมกับตำรวจยึดบ้านฝรั่ง และเข้าเวรตรวจเรื่องการพรางไฟ บ้านไหนไม่ใช้ผ้าพรางไฟจะเคาะประตูแจ้งให้ทราบ[2]

หลังจากฝ่ายสัมพันธมิตรทิ้งระเบิดที่สถานีรถไฟเมื่อ 21 ธันวาคม 2486 เวลา 16.00 น.[3] สร้างความเสียหายหนักแก่สถานีรถไฟ ชีวิต 10 กว่าคน บ้านเรือน และโรงสีข้าวข้างเคียง เช่น โรงสีง่วนฮวดเฮ็งของเถ้าแก่หน่อ (นายอมร ชวชาติ) เกิดไฟไหม้นานเพราะไม่มีรถดับเพลิง[4] และต่อมามีการโจมตีทางอากาศอีก 2 ครั้ง สร้างความเสียหายแก่บ้านเรือนและโรงสีข้าว เช่นโรงสีข้าวแสงไทยของเถ้าแก่โอ้วที่หนองประทีป[5]

โรงสีข้าวข้างสถานีรถไฟเชียงใหม่ (ภาพโดย: สมโชติ อ้องสกุล)

บริเวณที่ตั้งโรงสีข้าวแสงไทยของเถ้าแก่โอ้ว ปัจจุบันยังมีหลุมระเบิด (ขอบคุณ อ.ชัยยศ ชัยนิลพันธ์ ผู้นำชม เมื่อ 1 เมษายน 2559)

ตั้งแต่นั้นจึงมีการแตกตื่นอพยพออกนอกเวียง เช่น ที่ทำการอำเภอเมืองย้ายไปที่วัดบ้านท่อ ต.ป่าตัน[6] ที่ทำการศาลากลางจังหวัดไปที่วัดข่วงสิงห์ (คำบอกเล่าของอดีตเจ้าอาวาสวัดพระสิงห์) สถานีตำรวจกองเมืองย้ายไปอยู่ที่วัดข่วงสิงห์ โดยมีสถานที่รับแจ้งความอยู่ที่วัดศรีเกิด[7] ชาวบ้านบางส่วนหนีไปอยู่ทางหางดง เช่น บ้านสันป่าสัก[8] บางส่วนหนีไปอยู่ที่ผาผัวะ อำเภอจอมทอง[9]

2.3 กลุ่มคนที่ได้รับความเจ็บปวดจากการเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นคือมิชชันนารี และคนตะวันตกที่เคยเป็น "ชุมชน" ที่มีเพียบพร้อมทุกอย่าง ทั้งโรงพยาบาล โรงเรียน ร้านค้า สโมสร และสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อมคนรับใช้ชาวพื้นเมือง ครั้นเกิดสงครามโลกครั้งที่สองรัฐบาลไทยให้ความร่วมมือกับกองทัพญี่ปุ่น ยึดทรัพย์สินของมหาอำนาจตะวันตกในฐานะชาติศัตรู เปลี่ยนชื่อสถานที่ของตะวันตกเป็นชื่อไทย เช่น โรงพยาบาลแมคคอมิค (เปิดเมื่อ พ.ศ. 2468) ถูกเปลี่ยนชื่อเป็นโรงพยาบาลเสรีเริงฤทธิ์ โรงพยาบาลมิชชั่น น่านถูกเปลี่ยนชื่อเป็นโรงพยาบาลอาทิตย์ทิพยอาภา โรงพยาบาลมิชชันที่แพร่ถูกเปลี่ยนเป็นโรงพยาบาลพหลโยธิน และโรงพยาบาลโอเวอร์บรุ๊คที่เชียงรายถูกเรียกว่าโรงพยาบาล น.1 ถือเป็นโรงพยาบาลของทหาร ฯลฯ บรรดาแพทย์และมิชชันนารีต้องหลบหนีภัยออกจากประเทศไทย เช่น นายแพทย์เอ็ดวิน ซี คอร์ต (คศ.1897-1950) แพทย์ใหญ่ประจำโรงพยาบาลแมคคอมิค ต้องพาครอบครัวหนีไปทางพม่าและอินเดีย

นายแพทย์เอ็ดวิน ซี คอร์ต (Edwin C. Cort) ภาพจาก http://www.mccormick.in.th/about_ec.htm

หลายคนต้องไปเสียชีวิตไประหว่างหนีภัย ทรัพย์สินที่เคยสร้างสมก็ถูกยึดและนำแยกย้ายเกือบหมดสิ้น ทายาทของชาวตะวันตกผู้ร่วมสมัย เช่น แจ็ค เบน (Jack Bain: พ.ศ. 2464-2556) แห่งชุมชนวัดเกตรับรู้เรื่องสมบัติของพ่อคือวิลเลี่ยม เบน (Mr.William Bain) ซึ่งเป็นผู้จัดการบริษัทบริติช บอร์เนียว (British Borneo Company, Ltd.) คนสุดท้ายที่ถูกยึดไปครั้งนั้นอย่างเจ็บปวดลึก ๆ[10]

ชาวตะวันตกที่หนีไม่ทันก็ถูกทหารญี่ปุ่นจับตัวไปกักตัวไว้ที่วัดเจดีย์หลวง และบังคับใช้งานเช่นขับรถบรรทุก ใช้แรงงานแบกหามเช่นขนข้าวสารขึ้นรถบรรทุก ฝรั่งที่ถูกจับไม่ได้สวมเสื้อ สวมเพียงกางเกงขาสั้น ห้ามสูบบุหรี่ ถ้าทำผิดก็ถูกทหารญี่ปุ่นตบหน้า[11]

2.4 นอกจากกลุ่มชาวตะวันตกแล้ว ยังปรากฏว่าในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง พ่อค้าจีนในเชียงใหม่ถูกทหารญี่ปุ่นจับกุมหลายคน เช่น นายตันง่วนชุน นายบุญเปล่ง เลาหะเพ็ญแสง นายหมาแดง เล่าโฮงเสง รวมทั้งนายไกรศรี นิมมานเหมินท์ด้วย[12]

2.5 ช่วงสงครามโลก นักเรียนที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จะได้รับการเลื่อนขึ้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยไม่ต้องมีการสอบ และในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก็ให้ผ่านด้วยคะแนนร้อยละ 45 เรียกนักเรียนรุ่นนี้ว่า "รุ่นโตโจ" ตามชื่อนายพลโตโจ ฮิเดกิ นายกรัฐมนตรี (ค.ศ. 1941-1944) ผู้นำกองทัพญี่ปุ่น

นายพลโตโจ ฮิเดกิ ขณะฟังคำพิพากษาตกเป็นอาชญากรสงคราม เมื่อ 12 พ.ย. 1948 (ที่มา: ยิมาอิ ฮิซาโอะ ***15 สตรีหมายเลขหนึ่งแห่งแดนอาทิตย์อุทัย*** *กทม: มติชน 2555 หน้า 64)*

โรงเรียนของมิชชันนารี คือโรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย โรงเรียนดาราวิทยาลัย โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย โรงเรียนเรยีนาเชลีวิทยาลัย และโรงเรียนพระหฤทัยต้องถูกปิดชั่วคราว นักเรียนแต่ละโรงเรียนต้องหาที่เรียนใหม่ เช่น นักเรียนโรงเรียนดาราวิทยาลัยส่วนหนึ่งเรียนที่โรงเรียนสตรีศรีนคร ในบริเวณบริษัทบอร์เนียว หน้าวัดเกตการาม ซึ่งมีครูโรงเรียนดาราวิทยาลัยมาสอน (เปิดได้ 3-4 ปีหยุดกิจการ) นักเรียนโรงเรียนสตรีวัฒโนทัยพายัพซึ่งโรงเรียนถูกยึดเป็นที่ตั้งกองบัญชาการทหารญี่ปุ่น ระยะแรกย้ายไปเรียนที่โรงเรียนจีนที่ข้างคลานคือฮั่วเอง ระยะต่อมาไปเรียนที่วัดหนองผึ้ง สารภี นักเรียนโรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัยและมงฟอร์ตวิทยาลัยส่วนหนึ่งเข้าเรียนที่โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย ซึ่งช่วงสงครามโลกแยกระดับมัธยมต้นเรียนที่วัดศรีบุญเรือง เวียงกุมกาม ระดับมัธยมปลายเรียนที่วัดเสาหิน เมื่อสงครามสงบส่วนใหญ่จึงกลับเรียนในโรงเรียนเดิมกัน[13]

2.6 บันทึกของพ่อเลี้ยงเมืองใจ เหตุการณ์ช่วงสงครามโลกครั้งที่สองในเชียงใหม่ ศาสนาจารย์ เมืองใจ ขัยนิลพันธ์ (พ.ศ. 2430-2512) ได้บันทึกรายวันไว้ใน สมุดจดความจำ จึงขออนุญาตนำบางส่วนมาเผยแพร่ตามภาษาเขียนในบันทึกเวลานั้นดังนี้

ศาสนาจารย์เมืองใจ ชัยนิลพันธ์ (พ.ศ. 2430-2512)

ศาสนาจารย์เมืองใจ ชัยนิลพันธ์ (พ.ศ. 2430-2512) และ แม่เลี้ยงคำมูล ชัยนิลพันธ์ (พ.ศ. 2435-2529)

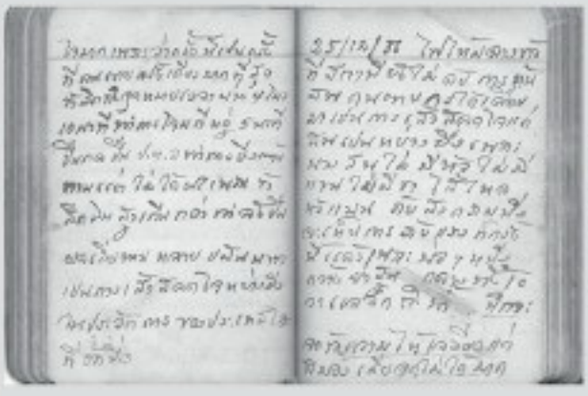

สมุดจดความจำ พ่อเลี้ยงเมืองใจ ชัยนิลพันธ์ (ขอบคุณ อาจารย์ชัยยศ ชัยนิลพันธ์ ผู้มอบเอกสารและภาพในครอบครัว)

1/5/86 ยี่ปุ่นมาถามเรื่องคริสเตียนที่เชียงใหม่

14/5/86 เวลา 4.30 น. ไฟไหม้โรงสีเจ็กบูเทียมเสียหายหมด ข้าวเปลือกทั้ง 1 พันกระสอบเสียหายหมด

30/5/86 รื้อหลังคาที่จวนข้าหลวงท่าเจดีย์กิ่ว

5/6/86 เครื่องบินยี่ปุ่นตกที่บ้านกะละโป่ 1 เครื่อง นักบินปลอดภัยแต่เครื่องเสียหาย

2/7/86 ตั้งแต่เกิดมาเคยเห็นการแห่ต้นโพธิ์วันนี้เป็นครั้งแรก

6/7/86 มีการแห่ต้นไม้สลีขึ้นบนดอยสุเทพ

10/9/86 ทหานยี่ปุ่นยกเข้ามาตั้งเชียงใหม่มีม้าและรถสองล้อลากของ ม้าขนาดใหญ่พักตามวัดแลโบถสคริสจักรที่ 1 แลวัดในเมือง นอกเมือง เต็มไปหมด ทยอยกันมาเรื่อย

12/9/86 วันนี้พวกยี่ปุ่นมาหยู่อีก

15/9/86 ฝนตกตลอดคืน น้ำถ้วมบ้านจากบ้านถึงห้างหลวงอนุสารเป็นครั้งที่ 2 คือเมื่อปี 2480 ก็นองมากเช่นนี้ แต่ถ้วมตลอดถนน จะเริ่มเมื่อครั้งถ้วมแต่ฝั่งตะวันตกเท่านั้น

17/9/86 น้ำนองจากครั้งแล้วแต่ลดไปแล้ว กลับขึ้นมาอีกเกือบเท่าเดิม จนถึงวันที่ 22 ก็ยังไม่ลด การเสียหาย ข้าวตาย วันที่ 22 นี้ยังไม่เท่าเดิมค้างสัก 6 นิ้ว

ศาสนาจารย์มีองใจ ชัยมิลพันธ์ (พ.ศ. 2430-2512) และ แม่เลี้ยงคำมูล ชัยมิลพันธ์ (พ.ศ. 2435-2529)

25/9/86 น้ำถ้วมบ้านแห้งไปแล้วแต่แม่ปิงยังเต็มฝั่งหยู่เหมือนเก่ามีเรือบินข้าสึกมา 1 ลำผ่านไปทางใต้มาทิ้งใบปลิว

28/9/86 ยี่ปุ่นเอาเงินค่าเช่ากับค่าขนของมาให้รวม 60 บาทถ้วนสำหรับเดือนกันยายนเท่านั้น

7/10/86 มีเครื่องบินข้าสึกบินผ่าน 1 เครื่องไปทิสตวันออก

15/10/86 เวลา 14.40 น.มีเครื่องบินข้าสึกมาเปิดไซเรนวันนี้เปนครั้งแรกในปีนี้

17/10/86 กำลังสวดมีเสียงไซเรนแต่พวกเราสวดกันจนเสีด

20/10/86 มีเครื่องบินยี่ปุ่นมาประจำที่สนามบินหลายเครื่อง

31/10/86 อาทิตนิ้งดการประชุมสวด เพราะทางการห้ามเด็ดขาด

เวลา 21.30 น. แผ่นดินไหว

2/11/86 ตอนบ่ายพวกทหานยี่ปุ่นขึ้นรื้อหลังคาหอ ระคังเอาไม้กางเขนลง แลตั้งปืนกลบนหอระคังนั้นนับเปนประวัดการในชีวิตของเราที่เห็นหลายหยาง

17/11/86 มีเครื่องบินมาแลเปิดสันญานหลบไพเวลาเที่ยงคืน 12.15 น.

20/11/86 วันนี้เปนวันที่ข้าสึกได้มาทำการทิ้งระเบิดที่สนามบินของเรามีการทิ้งระเบิดไฟแลยิงปืนกลกลาดลงมาถูกใส่นักบินตายคาที 4 คน ละเอียด หมดอีก 3 คนไปตายที่โรงพยาบาลเสรีเริงริตแลชาวบ้านกำลังเกี่ยวข้าวตาย 1 คน โคตายสามตัว เครื่องบินถูกไฟไหม้รวม 8 เครื่อง นับว่าเป็นมหาพัยอย่างใหย่ พร้อมกันนี้เครื่องบินฝูงนี้ไปทิ้งระเบิดที่ลำปาง

*น้ำท่วมถนนช้างม่อย (ที่มาภาพและคำบรรยาย: บุญเสริม สาตราภัย, **อดีตลานนา**, หน้า 71)*

*น้ำท่วมถนนวิชายานนท์ (ที่มาภาพและคำบรรยาย: บุญเสริม สาตราภัย, **อดีตลานนา**, หน้า 72)*

เหมือนกัน รวมทิ้งที่เชียงใหม่ 8 เครื่อง ลำปาง 5 เครื่อง รวม 12 เครื่องเป็นเครื่อง 4 เครื่องยนต์

23/11/86 ตอนบ่าย 16.30 มีสัญญาณไพยทางอากาสดังขึ้น นัยว่ามีเรือบินของข้าสึกเข้ามาในเขตรอำเภอเมือง แต่ไม่มีทิ้งที่ไหน

24-25-26-27-28/11/86 มีเครื่องบินข้าสึกมาตรวจการจนถึงวันที่ 28 มีเครื่องบินข้าสึกบินผ่านเชียงใหม่ 8 ลำ แต่ไม่ได้ทำการโจมตีหย่างไร

30/11/86 ไปยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินของโรงพิมพ์ต่อกัมการจัดการทรัพย์ของชนต่างด้าว พรุ่งนี้จะมีการขายทอดตลาดข้าวของต่าง ๆ ของนายแวลส์ ไรเชียย นะที่บอเนียว

พ่อเลี้ยงเมืองใจ ที่ทางเข้าถ้ำเชียงดาว

1/12/86 มีการขาดทอดตลาดซับสินคนต่างด้าว

2/12/86 มีเครื่องบินข้าสึกเข้ามาตรวจการ 2 ครั้ง

4-5-10/12/86 มีการขายทอดตลาดของคนต่างด้าว

17/12/86 เวลาบ่าย 3 โมง 13 นาทีสัญญาณอันตลาย (เขียนด้วยดินสอ บินเข้ามาเฉย ๆ ไม่ได้โจมตีอะไร)

18/12/86 เวลา 11.15 น. มีสัญญานอันตลาย กำลังไปดูการขายซับคนต่างด้าวที่ห้างบอเนียว วิ่งไปแอบไม้ฉำฉาหน้าห้าง

19/12/86 เวลา 9 โมงครึ่งมีสัญญาณอันตรายอีก บินผ่านไปเฉย ๆ ไปทางทิศตะวันออก เราสังหรณ์ใจว่ามันคงจะเล่นงานเราแน่ในเร็ว ๆ นี้ (เขียนดินสอ)

21/12/86 วันนี้เปนวันที่นับว่าร้ายแรงที่สุดตั้งแต่เชียงใหม่ตั้งมาคือมีเครื่องบินข้าสึกรวม 29 เครื่องได้มาทำการโจมตีสถานีเชียงใหม่ทำลายสถานีขายตั๋วออฟฟิดสินค้าตลอดถึงตลาดต้นโพแลจากหัวแถวตะวันตกตลอดถึงโรงสีโพทองถูกละเบิดปนปี่หมด ไฟไหม้ฉางข้างเปลือกแลบ้านเรือนราสดรตายนับ 100 กว่าสพที่ตายหยู่ในไฟยังเอาออกไม่ได้ มีโค หมู แล ไปตายโรงพยาบาลนับว่าเปนภาพที่หน้าอนาดอเนจใจมาก เพราะว่าครั้งนี้เปนครั้งที่คนตายครั้งเดียวมากที่สุด ข้าสึกถึงจุดหมายเวลา บ่าย 4 โมง 10 นาที ที่ทำการโจมตีหยู่ 5 นาที ปืนกล ปืน ป.ต.อ.ท่าทางยิงต้านทานแต่ไม่ได้ผลเพราะข้าสึกบินสูงเกินกว่ากำลังปืน ผลเสียหายหลายแสนบาทเปนการเส้าสลดใจหย่างยิ่งในประวัดการของประเทสไทยที่รักยิ่ง

25/12/86 ไฟไหม้ฉางข้าวที่สถานียังไม่ดับ การค้นสพคนตายคงได้เลื่อยมาเปนการเส้าสลดใจแก่สพเป็นหย่างยิ่งเพราะบางสพไม่มีหัวไม่มีแขนไม่มีขาไส้ไหล หัวแบน ภัยสงคราม

พึ่งจะเห็นการร้ายแรงก็ครั้งนี้แล้ว เพราะบ่อ ๆ หนึ่งกว้างผ่าศูนกลางทั้ง 10 วา และลึกถึงน้ำ นึกจะจดข้อความให้เลอียดแต่สมองเสียจดไม่ได้มาก (ตัวหนังสือสีแดง)

27/12/86 มีเครื่องบินมาอีกเวลา บ่าย 1 โมง 15 นาที เครื่องบินขับไล่ของเราได้ขึ้นตรวจทันเลยไม่ได้พบเลย

29/12/86 ครบรอบสับดา 1 มาแล้ว ไฟที่ไหม้ยุ้งข้าวสถานียังคงลุกหยู่ตามเดิม แต่ว่าข้าวเหล่านี้ต้องเปนขจวบไปโดยน้ำมือของข้าสึก ซึ่งไม่เป็นธัม โอ้ชีวิตเฮยได้สูนสิ้นไปหย่างไร้ค่า เช่นนี้ดูหน้าทุเรดเหลือเกิน ชีวิตแต่ละคนเกิดมาด้วยความยากลำบากแต่ว่าดับสูนไปชั่วพลิบตา ซึ่งเปนการเตือนใจชีวิตให้ใช้ไปทางดี โอ้ชีวิตทั้งหลายที่สูนสิ้นไปเปนการเตือนใจไม่ให้มีความประมาท อะปะมัดเตอะมัดตัง ปตัง จงระวังเสมอความร้ายจะมาดังโจนแลขโมยหลุมที่ระเบิดตกกว้างประมาณ 8 วาวงกรมความพินาดครั้งนี้ประมาณหย่างต่ำ 3 ล้านบาท

*สถานีรถไฟที่นครลำปาง สร้างเสร็จและเปิดใช้เมื่อ พ.ศ. 2459 (ที่มา: สมโชติ อ๋องสกุล, **ดุ่มน้ำแม่วัง**, 2558 หน้า 176)*

30/12/86 การขนย้ายของราสดรยังคงไปกันเลื่อย ที่ทำการของรัถบานได้ย้ายออกไปหยู่ นอกเขตร์ที่หยู่เก่า ตามตลาดเงียบเหงาราวกับบ้านเมืองไม่มีผู้คนสันจอนไปมา เราได้จัดการย้ายสิ่งของกะดาดแลหนังสือต่าง ๆ ไปไว้ที่บ้านของเรา เปนการยากลำบากในการขนย้ายเพราะหาคนรับจ้างยากต้องเสียเวลาหลายวันมาแล้ว

31/12/86 วันนี้เวลาบ่าย 2 โมง 10 นาที มีสันญานบอกว่ามีเรือข้าสึกมา แต่มันไม่ได้ทำอะไรเลยเปนอันว่ารอดมาได้วันหนึ่งแล้ว

1/1/44 (1944) วันปีใหม่ ชีวิตรต้องดำเนินไป สิ่งใดที่ได้ทำไม่ดีในปีเก่าต้องสละทิ้งเสีย

ศาสนาจารย์เมืองใจและครอบครัว ถ่ายที่หน้าบ้านสหกรณ์ วังสิงห์คำ เมื่อ 10 พย. 2476 โดยนายทานาคา (นั่ง) ศาสนาจารย์เมืองใจ ชัยนิลพันธ์ และแม่เลี้ยงคำมูล ชัยนิลพันธ์ (ข้างแม่เลี้ยง) แสงสร้อย (ข้างพ่อเลี้ยง) (เสียชีวิตคนสุดท้าย เมื่อ 2559) ศรีทน (ยืนจากซ้ายไปขวา) นวล, บุญยวง, ศรีพัสต์, วรรณา, นิลวรณ์, สุนทร, มงคล

หย่าใช้กิริยาที่หยาบหยามแต่อนิจจาข้าสึกมันไม่ว่าหย่างนั้น พอเวลา 9 นาฬิกาคลึ่ง ก็มีโหวตสันญานว่ามีเรือบินข้าสึกเข้ามาแต่รอเป็นนานก็ไม่เห็นว่ามีอะไรมาเลย มันจะมาหยอดไข่ซึ่งมันรู้ดีว่าวันปีใหม่แต่มันก็จะทำหยู่

3/1/44 มีเครื่องข้าสึกได้รอบเข้าโจมตีสถานีลำปาง ฝ่ายเชียงใหม่เวลาบ่าย 2 โมง สถานีแลตลาดเก้าจาวพินาดไปหมดแล้ว นับเปนครั้งที่ 3 ของการไปโจมตีลำปาง มีราสดรตายกันมาก

4/1/44 วิถีแห่งชีวิตรได้ล่วงเลยมาอีกวันหนึ่งแล้ว แม่เลี้ยงต้องนอนที่ป่าตัน ข้าวของเก็บไว้ที่นั่นเพราะกลัวจะมีการละเบิดบ้านหรือไฟไหม้ โอ นิจจำ ชีวิตรช่างแร้นแค้นเสียเหลือเกิน เมื่อไรหนอสันติพาบจะมาเถิง

ทองดี อิสราชีวิน
อดีต สส. พรรคประชาธิปัตย์
เชียงใหม่

6/1/44 วันนี้เอาเงินไปฝากแบงแลออมสิน ไม่ได้ยินเสียงเครื่องบินขึ้นเลย มีคนมาจากลำปางเล่าให้ฟังว่าที่สถานีลำปางเครื่องบินมาถึงละเบิดเมื่อวันที่ 3 เสียหาย ตลาดเหนือ สถานีวินาดด้วยไฟหมด

8/1/87 ไปสถานีตำรวจที่วัดบวกครกหน้อย ไปให้การเรื่องนายทองดี อิสราชีวิน หาว่าเปน แนว 5 พร้อมกับครูตาคา แก่อ้วน ต๊ะพันธุ์

16/1/44 มีเครื่องบินข้าสึกมาตรวจ 1 เครื่องเวลา 11.55 น.

17-21/1/87 หยู่ที่ทุ่ง ไปสวนข้าวที่วังหมุ้น นาข้าวนายฮิว ได้ 261 ถัง 20 ลิด ชักค่าควายแล้ว 45 ต๋าง

7/2/87 เครื่องบินข้าสึกผ่าน แลข่มขวัญให้ดูเวลาบ่าย 1 โมง 30 นาทีและทิ้งใบปลิวด้วย

พ่อเลี้ยงเมืองใจกับผู้เช่านานั่งบนกองข้าว
ที่หนองอาบช้าง แม่ริม

พ่อเลี้ยงเมืองใจกับผู้เช่านาที่สิ้นทราย

พ่อเลี้ยงเมืองใจ กับศรีพน หน้าบ้านพักซึ่งเคยเป็นโรงเรียนชายวังสิงห์คำ

8/2/87 จัดทำโรงไม้เอาทำโรงพิมพ์แลย้ายเครื่องพิมพ์มาที่บ้าน (ย้ายโรงพิมพ์เจริญเมือง)

12/2/44 ไปเสียพาสี 12 ชักหนึ่งที่โรงเรียนเทสบาลวัดเชียงยืน ตอนบ่ายนายสมจิต กรมการควบคุมซับสินคนต่างด้าวมาเยี่ยมไถ่ถามเรื่องอะไรต่างๆ กลับบ่าย 2 โมง 30 นาที

13/2/44 มีเครื่องบินข้าสึกมาลาตเวน

14/2/44 ไปกับคุณสมจิต สอบถามนายอินคำ สีธัมมา เรื่องซับสินหมอคอร์ต

18/2/87 วันนี้เวลา 10.00 น. ข้าหลวงเชินพวก พวกคริสเตียนไปประชุมที่ รร.ยุพราช มีพวกคริสเตียน 140 กว่าคนไปประชุมท่านให้โอวาสหย่างเหมาะใจ สุดท้ายเอาดีกามาอ่านให้ฟัง

21/2/87 มีเครื่องบินข้าสึกมาตรวดการ

22/2/87 มียี่ปุ่นตำหรวดสองคนมาถามเรื่องน้ำมันของเขาที่หาไป พูนกันคลึง โมงกว่าแล้ว จึงกลับ (ตัวดินสอ มันนึกว่าข้าจะกลัวมัน นายทหารยี่ปุ่นมองข้าอย่างจะกินเลือดกินเนื้อ)

24/2/87 ตำหรวดยี่ปุ่นสองคนมาถามถึงเรื่องประชุมวันที่ 18 นี้ว่าข้าหลวงพูดหย่างไรบ้างในการถือสาสนาคริส โวดสันญานอันตลายบอกมีเครื่องบินข้าสึกเข้ามาเวลาบ่าย 3 โมง 40 นาที

27/2/87 มีคนร้ายเข้าไปลักโค 2 ตัวที่มงคล

5/3/1944 อาทิตนี้เวลา 18 น. 8 นาที เรือบิน ข้าสึกฝูงหนึ่งมี 5 เครื่องได้เข้ามาโจมตีเชียงใหม่ พอโวดสัญานเปิด 2 นาที เรือบินก็โผล่หน้ามาทางทิสเหนือแยกทางมาวัดป่าแพ่งแลโรงพยาบาลเสรี (เริงฤทธิ์) 3 เครื่องได้เข้าโจมตีสนามบินทางสายวัดเจ็ดยอดสองเครื่องเข้าทางสนามบินทิ้งละเบิดเพลิง วนไปมา 45 นาทีจึงกลับ ปรากดว่าทิ้งละเบิดแลยิงปืนกลกวาด มีคนตายที่หลิ่งห้า 1 คน ที่สันตกโต ช่างเคียน 3 คน เผาบ้านเจ็กที่สวนดอก 1 หลัง พินาดหมด มีลูกละเบิดเพลิงที่ไม่แตกห้อยอยู่บ้านกิ่งไม้ไผ่ 1 ลูก

13/3/87 เวลา 11.5 น. มีเครื่องบินข้าสึกเข้ามาตรวจการ นายอ่องเอาเครื่องเพ็ชรมาขาย

14/3/87 เวลา 10.55 น. เครื่องบินข้าสึกได้เข้ามาทิ้งละเบิดที่โรงสีแสงไทย สนามบิน ป.ต.อ.ยิงกลาดหยู่ถึง 30 นาทีจึงหนีไป วันนี้ไม่มีไซเรนเพราะเครื่องเสีย ข้าสึกจึงดอดเข้ามาหย่างสบาย

16-18 /3/44 ไปเยี่ยมทุ่งนา มีเครื่องบินข้าสึกเข้ามาตรวจการเวลา 11.25

20/3/87 เวลาบ่าย 3 โมง 24 นาทีมีโว้ดสันญานพัยทางอากาสแต่ก็ไม่ได้เห็นมีมาเลย

21/3/44 หน้าเวทนาคนงานไม่มีอะไรกิน

22/3/87 นางจันสมได้นำเอาปากกาหมึกซึมเชฟเฟอร์ 1 ด้านกับตะไบตราตา 1 โหลมาประกันเอาเงิน 100 บาทถ้วน กำหนดคืน 1 เดือน พร้อมกับดอกเบี้ย

พ่อเลี้ยงมงคล ชัยนิลพันธ์ (ลูกชายศาสมาจารย์เมืองใจ) แบกไม้กางเขนวันมหาฤกษ์ พิธีเปิดโบสถ์พระพรชัย เมื่อ 2 พค. 2491

26/3/87 เวลา 11.00 น. มีเครื่องบินข้าสึกมาตรวจการ 1 ลำ บินวนเวียนหยู่ 35 นาทีจึงกลับไป

31/3/87 นายสมเพ็ชกับนายชาโตยี่ปุ่นมาดูเครื่องสีข้าว เราจะขาย 3800 บาท

3/4/87 เวลา 11.00 น. มีเครื่องบินข้าสึกมาตรวจการสามเครื่องหยู่ราวคลึงโมงกว่าจึงกลับ

5/4/87 มีเครื่องบินข้าสึกเข้ามาตรวดการ 3 ครั้ง ตอนเช้าถึงเที่ยง ก็ไม่มาทำอะไรเลย ปลอดพัยไปได้วันหนึ่ง

7/4/87 เวลา 11.20 น.มีเครื่องบินข้าสึกเข้ามาตะเวนรอบเชียงใหม่หยู่นานถึง 50 นาทีจึงกลับหายไปในเมค

8/4/44 เวลาบ่าย 3 โมงตรง มีเครื่องบินข้าสึกได้ดอดเข้ามาทำการโจมตีหน่วย ป.ต.อ. ทำการต่อสู้เป็นครั้งที่ 7 ซึ่งสัตรูมาโจมตีทางอากาส เราเสียเครื่องบิน 1 ลำ ที่ลำพูน การเสียหายไม่รู้

9/4/44 วันอาทิตย์อิสเตอร์ โวดไซเรน ออกบ่าย 4.35 น.

(จากซ้ายไปขวา) พ่อเลี้ยงมงคล ชัยนิลพันธ์, ชัยยศ, ประทุม, สุมน, กอแก้ว, ชัยยันต์, แม่อินทร์ศรี ที่บางแสน พ.ศ. 2500

10/4/1944 วันนี้คิดว่าจะไม่มีเครื่องบินมารบกวน แต่อนิจจาเปนของไม่เที่ยง พอเวลาบ่าย 5 โมง 25 (17.25 น.) มีเครื่องบินข้าสึกดอดเข้ามาพอได้ยินเสียงว่าเปนเรือบินก็ได้ยินเสียงปืนจากเครื่องบินแล้วทำการโจมตีหยู่ใน 7 นาทีมันก็กลับไปเผาบ้านหนานอ้าย หนองเส้ง ไปดอยสเก็ดเสียหาย 3 หลังคาเรือน มันยิงรถยนที่จอดหยู่แต่ไพร่ไปถูกบ้าน มันกลับไปยิงที่สถานียางเนิ้งอีก วนเวียนหยู่ที่สถานียางเนิ้ง 9 เที่ยว ยิงกวาดไปกวาดมาถูกผู้หยิงตาย 1 คน คนแก่ 1 คน โคตาย 2 ตัว ยุ้งข้าว ลำพูน ป่าเส้า ยางเนิ้ง แลโรงสีเสียหายมากจนเกิดเพลิงไหม้ ส่งคนป่วยไปโรงพยาบาล 6 คนตายไปคนหนึ่งเป็นครั้งที่ 8 ในการโจมตีของข้าสึก

12/4/1944 ตอนบ่าย 1 โมง 27 นาที มีโว็ดสันยานอันตรายแต่รอถึง 10 นาทีก็ไม่ปรากดว่ามีเข้ามาเลย

20/4/87 เวลา 8.40 น. มีเครื่องบินข้าสึกเข้ามาตรวดการแต่ไม่มีโว็ดสัญญานอันตลาย

24/4/87 มีข่าวว่าเครื่องบินโจมตีขบวนรถด่วนที่แก่งหลวง แลมีเครื่องบินมาตรวดการที่เชียงใหม่

27/4/87 วันนี้เวลา บ่าย 2 โมง ยี่ปุ่นขึ้นรถกุดังเลขที่ 751 เป็น ร.ท.มาเอาลูกกุนแจที่ตึกเช่าออกไป มันขนของออกไปหมดแต่วันที่ 20 แล้ว สิบโทบอกว่าสิ้นเดือนจะมอบให้กับจะมาทำสะอาดให้วันหลัง

2/4/1944 มีเครื่องบินข้าสึกเข้ามาตรวดการ 1 เครื่อง

2/5/87 เวลา 7.40 น. เข้ามีโว็ดสันญานบอกเหตุอันตรายแต่ไม่มีข้าสึกเข้ามา

15/5/87 ไปทุ่งบ้านโดง พวกล้อโคใช้ต่างข้าวเปลือกรวม 533 ต๋าง ค่าจ้างร้อยละ 28 บาทถ้วน ไปถึงบ้านโดงเวลา 8.15 น. มีเครื่องบินข้าสึกบินผ่านเข้ามา 1 เครื่อง

2/5/87 เวลา 10.05 เครื่องบินข้าสึกเข้ามาจากทิสตวันตกมาพมควันให้ดูจากทิสตวันตกไปทิสตวันออกเป็นเวลานานถึง 4 นาที จึงกลับ

29/5/87 เครื่องบินข้าสึก 1 ลำได้เข้ามาตรวจการวนเวียนหยู่ 30 นาทีกว่า แล้วจึงหายลับไปในเมค

8-11/6/1944 ออกไปทุ่งบ้านโดงวังหมุ้น ขายข้าวเปลือกได้เงิน 300 บาท ถัง 20 ลิด ขาย 1 บาท บ้าง 1บาท 10 สตางค์

15/6/ 87 ซื้อกระดาดสาจากนายทองพูนเอามาจากเมืองหาง 100 ละ 9 บาทถ้วน รวมกะดาด 6 พับ 700 แผ่น

16/6/87 ได้จดหมายบอกนายควายเรื่องทำนาของนายฮิว คือผู้ทำต้องหากะบือเอาเองได้ผลเม็ดข้าวเท่าไรแบ่งคลึง พาสีที่ดินเราเสียเอง

22/6/8 บัวจันทรลูกลุงอินตาตายที่บ้านนางเปง บ่อหินโดยโรคปอดแห้ง ได้ออกมาหลบพัยที่นี้ได้หลายเดือนนับแต่ลูกละเบิดตกปลายราง

29/6/87 วันนี้ไปสาลเปนพยานเรื่องครูตาคำฟ้องนายทองพิน สุริวัฒ รับสารพาบยอมใช้เงินให้ 402 บาท 23 สตางค์

6/7/87 ออกไปทุ่งบ้านโดงขายข้าวเปลือกได้เงิน 502 บาทเอาให้แม่เลี้ยงเก็บไว้

30/7/87 ซื้อควายสองตัวราคา 505 บาทจากบ้านแม่ขิ่ง ตกลงเช่าทำนาของแม่เลี้ยงดอก ไร่ละ 10 ต่างถ้วน

17/8/87 วันนี้เวลาบ่าย 1 โมง 15 นาทีมีเครื่องบินข้าสึก 1 เครื่องได้บินเข้ามาตรวจการหยู่นานถึง 15 นาทีจึงได้หนีไป

21/8/87 ได้ทราบว่ามีเครื่องบินข้าสึกเข้ามาทิ้งละเบิดที่โรงสียางเนิ้งแลตามรถไฟมีการเสียหายมาก นับว่าที่ยางเนิ้งเปนครั้งที่สองแล้วในการโจมตี

25/8/87 เวลา 10 นาฬิกา 13.5 นาฬิกา 17.5 นาฬิกา มีเครื่องบินข้าสึกเข้ามาตอนเวลา 13.5 เห็นสามเครื่อง

16/9/87 เวลา 9.15 น. มีเครื่องบินผ่านเชียงใหม่ขึ้นไปทางเหนือ 1 เครื่อง เวลา 12.40 น. มาอีกไปทางเดิม

19/9/87 เวลา 10.00 น. ได้ยินเสียงบินมาทางเหนือ หลายลำ และไปทางทิศตะวันออก ไม่ทำความเสียหายอย่างใดเพียงแต่ใจหายเท่านั้น

21/10/87 มีเครื่องบินข้าสึกเข้ามาตรวดการ เวลา 10.50 น. และหายไปทางวันออก ต่อนั้นซาบข่าวว่าโจมตีเมืองพานแลแม่จันในวันนี้

22/9/87 เวลา 9.30 น. มีเครื่องบินข้าสึกเข้ามาตรวจการ 1 เครื่อง เวลานี้กำลังมีการเห่อกันลำวงแพร่หลายทุกหนแห่ง ชาวบ้านนอกก็ลำเปน

23/9/87 ไม่มีเครื่องบิน แต่ได้ยินเสียงบอกขอเพลงรำวงหลายที่หลายแห่ง นัยว่ามีท่ารำหลายท่า ก็ทำให้หายกลัวเรือบินไปอีกแนวหนึ่ง

27/9/87 เวลา 10.30 น. มีเครื่องบินข้าสึกเข้ามาลาดเวนหยู่นานถึง 30 นาทีแล้วจึงหายไปทิสทางเหนือ ไม่มีโหว็ดสันญานเลย

*เครื่องบินทิ้งระเบิด (ที่มาภาพและบรรยาย: **รักชาติยิ่งชีพของเราปฏิบัติการลับเพื่อชาติ** ของ ผู้แทนฯ ทอง กันหาธรรมและเสรีไทยแพร่ ในสงครามโลกครั้งที่ 2, 2552 หน้า 93-94)*

2/11/87 มีข่าวว่าข้าสึกมาทิ้งพลร่มที่อำเพอแม

3/11/87 เวลาบ่าย 4 โมงตรงมีเครื่องบินข้าสึกได้บินเข้ามารวม 4 เครื่องมีโว้ดสัญญานอันตรายแต่ไม่มีเสียงปืนเลย

5/11/87 เวลา 18.40 มีสันยานของรถไฟดังขึ้นจนถึงเวลา 19.00 น. จึงหยุด นัยว่ามีเครื่องบิน 10 เข้ามาที่ห้างฉัตร ลำปางแลผ่านลำพูนหายไปในเมค

9/11/87 วันนี้ตอนใกล้เที่ยงมีไฟแต่ไม่มีเครื่องบินมา ตอนบ่ายเป็นไข้ ตั้งแต่บ่าย 1 โมงถึง 6 โมง ความร้อนสูงถึง 106 นับว่ามากในชีวิตครั้งที่สองแล้ว

11/11/87 ตอนเวลา 11.40 น. มีเครื่องบินข้าสึกเข้ามารวม 12 เครื่อง แต่ไม่ทำอะไรเลย ปตอ.ยิงขึ้นไปสองนัดแล้วมันก็โฉบหน้าไปโจมตีลำปางได้รับความเสียหายมาก เครื่องบินเราตก 5 เครื่อง การมาโจมตีครั้งนี้นับว่ายกฝูงไทยมาบางคนเห็นถึง 28 เครื่อง มีฝูงหยู่ข้างบนแลข้างล่าง นับว่าเคราะห์เชียงใหม่เราดีมากได้ปลอดพัยไปหย่างดี ไม่ได้รับความเสียหายหย่างใด ก่อนเครื่องบินภ่ำนี้จะเข้ามาตอนเวลา 9.00 น. มีเครื่องบินลาดเวนมาก่อนแล้วกลับไปตอนเที่ยง หมู่นี้จึงเข้ามาพอหมู่นี้กลับไปแล้วราวบ่าย 2 โมงก็มีลาดตะเวนเข้ามาดูแล้วก็ออกไป

17/11/87 ข่าวว่ามีพลร่มมาตกที่ป่าซาง แลมีการยิงกะบือตาย 3-4 ตัว เหตุการทางเวียงเรียบร้อยดี ไม่ทราบว่าพลร่มของใคร

18/11/87 เวลาเที่ยง 10 น. มีสัญญานบอกว่าจะมีเครื่องบินมาทิ้งละเบิดแต่หาเปนเช่นนั้นไม่ เครื่องดอดเข้ามายิงรถโดยสานที่กิโล 27 ถูกคนบนรถตายสิบกว่าราย รถยนต์เสียหายสองคัน คนขับรถแลคนท้ายถูกปืนกลตายไปรวม 5 คน นับว่าครั้งนี้เปนร้ายกาจมากที่ยิงรถโดยสานหย่างเผาขน

21/118 เวลา 17.40 น. มีโว้ดสัญญานอันตรายเปิดขึ้นแต่ไม่เห็นเครื่องบินผ่านเข้ามาเลย ข่าวว่าโจมตีลำปางโดยเครื่องบิน 10 เครื่อง เวลาเที่ยงห้านาทีก็มีข่าวว่าเครื่องบินข้าสึกเข้ามาโจมตีที่เชียงดาว กิโล 78 แลที่ปากทางไปสลวงเอาปืนกลยิงกวาดราสดร

ชัยยศ (ลูกชายพ่อเลี้ยงมงคล ชัยนิลพันธ์) ที่ป่างไม้บ่วงป่าซ้าว อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ (ปัจจุบันยังเก็บรักษาปืนกระบอกนั้น)

24/11/87 เวลาเที่ยง 40 นาทีเครื่องบินข้าสึกชนิด 4 เครื่องยนต์จำนวน 6 เครื่องเข้ามาทางดอยคำ พอได้ที่จุดก็กวาดปืนกลลงมาตั้งแต่ 3 แยกเกาะกลางถึงแม่คาว ได้ทิ้งละเบิดทำลายลงที่สถานีเชียงใหม่ลูกที่บ้านหมอบุนชม 2 ลูก บ่อกว้าง บ้านแม่เลี้ยงจันเป็ง 3 ลูก บ่อกว้างกว่าคราวแล้วประมาณ 2 เท่ากว่าแลตรง 3 แยกโฮเตลสถานี 1 บ่อ แลได้โรงสีเจ็กโอ้วมาทางสามแยก 3 บ่อ บ้านนายแปง ครูจันหอม นายโสรัส มีลูกละเบิดด้าน แลระเบิดหลายบ่อ นักว่าครั้งนี้เปนครั้งถ้วนสองที่ร้ายแรงมาก โดยการทิ้งละเบิดแลปืนกลกวาดมีคนถูกปืนกลกวาดตายในวังสันป่าข่อย 1 คนนอกนั้นถูกโคแลรางรถไฟบ้านเมืองสาสตร เสียหายหลายหลัง นับว่าเปนลูกระเบิดหย่างหนักประมาณ 250 กิโล ซึ่งนับว่าเปนการร้ายกาจรุนแรงเข้าใจว่าจุดที่เขาจะทิ้งคือโรงสีไฟเจ็กโอ้ว

25/11/87 เวลา 9.40 น. มีโว็ดสัญญานอันตรายดังขึ้นภายหลัง 5 นาทีก็มีเครื่องบินชนิด 3 หัว หางแฝดรวม 5 เครื่องมาปรากฏหยู่ข้างบนหัว ยิงปืนและกวาดลงมาทางสนามบิน พอถึง 10.00 น. ก็หมดอันตราย แต่เวลา 10.10 น. ก็มีโว็ดสันยานบอกอันตรายแต่ไม่มีเครื่องบินเข้ามาเลย เวลาล่วงมา 5 นาทีจึงหมดอันตราย

26/11/87 มีเครื่องบิน 1 ลำได้เข้ามาตรวดการเวลา 9.00 และตอน 12.00 น. ตรวดหยู่ราว 5 นาทีก็กลับไป

27/11/87 มีข่าวว่าเครื่องบินข้าสึกมาทิ้งละเบิดกรุงเทพแลโตเกียวและเวลาเที่ยงวันนี้

29/11/87 เวลา 9.00 น. มีเสียงเครื่องบินมาวนเวียนหยู่เหนืออำเพอเชียงใหม่แล้วก็หายไปทางทิสเหนือ รวม 3 เครื่องไม่ได้ทำการโจมตีหย่างไร

30/11/87 เวลาบ่าย 10.40 น. มีเสียงเครื่องบินผ่านเชียงใหม่ไปทางตะวันออกพอถึงเวลาบ่าย 2 โมง 45 นาทีมีเครื่องบินผ่านมา 4 เครื่อง โว็ดสันญานดังขึ้นแล้วมันก็ผ่านไปทางทิสเหนือไม่ได้ทำอะไร

3/12/87 เวลาบ่าย 2 โมงมีเครื่องบินผ่านเชียงใหม่ไปทางทิสตวันออก 1 เครื่อง ไม่มีสันยานอันตราย

4/12/87 เวลาบ่าย 3 โมงมีเสียงเครื่องบินผ่านไปทางเหนือแต่ไม่มีสันยานหย่างไรเลย

5/12/87 เวลาบ่าย 2 โมงมีเครื่องบินข้าสึกบินผ่านไปตะวันออก 1 เครื่อง มีสัญญานไฟออกแต่หามีหวอไม่

6/12/87 เวลาเที่ยงได้มีเครื่องบินผ่านเข้ามา 1 เครื่อง เวลานั้นหยู่ที่บ่อหิน ไปดูการเกี่ยวข้าว และเวลาบ่าย 1 โมงก็มีผ่านไป 1 เครื่อง

13/12/87 เวลา 11.00 น. มีเครื่องบินข้าสึกบินเข้ามาตรวดการ 1 เครื่องบินสูงมองเกือบไม่เห็น

20/12/87 ตกลงขายแผ่นเหล็กหนัก 52 กิโล เปนเงิน 350 บาท นับว่าราคาแพงที่สุดในชีวิตที่ผ่านมา

28/12/87 เวลาบ่ายมีเครื่องบินขนาดใหย่ผ่านเชียงใหม่ไปทิสวันออกหายไปในเมค

1 มกราคม 1945 เวลาตี 1 โมงเดือนหงายมีขโมยเข้าไปลักเอากะบือว่า 1 ตัวเอาไปฆ่าที่สันนานายสิงขโมยได้เนื้อไปสัก 1 ถุงกับครัวใน ขายเสสของกะบือได้เงิน 110 บาท แจ้งความต่อตำหรวดว่ามีของร้ายหยู่ในความคุ้มครองมี ร.ต.ท.ถา นำทนายมาค้นบ้านเวลา 11.00 น. ของที่สงสัยก็คือมีคนไปแจ้งว่ามีปืนเถื่อนแต่เมื่อตรวดแล้วก็คือปืนเปรานิงที่ซื้อแลกกับเอาปืนพกของเรา แลกกันแล้วเพิ่มเงินให้อีก 500 บาท อันนี้และเปนเหตุที่ทำให้สงไสยจนถึงกับต้องค้นบ้านกัน เมื่อค้น 30 นาทีมันไม่ได้อะไรไปเลย

5-6/3/88 เวลากลางคืนมีเครื่องบินข้าสึกบินผ่านเข้ามาไปทิสตวันออก

20/3/88 เวลา 10.40 น. มีเครื่องบินข้าศึกรวม 7 ลำได้เข้ามาโจมตีสนามบินแลได้ใช้ปืนกลกวาดตามตลาดและหมู่บ้าน ราสดรทางสนามบินแลผู้คนล้มตายเปนเจ็กคนหนึ่ง บินกวาดหยู่ 20 นาทีก็หนีไปความเสียหายเล็กน้อย

4/4/88 วันพุธเวลาบ่าย 2 โมง 42 นาทีมีเครื่องบินประหลาดลำหนึ่งมาจากที่ใดไม่ซาบได้บินโฉบเข้ามาโดยไม่ได้ยินเครื่องยนต์เสียงดุจลมพัด ต้นไม้ดังโส่ ๆ ล่องทุ่งป่าแพ่งมาออกหลังคาบ้านนายคำจันทร์และล่องลงน้ำปิงไปทางสะพานไม่ได้ยินเสียงปืนเลย นับว่ามันดอดเข้ามารอยนวลได้อย่างพอใจ ตอนเช้ามีเครื่องบินตรวดการ

7/4/88 วันนี้มีเครื่องบินมาตอนเช้า 1 เครื่อง ทีแรกได้ยินเสียงมาสูง ครั้นแล้วก็จิกหัวลงที่สนามบินยิงปืนกวาดลงไปในสนามบินยี่ปุ่นได้ยิงออกไปแล้ว เครื่องนั้นเลยหายไป ตกตอนบ่าย 1โมงได้กลับมาอีก ยิงที่แม่มาลัยแลล่องลงมายิงสถานี โรงสีแสงไทย แล้วก็เลยหายไปทางใต้ นับว่าวันนี้มาสองเที่ยว คืนที่แล้วมันก็มา 1 เครื่อง เวลา 8.00 น.บินข้ามจากทิสตวันออกไปตะวันตกถึงเดือนมืดตื้อมันก็เข้ามาได้โดยไม่กลัวอะไร

15/4/1945 วันอาทิตนี้นับว่าเปนวันสำคันคือเมื่อกำลังประชุมสวดอยู่ที่บ้านครูบุณมีเวลา 9.10 น.มีเครื่องบินข้าสึกลำหนึ่งชนิดสามหัว 2 เครื่องยนต์ได้ดอดเข้ามาทางอำเพอสารพี ใช้ปืนกวาดที่นั่นแล้วขึ้นไปทางอำเพอเมือง บินหายไปทางเหนือแล้วกลับมาอีก ยิงกวาดที่สถานีรถไฟ แลสนามบิน ไม่มีใครได้รับอันตรายเลยมันบินมาอย่างต่ำ ๆ บนยอดไม้แลหลบอยู่บนยอดไม้เท่านี้ เครื่องป.ต.อ.ยี่ปุ่นยิงไป 1 นัดแล้ว มันก็หลบหนีสูญหายไปในอากาส นับว่าวันนี้เปนวันสำคัญที่เครื่องบินเข้ามาถึงสองครั้ง ยิงกวาดไปอย่างเผาขนปรากดว่ายิงกวาดที่ทุ่งเสี้ยว มีโคเทียมเกวียนตายไป 7 ตัวแลที่จอมทองก็มีคนถูกปืนกลกวาดบาดเจ็บ 1 คน ในระหว่างเดือนนี้ได้เข้ามาอีก 3 ครั้ง

1-8/5/2488 มีข่าวว่ายี่ปุ่นได้ถ่ายสำพาระออกไปจากเชียงใหม่ตามกิโล 10 นั้น ไม่มีเหลือได้โยกย้ายไปแล้ว ขนเข้ามาที่โรงสวด วัดอุตคุด (อุปคุต) บ้านนายแบร์

26 may 1945 (พ.ศ. 2488) เวลาตอน 9 โมงเช้ามีเครื่องบินเข้ามาตรวจการ 1 ลำ บินวนเวียนอยู่ราว 1 โมงแล้วกลับไป จนถึงเวลาเที่ยง 50 นาที มีฝูงเครื่องบินรวม 7 เครื่องเปนเครื่องชนิดแฝดได้ดอดเข้ามาทิ้งระเบิดสนามบินแล้วบินวนเวียนอยู่ในเขตรอำเพอเมืองนี้ราว 10 นาที เอาปืนกลกลาดตีนดอยสุเทพที่ญี่ปุ่นอยู่ แล้วโฉบหน้าไปทางเหนือรวม 7 เครื่องด้วยกัน

27 may 1945 (พ.ศ. 2488) เวลา 12.20 น. มีเครื่องบินชนิดลำตัวแฝดได้บินเข้ามาจากทางทิศเหนือรวม 8 ลำแลไม่ได้ทำการอะไร นัยว่าไปทำการโจมตีที่ลำปางพอไปได้ 30 นาทีก็บินกลับมาอีกคราวนี้ เอาปืนกลกวาดที่สนามบิน เสร็จแล้วบิดไปตะวันออก พ่นควันเลยไปทางทิศเหนือไม่ทำการโจมตีอะไรเลย

28 may 1945 (พ.ศ. 2488) เวลาตอนเช้ามีเครื่องบินมาตรวจการพอเวลา 11.20 น. มีเครื่องบินเข้ามาบินอยู่เหนือเชียงใหม่รวม 3 เครื่อง มีเครื่องหนึ่งเปนเครื่องไทย อีกสองเครื่องเปนลำตัวแฝดอยู่ได้ 5 นาทีก็บินผ่านไป ครั้นเวลา 12.15 น. ก็บินกลับเข้ามาอีก บินวนเวียนอยู่ 5 นาที มันก็บินหายไปคือเมื่อวานนี้เครื่องติดขัดมันตกที่หนองปลามัน 1 เครื่อง แต่นักบินไม่ถึงแก่ชีวิต ทหานไทยจับไว้ที่ ร.พ.31 ได้ 1 คนเปนฝรั่งชาติอเมริกา

29 May 1945 (พ.ศ. 2488) ตั้งแต่เวลา 10.25 น. ถึงเที่ยง ระหว่างนี้มีเครื่องบินเข้ามารังควานติดๆ กัน สามครั้งๆ ละ 3 เครื่อง ยิงที่สถานีสนามบินเท่านั้น แล้วไป(ห)ยอดพวงรีส(หรีด)ที่เครื่องบินตก

30 May 1945 (พ.ศ. 2488) เวลา 11.55 น. มีโว้ดสัญญาณอันตลายแต่ไม่มีเครื่องบินเข้า ถึงเวลา 12.35 น. มีเข้ามา 2 เครื่อง ไปยิงที่สนามบินแล้ว ก็กลับไป 2 เครื่อง ทำงาน 5 นาที

ร.ต.อ.เถา สิทธิปราณี
*(ที่มา: พตอ.อนุ เนินหาด, **ย่ามประตูเชียงใหม่** 2558, หน้า 12)*

31 May 31 1945 (พ.ศ. 2488) เวลา 10.00 น. มีเครื่องบินเข้ามาตรวจการ 1 เครื่อง ตรวจการอยู่ราว 5 นาที ก็กลับไปเสีย วันนี้ไม่มีเครื่องบินมารบกวนเลย

1 June 1945 (พ.ศ. 2488) เวลา 9.45 น. มีเครื่องบินเข้ามาตรวจการ 1 ลำ บินวนเวียนอยู่เหนือเชียงใหม่ราว 10 นาที

2 June 1945 (พ.ศ. 2488) เวลา 12.00 น. เที่ยงตรงมีโว้ดสัญญาณอันตรายเครื่องบินข้าสึกเข้ามา 3 เครื่องแต่ไม่ทำการโจมตีอย่างไร บินร่อนอยู่เหนือเชียงใหม่ราว 5 นาทีแล้ว

ก็โฉมหน้าไปทางเหนือ

7 June 1945 (พ.ศ. 2488) เวลาเที่ยงมีเครื่องบินขนาดบี 29 สี่เครื่องยนต์ได้บินเข้ามาในเขตร์อำเภอเมืองมาทิ้งใบปลิวลงบินวนเวียนอยู่ราว 30 นาทีจึงกลับไปเวลา 12.00 น. ทิ้งใบปลิวลงรวมสามขนาดเป็นภาษาไทยมีรูปช้างแลธงอเมริกันข้อความแลรูปเครื่องบินแลเรือรบทันสมัย

สีโหม้ วิชัย
คนเชียงใหม่คนแรกที่ไปอเมริกา

11 June 1945 (พ.ศ. 2488) วันนี้มีกรรมการของภาคคือนายบุนมี เบอะเขียว น.จันหอม ใจมา ทำการสอบสวนฉันเรื่องหาว่าเอาเงินบำรุงราคา ทำไมเอาไปขึ้นเงินเดือนเขาเปล่าๆ ว่าได้ทราบจากนายตาคำ นายโหม้ว่าพูดยังยังบ้านนี้ในวันเลี้ยงข้าวนายเบอะ บุนมี ยังมีหน้าไปสอบสวนนายโห้มอีกในวันนี้

ชัยยศ (เกิด 9 ส.ค. 2488)
กับพ่อเลี้ยงมงคล ชัยนิลพันธ์
(พ.ศ. 2464-2506)

12 June 1945 (พ.ศ. 2488) ออกไปป่าเหมียด บ่อหินไปถามครูโหม้ แลตาคำ

25 June 1945 (พ.ศ. 2488) เครื่องบินมาทิ้งใบปลิว

3 August 1945 (พ.ศ. 2488) เวลาบ่าย 2 โมง 40 นาที เครื่องมาทิ้งใบปลิว

9 August 1945 (พ.ศ. 2488) วันนี้รัซเซียประกาศสงครามกับยี่ปุ่น ลูกมงคลเกิดวันนี้เวลาเช้า 9 โมง 45 นาที

ชัยยศ (ขณะ 2 ขวบ)
กับแม่อินทร์ศรี อินทพันธุ์
(ขณะอายุ 23 ปี)

10 August 1945 (พ.ศ. 2488) ยี่ปุ่นขอเลิกสงครามกับอังกฤษ อเมริกา

15 August 1945 (พ.ศ. 2488) เป็นวันที่เซ็นชื่อสงบศึกหยุดการรบบนฝั่งยี่ปุ่น

16 August 1945 (พ.ศ. 2488) ไทยประกาศว่าที่ประเทศรบกับอังกฤษอเมริกาเปนโมฆะ

25/8/88 เวลาบ่าย 5 โมงมีเครื่องบินชนิด 5 เครื่องยนต์มาบินร่วมอยู่เหนือเชียงใหม่ราว 10 นาทแล้วทิ้งใบปลิวลงแล้วหายไปในทิศใต้ นับว่าวันนี้เปนวันแรกที่เครื่องบินเข้ามาโดยไม่มีใครวิ่งเข้าหลุมหลบภัย พากันอยู่นอกถนนแลโบกมือต้อนรับอย่างออกหน้าออกตา

โดยไม่กลัวเลย

28 August 1945 (พ.ศ. 2488) วันนี้เวลาบ่าย 5 โมงมีเครื่องบินชนิด 4 เครื่องยนต์มาบินวนเวียนอยู่คิดจะลงสนามบินแต่ว่าลงไม่ได้เพราะสนามเปนหลุม ข่าวว่าจะมีหมอคอร์ตมาวันนี้ด้วย แต่ลงไม่ได้ กลับไปทางทิศตะวันตก

5 Sept 1945 (พ.ศ. 2488) วิทยุประกาศว่ากองทหารอังกฤษได้เข้ายึดสิงคโปร์กลับคืนมีทหารยี่ปุ่นอยู่ 8 หมื่น 5 พันคน มีชั้นนายพลถึง 85 คน ทหารยี่ปุ่นที่ยอมจำนนในประเทศจีนและอื่นๆ รวม 9 ล้านในนานกิง 1 ล้านคน ในประเทศไทย 1 แสน 8 หมื่นยี่ปุ่นตายในสงคราม 5 ล้าน 4 แสน 8 หมื่น 4 พัน 6 ร้อย 43 คน

อาจารย์บุญเลิศ อินทพันธุ์
*(ที่มา: **วารสารแม่โจ้**, ปีที่ 6 ฉบับที่ 2)*

9 Sept 1945 (พ.ศ. 2488) วิทยุไทยประกาศให้เรียกโรงพยาบาลเสรีเริงฤทธิ์เปนแมคคอมิค แล วิชชิดสงครามเปนแวนแซนวุต ตามเดิมตั้งแต่วันนี้เปนต้นไป น้ำแม่ปิงเริ่มนองมาตั้งแต่วันนี้นองถ้วมบ้าน ถ้วมถนน ถ้วม 3 วันน้ำจึงลดลงต้นไม้ตาย

11 Sept 1945 (พ.ศ. 2488) ครูบุญเลิส มาเที่ยวพูดจากันเกือบเที่ยง แล้วก็กลับเรื่องจะพูดกันคือเกี่ยวกับทรัพย์สินต่างด้าว

13 Sept 1945 (พ.ศ. 2488) ไปจัดการทำหอระฆังโบถส์ จ้างเหมาทำประตู รวม 6 อย่างเปนราคา 500 บาท

14 Sept 1945 (พ.ศ. 2488) ไปแม่เฮียะ ถามซื้อกระเบื้องเอามามุงหลังคาโบถส์ตอนเช้าไปดูโบถส์

17 Sept 1945 (พ.ศ. 2488) ควบคุมยี่ปุ่นในเชียงใหม่เอาไม้กางเขนขึ้นเที่ยง วันนี้หม่อมราชวงศ์เสนี ปราโมชเปนนายกรัฐมนตรี วันนี้ตั้งคณะรัฐบาลใหม่

19-20-21 Sept 1945 (พ.ศ. 2488) สี่วันนี้ฝนตกน้ำนองถ้วมบ้านขึ้นขั้นใดเกือบ 2 ชี้นับว่ามากกว่าคราวที่แล้ว นายทหารอังกฤษมาวันที่ 21 เพื่อปลดอาวุธทหารยี่ปุ่นในเชียงใหม่

29 Sept 1945 (พ.ศ. 2488) ทหารยี่ปุ่นออกไปจากโบถส์หมดวันนี้แล้ว

7 Oct 1945 (พ.ศ. 2488) โบถสคริสจักรที่ 1 ได้เปิดแล้ว วันนี้ นับแต่สงครามมามีสมาชิกมามากหลายพวกอยู่อเมริกาพูดวิทยุวันนี้ เช่น หมอคอร์ต แหม่ม พระอาจ แหม่ม ฮิว นับแต่สงครามมาถึงวันที่ยี่ปุ่นยอม

27 Nov 1945 วันนี้ทหารแขกขนเอาปืนทหารยี่ปุ่นที่ยอมจำนนไปเผาที่หน้าโบถสโรงเรียนปรินสรอยแล้วเอาค้อนเหล็กโขกเสียจนแบนเป็นก่ายเป็นกองใหญ่ ทหารแขกเดินเกลือน

กลาดตามถนน แต่พอถึงเดือน Dec 1945 อังกฤษขนกลับไปหมด ยี่ปุ่นก็มีเหลืออยู่ในเชียงใหม่ไม่กี่คน ข้าวของในท้องตลาดแพงมาก พลิก (พริก) แก่นละ 5 สตางค์ ข้าวสาน ข้าวจ้าว ลิดละ 1 บาท ข้าวเหนียว ลิดละ 40-70 สต. เนื้อหมูกิโลละ 3.50 บาท ตั้งแต่ยี่ปุ่นไปราคาอาหารก็ไม่ถูกไปเท่าไรเลย

17 March 1946 (พ.ศ. 2489) อาจารย์แวลส์มาถึงเชียงใหม่ รถไฟ 11.30 น. มีคนไปรับมาก

4 April 1946 (พ.ศ. 2489) วันนี้เวลาเที่ยงกว่าพ่อเลี้ยงคอตกับแม่เลี้ยงได้มาถึงเชียงใหม่ มีคนไปต้อนรับมากมาย

15 April 1946 (พ.ศ. 2489) มีการแห่เวลาบ่าย 3 โมงดำหัวหมอคอต คนมาดำหัวประมาณ 1 หมื่นคน[14]

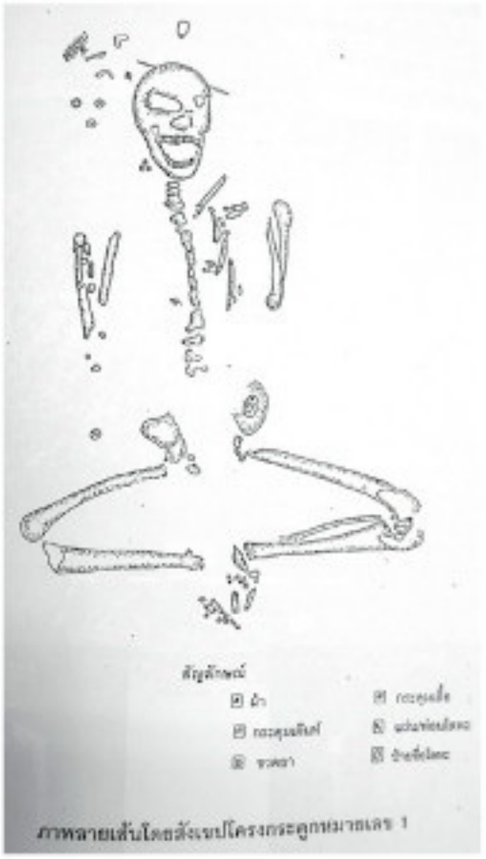

โครงการขุดค้นหลุมศพทหารญี่ปุ่น
สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ขุดค้นโดย หจก.เฌอกรีน
(ขอบคุณ คุณอำไพ ไชยพิจิตร และทีมงาน หจก.เฌอกรีน ที่มอบข้อมูลและอนุญาตให้ผมทำเป็นชุดซีดีเพื่อเป็น O-miyage มอบให้ชาวญี่ปุ่นเมื่อพ.ศ. 2556)

3. สมาคมชาวเหนือ

ดร.ปรีดี พนมยงค์ (พ.ศ. 2443-2526) (ที่มา: สมโชติ อ๋องสกุล, "ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโสกับการศึกษาในสังคมไทย" วารสารธรรมศาสตร์, ปีที่ 25 ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2542)

ก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่สองทางรถไฟสายเหนือระหว่างเชียงใหม่-กรุงเทพสะดวกมากขึ้น ขณะที่การศึกษาซึ่งได้รับการวางรากฐานอย่างดีโดยมิชชันนารี ก็ขยายกว้างขวางมากขึ้นเมื่อมีการศึกษาภาคบังคับตามพระราชบัญญัติประถมศึกษาซึ่งประกาศใช้ตั้งแต่ 1 กันยายน พ.ศ. 2464 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2464 บังคับเด็กชายเด็กหญิงอายุ 7 ปีบริบูรณ์เข้าเรียนหนังสือภาคบังคับ แต่เมื่อจบการศึกษาระดับมัธยมปลายในเชียงใหม่ ผู้ที่ต้องการเรียนต่อระดับอุดมศึกษาก็ต้องเดินทางเข้าเรียนต่อที่กรุงเทพฯ

ช่วงก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองในกรุงเทพมีสถาบันอุดมศึกษาที่สำคัญเช่นโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (จปร.) (ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2430) โรงเรียนแพทย์ศิริราช (ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2433) โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ (ตั้ง พ.ศ. 2435) โรงเรียนกฎหมาย (ตั้ง พ.ศ. 2440) โรงเรียนนายเรือ (ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2449) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2458) ฯลฯ

ช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ดร.ปรีดี พนมยงค์ (พ.ศ. 2443-2526) ก็ได้ตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองเพิ่มขึ้นอีกแห่งหนึ่งใน พ.ศ. 2477 เปิดเป็นตลาดวิชาให้ผู้สนใจการเมืองที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 17 ปีหรือจบชั้นมัธยมหรือผู้มีคุณสมบัติอื่น ๆ เข้าเรียน ในปีแรกมีผู้เข้าเรียนจำนวน 7,094 คน[15]

ครั้งนั้นมี "ชาวเหนือ" เข้าเรียนในสถาบันอุดมศึกษาและทำงานที่กรุงเทพจำนวนหนึ่งส่วนหนึ่งจึงร่วมกันก่อตัวเป็น "ชุมชน" ในรูปสมาคมโดยจัดตั้งเป็น "สมาคมชาวเหนือ" เมื่อ พ.ศ. 2479 มีคณะกรรมการชุดแรกประกอบด้วย พระดุลย์ธารณ์ปรีชาไวท์ เป็นนายกสมาคม พระยาวิเศษศุภวัตร เป็นอุปนายก หลวงเชวงศักดิ์สงคราม เป็นเลขาธิการ นายทอง กันทาธรรมเป็นผู้ช่วยเลขาธิการ นายอินทรทัต สิโรรส เป็นนายทะเบียน นายโชติ แพร่พันธุ์ เป็นบรรณารักษ์ พระยาพนานุจร เป็นเหรัญญิก พระยาวัชรินทร์เสวีเป็นปฏิคม และกรรมการอีก 6 คน คือ นางละออง สิโรรส นางประสิทธิ์ สรแพทย์ พระราชบัญชา พ.ต.หลวงอภัยสรสิทธิ ร.อ.คง คุปตัษเฐียร และหลวงราชเบญญา[16] แต่คณะกรรมการชุดแรกคงไม่ได้ทำงานต่อเนื่องเพราะคงมีเหตุการณ์ทางการเมืองทำให้กรรมการบางคนต้องเข้าไปเกี่ยวข้องเช่นนายทอง กันทาธรรมได้เป็น สส.จังหวัดแพร่ และเข้าร่วมเป็นเสรีไทยในขบวนการเสรีไทยของปรีดี พนมยงค์

นายทอง กันทาธรรม (ที่มา: รักชาติยิ่งชีพของเรา ปฏิบัติการลับเพื่อชาติของผู้แทนราษฎรทอง กันทาธรรม และเสรีไทยแพร่ ในสงครามโลกครั้งที่ 2, 2552)

ศ.ดร.สุกิจ นิมมานเหมินท์ (พ.ศ. 2449-2519)
- รองนายกรัฐมนตรี
- นายกราชบัณฑิตยสภา
- ประธานกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- ประธานกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย
- นายกสภามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ฯลฯ

จนกระทั่งสิ้นสงครามโลกครั้งที่สองชาวเหนือในกรุงเทพจึงได้เริ่มกิจกรรมของสมาคมชาวเหนือขึ้นอีกครั้ง โดยเริ่มนัดหมายกันในวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2489 ณ โรงแรมรัตนโกสินทร์ มีชาวเหนือในกรุงเทพเข้าร่วมประชุมคับคั่งเพื่อฟื้นสมาคมชาวเหนือและถือวันดังกล่าวเป็นวันชาวเหนือของสมาชิกในสมาคมชาวเหนือ มีการทำบุญและร่วมรับประทานอาหารพื้นเมืองกันและต่อ ๆ มามีที่นัดหมายคือร้านไชยณรงค์ มุมอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ของเจ้าไชยณรงค์ ณ เชียงใหม่เลขาธิการสมาคมชาวเหนือชุดใหม่ (ชุดที่สอง) ที่ตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2490 อันประกอบด้วยนายเมธ รัตนประสิทธิ์ (หลวงวิลาสวันวิทย์) (เชียงใหม่) เป็นนายกสมาคม นายบุญศรี อดุลยรัตน์ (ลำปาง) เป็นอุปนายก นายพิสุทธิ์ นิมมานเหมินท์ (เชียงใหม่) (พ.ศ. 2458-2528) เป็นเหรัญญิก นายสุธรรม สายศร (แพร่) เป็นนายทะเบียน นายแพทย์คำหมื่น เทพมณี (ลำพูน) เป็นปฏิคม นายนิคม จันทรวิทูร (แพร่) เป็นผู้ช่วยเลขาธิการ และกรรมการอีก 8 คนคือแสน ธรรมยศ (ลำปาง) ดี ธรรมวงศ์ (เชียงราย) ชิน ทิวารี (ลำปาง) วิทยา เกษรเสาวภาคย์ (น่าน) แจ่มจิตต์ เลาหวัฒน์ (เชียงใหม่) ศิลป์ อินทรวิศิษฐ์ (แม่ฮ่องสอน) และ สงัด ปลื้มจิตต์ (ลำปาง)[17] (พ.ศ. 2495 เจ้าไชยณรงค์ ณ เชียงใหม่ ได้รับเลือกตั้งเป็น สส.เชียงใหม่ พร้อมพิรุณ อินทราวุธ และ สงวน ศิริสว่าง)

ขณะหาที่ตั้งสมาคมซึ่งจะเช่าหน้าวัดปรินายก ถนนราชดำเนิน คณะกรรมการคิดจะออกหนังสือพิมพ์รายเดือนชื่อ **"ลานนาไทย"** ครั้นเมื่อได้ที่ตั้งสมาคมคือที่บ้านอัมพวัน ถนนพิษณุโลกเรียบร้อยแล้ว สมาคมชาวเหนือ ก็ออกนิตยสารประจำสมาคมชื่อ **โยนก** มีแสน ธรรมยศเป็นบรรณาธิการ หลวงวิลาศวันวิทย์ (เมธ) นายกสมาคมเป็นผู้อำนวยการ มีนายสุกิจ นิมมานเหมินท์ เป็นที่ปรึกษา "โยนก" เล่มแรกออกมาเมื่อ 8 ธันวาคม 2490 มีชาวเหนือสมัครเป็นสมาชิกประจำ 1,146 คน[18]

สมาคมชาวเหนือยุคนายเมธ รัตนประสิทธิ์ (หลวงวิลาศ วันวิทย์) เป็นนายกสมาคม 2 วาระ (2490-2491 และ 2491-2492) เตรียมสร้างประวัติศาสตร์ชิ้นสำคัญอีกอย่างคือการสร้างอนุสาวรีย์กวีล้านนาชื่อพญาพรหมโวหาร (พรหมมินท์) (พ.ศ. 2345-2430) ขึ้นที่เชียงใหม่ และมีกิจกรรมจัดปาฐกถาที่พุทธธรรมสมาคม เรื่องปรัชญาฝ่ายปฏิบัตินิยม ซึ่งเป็นปาฐกถาวิชาปรัชญาครั้งแรก[19]

คณะกรรมการสมาคมชาวเหนือชุดต่อมาเริ่มนักการเมืองและนายทหารเป็นนายกสมาคม คือชุด พ.ศ. 2492-2493 มีนายวรการบัญชา นายกเทศมนตรีเทศบาลนครเชียงใหม่คนแรกเป็นนายกสมาคม พันเอกถนอม กิตติขจร เป็นอุปนายก นายพูนสวัสดิ์ บุลยเลิศ เป็นเลขาธิการ

ชุด พ.ศ. 2493-2494 มี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกสมาคม นายเชฟ ศิริพันธ์ เป็นเลขาธิการและชุด พ.ศ. 2495 ถึง 2503 มีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์เป็นนายกสมาคมชาวเหนือ มีกรรมการเป็นนายทหาร เช่น พลเอกถนอม กิตติขจร พลเอกประภาส จารุเสถียร พลเอกจิตติ นาวีเสถียร ฯลฯ[20]

สมาคมชาวเหนือในฐานะ "ชุมชน" ของชาวเหนือในกรุงเทพได้มีส่วนการสร้างประวัติ-ศาสตร์ในภาคเหนือโดยเฉพาะที่เชียงใหม่และลำปาง ในเวลาต่อมาโดยเฉพาะยุคจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์เป็นนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2502-2506)

คณะกรรมการอำนวยการสมาคมชาวเหนือ พ.ศ. 2495

พลเอก สฤษดิ์ ธนะรัชต์
นายกกรรมการอำนวยการ

ปฐม คชเสนีย์
อุปนายก

พงษ์สวัสดิ์ สุริโยทัย
ปฏิคม

บรรเจิด ชลวิจารณ์
เลขาธิการ

พลตรี ถนอม กิตติขจร
กรรมการอำนวยการ

พลตรี ประภาส
จารุเสถียร
กรรมการอำนวยการ

พันโท กฤช สีวะราห์
ผู้ช่วยเลขาธิการ

ร.ต.อ. สรศักดิ์ วณีสอน
กรรมการอำนวยการ

อารักษ์ ตียาภรณ์
กรรมการอำนวยการ

สมบูรณ์ พรหมเมศร์
ผู้ช่วยบรรณารักษ์

วิบูลย์ ธรรมบุตร์
กรรมการอำนวยการ

ประสงค์ วิทยะ
กรรมการอำนวยการ

เสมอ กัญญาธัญ
กรรมการอำนวยการ

บุญยวม ทองสวัสดิ์
เหรัญญิก

ทักษิณ สุกราศัย
บรรณารักษ์

พิพัฒน์ สุจินดา
เหรัญญิก

ประสิทธิ์ อินทุตม
ผู้ช่วยนายทะเบียน

พลจัตวา จิตติ นาวีเสถียร
กรรมการอำนวยการ

ชิน ทิวารี
ผู้ช่วยปฏิคม

วิชัย โลจายะ
รักษาการแทน
เลขาธิการ

ศรียนต์ ศรีสมุทร
สาราณียกร

(ที่มา: โยนกนิตยสารชาวเหนือของสมาคมชาวเหนือ ประจำปี พ.ศ. 2495)

4. ชุมชนในสื่อหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

หอธรรมวัดทรายมูลเชียงใหม่ ชุมอุปติพงศ์พิพัฒน์ และครอบครัวบูรณะ (ภาพโดย: สมโชติ อ่องสกุล)

อนึ่ง การทำสื่อหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเชียงใหม่ มีตั้งแต่ปลายสมัยรัชกาลที่ 5 หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเชียงใหม่ฉบับแรก ชื่อ **ดัดจริต** เป็นหนังสือพิมพ์ขนาด 16 หน้ายก เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีคณะเอดิเตอร์จำนวน 5 คน โดยนายสาตร เป็น "เอดิเตอร์" คนที่ 1 ฉบับแรกออกเมื่อ 4 ตุลาคม รศ.129 (พ.ศ. 2453) พิมพ์ที่โรงพิมพ์อุปโยคินของหลวงโยนการพิจิตร (บริเวณที่ตั้งโรงแรมพรพิงค์ปัจจุบัน) ออกได้ 4-5 ฉบับก็ยุติเพราะนายสาตรลาออกจากโรงพิมพ์อุปโยคินไปตั้งโรงพิมพ์อุปติพงศ์ ที่ถนนช้างคลาน ต่อมาได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นขุนอุปติพงศ์พิพัฒน์ (มีชื่อเป็นผู้บูรณะหอธรรมวัดทรายมูล แจ่งคะต้ำ)

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเชียงใหม่เล่มที่สองชื่อ **ศรีเชียงใหม่** ราย 10 วัน (ฉบับแรกออก พ.ศ. 2469) นายอินทร สิงหเนตร ทนายความเป็นบรรณาธิการ มีคุณเสงี่ยม ช.สิงหเนตรภริยาเป็นผู้ช่วย พิมพ์ที่โรงพิมพ์เจริญเมือง ของพ่อเลี้ยงเมืองใจ ชัยนิลพันธ์ฯ รับกิจการโรงพิมพ์ที่ศาสนาจารย์เดวิด จี คอนลินส์ เป็นผู้ตั้งที่บริเวณโรงเรียนชายวังสิงห์คำ โดยแหม่มคอลลินส์ได้ขายกิจการให้ พ.ศ. 2467 พ่อเลี้ยงเมืองใจ ชัยนิลพันธ์ได้ย้ายโรงพิมพ์มาตั้งที่เชิงสะพานนวรัฐ ตั้งชื่อว่าโรงพิมพ์เจริญเมือง ตามชื่อถนนสายใหม่

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเชียงใหม่เล่มที่สามชื่อ **"ขวาน"** (คนเมืองเรียก "มุยแง่ม") ออกปี พ.ศ. 2477 มีนายกระสินธุ์ เนตรายนต์ อดีตนักเรียนโรงเรียนนายร้อยที่เรียนไม่จบหลักสูตร ได้ไปศึกษาวิชาการทำหนังสือพิมพ์ที่หนังสือพิมพ์โยมิอุริ ของญี่ปุ่นจบแล้วออกหนังสือพิมพ์ชื่อ "ขวาน"ในเชียงใหม่ เขาใช้นามปากกาว่า **"ชาวเหนือ"** มีประไพศรี หลานสาวของนายพงศ์ วิเศษศิริทนายความเป็นภริยา เธอเป็นนักเขียนประจำหนังสือพิมพ์ไทยราษฎร์ ของบางกอก โดยมีปราณี ศิริธรขณะอายุ 14 ปีเขียนบทความแรกชื่อ แผลเก่าแผลจำ นำเหตุการณ์ รศ.112 ที่ฝรั่งเศสยึดดินแดนสยามด้านเสียบเรียบ พระตะบอง นำเสนอในฉบับที่ 3

หนังสือพิมพ์ขวานออกถึงฉบับที่ 4 หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเชียงใหม่เล่มที่สี่ชื่อ **นครพิงค์** ก็ออกมามีนายกุ่ย หรือเสงเฮี้ยง นิมานันท์ เป็นเจ้าของและบรรณาธิการ พิมพ์ที่โรงพิมพ์เจริญเมือง นายกุ่ย หรือเสงเฮี้ยง นิมานันท์ เป็นนักเรียนเก่าโรงเรียนฮั่วเอง โรงเรียนจีนในเชียงใหม่ จบแล้วเรียนต่อที่โรงเรียนชินหมิน ที่กรุงเทพฯ และเรียนต่อที่ฮ่องกง จบแล้วกลับมาเป็นครูพณิชยการที่เปิดสอนพิเศษในโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย บิดาเป็นพี่ชายของขุนอนุพลนคร (กิมซิ้ว นิ่มเสงเฮง: พ.ศ. 2428-2506) ออกมาได้ 4-5 ฉบับ

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเชียงใหม่เล่มที่ห้า ชื่อ **ปมด้อย** โดยปราณี ศิริธร (พ.ศ. 2463-2540) เมื่อ พ.ศ. 2482 พิมพ์ที่โรงพิมพ์อุปติพงศ์ หนา 20 หน้า จำหน่ายเล่มละ 10 สตางค์

โดยนำหลักปรัชญาวิธีแก้ปมด้อยของท่านสวามี สัตยานันท์แห่งอินเดียเป็นชื่อหนังสือพิมพ์

ช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นหยุดกิจการ จนสงครามสงบ ในพ.ศ. 2489 มีหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเชียงใหม่ออกมาคือ **ลานนาไทยรายสัปดาห์** (พ.ศ. 2489) มี ร้อยเอกทองแขม สิทธิพงศ์ เป็นเจ้าของ นายวรมิฏฐ์ (จาตุประยูร) วีรเศรษฐ์ น้องชายของนายธนวน จาตุประยูร ผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์สยามนิกร เป็นบรรณาธิการ นายโยนก สาตราภัย เป็นผู้ช่วยบรรณาธิการ พิมพ์ที่โรงพิมพ์เจริญเมือง มีนักเขียนสตรีคือนางสาวอำพัน ไชยวรศิลป์ หรือ อ.ไชยวรศิลป์เริ่มเขียนงานที่นี้ แต่ออกได้ไม่นานก็ปิด

พ.ศ. 2491 ปราณี ศิริธร ออกหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นชื่อใหม่ว่า **แสงอรุณ** ขนาด 8 หน้ายก พิมพ์ที่โรงพิมพ์เจริญเมือง มีผู้ร่วมงาน เช่น มนตรี สำลีทอง สมบูรณ์ สุวรรณอัตถ์ เทิด ชูตระกูล อุไร ถวิลศักดิ์ และปราโมทย์ ศิริธร น้องชายของปราณี จำหน่ายเล่มละ 1 บาทออกเป็นรายล๊อตเตอรี่ เพราะสมัยนั้นยังไม่มีการถ่ายทอดเสียงผลการออกสลากกินแบ่งรัฐบาล แต่ละเดือนสลากกินแบ่งรัฐบาลออกที่กรุงเทพฯ เวลา 14.00 น. กรมโฆษณาการนำมาอ่านเป็นข่าวประจำวันช่วงเวลา 20.00-21.30 น.ปราณีและคณะเปิดวิทยุฟังแล้วช่วยกันจดเลขรางวัลทำเป็นใบแทรกหนังสือพิมพ์แสงอรุณ

ช่วงนั้นมีหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นอีกหลายฉบับ คือ **ข้างเผือก**ราย 10 วัน (พ.ศ. 2490) มีนายสมาน เสนาบุตร เป็นเจ้าของและบรรณาธิการ พิมพ์ที่โรงพิมพ์อุปติพงศ์ **เวียงเหนือ**ราย 10 วัน (พ.ศ. 2489) **ข่าวเชียงใหม่**ราย15 วัน (พ.ศ. 2490) **พายัพ**ราย 10 วัน (พ.ศ. 2491)

พ.ศ. 2491 เยื้อน โอชเจริญ เจ้าของร้านไทยวัฒนาที่จำหน่ายเครื่องเขียนในตลาดลำไยสนใจทำกิจการหนังสือพิมพ์ได้ซื้อโรงพิมพ์เก่าของหลวงโยนพิจิตรการ ตั้งเป็นโรงพิมพ์ไทยวัฒนาออกหนังสือพิมพ์ชื่อ **ชาวเหนือ** เชิญพิรุณ อินทราวุธ ทนายความมาเป็นบรรณาธิการ มีผู้ร่วมงานเช่น สมบูรณ์ สุวรรณอัตถ์ (จบจากมหาวิทยาลัยแรงกูน พม่า) ปราโมทย์ ศิริธร เปลื้อง วรรณศรี ฯลฯ โดยมีนักเขียนกิตติมศักดิ์เช่น มรว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ฮิวเมอร์ริส อ.ไชยวรศิลป์ ปกรณ์ ปิ่นเฉลียว งามวิไล สุกัณศิล ต่อมา พิรุณ อินทราวุธ ติดภารกิจจึงลาออก เยื้อน โอช-เจริญ เจ้าของชาวเหนือจึงเชิญปราณี ศิริธร เป็นบรรณาธิการ ทำงานร่วมกันระยะหนึ่ง ปราณี ศิริธรลาออกไปทำหนังสือพิมพ์แสงอรุณต่อ เยื้อน โอชเจริญจึงเชิญสงัด บรรจงศิลป์ มาเป็นบรรณาธิการ

สงัด บรรจงศิลป์ได้เริ่มเปิดประเด็นเรียกร้องให้มีมหาวิทยาลัยในภาคเหนือในหนังสือพิมพ์ชาวเหนือ ต่อมา สงัด บรรจงศิลป์ลาออกไปทำงานที่กรุงเทพฯ เยื้อน โอชเจริญได้เชิญสุจิตต์ ปัทโชติเข้าร่วมหุ้น ขณะเดียวกันเยื้อน โอชเจริญได้ออกหนังสือพิมพ์เพิ่มอีก 2 ฉบับคือ หนังสือพิมพ์ **ชาวไร่** มอบให้สมบูรณ์ สุวรรณอัตถ์เป็นบรรณาธิการและหนังสือพิมพ์ **ไทยธรรมดา** มอบให้ทวีศักดิ์ บุนนาค เป็นบรรณาธิการ ขณะนั้นมีการแข่งม้าที่สนามยิมคานาทุกสัปดาห์ หนังสือพิมพ์**ไทยธรรมดา** จึงมีคอลัมน์ทำนายม้าแข่ง ทุกสัปดาห์

สุจิตต์ ปัทโชติ ทำงานร่วมกับเยื้อน โอชเจริญระยะหนึ่งก็เปิดกิจการโรงพิมพ์เอง เมื่อ พ.ศ. 2493 โดยสั่งแท่นพิมพ์และเครื่องทำบล็อกแม่พิมพ์มาใช้ที่เชียงใหม่เป็นครั้งแรก ออกหนังสือพิมพ์ **เชียงใหม่**รายวัน (พ.ศ. 2493) มีสำนักงานที่สี่แยกสันป่าข่อย ที่ร้านสามทหาร มีสุจิตต์ ปัทโชติ เป็นเจ้าของ วรมิฏฐ์ (จาตุประยูร) วีรเศรษฐ์เป็นบรรณาธิการ กองบรรณาธิการมีปราโมทย์ ศิริธร นพระวี ไกรฤกษ์ เชาว์ ถนอมสัตย์ เชิด ชูตระกูล อุไร ถวิลศักดิ์ มีนักเขียนกิตติมศักดิ์คือธงชัย ศรีบุรี แต่เชียงใหม่รายวันออกได้เพียงปีกว่าก็ขายกิจการให้สุนทร ชวชาติ

พ.ศ. 2496 สุนทร ชวชาติ ออกหนังสือพิมพ์ชื่อ **ไทยเดิม**รายวัน มีนางสาววีณา ทองสวัสดิ์ เป็นเจ้าของ ยุทธ จันทรประทีป เป็นผู้จัดการ เชื้อ อินทรทูต เป็นบรรณาธิการ มีนักเขียนเช่น เชาว์ สังข-สวัสดิ์ ผู้เขียนสารคดีเรื่องบุญเพ็งทีบเหล็ก ประกาย สาระจำนง มีผู้สื่อข่าวเช่นปราโมทย์ ศิริธร นพระวี ไกรฤกษ์ เชาว์ถนอมสัตย์ ออกมาได้ปีเศษก็เปลี่ยนบรรณาธิการเป็นสมบูรณ์ อารยางค์-กูร มีนายอินผ่าน เป็นผู้ช่วยบรรณาธิการ ต่อมามีแผนเชิญสงัด บรรจงศิลป์มาเป็นบรรณาธิการแต่ปิดกิจการก่อน

ต้นปี พ.ศ. 2496 ไกรศรี นิมมานเหมินท์และคณะ ตั้งบริษัทลานนาการพิมพ์ ออกหนังสือพิมพ์ **คนเมือง** มีสงัด บรรจงศิลป์เป็นบรรณาธิการคนแรก ฉบับปฐมฤกษ์ออกวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2496 ปกหนังสือใช้กระดาษปรูฟมันสีเหลืองชื่อหัวหนังสือพิมพ์ “คนเมือง” เป็นสีแดง จำหน่ายเล่มละ 1 บาท ได้นำประเด็นเรียกร้องมหาวิทยาลัยในภาคเหนือมา รณรงค์ เปิดเวทีให้มีการแสดงความเห็นในหน้าหนังสือพิมพ์ผ่านคอลัมน์ “ออกข่วง” โดยเริ่มเปิดประเด็นด้วยเรื่องที่ต้องการผลักดันคือควรมีมหาวิทยาลัยในภาคเหนือหรือไม่ ปรากฏว่าช่วงเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม 2496 มีผู้ร่วมแสดงความคิดเห็นจำนวน 16 คน เห็นด้วย 11 คน ไม่เห็นด้วย 5 คน แต่เห็นว่าควรสร้างระดับอาชีวศึกษาก่อน หรือควรปรับปรุงการศึกษาประชาบาลก่อน เป็นการสร้างบรรยากาศการแลกเปลี่ยนทัศนะกันผ่านสื่อที่น่าสนใจ และในที่สุดสามารถทำให้กระแสเรียกร้องให้มีมหาวิทยาลัยในภาคเหนือขยายวงกว้าง แม้ขณะนั้นไม่สามารถทำให้ได้มหาวิทยาลัยตามที่เรียกร้องแต่ต่อมาก็ได้โรงเรียนแพทย์ศาสตร์แห่งที่สามของประเทศใน พ.ศ. 2499 และได้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ใน พ.ศ. 2503 ด้วยแรงผลักส่วนหนึ่งของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกสมาคมชาวเหนือ[21]

ช่วง พ.ศ. 2498 มีหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเชียงใหม่ อีกฉบับคือ **เสียงเชียงใหม่** ราย 10 วัน มีพิรุณ อินทราวุธ และเจ้าดวงเดือน ณ เชียงใหม่ เป็นบรรณาธิการ ปีนั้น (พ.ศ. 2498) ที่กรุงเทพฯได้ตั้งสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย เป็นการก่อตัวเป็นชุมชนนักข่าวและคนทำสื่อหนังสือพิมพ์ที่มีพลัง ต่อมาอาชีพนักข่าวได้รับการพัฒนาเป็นวิชาชีพมีหลักสูตรในมหาวิทยาลัย

ช่วง พ.ศ. 2499 ในเชียงใหม่มีหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นอีกอย่างน้อย 2 ฉบับคือ**ศรีระมิงค์** ราย 5 วัน (พ.ศ. 2499) และ**มหาราช**รายล็อตเตอรี่ ฯลฯ

หนังสือพิมพ์ มหาราชรายล็อตเตอรี่ มีพ่อเลี้ยงมงคล ชัยนิลพันธ์ (พ.ศ. 2464-2506)

เป็นเจ้าของ เทิด ชูตระกูลเป็นบรรณาธิการ วิรัช สุวรรณบาตร ประกอบ กิจเจริญ สุรินทร์ วงศ์ลือเกียรติ ปกรณ์ ปิ่นเฉลียว เป็นกองบรรณาธิการพิมพ์ที่โรงพิมพ์เจริญเมือง จำหน่ายเล่มละ 1 บาท ออกได้ไม่ถึงปี ปิดกิจการช่วงก่อนลอยกระทงปี พ.ศ. 2501 หลังจากนั้นโรงพิมพ์เจริญเมืองย้ายกลับไปสถานที่เดิมที่วังสิงห์คำ ต่อมาโรงพิมพ์เจริญเมืองเลิกกิจการโดยขายผลงานตีพิมพ์วรรณกรรมท้องถิ่นให้ร้านประเทืองวิทยา

ช่วงใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นต้นมา ในเชียงใหม่มีหนังสือพิมพ์เพิ่มขึ้นหลายฉบับ เช่น **แผ่นดินไทย** (ประเวศ เชมนะศิริเป็นเจ้าของ) **อิสระชน** (ทวี ชุติมา เป็นเจ้าของ) **นครพิงค์** (ยุค หวล เหมรัตน์เป็นเจ้าของ) **ถิ่นเหนือ** (2511 อำพล พันธุ์ประสิทธ์ อดีต สส.ชัยภูมิเป็นเจ้าของ ต่อมาชัย จิตติเดชารักษ์เป็นเจ้าของ) **ตะวันเหนือ** (ชาญ แสงพิทักษ์เป็นเจ้าของ) **เชียงใหม่เดลี่** (สงบ สุขภาเป็นเจ้าของ) **เสียงชนบท** (บุญส่ง พ่วงพิพัฒน์เป็นเจ้าของ) **แม่ปิง** (ปรีชา ตุงคนาครเป็นเจ้าของ) **ระมิงค์** (ยุคแรกสมพงษ์ เตชะสุขสันต์เป็นเจ้าของ ยุคต่อมาสมาน หงสนันท์ (พ.ศ. 2473-2528) เป็นเจ้าของ) **ถิ่นไทย** (กมล รัตตปุรณะเป็นเจ้าของ) **ประชากร** (สุนทร มุนีเวชเป็น เจ้าของ) **ลานนา** (สุทัศน์ เทียมสุรวัฒน์ เป็นเจ้าของ วสันต์ กิตติกุลเป็นผู้อำนวยการ) **โยนกยุคไทยนิวส์** (บรรจบ ลิ้มจรูญ (พ.ศ. 2474-2543) ร่วมทุนกับ สงวน เกาะสุวรรณ พิทักษ์ อินสุวรรณซื้อหัวโยนกจากสว่าง ลีฬหาชีวะเมื่อ 4 ส.ค. 2513) **ข่าวสยาม** (ยุคแรกอำนาจ จงยศยิ่ง เป็นเจ้าของต่อมาขายให้อนุสรณ์ วงศ์วรรณ) **ภาคเหนือ** (อำนาจ จงยศยิ่ง เป็นเจ้าของ) **เชียงใหม่นิวส์** (วรกร ตันตรานนท์ ร่วมกับสราวุธ แซ่เตี๋ยวเป็นเจ้าของ) และ**หนังสือพิมพ์พลเมืองเหนือรายสัปดาห์** (จุมพล ชุติมาเป็นเจ้าของ) ตั้งแต่ช่วงเศรษฐกิจเฟื่องฟูในทศวรรษ 2530 ในเชียงใหม่มีหนังสือพิมพ์ 2 ภาษาไทย-อังกฤษ ประเภทไม่จำหน่ายออกมาแจก โดยมีรายได้หลักจากการโฆษณาสินค้าหลายฉบับเช่น Compass แม้ต่อมาหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเชียงใหม่หลายเล่มปิดตัวด้วยปัจจัยต่าง ๆ แต่หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเชียงใหม่เป็นชุมชนที่มีพลังตลอดมาโดยเฉพาะปัจจุบันได้เผยแพร่ในโลกออนไลน์ที่คนจำนวนมากเข้าถึงได้โดยง่าย (บุญเสริม สาตราภัย และอินสม ปัญญาโสภา "ประวัติการพิมพ์และหนังสือพิมพ์ในเชียงใหม่สมัยก่อน" **หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพนายบรรจบ ลิ้มจรูญ** 10 ธ.ค. 2543 ขอบคุณลุงบุญเสริม สาตราภัยผู้มอบหนังสือเล่มนี้ให้สมโชติเมื่อ 5 ก.ค. 2544 ต่อมา อ.ชัยยศ ชัยนิล-พันธ์ ได้เพิ่มเติมข้อมูลและมอบต้นฉบับให้สมโชติเมื่อ 1 เมษายน 2559)

(จากซ้ายไปขวา) สมบูรณ์ ชัยนิลพันธ์ (พ่อ อ.วินัย PRC) เมืองอินทร์ กันทารัตน์ (พ่อครูอินทร) สิงห์คำ ชัยวงศ์, บุญเทียม ร่มโพธิ์, บุญปั๋น จันทร์น้อย, นิลวรรณ์ บำรุงเมือง (ลูกสาว) เมืองใจ ชัยนิลพันธ์ เจ้าของโรงพิมพ์เจริญเมือง ชัยศรี ทนนท์วงศ์, ประสิทธิ์ วรพัฒน์, ปราณี ศิริธร, อินถา เทพจันทร์, สุวรรณ ไชยปิน

ภาพชุดเจ้าของโรงพิมพ์และเจ้าของ, บก., ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเชียงใหม่

หลวงโยนการพิจิตร (ปันโทย์) และนางบัวจิ่น อุปโยคิน เจ้าของโรงพิมพ์อุปโยคิน

ส.ธรรมยศ
บก.นสพ.โยนก

สงัด บรรจงศิลป์
บก.นสพ.คนเมือง
คนแรก

วิจิตร ไชยวัณณ์
บก.คนเมือง
คนที่สอง

เยื้อน โอชเจริญ
นสพ.ชาวเหนือ

พิรุณ ยิมตราวุธ
บก.ชาวเหนือและ
เสียงเชียงใหม่

เจ้าดวงเดือน
ณ เชียงใหม่
บก.เสียงเชียงใหม่

ศาสนาจารย์เมืองใจ
ชัยนิลพันธ์
เจ้าของโรงพิมพ์
เจริญเมือง

สมาน หงสพันธ์
นสพ.ระมิงค์

บรรจบ ติ้มจรูญ
นสพ.ไทยนิวส์

(ซ้าย) ปราณี ศิริธร
ณ พัทลุง (พ.ศ. 2463-
2540) นสพ.ปมต้อย
และแสงอรุณ (ภาพโดย:
สมโชติ อ่องสกุล)

บุญเสริม สาตราภัย
ผู้สื่อข่าวและช่างภาพ
หนังสือพิมพ์คนเมือง
(ภาพโดย: สมโชติ
อ่องสกุล)

อำนาจ จงยศยิ่ง
นสพ.ภาคเหนือรายวัน

บางส่วนของหนังสือพิมพ์พลเมืองเหนือรายสัปดาห์

จุมพล ชุติมา (เจ้าของ)
จุฑาทิพย์ เขียวอุบล
(ผู้จัดการ)
สมโชติ อ่องสกุล
(ที่ปรึกษาและคอลัมนิสต์)

สุรชัย เลียวสวัสดิพงษ์
(ผู้อำนวยการ)

อัจฉราวดี บัวคลี่
(บรรณาธิการ)
(ในภาพรับรางวัลจาก
นายอานันท์ ปันยารชุน
อดีตนายกรัฐมนตรี)

บัณรส บัวคลี่
(ที่ปรึกษาและ
คอลัมนิสต์)

ทพ.อุทัยวรรณ
กาญจนกามล
(ที่ปรึกษาและ
คอลัมนิสต์)

หนังสือพิมพ์คนเมือง รายสัปดาห์-รายเดือน และครอบครัวนิมมานเหมินท์ เจ้าของหนังสือพิมพ์คนเมือง

หนังสือพิมพ์คนเมืองรายเดือน ฉบับรวมเล่ม 3 ชุดใหญ่ ที่ท่านอาจารย์ไกรศรีมอบตามอบให้สมโชติ-สรัสวดี หนังสือพิมพ์คนเมืองฉบับแรกออกเมื่อ 1 มกราคม พ.ศ.2496 มีทั้งฉบับรายเดือนและรายสัปดาห์ นายสงัด บรรจงศิลป์ เป็นบรรณาธิการคนแรก นายวิจิตร ไชยวัณณ์ เป็นบรรณาธิการคนต่อมา

5.ชุมชนชาวจีน

5.1 ชุมชนชาวจีนในเชียงใหม่

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง จีนอยู่ฝ่ายชนะสงคราม คนจีนในทุกพื้นที่ของสยามต่างคึกคักมากเช่นในเชียงใหม่พ่อค้าจีนได้ร่วมกันตั้งสโมสรพ่อค้าจีนขึ้น ภายใต้การดำเนินงานของนายชิ่วไถ แซ่กัง นายหลักยู้ แซ่ลิ้ม (นายรัก นิมากร) นายหุ่งเจียว แซ่จิว (บรรเจิด สู่พานิช) นายตักชำ แซ่ลิ้ม นายเสี่ยวเสีย แซ่กิม นายชิ่มโพว้ แซ่โคว้ นายบักซ้ง แซ่ลี้ นายหยิ่มพ้ง แซ่ตั้ง และมอบหมายให้นายบรรเจิด สู่พานิชยื่นหนังสือขออนุญาตเปิดโรงเรียนสอนภาษาจีนชื่อโรงเรียนซินเชิงได้รับอนุญาตเมื่อ 6 กุมภาพันธ์ 2491 ปีต่อมา (พ.ศ. 2492) พ่อค้าจีนอีกกลุ่มนำโดยนายเป็ก-สิ่ว แซ่ลิ้ม (นายพู่เทียม ลินพิศาล) นายฮึ่งฮุย แซ่ฉั่ว นายอิงสือ แซ่โต๋ว (โต๋งหยิ่นเซ้ง) นายเอ็กเซ้ง แซ่พัว นายอิ่วซ้ง แซ่ตั้ง นายก็กเอง แซ่ล้อ ได้ยื่นเรื่องขออนุญาตเปิดโรงเรียนสอนภาษาจีนอีกแห่งชื่อโรงเรียนช่องฟ้า ได้รับอนุญาตเมื่อ 3 มิถุนายน 2492 จนถึง พ.ศ. 2515 นายณรงค์ ศักดาทร ในฐานะเจ้าของโรงเรียนช่องฟ้าและโรงเรียนวานิชบำรุงวิทยาได้หารือคณะกรรมการจัดตั้งมูลนิธิช่องฟ้าวานิชบำรุงวิทยา ต่อมาจึงได้รวมโรงเรียนซินเชิงเข้ามาด้วยกันเรียกชื่อมูลนิธิว่า มูลนิธิช่องฟ้าซินเชิงวานิชบำรุงวิทยา ตั้งแต่ 16 สิงหาคม 2522 เรียกชื่อโรงเรียนว่า สหศึกษา (ช่องฟ้า-ซินเชิง) เป็นแหล่งสอนภาษาจีนสืบมาถึงปัจจุบัน[22]

อนึ่งโรงเรียนจีนในเชียงใหม่มีตั้งแต่ พ.ศ. 2444 โดยนายตี๋ยง แซ่แต่ ชาวจีนจากกรุงเทพฯ ปรึกษากับนายสุ่นฮี้ แซ่ฉั่ว (ต่อมาเป็นหลวงอนุสารสุนทร) นายเอี่ยวหก แซ่เอง นายอุ่ย แซ่เหลี่ยว (เหลี่ยวหย่งง้วน) เมื่อทุกคนเห็นชอบ นายตี๋ยง แซ่แต่ก็บริจาคเงินซื้อที่ดินแปลงหนึ่งบนถนนเจริญราษฎร์ ย่านวัดเกต ตั้งโรงเรียนสอนภาษาจีนชื่อ **ฮั่วเอง** ปรากฏว่ามีนักเรียนเข้าเรียนจำนวนมากทำให้สถานที่คับแคบ นายสุ่นฮี้ แซ่ฉั่ว (ต่อมาเป็นหลวงอนุสารสุนทร) ได้ปรึกษากับนายแป๊ะปอ ๆ ได้บริจาคเงินซื้อที่ดินแปลงหนึ่งบนถนนช้างคลาน (ที่ตั้งไนท์บาร์ซ่าห์ปัจจุบัน) ต่อมานายสุ่นฮี้ แซ่ฉั่ว นายเอี่ยวหก แซ่เอง นายอุ่ย แซ่เหลี่ยวรวบรวมทรัพย์ชาวจีนในเชียงใหม่สร้างโรงเรียนบนพื้นที่นั้น เรียกว่า**โรงเรียนฮั่วเอง** ย้ายนักเรียนจากโรงเรียนฮั่วเองเดิมมาเรียนรวมที่นี้ ต่อมาเปิดแผนกนักเรียนหญิง ที่ถนนเจริญประเทศ (ปัจจุบันคือที่ตั้งโรงแรมเพชรงาม)

ต่อมาชาวจีนอีกกลุ่มนำโดยนายง่วนชุน แซ่ตั้ง (ง่วนชุน ตันตรานนท์) ตั้งโรงเรียนสอนภาษาจีนอีกแห่งที่ถนนลอยเคราะห์ (ปัจจุบันเป็นที่ตั้งมูลนิธิสามัคคีการกุศล) เรียกว่าโรงเรียน**ฮั่วเคี้ยว** แต่โรงเรียนสอนภาษาจีนทั้งสองแห่งถูกปิดในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง (ประวัติย่อโรงเรียนจีนในเชียงใหม่ **ที่ระลึกพิธีเปิดอาคารเรียน รร.ช่องฟ้า รร.ซินเชิง รร.วาณิชบำรุงวิทยา และงานคืนสู่เหย้า** 12 ธ.ค. 2525) สโมสรพ่อค้าจีน โรงเรียนสอนภาษาจีน และศาลเจ้าล้วนเป็นศูนย์กลางสำคัญของชุมชนคนจีนในเชียงใหม่

ช่วงก่อนมีประกาศห้ามสูบฝิ่น พ.ศ. 2503 ในเวียงเชียงใหม่มีโรงฝิ่น 4 แห่งคือ (1) ที่ตรอกเล่าโจ๊ว (2) หลังโรงหนังตงเฮง ท่าแพ (3) โรงฝิ่นประตูแดง (4) โรงฝิ่นข้างโรงหนังตงซันตลาดสันป่าข่อย ถือเป็นที่ชุมนุมอีกแหล่งหนึ่งของผู้เสพฝิ่นขณะนั้น

*นายตันง่วนชุนห์ (พ.ศ. 2432-2493) ผู้ตั้ง รร.ฮั่วเคี้ยว (ที่มาภาพ: ปราณี ศิริธร, **ผู้บุกเบิกแห่งเชียงใหม่**, เชียงใหม่: เรืองศิลป์ 2523)*

นายริ้ว ศักดาทร ลูกชายนายเอียวฮก แซ่เอ็ง (แต้จิ๋ว) และนางใส อดีตเจ้าของโรงเรียนช่องฟ้า

นายจุ่นฝ่า แซ่ยับ นายกสมาคมฮากกาเชียงใหม่ มอบรางวัลให้เด็กนักเรียน

นายณรงค์ ศักดาทร (พ.ศ. 2471-2543) อดีตประธานกรรมการ มูลนิธิช่องฟ้า ซินเซิงวาณิชบำรุงวิทยา

นายก๊กอุ้ย แซ่ตั้ง (นายพวน ตนานนท์) เจ้าของโรงเรียนสมัยเซงฮั้ว ให้โอวาทในวันไหว้ครูของนักเรียน

โรงเรียนช่องฟ้า เมื่อแรกตั้ง

พ่อค้าชาวจีน ฉลองวันชาติจีน ในจังหวัดเชียงใหม่

*(ที่มาภาพและคำบรรยาย: **ที่ระลึกพิธีเปิดอาคารเรียน รร.ช่องฟ้า รร.ซินเซิง รร.วาณิชบำรุงวิทยา และงานคืนสู่เหย้า**, 2525)*

5.2 ชุมชนชาวจีนจาก กองพล 93

นายพลต้วน ซี เหวิน ผู้นำกองพล 93 เข้าเฝ้ารับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

หลังจากกองทัพแดงยึดอำนาจในแผ่นดินใหญ่ได้ในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2492 ทหารจีนกองพล 93 ที่เคยร่วมรบกับสัมพันธมิตรในสงครามโลกครั้งที่สองตกค้างอยู่บริเวณชายแดนไทย-พม่าจำนวนประมาณ 400 คนและปีต่อมา (พ.ศ. 2493) มีคนจีนที่เป็นพลเรือนลี้ภัยจากแผ่นดินใหญ่ลงมาสมทบอีกจำนวนมาก แม้ในช่วง พ.ศ. 2496 จะมีการขนย้ายทหารปลดประจำการ ผู้หญิง เด็ก คนชรากลับไต้หวันจำนวน 7,785 คนแล้วก็ยังตกค้างในบริเวณชายแดนไทยจำนวนมาก โดยอ้างว่าเป็นกองกำลังอาสาสมัครพลเรือนขออาศัยในประเทศไทย บริเวณชายแดนของเชียงใหม่เชียงรายเช่นดอยง็อบ อำเภอไชยปราการ บ้านใหม่หนองบัว อ.ไชยปราการ บ้านอรุโณทัย ต.เมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ บ้านผาตั้งบนดอยผาหม่น อำเภอเวียงแก่น บ้านสันติคีรี ดอยแม่สะลอง จังหวัดเชียงรายจึงเป็นที่ตั้งของชุมชนจีนกองพล 93 ตั้งแต่นั้นมา[23]

(1) หน้าบ้านนายพลลี แห่งกองพล 93 ที่ อ.ไชยปราการ (สมโชติกับผู้ดูแลบ้าน)

(2) บนดอยที่ตั้งกองพล 93 จ.เชียงราย (ศธ.อ.เชียงแสน นำสมโชติและเหนือชมพื้นที่)

(3) ที่โรงเรียนสันติคีรี อ.ไชยปราการ (ครูจบป.โท คณะศึกษาศาสตร์ต้อนรับ)

5.3 พรรคคอมมิวนิสต์สยาม (พคส.) พรรคคอมมิวนิสต์จีนแห่งประเทศไทย (พคจ./ท) และพคท.

ตั้งแต่พ.ศ. 2473 ในไทยมีการก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์สยาม โดยคนเวียดนามและคนจีนที่อยู่ในสยาม หลังสงครามโลกครั้งที่สอง รัฐบาลไทยดำเนินนโยบายทางการเมืองด้วยการยกเลิกพระราชบัญญัติว่าการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2478 โลกขณะนั้นแบ่งเป็น 2 ขั้วคือประชาธิปไตยกับคอมมิวนิสต์ ดังนั้นใน พ.ศ. 2489 จึงเกิดพรรคคอมมิวนิสต์จีนแห่งประเทศไทยดำเนินงานสนับสนุนการปฏิวัติในจีน และออกหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ชื่อ "มหาชน" เผยแพร่โดยเฉพาะชาวจีนในไทย

ต่อมาใน พ.ศ. 2494 ได้เกิดพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ทำให้รัฐบาลไทยต้องออกพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 ดำเนินการจับกุมผู้ต้องสงสัยโดยเฉพาะชาวจีนและปัญญาชนไทย ทำให้มีผู้หลบหนีเข้าป่าก่อให้เกิด "ชุมชน" อีก

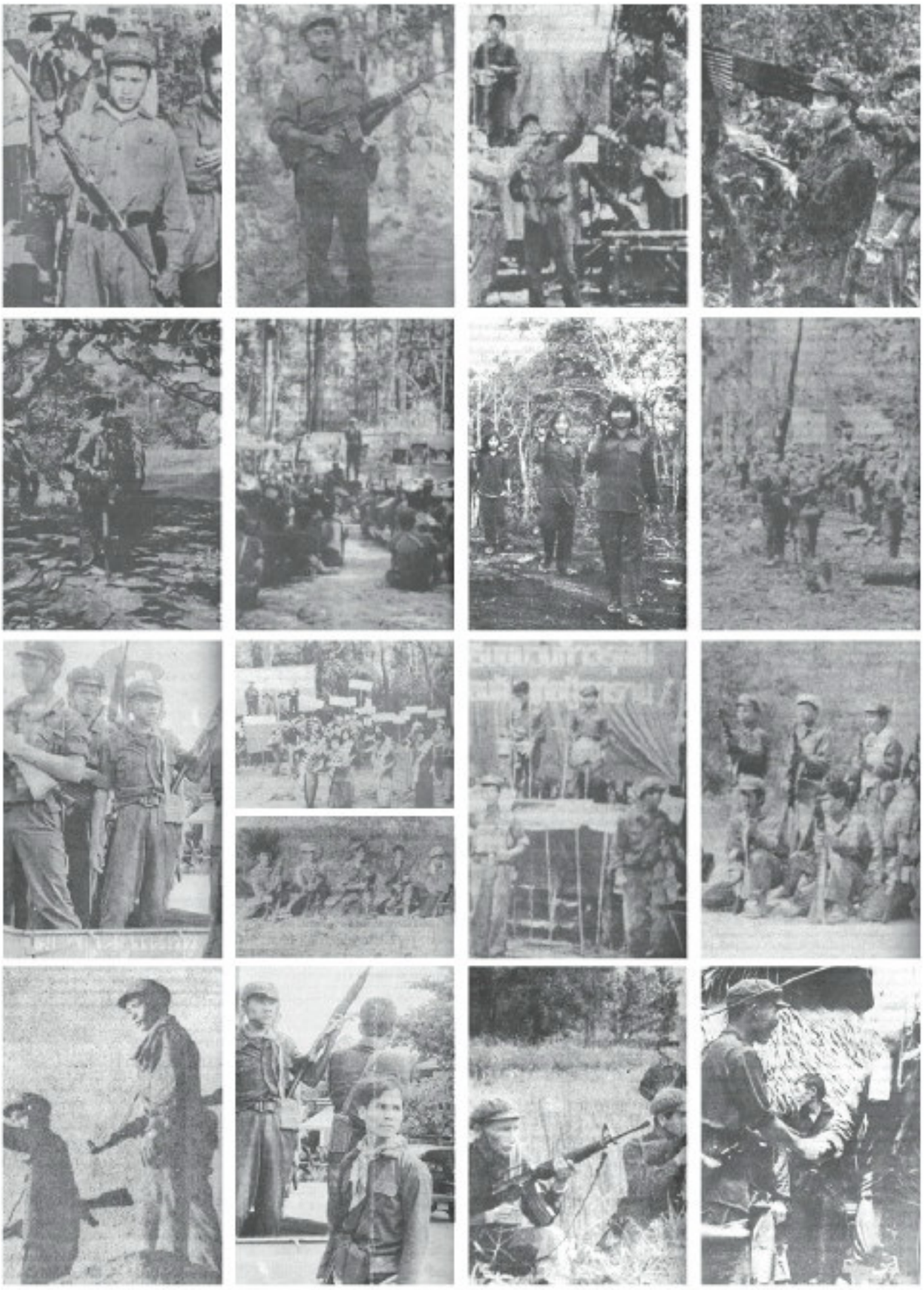

*ชุมชน พคท. (ที่มา: พ.เมืองชมพู **สู่สมรภูมิภูพาน** (ฉบับสมบูรณ์), กรุงเทพ: มติชน 2532)*

รูปแบบหนึ่งกระจายทั่วในเขตป่าทั่วไทยที่ดำเนินมาอย่างรุนแรงและต่อเนื่องจนถึงราว พ.ศ. 2523 หลังจากรัฐบาลมีนโยบาย 66/23[24]

6. กลุ่มหนุ่มสาวและกลุ่มวัยรุ่น

สมัยนั้นแต่ละชุมชนในเชียงใหม่มีกลุ่มหนุ่มสาวในกลุ่มศรัทธาวัดของแต่ละชุมชนที่ต่างดูแล "พื้นที่" ในชุมชนอย่างเข้มแข็ง เช่น กลุ่มหนุ่มสาววัดพวกแต้ม กลุ่มหนุ่มสาววัดนันทาราม กลุ่มหนุ่มสาววัดหมื่นสาร กลุ่มหนุ่มสาววัดเกต กลุ่มหนุ่มสาววัดชมพู ฯลฯ

ช่วงหลังสงครามโลกเกิดการรวมกลุ่มวัยรุ่นแบบกึ่งอันธพาล เช่น "แก๊งอินทรีย์ขาว" ย่านช้างม่อย "แก๊งอินทรีย์ดำ" ย่านวัดป่าแพ่ง กลุ่มหนองเส้ง ย่านฟ้าฮ่าม ฯลฯ และกลุ่มวัยรุ่นในสถาบันการศึกษาคือกลุ่มนักศึกษาแม่โจ้ มีการนัดหมายประลองกำลังกันด้วยการชกต่อยและตีกันเป็นประจำ โดยเฉพาะในงานเทศกาลต่าง ๆ เช่น งานปอยหลวง งานฤดูหนาว เทศกาลลอยกระทง เทศกาลสงกรานต์[25]

แก๊งอินทรีย์ขาวมีสมาชิกประมาณ 400 กว่าคนทุกคนใช้ผ้าขาวผูกข้อมือซ้าย ระดับหัวหน้าผูกข้อมือขวา มีลายสักแก้วรอดสร้อยสังวาลย์และเสือโคร่ง แบ่งเขตคุมพื้นที่ 5 กลุ่มคือกลุ่มช้างม่อย กลุ่มศรีวิศาล กลุ่มสันป่าข่อย กลุ่มประตูเชียงใหม่ กลุ่มช้างเผือก

ขณะที่แก๊งอินทรีย์แดง ตั้งขึ้นภายหลังมีสมาชิกประมาณ 100 กว่าคนใช้ผ้าแดงผูกข้อมือเป็นสัญลักษณ์เช่นกัน เชื่อกันว่าทั้งสองกลุ่มมีนายทหารนายตำรวจยุคจอมพล ป. เป็นนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2481-2500) สนับสนุนด้วย

ดังนั้นเมื่อถูกตำรวจจับกุม บางครั้งจึงได้ยกพวกประท้วงถึงขั้นล้อมจวนผู้ว่าราชการจังหวัดและสถานีตำรวจแม่ปิงในสมัยนายประเสริฐ กาญจนดุล เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2495-2501) อย่างไรก็ดีแก๊งอันธพาลดังกล่าวถูกปราบครั้งใหญ่ในยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (2502-2506)[26]

นอกจากกลุ่มหนุ่มวัยรุ่นแล้วในยุคหลังสงครามโลกครั้งจอมพล ป.เป็นนายกรัฐมนตรีมีพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์เป็นอธิบดีกรมตำรวจ ยุคนั้นตำรวจมักมีการใช้อำนาจทำร้ายผู้ต้องหาจนถึงแก่ความตาย ผู้คิดช่วยเหลือก็พลอยต้องตายด้วย ดังเช่นกรณีนายอินทร สิงหเนตร อดีต สส.เชียงใหม่ผู้อาสาเป็นทนายความให้ผู้ต้องหากรณีตำรวจโรงพักดอยสะเก็ดทำร้ายผู้ต้องหาจนถึงชีวิต ในที่สุดถูกตำรวจ 2 คน คือสตท.วิชิต ศรีเรืองสุขกับพลตำรวจจันทร์ ข้างทองยิงตายที่มุมถนนข้างวัดศรีดอนไชย เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2493[27]

7. ชุมชนชาวพุทธนิคมและพุทธสถาน

ตั้งแต่ พ.ศ. 2486 เจ้าชื่น สิโรรส (พ.ศ. 2439-2535) เริ่มเข้าวัดทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อเผยแพร่พุทธศาสนา ช่วง พ.ศ. 2487 ได้อ่านผลงานเรื่องการปฏิบัติธรรมของท่านพุทธทาสแห่งสวนโมกข์ ไชยา มีความประทับใจยิ่งจึงเดินทางไปนมัสการท่านพุทธทาสที่สวนโมกข์ ไชยา และตั้งใจหาวัดสักวัดในเชียงใหม่เป็นแหล่งเผยแพร่ธรรมแนวสวนโมกข์ จึงจัดตั้ง "พุทธนิคม" ขึ้น เพื่อเผยแพร่ธรรมในรูปแบบต่างๆ เช่น การแสดงธรรม และการพิมพ์หนังสือธรรมเผยแพร่

คณะพุทธนิคมในเชียงใหม่เริ่มต้นที่บ้านแม่เลี้ยงดอกจันทร์ กีรติปาล บ้านหลิ่งห้า ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง เชียงใหม่ (คืออาคารสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในปัจจุบัน) มีสำนักงานพุทธนิคมตั้งอยู่ที่สี่แยกกลางเวียงที่บ้านคุณบู่ทอง กิติบุตร (บุตรีของนางบัวผัน-นายเฮง นิกรพันธ์) (เดิมเป็นคุ้มของเจ้าบุรีรัตน์ (มหาอินทร์) บุตรคนที่ 2 ของเจ้าอุปราชพิมพิสาร ปี พ.ศ. 2416 สมัยพระเจ้าอินทวิชยานนท์ ได้เป็นเจ้าบุรีรัตน์ (มหาอินทร์) ประมาณปี พ.ศ. 2460 เจ้าบุษบา ณ เชียงใหม่ภรรยาเจ้าน้อยชมชื่น ขายคุ้มให้แก่นางบัวผัน นิกรพันธ์ธิดาพระนายกคุณานุการ (เมือง ทิพยมณฑล) คณะพุทธนิคมได้ใช้พื้นที่คุ้มเจ้าบุรีรัตน์ (มหาอินทร์) ที่กลางเวียงเปิดเป็นโรงพิมพ์เล็กๆ พิมพ์หนังสือธรรมเผยแพร่ เล่มแรกที่พิมพ์คือมุตโตทัยของพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต

ครั้นก่อตั้งพุทธนิคมขึ้นในเชียงใหม่แล้วจึงได้มีจดหมายไปนมัสการท่านพุทธทาสฯ มีจดหมายสนับสนุนให้กำลังใจเมื่อ 1 กันยายน 2490[28] ช่วงตั้งแต่ พ.ศ. 2490 คณะพุทธนิคมจึงเริ่มถางถางและปรับพื้นที่วัดอุโมงค์ ปลูกกุฏิเล็กๆ 3 หลัง เพื่อให้สงฆ์จำพรรษา 3 รูปและเตรียมจัดเป็นสวนพุทธธรรมซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 200 ไร่ ในเวลาต่อมา

เจ้าชื่น สิโรรส หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ และหลวงพ่อพุทธทาสภิกขุ
(ที่มา: เจ้าเพ็ญฉาย สิโรรส)

นางบู่ทอง กิติบุตร

พญาสามล้านศิริราชโยธา
(เมือง ทิพยมณฑล)
ซึ่งต่อมาได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเป็นรองอำมาตย์เอก พระนายกคุณานุการ กรมการเมืองนครเชียงใหม่
*(ที่มา: **พระบารมีปกเกล้าฯ ยุพราชวิทยาลัย 100 ปี นามพระราชทาน**, 2550 หน้า 133)*

พ.ศ. 2491 คณะพุทธนิคมได้อาราธนาท่านพุทธทาสภิกขุจากสวนโมกข์ ไชยามาแสดงธรรมที่เชียงใหม่ เป็นเวลา 15 วันและต่อมาได้ส่งมหาปิ่น หรือปัญญานันทะภิกขุมาทำงานเผยแพร่ธรรมที่เชียงใหม่

13 เมษายน 2492 มหาปิ่น หรือปัญญานันทะภิกขุเดินทางถึงเชียงใหม่ เจ้าขื่นจัดให้พักที่วัดอุโมงค์ และเช่าที่ดินของคุณบู่ทอง กิติบุตรใกล้สี่แยกกลางเวียงปลูกศาลาชั่วคราวมุงด้วยตองตึงเพื่อให้ปัญญานันทะภิกขุแสดงธรรมในตัวเวียงอาทิตย์ละ 2 ครั้ง คือวันอาทิตย์เวลา 9 โมงเช้า กลางคืนวันพระเวลา 20.00 น. ครั้งแรกมีคนร่วมประมาณ 70 คน ไม่กี่เดือนต่อมาเพิ่มเป็น 2,000 คน และขยายวงกว้างขึ้นตามลำดับ ก่อให้เกิดความคิดสร้างอาคารพุทธสถานขึ้นและสำเร็จใน พ.ศ. 2500

ตั้งแต่วันวิสาขะบูชา 2495 เป็นต้นมาคณะพุทธนิคมได้ออกนิตยสารรายเดือนชื่อ**ชาวพุทธ** ออกเป็นสื่อเผยแพร่ธรรมเหมือนคณะธรรมทานที่ไชยา โดยต่อมาได้ตั้งโรงพิมพ์ที่วัดอุโมงค์พิมพ์หนังสือธรรมเผยแพร่ เชื่อมโยงชุมชนชาวพุทธนิคมอย่างมีพลังในขณะนั้นยิ่ง[29] ซึ่งต่อมากิจกรรมชักชวนประชาชนให้ตื่นตัวในการทำงานวันวิสาขาบูชา วันมาฆบูชา ได้รับการสืบทอดโดยพุทธสถานและคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่อย่างเข้มแข็งและคึกคัก นับเป็น "ชุมชน" ที่มีสมาชิกทั้งสงฆ์และฆราวาสจำนวนมากที่เคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องถึงปัจจุบันโดยปัจจุบันมีกิจกรรมฟังธรรมช่วงฤดูเข้าพรรษาเรียกว่า "รถด่วนขบวนพิเศษ" กลุ่มหนุ่มสาวจังหวัดเชียงใหม่ได้ร่วมกันสร้างประวัติศาสตร์ด้วยการแต่งชุดขาวเดินทางไปฟังธรรมตามวัดต่าง ๆ ตามที่นัดหมายตลอดฤดูเข้าพรรษาแต่ละครั้งมีคนร่วมงานจำนวนมาก

พระพรหมมังคลาจารย์ (ท่านปัญญานันทภิกขุ) (พ.ศ. 2454-2550) กับเจ้าขื่น (พ.ศ. 2439-2538) (ที่มา: เจ้าเพ็ญฉาย ลิโรรส)

โรงพิมพ์พุทธนิคมในบริเวณวัดอุโมงค์สวนพุทธธรรม หลังเลิกกิจการมอบอุปกรณ์การพิมพ์ให้โครงการอุทยานวิทยาศาสตร์ภาคเหนือจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่ 2559 (ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

คณะกรรมการกลางพุทธสถาน เชียงใหม่รุ่นแรก พ.ศ. 2500

พระธรรมราชานุวัตร
เจ้าคณะมณฑลภาคที่ 5
องค์ที่ 2 และ 3

พลตรี หลวงศรีประกาศ
นายกสมาคม
เชียงใหม่

พลตรี เจ้าราชบุตร
ประธานกรรมการ

นายสัญญา ธรรมศักดิ์
ปลัดกระทรวงยุติธรรม

นายสี ศิโรรส
ผู้อำนวยการพุทธมิคม
เชียงใหม่

นายศรีประกาศ

พ ต ธ ศิริ ศรสิริญ

นายไม่ตรี ไตรยา

นายกี้ มินนานเหมินท์

นางจิมอ้อ มินนานเหมินท์

นางปราณี ลุ่มสูตรี

นายประสิทธิ์ ลุ่มสูตรี

พ ต ธ ศรีอุช บลินสวรเทพ

พลตรีการุญเย็นวาศร

นายอุดม บุนนะประสพ
ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่
ประธานกรรมการมหาดไทย

นายประเสริฐ ภาญจนดุล
ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่

นายวิ้ง ศักดาธร

นายสาญ สิโรรส
นายกพุทธศึกษาสมาคม
เชียงใหม่

พระศรีปวิเสาณ์

นายจรัส กิติบุตร

พลตรีศิริวุฒิสาสตรพิทย์

นายหิน โชตนา

นายสุจิตร เตื้องศ์

พลตรีจงจิตรศิริบัญวัทย์

นายหลวงสหล สุวรรณ
ประเทศ

นายบุญหว ลูกันกัน

นายพงษ์ วิเศษศิริ

นายยงยุทธ เลอยอม

นางจวนอย่าบอบ กรุล

นายไกรศรี นิมมาน
เหมินท์

*(ที่มา: **หนังสือที่ระลึกพิธีเปิดป้ายอาคารพุทธสถานเชียงใหม่** 29 มกราคม 2501)*

เชิงอรรถท้ายบท : ตอนที่ 7

[1] พ.ต.ท.อนุ เนินหาด. "สงครามโลกครั้งที่ 2 ในเมืองเชียงใหม่". ใน **เชียงใหม่ สะปีะเรื่องตะวา**. 2543. หน้า 47. อ้างจากการสัมภาษณ์มาสเตอร์สมาน ผอนตระกูล.

[2] พ.ต.ท.อนุ เนินหาด. "สงครามโลกครั้งที่ 2 ในเมืองเชียงใหม่". ใน **เชียงใหม่ สะปีะเรื่องตะวา**. 2543. หน้า 60. อ้างจากการสัมภาษณ์นายดวงสอน มหากันธา อายุ 76 ปี.

[3] พ.ต.ท.อนุ เนินหาด. "สงครามโลกครั้งที่ 2 ในเมืองเชียงใหม่". ใน **เชียงใหม่ สะปีะเรื่องตะวา**. 2543. หน้า 59. อ้างจากการสัมภาษณ์นายศรี ปัณณวลี บ้านอยู่ข้างโรงแรมรถไฟเจ้าของวันเกิดซึ่งเป็นวันเกิดเหตุจึงจำได้แม่นยำ.

[4] พ.ต.ท.อนุ เนินหาด. "สงครามโลกครั้งที่ 2 ในเมืองเชียงใหม่". ใน **เชียงใหม่ สะปีะเรื่องตะวา**. 2543. หน้า 60. อ้างจากการสัมภาษณ์นายเซียม ชวชาติ อายุ 81 ปี.

[5] พ.ต.ท.อนุ เนินหาด. "สงครามโลกครั้งที่ 2 ในเมืองเชียงใหม่". ใน **เชียงใหม่ สะปีะเรื่องตะวา**. 2543. หน้า 60. อ้างจากการสัมภาษณ์คุณอัมพร นพคุณ อายุ 70 ปี.

[6] พ.ต.ท.อนุ เนินหาด. "สงครามโลกครั้งที่ 2 ในเมืองเชียงใหม่". ใน **เชียงใหม่ สะปีะเรื่องตะวา**. 2543. หน้า 57. อ้างจากการสัมภาษณ์นายอินทร์ มัณตะเล ชาวบ้านร้องอ้อ ต.สันผีเสื้อ.

[7] พ.ต.ท.อนุ เนินหาด. "สงครามโลกครั้งที่ 2 ในเมืองเชียงใหม่". ใน **เชียงใหม่ สะปีะเรื่องตะวา**. 2543. หน้า 57.

[8] พ.ต.ท.อนุ เนินหาด. "สงครามโลกครั้งที่ 2 ในเมืองเชียงใหม่". ใน **เชียงใหม่ สะปีะเรื่องตะวา**. 2543. หน้า 51. อ้างจากการสัมภาษณ์นางเรณู ณ น่าน อายุ 72 ปี.

[9] **ชีวิต ข้อคิดและงานของเจ้าชื่น**. กรุงเทพ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ฟ. 2535. หน้า 80.

[10] คำบอกเล่าของลุงแจ็ค เบน. ครั้งพาชมบ้านพักผู้จัดการบริษัทบอร์เนียวและบ้านพักส่วนตัว. 2542.

[11] พ.ต.ท.อนุ เนินหาด. "สงครามโลกครั้งที่ 2 ในเมืองเชียงใหม่". ใน **เชียงใหม่ สะปีะเรื่องตะวา**. 2543. หน้า 53. อ้างจากการสัมภาษณ์นายเอื้อม ตนานนท์ ซึ่งเกิดเมื่อ พ.ศ. 2456 ช่วยแม่ทำกิจการโรงสีข้าวที่หนองประทีปได้เห็นเหตุการณ์เมื่อทหารญี่ปุ่นไปซื้อข้าวที่โรงสี.

[12] คำบอกเล่าของศาสตราจารย์เออิจิ มูราชิมา. อ้างจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสาร บก สูงสุด 2.10/26 และ 2.10/9.

[13] พ.ต.ท.อนุ เนินหาด. "สงครามโลกครั้งที่ 2 ในเมืองเชียงใหม่". ใน **เชียงใหม่ สะปีะเรื่องตะวา**. 2543. หน้า 63-66. อ้างจากการสัมภาษณ์นักเรียนร่วมสมัยเช่นนายประเทือง เธียรสิริ สมาชิกรุ่นเสาหิน อายุ 72 ปี.

[14] **สมุดจดความจำ**. ของศาสนาจารย์ พ่อเลี้ยงเมืองใจ ชัยนิลพันธ์. ปัจจุบันเป็นสมบัติของอาจารย์ชัยยศ ชัยนิลพันธ์หลานชายผู้เกิดในบันทึกนี้วันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2488.

[15] ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ. **สำนักนั้นธรรมศาสตร์และการเมือง**. กรุงเทพ: ดอกหญ้า. 2535. หน้า 93.

[16] "สมาคมชาวเหนือ". ใน **งานโยนก**. 10 ธันวาคม 2503. หน้า 155.

[17] **โยนก**. 10 ธันวาคม 2503. หน้า 156.

[18] อสิธารา (นามปากกาของ อำพัน ไชยวรศิลป์). **งานและชีวิตของ ส.ธรรมยศ**. กรุงเทพ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า. 2531. หน้า 425-472.

[19] อสิธารา. **งานและชีวิตของ ส.ธรรมยศ**. 2531. หน้า 426.

[20] **โยนก**. 10 ธันวาคม 2503. หน้า 156-167.

[21] สมโชติ อ๋องสกุล. "ขบวนการเรียกร้องมหาวิทยาลัยแห่งล้านนา: ต้นกำเนิดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่" ใน **ศึกษาศาสตร์สาร**. ปีที่ 12 ฉบับที่ 1-4 ตุลาคม 2526-กันยายน 2527. หน้า 5-43. และ **ครบรอบ 20 ปีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่**. หน้า 34-37.

[22] สมโชติ อ๋องสกุล. **การสืบค้นหลักฐานทางการศึกษาในล้านนา: กรณีโรงเรียนจีน**. ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2541.

[23] สมโชติ อ๋องสกุล. **การสืบค้นหลักฐานทางการศึกษาในล้านนา: ศึกษากรณีโรงเรียนจีน**. 2541. หน้า 60-66.

[24] สุชาติ สวัสดิศรี. บรรณาธิการ. **ขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย**. กรุงเทพ: สังคมศาสตร์ปริทัศน์. 2517. และเออิจิ มูราชิมา. **กำเนิดพรรคคอมมิวนิสต์สยาม (พ.ศ. 2473-2479)** แปลโดย โฆษิต ทิพย์เทียมพงษ์ กรุงเทพ: มติชน 2555.

[25] พ.ต.ท.อนุ เนินหาด. "กลุ่มหนองเส้ง วัยรุ่นก่อนปี พ.ศ.2500". ใน **เชียงใหม่ สะป๊ะเรื่องตะวา**. 2543. หน้า 67-69. อ้างจากคำบอกเล่าผู้ร่วมสมัยเช่นนายธน ทองมณี.

[26] สมโชติ อ๋องสกุล. "การต่อสู้ระหว่างเจ้าถึงกระเช้าลอยฟ้าขึ้นดอยสุเทพ: หนึ่งศตวรรษแห่งความขัดแย้งระหว่างกรุงเทพกับล้านนา" ใน **เอเชียปริทัศน์**. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2530. หน้า 54. อ้างจากประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่าของสมาชิกแก๊งค์อินทรีย์ขาวคนหนึ่ง เมื่อ 8 กรกฎาคม 2529.

[27] "ยุคอัศวินผยอง". ใน **พลเมืองเหนือ**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 64 วันที่ 20-26 มกราคม 2546. หน้า 34 และ 36.

[28] จดหมายของท่านพุทธทาส. ใน **ชีวิต ข้อคิดและงานเจ้าชื่น สิโรรส**. 2535. หน้า 87-94.

[29] **ชีวิต ข้อคิด และงานของเจ้าชื่น สิโรรส**. 2535. หน้า 95-148.

ตอนที่ 8
ชุมชนโรงเรียนแพทย์ เชียงใหม่

สหรัฐอเมริกาเป็นชาติแรกยอมลงนามเปลี่ยนสัตยาบันสัญญาที่ผูกพันตั้งแต่ 2398 ในพ.ศ. 2480 หลังจากไทยทำประมวลกฎหมายครบบริบูรณ์เสร็จเมื่อพ.ศ. 2478

หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ยุติลง อเมริกาเสนอให้ความช่วยเหลือด้านการแพทย์การสาธารณสุขแก่ประเทศไทย เพราะสงครามทำให้การแพทย์การสาธารณสุขของไทยล้าหลัง รัฐบาลไทยก็ยินดีรับความช่วยเหลือ ดังนั้นในปี 2494 รัฐบาลอเมริกันจึงได้เปิดสำนักงาน คือองค์การบริหารวิเทศกิจสหรัฐอเมริกา หรือ "ยูซอม" (USOM) ส่งแพทย์มาช่วยไทยตามโรงพยาบาลต่างๆ อุปกรณ์การแพทย์ ส่งแพทย์ไทยไปศึกษาที่อเมริกา เป็นต้น

มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ซึ่งขณะนั้นมีโรงเรียนแพทย์ 2 แห่งที่ศิริราชพยาบาลและจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ตระหนักถึงความขาดแคลนของแพทย์ในประเทศ จึงเสนอต่อกระทรวงสาธารณสุขเพื่อขอตั้งโรงเรียนแพทย์แห่งที่สาม กระทรวงสาธารณสุขได้เสนอต่อคณะรัฐมนตรีสมัย จอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี (2481-2487 และ 2491-2500)

การดำเนินงาน

คณะรัฐมนตรีประชุมเมื่อ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2497 มีมติให้สร้างโรงเรียนแพทย์แห่งที่สามที่จังหวัดพิษณุโลก

โรงพยาบาลพระพุทธชินราชในสมัยก่อน จ.พิษณุโลก (ที่มา: http://www.phitsanulok.go.th/theking9/index.php?option=com_content&task=view&id=25&Itemid=37)

พ.ศ. 2498 ได้มีการประชุมวิชาการแพทย์ภาคเหนือ ครั้งที่ 7 ที่โรงพยาบาลนครเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 29 พฤศจิกายน-1 ธันวาคม 2498 การประชุมครั้งนั้น ผู้อำนวยการ ยูซอม ดร.โรเบิต แอล โซเบล และ Dr.Robert W. Prichard ซึ่งเป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญของ ยูซอม มาช่วยงานอยู่ที่โรงพยาบาลศิริราชมาประชุมด้วย

28 กันยายน 2499 ยูซอมได้เสนอให้ความช่วยเหลือการก่อตั้งโรงเรียนแพทย์ที่ 3 โดยมีหลักการใหญ่ ๆ ที่รัฐบาลอเมริกันให้ความช่วยเหลือ

แต่การช่วยเหลือนี้มีข้อแม้ว่า ยูซอมขอให้รัฐบาลไทยก่อสร้างโรงเรียนแพทย์แห่งที่ 3 ที่เชียงใหม่ แทนพิษณุโลก ซึ่งมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ก็เห็นว่าที่เชียงใหม่เหมาะสมกว่า

การประชุม ค.ร.ม. เมื่อ 12 ธันวาคม 2499 คณะรัฐมนตรี ลงมติเห็นชอบและอนุมัติในหลักการให้ตั้งโรงเรียนแพทย์ขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่[1]

การดำเนินการซื้อที่ดิน

ภายในเดือน พฤษภาคม 2500 มีผู้เสนอขายที่ดินเพื่อตั้งโรงเรียนแพทย์ในเชียงใหม่ ระยะแรกมีจำนวน 3 ราย คือ (1) ที่ดินของเจ้ากาบแก้ว พิจิตรโอสถภริยาพระพิจิตรโอสถ (บุญรอด) ประตูช้างเผือก จำนวน 57 ไร่ 1 งาน 32 ตารางวา (2) สนามยิงเป้าที่หนองฮ่อ ของทหาร (3) ที่ดินของนายกีนางกิมฮ้อ นิมมานเหมินท์ จำนวน 116 ไร่ 38 ตารางวา

กระทรวงสาธารณสุขเห็นว่ามีผู้เสนอยังไม่มาก ให้ประกาศใหม่อีกรอบ มีผู้เสนอขายเพิ่มรวมเป็น 46 ราย แต่ตกลงเรื่องราคาที่ดินไม่ได้

พ.ศ. 2488 มพ.ยงค์ บริจาคที่ดิน 4 ไร่เศษให้โรงพยาบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ. 2496 บริจาคเนื้อที่ 2 ไร่ 3 งาน 46 ตารางวา เพื่อใช้เป็นศูนย์สาธารณสุข พ.ศ. 2497 มพ.ยงค์บริจาคที่ดินเพิ่มอีก 7 ไร่ เพื่อใช้เป็นที่ตั้งโรงเรียนผดุงครรภ์ (ที่มาภาพ: บุญเสริม สาตราภัย, ล้านนา..เมื่อตะวา, หน้า 199) (ที่มาคำบรรยาย: ที่ระลึกวันเปิดตึกนิมมานเหมินท์-ชุติมา รพ.นครเชียงใหม่ 12 พค. 2510)

โรงพยาบาลนครเชียงใหม่ในฐานะตัวช่วย

ขณะนั้นที่เชียงใหม่มีโรงพยาบาลอยู่ 3 คือโรงพยาบาลแมคคอมิคของคณะมิชชั่นนารี โรงพยาบาลนครเชียงใหม่ของเทศบาลนครเชียงใหม่และโรงพยาบาลสวนปรุงของกรมการแพทย์

โรงพยาบาลของเทศบาลนครเชียงใหม่มี 2 แห่ง คือ (1) ตั้งที่ถนนวิชยานนท์ใกล้สี่แยกอุปคุตขนาด 11 เตียง (2) เริ่มเมื่อ พ.ศ. 2482 ตั้งที่หน้าประตูสวนดอกบนพื้นที่ 30 ไร่ 80 ตารางวา (ซื้อที่ดินราคา 5,200 บาท ตามหนังสือซื้อลงวันที่ 2 สิงหาคม 2482 ยังไม่ออกโฉนด) ขอแบบอาคารจากกรมสาธารณสุขสร้างเป็นตึก 2 ชั้น สิ้นค่าก่อสร้าง 38,225 บาท โดยงบประมาณของเทศบาลนครเชียงใหม่ สร้างเสร็จใน พ.ศ. 2482

นายแพทย์ยงค์ ชุติมา (พ.ศ. 2443-2507) ถ่ายเมื่อ พ.ศ. 2463 (ที่มา: ที่ระลึกวันเปิดตึกนิมมานเหมินท์-ชุติมา รพ.นครเชียงใหม่ 12 พค. 2510)

ช่วงนั้น (พ.ศ. 2488) นายแพทย์ยงค์ นิมมานเหมินท์ (พ.ศ. 2443-2507) ได้บริจาคที่ดินที่อยู่ติดกับโรงพยาบาลจำนวน 4 ไร่ 3 งาน 20 ตารางวา ที่ติดกับที่ดินของ พ.ท.พระอาสาสงคราม (มหาดเล็กของรัชกาลที่ 6 ทหารอาสาสงครามโลกครั้งที่ 1 บั้นปลายชีวิตมาอยู่เชียงใหม่ถนนหัสดิเสวี ซึ่งตั้งตามนามสกุลท่าน) ทำให้บริเวณโรงพยาบาลเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า แต่เมื่อก่อสร้างเสร็จเทศบาลมีปัญหาเรื่องการจัดหาแพทย์มาปฏิบัติงาน จึงโอนโรงพยาบาลให้สังกัดกรมสาธารณสุขเมื่อ พ.ศ. 2484 โดยเรียกชื่อว่า โรงพยาบาลนครเชียงใหม่ เปิดบริการผู้ป่วยตั้งแต่ 24 มิถุนายน 2484

*พ.ท. พระอาสาสงคราม ครั้งเป็นพันตรีหลวงรามฤทธิรงค์ (ที่มา: **ทหารอาสาสงครามโลกอนุสรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์**, 2496)*

พ.ศ. 2485 ช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง กรมสาธารณสุขโอนโรงพยาบาลนครเชียงใหม่ให้ไปสังกัดกรมการแพทย์ (ประวัติโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่)

คณะกรรมการตกลงเลือกสถานที่

พ.ศ. 2501 พ.ท. นิตย์ เวชชวิศิษฏ์ (เกิด พ.ศ. 2439) อธิบดีกรมการแพทย์ (พ.ศ. 2485-2501) ได้โอนโรงพยาบาลนครเชียงใหม่ให้ตั้งเป็นโรงเรียนแพทย์เชียงใหม่ ของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์

*พ.ท.นิตย์ เวชชวิศิษฏ์ รักษาการคณบดี พ.ศ. 2501-2505 (ที่มา: **อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพหลวงนิตย์เวชชวิศิษฏ์**)*

ข่าวนี้ได้กระจายออกไปอย่างรวดเร็วว่าตกลงรัฐบาลไม่ซื้อที่ดินแล้ว เพราะเอาโรงพยาบาลนครเชียงใหม่จัดตั้งเป็นโรงเรียนแพทย์แห่งที่สาม

ขณะเดียวกันวันที่ 9 มิถุนายน 2501 มีคณะกรรมการคือ หลวงพิณพากย์พิทยาเภท, พ.ท.นิตย์ เวชชวิศิษฏ์, น.พ. วีกูล วีรานุวัตติ์ และ Dr.Robert W. Prichard ขึ้นมาเชียงใหม่ และให้นายแพทย์ระเบียบ ฤกษ์เกษม (พ.ศ. 2462-2527) ไปนัดขอเจรจาซื้อที่ดิน แม่นายกิมฮ้อ นิมมานเหมินท์ คนไข้ของนายแพทย์ระเบียบ ฤกษ์เกษม ซึ่งมีที่ดินติดต่อกับโรงพยาบาล 116 ไร่ 38 ตารางวา ตกลงพบกับคณะกรรมการวันที่ 10 มิถุนายน 2501 แม่นายกิมฮ้อ นิมมานเหมินท์ ขายในราคาไร่ละ 30,000 บาท พ.ท. นิตย์ต่อขอให้ขายไร่ละ 20,000 บาท

นายที (พ.ศ. 2431-2508) และนางกิมฮ้อ นิมมานเหมินท์ (พ.ศ. 2437-2524)

แม่นายกิมฮ้อตกลงขายให้โดยมีข้อแม้ว่าต้องไม่มีค่านายหน้า และค่าตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น ซึ่งคณะกรรมการที่มาซื้อที่ดิน ก็ไม่ต้องการอยู่แล้ว ก็เป็นอันตกลงกัน และต่อมามีที่ดินของผู้อื่นอีก 4 ราย

จำนวน 13 ไร่ 2 งาน 76 ตารางวา รวมเป็นเงิน 1 แสนบาท ต่อมานางสาวจิรัฐติ ลินพิศาล เสนอขายที่ดินที่อยู่ด้านหลังของที่ดินทั้งหมดอีก 18 ไร่ๆ ละ 7,300 บาทเป็นเงินแสนบาทเศษ

*อำมาตย์ตรี หลวงอาจวิชชาสรร (ทอง ชัยปราณี) ครูใหญ่ยุพราชวิทยาลัย พ.ศ. 2462-2467, 2469-2476 (ที่มา: **พระบารมีปกเกล้า ยุพราช 100 ปี นามพระราชทาน**, 2550)*

ต่อมาซื้อที่ดินของอำมาตย์ตรี หลวงอาจวิชชาสรร (ทอง ชัยปาณี) ครูใหญ่โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย (2462-2467) (2469-2476) เพิ่มเติมอีกราคาไร่ละ 40,000 บาท ทำให้เกิดที่ดินแปลงใหญ่ติดต่อกันทั้งหมด[2]

การก่อสร้างอาคารต่างๆ และการรับนักศึกษาแพทย์ โรงเรียนแพทยศาสตร์เชียงใหม่

พ.ศ. 2501 ได้เริ่มลงมือก่อสร้างรั้วบ้านพัก ขุดบ่อน้ำบาดาล ถังน้ำ สร้างตึกผดุงครรภ์ใช้กรมอนามัย 2 หลัง ที่โรงพยาบาลเมืองลำปาง และได้บริษัทยุกตเสวีการช่างมาร่วมทำงานกับบริษัทลิทฟิลด์ และในเดือนมิถุนายน 2501 รับนักเรียนเตรียมแพทย์เชียงใหม่รุ่นแรกจำนวน 65 คน ที่คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์กรุงเทพฯ

บ้านพักอาจารย์แพทย์สวนดอก

31 ธันวาคม 2502 ได้มี พ.ร.บ. โอนโรงพยาบาลนครเชียงใหม่ กรมการแพทย์ ไปสังกัดคณะแพทยศาสตร์เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ และระยะนี้บริษัทลิทฟิลด์ ได้ส่งแบบแปลนมาให้คณะฯ ได้ตรวจเพื่อเปลี่ยนแปลงแก้ไข ซึ่งในปีนี้อาจารย์แพทย์ กลับจากต่างประเทศมามาก ได้มาช่วยกันทำงานทั้งด้านการสอน ด้านบริการ และร่วมตรวจแบบแปลนแก้ไขบ้างเล็กน้อย ได้เริ่มสร้างหอพักนักศึกษาแพทย์ 4 ชั้น จุ 256 คน และบ้านพักอาจารย์อีก 15 หลัง

ในวันที่ 15 เมษายน 2503 ได้มีคำสั่งแต่งตั้ง นายแพทย์สวัสดิ์ แดงสว่าง เป็นรักษาการคณบดี คณะแพทยศาสตร์เชียงใหม่ แทน พ.ท.นิตย์ เวชชวิศิษฏ์

23 มิถุนายน 2503 นายแพทย์บุญสม มาร์ติน (พ.ศ. 2465-2551) ได้โอนจากกรมพลศึกษาและได้รับการแต่งตั้งเป็นรักษาการคณบดี คณะแพทยศาสตร์เชียงใหม่

*ศ.นพ.บุญสม มาร์ติน คณบดี พ.ศ. 2505-2512 (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **50 ปี สวนดอก บอกผ่านภาพ**, 2552)*

นายแพทย์บุญสม ได้ขึ้นมาอยู่เชียงใหม่ และอุทิศตัวทุกอย่างในการบริหารงานคณะ ดูแลการก่อสร้าง ก่อสร้างอาคารบ้านพักต่างๆ เพิ่ม

อีกมาก ดำเนินการด้านสวัสดิการและการศึกษา ได้ย้ายนักศึกษาแพทย์เชียงใหม่จากกรุงเทพฯ ขึ้นมาเรียนเชียงใหม่ทั้งหมดเมื่อ ธันวาคม 2503 ทำให้คณะแพทยศาสตร์มีความเป็นปึกแผ่นขึ้นมา เกิดเป็น **ชุมชนโรงเรียนแพทย์เชียงใหม่**

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2502-2506) วางศิลาฤกษ์อาคารใหญ่หลังแรกของ รพ.สวนดอก เมื่อ 17 มิ.ย. 2504 (ที่มาภาพและคำบรรยาย: 50 ปีสวนดอก บอกผ่านภาพ, 2552 หน้า 15)

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2502-2506) เป็นประธานวางศิลาฤกษ์อาคาร 7 ชั้นโรงเรียนแพทยศาสตร์เชียงใหม่ เมื่อ 16 มิถุนายน 2505

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จมาทรงประกอบพิธีเปิดตึกนี้ เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2513

19 กรกฎาคม 2503 โปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งคณะแพทย์ศาสตร์เชียงใหม่ โรงพยาบาลนครเชียงใหม่ในมหาวิทยาลัยแพทย์ศาสตร์ ดำเนินการโอนโรงพยาบาลนครเชียงใหม่จากกรมการแพทย์มาสังกัดคณะแพทย์ศาสตร์เชียงใหม่ และเปลี่ยนชื่อคณะแพทยศาสตร์เชียงใหม่เป็นคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลนครเชียงใหม่ ตั้งแต่ 26 กรกฎาคม 2503[3]

31 มีนาคม 2508 มีพระราชบัญญัติโอนคณะแพทย์ศาสตร์ โรงพยาบาลนครเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ไปสังกัดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และได้รับชื่อว่า "คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่" ตั้งแต่นั้นมา[4]

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ มาทรงประกอบพิธีเปิดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 24 ม.ค. 2508

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ มาทรงประกอบพิธีเปิดอาคาร 7 ชั้น คณะแพทยศาสตร์ มช. เมื่อ 29 มกราคม 2513

ภาพชุดชุมชนโรงเรียนแพทย์ เชียงใหม่

(ที่มาภาพและคำบรรยาย: 50 ปี สวนดอก บอกผ่านภาพ,
จัดทำโดย: คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2552 หน้า 198-201)

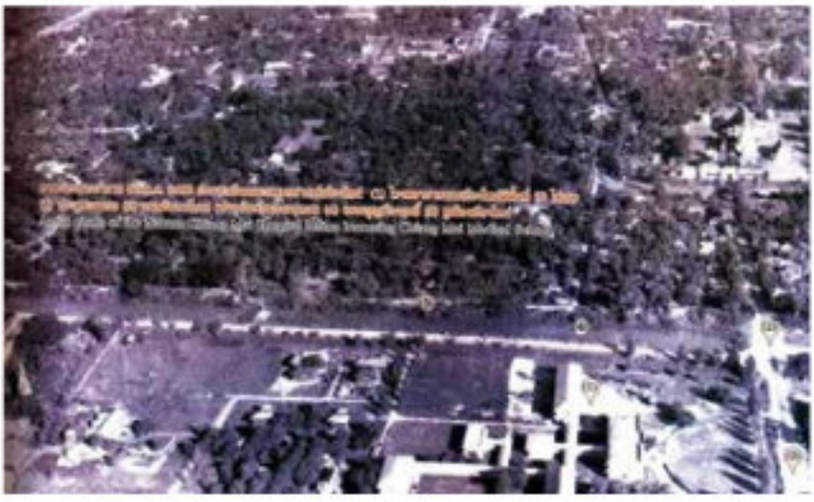

โรงพยาบาลนครเชียงใหม่สร้างโดยเทศบาลนครเชียงใหม่ เมื่อพ.ศ. 2483 แต่ขาดแพทย์ที่ปฏิบัติงาน จึงโอนไปสังกัดกรมสาธารณสุข จึงสามารถเปิดรักษาผู้ป่วยได้เมื่อวันที่ 24 มิ.ย. 2484 มีเตียงรับผู้ป่วย 50 เตียง

ในวันที่ 19 ก.ค. 2503 โรงพยาบาลนครเชียงใหม่ ได้โอนไปสังกัดคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลนครเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ในขณะที่มีเตียงผู้ป่วย 120 เตียง อาคารนี้ใช้เป็นอาคารอำนวยการ ปัจจุบันใช้เป็นหอผู้ป่วยเวชศาสตร์ฟื้นฟู

ศ.นายแพทย์ระเบียบ ฤกษ์เกษม (พ.ศ. 2462-2527)

อาคารใหญ่หลังแรกของสวนดอกเพื่อเป็นสถานที่ศึกษาและรับผู้ป่วย วางศิลาฤกษ์เมื่อวันที่ 17 มิ.ย. 2504 โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี แต่มีการปรับจาก 9 ชั้น เป็น 3 ชั้น และเปลี่ยนกลับเป็น 7 ชั้นอีก เนื่องจากปัญหาด้านงบประมาณ ฐานรากต่าง ๆ จึงถูกทิ้งร้างอยู่นานรวมเวลาก่อสร้าง 8 ปี

สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก "หมอเจ้าฟ้า" เสด็จมาเชียงใหม่ทรงงานแพทย์ประจำบ้านในโรงพยาบาลแมคคอร์มิค เมื่อ 24 เมษายน-18 พฤษภาคม พ.ศ. 2472 คณะแพทยศาสตร์ มช. ได้สร้างพระราชานุสาวรีย์เมื่อ พ.ศ. 2517 เดิมประดิษฐานหน้าอาคาร 7 ชั้น ต่อมาย้ายมาตั้ง ณ หน้าอาคารสุจิณโณ

เมื่ออาคาร 7 ชั้นเปิดทำการ โรงพยาบาลนครเชียงใหม่สามารถใช้บริการประชาชนทั่วภาคเหนือ มีเตียงรับผู้ป่วยเป็น 500 เตียง

หอชาย 1 สร้างเสร็จทันรับนักศึกษารุ่นแรกที่ย้ายมาเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2503

หอพักพยาบาล สูง 4 ชั้น รูปตัว T สร้างปี พ.ศ. 2503 เคยใช้เป็นห้องสมุดและห้องเรียนด้วย

บ้านพักอาจารย์แพทย์

สโมสรสวนดอกสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2509 และได้รื้อถอนเพื่อสร้างหอพักนักศึกษาในปี พ.ศ. 2551

นักศึกษาเดินทางโดยรถไฟลอดถ้ำขุนตานมายังเชียงใหม่

บ้านพักรับรอง

นศ.แพทย์รุ่นบุกเบิกได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นตั้งแต่ก้าวลงที่สถานีรถไฟเชียงใหม่ ในเช้าวันที่ 31 ธ.ค. 2503

การรอรับนศ.รุ่นใหม่ที่สถานีรถไฟเชียงใหม่ ทำให้เกิดประเพณีรับน้องรถไฟที่มีมาจนถึงปัจจุบัน

แม้จะอาศัยญาติมิตรที่กรุงเทพฯ แต่ก็มีเพื่อนและพี่ๆ ที่เชียงใหม่ จึงไม่เคยเหงา

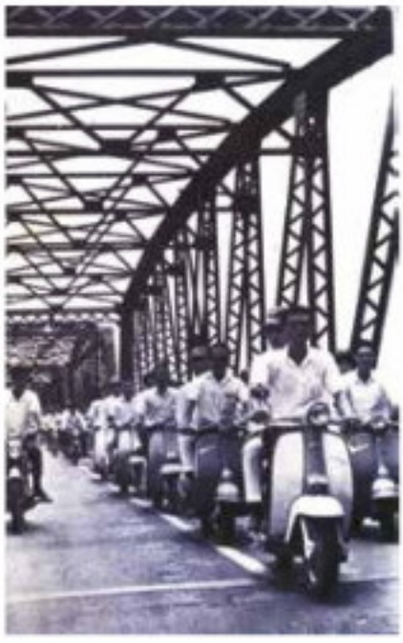

พี่พาน้องข้ามสะพานนวรัฐ มุ่งสู่สวนดอกด้วยสกูทเตอร์ที่สุดเท่ในสมัยก่อน

รับน้องรถไฟยุคแรก ทั้งรถ ทั้งคน ทั้งป้ายเต็มไปด้วยสีสัน

นักศึกษาแพทย์รุ่น 1 เข้าหอพักที่เพิ่งสร้างเสร็จ มีคณบดี (อาจารย์ นพ.บุญสม มาร์ติน) และอาจารย์ท่านอื่นๆ คอยให้คำแนะนำ

ปฐมนิเทศก์นักศึกษาแพทย์เชียงใหม่ สมัยแรกๆ

ความสุขของอาจารย์และนศ.แพทย์ในงานเลี้ยงอันโตก

แพทยศาสตรบัณฑิต รุ่น 4 เป็นรุ่นเดียวที่ได้รับพระราชทานปริญญาบัตรที่พลับพลาข้างสนามฟุตบอล คณะแพทยศาสตร์ มช. เมื่อ พ.ศ. 2510

การเดินเท้าขึ้นดอย 12 กิโลเมตร ไปยังวัดพระธาตุดอยสุเทพ เป็นวันหนึ่งในชีวิตที่น.ศ.แพทย์เชียงใหม่ไม่ลบเลือนไปจากความทรงจำ

ชีวิตชาวสวนดอกในสมัยเก่าใช้จักรยานเป็นหลักทั้งในชีวิตประจำวัน และชีวิตในวันพิเศษ

เชิงอรรถท้ายบท : ตอนที่ 8

1 หนังสือ สส.12934/2499 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2499.

2 นายแพทย์วีกูล วีรานุวัตติ์. "การจัดตั้งคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลนครเชียงใหม่". **เชียงใหม่เวชสาร**. ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 กันยายน 2504. หน้า 1-8. ขอขอบคุณ รศ.พญ.ยุพา สุมิตสวรรค์ ที่ปรึกษาคณบดีคณะแพทยศาสตร์ มช.ผู้มอบเอกสารชุดนี้

3 **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่มที่ 77 ตอนที่ 63 วันที่ 26 กรกฎาคม 2503.

4 ศาสตราจารย์นายแพทย์ระเบียบ ฤกษ์เกษม. **ประวัติของคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**. บรรยายในวันมหิดล 24 กันยายน 2524. **ที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพศาสตราจารย์นายแพทย์ระเบียบ ฤกษ์เกษม**. 22 กุมภาพันธ์ 2529. หน้า 55-63.

โปสเตอร์หาเสียงของพลโทประยูร ภมรมนตรี (พ.ศ. 2440-2525) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ผู้สมัครสส. จ.เชียงใหม่ ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2500

ภาค 2

เชียงใหม่ในช่วงแผนพัฒนาฯ
เชียงใหม่ในฐานะพื้นที่พิเศษโครงการ
ตามพระราชดำริ
และ
เชียงใหม่บนเส้นทาง
สู่การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก

ภาพชุดโบราณสถาน โบราณวัตถุ บริเวณเหนือเขื่อนภูมิพลก่อนน้ำท่วม พ.ศ. 2503

แผนที่แสดงลำน้ำแม่ปิงบริเวณเขื่อนภูมิพลเป็นอ่างเก็บน้ำ
(ที่มาภาพและคำบรรยาย: สมบัติศิลปจากบริเวณเขื่อนภูมิพล, 2503)

ตอนที่ 1
เชียงใหม่ยุคพัฒนา ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เชียงใหม่เข้าสู่ "ยุคพัฒนา"ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติซึ่งเริ่มใช้ฉบับแรกตั้งแต่ พ.ศ. 2504 เป็นต้นมาจนปัจจุบันถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ซึ่งใน พ.ศ. 2559 เชียงใหม่มีอายุครบ 720 ปีหรือ 60 รอบนักษัตร

ภาพชีวิตดำเค็ญของพี่น้องชาวอีสานที่เข้ามารอนเร่หางานทำในกรุงเทพฯ ช่วงก่อนใช้แผนพัฒนาฯ ยืดวงเวียน 22 กรกฎาคม เป็นที่ชุกหวันยอน 1 สิงหาคม 2501
*(ที่มาภาพและคำบรรยาย: **4 ทศวรรษภาพข่าวไทย**, 2538)*

ก. เชียงใหม่ยุคพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-11 (พ.ศ. 2504-2559)

1. ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับแรก (พ.ศ. 2504-2509)

แผนพัฒนาฯฉบับแรก (พ.ศ. 2504-2509) เน้นปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้เอื้ออำนวยการพัฒนาอุตสาหกรรม มีการสร้างระบบข่ายทางหลวง สร้างเขื่อนเพื่อการผลิตพลังงานไฟฟ้า ฯลฯ พื้นที่ทางเกษตรกรรมและแหล่งน้ำธรรมชาติ สมบัติสาธารณะและพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ถูกทำลายไปจำนวนมากเพื่อเป็นพื้นที่รับน้ำเหนือเขื่อน ถนน แนวเดินสายไฟฟ้า ฯลฯ

เขื่อนภูมิพลช่วงกำลังก่อสร้าง
*(ที่มาภาพและคำบรรยาย: บุญเสริม สาตราภัย, **ล้านนา..เมื่อตะวา**, 2550 หน้า 40)*

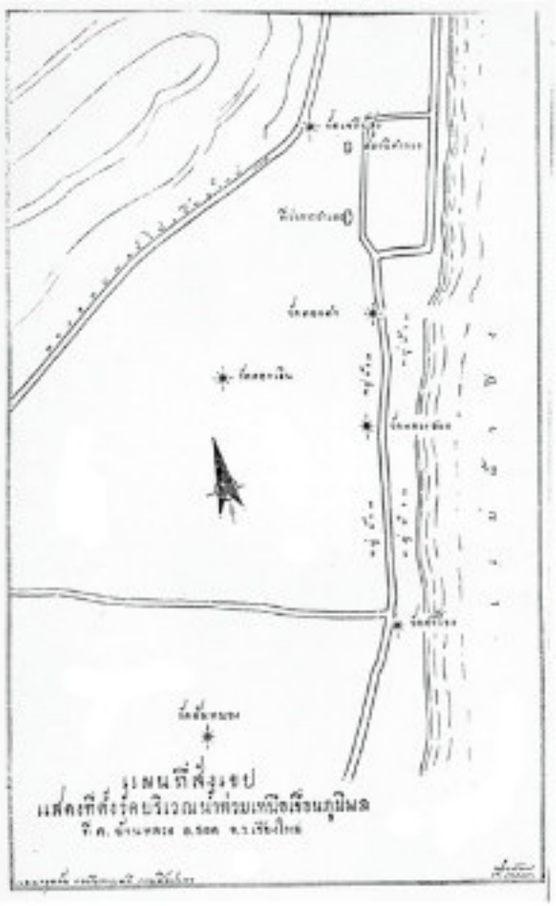

แผนที่แสดงที่ตั้งวัดบริเวณน้ำท่วมเหนือเขื่อนภูมิพล ที่ต.บ้านหลวง อ.ฮอด จ.เชียงใหม่
*(ที่มาภาพและคำบรรยาย: **สมบัติศิลปจากบริเวณเขื่อนภูมิพล**, 2503)*

พระบฏ จากวัดหลวงฮอด อ.ฮอด จ.เชียงใหม่
ขนาด 287.4 ซ.ม. x 146 ซ.ม.
ปัจจุบันอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงใหม่
(ภาพโดย: สุรชัย จงจิตงาม)

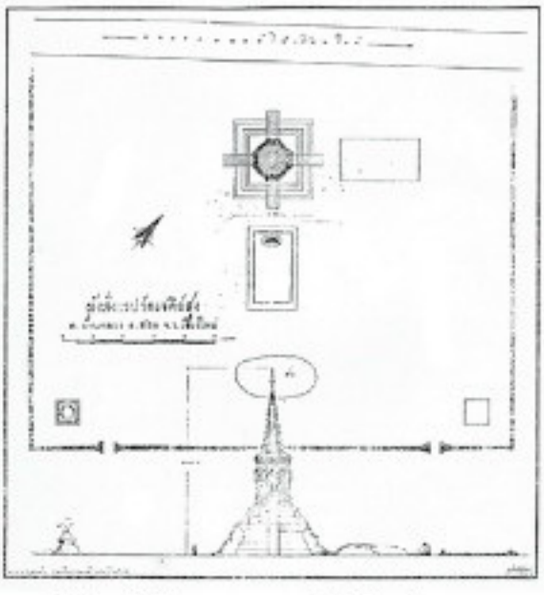

แผนผังวัดเจดีย์สูง อ.ฮอด จ.เชียงใหม่

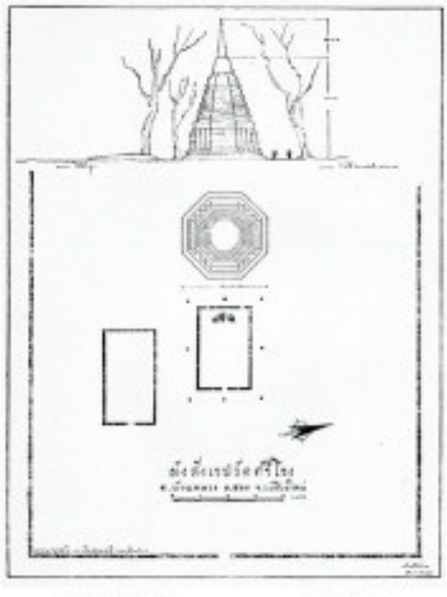

แผนผังวัดศรีโขง อ.ฮอด จ.เชียงใหม่

*(ที่มาภาพและคำบรรยาย: **สมบัติศิลปจากบริเวณเขื่อนภูมิพล**, 2503)*

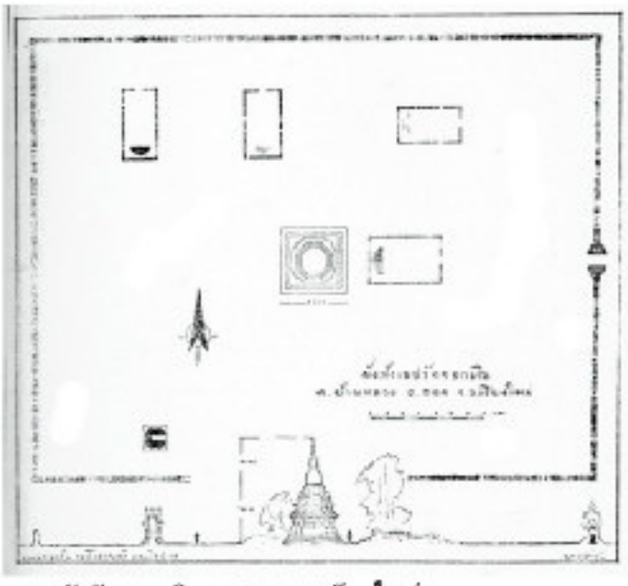

แผนผังวัดดอกเงิน อ.ฮอด จ.เชียงใหม่

แผนผังวัดสันหมอง อ.ฮอด จ.เชียงใหม่

เจดีย์วัดหลวงฮอด
อ.ฮอด จ.เชียงใหม่

นายธนิต อยู่โพธิ์ อธิบดี
กรมศิลปากร ไปตรวจ
โบราณวัตถุที่ อ.ฮอด
จ.เชียงใหม่

เจดีย์วัดเจดีย์สูง อ.ฮอด
จ.เชียงใหม่

เจดีย์วัดศรีโขง อ.ฮอด
จ.เชียงใหม่

วัดหลวงฮอด อ.ฮอด จ.เชียงใหม่

เจดีย์วัดดอกเงิน
อ.ฮอด จ.เชียงใหม่

เจดีย์และพระพุทธรูป
ณ วัดดอกคำ
อ.ฮอด จ.เชียงใหม่

(ที่มาภาพและคำบรรยาย: **สมบัติศิลปจากบริเวณเชื่อนภูมิพล**, 2503)

ส่วนหนึ่งของโบราณวัตถุที่ขุดค้นได้จากโบราณสถาน ในอ.ฮอด จ.เชียงใหม่

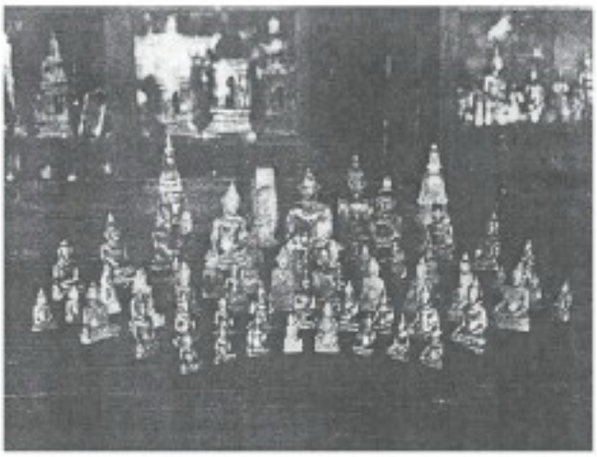

พระพุทธรูปสมัยเชียงแสนชั้นหลังทำตามแบบอย่างพระพุทธรูปสุโขทัย ตามทฤษฎีใหม่เรียกพระพุทธรูปเชียงใหม่แบบผสมองค์กลางเป็นพระทรงเครื่องปางทรมานพระยามหาชมพู หรือพระเมตไตรย์อนาคตพุทธเจ้า

พระพุทธรูปสมัยเชียงแสนชั้นหลัง ทฤษฎีใหม่เรียกพระพุทธรูปเชียงใหม่แบบผสม และพระพุทธรูปสมัยเชียงแสนชั้นแรก และพระพุทธรูปเชียงใหม่แบบสิงห์

พระแก้วปางมารวิชัย สีบุษราคัม

พระแก้วปางมารวิชัย สีบุษราคัม ผ่านสีเขียว อมดำที่พระอุระ

*(ที่มาภาพและคำบรรยาย: **สมบัติศิลปจากบริเวณเขื่อนภูมิพล**, 2503)*

พระแก้วสีขาวน้ำค้าง

พระแก้วหินดำ พระเกศ
ครองทองคำ สังฆาฏิทองคำ

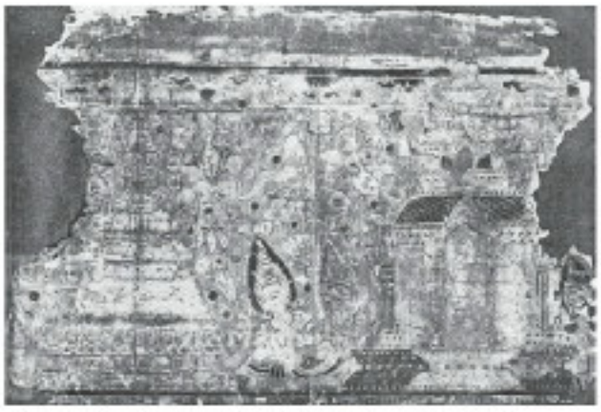

ภาพบางส่วนของพระโพธิสัตว์ หรือพวกกษัตริย์

ที่ใส่หมึกจีนลายสี

ภาพลายเส้นจำลอง

เครื่องดินเผารูปเรือสำเภา

ชามลายคราม ลายเด็กเล่น สมัยเกียเจ็ง (พ.ศ. 2065-2109)
ที่ก้นชามมีหนังสือจีน 6 ตัว อ่านว่า "ไต้เหมิงเกียเจ็งนี่จี่"
แปลว่า ทำในปีเกียเจ็งแห่งราชวงศ์เหมิง

ชามลายครามไข่ปรอด ลายโป๊ยเซียน คือ
1. ยั้นเจงหลี 2. ฮ่อเซียนโกว 3. เจียงกั๋วเต้า 4. ลื่อห่งปิน
5. ยั้นเซียงจื้อ 6. เซ่าก็กกู๋ 7. ทิก๋วยลี้ 8. น่าโซหัว
ทำขึ้นเพื่อแสดงความเคารพต่อเทพเจ้าแห่งอายุยืน ระบายด้วย
เคลือบสีแดง เขียวและเหลือง ตวดลายแบบสมัยชวนเด็ก
(พ.ศ. 1969-1978) แต่คงจะทำขึ้นในราวพุทธศตวรรษ
ที่ 21

(ที่มาภาพและคำบรรยาย: **สมบัติศิลปจากบริเวณเขื่อนภูมิพล**, 2503)

ส่วนหนึ่งของโบราณวัตถุจากฮอดที่อยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงใหม่

The Offerings to the Lord Buddha.

Golden rings, Lan Na Art.

Replica of the golden throne.

Replica of the silver throne.

Vases of silver and golden flowers.

Miniature Lead shoes.

Golden, gloss and ceramic jar.

Bronze Image of the Buddha Subduing Mara.

Glass Image of the Buddha in Meditation and Subduing Mara.

(ที่มา: Guidebook Chiang Mai National Museum, 1999)

"กอนบ่ใจ้เขื่อนของภูมิพล
ปากั้นพลัดกั้นพราก
ดินดูปี้น้องบ้านแปะบ้านแอ่น
กี๊ดฮอดแผวป๊อหนานป๋าลี

"บ่เหลือตี้ว่าก๋ารอำเภอ
เพราะรัฐบาลสั่งย้าย
มีวันออกวัดโฮ้งห้วยส้มป่อย
เปื่อนปากั้นปัดกั้นแป๋ง

เฮาบ่าได้เววนต๊กยาก
เปื้อเปื่อนกี๊ดเขื่อนยันฮี
จาวนาแก่งเขาก่อยังหนี
จ่นได้ต๋ายหย้อต๋ายหย่าง"

อยู่ก่ายังบ่าได้
มาไว้ต่างแม่สะเรียง
วันตกใกล้น้ำแม่แจ่ม
บ่เดี่ยวม่วนเหลือเมืองฮอด"

บทซอน้ำท่วมวังลุงของ แก้วตาไหล
ถอดบทซอโดย มนัสนันท์ นันธิสิงห์
นศ.ป. โท สาขาวิชาด้านนาศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และนายธวิทย์ ทอเดี้ย
(บทซอมีทั้งหมด 67 ตอน นำเสนอในที่นี้ 2 ตอน)

ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 เป็นช่วงจัดตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งคณะรัฐมนตรีสมัยจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2502-2506) ได้อนุมัติให้จัดตั้งมหาวิทยาลัยในเชียงใหม่ตั้งแต่วันที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2503 คณะกรรมการพิจารณาจัดซื้อที่ดินสำหรับตั้งมหาวิทยาลัย ณ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีนายเยื้อ วิชัยดิษฐ์ รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ขณะนั้นเป็นประธานได้ตกลงเลือกพื้นที่บริเวณหมู่บ้านตืนดอยสุเทพ ซึ่งขณะสำรวจมีเนื้อที่ประมาณ 3,000 กว่าไร่ กำหนดราคาไร่ละประมาณ 8,000 บาท แต่เมื่อมีข่าวสารว่าตามแผนจะมีการโอนโรงเรียนแพทย์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ซึ่งตั้งขึ้นที่บริเวณโรงพยาบาลนครเชียงใหม่ตั้งแต่ พ.ศ. 2499 เข้ากับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ด้วย บรรดาคหบดีผู้รู้ข้อมูลข่าวสารก็ได้กว้านซื้อที่ดินบริเวณใกล้โรงเรียนแพทย์ในราคาไร่ละ 20,000-25,000 บาท เพื่อจัดสรรที่ดินขาย ราคาที่ดินจึงสูงขึ้นกระทรวงศึกษาธิการจึงขออนุมัติเงินเพิ่มเป็นไร่ละ 10,000 บาท ซื้อได้ทั้งหมด 530 ไร่ผนวกเข้ากับพื้นที่สาธารณะเช่น ลำห้วยต่างๆ รวมเป็น 579 ไร่กับ 68 ตารางวา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ มาทรงประกอบพิธีเปิดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 24 ม.ค. 2508

หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล (พ.ศ. 2446-2538) และคณะ เดินสำรวจที่ตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อพ.ศ. 2502

เดือนมีนาคม พ.ศ. 2508 ปลายแผนพัฒนาฉบับที่ 1 ได้มีการโอนโรงเรียนแพทย์และ โรงพยาบาลนครเชียงใหม่ จากมหาวิทยาลัยแพทย์ศาสตร์มาสังกัดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทำให้พื้นที่ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ทางด้านทิศตะวันตกของเมือง

พิธีวางศิลาฤกษ์ อาคารมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดย ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี เป็นประธานวางศิลาฤกษ์ ในวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2506

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เปิดอย่างไม่เป็นทางการตั้งแต่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2507 และเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อ 24 มกราคม พ.ศ. 2508 มี 3 คณะคือคณะมนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์ ต่อมาโอนคณะแพทย์ศาสตร์เข้าสังกัดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ใน พ.ศ. 2508 ได้เริ่มเปลี่ยนความเติบโตของเมืองมาด้านทิศตะวันตก การจัดสรรที่ดินขายเพื่อรองรับข้าราชการ ชนชั้นกลาง และการตั้งโรงแรมชั้นหนึ่งเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่จะมาประชุมนานาชาติของสมาคมส่ง

ภาพชุดจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีผู้เริ่มใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับแรก

(ที่มา: วารสารอนุสาร อ.ส.ท., ปีที่ 4 ฉบับที่ 6 ประจำเดือนมกราคม 2507)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงห่วงใยในสุขภาพของ จพญฯ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยม เป็นการส่วนพระองค์ พร้อมด้วย สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่บ้านรับรองแหลมฉบังแสน จ.ชลบุรี เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2506

"...การที่รัฐบาลได้ประสบความสำเร็จในกิจการทั้งปวงมาเป็นลำดับนี้ ก็เนื่องด้วยพระบารมีขององค์พระมหากษัตริย์อันเป็นที่เทอดทูนและเคารพสักการะของรัฐบาลและประชาชนทั้งปวง พระองค์ทรงเป็นจุดรวมความรัก ความสามัคคี และความปรารถนาดีของชาวไทยทุกคนอันมีต่อกันและกัน และต่อประเทศชาติ..."

เสริมการท่องเที่ยวแปซิฟิค (PATA) ใน พ.ศ. 2512 จึงเกิดขึ้นโดยกลุ่มคหบดีผู้รู้ข้อมูลข่าวสาร

ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) ในเชียงใหม่ได้เกิดความเคลื่อนไหวเพื่อสร้างประวัติศาสตร์หลายประการ ที่สำคัญเช่น

(1) การเสนอโครงการสร้างกระเช้าลอยฟ้าขึ้นดอยสุเทพ เมื่อ พ.ศ. 2508 โดยกองไฟฟ้าภูมิภาค กรมโยธาธิการ กระทรวงมหาดไทยร่วมกับจังหวัดเชียงใหม่ มีการติดต่อบริษัทต่างชาติจากประเทศญี่ปุ่นมาสำรวจและมีแผนกู้เงินต่างประเทศจำนวน 6,784,000 บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 5.5 เมื่อข่าวนี้เป็นที่รับรู้ของภาคธุรกิจเอกชนก็มีการกว้านซื้อที่ดินบนดอยสุเทพเตรียมสร้างโรงแรมและภัตตาคารกุหลาบดอย เป็นเหตุทำให้เกิดการคัดค้านโครงการนี้ขึ้นครั้งแรก ดังคำบอกเล่าของผู้ร่วมสมัยตอนหนึ่งว่า "เป็นร้านอาหารแต่เบื้องหลังขายอะไรไม่รู้ เป็นของลามกไปหมด จะยอมให้ทำอย่างนี้ไม่ได้" ทำให้โครงการสร้างกระเช้าลอยฟ้าขึ้นดอยสุเทพครั้งแรกต้องยุติลง และช่วงต่อมามีการเสนออีก 4-5 ครั้งโดยถูกคัดค้านจากภาคประชาชนทุกครั้ง[1]

(2) การรื้อกำแพงเมือง ประตูเมืองและสร้างใหม่

สมัยหลวงศรีประกาศ (ฉันท์ วิชยาภัย) (พ.ศ. 2428-2512) เป็นนายกเทศมนตรีเทศบาลนครเชียงใหม่ (ชุดที่ 6 พ.ศ. 2480 ชุดที่ 7 พ.ศ. 2483 ชุดที่ 10 พ.ศ. 2487 ชุดที่ 15 พ.ศ. 2492 ชุดที่16 พ.ศ. 2496 ชุดที่ 18 พ.ศ. 2497) เทศบาลนครเชียงใหม่ ได้รื้อกำแพงเมืองเชียงใหม่ชั้นในด้านหน้าวัดดอกคำเพื่อทำสนามเด็กเล่น และซื้อที่ดินด้านนอกของกำแพงเมืองบริเวณประตูท่าแพ เพื่อสร้างน้ำพุ สวนดอกไม้ และแผงลอย ต่อมาสร้างหอนาฬิกาบริเวณสนามเด็กเล่นหน้าประตูท่าแพ[2]

หอนาฬิกาบริเวณสนามเด็กเล่นหน้าประตูท่าแพ (ภาพโดย: บุญเสริม สาตราภัย)

30 กรกฎาคม พ.ศ. 2508 เทศบาลนครเชียงใหม่สมัยนายทิม โชตนาเป็นนายกเทศมนตรี (พ.ศ. 2507-2508/2528-2512/2513/2513-2517) ได้รับอนุญาตจากกรมศิลปากรให้รื้อกำแพงเมืองชั้นใน และสร้างประตูเมืองตามแบบอย่างประตูท่าแพ 5 ประตูคือ (1) ประตูสวนดอก (2)ประตูเชียงใหม่ (3) ประตูช้างเผือก (4) ประตูแสนปุง และ (5) ประตูท่าแพ โดยสร้างน้ำพุที่หน้าประตูช้างเผือก

ประตูท่าแพ (สร้างใหม่ 2508)
(ที่มา: สุเมธ ชุมสาย SEEN 1970 หน้า 79)

*น้ำพุที่ประตูช้างเผือก (ที่มา: **เจ้าพ่อพลวง**, 2542)*

ในการสร้างประตูเมืองครั้งนั้นสถาปนิกกองช่างเทศบาลนครเชียงใหม่ได้บันทึกไว้ตอนหนึ่งว่า "ในการบูรณะเทศบาลก็ได้พยายามที่จะใช้อิฐและเศษอิฐของโบราณทุกแผ่น โดยไม่ยอมที่จะใช้อิฐของใหม่เลยแม้แต่ก้อนเดียว และไม่ยอมที่จะให้มีการฉาบปูนผิว เพื่อให้แลเห็นเป็นของใหม่ ส่วนปูนก่อนั้นจำเป็นที่จะต้องใช้ซีเมนต์และปูนขาวเป็นเครื่องเชื่อม เพราะหากว่าจะใช้ดินเหนียวเป็นปูนก่อตามแบบโบราณก็จะทำให้ผลงานของการบูรณะเสียหายขึ้นได้ ในระยะเวลาอันสั้นเกินควร สำหรับศิลาจารึกตามช่องกุฏที่ซุ้มประตูเมืองนั้น ในการบูรณะเทศบาลก็ได้ระมัดระวังอย่างที่สุดที่จะให้ศิลาจารึกนั้นตั้งอยู่ในที่เดิม ในบางซุ้มไม่สามารถที่จะหาศิลาจารึกของเดิมได้ เทศบาลก็ได้พยายามเลียนแบบของศิลาจารึกในรูปร่างและลักษณะตามแบบเดิมที่มีอยู่ หากว่าจะมีการค้นหาศิลาจารึกของจริงได้ภายหลังก็จะได้นำเข้าที่ตั้งเดิมต่อไป"[3]

นับเป็นการสร้างประวัติศาสตร์ที่คนในเชียงใหม่จำนวนหนึ่งได้มีส่วนร่วมในการรื้อกำแพงเมือง ขนอิฐอำเภอเมืองมาถมหนองน้ำในบ้านในวัดและนำ มาปูพื้นในบ้าน **ซึ่งน่าสังเกตว่าการรื้อกำแพงเมือง ประตูเมืองซึ่งเป็นโบราณสถานครั้งนั้นได้รับอนุญาตจากกรมศิลปากร ตามหนังสืออนุมัติที่ ศธ.0804/3029 ลงวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2508 หลังจากกรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียนกำแพงเมือง ประตูเมืองเป็นโบราณสถานแล้วตั้งแต่ พ.ศ. 2478**

(3) รัฐบาลตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อสท.) เมื่อ พ.ศ. 2502 เริ่มต้นคิดหารายได้เข้าประเทศด้วยธุรกิจการท่องเที่ยว รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวเต็มที่ตั้งแต่นั้นมา ดังนั้นเมื่อภาคธุรกิจเอกชนคิดบุกเบิกพื้นที่เพื่อธุรกิจการท่องเที่ยวก็ได้รับการสนับสนุนทันที ดังเช่นกรณีบริษัทเวิลด์แทลเวลเซอร์วิสจำกัด (WORLD TRAVEL SERVICE CO.LTD.) เสนอโครงการสร้างโรงแรมชั้นหนึ่งบนพื้นที่ 60 ไร่บนดอยสุเทพเมื่อ 16กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2505 โดยขอเช่าพื้นที่จากกรมป่าไม้ 60 ไร่ค่าเช่าไร่ละ 50 บาทเป็นเวลา 30 ปี ได้รับการสนับสนุนจาก อสท.ทันที แต่กระทรวงเกษตรฯ ไม่อนุมัติ[4]

2. ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่สอง (พ.ศ. 2510-2514)

วัดร้างที่กาดคำเที่ยง

ช่วงแผนพัฒนาฯฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510-2514) ถนนซุปเปอร์ไฮเวย์จากลำปางสู่เชียงใหม่ก็ไปจรดหน้าโรงแรมรินคำ และถนนนิมมาน-เหมินท์ โดยผ่าพื้นที่วัดสำคัญ 2-3 วัดคือ วัดช่วงสิงห์ วัดเจ็ดยอด และวัดที่ปัจจุบันเหลือร่องรอยเจดีย์ข้างทางเข้ากาดคำเที่ยง-เจเจมาร์เก็ต เป็นการเริ่มต้นแนวทางถนนวงแหวนรอบใน ซึ่งต่อมาได้เพิ่มถนนวงแหวนรอบกลางและถนนวงแหวนรอบนอกตามลำดับ

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 รัฐบาลตั้งคณะกรรมการพัฒนาประจำภาค โดยคณะกรรมการพัฒนาภาคเหนือรับผิดชอบ 16 จังหวัด ตั้งแต่จังหวัดอุทัยธานีขึ้นมาถึงจังหวัดเชียงราย มีนโยบายส่งเสริมการผลิตทางเกษตรกรรม การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ เช่นป่าไม้ แหล่งน้ำ แหล่งแร่ และพัฒนาเขตทุรกันดารและห่างไกล โดยเฉพาะบนดอย โดยมีกรอบหลักของการพัฒนาคือเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งในหลายพื้นที่มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงคอยคุ้มครอง การขัดแย้งเรื่องการใช้ทรัพยากรระหว่างรัฐกับชาวบ้านในพื้นที่เริ่มรุนแรงมากขึ้น ช่วงดังกล่าวในสังคมไทยหลายพื้นที่จึงถูกกำหนดให้เป็น "พื้นที่สีชมพู" ที่ฝ่ายความมั่นคงพร้อมที่จะใช้ความรุนแรงเข้าจัดการ ดังนั้นไม่ปรากฏหลักฐานการคัดค้านโครงการของรัฐเช่นโครงการตัดถนนผ่าพื้นที่วัดเจ็ดยอด วัดช่วงสิงห์ และวัดที่อยู่ทางเข้ากาดคำเที่ยงในปัจจุบัน

เทวดาปูนปั้นรอบสถูปเจ็ดยอดสมัยรัชกาลที่ 6 เมื่อรถไฟสายเหนือถึงเชียงใหม่ พ.ศ. 2465 เพราะเป็นภาพรวมอยู่ในชุดการสร้างทางรถไฟสายเหนือ ไม่ทราบชื่อ 2 คนในภาพ (ที่มา: สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร)

อย่างไรก็ตามในช่วงนี้เทศบาลนครเชียงใหม่สมัยนายปรีดา พัฒนาถาบุตรเป็นนายกเทศมนตรี (พ.ศ. 2512-2513) คิดสร้างประวัติศาสตร์ด้วยการฟื้นโครงการสร้างกระเช้าลอยฟ้าขึ้นดอยสุเทพขึ้นเป็นครั้งที่สอง โดยให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นว่าได้ติดต่อบริษัทคริสเตียนนีเรนีสันและบริษัทคลอกเนอร์จากประเทศเยอรมนีให้มาสำรวจเส้นทางแล้วจะสร้างต้นทางบริเวณหลังวัดศรีโสดา และจะเสร็จในเวลา 9 เดือน ทำให้เกิดการคัดค้านโครงการนี้ขึ้นเป็นครั้งที่สอง แต่ผู้คัดค้านไม่

ถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์เพราะแกนนำในการคัดค้านคือคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจอมพลถนอม กิตติขจรนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2506-2516) ได้รับฟังข้อคัดค้านแล้วสั่งยุติโครงการนี้ใน พ.ศ.2513[5]

คลองชลประทานแม่แตงช่วงผ่าน มช.
(ภาพโดย: บุญเสริม สาตราภัย)

ช่วงนี้โครงการคลองชลประทานแม่แตงได้เริ่มดำเนินการเพื่อส่งน้ำเข้าสู่พื้นที่เกษตรกรรมตั้งแต่อำเภอแม่แตง อำเภอแม่ริม อำเภอเมือง อำเภอหางดง ถึงอำเภอสันป่าตอง ทำให้เกิดทำเลสวยงามเชิงดอยสุเทพ บริเวณสองฝั่งคลองชลประทานโดยเฉพาะส่วนที่ผ่านเขตอำเภอเมืองในเวลาต่อมาจึงเป็นที่ตั้งหมู่บ้านจัดสรรของคนมีเงิน สนามกอล์ฟ สนามกีฬา ศูนย์ราชการแห่งใหม่ ศูนย์แสดงสินค้านานาชาติฯ ฯลฯ โดยไม่มีการใช้น้ำเพื่อการเกษตรกรรม

ช่วงแผนพัฒนาฯระยะที่สองมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ก็ได้เปิดหน่วยงานใหม่เพื่อผลิตกำลังคนสนองตอบการขยายตัวของงานคือ (1) คณะเกษตรศาสตร์ (2510) (2) คณะศึกษาศาสตร์ (2511) (3) โครงการศูนย์วิจัยเพิ่มเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร (2512) (4) คณะวิศวกรรมศาสตร์ (2513) ปริมาณคนหนุ่มสาววัยเรียนอุดมศึกษาได้เข้ามาเพิ่มขึ้น

อนึ่งช่วง พ.ศ. 2505-2513 ช่วงแผนพัฒนาฯ ที่ 1 และ 2 สหรัฐอเมริกามีโครงการความช่วยเหลือคณะแพทย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่ฝ่ายไทยรู้จักกันในนาม "โครงการอิลลินอยส์" (ฝ่ายมหาวิทยาลัยอิลลินอยส์เรียกว่า โครงการเชียงใหม่) โครงการนี้สหรัฐฯ ส่งอาจารย์แพทย์และเจ้าหน้าที่ธุรการจากคณะแพทย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ ผลัดเปลี่ยนมาประจำอยู่ที่เชียงใหม่รวมทั้งสิ้น 35 คนเป็นระยะเวลา 8 ปี (พ.ศ. 2505-2513) ส่วนใหญ่อยู่นานเกิน 2 ปีขึ้นไปและมาช่วยภาควิชาต่าง ๆ ในคณะแพทย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทำให้ชุมชนแพทย์สวนดอกและเชียงใหม่มีฝรั่งเข้าออกอย่างคึกคัก

ช่วงนี้การปรับปรุงถนนเป็นซุปเปอร์ไฮเวย์สายเอเชียเสร็จสิ้นเกือบตลอดเส้นทางทำให้การคมนาคมทางบกจากกรุงเทพสู่เชียงใหม่สะดวกขึ้น มีรถโดยสารมากขึ้น และมีกิจการรถทัวร์เกิดขึ้นทำให้กิจการท่องเที่ยวเมืองเหนือเฟื่องฟู ภาคธุรกิจเอกชนทั้งในและนอกเชียงใหม่เริ่มขยายกิจการรองรับการขยายตัวของเชียงใหม่

ภาพชุดคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ สหรัฐอเมริกา สนับสนุนคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ *(คัดมาภาพและคำบรรยาย: Chiang Mai Project University of Illinois Medical Center, 1972)*

Dr.Richards, chief of party from 1968–1970, is presented to Their Majesties, the King and Queen, by Dr.Rabieb Rerkasem, dean of the Faculty of Medicine, Chiang Mai University. In the center is Dr.Begando, chancellor of the University of Illinois at the Medical Center, Chicago.

Members of the survey team with USOM officials: Dr. E. Ross Jenney, chief of Public Health Division, Let; Dr. Charles E. Richards, adviser in medical education, second from right; and Mr. Thomas Naughten, director, right.

Members of the survey team with senior faculty of medical school, 1961.

Dr. Fuller, pathology consultant; Dean Bunsom Martin; Dr. Whitehorn, chief of party from 1962–1964; and Dr. Avudh Srisukri, head of pediatrics and assistant to the dean, meet in the dean's office.

Dr. Sabath Marotta, physiology consultant, with students engaged in a group project.

Demonstration teaching by Dr. Ralph Cazort, pharmacology consultant.

The Committee on Overseas Projects meets with Dr. Robert Cherry, chief of Public Health Division, USOM/Bangkok, right; Mr. John Blumgart, acting director of Office of Thailand Regional Affairs, AID, second from right; and Mr. John Nuttall, Jr., from the University's Office of International Programs in Urbana, Illinois.

Ward rounds jointly conducted by Dr. Webb, surgery consultant, and Dr. Okas Balankura, head of the Department of Surgery.

Dean Bennett meets with Chiang Mai overseas party during his visit to Thailand in 1964.

Mr. Picharn from the Office of the Prime Minister; Dr. O'Rourke from USOM; Dr. Plagge, chief of party from 1964–1968; Dr. Rabieb Rerkasem, then medical director of Chiang Mai Hospital; and Mr. Dobrenchuk, American consul in Chiang Mai, observe construction of hospital building.

ส่วนหนึ่งของ Technocrat ผู้ผลักดันแผนพัฒนายุคแรก ๆ

ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ (พ.ศ. 2459-2542) ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (พ.ศ. 2502-2514) องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ประกาศยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญของโลก พ.ศ. 2558 (ที่มา: National Geographic, ฉบับเดือนมีนาคม 2559)

เสนาะ อูนากูล (เกิดพ.ศ. 2474) อดีตเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล (เกิดพ.ศ. 2482) เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา

โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ (พ.ศ. 2486-2559) อดีตรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

สุนทร หงส์ลดารมภ์ (พ.ศ. 2455-2548) อดีตรองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐการ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ เอกอัครราชทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกา เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และอธิการบดีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สรรสรินี วงศ์ชะอุ่ม (เกิดพ.ศ. 2491) นักเศรษฐศาสตร์ อดีตเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

3. ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519)

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515-2519) ยังคงเน้นเรื่องความเจริญทางเศรษฐกิจและความมั่งคงแห่งชาติแต่เริ่มพูดถึงความเป็นธรรมในสังคม ความพยายามลดช่องว่างของรายได้ในหมู่ประชากรที่นับวันก็ห่างกันมากขึ้น การพัฒนากำลังคนและเพิ่มการมีงานทำ การวางแผนครอบครัว และส่งเสริมบทบาทภาคธุรกิจเอกชนในการพัฒนา

*เครื่องบินของสหรัฐอเมริกาจากฐานทัพในไทยทิ้งระเบิดในเวียตนาม (ที่มา: THE DOCUMENTARY OF CH CHI (CUCHI) L'ALBUM DOCUMENTARY DE CH CHI 1960-1975 **หนังสือที่ระลึกโอกาสเยือนไซ่ง่อน** เมื่อ 10-14 ธันวาคม พ.ศ. 2558)*

ช่วงนี้การเมืองระหว่างประเทศทางด้านอินโดจีนคุกรุ่น ประเทศไทยยอมเป็นฐานทัพของสหรัฐอเมริกาและร่วมรบในสงครามอินโดจีนเพื่อต้านการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ แต่ก็เกิดกระแสต่อต้านสงครามอินโดจีนอย่างหนักในสหรัฐอเมริกา ช่วงนั้นที่ตั้งฐานทัพสหรัฐในไทย เช่น อุดร, อุบล และเชียงใหม่ ฯลฯ มีนายทหารสหรัฐประจำการจำนวนมาก

ขณะที่ในไทยมีการก่อกระแสเคลื่อนไหวเรียกร้องรัฐธรรมนูญนำสู่เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ส่งผลให้สังคมไทยเข้าสู่ยุค **"ดอกไม้บาน"** ชาวนา กรรมกร ที่ไม่เคยได้รับความเป็นธรรมในสังคมต่างออกมาเรียกร้องขอความเป็นธรรม นิสิตนักศึกษาตื่นตัวทางปัญญาอ่านหนังสือความคิดทางการเมืองมากขึ้น มีกิจกรรมทางสังคมอย่างกว้างขวางภายใต้การคุ้มครองของรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2517 รัฐบาลก็มีรูปแบบประชาธิปไตย รับข้อร้องทุกข์ และหาทางแก้ไขปัญหาที่สั่งสมมานาน เช่นคิดหาทางปฏิรูปการศึกษา คิดออกกฎหมายปฏิรูปที่ดิน ฯลฯ

*จอมพลถนอม กิตติขจร ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และนายกรัฐมนตรีกับนายพลเอ็ดวิน แบล็กเบิร์น ผบ.กองเรือที่ 7 สหรัฐอเมริกา ชมการยกพลขึ้นบกวันดีเดย์ ของการฝึกที่หาดบางแก้ว จ.ปัตตานี 2508 (ที่มาภาพและคำบรรยาย: **4 ทศวรรษภาพข่าวไทย**, 2538)*

ภาพชุดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516

(ที่มาและคำบรรยาย: ขบวนการประชาชน ตุลาคม 2516, 2517)

กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญเริ่มออกเดินแจกใบปลิว วันที่ 6 ตุลาคม 2516 เวลา 10.00 น.

การชุมนุมบริเวณลานโพธิ์ ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อประท้วงรัฐบาลตั้งแต่ 9 ตุลาคม 2516

พลังมหาชนเต็มสนามฟุตบอล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก่อนเดินขบวนสู่ถนนราชดำเนินเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2516

ขบวนอัญเชิญพระบรมฉายาลักษณ์มาถึงหน้ากรมประชาสัมพันธ์ (หลังเดิม) เมื่อ 13 ตุลาคม 2516

รถนำขบวนส่วนหน้ามาถึงอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เมื่อ 13 ตุลาคม 2516

ขบวนเดโชชัย เตรียมขึ้นประจำบนอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เมื่อ 13 ตุลาคม 2516

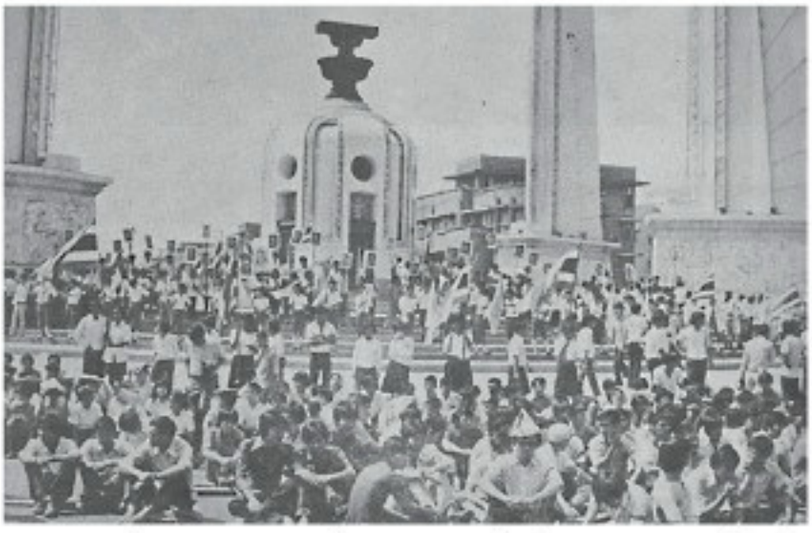

ขบวนธงชาติ ขบวนเสมาธรรมจักร และขบวนอัญเชิญพระบรมฉายาลักษณ์ขึ้นประจำที่บนอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เพื่อแสดงออกถึงการหวงแหน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ของนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนชาวไทย เมื่อ 13 ตุลาคม 2516

ขบวนนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ด้านหน้าโรงเรียนสตรีวิทยา เมื่อ 13 ตุลาคม 2516

ฝ่ายประชาชนนอนหลับบนพื้นถนน เพื่อคอยการกลับมาของผู้แทนนักศึกษา ที่ไปเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว วันที่ 14 ตุลาคม 2516 เวลา 03.15-04.45 น. (สมโชดินอนบนกระโปรงหน้ารถยนต์ที่เห็น)

ตำรวจเปิดสัญญาณไซเรนตะลุยตีฝ่ายประชาชน ที่ถนนพระราม 5 หน้าสวนจิตรลดา ตรงข้ามสวนสัตว์ดุสิตฝูงชนที่จะกลับบ้านทางถนนพระราม 5 และถนนราชวิถี ได้ประจัญหน้ากับตำรวจหน่วยปราบปรามจลาจลซึ่งปิดกั้นถนนและไม่ยอมให้ผ่าน ในที่สุดจึงเกิดการปะทะกันขึ้นระหว่างฝ่ายประชาชนกับตำรวจ โดยทำให้เป็นจุดเริ่มต้นแห่งการนองเลือดของวันมหาวิปโยค 14 ตุลาคม 2516

ฝ่ายตำรวจได้บุกตะลุยตีไปข้างหน้า ทำให้ฝ่ายประชาชนซึ่งมีทั้งชาย หญิง เด็ก ต้องหนีตายลงไปในคูน้ำข้างพระราชวังสวนจิตรลดา เมื่อเช้าวันที่ 14 ตุลาคม 2516

วันที่ 14 ตุลาคม 2516 เวลา 08.30 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ เสด็จทรงออกรับนักเรียน นิสิตนักศึกษา และประชาชนที่เข้ามาอาศัยพระบารมีปกเกล้าฯ เป็นที่พึ่ง ณ บริเวณสวนจิตรลดา

วันที่ 14 ตุลาคม 2516 สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (พ.ศ. 2443-2538) เสด็จทรงออกไปส่งนักเรียน นิสิต นักศึกษา ที่เข้ามาอาศัย พระบารมีปกเกล้าฯ เป็นที่พึ่ง ณ บริเวณสวนจิตรลดา ซึ่งกำลังจะเดินทางกลับบ้าน

ไฟกำลังไหม้สำนักงาน ก.ต.ป. ตอนบ่าย วันที่ 14 ตุลาคม 2516

การประจัญหน้ากันระหว่างประชาชนมือเปล่าและมีแต่ธงชาติไทยกับทหารซึ่งมีปืนและกระสุนครบมือเมื่อ 14 ตุลาคม 2516

นายจีระ บุญมาก นศ. NIDA
ถูกยิงเสียชีวิตที่หน้ากรม
ประชาสัมพันธ์ (หลังเดิม) และมีคน
เอาธงชาติมาชุบเลือดจากศพขึ้นโบก
อย่างท้าทาย เมื่อ 14 ตุลาคม 2516

สมโชติ สมัยเป็นนักศึกษา หลังจากโดนแก๊สน้ำตารุ่นแรกที่ข้างสวนจิตรลดา
ในเช้าตรู่วันที่ 14 ตุลาคม 2516 พร้อมอาจารย์พลกูล ยังกินันทน์ กลับมา
นั่งที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยอีกรอบช่วงบ่ายวันที่ 15 ตุลาคม 2516
(เสื้อลาย-แว่นดำ)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีกระแสพระราชดำรัส
พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย และทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายสัญญา ธรรมศักดิ์
เป็นนายกรัฐมนตรี ทางโทรทัศน์ ณ ตึกพระสมุด สวนจิตรลดา
คืนวันที่ 14 ตุลาคม 2516

วันที่ 22 ตุลาคม 2516
เวลา 14.00 น. สมเด็จพระศรี-
นครินทราบรมราชชนนี (พ.ศ. 2443-
2538) เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมนิสิต นักศึกษา
นักเรียน ประชาชน และเจ้าหน้าที่ที่ได้รับ
บาดเจ็บเนื่องจากการเดินขบวนเรียกร้อง
รัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 13-15 ตุลาคม
2516 ณ โรงพยาบาลรามาธิบดี

นายสัญญา ธรรมศักดิ์ (พ.ศ. 2450-2545)
นายกรัฐมนตรี กล่าวปราศรัยกับประชาชนชาวไทย
ทางโทรทัศน์ ณ หอตึกพระสมุด สวนจิตรลดา
คืนวันที่ 14 ตุลาคม 2516

จอมพลถนอม กิตติขจร (พ.ศ. 2454-2547) (ซ้าย) นายกรัฐมนตรี (2506 ถึง 14 ตุลาคม 2516) และผู้บัญชาการทหารสูงสุด จอมพลประภาส จารุเสถียร (พ.ศ. 2455-2540) (กลาง) รองผู้บัญชาการทหารสูงสุดผู้บัญชาการทหารบก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และอธิบดีกรมตำรวจ พ.อ.ณรงค์ กิตติขจร (ขวา) รองเลขาธิการ ก.ต.ป. และผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 11ร.อ. ถูกรัฐบาลของนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ประกาศยึดทรัพย์สินทั้งหมดเป็นของรัฐ โดยอำนาจมาตรา 17 แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2515 หลังจากที่บุคคลทั้งสามและภริยาเดินทางลี้ภัยการเมืองออกนอกประเทศไทย

"ทหารชุ่ม" อยู่ในกองทัพ

"นายทุนแทรก" ผู้นำในภาคธุรกิจเอกชนออกมามีบทบาททางการเมือง เช่น ตั้งพรรคการเมืองหลายพรรค แทนที่จะอยู่เบื้องหลังเป็นนายทุนพรรคดังเดิมและมีบทบาทสร้างประวัติศาสตร์ทางเศรษฐกิจอย่างเต็มที่ตั้งแต่นั้นมา เช่น การเปิดตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2518

"แยกความคิด" ซ้ายกับขวาโดยเฉพาะหลัง พ.ศ. 2518 ชัยชนะของ "ฝ่ายสังคมนิยม" ในอินโดจีน ทำให้ "ฝ่ายขวา" ในสังคมไทยหวั่นเกรงและเริ่มใช้ความรุนแรง

"พิชิตซ้าย" เช่น กลุ่มผู้นำชาวนา ผู้นำกรรมกร ผู้นำนักศึกษา ผู้นำมวลชนหลายคนจึงถูกลอบสังหารโดยไม่สามารถจับกุมมือสังหารและในที่สุดก่อโศกนาฏกรรม 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ทำให้คนหนุ่มสาวส่วนหนึ่งเข้าป่าเป็นแนวร่วมของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ในเขตป่าทั้งภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคใต้ และต่างประเทศระยะหนึ่ง

ช่วงแผนพัฒนาฯ ระยะที่สามจึงกลายเป็นช่วงเติบใหญ่ของภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งขยายกิจการในเขตเมืองและเขตชนบทมากขึ้นตามลำดับ คนจากภาคชนบททั้งที่ราบและบนดอยทะยอยเข้าสู่ภาคเมืองจนเกิดเป็นชุมชนแออัดในเขตเมืองมากขึ้นตามลำดับ และจบด้วยความเข้มแข็งของภาคราชการที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จของทหารอีกครั้งในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519

การก่อสร้างขนาดใหญ่ที่เกิดขึ้นในเชียงใหม่ช่วงนี้คือการขยายพื้นที่สนามบินให้เป็นสนามบินนานาชาติ รุกพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้านพวกแต้ม ชาวบ้านวัวลาย ชาวบ้านศรีสุพรรณ ชาวบ้านป่ากล้วย ชาวบ้านวัดตำหนักฯลฯ ทำลายพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์คือวัดป่ากล้วย (นิกายเชิน) ให้กลายเป็นพื้นที่รันเวย์ของสนามบิน

ภาพบางส่วนของเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519

(ที่มา: เบื้องหลัง 6 ตุลา, 2519)

ชนวนสำคัญของเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เริ่มขึ้นเมื่อจอมพลถนอม บรรพชาเป็นสามเณร เดินทางเข้าประเทศไทยเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2519 และเข้าพิธีอุปสมบทที่วัดบวรนิเวศ บางลำภู ในทันที โดยก่อนหน้านั้นจอมพลประภาส จารุเสถียร ก็พยายามเดินทางกลับประเทศไทย แต่ถูกต่อต้าน (ที่มาภาพและคำบรรยาย: สารคดี ฉบับพิเศษ รวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย รวม 3 เหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์, 2541)

นักศึกษาและประชาชน

ตาย	*530 คน*
ถูกจับ	*3,084 คน*
ต่างสาบสูญ	*19 คน*

ผู้ถูกจับแขวนคอ-เตะ-ตี-เผา ที่สนามหลวงคือ วิชิตชัย อมรกุล นิสิตชั้นปีที่ 2 คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ช่วงนี้ปริมาณนักท่องเที่ยวเริ่มเข้าสู่เชียงใหม่มากขึ้น เช่น ใน พ.ศ. 2515 มี 106,054 คน ในปี พ.ศ. 2518 เพิ่มขึ้นเป็น 201,996 คน ธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจึงขยายตัว ตลาดไนท์บาซาร์ ถนนข้างคลานก็พัฒนาจากหาบเร่เป็นตลาดสินค้าพื้นเมืองอย่างถาวรตั้งแต่ พ.ศ.2517 เป็นต้นมา และตั้งแต่นั้นชาวเขาเผ่าต่างๆ เช่น เริ่มมีพื้นที่ทางเศรษฐกิจในเขตเมืองเชียงใหม่ และก่อตัวเป็นชุมชนชาวเขาในเขตเมืองเชียงใหม่เพื่อค้าขายสินค้าทางวัฒนธรรมของแต่ละเผ่าแก่นักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ

ขณะเดียวกันช่วงแผนพัฒนาฯ ระยะที่ 3 การผลิตกำลังคนก็ได้ขยายฐานไปทางวิทยาศาสตร์สุขภาพมากขึ้นโดยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้เปิดคณะทันตแพทยศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ใน พ.ศ. 2515 และเปิดคณะเทคนิคการแพทย์ใน พ.ศ. 2518 พร้อมกับขยายระดับการศึกษาให้สูงกว่าปริญญาตรีโดยมีบัณฑิตวิทยาลัยขึ้นดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา เป็นการสร้างประวัติศาสตร์ภาคกำลังคนเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ปริมาณคนหนุ่มสาววัยเรียนอุดมศึกษาในเชียงใหม่ได้เพิ่มขึ้นอีก จึงมีกิจการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น หอพัก ร้านค้า รถยนต์ ฯลฯ เกิดเพิ่มขึ้นด้วย

สนามบินเชียงใหม่ ถ่ายเมื่อ พ.ศ. 2513 (ที่มา: บุญเสริม สาตราภัย)

4. ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) และฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529)

(1) การเติบใหญ่ของภาคราชการในบริบทการเมือง "แข็ง" แต่เศรษฐกิจ "อ่อน"

ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 และฉบับที่ 5 ต่อเนื่องกันเพราะมีผู้นำทางการเมืองที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทัพคือช่วงแรกพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์เป็นนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2520-2523) ช่วงหลังพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2523-2531) ภาคราชการจึงเข้มแข็งมีพลังในการสร้างประวัติศาสตร์ของภาคราชการอย่างต่อเนื่อง

ขณะเดียวกันยุคดังกล่าวต้องเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจอย่างหนัก กล่าวคือ 8 มีนาคม พ.ศ. 2521 รัฐบาลของพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ (พ.ศ. 2520-2523) ต้องประกาศยกเลิกผูกค่าเงินบาทกับเงินดอลล่าร์เพียงสกุลเดียวมาเป็นระบบตะกร้าเงินเพื่อให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้นและในวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2523 พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ประกาศลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในสภาฯ เพราะไม่สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจได้ เมื่อพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนต่อมา (พ.ศ. 2523-2531) ก็นำประเทศไทยขอเข้ารับความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund) เป็นครั้งแรก

พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี (ต่อมาเป็นประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ) เดินทางไปตรวจน้ำท่วมถูกชาวบ้านซื่อนางตอกไม้ คำป้องศิลป์ กระโดดหอมแก้มด้วยความชื่นชม, 23 ตุลาคม 2526 (ที่มาภาพและคำบรรยาย: 4 ทศวรรษภาพข่าวไทย, 2538)

(2) ภาคเหนือในช่วง แผนพัฒนาฯฉบับที่ 4 และฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2520-2529)

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) เกิดขึ้นในบริบททางการเมืองที่มีการต่อสู้ทางอุดมการณ์อย่างเข้มข้นจึงกลับมา เน้นความมั่นคงของชาติเป็นหลักแต่ก็ยังมีนโยบายปฏิรูปด้านโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม ต้องการขจัดความเหลื่อมล้ำทางสังคม เน้นให้ความสำคัญกับการจัดการทรัพยากร เช่น การใช้ที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ แหล่งแร่ พลังงาน เชื้อเพลิงมากขึ้น ฯลฯ

แนวการพัฒนาเมืองตาม แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 และฉบับที่ 5 ได้เริ่มโครงการพัฒนาเมืองหลัก กำหนดให้แต่ละภูมิภาคมีเมืองหลัก-เมืองรองดังนี้

ภาคเหนือ เมืองหลัก 3 แห่งคือเชียงใหม่ พิษณุโลก และนครสวรรค์
เมืองรอง 2 แห่งคือลำปาง และเชียงราย

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมืองหลัก 3 แห่งคือขอนแก่น นครราชสีมา อุดรธานี
เมืองรอง 3 แห่งคืออุบลราชธานี ร้อยเอ็ด และสุรินทร์

ภาคตะวันออก เมืองหลัก 1 แห่งคือชลบุรี
เมืองรอง 2 แห่งคือระยอง และฉะเชิงเทรา
ภาคตะวันตก เมืองหลัก 1 แห่งคือราชบุรี
เมืองรอง 2 แห่งคือกาญจนบุรี และเพชรบุรี
ภาคใต้ เมืองหลัก 4 แห่งคือสงขลา หาดใหญ่ ภูเก็ต และสุราษฎร์ธานี
เมืองรอง 1 แห่งคือปัตตานี[6]

ในส่วนภาคเหนือ ส่งผลให้เชียงใหม่เป็นเมืองหลักในภาคเหนือตอนบนอย่างมีแผนงานและแผนเงินรองรับตามแผนพัฒนา ซึ่งในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) สานต่อด้วยการเน้นให้ปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพเศรษฐกิจและการเพิ่มผลผลิต โดยให้ความสำคัญกับภาคชนบทมากขึ้น

พื้นที่ภาคเหนือตอนบนในบริเวณจังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก เชียงราย ลำปาง แพร่ น่านในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 และ 5 ถูกกำหนดเป็นเขตวิกฤตทางสิ่งแวดล้อมและเป็นเขตต้องเร่งฟื้นฟูโครงการทางการเกษตรและการพัฒนาชุมชนตลอดจนเร่งป้องกันการทำลายป่าและแหล่งน้ำ[7]

*(ที่มา: **เอกสารประกอบการสัมมนา**, 2534)*

(3) เชียงใหม่ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) และฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529)

ความต่อเนื่องของแผนพัฒนาฯ และผู้นำทางการเมืองประกอบกับการสนับสนุนเงินกู้จากองค์กรนานาชาติทำให้เกิดองค์กรและโครงการต่างๆ เพื่อการพัฒนาจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อเมืองเชียงใหม่ซึ่งถือเป็นเมืองหลักของภาคเหนือตอนบนอย่างมาก เช่น

(1) มีการว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาดำเนินการหลายโครงการ เช่น

(1.1) ปี พ.ศ. 2520 โครงการศึกษาชุมชน (URBAN STUDY) ของโครงการพัฒนาสหประชาชาติ (UNDP.) โดยบริษัทที่ปรึกษา NORAS CONSULTING ENGINEERS จัดทำโครงการศึกษาสภาพเมืองก่อนการลงทุน โดยได้รับความช่วยเหลือด้านการเงินจากกองทุนพิเศษโครงการพัฒนาสหประชาชาติ ได้เสนอให้เห็นความจำเป็นของการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภค เน้นเรื่องสุขาภิบาลและระบบระบายน้ำหลักเพื่อปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อม

(1.2) ปี 2522 โครงการระบายน้ำโสโครกในเมืองเชียงใหม่ โดยบริษัท SIAM PACIFIC POLLUTION ศึกษาระบบระบายน้ำโสโครกในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ เสนอให้วางท่อระบายน้ำระยะทาง 61 กม. ระบบกำจัดน้ำโสโครก ฆ่าเชื้อโรคด้วยคลอรีน ราคาก่อสร้างประมาณ 500 ล้านบาท

(1.3) ปี 2523 เทศบาลนครเชียงใหม่สำรวจบริเวณแหล่งเสื่อมโทรมในเขตเมือง พบว่ามีทั้งหมด 1,609 หลังคาเรือน มีมากที่สุดบริเวณกำแพงชั้นนอกเสนอให้ไปอยู่ในโครงการจัดหาที่อยู่และบริการ (SITE AND SERVICES) ทางด้านตะวันออกเฉียงใต้ของเมืองซึ่งมีเนื้อที่ 78 ไร่ (คือบริเวณการเคหะหนองหอย) ได้รับการสนับสนุนด้านการเงินภายใต้โครงการเงินกู้ของธนาคารโลก

(1.4) โครงการระบายน้ำโสโครกสำหรับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งมีคนอาศัยในมหาวิทยาลัยกลางคืนประมาณ 8,500 คน กลางวันมีจำนวนเพิ่มขึ้นอีกเท่าตัว โรงพยาบาลมีเตียงคนไข้ 1,000 เตียงและจะเพิ่มเป็น 1,600 เตียงไม่สมควรปล่อยลงคลองชลประทาน จึงได้ว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษา SEATECH CONSULTING ENGINEERS ศึกษาและเสนอโครงการพร้อมดำเนินการก่อสร้างระบบระบายน้ำโสโครกให้เสร็จประมาณ พ.ศ. 2525

เอกสารเรื่องปัญหาน้ำเสียในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ของปลัดเทศบาลนครเชียงใหม่

(1.5) พ.ศ. 2523 กระทรวงมหาดไทยได้รับสนับสนุนด้านการเงินจากโครงการพัฒนาสหประชาชาติ UNDP. และธนาคารโลกให้จัดทำโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภคของเมืองหลัก 5 แห่งคือเชียงใหม่ ขอนแก่น นครราชสีมา สงขลาหาดใหญ่ กรณีเชียงใหม่มีบริษัทโควี่ คอนซัลท์ เป็นวิศวกรที่ปรึกษาและวางแผน เสนอรายงานโครงการเมื่อกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2524[8]

(1.6) พ.ศ. 2524 เทศบาลนครเชียงใหม่ว่าจ้าง บริษัท สุเมธ ชุมสายแอสโซซีเอท จำกัด เป็นผู้สำรวจและให้สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA) วางแผนพัฒนาระบบงบประมาณและการคลังของเทศบาลนครเชียงใหม่

(1.7) กรมการปกครองว่าจ้าง บริษัท Multinational Management Ltd. เป็นบริษัททำแผนที่ภาษีในเชียงใหม่

(1.8) ปี 2524 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาศึกษาแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่ 4 บริษัท คือ บริษัท สถาปนิกสุเมธ ชุมสาย จำกัด บริษัท เอ็มเอช-แพลนนิ่งแอนด์ดีเวลลอปเมนต์ จำกัด บริษัท สำนักงานโฟร์เอส จำกัด บริษัท เอเชี่ยนเอ็น-จิเนียริ่ง คอนซัลเต้นส์ จำกัด (ทำให้เกิดโครงการสร้างกระเช้าขึ้นดอยสุเทพอีกระลอกหนึ่ง และถูกคัดค้านจนต้องยุติ)

(1.9) คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและการพลังงานว่าจ้าง บริษัท เข้าทอีสท์เอเชียเทคโนโลยี จำกัด และ บริษัท วอเตอร์แอนด์เอ็นไวรอน-เมนท์ คอนซัลแต้นท์ จำกัด ดำเนินการศึกษาและวิจัยความเป็นไปได้ของระบบบำบัดน้ำเสียเมืองเชียงใหม่ ฯลฯ

โครงการต่างๆ ดังกล่าวโดยเฉพาะโครงการเมืองหลักได้ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ในเวลาต่อมาอย่างยิ่ง

นายชัยยา พูนศิริวงศ์
(พ.ศ. 2476-2534)
ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่
(พ.ศ. 2524-2530)

(2) องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อสท) ได้รับการยกฐานะเป็นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ตั้งแต่ พ.ศ. 2522 ทำหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเต็มที่ โดยเฉพาะงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี ใน พ.ศ. 2525 เร่งประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวเที่ยวกรุงเทพฯแล้วเที่ยวต่อที่เชียงใหม่ ทำให้ธุรกิจที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวยิ่งเติบโตเช่น กิจการโรงแรม กิจการรถทัวร์ ร้านค้าของที่ระลึก ร้านอาหาร ฯลฯเพิ่มมากขึ้นรวดเร็ว ตลอดจนการคิดฟื้นโครงการสร้างกระเช้าลอยฟ้าขึ้นเป็นครั้งที่ 3 โดยใน พ.ศ. 2524 การท่อง-เที่ยวแห่งประเทศไทยได้บรรจุเป็นโครงการหนึ่งในแผนหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ด้วยเหตุผลเพื่อบรรเทาปัญหาการจราจรบนถนนสายขึ้นดอยสุเทพช่วงเทศกาล โดย ททท. ได้ตกลงให้บริษัทท่องเที่ยวพัฒนาจำกัดซึ่งมีบริษัทโฟร์เอสจำกัดเป็นสถาปนิกที่ปรึกษา เริ่มดำเนินการใน พ.ศ. 2528 เพื่อเตรียมรับปีแห่งการท่องเที่ยวใน พ.ศ. 2530 ทำให้เกิดขบวนการคัดค้านขึ้นอีกครั้งจนนายชัยยา พูนศิริวงศ์ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2524-2530) ต้องสั่งให้ระงับโครงการใน พ.ศ. 2529[9]

(3) ช่วงดังกล่าวมีโครงการปรับปรุงภายในเชียงใหม่หลายประการเพื่อให้เป็นไปตามแผนพัฒนาโครงการเมืองหลักเช่น

(3.1) การขยายพื้นที่เขตเทศบาลนครเชียงใหม่จากเดิม 17.50 ตารางกิโลเมตร เป็น 40.216 ตารางกิโลเมตรใน พ.ศ. 2526

(3.2) เพื่อสนองความเป็นเมืองหลักในภาคเหนือตอนบน หน่วยงานของภาคราชการทั้งส่วนภูมิภาคประมาณ 200 หน่วยและส่วนกลางอีกประมาณ 200 หน่วยเตรียมย้ายเข้ามีพื้นที่ปฏิบัติงานในเชียงใหม่ จึงต้องมีการย้ายศูนย์ราชการออกนอกพื้นที่ในเวียงเชียงใหม่ซึ่งคับแคบไปสู่พื้นที่ของทหารไปทางด้านแม่ริมซึ่งทางการขอใช้เป็นศูนย์ราชการแห่งใหม่ตั้งแต่ พ.ศ. 2527

ศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่

(3.3) การตัดถนนสายใหม่โดยถมหนองน้ำใหญ่ไชยมงคลของเมืองและสร้างสะพานแห่งใหม่ไปฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง เรียกว่าถนนรัตนโกสินทร์ และสะพานรัตนโกสินทร์ตั้งแต่ พ.ศ. 2525

(3.4) การตัดถนนเชื่อมถนนซุปเปอร์เป็นถนนวงแหวนรอบในต่อมาเรียกว่าถนน มหิดล ฯลฯ

(4) ช่วงดังกล่าวกรมศิลปากรได้มีการฟื้นประวัติศาสตร์ ด้วยการบูรณะเวียงโบราณหลายแห่ง เช่น

(4.1) เวียงท่ากาน

(4.2) เวียงกุมกาม

(4.3) ร่วมกับจังหวัดเชียงใหม่และเทศบาลนครเชียงใหม่ในการรื้อน้ำพุที่ขวางทางเข้าออกประตูช้างเผือก

(4.4) ร่วมกับจังหวัดเชียงใหม่ในการสร้างประตูท่าแพใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2528-2529 ฯลฯ

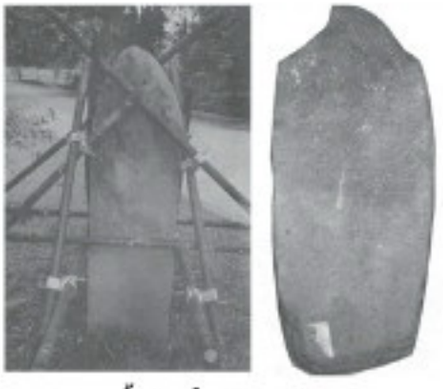

*ตินจารึก ทั้งก้อนใหญ่และก้อนเล็ก ซึ่งฉมตินอยู่ ณ บริเวณป้อมแจ่งหัวตินจารึกเป็นปูมยันต์ประจำป้อม (ที่มา: **กำแพงเมืองเชียงใหม่**, 2529)*

*งานขุดลอกชั้นตินถึงฐานล่างสุดของป้อม (ที่มา: **กำแพงเมืองเชียงใหม่**, 2529)*

ภาพชุดรื้อประตูท่าแพและสร้างใหม่ตามรูปเก่า

(ที่มาภาพและคำบรรยาย: ท่าแพงเมืองเชียงใหม่, 2529)

พิธีบวงสรวง

นายชัยยา พูนศิริวงศ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ กระทำพิธีบวงสรวงสังเวยเมื่อ 29 สิงหาคม 2528

ป้อมประตูท่าแพด้านทิศเหนือที่ก่อสร้างเมื่อ พ.ศ. 2508 ในสภาพสมบูรณ์ ถ่ายไว้เป็นครั้งสุดท้ายก่อนรื้อทิ้ง

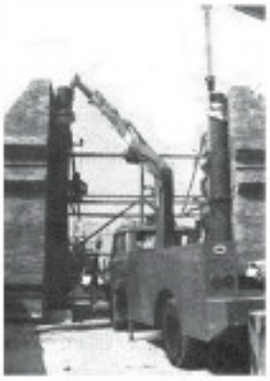

วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2529 ก่อนวันทำพิธี 1 วัน เจ้าหน้าที่การไฟฟ้าเชียงใหม่นำรถมาทำการยกเสาขึ้นเตรียมไว้เป็นการสำรองล่วงหน้า โดยให้เสาลอยไว้เหนือหลุม เพื่อรอกระทำพิธีจริงในวันรุ่งขึ้นคือ วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2529

ประชาชนนำสิ่งของเหรียญและสิ่งของมีค่าหย่อนไว้ก้นหลุม เพื่อเป็นศิริมงคล

ป้อมประตูท่าแพด้านทิศเหนือถ่ายไว้ขณะรื้อทิ้งในทันทีที่เสร็จพิธีบวงสรวง

พระสงฆ์กระทำพิธีถอนเสนียดจัญไรที่ฐานประตูเมือง

นายชัยยา พูนศิริวงศ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ปล่อยนกเพื่อเป็นศิริมงคลในพิธี

ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ประธานในพิธี นายวรกร นายกเทศมนตรีพร้อมแขกผู้มีเกียรติเจ้านายฝ่ายเหนือจับสายสิญจน์เชื่อมโยงจากเสามงคล ขณะพระสงฆ์สวดชยันโต และวัดทุกวัดในเขตท่าแพงเมืองสั่นย้อง และกลอง 9 ลาในเวลาฤกษ์ 12.00 น.

ภาพชุดโบราณวัตถุและอุโบสถในเวียงท่ากาน

(ที่มาภาพและคำบรรยาย: กรมศิลปากรเวียงท่ากาน, 2532)

ภาพชุดสำรวจร่องรอยทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่เวียงกุมกาม

(ที่มา: สรัสวดี อ๋องสกุล, เวียงกุมกาม, 2537)

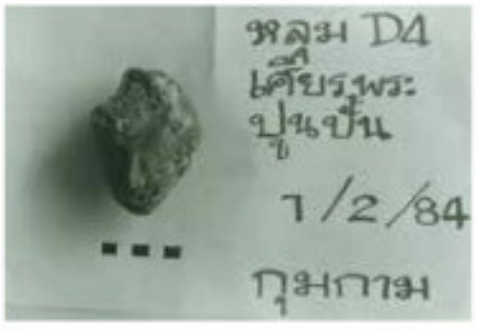

(5) ขณะเดียวกันภาคธุรกิจเอกชนทั้งที่มีนายทุนเป็นคนเชียงใหม่และคนจากที่อื่นขยายธุรกิจ ทั้งด้านการค้า การบริการ การเงิน การก่อสร้าง ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ และอุตสาหกรรมในเชียงใหม่มากขึ้น มีการกว้านซื้อพื้นที่เกษตรกรรมเพื่อจัดสรร สร้างบ้านจัดสรร สนามกอล์ฟ ฯลฯ ขณะที่การปลูกพืชเศรษฐกิจของเกษตรกรได้ก้าวสู่การผลิตตามสัญญา (Contract farming) โดยบริษัทผู้ดำเนินกิจการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรจะติดต่อเกษตรกรให้ผลิตพืชตามชนิดที่ต้องการโดยตกลงราคาซื้อและกำหนดโควต้าให้ พร้อมทั้งให้บริการสินเชื่อเพื่อซื้อปุ๋ย ยาฆ่าแมลง และคำแนะนำในการผลิตด้วย เกษตรกรผู้อยู่ในเงื่อนไขสัญญามีอิสระน้อยลง ขณะที่พืชประเภทอื่นก็ต้องพึ่งพาตลาดภายนอกและเทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น ทำให้พ่อค้าท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของกิจการขายปุ๋ย ยาฆ่าแมลงมีโอกาสใช้ทุนของตนในการรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรและสามารถทำกำไรจากการปล่อยสินเชื่อแก่เกษตรกรได้เป็นอย่างดี แผนพัฒนาชนบทของรัฐได้สร้างปัญหาแก่ภาคเกษตรมากขึ้นเป็นลำดับ

(6) ช่วงนี้อุตสาหกรรมประเภทหัตถกรรม เช่น การทำเครื่องเงิน เครื่องเขิน แกะสลักไม้ การทอผ้า การทำร่ม ฯลฯ ซึ่งสนองตอบกระแสการท่องเที่ยวได้รับการขยายตัวมากขึ้น แต่มีลักษณะเกิดตลาดใหม่นอกเวียงเช่นย่านถนนเชียงใหม่-สันกำแพงและทิ้งตลาดเดิมในตัวเวียง เช่น ย่านถนนวัวลาย-นันทาราม ส่งผลกระทบต่อธุรกิจของย่านเดิมในตัวเวียง

(7) ช่วงนี้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้เพิ่มคณะและหน่วยงานใหม่ขึ้นดังนี้ (1) สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ (พ.ศ. 2521) (2) สถาบันวิจัยสังคม (พ.ศ. 2524) (3) สำนักบริการคอมพิวเตอร์ (พ.ศ. 2524) คณะวิจิตรศิลป์ (พ.ศ. 2526) (5) โครงการศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม (พ.ศ. 2528) ต่างเริ่มต้นทำงานสร้างสมองค์ความรู้โดยเฉพาะด้านล้านนาคดีในรูปองค์กร ช่วงนี้คณะกรรมการสถาบันอุดมศึกษาเอกชนอนุมัติให้วิทยาลัยพายัพเปลี่ยนสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัยพายัพตั้งแต่ 19 มิถุนายน 2527

5. ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) และฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)

(1) การขยายตัวทางเศรษฐกิจและผลกระทบต่อเชียงใหม่

แผนพัฒนาฯฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) มุ่งพัฒนาเมืองหลักต่อจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) และฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) โดยกำหนดให้เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางธุรกิจการค้า การบริการและการท่องเที่ยวของภาคเหนือตอนบน และขยายบทบาทเป็นแหล่งอุตสาหกรรมที่สำคัญมากขึ้น ซึ่งมีความเป็นไปได้สูงยิ่งเพราะในทางเศรษฐกิจช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) และฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) เป็นช่วงทศวรรษที่เศรษฐกิจเติมโตสูงสุดเป็น “ยุคทอง” ของนักธุรกิจในสังคมไทยซึ่งต่อมาเรียกว่า “ยุคฟองสบู่” บรรดานัก

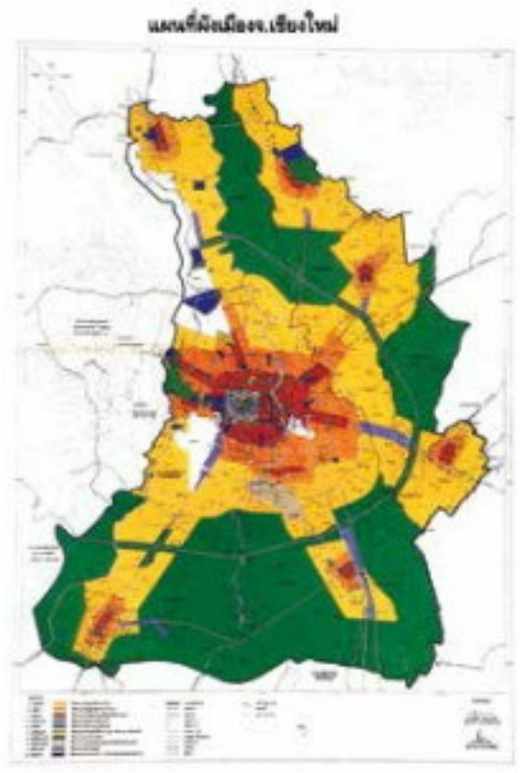

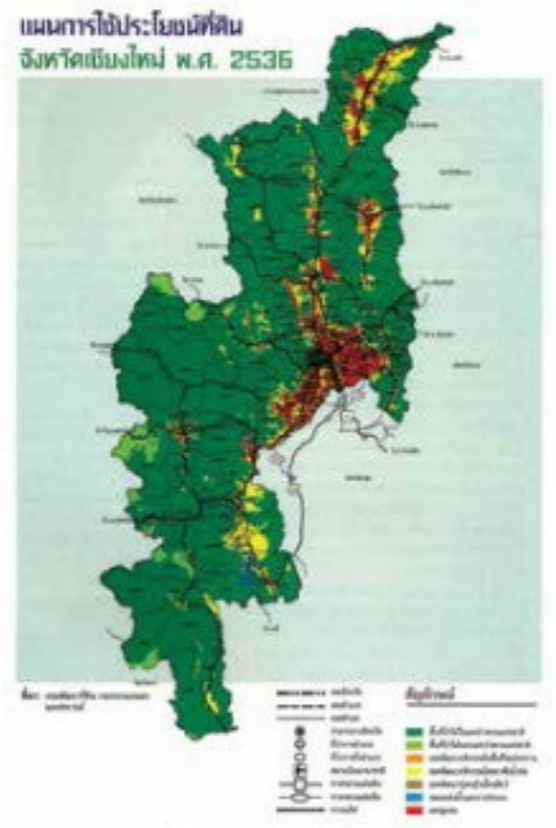

*(ที่มา: **แผนกำหนดเขตการใช้ที่ดินจังหวัดเชียงใหม่**, หน้า B)*

ธุรกิจจากหลายแห่งมาลงทุนในเชียงใหม่จำนวนมาก เช่น สร้างอาคารสูง โรงแรม ศูนย์การค้า รีสอร์ท สวนเกษตร สนามกอล์ฟ บ้านจัดสรร ที่ดินจัดสรร ฯลฯ โดยในช่วง 4 ปีนับตั้งแต่ พ.ศ. 2530 อัตราการขยายตัวของเชียงใหม่สูงมาก เช่น โครงการสร้างอาคารสูงที่ได้รับอนุมัติแล้วประมาณ 60 โครงการ โครงการสร้างโรงแรมขนาดใหญ่จำนวน 32 โครงการ มีโครงการบ้านจัดสรรประมาณ120 โครงการ ราคาที่ดินในเขตเมืองสูงขึ้นหลายเท่าตัวดังเห็นได้จากราคาประเมินที่ดินในเขตทำเลทองของเมืองเชียงใหม่ดังต่อไปนี้[10]

ถนน	ราคาต่อตารางวา ปี 2531-2534	ปี 2535-2538
ข้างคลาน	55,000	120,000 บาท
ห้วยแก้ว	25,000	100,000 บาท
ถนนท่าแพ	55,000	100,000 บาท
ซุปเปอร์ไฮเวย์-ชม/ลำปาง	15,000	60,000 บาท
ถนนสุเทพ	25,000	50,000 บาท
ถนนเลียบคลองชลประทาน	5,000	25,000 บาท

ที่มา: แผนที่บัญชีราคาประเมินที่ดิน พ.ศ. 2531-2534, พ.ศ. 2535-2538 สำนักงานกลางประเมินราคาทรัพย์สินกรมที่ดิน

การเปลี่ยนแปลงทุกอย่างในเมืองเชียงใหม่และปริมณฑลจึงเกิดขึ้นรวดเร็วนับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลง กรรมสิทธิ์ที่ดิน การก่อสร้างโครงการต่างๆ การโยกย้ายออกของคนขายที่ดิน การเข้ามาอยู่ในทุกพื้นที่ทำเลทองของเศรษฐีใหม่ พื้นที่เกษตรกรรมถูกเปลี่ยนเป็นบ้านจัดสรร สนามกอล์ฟ ฯลฯ โดยรัฐได้ค่าธรรมเนียมและภาษีจากการซื้อขายที่ดินในปี พ.ศ. 2533 สูงขึ้นถึง 1.04 พันล้านบาท ขณะที่ พ.ศ. 2530 ได้รับ 160 ล้านบาท

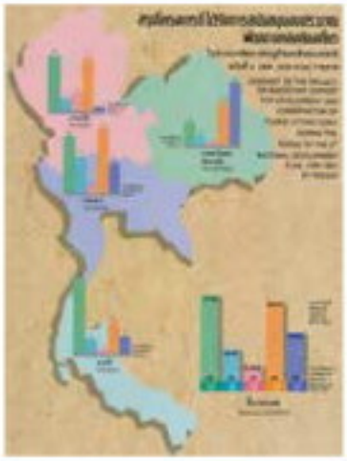

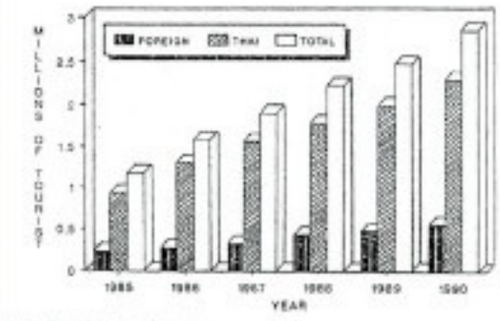

ขณะเดียวกันนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวได้รับการตอบสนองอย่างดีมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเชียงใหม่มากขึ้นดังเห็นได้จากตัวเลขใน พ.ศ. 2528 มี 1.2 ล้านคน พ.ศ. 2533 เพิ่มขึ้นเป็น 2.9 ล้านคน ทำให้รายได้เข้าสู่เชียงใหม่จำนวนมาก กิจการร้านค้า ธุรกิจทุกประเภทต่างเฟื่องฟู โดยเหตุที่ยุคดังกล่าวพลเอกชาติชาย ชุนหะวัณเป็นนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2531-2534) คนที่ได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่างพึงพอใจเศรษฐกิจ "ยุคพลเอกชาติชาย" สิ่งที่ตามมากับความเปลี่ยนแปลงครั้งนี้นอกเหนือจากการทำลายภาพลักษณ์เมืองประวัติศาสตร์ครั้งใหญ่คือ (1) ปัญหาจราจรติดขัด (2) ปัญหามลพิษทางน้ำ อากาศ เสียง (3) ปัญหาขยะ (4) ปัญหาอาคารสูงในบริเวณที่ไม่เหมาะสม (5) ปัญหาชุมชนแออัด (6) ปัญหาเด็กและเยาวชน (7) ปัญหาโสเภณีและเอดส์ (8) ปัญหายาเสพติด (9) ปัญหาการใช้ที่ดินผิดประเภทฯลฯ

ช่วงขยะท่วมเมืองเชียงใหม่

(2) โครงการวางแผนพัฒนาสร้างเมืองใหม่

ด้วยความเปลี่ยนแปลงที่นำผลเสียต่อภาพลักษณ์เมือง ประวัติศาสตร์และปัญหาสารพัดเข้าสู่เชียงใหม่ ในภาคราชการได้พยายามหาแก้ไขในรูปแบบตามหลังปัญหาคือ ออกกฎหมายควบคุมเช่นเทศบัญญัติควบคุมอาคาร และ กฎหมายผังเมืองควบคุมการใช้พื้นที่ ฯลฯ ซึ่งได้ผลน้อยมาก ใน พ.ศ. 2532 นายไพรัตน์ เตชะรินทร์ (พ.ศ. 2480-2534) ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2530-26 พฤษภาคม 2534) จึงมีโครงการคิดสร้างเมืองใหม่ เพื่อรักษาเมืองเก่าไว้โดยได้นำโครงการวางแผนพัฒนาเมืองเชียงใหม่เสนอขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากสหรัฐอเมริกาเพื่อว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาคิดรายละเอียดโครงการ

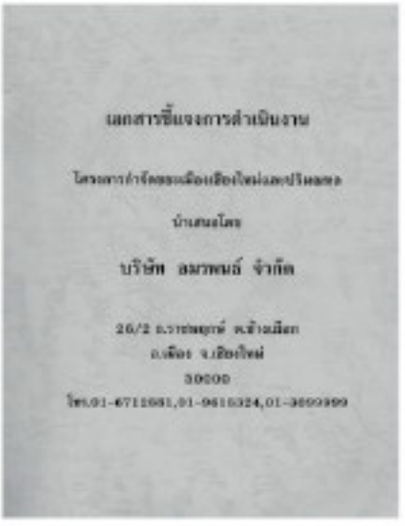

โครงการกำจัดขยะเมืองเชียงใหม่และปริมณฑล

ครั้งนั้นจังหวัดเชียงใหม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การยูเสด ภายใต้โครงการ EPD-2 ได้รับการสนับสนุน 2 ส่วนคือส่วนแรกสหรัฐอเมริกาให้ทุนสนับสนุนผู้นำท้องถิ่นจำนวน 11 คนจากภาครัฐและภาคเอกชนเดินทางไปดูงานด้านอนุรักษ์ทรัพย์สินทางประวัติศาสตร์ ณ เมืองต่าง ๆ 5 เมืองในสหรัฐอเมริกา ส่วนที่สองอนุมัติงบประมาณจำนวน 13,134,285 บาท(สิบสามล้านหนึ่งแสนสามหมื่นสี่พันสองร้อยแปดสิบห้าบาท) เพื่อว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษา ซึ่งในที่สุดได้ว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาหลุยส์ เบอร์เจอร์ อินเตอร์เนชั่นแนล อิงค์ เป็นผู้ดำเนินการมีระยะเวลาครั้งแรกตกลงกัน 15 เดือนตั้งแต่ 24 สิงหาคม 2533-ตุลาคม 2533 ต่อมาปรับระยะเวลาดำเนินการเหลือเพียง 12 เดือนในวงเงินค่าจ้าง 13 ล้านบาทเศษเท่าเดิม

แผนปฏิบัติการโครงการวางแผนพัฒนาเมืองเชียงใหม่

การดำเนินงานตามโครงการในระยะ 12 เดือน บริษัทที่ปรึกษามีผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศมาทำงานร่วมกับอาจารย์ส่วนหนึ่งในคณะวิศวกรรมศาสตร์และคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ซึ่งบริษัทที่ปรึกษาได้ว่าจ้าง ขณะเดียวกันภาคราชการได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการวางแผนพัฒนาเมืองเชียงใหม่ด้านอนุรักษ์ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจและการคลัง ด้านการคมนาคมขนส่ง ขึ้นเป็นตัวแทนจังหวัดเชียงใหม่เพื่อจัดทำร่างแผนปฏิบัติการร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ บริษัทที่ปรึกษาได้นำเสนอโครงการวางแผนพัฒนาเมืองเชียงใหม่ ร่างแผนปฏิบัติการเชิงนโยบายด้านการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์และสิ่งแวดล้อม ต่อสาธารณชนเพื่อรับฟังความคิดเห็นในวันที่ 1-2

สิงหาคม พ.ศ. 2534 ณ โรงแรมดิอิมเพรสเชียงใหม่ ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางโดยนายไพรัตน์ เตชะรินทร์ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ก็ได้ให้ข้อสังเกตไว้บางประการเพื่อให้บริษัทที่ปรึกษาทบทวน แต่ในที่สุดโครงการนี้ก็ชะงักลง เมื่อนายไพรัตน์ เตชะรินทร์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ประสบอุบัติเหตุทางอากาศเมื่อคืนวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2534 และภายใต้กฎหมายของสหรัฐอเมริกา ความช่วยเหลือด้านงบประมาณจากองค์การยูเสด ต้องหยุดภายใน 8 เดือนหลังวันรัฐประหาร (23 กุมภาพันธ์ 2534)

เครื่องบินโดยสารของบริษัทสายการบินเลาต้าแอร์ประสบอุบัติเหตุ ตกในพื้นที่ อ.ด่านช้าง จ.สุพรรณบุรี, 26 พฤษภาคม 2534 (ที่มาภาพและคำบรรยาย: 4 ทศวรรษภาพข่าวไทย, 2538)

(3) สถานการณ์ทางการเมืองในประเทศช่วงแผนฯ ฉบับที่ 7 และแผนฯ ฉบับที่ 8

ช่วงก่อนมีการเปลี่ยนแปลงผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองโดยคณะนายทหารที่เรียกตัวเองว่าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ก่อรัฐประหารยึดอำนาจรัฐบาลของพลเอกชาติชายในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 แต่งตั้งนายอานันท์ ปันยารชุนเป็นนายกรัฐมนตรี (มี.ค. 2534-มี.ค. 2535) รัฐบาลของนายอานันท์ ปันยารชุน ได้เปิดสังคมไทยเข้าผูกพันกระแสเศรษฐกิจการเมืองระดับนานาชาติมากขึ้น ซึ่งต่อมาหลังพฤษภาคม 2535 รัฐบาลของพรรคประชาธิปัตย์

Prime Minister Anand during an audience with HM the King in Chiang Mai on March 6 during which his Cabinet was given a royal endorsement. (ที่มา: The Nation. Monday March 11, 1991)

It looked almost like a harbinger to the showdown between the country's two top men, Gen Chatichai Choonhavan and Gen Sunthorn Kongsompong, during a function to mark the Thai Armed Forces Day at the National Defence College in January. The showdown came a month later. (ที่มา: The Nation. Monday March 11, 1991)

แกนนำคณะนายทหารที่เรียกตัวเองว่าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ก่อรัฐประหารเมื่อ 23 ก.พ. 2534 (ที่มา: The Nation. Monday March 11, 1991)

สมัยนายชวน หลีกภัยเป็นนายกรัฐมนตรีครั้งแรก (พ.ศ. 2536-2538) ก็ได้สานต่อด้วยนโยบายเปิดเสรีทางการเงิน (BIBF) เอกชนสามารถกู้เงินจากต่างประเทศในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6-7 ซึ่งต่ำกว่าในประเทศมาก

นายชวน หลีกภัย ครั้งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีถ่ายรูปกับเด็กๆ เพื่อทำโปสเตอร์โฆษณาโครงการขยายการศึกษาออกสู่ชนบท, 4 มกราคม 2536 (ที่มาภาพและคำบรรยาย: 4 ทศวรรษภาพข่าวไทย, 2538)

ใน พ.ศ. 2535 ต้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคเหนือสู่ความร่วมมือเศรษฐกิจ 5 เชียง ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย เชียงตุง (พม่า) เชียงรุ่ง (จีน) เชียงทอง (หลวงพระบาง ลาว) เพื่อใช้ภาคเหนือตอนบนเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรม เป็นประตูการค้า และการท่องเที่ยว โดยเชื่อมโยงด้วยโครงข่ายคมนาคมทางถนน รถไฟ และการขนส่งทางลำน้ำโขง

ภาพชุด โครงการเมืองแฝดเชียงใหม่-ลำพูน

(ที่มา: โครงการเมืองแฝดเชียงใหม่-ลำพูน, 2538)

แผนภาพที่ 1: พื้นที่ศึกษาโครงการเมืองแฝดเชียงใหม่-ลำพูน

แผนภาพที่ 2: การเชื่อมโยงโครงการเมืองแฝดซึ่งจะเป็นฐานไปสู่การพัฒนาอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน

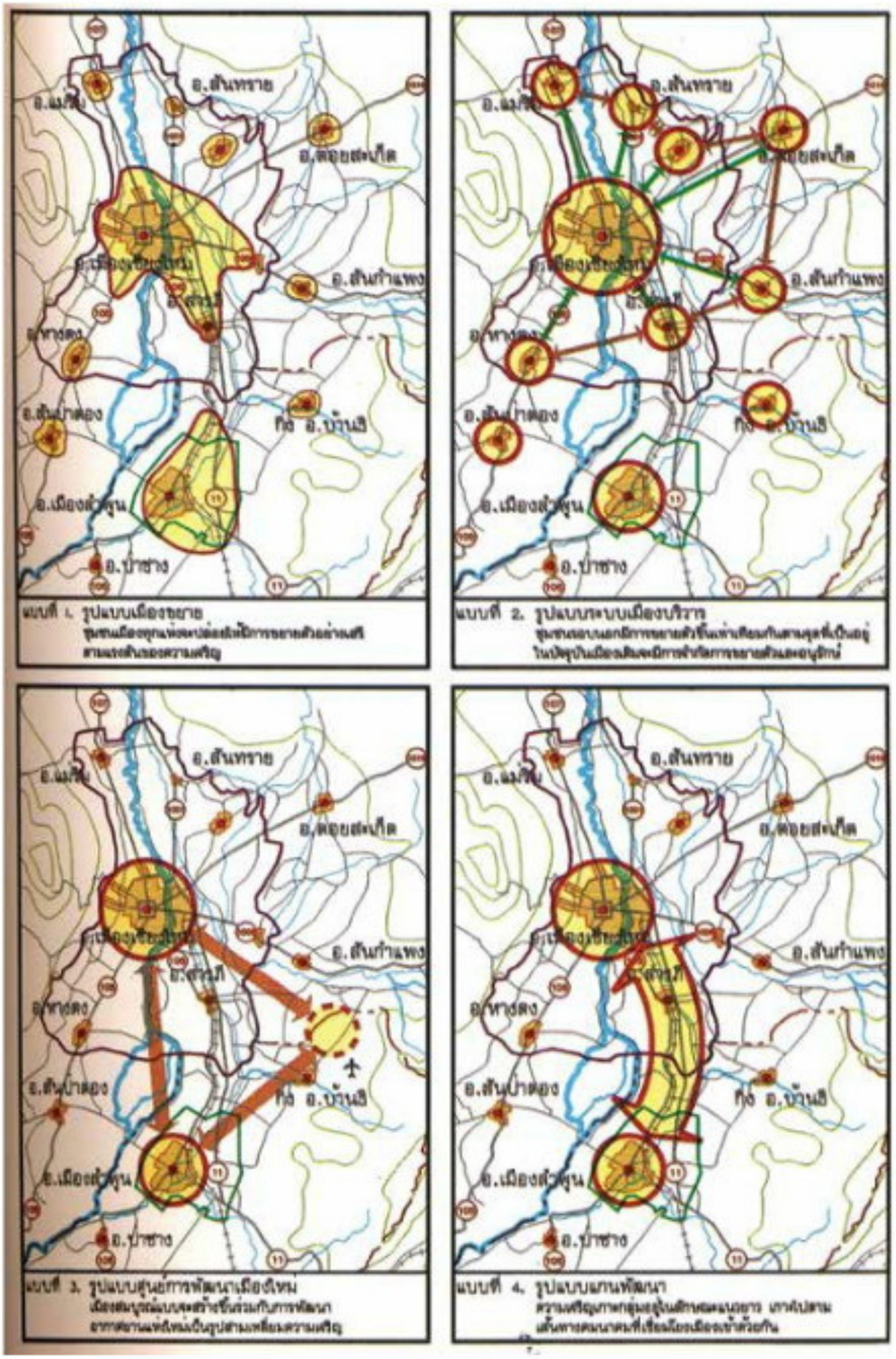

แผนภาพแสดงรูปแบบต่าง ๆ ในการพัฒนาพื้นที่โครงการเมืองแฝดเชียงใหม่-ลำพูน

หนึ่งในยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคเหนือขณะนั้นคือ โครงการศึกษาเมืองแฝดเชียงใหม่-ลำพูนโดยเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2537 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาประกอบด้วย (1) บริษัท เอเชี่ยน เอ็นจิเนียริ่ง คอนซัลแต้นท์ จำกัด (2) บริษัท เอส เจ เอ ทรีดี จำกัด (3) บริษัท หลุยส์ เบอร์เจอร์ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด ดำเนินการศึกษาในวงเงิน 50 ล้านบาท โดยกำหนดเป็นแผนพัฒนาระยะยาวตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ต่อไปจนถึง พ.ศ. 2568[11]

ดังนั้นแม้การเมืองภายในประเทศจะต้องประสบเหตุการณ์รุนแรงในเดือนพฤษภาคม 2535 เพราะต้องการคัดค้านการสืบทอดอำนาจ รสช. ทำให้นายอานันท์ ปันยารชุน กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2535-2536) และมีการเลือกตั้งทั่วไปใน พ.ศ. 2536 พรรคประชาธิปัตย์ได้เป็นฝ่ายบริหารมีนายชวน หลีกภัยเป็นนายกรัฐมนตรี ครั้งที่ 1 (พ.ศ. 2536-2538) ตามด้วยรัฐบาลสมัยนายบรรหาร ศิลปอาชา (พ.ศ. 2475-2559) เป็นนายกรัฐมนตรี (ก.ย. 2538-ก.ย. 2539) การดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์พัฒนาภาคเหนือก็ได้รับการดำเนินการจากภาคราชการอย่างต่อเนื่อง โดยในส่วนโครงการเมืองแฝดเชียงใหม่-ลำพูนนั้น บริษัทที่ปรึกษาได้นำเสนอรายงานการศึกษาครั้งแรกเมื่อ มิถุนายน 2538 ทำให้วงการนักค้าที่ดินในเชียงใหม่ลำพูนเฟื่องฟูยิ่งขึ้น มีการกว้านซื้อที่ดินที่คาดว่าโครงการเมืองแฝดเชียงใหม่-ลำพูน จะเกิดขึ้นจำนวนไม่น้อย

แต่โครงการเมืองแฝดเชียงใหม่-ลำพูนก็ต้องชะงักลงเมื่อเริ่มแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ในรัฐบาลของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ (พฤศจิกายน 2539-6 พฤศจิกายน 2540) เมื่อเศรษฐกิจไทยประสบวิกฤตหนักเพราะทั้งภาคราชการและภาคธุรกิจเอกชนต่างก่อหนี้ต่างประเทศจำนวนมากดังปรากฏว่าในเดือนพฤศจิกายน 2540 ไทยมีหนี้ระยะยาว 585,000 ล้านเหรียญ หนี้ระยะสั้น 39,000 ล้านเหรียญ ในจำนวนดังกล่าวเป็นหนี้ของภาคธุรกิจเอกชน 95,000 ล้านเหรียญและรัฐบาลได้ใช้เงินกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินจำนวนมากช่วยเหลือสถาบันการเงินแต่ไม่ประสบความสำเร็จ

โดยรัฐบาลของนายบรรหาร ศิลปอาชา (ก.ย. 2538-ก.ย. 2539) ได้ใช้เงินกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินพยุงฐานะสถาบันการเงินเช่นบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ด้วยเงินจำนวน 500,000 ล้านบาท ก่อนสั่งปิดสถาบันการเงิน 16 แห่งและ

เหตุการณ์ทางการเมืองในกรุงเทพฯ เมื่อเดือนพฤษภาคม 2535 (ที่มา: 4 ทศวรรษภาพข่าวไทย, 2538)

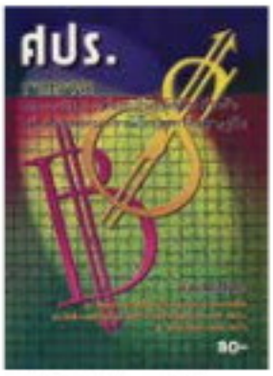

เอกสารรายงานคณะกรรมการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ปรส.)

ใช้เงินประมาณ 100,000 ล้านบาทพยุงฐานะธนาคารกรุงเทพพาณิชยการจำกัด (BBC.) ครั้นรัฐบาลของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ์ (พ.ย. 2539-6 พ.ย. 2540) ได้ใช้เงินของกองทุนดังกล่าวพยุงฐานะสถาบันการเงินอีก 500,000 ล้านบาทก่อนสั่งปิดสถาบันการเงินเพิ่มอีก 42 แห่งแล้วตั้งคณะกรรมการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ปรส) ให้ตรวจสอบผลการพิจารณายืนยันให้ปิดสถาบันการเงินจำนวน 56 แห่ง 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 รัฐบาลของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธประกาศเปลี่ยนระบบการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราจากระบบตะกร้าเงิน (Basket of Currencies) เป็นระบบค่าเงินบาทลอยตัว (Float/Flexible Exchange Rate) พร้อมขอเข้ารับความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund) ตั้งแต่วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2540 และประกาศลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540

สภาพเศรษฐกิจ "ขาลง" หรือ "ยุคฟองสบู่แตก" ดังกล่าวส่งผลให้โครงการใหญ่ เช่น โครงการเมืองแฝดเชียงใหม่-ลำพูนของคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต้องชะงักลง การสร้างประวัติศาสตร์ชุดเมืองแฝดของภาคราชการจึงอยู่ในขั้นเตรียมการ เช่นเดียวกับโครงการขนาดใหญ่อื่นๆ เช่น โครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่าง "ห้าเชียง"

(4) โครงการเตรียมรับงานใหญ่ 3 งาน

ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ฉบับที่7 (พ.ศ. 2535-2539) ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) นี้ โครงการพัฒนาในเมืองเชียงใหม่ ซึ่งเป็นการ "สร้างประวัติศาสตร์" โดยภาคราชการ เกิดขึ้นจำนวนมากเพราะมีงานใหญ่ 3 รายการคือ

(1) การเตรียมการรับกีฬาซีเกมส์ครั้งที่ 18 ใน พ.ศ. 2538

(2) การเตรียมการร่วมฉลองงานกาญจนาภิเษกวาระรัชกาลที่ 9 ครองราชย์ครบ 50 ปี ใน พ.ศ. 2539

(3) การเตรียมงานสมโภชเชียงใหม่มีอายุครบ 700 ปีในวันที่ 12 เมษายน 2539

ส่วนราชการทั้งจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาคต่างมีโครงการต่างๆ เพื่อสร้างประวัติศาสตร์ในเชียงใหม่ ดังนี้

(1) การเตรียมการรับกีฬาซีเกมส์ครั้งที่ 18 (18th SEA GAMES '95)

การแข่งขันกีฬาซีเกมส์ (SEA GAMES) เป็นมหกรรมการกีฬาที่พัฒนาขึ้นมาจากกีฬาแหลมทอง (SEAP GAMES) ซึ่งประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ผลัดเปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพ โดยประเทศไทยได้เป็นเจ้าภาพรอบแรก (ครั้งที่ 1) เมื่อ

สนามกีฬาสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี (ที่มา: http://www.siamsport.co.th/column/130121_100.html)

พ.ศ. 2502 รอบสอง (ครั้งที่ 4) เมื่อ พ.ศ. 2510 รอบที่ 3 (ครั้งที่ 8) เมื่อ พ.ศ. 2518 รอบที่ 4 (ครั้งที่ 13) เมื่อ พ.ศ.2528 และรอบที่ 5 (ครั้งที่ 18) เมื่อ พ.ศ. 2538 รัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน ได้อนุมัติให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นสถานที่แข่งขันกีฬาซีเกมส์ครั้งที่ 18 เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2534 "สานฝัน" ที่นายไพรัตน์ เตชะรินทร์ (พ.ศ. 2480-2534) อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ (2530-2534) เคยเตรียมการเป็นเจ้าภาพกีฬาแห่งชาติ และเคยเสนอไว้เมื่อ 23 กันยายน 2531 ให้เป็นจริงขึ้นนำสู่ความเปลี่ยนแปลงในเชียงใหม่อย่างมาก เช่น

(1.1) สนามกีฬาเมืองหลัก 700 ปีเชียงใหม่

สภาผู้แทนราษฎรยุคนายชวน หลีกภัยเป็นนายกรัฐมนตรีครั้งแรก (2536-2538) อนุมัติงบประมาณก่อสร้างสนามกีฬาซึ่งเรียกว่า "สนามกีฬาเมืองหลัก 700 ปีเชียงใหม่" ในวงเงิน 1,144,411,600 บาท เพื่อสร้างเมนสเตเดี้ยมขนาดจุคนชมได้ 2 หมื่นคน 1 หลัง โรงยิมส์ขนาดจุคนชมได้ 3 พันคน 2 หลัง (ติดแอร์) สนามเทนนิสแข่งขันและฝึกซ้อม 12 คอร์ต สระว่ายน้ำขนาด 50 เมตรพร้อมสระกระโดดน้ำ 1 สระ อาคารที่พักนักกีฬาขนาดจุ 200 เตียง 1 หลัง สนามยิงปืนมาตรฐานปรับอากาศ 1 สนาม สนามจักรยาน 1 สนาม สนามฝึกซ้อมอีก 1 แห่ง เริ่มสร้างตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน 2536 บนพื้นที่ต้นน้ำของเมืองเชียงใหม่ขนาดใหญ่ 270 ไร่ ของกองทัพบก ทำให้เกิดสนามกีฬาขนาดใหญ่และบ้านพักนักกีฬาซึ่งปัจจุบันจัดสรรให้เป็นบ้านพักข้าราชการ

(1.2) โครงการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับงานกีฬาซีเกมส์

ส่วนราชการและหน่วยงานต่างๆ ทั้งจากส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นมีโครงการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานจำนวนมาก เช่น โครงการขยายถนนซุปเปอร์ไฮเวย์ช่วงลำพูน-เชียงใหม่ ของกรมทางหลวง โครงการขยายและปรับปรุงสนามบินนานาชาติของการท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย โครงการขยายและปรับปรุงประปาเชียงใหม่ ของการประปาภูมิภาค โครงการขยายโทรศัพท์ในประเทศโดยองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยและการโทรคมนาคมระหว่างประเทศโดยการสื่อสารแห่งประเทศไทย โครงการจัดระบบจราจร และถนนประเภทต่างๆ ของเทศบาลนครเชียงใหม่ กรมทางหลวง กรมโยธาธิการ กรมการขนส่งทางบก สำนักงานคณะกรรมการจัดระบบจราจรทางบก กรมตำรวจ โครงการบำบัดน้ำเสียเทศบาลนครเชียงใหม่ ของกรมโยธา-

ธิการ ฯลฯ แต่ละโครงการมีงบประมาณจำนวนมหาศาล เร่งปฏิบัติการตั้งแต่ พ.ศ. 2535-2538 กำหนดเสร็จทันงานซีเกมส์ในวันที่ 9-17 ธันวาคม 2538 โดยทุกโครงการมี "บริษัทแม่" จากส่วนกลางรับผลประโยชน์ส่วนใหญ่ไปแล้วว่าจ้าง "บริษัทลูก" ในพื้นที่ซึ่งมีแรงงานท้องถิ่นและแรงงานต่างสัญชาติเป็นผู้ปฏิบัติการ[12]

บางโครงการดังกล่าวต้องประสบปัญหา เช่น โครงการขยายถนนซุปเปอร์ไฮเวย์ และโครงการขยายถนนสุเทพ เพราะเชียงใหม่มีสมบัติชุมชนที่เป็นโบราณสถานและต้นไม้ใหญ่ที่เหลือบ้างจากการตัดถนนรอบแรกในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510-2514) ดังนั้นเมื่อต้องขยายเข้าประชิดโบราณสถานบริเวณหน้าวัดเจ็ดยอด และอุโบสถวัดข่วงสิงห์ ก็ได้รับการคัดค้านจากภาคประชาชน นำสู่การปรับแนวถนน[13]

ครั้นเมื่อขยายถนนสุเทพต้องตัดต้นพะยอมที่เหลืออยู่ทั้งหมด 6 ต้นก็ได้รับการคัดค้านจากภาคประชาชน แต่ภาคราชการก็เดินหน้าปฏิบัติการในคืนวันที่ 24 กันยายน 2538 เพื่อให้งานขยายพื้นผิวถนนเสร็จทันงานซีเกมส์ โดยผู้ปฏิบัติการได้รับการสนับสนุนเต็มที่หลังจากการตรวจพื้นที่ของนายบรรหาร ศิลปอาชา (พ.ศ. 2475-2559) นายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2538-2539) เมื่อ 5 สิงหาคม 2538[14]

(1.3) โครงการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ใช้เงินกู้ของ THE OVERSEA ECONOMIC COPERATION FUND (OECF.) ประเทศญี่ปุ่นจำนวนประมาณ 200 ล้านบาท ทำโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการให้แสงสว่างแก่โบราณสถาน ซึ่ง ททท. ว่าจ้าง บริษัทมรดกโลก จำกัด ดำเนินการที่กรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ. 2534 และดำเนินการที่เชียงใหม่ 20 จุดเมื่อ พ.ศ. 2538 เพื่อเตรียมรับกีฬาซีเกมส์ครั้งที่ 18 ที่เชียงใหม่ ใน พ.ศ. 2538

ช่วงคัดค้านการขยายถนนหน้าวัดเจ็ดยอด พ.ศ. 2535

การประชุมร่วมกันระหว่างผู้แทนกรมทางหลวง กับคณะนักวิชาการที่เสนอให้กรมทางหลวงทบทวนแนวการขยายถนนหน้าวัดเจ็ดยอด ณ สำนักงานกรมทางหลวงเชียงใหม่ (นักวิชาการในภาพที่เห็นหน้า ได้แก่ ดร.ม.ร.ว.รุจยา อาภากร, รศ.สุจิตร พิตรากูล, อ.ศิริชัย นฤมิตรเรขการ (พ.ศ. 2471-2547), ศ.สรัสวดี, ศ.ดร.มันทวรรณ ภู่สว่าง) (ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

ป้ายของกรมทางหลวงยอมทบทวนแนวขยายถนนหน้าวัดเจ็ดยอด พ.ศ. 2536

ประชุมในวิหารวัดเจ็ดยอดเตรียมแผนสร้างช่วงดิโดกราช เมื่อ 7 มกราคม 2536 (ภาพบนซ้าย) พระครูวิบูลย์สุวัฒนาภรณ์ (ประสิทธิ์ สุวฑฒโน) เจ้าอาวาสวัดเจ็ดยอดขณะนั้น (ภาพ 2-4) (จากซ้ายไปขวา) (1) นายเชมชาติ เทพไชย ขณะดำรงตำแหน่งหัวหน้าหน่วยศิลปากรที่ 4 เชียงใหม่ (2) มล.สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์ คณะวิจิตรศิลป์ มช. (3) ดร.บุญส่ง คณะวิศวกรรมศาสตร์ มช. (4) สรัสวดี คณะมนุษยศาสตร์ (5) ดร.วสันต์ จอมภักดี คณะวิศวกรรมศาสตร์ มช. (6) อ.ศิริชัย หงส์วิทยากร ม.แม่โจ้ (7) สมโชติ คณะศึกษาศาสตร์ (8) อ.เอกชัย ม.ราชมงคล (9) จ่า.พิษณุ ดุษฎีพงษ์ (กองข่าวค่ายกาวิละ) (ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

(1)

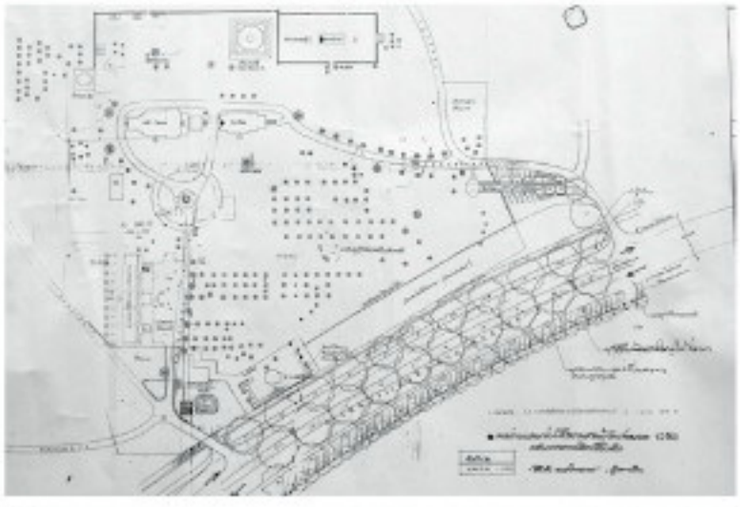

(1) แบบร่างแปลนช่วงดิโดกราชหน้าวัดเจ็ดยอด
(2) รูปตัดขวางแสดงภูมิทัศน์หน้าวัดเจ็ดยอด (รศ.ศิริชัย หงสวิทยากร จากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ นำเสนอในนามภาคประชาชนเมื่อ 2536)
(ต่อมา พ.ศ.2555 กรมโยธาธิการมีงบประมาณสร้างช่วงดิโดกราช)

(2)

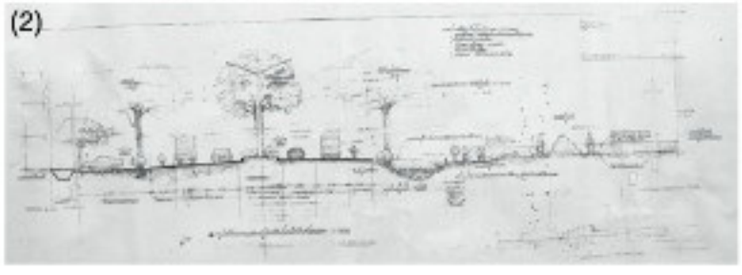

สื่อโทรทัศน์ (itv และช่อง 9 อสมท.) สัมภาษณ์สรัสวดี และสมโชติ พ.ศ. 2535

เครือข่ายภาคประชาชนเสนอทางออก กรณีต้นพยอมบนถนนสุเทพ (ดู สมโชติ อ๋องสกุล "ไม้พะยอมเชิงดอยสุเทพ: ประวัติศาสตร์อันยาวนานสู่วิกฤตการณ์และบทเรียนของชาวเชียงใหม่" ภาคเหนือ ฉบับฉลองชัยขึ้นสู่ปีที่ 6)

(2) การเตรียมงานร่วมฉลองงานกาญจนาภิเษก

ภาคราชการมีโครงการมากมาย แต่ขอยกตัวอย่างในส่วนการสร้างประวัติศาสตร์ของภาคราชการเพื่อการพัฒนาเมือง เช่น โครงการสวนกาญจนาภิเษก ซึ่งเป็นผลจากโครงการปรับปรุงและพัฒนาชุมชนบริเวณกำแพงชั้นนอก ซึ่งมีราษฎรบุกรุกพื้นที่ 505 ครัวเรือน ต้องจ่ายเงินค่ารื้อถอน 127 ล้านบาท ดำเนินการอย่างร่วมมือกันระหว่างหน่วยศิลปากรที่ 4 กรมศิลปากรสมัยนายเขมชาติ เทพไชยเป็นหัวหน้าหน่วย กรมธนารักษ์ กรมที่ดิน เทศบาลนครเชียงใหม่ กรมประชาสงเคราะห์ การเคหะแห่งชาติ กรมการศาสนา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักผังเมือง กรมธนารักษ์ โดยต่อมาเทศบาลนครเชียงใหม่ยุคนวรัฐพัฒนาได้ปรับปรุงพื้นที่ดังกล่าวเป็นสวนสาธารณะชื่อ "สวนกาญนาภิเษก" เป็นการสร้างประวัติศาสตร์บนพื้นที่ของเมืองอีกชุดหนึ่ง แต่ได้ผลไม่มากนักเพราะขาดการดูแล และมีปัญหาฟ้องร้องระหว่างกรมศิลปากรกับเทศบาลนครเชียงใหม่เพราะมีการสร้างอาคารทับพื้นที่โบราณสถาน ขณะที่เอกชนเจ้าของที่ดินข้างเคียงให้เช่าพื้นที่ขายผลไม้และรถยนต์มือสองบดบังภูมิทัศน์กำแพงเมืองและสวนกาญจนภิเษก[15]

บริเวณกำแพงเมืองเชียงใหม่ชั้นนอก ช่วงเริ่มสร้างสวนกาญจนาภิเษก

ช่วงภาคราชการใช้อำนาจศาลรื้อที่อยู่อาศัยริมกำแพงชั้นนอก เพื่อสร้างสวนสาธารณะเมื่อ 2536-2537

ที่ดินแปลงด้านหน้าสวนกาญจนาภิเษกประกาศขาย ปัจจุบันกลายเป็นร้านขายผลไม้ รถฯ บดบังสวนกาญจนาภิเษก

ป้ายแหล่งโบราณคดีกำแพงชั้นนอก ในบริเวณสวนกาญจนาภิเษก (ถูกงัดแผ่นโลหะแล้ว)

(3) การเตรียมการสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี

(3.1) การแต่งตั้งคณะกรรมการสืบค้นดวงเมืองฯ

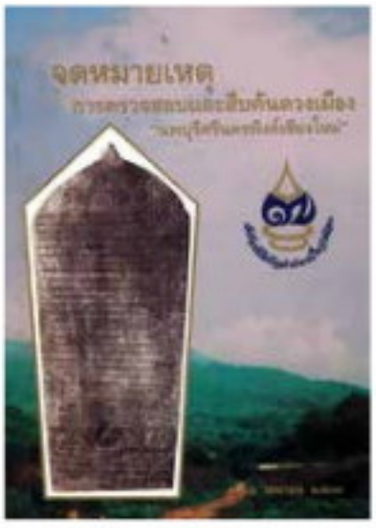

ปี พ.ศ. 2532 นายไพรัตน์ เตชะรินทร์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2530-2534)ได้เห็นชอบกับข้อเสนอของชมรมล้านนาคดีในการสืบค้นดวงเมืองเชียงใหม่และตำนานเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการชุดหนึ่งเรียกว่าคณะกรรมการสอบค้นดวงเมืองและสอบค้นตำนานเมือง มีนายไกรศรี นิมมานเหมินท์ (พ.ศ. 2456-2535) เป็นประธาน เป็นการสนับสนุนให้ชุมชนวิชาการได้ทำงานสร้างประวัติศาสตร์ของเมือง

ผลการสืบค้นดวงเมืองโดยใช้จารึกวัดเชียงมั่นเป็นหลักฐานพบว่าวันสถาปนาเมืองเชียงใหม่ในทางสุริยคติตามปฏิทินจูเลี่ยนตรงกับวันพฤหัสบดีที่ 12 เมษายน พ.ศ. 1839 วันเมิงเป้า เวลาประมาณ 4 นาฬิกา[16] ทำให้ได้วันเวลาที่สามารถจัดงานสมโภชเมืองอย่างมีหลักฐาน

(3.2) การแต่งตั้งคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการงานสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี

(จากขวามาซ้าย) (1) พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (เกิด 11 ก.ค. 2460) ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 6 เจ้าอาวาสวัดศรีโคมคำ (พระอารามหลวง) จังหวัดพะเยา (2) อาจารย์ไกรศรี นิมมานเหมินท์ (พ.ศ. 2455-2535) ประธานชมรมล้านนาคดี (3) ศาสตราจารย์เกียรติคุณ มณี พยอมยงค์ (พ.ศ.2473-2552) ศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์ พ.ศ.2549 (4) ดุงหิว วิชัยชัทคะ (พ.ศ.2460-2539) รองประธานชมรมล้านนาคดี (ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

10 มีนาคม พ.ศ. 2536 นายชนะศักดิ์ ยุวบูรณ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2534-2536) ได้ลงนามแต่งตั้งคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการรับผิดชอบงานสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี ประกอบด้วย (1) คณะกรรมการที่ปรึกษา จำนวน 38 คน (2) คณะกรรมการจัดงานสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี ประกอบด้วยรองผู้ว่าราชการจังหวัดและหัวหน้าส่วนราชการจำนวน 54 คน โดยคณะอนุกรรมการชุดต่างๆ เช่น ด้านการจัดกิจกรรมของจังหวัด ด้านศาสนา ด้านพระมหากษัตริย์ ฯลฯ โดยลอกแบบจากโครงสร้างคณะกรรมการงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี มีการประชุมกรรมการชุดใหญ่ 2 ครั้งใน พ.ศ. 2536

ครั้น ตุลาคม 2536 นายชนะศักดิ์ ยุวบูรณ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2534-2536) ย้ายไปเป็นปลัดกระทรวงมหาดไทย นายวีระชัย แนวบุญเนียร ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2536-2540)* การเตรียมการเป็นอย่างเงียบๆ และคืบหน้าน้อยมากโดยภาคราชการให้ความสำคัญกับการเตรียมงานรับกีฬาซีเกมส์มากกว่า

*ต่อมาเป็นกกต.ปี 2549 ศาลชั้นต้นสั่งจำคุก 3 ปี ลดเหลือ 2 ปี 2551 ศาลอุทธรณ์ยืนความ 2559 ศาลฎีกายืนความแต่นายวีระชัย แนวบุญเนียร ถึงแก่กรรมก่อน

(3.3) โครงการเงินกู้จาก OECF. ประเทศญี่ปุ่น

ปลายสมัยนายชนะศักดิ์ ยุวบูรณ์ เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2534-2536)กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเสนอโครงการเงินกู้จาก THE OVERSEA ECONOMIC COPERATION FUND: OECF ประเทศญี่ปุ่น ระยะที่ 2 ได้รับอนุมัติ 10 โครงการในวงเงิน 261,558,176 บาท

หิว วิชัยขัทคะ: 2460-2539 ติดตามความคืบหน้างานสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี

รายงานความก้าวหน้า

โครงการที่ได้รับอนุมัติครั้งนั้นมีดังนี้ (1) โครงการท่าน้ำริมฝั่งแม่น้ำปิง (2) โครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมบริเวณถนนท่าแพและถนนช้างคลาน (3) โครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมริมคลองแม่ข่า (4) โครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมบริเวณเชิงสะพาน สามสะพานคือสะพานเฉลิมพระเกียรติ ร.9 สะพานนครพิงค์ สะพานนวรัฐ (5) โครงการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวสวนสาธารณะหนองบวกหาด (6) โครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในบริเวณคูเมือง หน้าวัดสวนดอก หน้าวัดพระสิงห์ (7) โครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมรอบคูเมืองด้านนอก (8) โครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมบริเวณท่าตอน (9) โครงการบูรณะและปรับปรุงหอพญามังรายและประตูเมืองเชียงใหม่ (10) โครงการปรับปรุงศาลากลางเดิมเป็นหอศิลปวัฒนธรรมล้านนาเมืองเชียงใหม่[17] ทุกโครงการดังกล่าวอ้างว่าเพื่อร่วมสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี และส่วนใหญ่ต้องให้เสร็จก่อนงานกีฬาซีเกมส์ในธันวาคม 2538 ช่วงดังกล่าวภาวะเศรษฐกิจยังเฟื่องฟู บริษัทรับเหมาและคนในภาคราชการส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอนุมัติโครงการ อนุมัติงวดเงิน ก็เฟื่องฟูด้วยหลายโครงการจึงเสร็จสิ้นให้เห็นเป็นตัวงานซึ่งมีลักษณะเฉพาะกิจและขาดการดูแลด้วยข้ออ้างตามแบบฉบับภาคราชการว่าขาดงบประมาณ แต่บางโครงการ เช่น โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์สวนบวกหาดไม่เสร็จตามกำหนดจนล่วงเข้าสู่ช่วงวิกฤตเศรษฐกิจใน พ.ศ. 2540 บริษัทผู้รับเหมาต้องถูกปรับเป็นเงินจำนวนไม่น้อย และโครงการที่คืบหน้าน้อยที่สุดคือโครงการปรับปรุงศาลากลางหลังเดิมเป็นหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่

(3.4) โครงการปรับปรุงศาลากลางหลังเดิมเป็นหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่

โครงการนี้แม้จะเริ่มต้นด้วยการผลักดันทางความคิดของคนในชุมชนวิชาการตั้งแต่สมัยนายชัยยา พูนศิริวงศ์ (พ.ศ. 2476-2534) เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2523-2530) แต่การขานรับของภาคราชการเพิ่งเกิดขึ้นใน พ.ศ. 2536 สมัยนายชนะศักดิ์ ยุวบูรณ์ เป็นผู้ว่า

ราชการจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2534-2536) หลังจากได้รับอนุมัติโครงการเงินกู้ OECF. โดยแต่งตั้งคณะกรรมการจัดตั้งหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่และพัฒนากลุ่มโบราณสถานวัดสะดือเมือง เพื่อร่วมเฉลิมฉลอง 700 ปีนครเชียงใหม่ เมื่อ 30 กันยายน พ.ศ. 2536 และมีการร่าง TOR. (Term of Reference) ในเดือนพฤศจิกายน 2536 แล้วทิ้งช่วงข้ามปีไปเริ่มต้นอีกครั้งใน พ.ศ. 2538 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) แต่งตั้งคณะกรรมการจัดตั้งศูนย์ศิลปวัฒนธรรมล้านนาเมืองเชียงใหม่ มีรองผู้ว่าการ ททท. เป็นประธาน ตกลงว่าจ้างบริษัทมรดกโลกเป็นบริษัทที่ปรึกษาดำเนินการศึกษาตาม TOR.

ต้นปี พ.ศ. 2539 บริษัทมรดกโลกในฐานะบริษัทที่ปรึกษาเสนอโครงการศึกษางานสำรวจและออกแบบโครงการปรับปรุงศาลากลาง (เดิม) เป็นหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ โดยเสนอวงเงินงบประมาณ 62,980,454 บาท รวมภาษีร้อยละ 7.96 เป็นเงินทั้งหมด 67,993,698 บาท[18]

หลังงานสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี และมีการเปลี่ยนแปลงผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่เป็นนายพลากร สุวรรณรัฐมาดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ (ต.ค. 2539-2541) (ต่อมาเป็นองคมนตรี)

อำนาจการดำเนินงานถือเป็นของเทศบาลนครเชียงใหม่ ได้มีการเปิดประมูลหลายรอบในที่สุดได้ห้างหุ้นส่วนจำกัดอลงกต เป็นผู้ดำเนินการปรับปรุง ตั้งแต่กันยายน 2540 ในวงเงิน 65.990.000 บาท ครั้นปรับปรุงเสร็จในต้นปี พ.ศ. 2543 เทศบาลนครเชียงใหม่ได้เปิดประกวดราคาจ้างเหมาปรับปรุงตกแต่งและจัดแสดงนิทรรศการถาวรภายในอาคาร ตกลงว่าจ้างห้างหุ้นส่วนจำกัดอลงกต ในวงเงิน 20 ล้านบาท

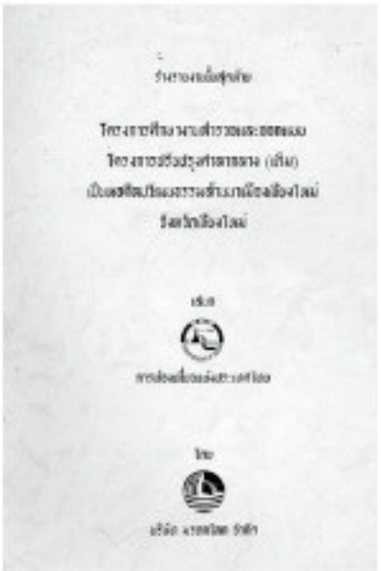

โครงการศึกษางานสำรวจและออกแบบโครงการปรับปรุงศาลากลาง (เดิม)

ครั้งนั้นห้างหุ้นส่วนจำกัดอลงกตมี "บริษัทลูก" ทำงาน 2 บริษัท คือ บริษัท City Neon และ บริษัท Magenta Decor ทำงานจัดแสดงช่วงที่หนึ่งเสร็จภายใน มีนาคม พ.ศ. 2544 เทศบาลนครเชียงใหม่ได้ว่าจ้างห้างหุ้นส่วนจำกัดอลงกตทำงานจัดแสดงช่วงที่ 2 อีกตั้งแต่ 7 กันยายน พ.ศ. 2544

การจัดแสดงครั้งที่สองห้างหุ้นส่วนจำกัดอลงกตมี "บริษัทลูก" คือ บริษัท Blue Pacific ดำเนินการเสร็จใน เมษายน 2545 เทศบาลนครเชียงใหม่ได้ทำพิธีเปิดอย่างไม่เป็นทางการตั้งแต่วันที่ 12 เมษายน 2545 และทูลเชิญสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เสด็จเป็นองค์ประธานเปิดหอศิลปวัฒนธรรม เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 โดยการบริหารอยู่ในอำนาจของเทศบาลนครเชียงใหม่[19]

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จเปิดหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่
เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2545
(ขอบคุณ หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่เอื้อเฟื้อภาพ)

ปกหนังสือโครงการปรับปรุง
ศาลากลางเป็นหอศิลปวัฒนธรรม

ภาพชุดนำเสนอ โครงการศึกษางานสำรวจและออกแบบโครงการ
ปรับปรุงศาลากลาง (เดิม) เป็นหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่
ศ.(พิเศษ) ทิวิฐ เจริญวงศ์ นักโบราณคดี ประธานบริษัทมรดก
โลก นำคณะเสนอ โครงการศึกษางานสำรวจและออกแบบโครงการ
ปรับปรุงศาลากลาง (เดิม) เป็นหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่
ต่อคณะกรรมการของ ททท. ที่กรุงเทพฯ เมื่อ 6 กรกฎาคม
พ.ศ.2538 (เสื้อขาวมุมล่าง) และทีมวิชาการของบริษัทมรดกโลก
ประกอบด้วย (1) รศ.ดร.ประสงค์ เอี่ยมอนันต์ อดีตคณบดี
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
(2) อ.สามารถ สิริเวชพันธ์ (ม.ราชมงคล–ถึงแก่กรรม 2555)
(3) อ.สุพล ปวาจารย์ (ม.ราชมงคล)
(4) ภริยาของ อ.สุพล ด้านมัณฑนศิลป์ (ม.ราชมงคล)
(5) อ.ด้านวิศวกรรมไฟฟ้า (ม.ราชมงคล) (6) สมโชติ
นอกนั้นเป็นคณะกรรมการของ ททท. มีนางจุฑามาศ ศิริวรรณ
ขณะดำรงตำแหน่งรองผู้ว่าการฝ่ายบริหารการท่องเที่ยวเป็นประธาน

ดร.ม.ร.ว.รุจยา อาภากร ศ.สรัสวดี
และสมโชติ ประชุมร่วมกับบริษัทที่
ปรึกษา (ภาพโดย: สมโชติ อ่องสกุล)

ปานเทพ วิริยานนท์ (เกิดที่เกาะสมุย สำเร็จการศึกษา
จากคณะวิศวกรรมศาสตร์ มช.) แห่ง หจก.อดงกต
ผู้ดำเนินการการปรับปรุงศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่
เป็นหอศิลปวัฒนธรรมกับสมโชติ

(3.5) โครงการขุดค้นศึกษาและขุดแต่งกำแพงเมืองและแจ่งเมือง

ช่วงปี พ.ศ. 2539-2540 มีการขุดค้นศึกษาทางโบราณคดีและขุดแต่งโบราณสถานกำแพงเมืองเชียงใหม่ โดยกรมศิลปากรได้รับงบประมาณเงินกู้จาก OECF. และว่าจ้างห้างหุ้นส่วนจำกัดเฌอกรีนดำเนินการ มีขอบเขตการทำงานขั้นต้น 3 ประการคือ

ก. บูรณะกำแพงเมืองเชียงใหม่ ความยาว 500 เมตรพื้นที่ 4,400 ตารางเมตร

ข. ขุดค้นศึกษารากฐานกำแพงเมือง หลุมขนาด 3x3 เมตรลึก 5 เมตร 5 หลุม

ค. ขุดแต่งรากฐานกำแพงเมืองเชียงใหม่ ส่วนที่ทำการบูรณะพื้นที่ 3,300 เมตร ความลึกเฉลี่ย 50 ซม.

การดำเนินการดังกล่าวทำให้ได้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีเพิ่มขึ้นอย่างน่าสนใจยิ่ง[20] แต่การเผยแพร่กลับมีอย่างจำกัด การดูแลหลุมโบราณคดีที่เปิดไว้เพื่อการศึกษาก็ขาดการดูแลอย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญเทศบาลนครเชียงใหม่ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างถาวรวัตถุคือน้ำพุที่ประตูช้างเผือก ในเวลาต่อมา (พ.ศ. 2542) โดยไม่สนใจรากฐานประตูเมืองและร่องรอยทางโบราณคดีที่พบ ระบบความเชื่อที่เป็นข้อห้ามเรื่อง "ขืด" และระเบียบกฎหมายนำสู่การฟ้องร้องต่อศาลปกครอง (พ.ศ. 2544-2545) และศาลปกครองสูงสุด (พ.ศ. 2546) และต้องประนีประนอมด้วยการกำหนดที่จะ "ย้ายน้ำพุ" ออกไปไว้ที่สวนสาธารณะฝั่งตรงข้ามสถานีรถไฟเชียงใหม่ (2548)

ภาพขุดค้นและขุดแต่งกำแพงเมืองเชียงใหม่ ช่วงพ.ศ. 2539-2540 ในภาพคุณวิวรรณ แสงจันทร์ นักโบราณคดีนำอาจารย์ท่านผู้หญิงวรุณยุพา สนิทวงศ์, ศ.สรัสวดี และสมโชติ ชมแหล่งโบราณคดี (ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

บริเวณแหล่งโบราณคดีที่แจ่งศรีภูมิและแนวกำแพงเมืองที่เห็นชัดว่าสร้าง 2 สมัย ในภาพสมโชตินำนักศึกษามหาวิทยาลัยในญี่ปุ่นเข้าชม

(5) โครงการอื่น ๆ เช่น โครงการสร้างโครงข่ายถนน

ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) การก่อสร้างโครงข่ายถนนในเมืองเชียงใหม่ได้ดำเนินตามแผนเป็นรูปวงแหวน 3 รอบคือวงแหวนรอบใน รอบกลางและรอบนอก ซึ่งผ่านพื้นที่เกษตรกรรมและโบราณสถานของเมืองโดยใช้งบประมาณจำนวนนับพันล้านบาท ผ่าน 2 หน่วยงานคือกรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม (วงแหวนรอบในและรอบนอก) และกรมโยธาธิการ กระทรวงมหาดไทย (วงแหวนรอบกลาง) มีบริษัทรับเหมา เช่น บริษัท เชียงใหม่คอนสตรัคชัน จำกัด ดำเนินการเริ่มเปิดให้ใช้ได้อย่างไม่เป็นทางการตั้งแต่ พ.ศ. 2545

ครั้นโครงข่ายถนนวงแหวนเสร็จ โครง การต่อไปคือโครงการเชื่อมจุดทางแยกจำนวน 16 แห่ง ซึ่งตามแผนกำหนดให้เป็นสะพานลอยโดยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) และ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้เริ่มต้นที่บริเวณแยกดอนจั่น บริเวณแยกหนองหอย และบริเวณแยกไปสนามบิน โดยมีแผนที่จะสร้างต่อไปอีกทุกจุดแยกใหญ่ ที่ตัดกับถนนวงแหวน

กรณีสะพานลอยสี่แยกสนามบินใกล้กับเมืองมากกว่า 2 สะพานลอยที่ดอนจั่น และหนองหอย ทำให้เกิดการบดบังพื้นที่สาธารณะคือวิวดอยสุเทพจึงเกิดการคัดค้านจากภาคประชาชนตั้งแต่ 1 สิงหาคม 2543 แต่ภาคราชการภายใต้การบริหารของรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งมีนายชวน หลีกภัยเป็นนายกรัฐมนตรีครั้งที่สอง (พ.ศ. 2540-2544) ก็อนุมัติให้สร้างสะพานลอยบริเวณสี่แยกสนามบินต่อไปด้วยงบประมาณ 236,098,545 บาท ใน พ.ศ. 2544 แล้วเสร็จ

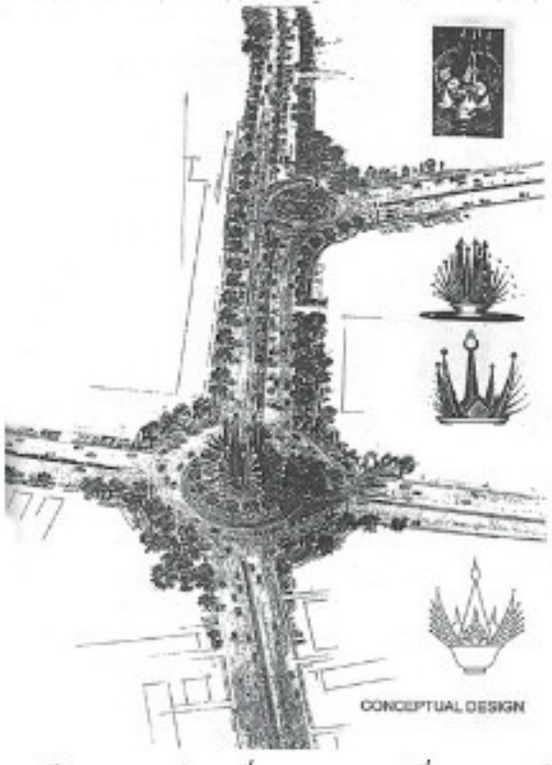

วงเวียนสองวงบริเวณสี่แยกหางดงและสี่แยกสนามบินเป็นหนึ่งในข้อเสนอแก้ไขปัญหาการจราจรโดยไม่ต้องสร้างทางยกระดับ (ออกแบบโดย อ.อาวุธ สถาปนิกอาวุโส)

ใน พ.ศ. 2545[21]

อย่างไรก็ดีต่อมาได้มีการทบทวนโครงการสร้างสะพานลอยในทุกจุดเชื่อมกับถนนวงแหวนให้เป็นทางลอดต่างระดับ เช่น กรณีสี่แยกวงแหวนรอบกลาง (ฌ3) ตัดกับถนนสายเชียงใหม่หางดงใช้งบประมาณ 94,498,000 บาท ดำเนินการโดยบริษัทเชียงใหม่คอนสตรัคชั่น และมีบริษัท เอพซิลอน จำกัด เป็นบริษัทที่ปรึกษาควบคุมงานก่อสร้าง กำหนดเสร็จ กรกฎาคม 2546[22]

ส่วนทางลอดที่จุดตัดทางแยกในถนนวงแหวนรอบกลางมีอีก 5 แห่ง คือจุดตัดทางหลวง 107 เชียงใหม่-ฝาง (ทางลอดหน้าศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่) จุดตัดทางหลวง 1001 เชียงใหม่-พร้าว (ทางลอดหน้าตลาดรวมโชค) จุดตัดทางหลวง 118 เชียงใหม่-ดอยสะเก็ด (ทางลอดแม่คาว) จุดตัดทางหลวง 1006 เชียงใหม่-สันกำแพงสายเก่า (ทางลอดถนนสายวัฒนธรรมสันกำแพง) จุดตัดทางหลวง 1317 เชียงใหม่-สันกำแพงสายใหม่ (ทางลอดแม่ออน) ทั้งหมดงบประมาณ 684,998 ล้านบาท ระยะเวลาก่อสร้าง 2 ปี เสร็จตามสัญญาใน พ.ศ. 2548 เปิดใช้งานอย่างไม่เป็นทางการแล้วตั้งแต่ 27 ตุลาคม 2548[23]

6. ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)

ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เศรษฐกิจอยู่ใน "ขาลง" แต่การเมืองกลับเป็นช่วง "ขาขึ้น" โดยเฉพาะตั้งแต่มีรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ดังนั้นการร่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) จึงเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการร่างมากขึ้นกว่าแผนพัฒนาฯทุกฉบับที่ผ่านมา[24]

อย่างไรก็ตามการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544 ส่งผลให้พรรคไทยรักไทยได้เป็นรัฐบาลที่มีเสียงข้างมาก หัวหน้าพรรคดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและประกาศรายชื่อคณะรัฐมนตรีชุดแรกเมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2544 นำนโยบายที่ใช้หาเสียงมาสู่การปฏิบัติ สร้างความเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยที่เป็นรูปธรรมขึ้นหลายประการโดยเฉพาะที่เชียงใหม่ บ้านเกิดของนายกรัฐมนตรี ช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) จึงถูกกำกับด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาของรัฐบาลพรรคไทยรักไทย (พ.ศ. 2541-2550) พรรคพลังประชาชน (พ.ศ.2550-2553) พรรคเพื่อไทย (พ.ศ. 2554-2557)

เชียงใหม่ ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) มีการเปลี่ยนนโยบายทางการบริหารที่สำคัญคือ

(1) การมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจในการบริหารแบบบูรณาการเรียกว่า "ผู้ว่า CEO" สั่งการข้าราชการส่วนกลางในพื้นที่ได้ เริ่มนำร่องตั้งแต่ 2544 และขยายสู่ทุกจังหวัดตั้งแต่ พ.ศ. 2545

(2) ปฏิรูประบบราชการตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 3 ตุลาคม 2545 ประกอบด้วย 20 กระทรวง

(3) ทุกจังหวัดต้องมีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดแบบบูรณาการ ในแผนมีการกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาและพันธกิจ กรณีเชียงใหม่กำหนดวิสัยทัศน์ว่า **นครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง** (City of Life and Prosperity)

(4) มีการรวมกลุ่มจังหวัด เช่น ภาคเหนือตอนบนรวมเป็นกลุ่มล้านนา มีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัด

งบประมาณแผ่นดินจำนวนมหาศาลได้ทุ่มเทสู่เชียงใหม่ เท่าที่ปรากฏหลักฐานมีดังนี้

(1) โครงการที่ดำเนินการตามนโยบายรัฐบาล

นโยบายของพรรคไทยรักไทยที่ได้รับการปฏิบัติ เช่น โครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง โครงการ 1 ผลิตภัณฑ์ 1 ตำบล โครงการหลักประกันสุขภาพทั่วหน้า 30 บาทรักษาทุกโรค โครงการชำระหนี้และลดภาระหนี้เกษตรกรรายย่อย ฯลฯ ทุกโครงการได้รับการขานรับจากภาคราชการและชาวบ้าน เช่น

(1.1) โครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ในเชียงใหม่จากหมู่บ้านทั้งหมด 1,949 หมู่บ้าน และชุมชนเมือง 66 ชุมชน ผ่านการพิจารณาจากคณะอนุกรรมการระดับจังหวัด 1,946 หมู่บ้าน และ 66 ชุมชนได้รับการอนุมัติเงินกองทุนทั้งสิ้น 2,012 กองทุน มีการเบิกจ่ายจำนวน 1,912 กองทุน เป็นเงินหมุนเวียนให้สมาชิกจำนวน 122,082 รายเป็นเงิน 1,673.7 ล้านบาท

(1.2) โครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล จังหวัดเชียงใหม่ได้ทำบัญชีผลิตภัณฑ์ OTOP จำนวน 226 ผลิตภัณฑ์ คัดเลือกผลิตภัณฑ์ดีเด่นขึ้นบัญชีระดับชาติจำนวน 66 ผลิตภัณฑ์ ช่วง ต.ค. 2545-ก.ย. 2546 จำหน่ายสินค้าได้ 604 ล้านบาท สูงกว่าเป้าซึ่งตั้งไว้ 420 ล้านบาท

(1.3) โครงการหลักประกันสุขภาพทั่วหน้า 30 บาทรักษาทุกโรค จากประชากรในจังหวัดเชียงใหม่ 1,556,766 คน เป็นผู้ผ่านการอนุมัติให้มีสิทธิบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า จำนวน 1,270,457 คน (ร้อยละ 81.6) เป็นผู้มีบัตรประกันสังคม 18,677 คน (ร้อยละ 8.7) เป็นข้าราชการ 157,170 คน (ร้อยละ 10) ช่วง ต.ค. 2544-ก.ค. 2545 มีผู้ป่วยนอกรับบริการ 658,632 ครั้ง ค่าใช้จ่ายรวม 74,055,140 บาท เฉลี่ย 112.44 บาทต่อครั้ง

(1.4) การอนุมัติสินเชื่อ โครงการธนาคารประชาชน สิ้นสุด ณ 31 สิงหาคม 2546 จังหวัดเชียงใหม่มียอดเงินฝากจำนวน 18,026 บัญชี มีจำนวนผู้กู้ 24,672 ราย[25]

(2) โครงการสนองดำรินายกรัฐมนตรี

(2.1) โครงการขุดลอกคูเมืองเชียงใหม่ เพื่อให้คูเมืองมีน้ำใสรับสงกรานต์ 2544 ดำเนินการโดยสำนักงานภาค 3 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการทหารสูงสุด งบประมาณ 5,060,488 บาท พร้อมโครงการขุดลอกคลองระบายน้ำธรรมชาติในพื้นที่บ้านบ่อสร้าง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่ ด้วยงบประมาณ 1,523,803 บาท[26]

การขุดลอกคูเมือง

(2.2) โครงการทำให้น้ำตกห้วยแก้ว มีน้ำไหลมากขึ้น พร้อมการปรับภูมิทัศน์ครั้งใหญ่อีกระลอกหลังจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดทุ่มงบดำเนินการมารอบหนึ่ง ดำเนินการโดยฝ่ายโยธาธิการ จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยงบประมาณ 70 ล้านบาท[27]

*น้ำตกห้วยแก้ว สมัยพศวรรษ 2480 มีน้ำมาก (ข้างหน้าขวามือคือ Mr.Moninosuke Tanaka ช่างภาพชาวญี่ปุ่นจากเมืองคาโกชิม่า ผู้มาฝากร่างที่เชียงใหม่ ก่อนที่วัดท่าสะต่อย) (ที่มา: บุญเสริม สาตราภัย, **เชียงใหม่ในความทรงจำ**, 2554)*

(2.3) โครงการขุดแต่งและบูรณะเวียงกุมกาม ในฐานะ 1 ผลิตภัณฑ์ 1 ตำบล ดำเนินการโดยสำนักงานโบราณคดีฯที่ 6 เชียงใหม่ทำหน้าที่จัดจ้างงานก่อสร้างและปรับภูมิทัศน์ศูนย์ข้อมูล อาคารพิพิธภัณฑ์ กำหนดเสร็จ 7 พฤศจิกายน 2545 จัดจ้างบูรณะโบราณสถานต่างๆ เพิ่มเติมจากที่เคยดำเนินการมาแล้วเช่นวัดพระอุด วัดบ่อน้ำทิพย์ วัดเจดีย์เหลี่ยม เจดีย์กู่ขาว กำหนดเสร็จ 20 กันยายน พ.ศ. 2545 งานขุดค้นขุดแต่งโบราณสถานวัดกู่ป้าด้อม วัดพันเลา โบราณสถานใกล้วัดพระเจ้าดำ โบราณสถานใกล้วัดกุมกาม และจัดซื้อที่ดินบริเวณวัดกู่ป้าด้อม จำนวน 1 ไร่ 2 งาน

วิหารกู่ป้าด้อม (ป้าด้อมคือเจ้าของที่ดินที่ขุดพบวิหาร) อยู่ต่ำจากพื้นดินปัจจุบันราว 2 เมตร (ภาพช่วงมีน้ำท่วมขัง) (ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

ขณะที่หน่วยงานอื่น เช่น (1) สำนักงานสิ่งแวดล้อมเขต 10 เชียงใหม่มีแผนงานศึกษาประวัติศาสตร์และการตั้งถิ่นฐานของชุมชน วิเคราะห์ผลกระทบการใช้ที่ดิน การจัดการของเสียของชุมชน

บันไดและซุ้มประตูโขง ของวัดกู่ป้าต้อมช่วงน้ำท่วมขัง (ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

วัดพันเตา (ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

วัดหนานช้าง (เจ้าของที่ดินชื่อนายช้าง เคยบวชพระ จึงเรียกหนานช้างยัง ไม่พบชื่อจริงของวัด) (ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

ผลกระทบจากการสัญจร และยกร่างแผนการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2) ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1 เปิดฝึกอบรมอาชีพ เช่น การจักสาน การแกะสลักไม้ การทำดอกไม้ประดิษฐ ฯลฯ[28] โครงการต่าง ๆ ในเวียงกุมกามนี้ใช้งบประมาณ 39.4 ล้านบาท[29]

สำหรับอาคารศูนย์ข้อมูลฯซึ่งใช้งบประมาณก่อสร้างประมาณ 21 ล้านบาท ต้องเร่งดำเนินการเป็นพิเศษโดยสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาตินำข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสารต่าง ๆ มาจัดแสดงเป็นเบื้องต้นเพื่อให้ทันงานสำคัญ 2 วัน คือวันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2546 สมเด็จพระพี่นางฯ มีหมายกำหนดเสด็จชม เวียงกุมกาม และวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2546 นายกรัฐมนตรี พร้อมคณะรัฐมนตรีส่วนหนึ่งที่มาประชุมที่จังหวัดน่าน (18 มกราคม 2546) มีกำหนดรับเสด็จสมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถในงานแสดงแสงสีเสียงและสื่อผสมเรื่อง "เมืองแก้ว ขวัญเกล้า เวียงกุมกาม" ที่เวียงกุมกาม และแวะชมศูนย์ข้อมูลเวียงกุมกาม

กรณีเวียงกุมกาม สส.เชียงใหม่ให้ความสำคัญเป็นพิเศษต้องการให้คนทั่วไปรู้จักเวียงกุมกามจึงได้ว่าจ้างบริษัทเจเอสแอลจัดโครงงานประชาสัมพันธ์ "เปิดประตูสู่เวียงกุมกามนครโบราณใต้พิภพ" มีงานแสดง 2 ระยะคือ (1) แสดงแสงสีเสียงและสื่อผสมในชื่อเรื่องเมืองแก้ว ขวัญเกล้า เวียงกุมกาม ในวันที่ 18-19 มกราคม 2546 ณ โบราณสถานวัดอีค่าง เวียงกุมกาม (2) การแสดงทางศิลปวัฒนธรรมภายใต้ชื่อ "ทศศรัทธา เบิกฟ้าเวียงกุมกาม" จัดขึ้นทุกวันอาทิตย์ตั้งแต่วันที่ 2 กุมภาพันธ์ ถึง 6 เมษายน พ.ศ. 2546 เป็นเวลา 10 สัปดาห์[30]

(2.4) โครงการขุดแต่งและปรับภูมิทัศน์วัดเจ็ดยอด ซึ่งสำนักงานโบราณคดีฯ ที่ 6 ว่าจ้างห้างหุ้นส่วนจำกัดช่อฟ้าก่อสร้าง ตั้งแต่ 4 มีนาคม 2545 สิ้นสุดสัญญาวันที่ 2 กรกฎาคม 2545 วงเงินเฉพาะส่วนขุดแต่งทางโบราณคดี 1,180,000 บาท[31]

ภาพชุดการขุดค้นทางโบราณคดีในบริเวณวัดเจ็ดยอด พ.ศ. 2545 (ภาพโดย: เจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่)

ภาพชุดการขุดค้นทางโบราณคดีในบริเวณวัดเจ็ดยอด พ.ศ. 2545 (ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

(2.5) โครงการปรับปรุงสนามบินเพื่อให้เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการบินไปจีนตอนใต้และตะวันตก ฯลฯ ดำเนินการโดยการท่าอากาศยานแห่งประเทศไทยได้ว่าจ้าง บริษัท อินเด็กซ์ อินเตอร์เนชั่นแนล กรุ๊ป จำกัด ทำการศึกษาตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2544-กรกฎาคม 2545 จัดทำแผนแม่บทพัฒนาท่าอากาศยานภูมิภาคทั้งเชียงใหม่ เชียงราย หาดใหญ่ ภูเก็ต โดยส่วนของเชียงใหม่จะต้องมีการขยายลานบินจาก 3,100 เมตรให้ยาวขึ้นตามมาตรฐานคือ 3,700 เมตร ไปทางทิศใต้ติดถนนเชียงใหม่-หางดงเพื่อให้เครื่องบินขนาดใหญ่สามารถเติมน้ำมันและนำเครื่องบินขึ้นเพื่อเดินทางไปยังจุดหมายที่ไกลได้[32]

นายกรัฐมนตรีมีแผนกำหนดให้สนามบินเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการบิน (Aviation Hub)ของภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน[33] งบประมาณปี 2546-2549 อนุมัติแล้วจำนวน 2,129 ล้านบาท

(2.6) โครงการขุดลอกแม่น้ำปิง ดำเนินการโดยสำนักงานชลประทานที่ 1[34]

(2.7) โครงการถนนคนเดินที่ถนนท่าแพ ซึ่ง 10 สัปดาห์แรก ดำเนินการโดย บริษัท เจเอส แอลจากกรุงเทพ เปิดโครงการที่กรุงเทพฯ[35] และหลังจากนั้นดำเนินการโดยเทศบาลนครเชียงใหม่[36] โดยย้ายจากประตูท่าแพเพื่อวางระบบสายไฟฟ้าใต้ดินไปสู่บริเวณกลางเวียง (2546) และต่อมาเทศบาลนครเชียงใหม่ขยายไปจัดวันเสาร์ที่ถนนวัวลาย (2547) และกลุ่มผู้ค้าของมือสองได้จัดที่ถนนเจริญราษฎร์ (2548)

*ต้อนรับแขกเมือง โดยให้มีการฟ้อนพื้นเมืองและเป็นการฟ้อนพื้นเมืองที่สนามบินครั้งแรก ถ่ายปี 2497 (ที่มา: **เชียงใหม่ในความทรงจำ**, 2554 หน้า 15)*

การขุดลอกแม่น้ำปิงที่บริเวณ ต.ฟ้าฮ่าม อ.เมือง จ.เชียงใหม่
*(ที่มาภาพและคำบรรยาย: **โครงการจัดทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมแม่น้ำปิงและลำน้ำสาขา**, 2547)*

(2.8) โครงการสวนสัตว์กลางคืน (Night Safari) ที่ตำบลแม่เหียะ ซึ่งมอบหมายให้นายปลอดประสพ สุรัสวดี ครั้งเป็นอธิบดีกรมป่าไม้ หลังจากการไปดูงานสวนสัตว์กลางคืนที่ประเทศสิงคโปร์ 31 พ.ค.-2 มิ.ย. 2545 นำสู่โครงการตั้งสวนสัตว์เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี[37] โดยใช้พื้นที่

ป่าต้นน้ำในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย กว่า 819 ไร่ทุ่มงบประมาณไม่น้อยกว่า 1,500 ล้านบาทแสดงวิถีชีวิตและกิจกรรมสัตว์ในยามกลางคืน แบ่งพื้นที่เป็น 3 โซนใหญ่คือ (1) โซน Savanna สัตว์ป่าในทุ่งหญ้า (2) โซน Predator pawl สัตว์ล่าเนื้อที่ดุร้าย (3) โซน Jaguar pawl สัตว์ชนิดเล็ก ให้คนเข้าชมสัตว์เวลากลางคืนภายใต้แสงสปอร์ตไลต์ ภายในบริเวณมีศูนย์ OTOP ศูนย์อาหาร ฯลฯ

สมโชติเป็นวิทยากรงานย้อมรอยวีระบุรุษ ด้านขา "พระเจ้ากาวิละ" ในงานเปิดถนนคนเดินบนถนนท่าแพ 2544

ต่อมามีการลงนามในสัญญาระหว่างไทยกับสาธารณรัฐเคนยา มีสาระสำคัญคือสาธารณรัฐเคนยาจะส่งมอบสัตว์ป่า 24 สายพันธุ์จำนวน 175 ตัวให้แก่สวนสัตว์ไนท์ซาฟารีของไทย เช่น วอร์ทอก 6 ตัว ฟลามิงโก 20 ตัว ดิ๊กดิ๊ก 6 ตัว อิมพาลา 10 ตัว ควายแอฟริกัน 6 ตัว ยีราฟมาไซ 3 ตัว แจ็คกัล 3 ตัว ม้าลาย 15 ตัว มาราบู-สตอร์ก 6 ตัว ไฮยาน่าลายจุด 6 ตัว กาแซลล์ 8 ตัว ฮิปโป 4 ตัว crested cranes 4 ตัว เป็นต้น ต่อมาในวันที่ 16 พ.ย. 2548 นายกรัฐมนตรีก็นำนักธุรกิจชั้นนำของประเทศกว่า 200 คนและข้าราชการ นักธุรกิจท้องถิ่น สื่อมวลชนเปิดตัวเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี เมื่อวันลอยกระทง 16 พ.ย. 2548[38] และเปิดดำเนินการตั้งแต่พ.ศ. 2549 ทุกวันช่วงเวลา 11.00-22.00 น. ต่อมาเพิ่มกิจกรรมอื่นๆ รวมทั้ง Chiang Mai Night Safari Resort ปัจจุบันอยู่ในกำกับของสำนักงานพัฒนาพิงคนคร (องค์กรมหาชน)

นอกจากโครงการเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี (งบประมาณ 1,500 ล้านบาท) แล้ว นายกรัฐมนตรีได้มอบหมายให้คิดโครงการใหญ่เพิ่มขึ้นในบริเวณป่าต้นน้ำเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยเพิ่มขึ้นอีก 7 โครงการคือ (1) โครงการอุทยานช้าง (งบประมาณ 700 ล้านบาท) (2) โครงการปรับปรุงลานครูบาศรีวิชัยและน้ำตกห้วยแก้วให้สวยงามที่ลงทุนไปแล้วส่วนหนึ่งตั้งแต่ 2544

Chiang Mai Night Safari (ที่มา: สำนักงานพัฒนาพิงคนคร (องค์การมหาชน))

(3) โครงการพัฒนาสวนสัตว์เชียงใหม่ให้ได้มาตรฐาน โดยตั้งแต่ 1 มีนาคม 2547 ให้ห้างหุ้นส่วนจำกัดเชียงใหม่อีเลฟเฟ่นแคมป์แอนด์ค็อกโคไดล์จำกัดเช่าพื้นที่ป่าต้นน้ำบริเวณน้ำตกในสวนสัตว์เชียงใหม่ ซึ่งบริษัทจดทะเบียนประเภทธุรกิจเป็นกิจการแสดงโชว์ของนักแสดง แสดงโชว์ของสัตว์ การละเล่นแสดงโชว์ เปิดกิจการร้านอาหารหรูชมวิวเมือง บนเนื้อที่กว่า 100 ไร่ยาวนาน 30 ปี[39] (4) โครงการสวนสนุกคล้ายสวนพักผ่อน (Theme Park) (5) โครงการสปาระดับโลก (6) โครงการบริหารจัดการพื้นที่จัดแสดงงานมหกรรมพืชสวนโลกหรืองานราชพฤกษ์ ช่วงปลายปี พ.ศ. 2549 ถึงต้นปี พ.ศ. 2550 งบประมาณ 2,061 ล้านบาท เป็นค่าก่อสร้างอาคารและถนน 1,500 ล้านบาท ค่าเตรียมต้นไม้ 232 ล้านบาท โดยจ้าง บริษัท ริ้ด เทรดเด็กซ์ จำกัด เป็นออร์แกไนเซอร์ (ต่อมาคืออุทยานหลวงราชพฤกษ์) (7) โครงการก่อสร้างเคเบิล คาร์ มูลค่าราว 1,500 ล้านบาท เชื่อมโยงทุกโครงการให้เป็น เชียงใหม่เวิลด์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงดอยสุเทพ[40]

หอค้ำในอุทยานหลวงราชพฤกษ์ (ภาพโดย: ฝ่ายประชาสัมพันธ์บริหารจัดการงานมหกรรมพืชสวนโลก เฉลิมพระเกียรติราชพฤกษ์ 2554)

(2.9) โครงการสร้างศูนย์ประชุมและแสดงสินค้านานาชาติ (งบประมาณ 1,450-1,750 ล้านบาท) พื้นที่ระยะแรก 173,300 ตารางเมตร คณะรัฐมนตรีอนุมัติให้ใช้พื้นที่บริเวณหนองฮ่อหลังศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่ กำหนดเสร็จใน พ.ศ. 2551

ศูนย์ประชุมและแสดงสินค้านานาชาติเฉลิมพระเกียรติ 7 รอบพระชนมพรรษา (ที่มา: http://pinkanakom.or.th)

เปิดตัวหนังสือเส้นทางจักรยานเล่ม 3 เมื่อ 10 ก.ค. 2559

(2.10) โครงการสร้างตลาดกลางสินค้าเกษตร (งบประมาณ 314.25-1,600 ล้านบาท) ซึ่งกำหนดใช้บนพื้นที่ทหารบริเวณศูนย์ฝึกวิชาทหาร หนองฮ่อประมาณ 400 ไร่ (งบประมาณย้ายศูนย์ฝึกนักศึกษาวิชาทหารจากพื้นที่นี้ 217 ล้านบาท) สร้างอาคารขนส่งขนาดใหญ่ 2 อาคาร กำหนดเสร็จปี 2549

(2.11) โครงการสร้างศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาและกระจายสินค้าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคเหนือ (SME) งบประมาณ 1,000 ล้านบาท กำหนดสร้างเสร็จ พ.ศ. 2551

(2.12) โครงการสร้าง Science Park ในบริเวณตำบลแม่เหียะ บนพื้นที่ 400 ไร่ สร้างกลุ่มอาคาร 4 อาคารรวมพื้นที่ 90,000 ตารางเมตร งบประมาณ 7,000 ล้านบาท

(2.13) โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนสายเชียงใหม่-สันกำแพง (งบประมาณ 210 ล้านบาท)

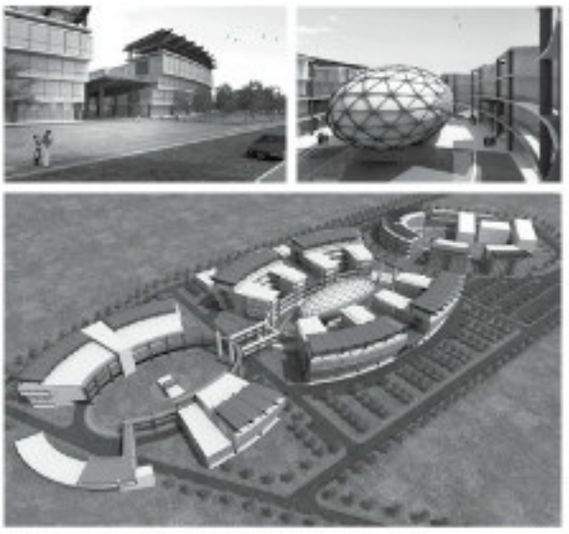

โครงการอุทยานวิทยาศาสตร์ภาคเหนือจังหวัดเชียงใหม่ (ที่มา: RE-FORM ข่าวสารการวิจัย มช. เดือน ม.ค.-ก.พ. 2559)

(2.14) โครงการถนนเชื่อมกิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

(2.15) โครงการพัฒนาและขุดลอกแม่น้ำปิงเพื่อแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำและป้องกันน้ำท่วมเมืองเชียงใหม่

(2.16) โครงการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมเมืองเชียงใหม่ แผนระยะสั้น 73 โครงการ งบประมาณ 510 ล้านบาท แผนระยะกลาง 19 โครงการงบประมาณ 586 ล้านบาท แผนระยะยาว 5 โครงการงบประมาณ 8,032 ล้านบาท

(2.17) โครงการพัฒนาและปรับปรุงลำน้ำแม่ข่า งบประมาณปี 2547 จำนวน 90.45 ล้านบาท

- **งานขุดลอก** ช่วงที่ 1, 3, 4 โดยกรมขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี งบประมาณ 26 ล้านบาท ขุดลอกช่วงที่ 2 โดยเทศบาลนครเชียงใหม่ งบประมาณ 5.75 ล้านบาท
- **งานก่อสร้างท่อลอดในการระบายน้ำ** งบประมาณ 2.53 ล้านบาท ดำเนินการโดยสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดเชียงใหม่
- **งานปรับภูมิทัศน์สองฝั่งลำน้ำแม่ข่า** งบประมาณ 18.7 ล้านบาท ดำเนินการโดยสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดเชียงใหม่
- **งานทำไม่ให้น้ำเสียไหลลงลำน้ำแม่ข่า** งบประมาณ 10 ล้านบาท ดำเนินการโดยเทศบาลนครเชียงใหม่

โครงการป้องกันน้ำท่วม

โครงการขุดลอกคลองแม่ข่า

- **งานแก้ไขปัญหาชุมชน** งบประมาณ 6.37 ล้านบาท ดำเนินการโดยเทศบาลนครเชียงใหม่และจังหวัดเชียงใหม่ รื้อย้าย 345 ครัวเรือน

- **งานปรับปรุงชุมชน** จัดซื้อที่ดินในเขตบ้านท่าเกวียน ตำบลหนองจ๊อม อำเภอสันทราย 9-2-19 ไร่ งบประมาณ 14.5 ล้านบาท ดำเนินการโดยการเคหะแห่งชาติ[41]

(2.18) โครงการพัฒนาเมือง (Green & Clean) เมืองสวยสะอาดและเขียวขจี นายกรัฐมนตรีเห็นชอบเมื่อ 23 มีนาคม 2546 งบประมาณ 75 ล้านบาท ปรับปรุงภูมิทัศน์ (1) ข่วงสันกำแพง (งบประมาณ 30 ล้านบาท) (2) แจ่งกู่เรือง-ประตูไหยา (งบประมาณ 10 ล้านบาท) (3) ย่านถนนวัวลาย นันทาราม (งบประมาณ 3 ล้านบาท) (4) ศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่ (งบประมาณ 4 ล้านบาท) (5) ศาลาทรงงาน อ.แม่วาง (งบประมาณ 1.3 ล้านบาท) (5) ถนนในเขตเมือง (งบประมาณ 24.7 ล้านบาท) ดำเนินการโดยสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดเชียงใหม่

นายปริญญา บ่านทอง ขณะดำรงตำแหน่งรองผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ สมโชติ และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องสำรวจกำแพงชั้นนอกเพื่อโครงการพัฒนาเมือง

(2.19) โครงการเชียงใหม่ไอซีทีซิตี้ (Chiang Mai ICT City)

(2.20) โครงการ E-province มูลค่าลงทุน 570 ล้านบาท

(2.21) โครงการก่อสร้างสวนสาธารณะบนที่ดินของการรถไฟ ตรงข้ามสถานีรถไฟเชียงใหม่พื้นที่ 60 ไร่งบประมาณ 99 ล้านบาท

สวนสาธารณะบนที่ดินของการรถไฟ

(2.22) โครงการปรับภูมิทัศน์เกาะกลางถนนทางหลวงแผ่นดิน

(2.23) โครงการจัดประชุมเอเปค 2003

(2.24) โครงการก่อสร้างทางหลวงหมายเลข 11 สายท่าอากาศยานเชียงใหม่-แยกรินคำ ขนาด 4-6 ช่องจราจร ระยะทาง 4.027 กิโลเมตร งบประมาณ 290 ล้านบาท ผู้รับจ้าง บริษัทเชียงใหม่คอนสตรัคชั่น จำกัด ระยะเวลาทำการ 300 วัน เสนอของบกลางปี 2549 (แล้วเสร็จในพ.ศ. 2559)

(2.25) โครงการก่อสร้างทางหลวงหมายเลข 121 ถนนเลียบคลองชลประทานตอนสนามกีฬา 700 ปี-อำเภอแม่ริม ขนาด 4 ช่องจราจร งบประมาณ 510 ล้านบาท ผู้รับจ้าง บริษัทเชียงใหม่คอนสตรัคชั่น จำกัด ระยะเวลาทำการ 300 วัน เสนอของบกลางปี 2549

ถนนหน้ากองบิน 41 เปิดใช้เมื่อเมษายน 2559

(2.26) โครงการก่อสร้างทางหลวงหมายเลข 1014 ตอนบ่อสร้าง-ดอยสะเก็ด ขนาด 2-4 ช่องจราจร งบประมาณ 290 ล้านบาท ผู้รับจ้าง บริษัท หาญเจริญเอ็นเตอร์ไพรส์เชียงราย จำกัด ระยะเวลาทำการ 300 วัน เสนอของบกลางปี 2549[42]

(2.27) โครงการฟื้นฟูเมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ นายกรัฐมนตรีเห็นชอบเมื่อ 20 กรกฎาคม 2547 เช่น

(ก) โครงการฟื้นย่านวัฒนธรรมวัดเกต งบประมาณ 53 ล้านบาท ดำเนินการโดยสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดเชียงใหม่ (ไม่ได้ดำเนินการ)

(ข) โครงการสร้างหอประวัติศาสตร์ บนพื้นที่ตั้งบริเวณบ้านพักอัยการ ดำเนินการโดยเทศบาลนครเชียงใหม่ ก่อนก่อสร้างอาคารได้ขุดค้นทางโบราณคดีพบโครงกระดูกผู้หญิง 1 โครง และฐานแนวกำแพงเทศบาลนครเชียงใหม่เปิดบริการให้ประชาชนเข้าชมนิทรรศการถาวรในหอประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2555 มีข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่ผิดพลาด คือ การจัดแสดงต้นไม้จำลองขนาดใหญ่มีใบไม้เป็นสีเงินและสีทอง ถ้าผู้จัดทำมุ่งหมายให้คนเข้าใจว่าคือต้นไม้เงินต้นไม้ทองที่ทางเชียงใหม่ในฐานะเมืองประเทศราชส่งพร้อมเครื่องราชบรรณาการถวายกรุงรัตนโกสินทร์จนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 กำหนด 3 ปีต่อหนึ่งครั้ง ถือเป็นการนำเสนอข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่ผิด เพราะต้นไม้เงินต้นไม้ทองจากเชียงใหม่มีหลักฐานดังนี้ ต้นไม้เงินต้นไม้ทองของเชียงใหม่สมัยพระเจ้าอินทวิชยานนท์เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 7 (พ.ศ. 2413-2440) ที่ส่งไปทูลเกล้าฯ ถวายรัชกาลที่ 5 เมื่อ พ.ศ. 2427 มีลักษณะดังนี้ "ต้นไม้ทองคำต้นหนึ่ง สูง 5 ศอก 5 นิ้ว มีชั้น 9 ชั้น กิ่ง 53 ใบ ดอก 173 ดอก รวมเป็นทองคำชั่งได้น้ำหนัก 10 ตำลึง ต้นไม้เงินต้นหนึ่ง สูงต่ำมีกิ่งก้านดอกใบเท่าต้นไม้ทองคำ รวมเงินหนักชั่งหนึ่ง"[43] ปัจจุบันเก็บรักษาอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

โครงกระดูกผู้หญิง

ภาพชุดการขุดค้นทางโบราณคดีก่อนสร้างหอประวัติศาสตร์บริเวณกลางเวียง

(ค) โครงการสร้างพิพิธภัณฑ์พื้นถิ่น โดยบูรณะอาคารศาลแขวง (เดิม) ดำเนินการโดยเทศบาลนครเชียงใหม่ สมเด็จพระรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จเป็นประธานในพิธีเปิดเมื่อ 13 สิงหาคม 2558

(ง) โครงการสร้างหอภาพถ่าย โดยบูรณะอาคารบ้านพักผู้พิพากษาในบริเวณศาลแขวง (เดิม) ดำเนินการโดยสาขาวิชาภาพถ่าย คณะวิจิตรศิลป์ มช. เปิดบริการตั้งแต่ พ.ศ. 2558

(2.28) โครงการส่งเสริมการส่งออกสินค้า OTOP งบประมาณทั้งโครงการ 7.70 ล้านบาท

(2.29) โครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพอำเภอสันกำแพงและกิ่งอำเภอแม่ออน งบประมาณทั้งโครงการ 2.46 ล้านบาท

(2.30) โครงการส่งเสริมตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์เมืองเชียงใหม่ (CHIANG MAI BRAND) งบประมาณทั้งโครงการ 6.43 ล้านบาท[44]

หอภาพถ่าย (ภาพโดย: สมาชิกชมรมจักรยานวันอาทิตย์)

(2.31) โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยหลวงเชียงดาว เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวบริเวณดอยหลวงเชียงดาว สส.พรรคไทยรักไทยได้นำเสนอเป็นโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า (Cable car) ขึ้นดอยหลวงเชียงดาวทันที มีการจ้างบริษัทที่ปรึกษาวงเงิน 3 ล้านบาท (รวมค่าภาษี) งบประมาณดำเนินการของผู้ชำนาญการในวงเงิน 2 ล้านบาท สำรวจข้อมูลทุติยภูมิด้านพืช ด้านสัตว์ ด้านธรณีวิทยา การประเมินทางสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น และด้านสังคม จัดทำแผนที่ทางภูมิศาสตร์บริเวณดอยหลวงเชียงดาว เตรียมว่าจ้างบริษัทจากต่างประเทศ เช่น ออสเตรีย ออสเตรเลีย และสวิส มาศึกษาความเป็นไปได้ทางวิศวกรรม ภาคประชาชนรวมตัวเป็นภาคีเพื่อดอยหลวงเชียงดาวประกาศคัดค้านโครงการนี้ใน พ.ศ. 2547 และดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง นำสู่การทบทวนและพักไว้ชั่วคราว[45]

(3) โครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ

รัฐบาลมีงบประมาณปี 2545 เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจจำนวน 58.000 ล้านบาท เชียงใหม่ได้เสนอของบประมาณดังกล่าว 5 แผนงาน รวม 488 โครงการ รวมเงิน 1,769 ล้านบาท แบ่งเป็นโครงการด้านการท่องเที่ยว 89 โครงการ โครงการด้านการเกษตร 16 โครงการ โครงการด้านการฝึกอบรม 10 โครงการ โครงการด้านอุตสาหกรรมรายย่อย SMEs 7 โครงการและโครงการด้านพัฒนาชุมชน 366 โครงการ

เชียงใหม่ได้รับอนุมัติงบประมาณสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวจำนวน 12 โครงการรวมงบประมาณ 183,771,900 บาท ดังนี้

ดอยอ่างสรง หรือดอยหลวง เชียงดาว (ที่มาภาพและคำบรรยาย: กุหลาบล้านนา, 2546 หน้า 117)

(ที่มา: http://www.northpublicnews.com)

(3.1) โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทะเลสาปดอยเต่า อ.ดอยเต่า งบประมาณ 9 ล้านบาท หน่วยงานรับผิดชอบคือ อบต.ท่าเดื่อ

(3.2) โครงการพัฒนาบ้านเล็กในป่าสน อ.แม่แจ่ม (ตอนบน) งบประมาณ 3.7 ล้านบาท หน่วยงานรับผิดชอบคือ ป่าไม้จังหวัด

ห้วยตึงเฒ่าเชียงใหม่
(ที่มา: http://thai.tourismthailand.org)

(3.3) โครงการศึกษาและพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มน้ำตกห้วยแก้ว ดอยสุเทพ-ปุย งบประมาณ 33 ล้านบาท หน่วยงานรับผิดชอบคือ ป่าไม้จังหวัด

(3.4) โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์น้ำตกแม่สา อุทยานแห่งชาติสุเทพ-ปุย อ.แม่ริม งบประมาณ 20 ล้านบาท หน่วยงานรับผิดชอบคือ ป่าไม้จังหวัด

(3.5) โครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมน้ำพุร้อนสันกำแพง กิ่งอำเภอแม่ออน งบประมาณ 1 ล้านบาท หน่วยงานรับผิดชอบคือ ป่าไม้จังหวัด

(3.6) โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านตัวอย่างห้วยตึงเฒ่า งบประมาณ 10 ล้านบาท หน่วยงานรับผิดชอบคือ มณฑลทหารบก 33

(3.7) โครงการสอนขี่ม้าเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อ.แม่ริม งบประมาณ 1.1 ล้านบาท หน่วยงานรับผิดชอบคือ กองพันสัตว์ต่าง

(3.8) โครงการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองประวัติศาสตร์เวียงกุมกาม งบประมาณ 39.4 ล้านบาท หน่วยงานรับผิดชอบคือ สำนักงานโบราณคดีฯ ที่ 6 เชียงใหม่

ปรับปรุงภูมิทัศน์เวียงกุมกาม 2558
(ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

(3.9) โครงการปรับปรุงและบูรณะพิพิธภัณฑ์พระตำหนักดาราภิรมย์และปรับปรุงสวนหิน งบประมาณ 40 ล้านบาท หน่วยงานรับผิดชอบคือ เทศบาลตำบลแม่ริม (บริเวณที่ตั้งพระตำหนักดาราภิรมย์ ก่อสร้างเมื่อประมาณ พ.ศ. 2472-2476 ตั้งบนพื้นที่ 76 ไร่ ต่อมาทายาทผู้ได้รับมรดกได้ขายให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อพ.ศ. 2490 ในราคา 350,000 บาท พ.ศ. 2493 กรมตำรวจยืมใช้สถานที่เป็นที่ตั้งกองกำกับการตำรวจตระเวณชายแดน เขต 5 ต่อมาเป็นที่ตั้งกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 33 ค่ายดารารัศมี พ.ศ. 2539 กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 33 ค่ายดารารัศมี ย้ายไปตั้งที่อำเภอสันทราย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงเข้าปรับปรุงอาคารและพัฒนาพื้นที่ ตั้งแต่ พ.ศ. 2540 โดยมีพื้นที่เหลือ 59 ไร่ 1 งาน 83 ตารางวา[46]

(3.10) โครงการพัฒนาพิพิธภัณฑ์หมู่บ้านชาวเขา บริเวณสถาบันวิจัยชาวเขาในบริเวณสวนล้านนา ร.9 งบประมาณ 3.8 ล้านบาท หน่วยงานรับผิดชอบคือ กรมประชาสงเคราะห์

(3.11) โครงการพัฒนาพื้นที่ทหารเพื่อการท่องเที่ยว อ.แม่ริม งบประมาณ 2 ล้านบาท หน่วยงานรับผิดชอบคือ กรมรบพิเศษที่ 5

พระตำหนักตาราภิรมย์ อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่

(3.12) โครงการพัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติในสวนสัตว์เชียงใหม่ งบประมาณ 18.5 ล้านบาท หน่วยงานรับผิดชอบคือ สวนสัตว์เชียงใหม่[47]

(4) โครงการสร้างถนน สะพานลอย และทางลอด

ในปีงบประมาณ 2547 ช่วงแผนฯ 9 ได้งบประมาณการก่อสร้างทางลอดต่างระดับบนถนนซุปเปอร์ไฮเวย์และถนน ดังนี้

(4.1) โครงการก่อสร้างทางลอดจุดสี่แยกข่วงสิงห์ ทางหลวงหมายเลข 11 ตัดกับทางหลวงหมายเลข 107 ผู้รับจ้างคือห้างหุ้นส่วนจำกัดจิระเทพ งบประมาณ 243,289,721 บาท เริ่มต้นสัญญาวันที่ 24 ตุลาคม 2546 สิ้นสุดสัญญา 10 เมษายน 2549

(4.2) โครงการก่อสร้างทางลอดจุด สี่แยกศาลเด็ก ทางหลวงหมายเลข 11 ตัดกับทางหลางหมายเลข118 ผู้รับจ้างคือห้างหุ้นส่วนจำกัดจิระเทพ งบประมาณ 268,823,714 บาท เริ่มต้นสัญญาวันที่ 24 ตุลาคม 2546 สิ้นสุดสัญญา 10 เมษายน 2549

(4.3) โครงการก่อสร้างทางหลวงหมายเลข 107 ตอนอำเภอแม่ริม-อำเภอแม่แตง ตอน 1 กม.17+700-กม.34+000 ผู้รับจ้าง บริษัท อุดมศักดิ์เชียงใหม่ จำกัด งบประมาณ 268,139,230 บาท เริ่มต้นสัญญา 7 สิงหาคม 2547 สิ้นสุดสัญญา 30 กันยายน 2548

(4.4) โครงการก่อสร้างทางหลวงหมายเลข 107 ตอนอำเภอแม่ริม-อำเภอแม่แตง ตอน 2A กม.34+000-กม.35+000 ผู้รับจ้าง ห้างหุ้นส่วนจำกัด รัตนานุพัชร งบประมาณ 135,727,589 บาท เริ่มต้นสัญญา 23 ก.พ. 2548 สิ้นสุดสัญญา 18 พ.ค. 2549

(4.5) โครงการก่อสร้างทางหลวงหมายเลข 107 ตอนอำเภอแม่ริม-อำเภอแม่แตง ตอน 2B กม.35+000-กม.38+800 ผู้รับจ้าง บริษัท บัญชากิจ จำกัด งบประมาณ 94,834,342 บาท เริ่มต้นสัญญา 23 ก.พ. 2548 สิ้นสุดสัญญา 19 มี.ค. 2549

(4.6) โครงการก่อสร้างทางลอดจุดแยกปอยหลวง ทางหลวงหมายเลข 11 ตัดกับทางหลวงหมายเลข 1006 ผู้รับจ้างคือ บริษัท เชียงใหม่คอนสตรัคชั่น จำกัด งบประมาณ 379,615,000 บาท เริ่มต้นสัญญาวันที่ 3 พ.ย. 2548 สิ้นสุดสัญญา 25 มิ.ย. 2550

(4.7) โครงการก่อสร้างสะพานข้ามทางแยก ทางหลวงหมายเลข 11 ตัดกับทางหลวงหมายเลข 121 ผู้รับจ้างคือ บริษัท เอส แอล พี เอ็นจิเนียริ่ง จำกัด งบประมาณ 149,030,539.20 บาท ระยะเวลาทำการ 365 วัน ปลาย 2548 อยู่ระหว่างเตรียมเซ็นสัญญา

(4.8) โครงการก่อสร้างทางหลวงหมายเลข 107 ตอนอำเภอแม่แตง-ศูนย์ฝึกลูกช้าง ส่วนที่ 1 กม.38+800-กม.50+000 ผู้รับจ้าง บริษัท อุดมศักดิ์เชียงใหม่ จำกัด งบประมาณ 216,754,431 บาท ระยะเวลาทำการ 540 วัน ปลาย 2548 อยู่ระหว่างเตรียมเซ็นสัญญา

(4.9) โครงการก่อสร้างทางหลวงหมายเลข 107 ตอนอำเภอแม่แตง-ศูนย์ฝึกลูกช้าง ส่วนที่ 2 กม.50+000-กม.55+000 ระยะทาง 11.200 กิโลเมตร ผู้รับจ้าง ห้างหุ้นส่วนจำกัด สหมิตรอินเตอร์ เอ็นจิเนียริ่ง งบประมาณ 229,189,211 บาท ระยะเวลาทำการ 540 วัน ปลาย 2548 อยู่ระหว่างเตรียมเซ็นสัญญา

(4.10) โครงการก่อสร้างเพิ่มช่องจราจร สายเชียงใหม่-ลำพูน

(4.11) โครงการก่อสร้างเพิ่มช่องจราจรสายเชียงใหม่-เชียงราย

(4.12) โครงการก่อสร้างเพิ่มช่องจราจรสายเชียงใหม่-อำเภอฝาง-อำเภอแม่จัน

(4.13) โครงการก่อสร้างเพิ่มช่องจราจรสายอำเภอจอมทอง-อำเภอแม่สะเรียง

(4.14) โครงการถนนวงแหวนรอบนอกเชียงใหม่

(4.15) โครงการก่อสร้างทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง สายเชียงใหม่-เชียงราย

(4.16) โครงการก่อสร้างทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง สายเชียงใหม่-ลำปาง

(4.17) โครงการก่อสร้างทางหลวงสายเชียงใหม่-อำเภอสะเมิง ต.วัดจันทร์ อ.แม่แจ่ม-ตำบลห้วยปูลิง จ.แม่ฮ่องสอน งบประมาณ 238.42 ล้านบาท[48]

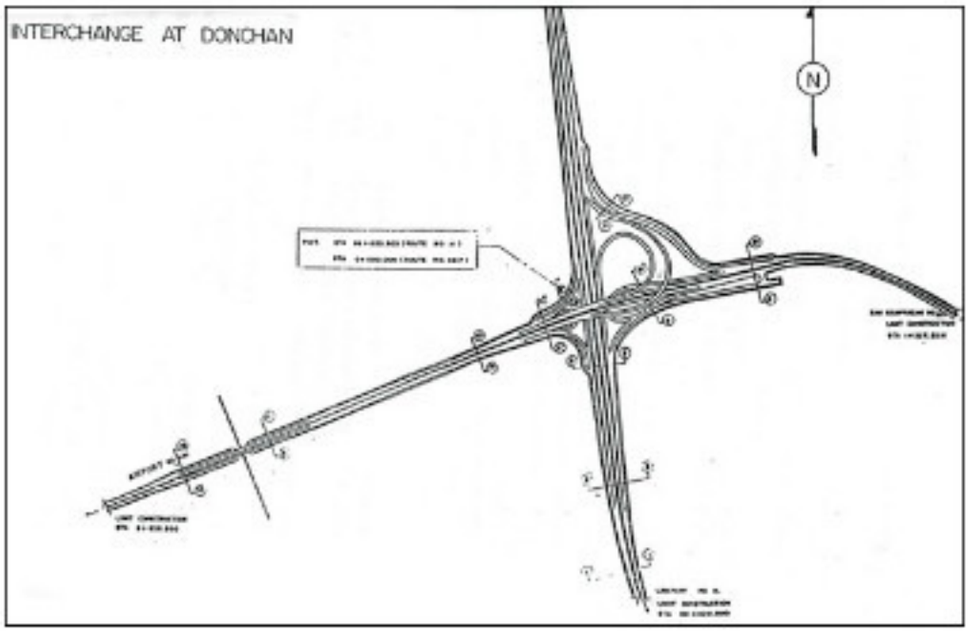

สะพานลอยตอนจั่น

(5) โครงการและงบประมาณตามยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน (กลุ่มล้านนา) โดยคณะรัฐมนตรีอนุมัติแล้ว ให้ของบกลางในวงเงิน 866.29 ล้านบาท

(1) ยุทธศาสตร์สร้างฐานเศรษฐกิจใหม่ที่มีศักยภาพและโอกาสการแข่งขันในระดับนานาชาติ

(5.1) โครงการพัฒนาบุคลากรด้าน ICT เพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ภาคเหนือตอนบน งบประมาณ ปี 2548-51 จำนวน 261.12 ล้านบาท

(5.2) โครงการผลิตบุคลากรทางด้านเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารระดับสูง งบประมาณ ปี 2548-51 จำนวน 147.24 ล้านบาท

(5.3) โครงการพัฒนาบุคลากรด้าน ICT เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว (E-Tourism) สำหรับภาคเหนือตอนบน งบประมาณ ปี 2548-51 จำนวน 31.86 ล้านบาท

(5.4) โครงการพัฒนาบุคลากรด้าน ICT เพื่อสนับสนุนการบริการงานอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมด้านหัตถอุตสาหกรรมสำหรับภาคเหนือตอนบน (E-Handicraft) งบประมาณ ปี 2548-51 จำนวน 29.46 ล้านบาท

(5.5) โครงการจัดการและกระจายความรู้ด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและหัตถอุตสาหกรรม (E-Learning) งบประมาณ ปี 2548-51 จำนวน 29.46 ล้านบาท

(5.6) โครงการพัฒนาบุคลากรเพื่อควบคุมคุณภาพการผลิตซอฟต์แวร์ (Software Quality Control) งบประมาณ ปี 2548-51 จำนวน 23.10 ล้านบาท

(5.7) โครงการศูนย์พัฒนาศักยภาพการบริการสปาเพื่อสุขภาพภาคเหนือตอน งบประมาณ ปี 2548-51 จำนวน 32.76 ล้านบาท

(5.8) โครงการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์สมุนไพรเสริมสุขภาพและผลิตภัณฑ์สำหรับสปา งบประมาณ ปี 2548-51 จำนวน 45 ล้านบาท

(2) ยุทธศาสตร์พัฒนาให้เป็นประตูการค้า การลงทุนและศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (GMS) และเอเชียใต้ (BIMSTEC)

(5.9) โครงการพัฒนาจังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางการขนส่งสินค้าทางบกและทางน้ำเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

(5.10) โครงการตั้งศูนย์การค้าและการลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้านอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง GMS และเอเชียใต้ (BIMSTEC)

(5.11) โครงการส่งเสริมเขตอุตสาหกรรมปลอดอากรเพื่อการส่งออก ในสนามบินเชียงราย

(5.12) โครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

(5.13) โครงการเชื่อมต่อเส้นทางรถไฟจากเด่นชัย-แม่สาย สำหรับขนส่งสินค้าต่อเนื่องไปยังประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง GMS

(5.14) โครงการตั้งศูนย์ขนส่งสินค้าทางน้ำของประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง GMS

(5.15) โครงการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการบินของภูมิภาค (Aviation Hub)

(5.16) โครงการส่งเสริมความสัมพันธ์เมืองพี่เมืองน้อง (Sister City) กับต่างประเทศงบประมาณทั้งโครงการ 16.70 ล้านบาท

(5.17) โครงการแลกเปลี่ยนสินค้าภายในประเทศและระหว่างประเทศโดยระบบหักบัญชี (Account Trade) งบประมาณทั้งโครงการ 4.78 ล้านบาท

(5.18) โครงการส่งเสริมการแสดงสินค้าภายในประเทศและต่างประเทศ งบประมาณทั้งโครงการ 16.18 ล้านบาท

(5.19) โครงการส่งเสริมและพัฒนาสถานประกอบการเข้าสู่มาตรฐานสากล งบประมาณทั้งโครงการ 1.89 ล้านบาท

(3) ยุทธศาสตร์สร้างความเข้มแข็งให้กับภาคเกษตรอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับฐานเศรษฐกิจเดิมได้อย่างยั่งยืน

(5.17) โครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การสกัด และแปรรูปสมุนไพร น้ำมันหอมระเหยเครือข่ายผู้ปลูกสมุนไพรภาคเหนือตอนบน

(5.18) โครงการลำไยปลอดภัยสู่ตลาดโลก

(5.19) โครงการพัฒนาข้าวหอมมะลิอินทรีย์สู่ตลาดโลก

(5.20) โครงการพัฒนาสมุนไพรล้านนาครบวงจร

(5.21) โครงการปลูกป่าเศรษฐกิจ (ยางพารา)

(5.22) โครงการจัดทำเกษตรดีที่เหมาะสม (Good Agricultural Practice) และการจัดการด้านสุขลักษณะในโรงงานแปรรูป (Good Manufacturing Practice)

(5.23) โครงการตั้งศูนย์เทคโนโลยีชีวภาพภาคเหนือตอนบน

(5.24) โครงการตั้งศูนย์ตรวจสอบและรับรองสินค้าเกษตรอินทรีย์

(5.25) โครงการศูนย์กลางไม้ตัดต่อ ไม้ประดับพืชเกษตร ที่แม่เหียะ งบประมาณ 300 ล้านบาท

(5.26) โครงการส่งเสริมเครือข่ายผู้ผลิตรายย่อยเซรามิก

ท่าอากาศยานเชียงราย

สะพานเชียงของ-สปป.ลาว

ท่าเรือด่านเชียงแสน

โครงการเชื่อมต่อทางรถไฟไปเชียงราย

(5.27) โครงการจัดทำฐานข้อมูลเพื่อการบริหารการพัฒนาการประเมินผลและการประชาสัมพันธ์คลัสเตอร์เมืองเซรามิก

(5.28) โครงการตั้งศูนย์ออกแบบและหน่วยรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์เซรามิก

(5.29) โครงการยกระดับงานเซรามิกให้เป็นงานในระดับชาติและนานาชาติ

(5.30) โครงการจัดตั้งศูนย์แสดงและจำหน่ายสินค้าเซรามิก

(5.31) โครงการพัฒนาหัตถอุตสาหกรรมล้านนาสู่ตลาดโลก (Craft Design Service Center)

(5.32) โครงการศูนย์ออกแบบสินค้าหัตถกรรมล้านนางบประมาณ ปี 2548-51 จำนวน 60.23 ล้านบาท

(5.33) โครงการตั้งสถาบันผ้าทอภาคเหนือตอนบน

(5.34) โครงการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันสินค้าหัตถกรรมล้านนา งบประมาณ ปี 2548-51 จำนวน 19.25 ล้านบาท

(5.35) โครงการสร้างแนวโน้มแฟชั่นรูปแบบสินค้าหัตถกรรมล้านนาสไตล์ งบประมาณ ปี 2548-51 จำนวน 34.8 ล้านบาท

(5.36) โครงการส่งเสริมกิจกรรมด้านการตลาด

(5.37) โครงการเชียงใหม่เมืองแห่งการแสดงสินค้าหัตถกรรม งบประมาณ 46.1 ล้านบาท

(5.38) โครงการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติในกลุ่มจังหวัด

(5.39) โครงการท่องเที่ยว OTOP

(5.40) โครงการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเชียงแสน เวียงกุมกาม และหริภุญไชย และผลักดันให้เป็นมรดกโลก

(5.41) โครงการศึกษาเมืองลำพูนสู่มรดกโลก งบประมาณ 3 ล้านบาท

(5.42) โครงการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศและวัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้าน

(5.43) โครงการตั้งห้องสมุดอีเล็คทรอนิกส์เพื่อการเรียนรู้และบริการประชาชน

(5.44) โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและกระบวนการประชาสังคม

(5.45) โครงการสถาบันล้านนาศึกษาเพื่อการพัฒนา

(5) ยุทธศาสตร์ดำรงความเป็นฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี

5.46 โครงการเร่งรัดระบบการบริหารจัดการลุ่มน้ำหลัก[49]

(6) งบประมาณแผ่นดินจากกระทรวงต่างๆ เช่น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในปีงบประมาณ มีโครงการพัฒนาในพื้นที่ลุ่มน้ำปิง จำนวน 1,296,890,000 บาท ทั้งหมดที่กล่าวถึงเป็นเพียงบางส่วนของงบประมาณแผ่นดินที่ถูกนำใช้ในพื้นที่เชียงใหม่ช่วงแผนพัฒนาฯฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2544-2549)

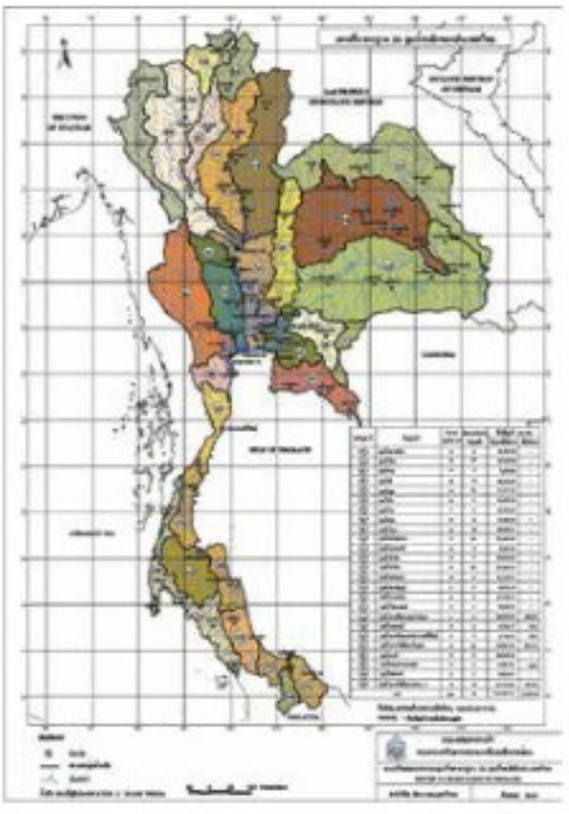

หลังรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 คนในสังคมไทยรวมทั้งในเชียงใหม่ถูกแบ่งเป็น 2 ขั้วความคิด รัฐบาลทุกชุดหลังรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 หลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2550 และหลังการเลือกตั้งทั่วไปเมื่ออาทิตย์ที่ 3 กรกฎาคม 2554 บริหารประเทศอย่างยากยิ่งต้องเผชิญกับความขัดแย้ง 2 ขั้วความคิด นำสู่การรัฐประหารอีกครั้งในวันที่ 22 พฤษภาคม 2557

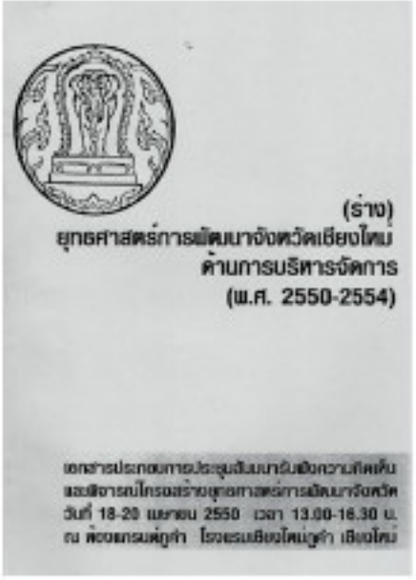

ตลอดเวลาดังกล่าว แม้การเมืองและเศรษฐกิจในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) และฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ตกอยู่ในภาวะวิกฤติ แต่กรณีเชียงใหม่เป็นบ้านเกิดนายกรัฐมนตรี จึงได้รับการพัฒนาตามโครงการต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เกือบทุกโครงการสำเร็จเป็นรูปธรรมเช่นขยายถนน สะพานลอย ทางลอดทุกจุดแยกตามโครงการ โครงการเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี โครงการสร้างอาคารศูนย์ประชุมและแสดงสินค้านานาชาติ โครงการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการบินของภูมิภาค (Aviation Hub) ฯลฯ[50]

สำนักงานพัฒนาพิงคนคร(องค์การมหาชน)

เพื่อให้การพัฒนาเมืองเชียงใหม่มีองค์กรมหาชนรองรับ สามารถบริหารจัดการโครงการพัฒนาที่เสร็จแล้วบางโครงการให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพเช่นการบริหารจัดการศูนย์ประชุมและแสดงสินค้านานาชาติฯ การบริหารจัดการพื้นที่เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี และการพัฒนาโครงข่ายการคมนาคม ฯลฯ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พศ. 2555-2559) รัฐบาลได้ออกพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานพัฒนาพิงคนคร(องค์การมหาชน) (สพค.) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ตั้งแต่วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2556 มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ 2 ข้อแรกดังนี้ (1) วางแผน พัฒนาและบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ที่พัก ศูนย์ประชุมและกิจการที่ต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาพื้นที่เชียงใหม่และพื้นที่ที่เชื่อมโยงหรือต่อเนื่องกับเขตพื้นที่เชียงใหม่ (2) พัฒนาโครงข่ายการคมนาคม การขนส่งและการสาธารณูปโภคในเชียงใหม่และพื้นที่ที่เชื่อมโยง มีคณะกรรมการประกอบด้วย (1) ประธาน แต่งตั้งโดยมติคณะรัฐมนตรี (2) กรรมการโดยตำแหน่ง 3 คนคือผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ (3) ตัวแทนภาคเอกชนในพื้นที่ 3 คน แต่งตั้งโดยมติคณะรัฐมนตรี (4) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกิน 3 คน มีผู้อำนวยการสำนักงานฯ เป็นกรรมการและเลขานุการ โดยมีรัฐมนตรีกำกับองค์กร[51]

ข. ชุมชนภาคธุรกิจเอกชน

จากการพัฒนาเมืองตามแผนพัฒนาฯตั้งแต่ฉบับที่ 1 ถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา) เห็นได้ชัดว่ากลุ่มที่ได้ประโยชน์จากการพัฒนาโดยตรงคือกลุ่มพ่อค้านักธุรกิจ ตัวเลขที่แสดงให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนในสังคมไทย เช่น ในปี พ.ศ. 2544 ร้อยละ 10 ของคนรวยกับร้อยละ 10 ของคนจนในสังคมไทยมีรายได้ต่างกันถึง 27.3 เท่า

1. ความมั่งคั่งในบริบททางการเมืองที่เอื้ออำนวย

จากฐานะเศรษฐกิจที่ดีขึ้นตามลำดับของคนรุ่นปู่รุ่นพ่อในช่วงร้อยปีที่ผ่านมาส่งให้คนรุ่นลูก รุ่นหลานเข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียนทั้งในประเทศและต่างประเทศ หลังจากสำเร็จการศึกษาระดับสูงส่วนหนึ่งได้กลับมาประกอบอาชีพธุรกิจในเชียงใหม่ โดยเฉพาะด้านการค้า การเงินการธนาคารและอุตสาหกรรมทำให้ส่วนใหญ่มีฐานะดียิ่งขึ้น

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 นอกจากการเมืองเปิดกว้างให้กลุ่มนักธุรกิจเข้าสู่สนามการเมืองในระบบเลือกตั้งจำนวนมากแทนการเป็นนายทุนพรรคอยู่เบื้องหลังโดยออกมาตั้งพรรคการเมืองเอง เช่นการตั้งพรรคชาติไทยของพลตรีประมาณ อดิเรกสาร (พ.ศ. 2456-2553) และเครือญาติ กลุ่มซอยราชครู การตั้งพรรคกิจสังคมของ ม.ร.ว คึกฤทธิ์ ปราโมช (พ.ศ. 2454-2538) การตั้งพรรคธรรมสังคมของนายทวิช กลิ่นประทุม (พ.ศ. 2473-2549) การตั้งพรรคสังคมชาตินิยม ของนายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ (พ.ศ. 2458-2542) ฯลฯ ล้วนเป็นการเล็งเห็นช่องทางเข้าสู่แหล่งทรัพยากรที่แจ่มชัดของพ่อค้านักธุรกิจที่มีประสบการณ์สูง

ดังนั้นเมื่อเข้าสู่อำนาจการบริหารบ้านเมืองก็เปิดตลาดทางเศรษฐกิจให้นักธุรกิจได้ตักตวงทรัพยากรง่ายยิ่งขึ้นดังเช่นการเปิดตลาดหลักทรัพย์ ในพ.ศ. 2518 ยุค ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี (มี.ค. 2518-เม.ย. 2519) จากนั้นมามีบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ภายใน ปีพ.ศ. 2522 มีถึง 91 แห่ง เป็นตลาดที่พ่อค้านักธุรกิจมืออาชีพได้กำไรจากการลงทุนจำนวนมาก แม้ในช่วงพลเอกเปรม ติณสูลานนท์เป็นนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2523-2531) ประสบวิกฤตทางเศรษฐกิจต้องนำประเทศไทยเข้ารับความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund) ครั้งแรก บรรดาพ่อค้านักธุรกิจใหญ่ก็ไม่กระทบกระเทือน สามารถนำเงินกำไรจากตลาดหุ้นและกิจการทางธุรกิจกว้านซื้อที่ดินทำเลทองทุกภูมิภาค

ครั้นรัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (พ.ศ. 2531-2534) ธุรกิจด้านอสังหาริมทรัพย์เฟื่องฟู บรรดานักธุรกิจที่กว้านซื้อที่ดินก่อนหน้าก็ได้กำไรยิ่งขึ้น และนำสู่การขยายกิจการทุกด้านมากขึ้นโดยเฉพาะธุรกิจด้านบริการ และการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์

แม้จะมีการรัฐประหารโดยคณะนายทหารที่เรียกตัวเองว่า “รสช.” ใน 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 และเกิดภาวะสงครามในอ่าวเปอร์เซีย พ.ศ. 2534 ก็ส่งกระทบต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยเพียงระยะสั้นเพราะ รสช. แต่งตั้งนักธุรกิจมืออาชีพคือนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรีช่วง รสช.ยึดอำนาจ (พ.ศ. 2534-2535) รัฐบาลของนายอานันท์ ปันยารชุน มีนโยบายเปิดเสรีแก่นักธุรกิจมากยิ่งขึ้นโดยดำเนินต่อเนื่องทั้งในรัฐบาลของนายอานันท์ครั้งที่ 1 (2534-ก่อนเหตุการณ์ “พฤษภาคม 2535”) และรัฐบาลของนายอานันท์ครั้งที่ 2 (หลังเหตุการณ์ “พฤษภาคม 2535”)

นโยบายเปิดเสรียุคนายอานันท์ ปันยารชุนได้รับการสานต่อด้วยนโยบายเปิดเสรีทางการเงินของพรรคประชาธิปัตย์ ยุคนายชวน หลีกภัยเป็นนายกรัฐมนตรีครั้งแรก (2536-2538) ซึ่งได้เปิดเสรีทางการเงิน (BIBF.) ทำให้นักธุรกิจชั้นนำสามารถกู้เงินต่างประเทศในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6-7 มาหากินกำไรจำนวนมากมายกับคนในประเทศไทย โดยครั้งนั้นภาคเอกชนได้ก่อหนี้ต่างประเทศจำนวนมากถึง 95.000 ล้านเหรียญใน พ.ศ. 2540

ครั้นฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศเริ่มปั่นป่วนใน พ.ศ. 2540 รัฐบาลของนายบรรหาร ศิลปอาชา (พ.ศ. 2538-2539) และรัฐบาลของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ (พ.ศ. 2539-2540) ก็ใช้เงินทุนสำรองเงินตราระหว่างประเทศออกมา “สวอป” จำนวน 23,400 ล้านเหรียญเพื่อรักษาค่าเงินบาท ใช้เงินกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินช่วยพยุงสถาบันการเงิน 2 ครั้งๆ ละ 500,000 ล้านบาทก่อนสั่งปิดสถาบันการเงิน 2 ครั้ง ครั้งแรก 16 แห่งครั้งที่สอง 42 แห่ง นับเป็นการสร้างประวัติศาสตร์แห่งการช่วยอุ้มชูภาคธุรกิจเอกชนครั้งใหญ่ที่สุดของประเทศ แม้ไม่ประสบผลสำเร็จ มีการปิดกิจการของภาคธุรกิจเอกชนจำนวนมากรวมทั้งการปิดและยุบรวมสถาบันการเงินของตระกูลที่เคยมั่งคั่ง แต่นักธุรกิจส่วนหนึ่งก็ยังคงดำรงความ"ร่ำรวย"โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้สัมปทานจากรัฐและสามารถเข้าถึงแหล่งทรัพยากรทางการเมืองโดยตรง ดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีในเวลาต่อมา กรณีเชียงใหม่ ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและเศรษฐกิจดังกล่าว มีพ่อค้านักธุรกิจในท้องถิ่นแบ่งเป็น 3 กลุ่มใหญ่คือ

(1) กลุ่มที่มีฐานตระกูลพ่อค้าดั้งเดิมที่สามารถครอบครองแหล่งทรัพยากรในเชียงใหม่มานานนับศตวรรษ เช่น ตระกูลนิมมานเหมินท์-ตระกูลชุติมา (เช่น บริษัทอนุสารสุนทร ศูนย์วัฒนธรรมเชียงใหม่) ตระกูลศักดาทร (เช่น บริษัทนิยมพานิช) ตระกูลเลียว (เช่น บริษัทธารา) ตระกูลวงศ์วรรณ (เช่น บริษัทเทพวงศ์) ตระกูลกิติบุตร-ตระกูลทิพยมณฑลซึ่งรวมเป็นเครือกิติทิพย์ (เช่น ศูนย์สรรพสินค้า เชียงอินน์พลาซ่า) ตระกูลวังวิวัฒน์ (เช่น บริษัทชาระมิงค์) ตระกูลตันตรานนท์ (เช่น ห้างสรรพสินค้าตันตราภัณฑ์) ตระกูลพนายงกูร (เช่นบริษัทไม้อบทวีพรรณ) ตระกูลไชยชาววงศ์ (เช่น กลุ่มเปรมประชา) ตระกูลชินวัตร (เช่น ห้าง ท.ชินวัตรไหมไทย) ตระกูลโอสถาพันธุ์ (เช่น โรงสีข้าวแสงไทย) ตระกูลจันทรปัญญา (เช่น โรงเรียนพาณิชยการเชียงใหม่)

ตระกูลศรีจันทร์ดร (มุสลิมเจ้าของที่ดินย่านถนนช้างคลาน) ตระกูลฟูอนันต์ (มุสลิมเจ้าของที่ดินย่านถนนช้างคลาน) ตระกูลสิงหเนตร (คริสต์เตียน เช่น โรงพยาบาลจินดา (พ.ศ. 2495-2542) ฯลฯ

(2) กลุ่มลูกหลานพ่อค้าที่รุ่นพ่อแม่อพยพมาอยู่เชียงใหม่ดั้งเดิมแต่ประสบความสำเร็จในการครอบครองแหล่งทรัพยากรในรุ่นลูก-หลาน เช่น (ก) บริษัทนิ่มซี่เส็งขนส่ง ประธานกรรมการบริษัทคืออุทัต สุวิทย์ศักดานนท์ เกิดที่เชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2491 เป็นบุตรนายบักจั๊ว แซ่นิ่ม และนางซุ่นกุ่ย แซ่ตั้งคนจีนโพ้นทะเลที่อพยพเข้าอยู่ในเชียงใหม่ประกอบกิจการร้านค้าของชำในตลาดวโรรส นายอุทัตเรียนจบมัธยมปีที่ 3 (ต่อมาเป็นดร.กิตติมศักดิ์) แต่ประสบความสำเร็จเป็นเจ้าของกิจการขนส่งของภาคธุรกิจเอกชนรายใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ

(ข) กลุ่มลูกหลานของซิ้มสุยไช้ (ซิ่มสุยไช้) พ่อค้าจีนแต้จีนเกิดเมืองไทย ขึ้นมาเชียงใหม่เมื่อทางรถไฟสายเหนือเปิดใช้ใน พ.ศ. 2464 ตั้งธุรกิจร้านค้าในตรอกเล่าโจ้วชื่อ "ร้านซิ้มสุยไช้" มีลูก 11 คน รุ่นลูกและรุ่นหลานประสบความสำเร็จทางธุรกิจและการเมืองสูงยิ่ง โดยทางการเมือง รุ่นลูก 2 คนได้ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเทศบาลนครเชียงใหม่ ลูกชายคนที่ 10 ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเทศบาลนครเชียงใหม่แล้วขึ้นเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ ลูกชายคนที่ 9 ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเทศบาลนครเชียงใหม่สืบแทนต่อมาเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ลูกชายคนที่ 5 เกือบได้รับการเลือกตั้งเป็น สว. หลานชายได้ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเทศบาลนครเชียงใหม่ หลานสาวดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลช้างเผือกแล้วได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่[52]

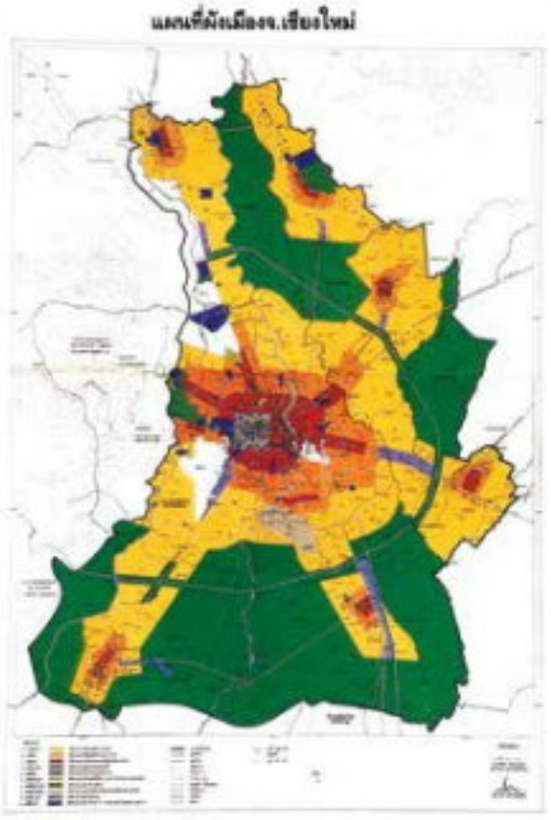

พ่อค้านักธุรกิจกลุ่มนี้ยังมีอีกหลายคนเช่น พิทักษ์ ปลื้มพิทักษ์กุล (เช่น บริษัทเชียงใหม่สยามทีวีจำกัด) ฯลฯ

(3) กลุ่มนักธุรกิจต่างถิ่นที่เข้ามาลงทุนในเชียงใหม่ เช่น วิบูลย์ โตวิวัฒน์ (พ.ศ. 2474-2550 เกิดที่สุพรรณบุรี) (เช่น โรงสีข้าวเชียงใหม่ไชยวิวัฒน์) คะแนน สุภา ลูกคนที่ 5 ของนางดอกจันทร์ และนายมอย สุภา เกิดที่เถิน) (เช่น บริษัทเชียงใหม่คอนสตรัคชั่น) ร.ท.สุชัย เก่งการค้า (เช่น ศูนย์สรรพสินค้า กาดสวนแก้ว) โชบุน ชิสิกึกกาว่า นักธุรกิจชาวญี่ปุ่น ร่วมกับเดช พล เชวงศักดิ์สงคราม เจ้าของกิจการปั๊มน้ำมันเอสโซ่ (เช่น บริษัทแกรนด์ไฟว์) ฯลฯ

ช่วงทศวรรษ 2530 ทุกกลุ่มได้เติบใหญ่ในทางเศรษฐกิจในเชียงใหม่ มีธุรกิจต่าง ๆ ขยายมากขึ้นตามลำดับ เช่นโรงแรมอาคารสูง ธุรกิจสนามกอล์ฟ ธุรกิจบ้านจัดสรร ธุรกิจที่ดินจัดสรรสวนเกษตร ธุรกิจขายสินค้าพื้นเมือง ธุรกิจทัวร์ ธุรกิจขนส่ง ฯลฯ โดยพ่อค้านักธุรกิจกลุ่มแรกได้เริ่มถ่ายทอดอำนาจในการบริหารกิจการให้คนรุ่นลูกรุ่นหลานที่สำเร็จการศึกษาระดับสูงเป็นผู้บริหารสืบแทนตามลำดับเช่นจุมพล ชุติมาและลูกทั้งสองที่สำเร็จปริญญาโทแล้ว (เช่น ศูนย์วัฒนธรรมเชียงใหม่) เจนจิรา ศักดาทร (เช่น กลุ่มนิยมพานิช) จักรริน วังวิวัฒน์ (เช่น โรงงานผลิตชา ผู้แทนจำหน่ายรถยนต์นิสสันเชียงใหม่) วรวัชร ตันตรานนท์ (กลุ่มตันตราภัณฑ์) พุทธ-วรรษ วิลัยหงษ์ (เช่น กลุ่มลานนาซัพพลาย) จุลทัศน์ กิติบุตร (ประธานกรรมการบริหารบริษัท กิติทิพย์ พร็อพเพอร์ตี้ จำกัด) (ต่อมาเป็นศิลปินแห่งชาติ) จีระพันธ์ กิติบุตร (ประธานกรรมการบริหารบริษัททิพย์กิติกรพร็อพเพอร์ตี้ จำกัด) สมมิทธิ์ ทิพยมณฑล (ประธานกรรมการบริหารบริษัทเรียงพันธ์จำกัด) เจนกิจ สวัสดิโอ (กรรมการบริหารบริษัท กิติทิพย์ดีเวลลอปเมนต์ จำกัด) ฯลฯ

บรรดาพ่อค้านักธุรกิจดังกล่าวมีการรวมกลุ่มสร้างความสัมพันธ์ในรูป "ชุมชน" หลายรูปแบบทั้งที่เป็นทางการเช่นหอการค้าจังหวัดเชียงใหม่ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ชมรมธนาคารฯลฯ และที่ไม่เป็นทางการ เช่น โรตารี สมาคมและกลุ่มต่าง ๆ ที่มีการนัดหมายพบกันประจำข่าวสารจึงรับรู้ร่วมกันรวดเร็ว

เมื่อครั้งเกิดภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ตั้งแต่ พ.ศ. 2540 แม้พ่อค้านักธุรกิจทุกกลุ่มได้รับผลกระทบเหมือนกันแต่พ่อค้านักธุรกิจกลุ่มแรกซึ่งครอบครองแหล่งทรัพยากรจำนวนมากสืบต่อมายาวนานก็ยังมั่นคง โดยเฉพาะทายาทของนายอากรเส็ง แซ่คู ทายาทรุ่นสามได้รับการเลือกตั้งทั่วไปเป็น สส.จังหวัดเชียงใหม่ 2 คน ทายาทรุ่นสี่ ลูกคนที่ 2 ของนายเลิศ ชินวัตร (พ.ศ. 2462-2540) อดีต สส.เชียงใหม่ 2512 และ 2518 เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองและดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี หลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2544 จนรัฐประหาร 2549 ต่อมาน้องเขย (สามีของลูกคนที่ 6 ของนายเลิศ) ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี หลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2550 และลูกคนที่ 10 ของนายเลิศ น้องสาวคนสุดท้องได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหลังการเลือกตั้งทั่วไป 2554 จนรัฐประหารอีกรอบใน 22 พ.ค. 2557 ช่วงนั้นน้องสาว (ลูกคนที่ 6 ของนายเลิศ) น้องชาย (ลูกคนที่ 7 ของนายเลิศ) และหลานสาว (ลูกสาวของลูกคนที่ 6) ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้ชุมชนภาคธุรกิจเอกชนในเชียงใหม่ที่มีสายสัมพันธ์เติบใหญ่

2. การสร้างประวัติศาสตร์บนพื้นที่ทางกายภาพ

กลุ่มพ่อค้านักธุรกิจชั้นนำทั้งในและนอกเชียงใหม่คือผู้รู้ข้อมูลข่าวสารของภาคราชการ รู้จุดอ่อนของการทำงานในภาคราชการ รู้ช่องว่างทางกฎหมายและรู้ทุกเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อ

กิจการของตนเอง ดังนั้นทุกเส้นทางที่ถนนตัดใหม่หรือขยายถนนกลุ่มพ่อค้านักธุรกิจล้วนรับทราบล่วงหน้าได้กว้านซื้อที่ริมถนนแปลงใหญ่ในราคาถูกเพื่อขายต่อและเพื่อพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่นำกำไรมหาศาล

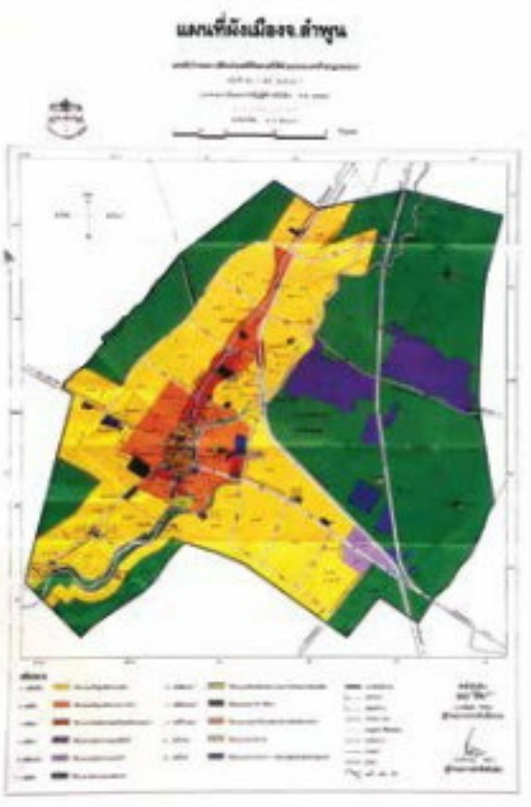

ทำเลทองทุกจุดของเชียงใหม่เช่นริมแม่น้ำปิง เชิงดอยสุเทพ เขตธุรกิจใจกลางเมืองย่านท่าแพ ถนนช้างคลาน ริมถนนวงแหวน ฯลฯ ล้วนถูกนักธุรกิจทั้งในและนอกเชียงใหม่กว้านซื้อเพื่อสร้างอาคารพาณิชย์ อาคารสูง บ้านจัดสรร ฯลฯ ตั้งแต่ก่อนราคาจะขึ้นสูงมากขึ้น[53]

สำหรับนักธุรกิจผู้มั่งคั่งแล้ว การทำให้ราคาที่ดินในเมืองยิ่งสูงขึ้นเท่าใดก็ยิ่งทำให้มีโอกาสซื้อได้ง่ายขึ้นเพราะบรรดาคนในชุมชนที่เป็นทำเลทองเช่นชุมชนย่านท่าแพ บ้านฮ่อม พึงพอใจกับราคาที่สูงนั้น การซื้อขายที่ดินย่านกลางเมืองจึงง่ายเมื่อมีเงินทุนมากพอ ส่งผลให้เกิดโครงการสร้างอาคารสูงตั้งแต่ 5 ชั้นขึ้นไปในเขตเมืองเชียงใหม่มีเพิ่มขึ้นตามลำดับ ช่วงก่อน พ.ศ. 2534 ก่อนมีกฎกระทรวงควบคุมการก่อสร้างอาคารสูง มีอาคารสูงแล้ว 24 โครงการ ช่วง 2534-2535 ซึ่งมีวิกฤตทางการเมืองและสงครามอ่าวเปอร์เซียครั้งที่ 1 มีโครงการสร้างอาคารสูงในเชียงใหม่ 16 โครงการ ความสูงระดับ 20-28 ชั้น ภายในปี พ.ศ. 2544 มีอาคารสูงถึง 199 โครงการ[54]

แม้บางพื้นที่จะมีกฎหมายควบคุมความสูงของอาคารเพราะใกล้วัดใกล้โรงเรียนใกล้แนวคูเมืองแต่ด้วยมีช่องว่างของกฎหมาย คือกำหนดพื้นที่ภายในเขตคูเมือง ดังนั้นด้านนอกคูเมืองจึงสร้างอาคารที่สูงได้ โดยมีค่าธรรมเนียมในการต่ออายุใบอนุญาตเพียงปีละ 20 บาท ดังนั้นในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ พ.ศ. 2540 จึงมีการทิ้งงานก่อสร้างทิ้งเครื่องมือหนักค้างไว้บนอาคารเป็นเวลาหลายปี สร้างความวิตกแก่โรงเรียนและวัดที่อยู่ข้างเคียง มาสร้างต่อจนสำเร็จใน พ.ศ. 2544 คือกรณีอาคารสูงโรงแรม RYDGES ที่ประตูท่าแพ ซึ่งเจ้าของโครงการคือนักธุรกิจตระกูลตันเจริญบิดานักการเมืองมาจากบ้านหนองปลากระดี่ ตำบลเกาะขนุน จังหวัดฉะเชิงเทรา ครั้นสร้างอาคารสูงเสร็จก็ขายให้นักการเมืองระดับรองนายกรัฐมนตรี ดังนั้นคนในภาคราชการที่เกี่ยวข้องจึงต่างมีคำอธิบายตามตัวบทกฎหมายที่ไม่สามารถเอาผิดใด ๆ ได้

พ่อค้านักธุรกิจบางคนมีกิจการรับเหมาและมีสายสัมพันธ์แนบแน่นกับนักการเมือง จึงได้รับข้อมูลข่าวสารการก่อสร้างถนน สร้างสะพานลอย ฯลฯ ทำให้เป็นบริษัทรับเหมาที่ได้รับงานใหญ่เสมอแม้พื้นที่งานจะซ้ำซ้อนกัน เช่น กรณีขยายถนนเชียงใหม่-หางดงเป็น 6 เลนช่วง 19 ตุลาคม

2541-5 มกราคม 2544 ด้วยงบประมาณ 436,828,315 บาท ยังไม่ทันเสร็จสิ้นโครงการในวันที่ 17 มิถุนายน 2543 ก็มีโครงการใหม่ซ้อนทับบนพื้นที่ฯ กำลังทำงานคือการสร้างสะพานลอยไปสนามบิน 1.175 กิโลเมตรด้วยงบ 236,098,545 บาทสัญญาตั้งแต่ 17 มิถุนายน2543-8 ธันวาคม 2544 ต่อมามีโครงการสร้างอุโมงค์ที่จุดเชื่อมบนถนน ฌ.3 เริ่มดำเนินการแล้วตั้งแต่กรกฎาคม 2545 ด้วยงบประมาณ 94,498,000 บาท[55] และทุกจุดเชื่อมเสร็จเรียบร้อยตามแผนในเวลาต่อมา

สิ่งก่อสร้างดังกล่าว เช่นอาคารพาณิชย์ที่บดบังวัดวาอาราม อาคารสูงที่บดบังภูมิทัศน์ของเมือง ฯลฯ ล้วนเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ไม่เป็นลายลักษณ์ที่ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากหน่วยงานของภาคราชการที่ได้รับสิทธิพิเศษในการก่อสร้างโดยไม่ต้องเสนอแบบอาคารต่อหน่วยงานที่ควบคุม เช่นโครงการสร้างสำนักงานเทศบาลนครเชียงใหม่เป็นอาคารสูง 12 ชั้นบริเวณริมแม่น้ำปิง ด้วยงบประมาณ 213 ล้านบาท[56] และ สร้างอาคารสูง 8 ชั้น สูง 23 เมตร บนพื้นที่ริมแม่น้ำปิงด้วยมูลค่า 70 ล้านบาทเพื่อเป็นตลาดสดและที่จอดรถ[57] แต่ส่วนหนึ่งก็เกิดจากกลุ่มพ่อค้านักธุรกิจที่สามารถใช้ช่องว่างของกฎหมาย

สาเหตุหนึ่งนอกเหนือจากเรื่องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแล้วคือบรรดาพ่อค้านักธุรกิจทั้งที่เชื่อมโยงกับนักการเมืองและผู้อาสาเป็นนักการเมืองต่างมีความเชื่อมั่นว่าอำนาจเงินตราอยู่เหนือธรรมชาติ และการรุกล้ำธรรมชาติจะสามารถทำกำไรได้มากกว่า เช่นเมื่อสร้างอาคารสูงจะสามารถมองเห็นวิวดอยสุเทพได้ชัดเจนมากกว่า ซึ่งบรรดาลูกค้าที่มีเงินต่างก็พอใจที่จะได้ชมวิวดอยสุเทพที่ชัดเจน โดยไม่คิดว่าวิวดอยสุเทพเป็นสมบัติสาธารณะอย่างหนึ่งของเมืองที่คนในเชียงใหม่ทุกระดับสามารถ “เข้าถึง” คือมองเห็นทุกมุมมอง ครั้นมีอาคารสูงขึ้นรุกพื้นที่สาธารณะซึ่งนักผังเมืองอาวุโสเรียกว่า “เป็นการก่ออาชญากรรมทางตั้ง” (Vertical Crime) กระทบต่อคนจำนวนมากในเมืองและภาพลักษณ์ของเมือง[58] ดังนั้นการต่อต้านเรื่องสร้างอาคารสูงหรือสิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่ในเชียงใหม่จึงเกิดขึ้นเป็นระยะตลอดมาด้วยฐานความคิดที่จะปกป้องสมบัติสาธารณะของเมือง

3. การสร้างประวัติศาสตร์ด้วยการเชื่อมโยงเชียงใหม่กับแหล่งธุรกิจระดับชาติและนานาชาติ

*นางอุดมณ์-นายบวร ชุติมา และนายจุมพล ชุติมา (ที่มา: **ที่ระลึกงานฌาปนกิจศพ นายบวร ชุติมา**, 2553)*

*ศ.อัน นิมมานเหมินท์ (ที่มา: **อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ศ.อัน นิมมานเหมินท์**, 2540)*

พ่อค้านักธุรกิจรุ่นลูกรุ่นหลานต่างมีการศึกษาระดับสูงส่วนใหญ่ผ่านการศึกษาจากต่างประเทศ เช่นในรุ่นลูกคือไกรศรี นิมมานเหมินท์ (พ.ศ. 2455-2535) สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีด้านเศรษฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยเพ็นซิลวาเนีย ปริญญาโทด้านบริหารธุรกิจจากมหาวิทยาลัยฮาวาร์ด อัน นิมมานเหมินท์ (พ.ศ. 2460-2540) ศึกษาด้านสถาปัตยกรรมและผังเมือง ที่ Henry Thornton School, London (พ.ศ. 2480-2481) School of Architecture Liverpool University (พศ.2481-2483) Cornell University และ Graduate School of Design, Harvard University บวร ชุติมา (พ.ศ. 2462-2553) สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีด้านการเงินการบัญชีจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปริญญาโทด้านบริหารธุรกิจจากมหาวิทยาลัยเท็มเปิ้ล เมืองฟิลาเดลเฟีย รัฐเพนซิลวาเนีย สหรัฐอเมริกา พิจิตร เลาหสงคราม แห่งกลุ่มเปรมประชาสำเร็จการศึกษาด้านบริหารธุรกิจ จากมหาวิทยาลัยในประเทศฟิลิปปินส์ ประวิทย์ อัครชิโนเรศ สำเร็จปริญญาโทด้านเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยโคโลราโด สหรัฐอเมริกา นิตย์ วังวิวัฒน์ สำเร็จปริญญาโทด้านวิศวกรรมไฟฟ้า มหาวิทยาลัยเท็กซัส สหรัฐอเมริกา ฯลฯ ในรุ่นหลานคือรุ่นลูกๆ ของคนเหล่านี้ล้วนถูกส่งไปเรียนต่างประเทศ หรือให้มีประสบการณ์ในต่างประเทศ บางคนจึงมีครอบครัวเป็นชาวต่างประเทศ

พ่อค้านักธุรกิจในเชียงใหม่ที่มีประสบการณ์ดังกล่าวส่วนหนึ่งได้สร้างประวัติศาสตร์ด้วยการเชื่อมโยงพ่อค้านักธุรกิจระดับชาติและต่างชาติมาลงทุนในเชียงใหม่ เช่น กลุ่มวังวิวัฒน์ ร่วมหุ้นกับชาวฝรั่งเศสทำโรงงานเครื่องประดับ กลุ่มทัศนาภรณ์ร่วมทุนกับกลุ่มทุนในกรุงเทพตั้งโรงแรมดิเอมเพรส กลุ่มตันตราภัณฑ์ร่วมทุนกับซี พี ตั้งมินิสโตร์ เซเว่น อีเลฟเว่น และร่วมกับกลุ่มตระกูลไรวา ตั้งร้านอาหารเอสแอนด์พี กลุ่มตระกูลเลียวร่วมทุนกับบริษัทในออสเตรเลียเพื่อประกอบกิจการค้าสินแร่ และร่วมกับบริษัทในญี่ปุ่นทำการค้าส่งออกดอกไม้ชุบทอง กลุ่มแกรนด์ไฟว์ของเดชพล เชวงศักดิ์สงครามนักธุรกิจปั๊มน้ำมันร่วมทุนกับนักธุรกิจในเชียงใหม่และกรุงเทพฯ การร่วมทุนกันจัดตั้งบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ฯลฯ

ยิ่งในระยะตั้งแต่ พ.ศ. 2540 ได้เกิดกระแสการครอบครองตลาดค้าปลีกของห้างสรรพสินค้าใหญ่ เช่น ห้างโลตัส (เปิด14 พ.ย. 2540) ห้างคาร์ฟู (เปิด 21 พ.ย. 2540 ต่อมาเปลี่ยน

เป็น บิ๊กซีเอ็กซ์ตร้า) ห้างโอชอง (เปิด 28 พ.ย. 2540 ถึง ก.ค. 2544 เปลี่ยนเป็น บิ๊กซี) ฯลฯ และการครอบครองตลาดด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และการสื่อสารมีสูงยิ่ง พ่อค้านักธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เช่น AIS DTAC ล้วนมั่งคั่งอย่างมั่นคงยิ่งขึ้น วิถีชีวิตของคนในเชียงใหม่ส่วนหนึ่งเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

4. การสร้างประวัติศาสตร์ด้วยการเข้าร่วมวางแผนพัฒนาเมือง

ภาคธุรกิจเอกชนส่วนหนึ่งได้ตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเมืองเชียงใหม่ได้พยายามมีส่วนร่วมในการแก้ไข และร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาเมือง เช่น ครั้งสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี พ.ศ. 2539 อนุกรรมการฝ่ายภาคเอกชนประกอบด้วยหอการค้าจังหวัดเชียงใหม่ สภาอุตสาหกรรม ชมรมธนาคาร สำนักงานส่งเสริมการลงทุนภาคเหนือร่วมกับหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์และสยามโพสต์จัดสัมมนาเรื่อง**เชียงใหม่ 700 ปี : Vition into Action** เมื่อ 5 เมษายน 2538

ตั้งแต่ พ.ศ. 2544 เป็นต้นมาภาคธุรกิจเอกชนในเชียงใหม่ต่างยินดีที่มีโครงการของภาคราชการมากมาย เพื่อการพัฒนาบ้านเกิดของนายกรัฐมนตรี ล้วนเป็นประโยชน์ต่อภาคธุรกิจเอกชน เช่นโครงการศูนย์ประชุมและแสดงสินค้านานาชาติ (งบประมาณ 1,750 ล้านบาท) โครงการก่อสร้างศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาและกระจายสินค้าเอสเอ็มอี ภาคเหนือ (งบประมาณ 1,200 ล้านบาท) โครงการปรับภูมิทัศน์เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนถนนสายวัฒนธรรมเชียงใหม่-สันกำแพงบ้านเกิดของนายกรัฐมนตรี ระยะทาง 16 กิโลเมตร (งบประมาณ 210 ล้านบาท) ฯลฯ รวมทั้งการพัฒนาสนามบินเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการบิน (Aviation Hub)[59] ทำให้การสร้างประวัติศาสตร์ของภาคการเมือง ภาคราชการกับภาคธุรกิจเอกชนดำเนินไปอย่างแนบแน่นสืบมา

ค. ชุมชนภาคประชาชน

เชียงใหม่เป็นเมืองที่มั่งคั่งด้วยทุนทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเป็นเมืองที่คนมีการศึกษามีจิตสำนึกพร้อมเพื่อการปกป้องสิ่งดีงามของบ้านเมือง มีวิสัยทัศน์เข้าใจความเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคม มีจิตสาธารณะ พร้อมทำงานเพื่อส่วนรวม ฯลฯ ดังนั้นตลอดช่วงแห่งการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 1 เป็นต้นมา เมื่อมีโครงการพัฒนาฯ ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งดีงามของเชียงใหม่ คนในเชียงใหม่ได้ก่อตัวเป็นชุมชนในนามภาคประชาชนเพื่อเสนอปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับโครงการพัฒนานั้น ๆ พร้อมเสนอทางออกให้กับรัฐหรือเอกชนเจ้าของโครงการพิจารณาทบทวน ดังตัวอย่างกรณีต่อไปนี้

1. โครงการสร้างกระเช้าลอยฟ้าขึ้นดอยสุเทพ

โครงการนี้มีต่อเนื่องหลายระลอก ครั้งแรกเริ่มโดยกองไฟฟ้าภูมิภาค กรมโยธาเทศบาล กระทรวงมหาดไทย เมื่อ พ.ศ. 2508 ร่วมกับจังหวัดเชียงใหม่ติดต่อบริษัทจากประเทศญี่ปุ่น

มาสำรวจและติดตั้งกระเช้าลอยฟ้าขึ้นดอยสุเทพด้วยงบประมาณ 6,784,000 บาท

ครั้งที่สองเริ่มโดยเทศบาลนครเชียงใหม่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ร่วมกับองค์การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เมื่อ พ.ศ. 2511-2513 โดยติดต่อบริษัทจากประเทศเยอรมัน 2 บริษัทคือบริษัทคริสเตียนนิเรนิสัน และบริษัทครอกเนอร์ มาสำรวจเส้นทางใช้งบประมาณ 9 ล้านบาท

(ที่มา: www.web-pra.com)

ครั้งที่สาม เริ่มโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยบรรจุโครงการสร้างกระเช้าลอยฟ้าขึ้นดอยสุเทพในแผนพัฒนาฯฉบับที่ 5 ตามข้อเสนอของบริษัทที่ปรึกษาคือบริษัทท่องเที่ยวพัฒนา จำกัด ซึ่งมีบริษัทโฟร์เอสจำกัดเป็นสถาปนิกที่ปรึกษา เพื่อเตรียมการรับปีแห่งการท่องเที่ยว ใน พ.ศ.2530 และครั้งที่สี่ เริ่มโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ในทศวรรษ 2540

ดร.ศิริชัย มฤมิตรเรขการ (พ.ศ. 2471-2547) (ภาพโดย: สมโชติ อ่องสกุล)

การคัดค้าน 2 ระลอกแรกเป็นบทบาทของชาวบ้านในเชียงใหม่นำโดยคณะสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะพระโพธิรังสี อดีตเจ้าอาวาสวัดพันตอง (พ.ศ. 2461-2545) ซึ่งทุกคนมีความผูกพันกับการรักษาดอยสุเทพในฐานะสมบัติชุมชน นำไปสู่การสั่งให้ยุติโครงการ ส่วนการคัดค้านครั้งที่สาม มีอาจารย์-นักวิชาการเป็นแกนนำจัดตั้ง**ชมรมเพื่อเชียงใหม่** รณรงค์อย่างกว้างขวางช่วง พ.ศ. 2528-2529 โดยได้รับการสนับสนุนจากคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ มีพระโพธิรังสี อดีตเจ้าอาวาสวัดพันตอง (พ.ศ. 2461-2545) เป็นหลักเหมือนเดิม มีการทำงานวิจัยสำรวจพื้นที่ดอยสุเทพเพื่อนำข้อมูลชี้แจงต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีการนำข้อมูลการศึกษาดอยสุเทพของนักวิทยาศาสตร์ที่เฝ้าสังเกตการณ์มานานปีมาอธิบายประกอบ ถือเป็นการปฏิบัติการที่อยู่บนฐานงานวิชาการและเป็นการรวมพลังของชนชั้นกลางในเชียงใหม่และบางส่วนในกรุงเทพ เช่น สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ประกอบกับสถานการณ์ที่ภูเก็ตขณะนั้นรุนแรงถึงขั้นเผาโรงงานถลุงแร่แทนทาลั่ม ในวันที่ 23 มิถุนายน 2529 นายชัยยา พูนศิริวงศ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2523-2530) จึงสั่งให้ระงับโครงการในวันที่ 1 กรกฎาคม 2529[60]

การต่อต้านโครงการสร้างกระเช้าลอยฟ้าขึ้นดอยสุเทพเมื่อ พ.ศ. 2528 ทำให้ชื่อของ "ชมรมเพื่อเชียงใหม่" ซึ่งเป็นชุมชนหนึ่งของภาคประชาชนในเชียงใหม่เป็นที่รู้จักกว้างขวาง ใน

เวลาต่อมากลายเป็นองค์กรหนึ่งของภาคประชาชนที่ภาคราชการขอส่งให้ตัวแทนเข้าประชุมในงานพัฒนาเมืองของภาคราชการตลอดช่วงทศวรรษ 2530-2540

2. โครงการขยายถนนซุปเปอร์ไฮเวย์หน้าวัดเจ็ดยอด

หลังจากการตัดถนนซุปเปอร์ไฮเวย์สายลำปาง-เชียงใหม่ใน พ.ศ. 2508-2510 ได้ผ่าวัดเจ็ดยอด วัดช่วงสิงห์และหลายวัดตลอดเส้นทางที่ผ่านไปรอบแรกแล้ว ใน พ.ศ. 2535 กระทรวงคมนาคมมีแผนขยายถนนเป็นสี่ช่องทางเพื่อรับกีฬาซีเกมส์โดยเข้าประชิดโบราณสถานวัดเจ็ดยอด โดยเว้นระยะห่างจากเดิมกำหนดห่าง 4 เมตรเป็นห่าง 7.35 เมตร ภาคประชาชนในเชียงใหม่ประกอบด้วยอาจารย์นักวิชาการจำนวนหนึ่งได้ร่วมกับพระสงฆ์ชาวบ้านชุมชนเจ็ดยอดและชนชั้นกลางในเมืองขอให้กรมทางหลวง กระทรวงคมนาคมพิจารณาปรับแนวถนนที่ขยาย ในที่สุดกรมทางหลวงยอมปรับแนวให้แนวขยายถนนห่างจากโบราณสถานวัดเจ็ดยอด 17 เมตร[61] การก่อกระแสคัดค้านครั้งนั้นทำให้รักษาพื้นที่โบราณสถานหน้าวัดเจ็ดยอดได้สำเร็จ

กรณีที่สืบเนื่องกันคือเมื่อการขยายถนนซุปเปอร์ไฮเวย์ไปถึงบริเวณอุโบสถเก่าวัดช่วงสิงห์ที่ถูกผาติกรรมไปตั้งแต่ พ.ศ. 2508 จึงได้มีการเจรจาผ่านกรมศิลปากรให้กรมทางหลวงปรับแบบถนน ในที่สุดตกลงให้ยกอุโบสถเก่าวัดช่วงสิงห์ขึ้นไว้บนเกาะกลางถนน และต่อมาเมื่อมีโครงการทางลอดก็เว้นอุโบสถเก่าวัดช่วงสิงห์ไว้ ทำให้ได้ทั้งร่อยรอยวัดร้างบนแนวถนน ได้ถนนและทางลอดตามแผน[62]

การประชุมร่วมกันระหว่างผู้แทนกรมทางหลวง กับคณะนักวิชาการที่เสนอให้กรมทางหลวงทบทวนแนวการขยายถนนหน้าวัดเจ็ดยอด ณ สำนักงานกรมทางหลวงเชียงใหม่ (นักวิชาการในภาพที่เห็นหน้า ได้แก่ ดร.ม.ร.ว.รุจยา อาภากร, รศ.สุจิตร พิตรากูล, อ.ศิริชัย นฤมิตรเรขการ (พ.ศ. 2471-2547), ศ.สรัสวดี, ศ.ดร.นันทวรรณ ภู่สว่าง) (ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

ช่วงคัดค้านการขยายถนนหน้าวัดเจ็ดยอด พ.ศ. 2535

ป้ายของกรมทางหลวงยอมทบทวนแนวขยายถนนหน้าวัดเจ็ดยอด พ.ศ. 2536

อุโบสถวัดช่วงสิงห์ (เก่า) และศิลาจารึก

3. กรณีวัดโลกโมฬี

วัดโลกโมฬีเป็นวัดในสมัยราชวงศ์มังราย มีเจดีย์เป็นที่บรรจุอัฐิพระญาเกสกษัตริย์ราชวงศ์มังราย (2068-2081/2086-2088) เมื่อสมัยพระไชยเชษฐาแห่งกรุงศรีอยุธยายกทัพตีเชียงใหม่ มหาเทวีจิระประภากษัตริย์แห่งล้านนา (2088-2089) ได้เชิญพระไชยเชษฐาไปร่วมทำบุญ ณ วัดแห่งนี้

เจดีย์วัดโลกโมฬี

สมัยต่อมาวัดแห่งนี้ร้างที่ดินอยู่ในความดูแลของสำนักงานศาสนสมบัติ กรมการศาสนา มีโฉนด 2 ใบ ใบแรกกรมการศาสนาได้เช่าเป็นสถานบริการน้ำมันไป ใบที่สองเดิมเป็นที่ตั้งสำนักงานปศุสัตว์เชียงใหม่ ปีพ.ศ. 2541 สำนักงานปศุสัตว์เชียงใหม่ย้ายสำนักงานออกไปทำให้พื้นที่ว่างลง กรมการศาสนาได้อนุมัติให้เอกชนคือบริษัทศรีสิชฌ์เจ้าของกิจการปั๊มน้ำมันเช่าพื้นที่เพิ่มต่อไปเป็นเวลา 30 ปี ผู้เขียนซึ่งได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องได้เสนอให้กรมการศาสนาทบทวน โดยเห็นว่าควรนำใช้เพื่อกิจการสาธารณะมากกว่าให้เอกชนเช่าเป็นเวลา 30 ปี คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่และภาคประชาชนเห็นชอบด้วยช่วยทักท้วงจนได้ผล กรมการศาสนาต้องยุติการให้เอกชนเช่า และมอบพื้นที่วัดให้คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ฟื้นวัดโลกโมฬี[63] กรณีนี้ทำให้เมืองได้สมบัติของชุมชนกลับคืนมา

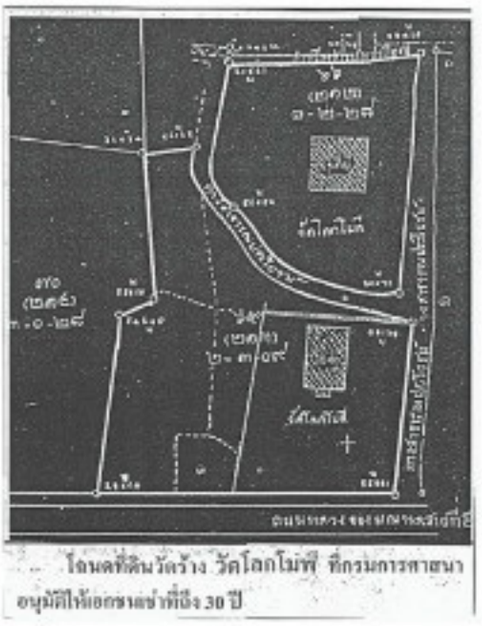

โฉนดที่ดินวัดร้าง วัดโลกโมฬี ที่กรมการศาสนาอนุมัติให้เอกชนเช่าที่นึง 30 ปี

(ขอบคุณเจ้าหน้าที่ผู้มอบเอกสารชุดนี้ให้เมื่อครั้งเรียนป.โท)

4. การสร้างภาพเมืองเชียงใหม่ให้ปลอดมลพิษทางอากาศ

เชียงใหม่ตั้งอยู่ในแอ่งกะทะที่เรียกว่าแอ่งเชียงใหม่-ลำพูน มีปัญหาเรื่องการระบายอากาศออกยากและล่าช้า การไหลของลมก็ไม่สะดวกต้องไหลวนในแอ่งนานกว่าที่ควรจะเป็น ขณะเดียวกันในระยะ 2 ทศวรรษที่ผ่านมาเชียงใหม่ได้มีควันเสียจากยานพาหนะเพิ่มขึ้น ควันเสียจากโรงงานและสถานประกอบการเพิ่มขึ้น ควันจากการเผาป่าเผาหญ้าเผาขยะ ฯลฯ เพิ่มขึ้น ต้นไม้ใหญ่ที่จะดูดซับอากาศเสียในเขตเมืองมีน้อยลง จากการวิจัยพบว่าบางจุดของเมืองเชียงใหม่มีฝุ่นละเอียดที่มีค่าสูง

มลพิษทางอากาศปกคลุมเมืองเชียงใหม่

กว่ามาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับสากลถึง 4 เท่า อนุภาคเหล่านี้สามารถเดินทางเข้าถึงปอดชั้นในสุดของมนุษย์ได้โดยง่าย[64] จึงมีความพยายามจากหลายฝ่ายเพื่อลดมลพิษทางอากาศในเมืองเชียงใหม่ เช่นมีการรณรงค์ให้ใช้จักรยานวันอาทิตย์ มีโครงการปิดถนนคนเดินที่ถนนท่าแพ ฯลฯ และมีโครงการใหญ่คือโครงการปฏิบัติการด้านสุขภาพและการจัดการคุณภาพอากาศภายใต้โครงการเอเชีย-เอิร์บ โดยมหาวิทยาลัยมิดเดิลเซ็ก กรุงลอนดอน ร่วมมือกับคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 10 เชียงใหม่ และองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีพิธีลงนามบันทึกความเข้าใจโครงการเมื่อ 12 มีนาคม 2545 โดยมีงบประมาณจากโครงการนี้ช่วยเหลือ 8 ล้านบาท องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่สมทบอีกร้อยละ 35 รวมเป็นเงินประมาณ 10 ล้าน พยายามสร้างเครือข่ายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการมลพิษทางอากาศในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดใกล้เคียงให้ได้[65] เป็นความพยายามร่วมกันของทุกภาคส่วนเพื่อสร้างภาพเมืองเชียงใหม่ให้ปลอดมลพิษทางอากาศที่ยังต้องดำเนินต่อไป

5. โฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา

นับแต่ปี พ.ศ. 2540 ภาคประชาชนที่เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนในเชียงใหม่ได้เป็นแกนนำในการจัดงานสืบสานล้านนา นำพ่อครูแม่ครูผู้รู้ในท้องถิ่นมาร่วมแสดงฝีมือให้เป็นที่ปรากฏ มีผู้สนใจขอรับการถ่ายทอดความรู้จำนวนหนึ่ง ในปี พ.ศ. 2543 องค์การพัฒนาเอกชนในเชียงใหม่จึงได้เปิดดำเนินการให้มีการเรียนการสอนในรูปโรงเรียนเรียกเป็นภาษาพูดว่า"โฮงเฮียน"สืบสานภูมิปัญญาล้านนา มีการรวบรวมพ่อครูแม่ครูจากชุมชนต่าง ๆ มาสอนความรู้ต่าง ๆ ดังนี้ (1) ภาษาล้านนา (2) การขับซอ (3) การทำโคมและตัดตุง (4) การทำอาหารพื้นเมือง (5) การทอผ้าพื้นเมือง (6) การจักสาน (7) การทำซึง (8) งานปั้นล้านนา (9) งานแกะสลักล้านนา (10) วาดรูปล้านนา (11) ฟ้อนพื้นเมือง (12) ดนตรีพื้นเมือง (13) ฟ้อนดาบ (14) กลองสะบัดชัย (15) การทำกระดาษสา (16) การถักข้าว (17) หมอเมือง (18) ตีมีด (19) ของเล่นพื้นบ้าน (20) เกษตรพื้นบ้าน (21) ภูมิปัญญาการอนุรักษ์ป่า โดยแต่ละวิชาใช้เวลาเรียนประมาณ 30-40 ชั่วโมง ผู้เรียนต้องจ่ายค่าไหว้ครู เรียนสำเร็จจะได้รับวุฒิบัตร

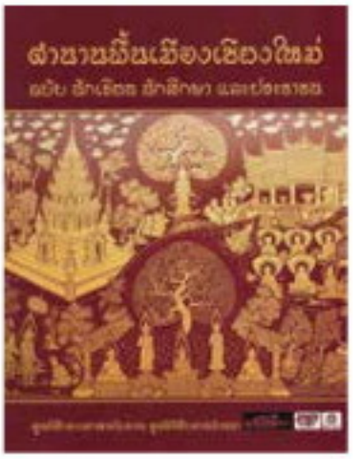

นอกจากนั้นโฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนาได้พยายามเชื่อมโยงกับโรงเรียนในระบบเพื่อให้เด็กนักเรียนชั้นประถม และมัธยมได้เรียนรู้ในโอกาสออกค่าย เช่นค่ายผู้นำเยาวชนสืบสานวัฒนธรรม การจัดอบรมหลักสูตรท้องถิ่นให้กับครู[66] ต่อมาได้จัดตั้งเป็นมูลนิธิสืบสานล้านนาในพ.ศ. 2559 โอกาสเชียงใหม่ครบ 60 รอบนักษัตรศูนย์ศึกษาเอกสารโบราณ มูลนิธิสืบสานล้านนาได้จัดทำหนังสือตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ฉบับนักเรียน นักศึกษาและประชาชน

วันสถาปนาเมืองเชียงใหม่ตามจารึกวัดเชียงมั่น "ศักราช 658 ปีระวายสัน เดือนวิสาขะ ออก 8 ค่ำ วัน 5 ไทย เมิงเปล้า" ตามปฏิทินจุลเกี่ยน (ตุรียคติ) ตรงกับวันพฤหัสบดีที่ 12 เมษายน พ.ศ.1839 ทางราชการจัดงานสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี ตามปฏิทินจันทรคติ วันขึ้น 8 ค่ำเดือนวิสาขะ ตรงกับวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2539 สภาเวียงพิงค์จึงได้งานสมโภชเชียงใหม่ 700 ปีภาคประชาชน เวลาเช้า 04.00 น. ขบวนแห่เข้าเมืองทางประตูช้างเผือก ขึ้นท้าวทั้งสี่ที่แจ่งศรีภูมิ ปลูกต้น "ดักเยือด" และเปิดป้ายงานสมโภชเชียงใหม่ 700 ปีที่บริเวณจุดเริ่มต้นสร้างกำแพงเมืองที่แจ่งศรีภูมิ ในภาพมีพันเอก (พิเศษ) สกล นายกเทศมนตรีเทศบาลนครเชียงใหม่ อาจารย์ศิริชัย นฤมิตรเรขการ ประธานสภาเวียงพิงค์ พ่อเลี้ยงเสาร์คำ จอมภักดี ฯลฯ เวลา 05.00 น. ไหว้พระเสด็จคมณีที่วัดเชียงมั่น เวลา 08.00 น. ทำบุญที่วัดสะดือเมือง พระสงฆ์ 108 รูปและพระเถระผู้ใหญ่ 9 รูป รับบิณฑบาตร เวลา 10.00 น. ปลูกต้นยางที่สะดือเมืองแล้วไปรดน้ำดำหัวกู่พญามังรายที่หอพญามังราย

6. การร่วมกันปลูกต้นไม้ เป็นที่ระลึกในโอกาสสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี

ต้นปี พ.ศ. 2539 ภาคประชาชนในเชียงใหม่ส่วนหนึ่งรวมตัวเป็นชุมชนตั้งเป็น "สภาคนเมือง" ต่อมาได้ปรับชื่อเป็น "สภาเวียงพิงค์" เน้นทำงานทางวัฒนธรรมเช่นการสมโภชเชียงใหม่ตามวันเวลาที่ระบุไว้ในศิลาจารึกวัดเชียงมั่นคือวันขึ้น 8 ค่ำเดือนวิสาขะ ใน พ.ศ. 2539 มีการปลูก "ต้นไม้หมายเมือง" คือ "ต้นผักเฮือด" ไว้ ณ บริเวณที่พญามังรายโปรดให้เริ่มต้นสร้างเมือง และมีการปลูก "ต้นยาง" ไว้ ณ บริเวณที่เชื่อว่าเคยเป็นที่ตั้งเสาอินทขีลเดิมในวัดอินทขีล บริเวณสะดือเมืองเชียงใหม่ พร้อมทำบุญสมโภชเมืองเชียงใหม่บริเวณกลางเวียงที่วัดสะดือเมือง

ต้นผักเฮือดต้นที่ปลูกเมื่อ 2539 บัดนี้พ.ศ. 2559 เติบโตสูงใหญ่ (ภาพโดย: เพชร ชีวินภิญโญ เมื่อ 31 ก.ค. 2559)

7. การร่วมกันฟื้นคุณภาพน้ำในแม่น้ำปิง น้ำแม่ข่า คูเมือง ฝายพญาคำ เหมืองฝาย ป่าต้นน้ำ ฯลฯ

ภาคประชาชนในเชียงใหม่เช่นคณะกรรมการประสานงานอนุรักษ์แม่ปิงและสิ่งแวดล้อม ทำงานเพื่อรักษาแหล่งน้ำ คุณภาพน้ำและสิ่งแวดล้อมในเชียงใหม่อย่างต่อเนื่อง

จังหวัดเชียงใหม่ ร่วมกับชุมชนช้างม่อย และองค์กรเครือข่าย กำหนดจัดกิจกรรมรณรงค์เสริมสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาคลองแม่ข่าอย่างเข้มแข็ง โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูคลองแม่ข่า เนื่องในสัปดาห์วันสิ่งแวดล้อมโลก และเพื่อร่วมฉลองสมโภชเมืองเชียงใหม่ 720 ปี ในวันอาทิตย์ที่ 12 มิถุนายน พ.ศ.2559 เวลา 09.00-16.00 น. ณ ลานกิจกรรมริมคลองแม่ข่า ชุมชนช้างม่อย ถนนสิทธิวงศ์ ต.ช้างม่อย อ.เมือง จ.เชียงใหม่

8. การสร้างเครือข่ายเพื่อการเรียกร้องความเป็นธรรมแก่กลุ่มต่าง ๆ ในสังคม

เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มชาวเขา กลุ่มแรงงานไร้สัญชาติ กลุ่มเด็ก กลุ่มผู้หญิง กลุ่มคนจน ฯลฯ ซึ่งเดิมเป็นภาระกิจหลักขององค์กรพัฒนาเอกชนต่อมาได้พัฒนาขึ้นเป็นรูปสถาบัน เช่นสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) สำนักข่าวประชาธรรม มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน[67] ฯลฯ

กระเช้าไฟฟ้าจากในท่ขาฟาริโปดอยปุย ระยะทาง 10 กิโลเมตร เสาแต่ละต้นสูงกว่า 60 เมตร ทัศนวิสัยถูกบดบัง ธรรมชาติถูกทำลาย

9. การเสนอให้ทบทวนหรือชี้แจงบางโครงการ

เช่น โครงการบูรณะวิหารลายคำวัดพระสิงห์ โครงการบูรณะพระเจดีย์หลวงและโครงการสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อนจากขยะที่หางดง โครงการสร้างกระเช้าขึ้นดอยหลวงเชียงดาว ฯลฯ

ง. ชุมชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

สภาพพื้นที่ก่อนตั้งโรงเรียนแพทย์เชียงใหม่ (ที่มาคำบรรยาย: ที่ระลึกวันเปิดตึกนิมมาน-เหมินท์-ชุติมา รพ.นครเชียงใหม่ 12 พค. 2510)

1. ชุมชนบนที่ดินจัดสรร รอบ ๆ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เมื่อโรงเรียนแพทย์ เชียงใหม่และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่จัดตั้งเรียบร้อยแล้ว ที่ดินบริเวณรอบ ๆ มหาวิทยาลัยก็ถูกจัดสรรโดยตระกูลนักธุรกิจ ยิ่งเมื่อการตัดถนนสายใหม่จากลำปางมาเชียงใหม่ซึ่งเรียกว่าถนนซุปเปอร์ไฮเวย์ ได้เริ่มต้นดำเนินการ ที่ดินจัดสรร 2 ฝั่งถนน เช่น ด้านวัดเจ็ดยอด กับด้านวัดสันติธรรม ก็เกิดขึ้นในราคาตารางวาละ ประมาณ 100-120 บาท ที่ดินใกล้มหาวิทยาลัยราคาตารางวาละ 200 บาท ผ่อนระยะยาวได้บรรดาอาจารย์และข้าราชการรุ่นแรก ๆ ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่จึงได้มีบ้านพักในบริเวณดังกล่าวในปัจจุบัน[68]

ขณะที่นักพัฒนาที่ดินอีกจำนวนหนึ่งเตรียมเก็งกำไรที่ดินตั้งแต่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ถึงแจ่งหัวลินเพราะต่างได้ข่าวว่า จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2502-2506) มีนโยบายจะขยายมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ถึงแจ่งหัวลิน แม้ต่อมาไม่สามารถขยายตามนโยบายดังกล่าวได้ พื้นที่ส่วนนี้ก็กลายเป็นทำเลการค้าแห่งใหม่ของเมือง และเป็นการเริ่มต้นย้าย "พื้นที่" ศูนย์การค้าจากด้านริมแม่น้ำปิงมาสู่ "พื้นที่" เชิงดอยสุเทพ ตั้งแต่นั้นมา

ขณะเดียวกันแรงงานที่เดินทางจากต่างจังหวัดเพื่อเป็นแรงงานในการก่อสร้างอาคารโรงเรียนแพทย์ เชียงใหม่และอาคารในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ก็ได้หาทำเลด้านหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เช่นบริเวณวัดป่าแดง เป็นที่อยู่ในเชียงใหม่สืบมา

2. ชุมชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

ผลพวงของการพัฒนาขณะยังไม่มีกฎหมายผังเมืองในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งจัดตั้งเมื่อ พ.ศ. 2478 โดยเฉพาะตั้งแต่เริ่มตั้งโรงเรียนแพทย์ เชียงใหม่ และตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทำให้แรงงานและคนจนจากที่ต่าง ๆ มาทำงานในตัวเมืองจนเกิดพื้นที่ชุมชนแออัดขึ้นในพื้นที่สาธารณะ ที่ดินราชพัสดุ ที่ดินวัด ในเขตเมืองเชียงใหม่

ต่อมา ในพ.ศ. 2544 รัฐบาลมีนโยบายจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนในเมืองให้เป็นไปตามระเบียบเทศบาลว่าด้วยคณะกรรมการชุมชน พ.ศ. 2543 เพื่อรองรับแบบแผนการสนับสนุนเงินทุนจากรัฐบาล เทศบาลนครเชียงใหม่จึงสามารถจัดตั้งชุมชนทั้งเก่าและใหม่ที่อยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ได้ดังนี้

แผนที่เทศบาลนครเชียงใหม่ แสดงที่ตั้งแขวง

แจ่งศรีภูมิ
(ที่มา: SUMET JUMSAI SEEN ARCHITECTURAL FORMS OF NORTHERN SIAM AND OLD SIAMESE FORTIFICATIONS Bangkok: Thai Watana Panich 1970 P.84)

ชุมชนแขวงนครพิงค์

วัดบ้านท่อ

1. ชุมชนบ้านท่อ

ที่ตั้ง ถนนป่าตัน ตำบลป่าตัน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

มีวัดบ้านท่อเป็นศูนย์กลางชุมชน แบ่งการปกครองออกเป็น 2 หมู่บ้านโดยใช้ถนนโชตนา ซอย 22 เป็นเขตแดน ทิศเหนือเป็นหมู่ที่ 1 และทิศใต้เป็นหมู่ที่ 2 เดิมมีผู้ใหญ่บ้านปกครองหมู่บ้านละ 1 คน ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2529 เทศบาลนครเชียงใหม่ได้ขยายเขตการปกครองมาถึงบ้านท่อ จึงได้ยกเลิกการปกครองแบบมีผู้ใหญ่บ้านมาเป็นการปกครองที่มีประธานชุมชนเป็นผู้ดูแลชุมชนแทน ซึ่งประธานชุมชนคนแรกคือ นายมานิตย์ จันทร์ศรี

ชุมชนบ้านท่ออยู่ในเขตตำบลป่าตัน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ แขวงนครพิงค์ เป็นชุมชนชานเมือง ประชากรส่วนใหญ่จะนับถือ 2 ศาสนา คือ ศาสนาพุทธมีศูนย์รวมอยู่ที่วัดบ้านท่อ และศาสนาคริสต์จะมีศูนย์รวมที่โบสถ์คริสตจักรศิริวัฒนา นอกจากนี้ ยังมีสถานศึกษาของเด็กในชุมชน คือ โรงเรียนบ้านท่อ-เมืองลัง ซึ่งมีเด็กๆ จากชุมชนบ้านท่อ ชุมชนเมืองลัง และชุมชนเทียมพรมาเรียน

วัดแม่หยวก

2. ชุมชนแม่หยวก

ที่ตั้ง ถนนโชตนา ระหว่างกิโลเมตรที่ 5 ถึง 7.5 ตรงข้ามสนามกอล์ฟลานนา และศูนย์ราชการ จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนแม่หยวกเดิมชื่อว่า หมู่บ้านแม่หยวก เป็นหมู่บ้านดั้งเดิม มี วัดแม่หยวกเป็นศูนย์กลาง ผลจากการสำรวจครั้งแรกมีประชาชนที่อยู่อาศัยเป็นชาวพื้นเมืองล้านนา ประมาณ 60 ครอบครัว ประชากร 280 คน โบราณสถานที่สำคัญคือวัดแม่หยวก นอกจากนี้ ยังมีสุสาน โรงเรียน ต่อมาทางเทศบาลนครเชียงใหม่ได้ขยายเขตเทศบาลและได้จัดตั้งเป็นชุมชนชื่อว่าชุมชนแม่หยวก

วัดเมืองลัง

3. ชุมชนเมืองลัง

ที่ตั้ง หมู่ 3 ตำบลป่าตัน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนเมืองลังเป็นชุมชนดั้งเดิมที่ตั้งอยู่บริเวณชานเมือง ผู้คนส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่นดั้งเดิม ลักษณะการตั้งบ้านเรือนเป็นแบบหมู่บ้านเกษตรกรรม มีวัดเมืองลังเป็นศูนย์กลางของคนในชุมชน อาชีพของคนในชุมชนส่วนใหญ่จะมีอาชีพรับจ้างทั่วไป ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ และรับราชการ เป็นต้น ชุมชนเมืองลังได้เริ่มก่อตั้งชุมชนอย่างเป็นทางการเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2534 มีพ่อหลวงคำมูล สุมพินิจเป็นประธานชุมชนคนแรก

4. ชุมชนศรีมงคล

ที่ตั้ง ถนนหมื่นด้ามพร้าคต หมู่ 5 ตำบลป่าตัน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

หนองบัวแจ่งศรีภูมิ

ชุมชนศรีมงคลแต่เดิมเป็นทุ่งนาของตระกูลศรีมงคลและหนองบัวแหล่งน้ำที่เป็นไชยมงคล1ใน7ของเชียงใหม่ ต่อมาเจ้าของได้ทำการจัดสรรเป็นหมู่บ้านศรีมงคล และมีการสร้างบ้านเรือนและหอพักเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากจึงทำให้ประชากรในชุมชนเพิ่มขึ้น แต่ระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการของชุมชนไม่ได้มาตรฐานและเพียงพอกับความต้องการชาวบ้าน จึงได้มีการหารือกับทางชุมชนและเทศบาลนครเชียงใหม่ดำเนินการจัดตั้งชุมชนขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2536 ประธานชุมชนคนแรก คือ นางนวลลออ สัปจาตุระ

5. ชุมชนป่าตัน

ที่ตั้ง ตั้งอยู่บริเวณแนวถนนวังสิงห์คำ ถนนป่าตันงาม และถนนป่าตันในเขต ตำบลป่าตัน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

วัดป่าตัน

ชุมชนป่าตันเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของเทศบาลนครเชียงใหม่เดิมเป็นหมู่บ้านชื่อว่า หมู่บ้านป่าตัน หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 ต่อมาเมื่อปี 2529 เทศบาลฯ ได้ขยายเขต เทศบาลฯ และจัดตั้งเป็นชุมชนชื่อว่า "ชุมชนป่าตัน"

ชุมชนป่าตันส่วนใหญ่เป็นชุมชนเมืองที่มีประชากรหลากหลายจากพื้นที่เข้ามาอาศัยอยู่มีวัดป่าตันเป็นศูนย์รวมของประชากรในชุมชน นอกจากนี้ ภายในชุมชนยังเป็นที่ตั้งของตลาดห้างสรรพสินค้า โรงพยาบาล และสถานที่ราชการต่างๆ เป็นต้น

6. ชุมชนหมู่บ้านเทียมพร

ที่ตั้ง หมู่บ้านเทียมพร

ชุมชนเทียมพรแยกมาจากชุมชนบ้านท่อเมื่อ พ.ศ. 2544 และได้จัดตั้งเป็นชุมชนขึ้นโดยใช้ชื่อว่า "ชุมชนเทียมพร" ตามชื่อของหมู่บ้านจัดสรร ซึ่งผู้นำในการจัดตั้งชุมชนสมัยนั้นมี 5 ท่าน คือ นายตา ถาใจยา, นายสมสยาม ผลวัฒนะ, พระครูสมพงษ์ ภาวิชำ, นายสมาน ใจแปง และนายบุญช่วย สุขสงค์ และมีการเลือกตั้งประธานชุมชนคนแรก คือนายสมาน ใจแปง

วัดกู่เต้า

7. ชุมชนพัฒนาบ้านกู่เต้า

ที่ตั้ง วัดกู่เต้า

ชุมชนพัฒนาบ้านกู่เต้าหรือชุมชนกู่เต้า เป็นชุมชนที่ดั้งเดิม เริ่มจากการก่อสร้างวัดกู่เต้าหรือวัดเวฬุวนาราม เพราะแต่เดิมวัดนี้ก่อสร้างอยู่ในบริเวณที่เป็นป่าไม้ไผ่ปกคลุมทั่วไป สำหรับพระเจดีย์ทรงบาตรคว่ำ

5 ชั้น เป็นเจดีย์ที่มีสถาปัตยกรรมสวยงาม ซึ่งบรรจุอัฐิอังคารราชบุตรพระเจ้าบุเรงนองกษัตริย์พม่า ที่ให้ราชบุตรมาครองเมืองเชียงใหม่ ในสมัยที่เชียงใหม่ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า โดยเจดีย์ดังกล่าวเรียกตามรูปทรงน้ำเต้า ซึ่งหมายถึง พระพุทธเจ้า 5 พระองค์ ในสมัยนั้นประชาชนที่อาศัยอยู่รอบบริเวณรอบวัดมีทั้งคนไทย, ไทยใหญ่ และชาวพม่า แต่ปัจจุบันได้กลายสภาพเป็นคนเมือง

ชุมชนพัฒนาบ้านกู่เต้า เริ่มก่อตั้งเป็นชุมชนอย่างเป็นทางการในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2543 มีประธานชุมชนคนแรก คือ นายทองพูน ท้าวเปิง

8. ชุมชนเชียงมั่น

ที่ตั้ง ถนนราชภาคินัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

วัดเชียงมั่น

ชุมชนเชียงมั่นเป็นชุมชนเมืองขนาดกลาง ตั้งอยู่ในบริเวณในคูเมือง เป็นชุมชนเก่าแก่ ประชากรส่วนใหญ่มีฐานะปานกลาง มีอาชีพรับราชการ ค้าขาย ลูกจ้างเอกชน ธุรกิจส่วนตัว

มีวัดเชียงมั่นเป็นแหล่งศูนย์รวมกิจกรรมทางสังคม ทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคีและเข้มแข็ง โดยมีนายสมพงษ์ ไชยดีศรีประพันธ์ เป็นผู้นำในการจัดตั้งชุมชน เมื่อปี พ.ศ. 2554

9. ชุมชนป่าเป้า

ที่ตั้ง ถนนมณีนพรัตน์ หมู่ 1 ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

วัดป่าเป้า

ชุมชนป่าเป้าเป็นหมู่บ้านเก่าแก่ แต่เดิมหมู่บ้านนี้มีต้นเป้ามากมายจนชาวบ้านเรียกว่า "บ้านป่าเป้า" ชุมชนป่าเป้าเกิดจากการรวมตัวของประชาชนที่อยู่อาณาเขตบริเวณวัดป่าเป้า โดยส่วนใหญ่จะเช่าพื้นที่ธรณีสงฆ์ของวัดป่าเป้าในการปลูกสร้างที่อยู่อาศัยเองตามฐานะ ตั้งแต่สมัยรุ่นปู่ ย่า ตา ยาย จนถึงลูกหลานในปัจจุบัน ต่อมาประชาชนในชุมชนป่าเป้ามีการรวมตัวกันจัดตั้งชุมชนป่าเป้าขึ้น โดยใช้ชื่อวัดป่าเป้ามาตั้งเป็นชื่อชุมชนเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2544 โดยมีนางสาวพรรณี โพทะยะ เป็นประธานชุมชนประชาชนในชุมชนประกอบด้วยคนไทยที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในเขตเทศบาลฯ รวมถึงไทยใหญ่

10. ชุมชนล่ามช้าง

ที่ตั้ง วัดล่ามช้าง

ชุมชนล่ามช้างตั้งตามชื่อของวัดล่ามช้าง ตามประวัติกล่าวไว้ว่าช่วง พ.ศ. 1835-1839 พญามังราย ได้ทรงเชิญพญาร่วงกษัตริย์อาณาจักรสุโขทัย และพญางำเมืองกษัตริย์อาณาจักรภูกามยาว มาร่วมปรึกษาสร้างเมือง และได้ทรงประทับอยู่ ณ เวียงเล็กหรือเวียงเชียงมั่น เพื่อเตรียมสร้างเมืองเชียงใหม่ ด้านทิศตะวันออกของเวียงเล็กซึ่งเป็นป่าไม้มีหนองน้ำใหญ่ ซึ่งเป็น

ที่พักของพาหนะของกษัตริย์ทั้งสามพระองค์และของข้าราชบริพาร บริเวณนี้จึงถูกเรียกว่า "เวียงเชียงช้าง" ต่อมาได้สร้างวัดขึ้นที่เวียงเชียงช้าง เพื่อให้เป็นอนุสรณ์สถานขนานนามว่า "วัดล่ามช้าง" เมื่อมีวัดเกิดขึ้นจึงมีผู้คนมาอาศัยเป็นหมู่บ้าน ได้ตั้งชื่อตามชื่อวัด คือ หมู่บ้านล่ามช้าง หรือ ชุมชนล่ามช้าง เป็นชุมชนที่ 61 จัดตั้งชุมชนขึ้นโดยเทศบาลนครเชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2545 ผู้นำชุมชนคนแรก คือ นายบุญชื่น คำองค์ถิ่น

วัดล่ามช้าง

11. ชุมชนศรีลานนา

ที่ตั้ง 3 ถนนศรีลานนา ตำบลป่าตัน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

เป็นชุมชนขนาดเล็ก เดิมเป็นพื้นที่ทำนา มีลำเหมืองรอบชุมชน เป็นที่ราบลุ่มในอดีตน้ำจะท่วมขัง ต่อมาได้มีการก่อตั้งให้เป็นหมู่บ้านจัดสรร ส่วนมากเป็นข้าราชการพนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัท ไม่มีวัด ไม่มีโรงเรียน ไม่มีป่าช้า ไม่มีที่สาธารณะ หลังจากก่อตั้งได้ 2 ปี คณะกรรมการจำนวน 16 คน ได้ร่วมกันกู้เงินคนละ 50,000 บาท ซื้อที่ดินจำนวน 166 ตารางวา แบ่งขาย 120 ตารางวา โอนให้เทศบาลนครเชียงใหม่ 146 ตารางวา เทศบาลนครเชียงใหม่ ได้จัดสรรงบประมาณ 1,000,000 บาท ในการก่อสร้างอาคารสำนักงานตึก 2 ชั้น และสมาชิกในชุมชนสมทบทุนก่อสร้างรั้วและอื่นๆ อีก 130,000 บาท ชุมชนใช้สำนักงานเป็นสถานที่พบปะประชุม ร่วมกิจกรรมของกลุ่มทุกกลุ่ม

12. ชุมชนบ้านแพ่ง-วังสิงห์คำ

ที่ตั้ง วังสิงห์คำ-ป่าแพ่ง

ชุมชนป่าแพ่ง-วังสิงห์คำ เป็นชุมชนดั้งเดิมที่ครัวเรือนอาศัยอยู่ตลอดแนวลำน้ำปิงฝั่งตะวันตก ช่วงคุ้งน้ำ "วังสิงห์คำ"

ขุนกันชนะมนตี และแม่วันดี ชนะมนต์ คหบดีบ้านวังสิงห์คำ (ที่มา: 55 ปี ถนนศรีวิชัยช่วงสุดท้าย, 2532)

แต่มีนิยายรักของชายหนุ่มหญิงสาวที่เป็นรักสามเส้า ของชายสองคนกับสาวงามนางหนึ่งที่มีนามว่า "แว่นแก้ว" โดยชายหนึ่งนั้นเป็นคนพื้นบ้านที่ได้บวชเรียนเป็นสามเณรมาแล้วชื่อ "น้อยไจยา" ส่วนชายคนที่สองนั้นเป็นพ่อค้าฐานะร่ำรวยมีเชื้อสายไทใหญ่ชื่อ "ส่างนันตา" ด้วยความผูกพันระหว่างพ่อแม่ของแว่นแก้วกับส่างนันตาในฐานะที่ทำมาค้าขายต่อกันมานั้น ให้พ่อแม่ของแว่นแก้วมองเห็นความเป็นปึกแผ่นของลูกสาวตนในอนาคตถ้ายกลูกสาวให้แต่งงานกับส่างนันตาถึงแม้จะรู้อยู่เต็มอกว่าแว่นแก้วลูกสาวของตนจะรู้สึกมักคุ้นกับน้อยไจยามาก่อนก็ตาม นั่นเป็นนิยายรักที่เล่าขานกันมานานแสนนาน

แสดงว่าหมู่บ้านหรือชุมชนวังสิงห์คำนั้นมีมานานแล้ว และนิยายรักเรื่องนี้ได้บ่งบอกถึงอาชีพของคนในท้องถิ่นนี้ว่าทำมาค้าขาย ด้วยเหตุเพราะอาศัยอยู่ติดกับแม่น้ำปิง ซึ่งการค้าขายสมัยก่อนอาศัยแม่น้ำเส้นทางคมนาคม

โบราณสถานที่บ่งบอกถึงความเป็นชุมชนมาแต่โบราณคือ "วัดป่าสัก" (วัดร้างในที่ทำการแขวงนครพิงค์ปัจจุบันนี้) คุ้มพระราชชายาเจ้าดารารัศมี (สถานกงสุลอเมริกันประจำจังหวัดเชียงใหม่เชิงสะพานนครพิงค์ฝั่งตะวันตก) คุ้มเจ้าแก้วนวรัฐ

13. ชุมชนเชียงยืน

ที่ตั้ง ถนนสนามกีฬา ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนเชียงยืนมีวัดเชียงยืนเป็นที่พึ่งพายึดเหนี่ยวจิตใจ เพราะแต่โบราณมาเจ้าผู้ครองนครที่จะเข้ามาเมืองเชียงใหม่ต้องเข้ามากราบพระสัพพัญญูเจ้า พระประธานวัดเชียงยืน ก่อนเพื่อเป็นเดชและมงคลแก่บ้านเมืองและตัวเอง ชุมชนเชียงยืนก่อนหน้านี้ได้มีการริเริ่มจัดตั้งหลายครั้งแต่ไม่เป็นผล เพราะไม่ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้าน จนกระทั่งปี 2545 ได้มีการให้บัณฑิตอาสาเข้ามาเพื่อพัฒนาและทำความคุ้นเคยกับชาวบ้าน และเริ่มการก่อตั้งเป็นชุมชนเชียงยืนจนบัดนี้

เจดีย์วัดเชียงยืน

14. ชุมชนหมู่บ้านอุ่นอารี

ที่ตั้ง ถนนสนามกีฬา ซอย 1 ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนอุ่นอารีเป็นชุมชนขนาดกลาง แต่เดิมพื้นที่เป็นท้องนาและหนองบัวแหล่งน้ำไชยมงคล1ใน7ของเมืองเชียงใหม่ ทำให้เกิดน้ำท่วมทุกปี ต่อมาเจ้าของหมู่บ้านได้ทำการถมดินและจัดสรรให้เป็นหมู่บ้านขึ้นให้ชื่อว่าหมู่บ้านอุ่นอารี ต่อมาได้จัดตั้งขึ้นเป็นชุมชนขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2545 และภายในชุมชนได้มีการก่อสร้างและหอพักเพิ่มขึ้น ทำให้สมาชิกของชุมชนเกือบครึ่งหนึ่งเป็นผู้ที่ย้ายมาจากที่อื่น ปัจจุบันมีนายสมาน สุราวาลย์ เป็นผู้นำชุมชน

หนองบัวแจ่งศรีภูมิ

15. ชุมชนช่วงสิงห์พัฒนา

ที่ตั้ง ถนนเวสาลี ซอย 5 ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

เป็นชุมชนขนาดใหญ่ แต่เดิมพื้นที่บริเวณนี้เป็นทุ่งนา มีบ้านเรือนไม่มากนัก เมื่อมีการสร้างถนนซุปเปอร์

*รูปสิงห์สองตัวหัวเวียง ตั้งอยู่ที่ช่วงสิงห์ ซึ่งถือเป็นชัยมงคลของเมืองเชียงใหม่ ใช้เป็นสถานที่ชุมนุมพลสมัยพระเจ้ากาวิละ ก่อนเคลื่อนทัพ "ยุคเก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง" (ที่มาภาพและคำบรรยาย: สรัสดี อ๋องสกุล, **ประวัติศาสตร์ล้านนา**, พิมพ์ครั้งที่ 11, 2558)*

ไฮเวย์ สายเชียงใหม่-ลำปาง ทำให้ประชากรย้ายมาอาศัยอยู่ในชุมชนมากขึ้น และถนนภายในชุมชนยังเป็นทางลัดเข้าสู่ตัวเมืองเชียงใหม่ ทำให้มีรถสัญจรไปมาอยู่ตลอดเวลา ต่อมาทางเทศบาลนครเชียงใหม่ได้สร้างถนนใหม่ภายในชุมชนส่งผลให้บ้านเรือนดั้งเดิมมีสภาพพื้นที่ต่ำกว่าถนนที่สร้างใหม่ จึงทำให้พื้นที่บริเวณชุมชนเกิดน้ำท่วมขังในช่วงฤดูฝน

16. ชุมชนวัดชมพูช้างม่อย

ที่ตั้ง อยู่ในวัดชมพู เลขที่ 39 ถนนช้างม่อยเก่า ตำบลช้างม่อย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนวัดชมพูช้างม่อยเป็นที่ตั้งของวัดโบราณที่สำคัญ 3 วัด ได้แก่ วัดชัยศรีภูมิ สร้างสมัยพระเจ้าติโลกราช วัดหนองคำสร้างเมื่อ พ.ศ. 2380 และวัดชมพูสร้างมาประมาณ 600 ปี อดีตเป็นแหล่งตีเหล็ก ทำมีด ขวาน และขนมจีน และชุมชนนี้ประกอบด้วยชุมชนย่อย 4 แห่ง คือ ชุมชนย่อยหนองล่ม ชุมชนย่อยวัดหนองคำ ชุมชนย่อยฝั่งตะวันออกติดคลองแม่ขาและชุมชนย่อยวัดชมพู

ชุมชนวัดชมพูช้างม่อย ได้เริ่มก่อตั้งเป็นชุมชนอย่างเป็นทางการในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2546 ประธานชุมชนคนแรก คือ นายทองเดช ปินตาแก้ว

17. ชุมชนวัดเชตวัน

ที่ตั้ง ถนนท่าแพ

วัดเชตวัน

ชุมชนเชตวันเป็นชุมชนขนาดกลาง แต่เดิมเชื่อกันว่ามีชาวมอญ 2 พี่น้องได้ติดตามพระสงฆ์มอญมาตั้งรกรากอยู่ใกล้ๆ กับบริเวณประตูท่าแพ ต่อมามีลูกหลานสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ชาวบ้านในชุมชนอื่นเรียกชุมชนแห่งนี้ว่า "ชุมชนบ้านเม็ง" (บ้านเม็ง หมายถึง บ้านของชาวมอญที่มีประเพณีการฟ้อนผีเม็งหรือผีปู่ย่า เพื่อสืบทอดประเพณีหรือโอกาสพิเศษ เช่นการขอบคุณที่ช่วยปกปักรักษาโรคภัยไข้เจ็บให้หาย)

ชุมชนเชตวันได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2546 ตามชื่อวัดเชตวัน ซึ่งตั้งอยู่ตรงกลางระหว่างวัดแสนฝาง และวัดอู่ทรายคำ โดยมีนางบุญยอง โยธามาศ เป็นประธานชุมชนคนแรก

18. ชุมชนป้านปิง

ที่ตั้ง ถนนราชวิถี ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

วัดป้านปิง

เป็นชุมชนเก่าแก่ ตั้งขึ้นภายในเขตบริเวณกำแพงเมืองชั้นใน ซึ่งเป็นที่ตั้งของศาสนสถานเป็นส่วนใหญ่ โดยมีวัดอยู่ในชุมชนถึง 7 วัด คือ วัดป้านปิง วัดอุโมงค์เถรจันทร์ วัดดวงดี วัดสำเภา วัดหมื่นล้าน วัดดอกคำ และวัดดอกเอื้อง อาชีพของชุมชนส่วนใหญ่ประกอบ

เจดีย์วัดอุโมงค์เถรจันทร์

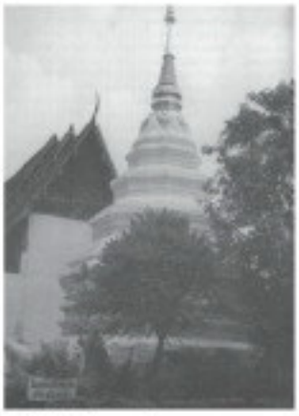
เจดีย์วัดดวงดี

อุโบสถและวิหารวัดสำเภา

อุโบสถและเจดีย์วัดหมื่นล้าน
(ภาพโดย: สมโชติ อ่องสกุล)

วัดดอกคำ

วัดดอกเอื้อง

อาชีพค้าขายและให้บริการ อาชีพรับจ้าง และรับราชการ พื้นที่รับผิดชอบของชุมชนทางด้านทิศเหนือเริ่มจากสี่แยกน้ำพุถนนราชวิถีไปจนถึงศาลแขวงจังหวัดเชียงใหม่หลังเก่า ด้านทิศใต้เริ่มจากสี่แยกโรงแรมมนตรีไปตามถนนราชดำเนิน จนถึงสี่แยกกลางเวียง ด้านทิศตะวันออกเริ่มตั้งแต่โรงแรมมนตรีไปตามถนนมูลเมืองจนถึงน้ำพุด้านทิศตะวันตกจากสี่แยกกลางเวียงไปตามถนนพระปกเกล้าจนถึงศาลแขวงจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากอยู่ใกล้บริเวณสถานที่สำคัญ ๆ หลายแห่ง

ชุมชนป้านปิงได้จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2547 โดยมีนางสิรารมย์ ขันทปราบ เป็นประธานชุมชนคนแรก

19. ชุมชนหลิ่งกอก

"หลิ่งกอก" มาจากคำว่า ตรอก หรือซอย ที่เป็นตลิ่งทางเดินลงมาทุ่งนาของชาวบ้าน ซึ่งใช้สัญจรเป็นประจำ ทำให้เกิดเป็นทางเดินขนาดใหญ่ที่เป็นทางลาดชั้น ต่อมาได้พัฒนากลายเป็นตรอกทางเดินของชาวบ้าน ในปัจจุบันได้พัฒนาเป็นถนนชื่อถนนหลิ่งกอกและได้นำมาตั้งเป็นชื่อชุมชนหลิ่งกอกนั่นเอง ชุมชนหลิ่งกอกเป็นชุมชนใหม่มีการจัดตั้งชุมชนอย่างเป็นทางการพร้อมเปิดที่ทำการชุมชนหลิ่งกอก เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2553 โดยมีนายรัตน์ ปาละพงศ์ ได้รับเลือกให้เป็นประธานชุมชนคนแรก

20. ชุมชนเอื้ออาทรป่าตัน

ชุมชนบ้านเอื้ออาทรป่าตัน จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2553 เป็นลำดับที่ 20 ของแขวงนครพิงค์ มีนายสมโภชน์ ขาวหิรัญ เป็นประธานชุมชนคนแรก ชุมชนบ้านเอื้ออาทรป่าตันเป็นโครงการของการเคหะแห่งชาติ ลักษณะทางกายภาพเป็นตึกสูง 5 ชั้น จำนวน 31 ตึก มีห้องจำนวน 1,391 ห้อง มีรั้วกั้นอาณาเขตแน่นอน มีทางออกเพียงทางเดียว มีประชาชนที่เข้ามาอาศัยในชุมชนมีความหลากหลายสูง ทั้งศาสนา วัฒนธรรม พื้นเพดั้งเดิม หรือการศึกษา แต่ละคนเข้ามาอยู่โดยไม่รู้จักกันมาก่อน ทำให้มีแนวความคิดแตกต่างกัน ซึ่งต้องใช้ความพยายามในการรวมตัวให้เป็นไปตามทิศทางเดียวกัน

ชุมชนแขวงศรีวิชัย

1. ชุมชนสวนดอก

ที่ตั้ง ถนนสุเทพ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

เป็นชุมชนเก่าแก่อยู่ทางทิศตะวันตกของเมือง (เวียง) เชียงใหม่ เป็นที่ตั้งของ "เวียงสวนดอก" มีกำแพงเวียงสวนดอกล้อมรอบ ได้ขอตั้งชุมชนอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2542

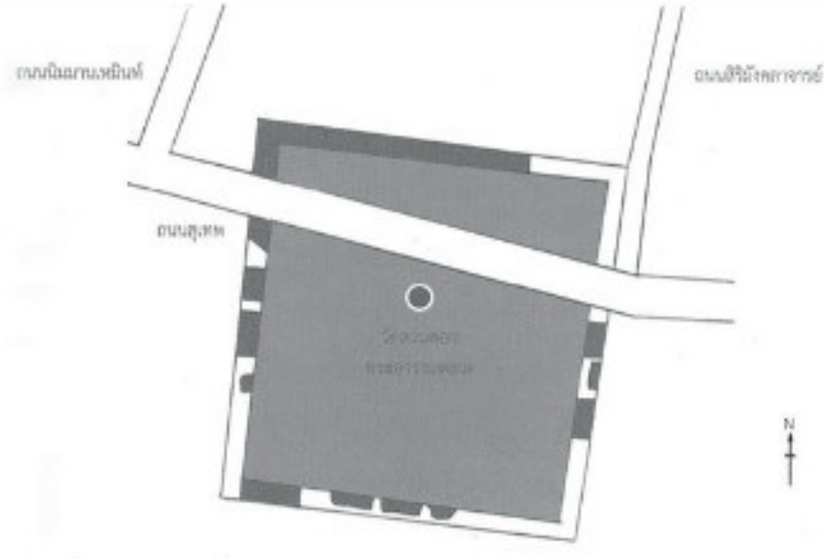

แผนที่แสดงคันดินที่ยังปรากฏอยู่ของเวียงสวนดอก (พ.ศ. 2554) (ที่มา: เวียงสวนดอก, 2555 หน้า 15)

ช้างปูนปั้นประดับที่ฐานเจดีย์ วัดสวนดอก พ.ศ. 2468 ซึ่งปัจจุบันไม่มีแล้ว (ที่มา: หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร)

2. ชุมชนศรีวิชัย

ที่ตั้ง ถนนช้างเผือก ซอย 4 ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ก๋าแพงเวียงบัวในบริเวณชุมชนเอราวัณ เมื่อพ.ศ. 2537 ในภาพมี ศ.สรัสวดี และ รศ.สุจิตร พิตราภูล (ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

ชุมชนศรีวิชัยเดิมเรียกว่าชุมชนเอราวัณ ชาวบ้านส่วนใหญ่อพยพมาจากจังหวัดพิจิตรมาตั้งรกรากอยู่ตามแนวลำเหมืองคูปู่ลุน เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2508 ช่วงระยะเวลาแรกๆ มีจำนวนครัวเรือนไม่ถึงสิบหลังคาเรือน ต่อมามีชาวบ้านจากที่อื่นเข้ามาสมทบ ทำให้จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เรียกว่าหมู่บ้านเอราวัณ ในช่วงเวลานั้นมีกำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดูแล หลังจากนั้นทางเทศบาลนครเชียงใหม่ได้ขยายเขตรับผิดชอบ โดยกำหนดให้ชุมชนดังกล่าวอยู่ในเขตเทศบาล ชาวบ้านได้รวมกันจัดตั้งชุมชนชื่อชุมชนเอราวัณ แต่ไม่ได้รับการรับรองจากเทศบาล จนกระทั่งปี พ.ศ. 2541 เทศบาลฯ ได้ทำการรับรองและเปลี่ยนชื่อชุมชนจากเดิมชื่อชุมชนเอราวัณ เป็นชุมชนศรีวิชัยตั้งแต่นั้นมา

3. ชุมชนวัดโลกโมฬี

ที่ตั้ง ถนนมณีนพรัตน์ ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

วัดโลกโมฬี

ชุมชนวัดโลกโมฬีเดิมชื่อชุมชนร่องกระแจะ ได้จัดตั้งขึ้นโดยการรวมกลุ่มของ สมาชิกในชุมชนจำนวนประมาณ 30 กว่าครอบครัว เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2527-2530 เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพของชีวิตของประชาชนในชุมชน ชุมชนร่องกระแจะแต่เดิมเป็นชุมชนที่ขยายพื้นที่มาจากชุมชนสามัคคีพัฒนา ต่อมาได้มีการแบ่งพื้นที่เพื่อการดูแลสมาชิกชุมชน โดยใช้แนวถนนมณีนพรัตน์เป็นเส้นแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ชุมชน คือ ชุมชนสามัคคีพัฒนา และชุมชนร่องกระแจะ และต่อมาชุมชนร่องกระแจะก็ได้เปลี่ยนชื่อเป็น ชุมชนวัดโลกโมฬี เนื่องจากทางชุมชนได้ใช้สถานที่วัดโลกโมฬีเป็นศูนย์กลางในการประสานการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนร่องกระแจะ

4. ชุมชนช่างแต้ม

ที่ตั้ง ถนนพระปกเกล้า ซอย 7 ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

วัดช่างแต้ม

ชุมชนช่างแต้ม ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2540 โดยใช้ชื่อวัดช่างแต้มเป็นชื่อของชุมชน ชุมชนช่างแต้มนี้เป็นชุมชนขนาดกลาง เป็นที่ตั้งของวัดทั้งหมด 4 วัดคือ วัดช่างแต้ม วัดเจ็ดลิน วัดฟ่อนสร้อย และวัดพันแหวน มีพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง คือ พระพุทธรูปพระฝนแสนห่า

พระเจ้าฝนแสนห่า

ประดิษฐานอยู่วัดช่างแต้ม ชุมชนช่างแต้มเดิมเป็นหมู่บ้านเล็กๆ หลังวัดช่างแต้ม ซึ่งมีผู้คนอาศัยอยู่ไม่มากนักแต่อยู่กันมาหลายช่วงอายุคนแล้ว เมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้นเรื่อยๆ ทำให้เกิดตลาดประตูเชียงใหม่ และโรงเรียนพุทธิโสภณขึ้น ทำให้ประชากรในชุมชนนี้เพิ่มมากขึ้น โดยมาจากที่ต่างๆ มาจับจองบริเวณใกล้วัดช่างแต้ม และตลาดประตูเชียงใหม่ เพราะเป็นศูนย์กลางการค้าและการคมนาคมจนกลายเป็นชุมชนช่างแต้มในปัจจุบัน ประชาชนในพื้นที่ตระหนักถึงการรวมตัว เพื่อให้มีส่วนร่วมในการจัดการและการบริหารงานภายใน จนชุมชนได้รับการแต่งตั้งจากเทศบาลนครเชียงใหม่ให้เป็นหนึ่งชุมชนในแขวงศรีวิชัย โดยมีชื่อว่า ชุมชนช่างแต้มอย่างเป็นทางการ มีโรงเรียน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนอนุบาลสายดรุณ และโรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ มีโบสถ์คริสตจักร 1 แห่ง มีตลาดสด 1 แห่ง คือ ตลาดประตูเชียงใหม่

5. ชุมชนสามัคคีพัฒนา

ที่ตั้ง ถนนมณีนพรัตน์ ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนสามัคคีพัฒนา เริ่มจากชาวบ้านได้เข้าไปปลูกบ้านอาศัยอยู่ตามแนวสันเหมืองของลำเหมืองร่องกระแจะ (ลำน้ำที่เชื่อมทางระบายน้ำจากทางทิศตะวันตกของพื้นที่เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ลงสู่ลำน้ำคลองแม่ข่า และลงสู่บ่อบำบัดน้ำเสียหรือไหลลงน้ำปิงในฤดูฝน) ต่อมาชาวบ้านได้เริ่มอพยพเข้ามาอาศัยมากยิ่งขึ้นจนถึงปัจจุบัน และได้มีการรวมตัวของชาวบ้านที่อยู่อาศัยกันในละแวกนั้นจัดตั้งเป็นองค์กรชุมชน เพื่อขอรับการจัดตั้งอย่างเป็นทางการจากเทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งได้รับการจัดตั้งและรับรองอย่างเป็นทางการจากเทศบาลฯ เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2542 โดยได้ชื่อว่า "ชุมชนสามัคคีพัฒนา"

6. ชุมชนป่าห้า

ที่ตั้ง ถนนห้วยแก้ว และถนนคันคลอง ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนป่าห้าเป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่ เดิมชุมชนนี้เป็นป่าที่มีต้นไม้หลักอยู่ห้าชนิด เช่น ไม้ไผ่ ไม้เหนียง ไม้ตึง ฯลฯ ทางเดินเป็นทางเกวียนแคบๆ ต่อมาชาวบ้านเริ่มแผ้วถางป่าพัฒนาดีขึ้นเป็นลำดับ เริ่มเป็นหมู่บ้าน เรียกว่าหมู่บ้านป่าห้า โดยมีพ่อหลวงดำ มะตะละ เป็นผู้ดูแลหมู่บ้านคนแรก ต่อมาจึงมีการนำระบบกำนันผู้ใหญ่บ้านมาใช้ดูแล ต่อมาเทศบาลได้ขยายเขตพื้นที่รับผิดชอบทำให้หมู่บ้านป่าห้าเข้ามาอยู่ในพื้นที่เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ลักษณะของชุมชนป่าห้า แตกต่างจากชุมชนอื่นๆ ในเขตเทศบาล คือ ประชาชนยังมีวิถีชีวิตและการทำมาหากินที่สอดคล้องกับสภาพของพื้นที่ เช่น การหาของป่า หน่อไม้ เห็ด หาปลาตามลำน้ำอยู่บ้างบางส่วน และอีกบางส่วนก็มีวิถีชีวิตการทำมาหากินแบบคนในสังคมเมือง ปัจจุบันมีอาคารตึกสูง อาหาร ห้องชุด ห้องเช่า โรงแรม และสถานบันเทิง มาบดบังทัศนียภาพของชุมชนป่าห้า ชุมชนป่าห้าแต่งตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2537

7. ชุมชนเอราวัณ ซอย 4

ที่ตั้ง ถนนข้างเผือก ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนเอราวัณเดิมเป็นหมู่บ้านตลาดเอราวัณ ในสมัยก่อนได้สร้างตลาดสดเอราวัณเพื่อเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน เพราะใกลจากท่ารถขนส่งข้างเผือก แต่กิจการตลาดไปไม่ไหว จึงได้มีการล้มเลิกไป เหลือแต่หมู่บ้านที่อยู่ในบริเวณรอบตลาด ซึ่งตอนนั้นมีบ้านเพียง 30 หลังคาเรือน แต่ปัจจุบันนี้ผู้คนเริ่มเข้ามาอยู่อาศัยมากขึ้น จึงเพิ่มจำนวนหลังคาเรือนและปัญหาด้านต่างๆ เพิ่มขึ้นด้วย ชุมชนเอราวัณ ซอย 4 ได้ก่อตั้งเป็นชุมชนเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2541 โดยใช้ชื่อ "ชมรมเอราวัณ ซอย 4 สามัคคี" ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2542 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น "ชุมชนเอราวัณ ซอย 4" มาจนถึงปัจจุบัน

วัดร้างในชุมชนเอราวัณ (ภาพโดย: เพชร ชีวิน-ภิญโญ เมื่อ 31 ก.ค. 2559)

8. ชุมชนคูปู่ลูน

ที่ตั้ง ถนนหัสดิเสวี ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนคูปู่ลูน เดิมเป็นทุ่งนาที่มีคูน้ำไหลผ่าน ชาวบ้านที่อยู่อาศัยบริเวณนี้ได้ใช้น้ำจากคูดังกล่าวในการทำนา โดยมีนายเหมืองเป็นหัวหน้า ทำหน้าที่แบ่งปันน้ำเข้าที่นาของชาวบ้าน ชื่อนายลูน ชาวบ้านจึงเรียกกันว่าปู่ลูน ครั้นคูน้ำตื้นเขินทำให้ไม่มีคนทำนาทุ่งนานี้จึงถูกนำมาจัดสรรโดยเจ้าของที่นา กำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้คอยดูแล ชาวบ้านได้เข้ามาจับจองที่นาแห่งนี้ จนกลายเป็นหมู่บ้านชื่อ หมู่บ้านคูปู่ลูน ต่อมาเทศบาลนครเชียงใหม่ได้ขยายเขตรับผิดชอบ จึงเกิดเป็นชุมชนในปี พ.ศ. 2536 หลังจากนั้นชุมชนเริ่มก่อตั้งอย่างเป็นทางการชื่อว่า ชุมชนคูปู่ลูน ซึ่งได้รับการแต่งตั้งและรับรองจากเทศบาลนครเชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2540

9. ชุมชนแจ่งหัวลิน

ที่ตั้ง ถนนบุญเรืองฤทธิ์ ซอย 2 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

คำว่า "แจ่งหัวลิน" เป็นภาษาพื้นเมือง คำว่า "แจ่ง" หมายถึง มุมหรือต้น คำว่า "หัวลิน" หมายถึง ต้นทางของรางน้ำ ซึ่งก็คือ รางน้ำที่ไหลลงมา สมัยก่อนมีน้ำห้วยแก้วไหลจากดอยสุเทพผ่านเข้ามุมเมืองด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือไหลลงคูเมืองเป็นจุดแรก ก่อนจะผ่านคูเมืองด้านถนนมณีนพรัตน์ อีกส่วนไหลไปด้านถนนบุญเรืองฤทธิ์ โดยแต่เดิมมีชาวบ้านจากที่อื่นได้เข้ามารับจ้างทำสวน ปลูกผักในหมู่บ้านคนจีน และชาวบ้านเหล่านั้นได้เข้าไปปลูกบ้านอาศัยในที่ดินของวัดร้างคือวัดอุ้มโอ และวัดเกาะมะก่ำ ต่อมาจึงได้จัดตั้งเป็นชุมชนแจ่งหัวลินอย่างเป็นทางการเมื่อ พ.ศ. 2542

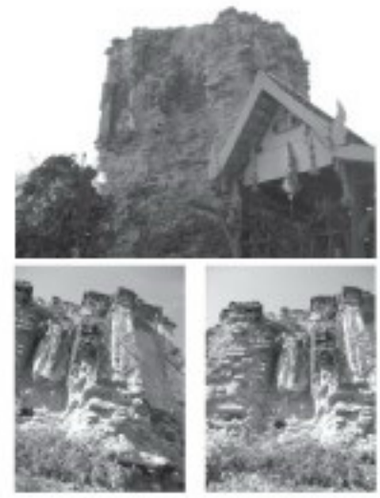

เจดีย์วัดอุ้มโอ (ร้าง) เชียงใหม่ (ภาพโดย: สมโชติ อ้องสกุล)

10. ชุมชนอินทนิล

ที่ตั้ง ถนนมหิดล ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนอินทนิลเป็นชุมชนที่เกิดจากการรวมตัวของสมาชิกชุมชนอินทนิลอย่างไม่เป็นทางการ ในปี 2517 และต่อมาเมื่อประมาณปี 2528-2530 ได้ยื่นเรื่องกับหน่วยงานท้องถิ่นให้มีการออกทะเบียนบ้าน แต่หน่วยงานท้องถิ่นก็ไม่สามารถดำเนินการให้ได้ เนื่องจากในขณะการรวมตัวของสมาชิกในชุมชนมีเพียง 19 หลังคาเรือน และที่สำคัญบ้านเรือนของชุมชนตั้งอยู่บนลำเหมืองซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะ ต่อมาในปี 2536 ชุมชนได้รับสำเนาทะเบียนบ้านแบบชั่วคราว และเพื่อให้ชุมชนได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ สมาชิกในชุมชนจึงได้รวมตัวกันขอจัดตั้งเป็นชุมชนอินทนิลอย่างเป็นทางการ เมื่อปี พ.ศ. 2542

11. ชุมชนทานตะวัน

ที่ตั้ง ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนทานตะวัน เป็นชุมชนที่เกิดจากการก่อตั้งของประชาชนที่อพยพมาเพื่อการประกอบอาชีพ และมีการจัดหาที่อยู่อาศัยในรูปของบ้านจัดสรร มีการรวมตัวอย่างไม่เป็นทางการประมาณ ปี พ.ศ. 2529 มีสมาชิกทั้งหมดจำนวน 24 หลังคาเรือน มีประชากรจำนวนประมาณ 123 คน ต่อมาเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2542 ได้มีการจัดตั้งเป็นชุมชนทานตะวันอย่างเป็นทางการ และมีการคัดเลือกผู้นำชุมชนครั้งแรกเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2542 ได้แก่ นายสม ขุ่ยอภัย

12. ชุมชนบวกหาด

ที่ตั้ง ถนนสามล้าน ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

เจดีย์วัดพวงหงส์
(ภาพโดย: สมโชติ อ้องสกุล)

ในอดีตชุมชนบวกหาดเป็นพื้นที่ลุ่ม(บวก) มีน้ำท่วมขัง ไม่สะดวกต่อการสัญจรไป-มา มีต้นหาดและมีวัดพวกหงส์เป็นศูนย์กลางของชุมชน มีประชาชนอาศัยอยู่ประมาณ 25 หลังคาเรือน จึงได้มีการปรึกษาหารือกันในการจัดตั้งชุมชนขึ้น เพื่อพัฒนาชุมชนในด้านโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ทางชุมชนจึงได้ร่วมกันขอจัดตั้งเป็นชุมชนโดยใช้ชื่อว่า ชุมชนบวกหาด ซึ่งได้รับการแต่งตั้งและรับรองจากเทศบาลนครเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2539

13. ชุมชนวัดหมื่นเงินกอง

ที่ตั้ง ถนนสามล้าน ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

วัดหมื่นเงินกอง

เป็นชุมชนที่มีพื้นที่ตั้งอยู่ในเขตตัวเมืองเชียงใหม่ชั้นใน มี "วัดหมื่นเงินกอง" เป็นศูนย์กลางต่อมาได้มีประชาชนอพยพเข้ามาอาศัยอยู่

ในพื้นที่รอบบริเวณดังกล่าวมากขึ้น ต่อมาเทศบาลนครเชียงใหม่มีนโยบายส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตัวเอง ประกอบกับชาวบ้านได้เล็งเห็นถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนของตน สมาชิกในชุมชนจึงได้มีมติร่วมกันขอจัดตั้งเป็นชุมชนหมื่นเงินกองอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2542

14. ชุมชนพวกแต้ม

ที่ตั้ง ถนนสามล้าน ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

วัดพวกแต้มสร้างขึ้นตั้งแต่สมัยราชวงศ์มังราย คำว่า "พวกแต้ม" จารึกเรียกเต็ม ๆ ว่าพวกต้องแต้ม

พระครูปฏิภาณธรรมพิศิษฏ์ เจ้าอาวาสวัดพวกแต้ม (ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

ชุมชนพวกแต้มเป็นชุมชนดั้งเดิมที่อยู่ติดวัดพวกแต้ม มีวัดเป็นศูนย์กลางเนื้อที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 80 เป็นที่ดินของตัวเอง มีเพียงประมาณร้อยละ 20 ที่เช่าที่วัดปลูกบ้านพักอาศัย เดิมชุมชนมีการรวมกลุ่มกันในลักษณะศรัทธาวัด และในปี พ.ศ. 2555 มีการเลือกตั้งกรรมการชุมชนขึ้น ชุมชนวัดพวกแต้มมีพิพิธภัณฑ์คัวตอง เป็นงานด้านฝีมือทำฉัตร เล็บฟ้อน ดอกไม้ไหว มีกลองจุม และมีการฟ้อนเล็บที่สวยงามเป็นเอกลักษณ์

15. ชุมชนควรค่าม้าสามัคคีพัฒนา

ที่ตั้ง ถนนศรีภูมิ ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนควรค่าม้าสามัคคีพัฒนา เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่แขวงศรีวิชัย เทศบาลนครเชียงใหม่ และเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในกำแพงเมืองชั้นใน ประชาชนในถนนสิงหราช ถนนศรีภูมิ รวมถึงประชาชนศรัทธาวัดหัวข่วง วัดหม้อคำตวง วัดควรค่าม้า วัดมณเฑียรได้รวมตัวกัน ตั้งชุมชนควรค่าม้าสามัคคีพัฒนาอย่างเป็นทางการ โดยได้ทำหนังสือ

วัดควรค่าม้า

วัดหัวข่วงเชียงใหม่

วัดมณเฑียร

เจดีย์วัดหม้อคำตวง

วัดป่าพร้าวใน

(ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

ลงมติวันที่ 12 ธันวาคม 2546 และประกาศรับรองผลในวันที่ 15 มกราคม 2547 โดยมีพื้นที่อาณาเขตคลอบคลุมตำบลศรีภูมิและตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีวิถีชีวิตแบบชาวพุทธมาแต่ดั้งเดิม มีศาสนสถานเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจช นอกจากนี้ยังมี ที่ตั้งของวัดที่สำคัญได้แก่ วัดควรค่าม้า วัดหม้อคำตวง วัดมณเฑียร วัดหัวข่วง (วัดแสนหลวง) วัดป่าพร้าวใน มีนางรัตนา ชูเกษ เป็นประธานชุมชนคนแรก

16. ชุมชนเจดีย์ปล่อง

ที่ตั้ง ถนนมณีนพรัตน์ ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

เจดีย์ปล่อง

เดิมยังไม่มีการก่อตั้งชุมชนเจดีย์ปล่องบริเวณที่ตั้งของชุมชนจะอาศัยอยู่รอบ ๆ ซากโบราณสถานพระเจดีย์ปล่อง ต่อมาโดยการนำของพระอาจารย์วิษณุและนายนิเวศ เชิงปัญญา พร้อมด้วยชาวบ้านใกล้เคียงเห็นพร้องว่าน่าจะมีการนำเอาที่ธรณีสงฆ์กลับคืนมาเพื่อบูรณะสร้างวัดขึ้น จึงได้ไปปรึกษากับทางคณะสังฆาธิการในพื้นที่และพระเทพสิทธาจารย์ (เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยสุเทพวรวิหาร) (สมณศักดิ์ขณะนั้น) ท่านเห็นสมควรให้บูรณะขึ้นเป็นวัดดังเดิม และได้ชักชวนคณะศรัทธาพุทธศาสนิกชนชาวเจดีย์ปล่อง ที่ตั้งบ้านเรือนใกล้เคียงมาร่วมกันพัฒนาสถานที่และกางเต็นท์ชั่วคราว เพื่อใช้เป็นที่ประกอบศาสนาพิธีในทางพระพุทธศาสนา ทำบุญตักบาตรพระสงฆ์ การไหว้พระสวดมนต์ทำวัตรเย็น

ในการดำเนินการช่วงแรกเกิดปัญหากระทบกระทั่งกับกลุ่มคนที่ไม่เห็นด้วย ที่ตั้งบ้านเรือนในที่เขตวัด และการจะบูรณะตั้งวัดเจดีย์ปล่องขึ้นมาให้ได้นั้น ก็ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชาวบ้านโดยการจัดตั้งชุมชนขึ้นมาก่อนเพื่อให้ทางเทศบาลรับรองชุมชน ชุมชนจึงจะมีสิทธิ์รับรองวัดได้ ในการจัดตั้งชุมชนขึ้นในครั้งนั้นได้มีการเลือกตั้งประธานและคณะกรรมการชุมชนเจดีย์ปล่องเป็นครั้งแรก มีนางสำรวย ไชยทิพย์ เป็นประธานชุมชนคนแรก

ในปัจจุบัน พื้นที่ชุมชนเจดีย์ปล่องตั้งอยู่บริเวณหน้ามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ใกล้บริเวณวัดเชียงโฉม (เจดีย์ปล่อง) เป็นลักษณะชุมชนในเมืองมีตึกห้องพักให้เช่ากระจายทั่วอยู่บริเวณ มีวัดเชียงโฉม (เจดีย์ปล่อง) เป็นศูนย์กลาง

17. ชุมชนวัดพระเจ้าเม็งรายสามัคคี

ที่ตั้ง ถนนราชดำเนิน ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

พระเจ้าค่าคิง พญามังราย โปรดให้หล่อขึ้นก่อนไปตีกพุกามเมื่อชนะศึกและสร้างเชียงใหม่แล้วโปรดให้นำมาไว้ที่เชียงใหม่
(ภาพโดย: สุรชัย จงจิตงาม)

ชุมชนพระเจ้าเม็งรายเป็นชุมชนดั้งเดิม ตั้งถิ่นฐานมาประมาณ 80 ปี ผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นศรัทธาวัดพระเจ้าเม็งราย ชุมชนนี้ตั้งอยู่ใน

เขตคูเมืองด้านใน ซึ่งเป็นเขตพื้นที่อนุรักษ์ฯ บริเวณถนนราชมรรคา ถนนราชดำเนิน และถนนอินทวโรรส เป็นชุมชนที่สงบร่มรื่นมีระบบสาธารณูปโภคทั่วถึงทั้งชุมชน ถนนภายในชุมชนเป็นถนนลาดยางและคอนกรีต มีไฟฟ้าส่องสว่างเวลากลางคืน ทุกบ้านมีไฟฟ้าประปาใช้ แต่ระบบระบายน้ำอาศัยการระบายน้ำตามธรรมชาติ และเทศบาลฯ เข้าไปจัดเก็บขยะภายในชุมชน เทศบาลนครเชียงใหม่ได้จัดตั้งชุมชนอยู่ที่ถนนราชดำเนิน ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

กิจกรรมไหว้สาพญามังราย
เปิดตัวหนังสือเส้นทางจักรยานเล่ม 1
วันอาทิตย์ที่ 20 มีนาคม 2559
ตรวายหนังสือเจ้าอาวาสวัดพระเจ้าเม็งราย

ชุมชนแขวงเม็งราย

1. ชุมชน 5 ธันวา

ที่ตั้ง เลขที่ 43 ซอย 7 ถนนวัวลาย ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชน 5 ธันวา จัดตั้งโดยเทศบาลนครเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2531 พื้นที่ตั้งของชุมชนอยู่ในที่ราชพัสดุ ชาวชุมชน 5 ธันวา มีปณิธานร่วมกันว่า จะปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชนจากแหล่งเสื่อมโทรมให้ดีขึ้น เพื่อถวายเป็นราชสักการะแด่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวันพ่อแห่งชาติทุกปี จนได้รับรางวัลดีเด่นจากหน่วยงานต่าง ๆ ในด้านการพัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชนและคุณภาพชีวิตเมื่อปี พ.ศ. 2533, พ.ศ. 2539, พ.ศ. 2541 และปี พ.ศ. 2555

2. ชุมชนแม่ขิง

ที่ตั้ง ตั้งอยู่บนถนนศรีจันทร์ตร ตำบลช้างคลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

เดิมเป็นสันนารูปลักษณะคล้ายเรือสำเภาล้อมรอบด้วยทุ่งนา อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ค้าขาย เมื่อปี พ.ศ. 2531 ชาวบ้านในชุมชนได้รวมตัวกันเพื่อตั้งชุมชนแม่ขิงอย่างเป็นทางการจากทางเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยมีนายไล แก้วประกาศ ดำรงตำแหน่งประธานชุมชนคนแรก

3. ชุมชนศาลาแดง

ที่ตั้ง อยู่ตรงข้ามสุสานหายยา ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนศาลาแดงตั้งอยู่บนที่ดินสาธารณะซึ่งเป็นสุสานสำหรับฝังศพคนทั่วไป ส่วนฝั่งตรงข้าม (บริเวณที่ตั้งชุมชน) เป็นที่ฝังศพพระ ปัจจุบันยังคงเห็นกู่สำหรับเก็บอัฐิคนในตระกูล "ณ เชียงใหม่" อยู่ภายในบริเวณชุมชน เมื่อปี พ.ศ. 2555 ชุมชนศาลาแดงจำนวน 60 หลังคาเรือนได้รับอนุญาตให้ใช้ที่ดินของรัฐอย่างถูกต้อง

4. ชุมชนช้างคลาน

ที่ตั้ง ถนนช้างคลาน และ ถนนเจริญประเทศ ตำบลช้างคลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

มัสยิดช้างคลานเชียงใหม่ (ภาพโดย: สมโชติ อ้องสกุล)

ชุมชนช้างคลาน เป็นชุมชนที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นจากเทศบาลนครเชียงใหม่อย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2547 โดยมี นางสำรวย ดุลลาพันธ์ เป็นประธานชุมชนคนแรก และได้แต่งตั้งกรรมการจำนวน 15 คน เพื่อช่วยในการบริหารงาน ชุมชนช้างคลาน ตั้งอยู่บริเวณถนนเจริญประเทศและถนนช้างคลาน ขนานไปกับลำน้ำแม่ปิงมีถนนเจริญประเทศ ซอย 13 เชื่อมต่อถนนระแกงซึ่งอยู่ทางทิศเหนือชุมชน ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่น นับถือศาสนาอิสลามประมาณ 80% และอีก 20% นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอื่น มีมัสยิดช้างคลานเชียงใหม่เป็นศาสนสถานประจำชุมชน

ที่ตั้งของชุมชนช้างคลานเป็นที่ลุ่มใกล้ฝั่งแม่น้ำปิง ในช่วงฤดูฝนมีปัญหาน้ำท่วมและน้ำไหลหลากเกือบทุกปี แต่ชุมชนได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากทางหน่วยงานราชการ เช่น เทศบาลนครเชียงใหม่มาด้วยดีโดยตลอด ช่วยแก้ปัญหาด้านต่าง ๆ ของชุมชนและนำการพัฒนามาให้ชุมชน

5. ชุมชนกำแพงงาม

ที่ตั้ง ตั้งอยู่บริเวณสองข้างทางถนนกำแพงดิน ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

เดิมเป็นพื้นที่โล่งมีผู้อาศัยไม่มากนัก และสภาพเป็นหนองน้ำป่าละเมาะ เวลาผ่านไปบ้านเมืองเจริญขึ้น จึงมีผู้คนเริ่มอพยพเข้ามาอยู่อาศัยมากขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2538 เทศบาลนครเชียงใหม่ ได้ดำเนินการจัดตั้งชุมชนขึ้น โดยตั้งชื่อชุมชนว่า "ชุมชนกำแพงงาม" ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างและค้าขาย ปัจจุบันมี นายอนันต์ ชัยคำกอง ดำรงตำแหน่งประธานชุมชน

6. ชุมชนวัดศรีปิงเมือง

ที่ตั้ง ถนนศรีปิงเมือง ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

วัดศรีปิงเมือง

ชุมชนวัดศรีปิงเมืองเป็นที่ตั้งของวัดศรีปิงเมือง โรงเรียนวัดศรีปิงเมือง บ้านเรือนของสมาชิกในชุมชน และสถานประกอบการอีกจำนวนมาก อาทิ โรงแรม คอร์ด อพาร์เมนท์ หอพัก บ้านเช่า ร้านค้า ร้านอาหาร ร้านซักอบรีด ร้านตัดเย็บเสื้อผ้า ร้านเสริมสวย ร้านเกมส์ ร้านคอมพิวเตอร์ และสถานบันเทิง เป็นต้น

ชุมชนวัดศรีปิงเมืองจัดตั้งขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2544 และมีคณะกรรมการชุมชนเป็นคณะทำงานให้กับชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และมีศักยภาพ ซึ่งคณะกรรมการชุมชนประกอบด้วย ประธานชุมชน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ประชาสัมพันธ์ และคณะทำงานฝ่ายต่าง ๆ หรือ

กลุ่มต่างๆ อาทิ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มอสม. กลุ่มพัฒนาสตรี กลุ่มเยาวชน เป็นต้น นอกจากนั้น ชุมชนวัดศรีปิงเมืองยังได้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่างๆ ขึ้นในชุมชน เช่น นวดแผนไทย กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า กลุ่มจักสาน กลุ่มทำน้ำยาจุลินทรีย์ชีวภาพ (อี.เอ็ม) เพื่อเป็นการส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นกับครอบครัวและชุมชน ในด้านของสุขภาพอนามัย มีการจัดตั้งชมรมเพื่อการออกกำลังกายขึ้นในชุมชนวัดศรีปิงเมือง คือ ชมรมรำไท่จี๋ชี่กงและรำไม้พลอง ส่วนทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมนั้นทางชุมชนก็มีกิจกรรมร่วมกันทั้งในชุมชนเองและร่วมกับวัดและหน่วยงานภาครัฐ

7. ชุมชนลอยเคราะห์

ที่ตั้ง อยู่ระหว่างถนนลอยเคราะห์และถนนศรีดอนไชย

วัดลอยเคราะห์

สืบเนื่องจากการที่ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณวัดลอยเคราะห์และวัดช่างฆ้องได้รวมกลุ่มกันเข้าไปทำกิจกรรมในวัดลอยเคราะห์และวัดช่างฆ้อง ท่านพระครูสุวิมล เจ้าอาวาสวัดลอยเคราะห์ จึงได้จัดตั้งเป็นชุมชนขึ้น คือ ชุมชนสองพี่น้อง ต่อมาเมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้นจึงได้มีการแยกตัวของชุมชนและจัดตั้งเป็นชุมชนขึ้นมาใหม่ โดยใช้ชื่อ "ชุมชนลอยเคราะห์" ตามชื่อวัดลอยเคราะห์ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งและรับรองจากเทศบาลนครเชียงใหม่เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2533

ชุมชนลอยเคราะห์ตั้งอยู่บริเวณใจกลางเมือง ประชากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในที่ลุ่มตามหนองน้ำ ซึ่งอยู่ในที่ดินของเทศบาลนครเชียงใหม่บางส่วน ต่อมามีการขยายครอบครัวเพิ่มขึ้น

8. ชุมชนชัยมงคลบ้านเม็ง

ที่ตั้ง ถนนเจริญประเทศ ตำบลช้างคลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

วัดชัยมงคล

ชุมชนชัยมงคลบ้านเม็งเป็นชุมชนขนาดกลาง ซึ่งมีความเก่าแก่ ชาวบ้านในชุมชนรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมคือความเชื่อในเรื่องผี นับถือผีเม็ง โดยจะมีการฟ้อนผีเป็นประจำทุกปี ซึ่งชาวบ้านมีความเชื่อว่าผีจะคุ้มครองหมู่บ้านและลูกหลานให้อยู่อย่างมีความสุข จึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า "บ้านเม็ง" ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2543 ทางเทศบาลฯ ได้จัดอบรมกลุ่มสตรีและได้แต่งตั้งกลุ่มสตรีขึ้นเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2544 โดยคณะสตรีกลุ่มนี้ได้รวมตัวกับสมาชิกในชุมชนจัดตั้งชุมชนขึ้น และได้รับการแต่งตั้งจากเทศบาลฯ เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2544 โดยใช้ชื่ออย่างเป็นทางการว่า ชุมชนชัยมงคลบ้านเม็ง

9. ชุมชนพวกเปียร่วมใจพัฒนา

ที่ตั้ง ตั้งอยู่ใกล้บริเวณวัดพวกเปีย ถนนทิพยเนตร ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

"ชุมชนพวกเปียร่วมใจพัฒนา" จัดตั้งชุมชนขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 6 เมษายน

2543 ได้มีการจัดตั้งชุมชนขึ้นอย่างเป็นทางการจากเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยมีนางลัดดา วงค์วร เป็นประธานชุมชนคนแรก ร่วมกับคณะกรรมการชุมชนได้ร่วมกันพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่จะรับราชการ มีสถานที่สำคัญในชุมชน อาทิ โรงพยาบาลสวนปรุงให้บริการด้านสุขภาพจิต วัดพวกเปีย ซึ่งวัดพวกเปียนี้ถือเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนในชุมชน ในด้านประเพณีวัฒนธรรมทางชุมชนจะมีการจัดกิจกรรมร่วมกันในชุมชนที่ถือเป็นประเพณีที่สืบทอดกันทุกปี

วัดพวกเปีย

10. ชุมชนศรัทธาวัดหัวฝาย

ที่ตั้ง บริเวณข้างวัดหัวฝาย ตำบลช้างคลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนศรัทธาวัดหัวฝายเริ่มก่อตั้งเป็นชุมชนอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2527 โดยเทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งมีนายบุญชู ขันธนันต์ชัย เป็นประธานชุมชนคนแรก

วัดหัวฝาย

แต่เดิมชุมชนศรัทธาวัดหัวฝายเป็นหมู่บ้านศรีสร้อยทรายมูล (วัดน้ำปู) เป็นหมู่บ้านที่เก่าแก่มีเพียงถนนประชาสัมพันธ์ซึ่งเป็นถนนลูกรังตัดมาถึงหน้าวัดหัวฝาย บริเวณรอบ ๆ วัดเป็นทุ่งนาทั้งหมด ผู้คนส่วนใหญ่จะมีอาชีพทำนาและทำสวน เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2515 เริ่มมีถนนเวียงพิงค์ตัดผ่านไปถึงถนนวัดศรีปิงเมือง และมีหมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้น จึงทำให้ผู้คนจากต่างถิ่นโดยเฉพาะชนเผ่าชาติพันธุ์ ชนเผ่าเผ่ามูเซอ เผ่าอาข่า เผ่าลีซอ และไทยใหญ่ รวมถึงคนพื้นเมืองเริ่มเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนมากขึ้น ต่อมาสมาชิกในหมู่บ้านได้ปรึกษาหารือกันในการจัดตั้งเป็นชุมชนศรัทธาวัดหัวฝายขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2527 โดยทางเทศบาลนครเชียงใหม่เป็นผู้สนับสนุน การจัดตั้งเป็นชุมชนอย่างเป็นทางการ ชุมชนศรัทธาวัดหัวฝายใช้ระบบประชาธิปไตยปกครองดูแลสมาชิกในชุมชนถึงแม้จะมีหลายกลุ่มชาติพันธุ์ก็ตาม โดยยึดหลักความรักความสามัคคีเป็นที่ตั้ง และเมื่อปี พ.ศ. 2553 ชุมชนได้รับโล่ดีเด่นในสาขาระบบประชาธิปไตยสิ่งแวดล้อมจากสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นชุมชนเมืองแห่งแรกในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

11. ชุมชนช่างฆ้อง

ที่ตั้ง ถนนลอยเคราะห์ ตำบลช้างคลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

วัดช่างฆ้อง

"ชุมชนช่างฆ้อง" เรียกตามชื่อของวัดช่างฆ้อง แต่เดิมวัดนี้ชื่อว่า "วัดศรีพูนโต" ประวัติความเป็นมา สมัยพระเจ้ากาวิละได้ยกทัพร่วมกับกองทัพจากกรุงเทพและเมืองอื่น ๆ ขับไล่พม่าออกจากเชียงแสน แล้วอพยพชาวเชียงแสนส่วนหนึ่งมาไว้ที่ บ้านฮ้อยข้อ (ปัจจุบันคือ

บ้านลอยเคราะห์) ชาวบ้านฮ่อม (ย่านวัดพันตองและวัดลอยเคราะห์) และช่างทำฆ้องมาอยู่ทางทิศตะวันออกของเมืองเชียงใหม่ และสร้างวัดขึ้นใหม่ ให้ชื่อตามผู้ที่อพยพมาอยู่คือ "วัดช่างฆ้อง"

ต่อมาได้มีผู้คนอพยพเข้ามาอยู่มากขึ้น จึงรวมตัวกับชาวบ้านศรัทธาวัดลอยเคราะห์ ก่อตั้งเป็นชุมชนขึ้นอย่างเป็นทางการ เมื่อปี พ.ศ. 2533 สาเหตุจากทางชาวบ้านลอยเคราะห์กลุ่มที่อาศัยอยู่ในซอย 3 ที่เป็นหนองน้ำสาธารณะปลูกบ้านเรือนอย่างแออัดเกิดไฟไหม้ขึ้นหลังจากไฟไหม้มีการสำรวจพบว่า ที่ดินดังกล่าวเทศบาลนครเชียงใหม่เป็นผู้ดูแลอยู่ ชาวบ้านเกรงว่าจะถูกไล่ที่จึงขอจัดตั้งเป็นชุมชน เพื่อจะได้มีการพัฒนามิให้เป็นแหล่งเสื่อมโทรม แต่จำนวนครัวเรือนมีไม่มากพอที่จะจัดตั้งเป็นชุมชนให้ถูกต้องตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทย จึงได้มีการรวมตัวกับชาวบ้านที่อยู่ที่ดินของวัดช่างฆ้องบริเวณหลังวัดช่างฆ้องติดกับด้านข้างของวัดลอยเคราะห์ก่อตั้งเป็นชุมชนชื่อว่า "ชุมชนสองพี่น้องช่างฆ้อง-ลอยเคราะห์"

แต่ต่อมาจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น จากครอบครัวขยายและผู้ที่ย้ายมาจากที่อื่น ทำให้ไม่สะดวกในการพัฒนา จึงแยกตัวออกมาจัดตั้งเป็นชุมชนช่างฆ้อง เมื่อปี พ.ศ. 2544 โดยกำหนดเอาถนนลอยเคราะห์เป็นแนวแบ่งเขตชุมชน

12. ชุมชนวัดพันอ้น

ที่ตั้ง ถนนราชดำเนิน ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนวัดพันอ้นได้จัดตั้งเมื่อ 17 พฤษภาคม 2547 โดยชาวชุมชนวัดพันอ้น โดยมีนางทองประเสริฐ ศิริวรรณ เป็นประธานชุมชนคนแรก และคณะกรรมการอีก 14 คน

วัดพันอ้น

สมาชิกส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในชุมชนวัดพันอ้นมีลักษณะเป็นครอบครัวขนาดเล็กและขนาดกลาง แต่เดิมสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย รับจ้าง รับราชการ ปัจจุบันมีคนต่างถิ่นเข้ามาประกอบธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร บาร์เบียร์ เกสเฮ้าส์ และงานบริการอื่นๆ เพื่อรอบรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ทำให้วิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป

เจดีย์วัดพันอ้น พังลงเมื่อ พ.ศ. 2550

13. ชุมชนระแกง

ที่ตั้ง ถนนระแกง ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

เป็นชุมชนขนาดใหญ่ แต่เดิมมีบ้านเรือนประมาณ 50 หลังคาเรือน ซึ่งแต่ก่อนเรียกกันว่าหมู่บ้านสันดอกคำไต้ เมื่อถึงฤดูฝนมีน้ำท่วมขังทั้งหมู่บ้านทำให้บางบ้านต้องทำสะพานไม้เข้าไปในบ้านทางเดินก็แคบ ต่อมาชาวบ้านได้ช่วยกันทำถนนขุดกำแพงเมืองชั้นนอกขยายทางออกให้กว้างขึ้นจึงตั้งชื่อว่าหมู่บ้าน "หล่ายแคง" ต่อมาชาวบ้านเรียกชื่อเพี้ยนมาเป็น "ระแกง" จนถึง

ปัจจุบันนี้ เมื่อปี พ.ศ. 2527 เทศบาลนครเชียงใหม่ได้จัดตั้งชุมชนระแกงขึ้น ต่อจากนั้นได้มีโครงการจากหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาช่วยเหลือชุมชน เช่น ยูนิเซฟจัดให้มีน้ำประปา ส่วนเทศบาลได้นำดินมาถมตามถนน และได้ถุนบ้านที่เป็นหนองน้ำและชาวบ้านได้ช่วยกันพัฒนา รวมทั้งชาวชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ก็ได้ร่วมกันพัฒนามาโดยตลอด

14. ชุมชนวัดธาตุคำ

ที่ตั้ง ถนนสุริยวงศ์ ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

เป็นชุมชนที่เก่าแก่ มีวัดธาตุคำ (เดิมเรียกวัดกุฏีคำ) เป็นศูนย์กลาง เดิมชาวบ้านที่เป็นคนในท้องถิ่นมีน้อย แต่มีชาวบ้านไทยเขินจากเชียงตุงได้มาตั้งบ้านเรือนในชุมชน จึงทำให้มีประชากรมากขึ้น

ปัจจุบันในชุมชนได้มีผู้คนจากต่างอำเภอและต่างจังหวัดเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จึงทำให้มีประชากรมากขึ้นซึ่งประมาณครึ่งหนึ่งตั้งบ้านเรือนอยู่ในที่ของธรณีสงฆ์และที่ราชพัสดุ ชาวบ้านในชุมชน จึงขอจัดตั้งชุมชนอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2543

15. ชุมชนป่าพร้าวนอก

ที่ตั้ง ถนนป่าพร้าว ตำบลป่าแดด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนป่าพร้าวนอก ในอดีตเรียกว่า "หมู่บ้านป่าพร้าวนอกหรือวัดป่าพร้าวช่างหม้อ" มีพื้นที่ 2 ตารางกิโลเมตร เป็นชุมชนชานเมืองดั้งเดิมที่มีชาวชุมชนอาศัยอยู่ในบริเวณนี้มาเนิ่นนาน เดิมเป็นหมู่ที่ 2 ต.ป่าแดด ต่อมาในปี พ.ศ. 2527 เทศบาลนครเชียงใหม่ขยายอาณาเขตทำให้สภาพความเป็นหมู่บ้านสิ้นสุดลง แต่ชาวบ้านยังคงมีการรวมตัวกันอย่างต่อเนื่อง โดยมีวัดป่าพร้าวนอกเป็นศูนย์กลาง และได้จัดตั้งเป็นชุมชนป่าพร้าวนอกขึ้นในปี พ.ศ. 2537 มีนายสุริยา สุริยธำรงกุล เป็นประธานชุมชนคนแรก

16. ชุมชนทิพย์เนตร

ที่ตั้ง ถนนราชดำเนิน ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนทิพย์เนตร เป็นชุมชนแรกที่เทศบาลนครเชียงใหม่ ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2527 เดิมชุมชนทิพย์เนตรเป็นป่าไผ่ และต้นทองกวาว ซึ่งผู้คนไม่กล้าเข้ามาอาศัยอยู่เพราะเป็นป่ารกและติดกับป่าช้าประตูไหยา แต่ต่อมาประชาชนจากหลายพื้นที่ได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ ซึ่งส่วนใหญ่อพยพมาจากย่านสันป่าข่อย อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ที่ดินปัจจุบันเป็นที่ของเทศบาลบางส่วน และเป็นที่ราชพัสดุกับกรมศิลปากรอีกบางส่วน ประชากร

ป้อมประตูไหยา (ภาพโดย: สมโชติ อ้องสกุล)

ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง รองลงมาคือ ค้าขาย รับราชการ และพนักงานรัฐวิสาหกิจ มีประธานชุมชนคนแรกคือนายไพจิต

17. ชุมชนวัดศรีสุพรรณ

ที่ตั้ง ถนนวัวลาย ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

วัดศรีสุพรรณ

พ.ศ. 2043 โดยพระเมืองแก้ว กษัตริย์ราชวงศ์มังราย (พ.ศ. 2038-2068) โปรดเกล้าฯ ให้มหาอำมาตย์ชื่อเจ้าหมื่นหลวงจ่าคำ รังการ สร้างวัดชื่อว่า วัดศรีสุพรรณอาราม และได้มีชาวบ้านอยู่รอบ ๆ วัดเพิ่มขึ้น ต่อมาได้สร้างมหาวิหารพระบรมธาตุเจดีย์ พระอุโบสถหลังเดิมผูกพัทธสีมา เมื่อ พ.ศ. 2052 พร้อมทั้งได้สร้างศาสนสถานอื่น ๆ แล้วมอบพื้นที่รอบกำแพงทั้ง 4 ด้าน ด้านละ 20 วา ให้แก่วัด และมอบข้าวัดไว้ดูแลวัดอีก 20 ครอบครัว ต่อมาสมัยพระเจ้ากาวิละได้นำช่างเงินมาตั้งบ้านย่านวัดหมื่นสารและศรีสุพรรณ วัดศรีสุพรรณอารามถือเป็นศูนย์กลาง ภูมิปัญญาชาวบ้าน ช่างหล่อ หัตถกรรม เครื่องเงิน

เมื่อปี พ.ศ. 2544 ประชาชนได้รวมตัวกันจัดตั้งชุมชนวัดศรีสุพรรณขึ้นอย่างเป็นทางการ โดยมีเทศบาลนครเชียงใหม่เป็นผู้ประสานในการจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ

18. ชุมชนหมื่นสารบ้านวัวลาย

ที่ตั้ง ถนนวัวลาย ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

วัดหมื่นสาร

ชุมชนดั้งเดิมบริเวณรอบวัดหมื่นสาร ต่อมามีการอพยพเข้ามาของกลุ่มช่างเครื่องเงิน จากบ้านงัวลายแขวงเมืองปั่น ลุ่มน้ำสาละวิน ประเทศพม่า ซึ่งถูก "เทครัว" เข้ามา ในสมัยพระเจ้ากาวิละ ตั้งแต่ พ.ศ. 2342 และสมัยพระยาธรรมลังกา ในปี พ.ศ. 2362 การอพยพเข้ามาทั้ง 2 ครั้ง กลุ่มช่างเครื่องเงินของเมืองปั่น ได้มาตั้งรกรากอยู่บริเวณวัดหมื่นสารโดยประกอบอาชีพทำเครื่องเงินเพื่อถวายใช้ในคุ้มเจ้าเชียงใหม่และเป็นเครื่องราชบรรณาการ ซึ่งการทำเครื่องเงินได้สืบทอดต่อกันมาสู่ลูกหลาน และยึดเป็นอาชีพของคนในชุมชนจนถึงปัจจุบัน เมื่อปี พ.ศ. 2545 ทางเทศบาลนครเชียงใหม่ได้เข้ามาจัดตั้งเป็นชุมชน

19. ชุมชนฟ้าใหม่ประตูก้อม

ที่ตั้ง ตั้งอยู่บริเวณถนนสุริวงศ์ และถนนประชาสัมพันธ์ ตำบลหายยา และตำบลช้างคลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนฟ้าใหม่ประตูก้อม เดิมชื่อ บ้านประตูก้อม เนื่องจากชุมชนนี้ตั้งอยู่ในแนวกำแพงเมืองชั้นนอก ชื่อประตูขัวก้อม (ขัวคือสะพาน ก้อมคือขนาดสั้น) ในอดีตชุมชนฟ้าใหม่มีบ้านเรือนอยู่ประมาณ 7-8 หลังคาเรือน ซึ่งเป็นป่าละเมาะมีลำคูไหวและคลองแม่ข่าไหลผ่าน ชาวบ้านจึงได้อาศัยน้ำในลำคลองในการอุปโภค-บริโภค ต่อมามีผู้คนอพยพเข้ามาอยู่อาศัยกันมากขึ้น ทำให้ชาวชุมชนฟ้าใหม่ส่วนใหญ่ไม่ใช่คนในท้องถิ่น

เมื่อปี พ.ศ. 2529 เทศบาลนครเชียงใหม่ได้จัดตั้งเป็นชุมชนประตูก้อมขึ้น ซึ่งต่อมาคณะกรรมการชุมชนได้มีมติให้เปลี่ยนชื่อเป็นชุมชนฟ้าใหม่ประตูก้อม

20. ชุมชนวัดนันทาราม

วัดนันทาราม

บุญศรี สุทธิมา ประธานชุมชนวัดนันทารามผู้สืบทอดตำรายาและการทำน้ำหมักและ ร.ต.ท.ไชยพล แสนมโน

ที่ตั้ง ทางทิศใต้ของเมืองเชียงใหม่ ติดกับประตูเมืองเชียงใหม่ ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

เป็นชุมชนขนาดใหญ่มีตั้งแต่สมัยราชวงศ์มังราย ต่อมาเป็นชุมชนไทยเขินย้ายถิ่นฐานมาจากเชียงตุงตั้งรกรากอยู่บริเวณวัดนันทาราม ได้นำเอาศิลปวัฒนธรรมคือเครื่องเขิน ทำเป็นอาชีพหลักของชุมชน ภายในชุมชนวัดนันทารามเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาล สถานเด็กเล็ก วัดนันทาราม มีลานกีฬา สนามเด็กเล่นให้เด็กและผู้สูงอายุได้ออกกำลังกายทุกวัน มีนายบุญศรี สุทธิมา ดำรงตำแหน่งประธานชุมชนคนแรก

21. ชุมชนวัดดาวดึงษ์

วัดดาวดึงษ์

ที่ตั้ง บริเวณวัดดาวดึงษ์

ชุมชนดาวดึงษ์ เป็นชุมชนเก่าแก่แห่งหนึ่งของเชียงใหม่ มีวัดดาวดึงส์เป็นศูนย์กลางของชุมชน เดิมมีชื่อว่า "วัดเมืองสาบ" ชาวบ้านกลุ่มแรกที่เข้ามาก่อตั้งรกรากในชุมชนเป็นชาวยองซึ่งอพยพมาจากจังหวัดลำพูน มีอาชีพหลัก คือ การแกะสลัก ทำขันโตกไม้ ในอดีตที่ตั้งของชุมชนเป็นที่ราบลุ่ม ในฤดูฝนมักมีน้ำท่วมขัง ลักษณะบ้านเรือนดั้งเดิมเป็นบ้านไม้มุงด้วยใบตอง ต่อมาชุมชนมีความเจริญขึ้นมีผู้คนจากต่างถิ่นอพยพมาอาศัยอยู่ในชุมชนเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้เกิดความแออัดในชุมชน เทศบาลนครเชียงใหม่จึงเข้ามาจัดตั้งชุมชนดาวดึงส์ขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 2 กันยายน 2542

22. ชุมชนหมื่นตูม

วัดหมื่นตูม

ที่ตั้ง วัดหมื่นตูม

ชุมชนหมื่นตูมเป็นชุมชนที่ถูกตั้งชื่อขึ้นตามชื่อวัดคือ วัดหมื่นตูม วัดหมื่นตูมมีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ เชื่อกันว่าในอดีตก่อนขึ้นครองราชย์สมบัติกษัตริย์ราชวงศ์มังรายต้องเสด็จไปทรงผ้า (นุ่งขาว ห่มขาว) ที่วัดผ้าขาว จากนั้นก็จะเสด็จมาสะเดาะเคราะห์ถือศีลปฏิบัติธรรมบำเพ็ญภาวนานอนอยู่ที่วัดหมื่นตูม แล้วจึงไปประกอบพิธีมูรธาภิเษก ณ วัดหนองเจ็ดลิน (วัดเจ็ดลินใน

ปัจจุบัน) ดังปรากฏหลักฐานในสมัยเจ้าฟ้าแม่กุ (พระเมกุฏิวิสุทธิวงศ์) กษัตริย์ผู้ครองนครเชียงใหม่

หนองเจ็ดลิน

ต่อมาประชาชนได้ย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ตามบริเวณใกล้ๆ กับวัดหมื่นตูมและรวมตัวกันเป็นหมู่บ้านขนาดกลางซึ่งชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า บ้านหมื่นตูม หรือชุมชนหมื่นตูม ชุมชนหมื่นตูมได้ก่อตั้งขึ้นด้วยประชาชนจำนวน 59 หลังคาเรือนที่อาศัยอยู่บริเวณรอบๆ วัดหมื่นตูม ได้รวมตัวกันขอจัดตั้งชุมชนอย่างเป็นทางการ และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2550

23. ชุมชนทิพย์รัตน์วิลล่า

ที่ตั้ง ถนนเวียงพิงค์ ตำบลช้างคลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

สมโชติน่าชมรมจักรยานร่วมงานวันอาสาฬหบูชา 2556 ณ วัดพบใหม่ในสวนพุทธธรรม โดย ดร.พระมหาจรรยา สุทธิญาโณ เมตตาแสดงธรรม ในภาพ บุญชิน สาวะมูล เป็นตัวแทนถวายปัจจัย

ชุมชนทิพย์รัตน์วิลล่า เดิมเป็นทุ่งนา เมื่อปี พ.ศ. 2528 ได้จัดตั้งเป็นหมู่บ้านจัดสรรใช้ชื่อว่า "หมู่บ้านทิพย์รัตน์วิลล่า" โดยในขณะนั้นมีบ้านเรือนจำนวนประมาณ 164 หลังคาเรือน ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2548 สมาชิกในหมู่บ้านอื่นได้ร่วมกันขอเป็นสมาชิกชุมชน และได้รับการจัดตั้งเป็นชุมชนจากทางเทศบาลนครเชียงใหม่เมื่อวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2550 โดยมีนายบุญชิน สาวะมูล เป็นประธานชุมชนคนแรกและปัจจุบัน

24. ชุมชนวัดผ้าขาว

วิหารวัดผ้าขาว (ภาพโดย: สมโชติ อ้องสกุล)

ชุมชนวัดผ้าขาวตั้งตามชื่อวัดคือ "วัดผ้าขาว" ซึ่งเป็นวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในราชวงศ์มังรายที่สร้างขึ้นมาพร้อมๆ กับวัดเจ็ดลิน วัดหมื่นตูม ตามประวัติของวัดผ้าขาวกล่าวไว้ว่า กษัตริย์ในราชวงศ์มังรายก่อนจะขึ้นเสวยราชสมบัติจะต้อง "ทรงผ้าชุดขาว" (นุ่งขาวห่มขาว) ณ วัดผ้าขาวก่อน จากนั้นจะเสด็จไปสะเดาะเคราะห์ที่วัดหมื่นตูม และเสด็จไปประกอบพิธีสรงน้ำพุทธาภิเษก ณ หนองน้ำวัดเจ็ดลินตามลำดับ

ในปัจจุบันสมาชิกส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในชุมชนวัดผ้าขาวจะมีลักษณะเป็นครอบครัวขนาดเล็ก-ขนาดใหญ่ อาศัยปะปนกัน ทุกครอบครัวจะมีบ้านเป็นของตัวเอง และบางส่วนได้เช่าที่วัดทรายมูลพม่า อาชีพของคนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย รับราชการรับจ้าง แต่ปัจจุบันมีคนต่างถิ่นเข้ามาประกอบอาชีพทำธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร บาร์เบียร์ เกสเฮ้าส์ และงานบริการอื่นๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ทำให้วิถีชีวิตดั้งเดิมมีการเปลี่ยนแปลงไป

จากเดิม

เมื่อปี พ.ศ. 2548 ประชาชนได้รวมตัวกันจัดตั้งชุมชนวัดผ้าขาวขึ้นอย่างเป็นทางการ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งและรับรองจากเทศบาลฯ เมื่อปี พ.ศ. 2550 โดยมีนางสายฝน สิทธิปราณี ดำรงประธานชุมชนคนแรก

25. ชุมชนเชียงใหม่แลนด์

ที่ตั้ง ถนนช้างคลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนเชียงใหม่แลนด์ เดิมทีเป็นทุ่งเลี้ยงสัตว์และป่าละเมาะของชาวมุสลิมที่อพยพมาอยู่ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2393 ซึ่งตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์เขียนไว้ว่ามีชาวอินเดียเชื้อสายบังคลาเทศกลุ่มแรกอพยพจากพม่าเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองเชียงใหม่ โดยมีท่านมูฮัมมัด อุสมาน อาลีพ เมยายี กับภรรยาชาวพม่า พร้อมน้องชายและน้องภรรยาซึ่งนับถือศาสนาพุทธ ในตอนแรกตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ทางทิศใต้ของกำแพงเมือง แต่หลังจากอยู่มาได้ 2-3 ปี ก็พบว่าอยู่ใกล้กับคุ้มเจ้าครองนครมากเกินไป และแวดล้อมด้วยชุมชนของชาวพุทธทำให้ไม่สะดวกในการปฏิบัติศาสนกิจ ท่านมูฮัมมัดและภรรยาจึงได้ย้ายออกไปอยู่ในบริเวณซึ่งเป็นถิ่นฐานของชาวมุสลิม ย่านช้างคลานปัจจุบันซึ่งห่างจากกำแพงเมืองเก่าไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ประมาณ 2 กิโลเมตร โดยปล่อยให้น้องชายและน้องสาวซึ่งนับถือศาสนพุทธยังคงอยู่ในชุมชนของชาวพุทธต่อไป สิทธิในที่ดินซึ่งชาวปากีสถานมุสลิมและครอบครัวเข้าไปตั้งบ้านเรือนได้รับพระราชทานจากเจ้าหลวงเชียงใหม่ ประกอบกับพื้นที่อันเป็นที่ตั้งของชุมชนที่ดินที่ใช้ในการเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ ในระยะเริ่มแรกของการตั้งถิ่นฐานมีมุสลิมอยู่เพียง 10 กว่าครัวเรือน และจำนวนประชาชนไม่ถึง 100 คน

ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2526-2527 ธนาคารศรีนคร ได้จัดทำโครงการหมู่บ้านจัดสรร โดยใช้พื้นที่กว่า 400 ไร่ บริเวณใกล้สี่แยกสนามบิน (ปัจจุบันคือเขตเชียงใหม่แลนด์) กลุ่มตระกูลเตชะไพบูลย์ ได้มาซื้อที่ดินแถบนี้ เพื่อทำเป็นหมู่บ้านจัดสรร แต่โครงการในช่วงแรกยังไม่ค่อยจะเป็นที่นิยมมาก จึงเน้นการขายไปยังกลุ่มลูกค้าในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง และได้พัฒนามาเป็นย่านชุมชนที่หนาแน่นแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่

ต่อมาชาวบ้านในหมู่บ้านฯ ได้รวมตัวกันเพื่อจัดตั้งชุมชนเชียงใหม่แลนด์ขึ้นอย่างเป็นทางการจากทางเทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งและรับรองจากเทศบาลนครเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2541

26. ชุมชนอินทรนุรักษ์

ที่ตั้ง ถนนช้างคลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนอินทรนุรักษ์ได้จัดตั้งเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2552 โดยชาวชุมชนอินทรนุรักษ์ ซึ่งมีนางแดงต้อย ยานะสี เป็นประธานชุมชนและเป็นผู้นำในการจัดตั้งชุมชนขึ้น ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้าและทำธุรกิจส่วนตัวและรับจ้างทั่วไป ที่มาของชุมชนอินทรนุรักษ์นั้นได้มาจากการโหวตลงมติของชาวชุมชน ซึ่งคำว่า อินทรนุรักษ์ นั้นแปลว่า พระอินทร์รักษา

เดิมนั้นคืออินทนุลักษณ์ ซึ่งแปลว่า รูปหน้าของพระอินทร์ คำว่า อินทนุลักษณ์เป็นนามสกุลเดิมตระกูลอินทนุลักษณ์ ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งและปลูกสร้างหมู่บ้านอินทรนุรักษ์

27. ชุมชนทรายมูลเมือง

ที่ตั้ง ข้างวัดทรายมูลเมือง

วัดทรายมูลเมือง

หมู่บ้านทรายมูลเมือง มีวัดทรายมูลเมืองเป็นศูนย์กลาง แต่เดิมหมู่บ้านทรายมูลเมืองมีชื่อว่า "บ้านปะ" และวัดทรายมูลเมืองมีชื่อว่า "วัดบ้านปะ" เนื่องมาจากที่บริเวณนี้มีแม่น้ำจากดอยสุเทพไหลมาบรรจบกันหรือปะ (ปะเป็นภาษาพื้นเมือง หมายถึงพบกัน บรรจบกัน) และเกิดเป็นหนองน้ำ ชื่อ หนองทรายมูล เมื่อน้ำลดก็จะเกิดกองดินกองทราย เป็นจำนวนมาก ซึ่งกองดินกองทรายเหล่านี้ ชาวบ้านจะนำมาปั้นอิฐ รวมถึงนำไปก่อสร้างกำแพงเมืองด้านใน ซึ่งต่อมาจึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น หมู่บ้านทรายมูลเมือง

เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2553 ชาวบ้านได้รวมตัวกันจัดตั้งชุมชนขึ้นอย่างเป็นทางการจากเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยใช้ชื่อว่า "ชุมชนทรายมูลเมือง"

28. ชุมชนวัดศรีดอนไชย-เจริญประเทศ

ชุมชนวัดศรีดอนไชย-เจริญประเทศ เป็นชุมชนที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิม ในชุมชนมีประกอบด้วยครอบครัวขนาดเล็กถึงครอบครัวขนาดใหญ่ มีที่ดินเป็นของตนเอง ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพค้าขาย รับจ้าง รับราชการ และงานบริการต่างๆ แต่ปัจจุบันมีคนต่างถิ่นเข้ามาประกอบอาชีพเกี่ยวกับธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร บาร์เบียร์ เกสเฮ้าส์ และงานบริการอื่นๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ทำให้วิถีชีวิตดั้งเดิมที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความสมานสามัคคีต้องเปลี่ยนไป

ในปี พ.ศ. 2555 ประชาชนในชุมชน นำโดย นายสุรินทร์ สิทธิน้อย ได้เห็นร่วมกันว่าควรร่วมกันจัดตั้งชุมชน เพื่อเป็นองค์กรในการทำงานระหว่างประชาชนในท้องถิ่นกับเทศบาลฯ จึงได้ทำหนังสือจัดตั้งชุมชนวัดศรีดอนไชย-เจริญประเทศเสนอเทศบาลฯ และได้รับ การแต่งตั้งและรับรองจากเทศบาลนครเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2555 โดยมีนายสุรินทร์ สิทธิน้อย ได้รับการคัดเลือกให้เป็นประธานชุมชนคนแรก

29. ชุมชนเวียงทอง

ที่ตั้ง ถนนมหิดล ตำบลป่าแดด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนเวียงทอง เดิมเป็นหมู่บ้านเวียงทองโครงการ 2 และ 3 ก่อนที่จะเป็นหมู่บ้านเดิมเป็นทุ่งนา หนองน้ำอีแร้ง อยู่ติดกับวัดป่าพร้าวนอก และหมู่บ้านอุ่นเรือน ต่อมาเจ้าของที่นาซึ่งมีอยู่หลายเจ้าได้รวบรวมกันขายที่นาให้แก่นายทุนเจ้าของโครงการหมู่บ้านจัดสรร และได้เริ่มดำเนินการก่อสร้างหมู่บ้านจัดสรรและตั้งชื่อว่าหมู่บ้านเวียงทองโครงการ 2 ซึ่งมาแล้วเสร็จปี

พ.ศ. 2531-2532 และเมื่อโครงการ 2 ขายหมดจึงเริ่มก่อสร้างโครงการ 3 ต่ออีกในปี พ.ศ. 2532-2533

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2542 ผู้ที่อาศัยในหมู่บ้านเวียงทองโครงการ 2 และ 3 ได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นหมู่บ้านโครงการ 2 และ 3 โดยมี พล.ต.ต.พรชัย พักตร์ผ่องศรี เป็นหัวหน้าหมู่บ้านจนถึงปี พ.ศ. 2555

ปัจจุบันหมู่บ้านเวียงทองโครงการ 2 และ 3 ได้รับการแต่งตั้งจากเทศบาลนครเชียงใหม่ให้เป็นชุมชนเวียงทอง โดยมี นายพรชัย สุคัณธสิริกุล ดำรงตำแหน่งประธานชุมชนคนแรก

วัดพันตอง

30. ชุมชนบ้านฮ่อม

ที่ตั้ง ถนนท่าแพ

หลังจากขับไล่พม่าออกจากเชียงแสนได้สำเร็จใน พ.ศ. 2347 ได้มีการเทครัวคนเชียงแสนส่วนหนึ่งมาอยู่ที่บ้านฮ่อมเชียงใหม่ ได้มีการตั้งชุมชนเมื่อพ.ศ. 2556 มี นายวิชญ เชยะกุล ดำรงตำแหน่งประธานชุมชนคนแรก

ชุมชนแขวงกาวิละ

1. ชุมชนบ้านใหม่พัฒนา

ที่ตั้ง ถนนบ้านใหม่ ตำบลท่าศาลา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

เดิมชุมชนบ้านใหม่เป็นเขตหนึ่งของชุมชนต้นขาม ต่อมาในปี พ.ศ. 2542 สมาชิกได้รวมตัวกันแยกตัวออกมาจากชุมชนต้นขามมาจัดตั้งเป็นชุมชนบ้านใหม่พัฒนา โดยได้รับอนุมัติให้จัดตั้งเป็นชุมชนเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2543 โดยมีนายสมชาย สุภารัตน์ เป็นประธานชุมชนคนแรก สถานภาพของชาวบ้านในการครอบครองที่ดินส่วนใหญ่เป็นที่ดินของตนเอง ลักษณะการปลูกบ้านที่อยู่อาศัยเป็นแบบตึกชั้นเดียวและบ้าน 2 ชั้น เป็นส่วนใหญ่ มีลักษณะมั่นคง ประกอบกับมีการทำธุรกิจหอพักให้เช่า มีลำเหมืองสาธารณะไหลผ่านมีสภาพตื้นเขิน เนื่องจากขาดการบูรณะและมีการถมดินปรับพื้นที่สร้างที่อยู่อาศัย จึงเกิดน้ำท่วมขังในฤดูฝนและเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย

2. ชุมชนสันนาลุง

ที่ตั้ง ถนนสันนาลุง ตำบลวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

สมัยก่อนเป็นหมู่บ้าน ข้างสถานีรถไฟเชียงใหม่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ผู้คนหนีภัยสงคราม ภายหลังสงครามสงบลงก็ได้กลับมาสร้างบ้านเรือนอยู่ คนเก่าแก่ของหมู่บ้านนี้คือ ลุงแสน ที่มีลูกหลานเพิ่มมากขึ้น รวมถึงคนจากถิ่นอื่นมาตั้งรากอยู่ที่หมู่บ้านนี้เพิ่มมากขึ้น ลุงแสนจึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านนี้ว่า “สันนาลุง” จนกระทั่งปัจจุบันนี้ ในการจัดตั้งชุมชนสันนาลุงชาว

บ้านได้ร่วมกันขอจัดตั้งชุมชนอย่างเป็นทางการจากเทศบาลนครเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2547 โดยมีนางอัมพร ตาเจริญ เป็นประธานชุมชนคนแรก จุดมุ่งหมายในการจัดตั้งเป็นชุมชนก็เพื่อให้ทางเทศบาลฯ ได้ให้ความช่วยเหลือผู้ยากจน เด็กกำพร้า และดูแลผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้และช่วยเหลือตนเองไม่ได้

โรงสีข้าวข้างสถานีรถไฟเชียงใหม่ (ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

3. ชุมชน 12 สิงหา

ที่ตั้ง หลังตลาดหนองหอย ตำบลวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชน 12 สิงหา เป็นชุมชนขนาดเล็กซึ่งได้แยกออกมาจากชุมชนใจแก้ว เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2542 จึงเป็นที่มาของชื่อ "ชุมชน 12 สิงหา" มีนายวีระพันธ์ ชัยเพ็ญ เป็นประธานชุมชนคนแรก

ชุมชน 12 สิงหามีพื้นที่ติดแม่น้ำปิงและมีถนนเชียงใหม่-ลำพูนตัดผ่าน ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขายและรับจ้าง ภายในชุมชนจะมีลำเหมืองไหลผ่าน แต่เดิมน้ำในลำเหมืองไหลคล่องตัว แต่ในปัจจุบันน้ำในลำเหมืองตื้นเขิน ต่อมาทางหมู่บ้านใจแก้วและหมู่บ้านการเคหะแห่งชาติหนองหอยเชียงใหม่ ได้ปรับพื้นดินเพื่อก่อสร้างบ้านจัดสรร ความเจริญหลั่งไหลเข้ามา แต่ไม่ได้คำนึงถึงระบบท่อระบายน้ำในชุมชน ทำให้ท่อระบายน้ำและลำเหมืองตื้นเขิน พื้นที่ในชุมชน 12 สิงหาจึงเกิดน้ำท่วมอยู่เสมอ การคมนาคมในชุมชนสะดวก แต่สาธารณูปโภคยังไม่ครอบคลุมพื้นที่

4. ชุมชนรถไฟสามัคคี

ที่ตั้ง หลังบ้านพักของเจ้าหน้าที่รถไฟ สถานีรถไฟจังหวัดเชียงใหม่ ตำบลวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนรถไฟสามัคคีเดิมเป็นหนองน้ำ มีป่าขึ้นปกคลุมหนาทึบ ไม่มีบ้านเรือนผู้คนอาศัยอยู่ บางคนเรียกบริเวณนี้ว่า "หัวหนองหรือป่าหนาม" ต่อมาชาวบ้านที่เคยทำงานกับการรถไฟเชียงใหม่ได้เกษียณอายุและไม่มีที่อยู่อาศัย เนื่องจากต้องคืนบ้านพักให้กับทางราชการไป จึงได้เข้าแผ้วถางป่าบริเวณหนองน้ำนี้ และปลูกบ้านอาศัยอยู่มาจนปัจจุบัน จากนั้นมาก็มีผู้คนทยอยเข้าอยู่อาศัย จนกระทั่งหนาแน่น เมื่อปี พ.ศ. 2543 ได้มีการจัดตั้งชุมชนขึ้น

5. ชุมชนใจแก้ว

ที่ตั้ง ศาลาชุมชนซอย 1 ก ตำบลหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนใจแก้วได้แยกจากชุมชนเมืองสาตรหลวงเมื่อปี พ.ศ. 2538 ในขณะนั้นมีชุมชนอยู่รวมกัน 3 ชุมชน คือ ชุมชนใจแก้ว ชุมชน 12 สิงหา และชุมชนชนส่ง ซอย 9 โดยมี ร.ต.ต.มงคล พรหมอินต๊ะ ดำรงตำแหน่งประธานชุมชนมีวาระ 4 ปี เมื่อครบวาระของ ร.ต.ต.มงคล พรหมอินต๊ะ ชุมชนทั้ง 3 ชุมชนที่รวมกันได้แยกไปจัดตั้งชุมชนขึ้นมาใหม่

ชุมชนใจแก้วหลังจากที่ได้แยกตัวออกมา และจัดตั้งเป็นชุมชนใจแก้วได้มีการแต่งตั้งนายอุดม บุญมี ให้ดำรงตำแหน่งประธานชุมชน ปี พ.ศ. 2550 ทางเทศบาลนครเชียงใหม่จัดให้มีการเลือกตั้งประธานชุมชนครั้งแรก โดยมีนายอุดม บุญมี ได้รับการเลือกตั้งเป็นประธานชุมชน

6. ชุมชนขนส่ง ซอย 9

ที่ตั้ง ขนส่งซอย 9 ถนนเชียงใหม่-ลำพูน ตำบลวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนขนส่ง ซอย 9 เดิมเรียกว่า หมู่บ้านริมปิง หรือหมู่บ้านเหมืองซุ่ม เนื่องจากมีลำเหมืองผ่านหมู่บ้านหลายสาย ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และอิสลาม ชุมชนตั้งอยู่เลขที่ 22 ถนนเชียงใหม่-ลำพูน ซอย 9 ต่อมาทางภาครัฐ ได้จัดตั้งกรมการขนส่งทางบกขึ้นที่ปากซอย 9 ถนนเชียงใหม่-ลำพูน ชาวบ้านจึงเรียกว่า “ขนส่งซอย 9” จนติดปาก ในปี พ.ศ. 2514 ชาวบ้านได้เข้ามาบุกรุกอยู่ตามลำเหมืองสาธารณประโยชน์ ต่อมามีชาวบ้านคนไทยมุสลิมที่ถูกไล่ที่อยู่จากย่านช้างคลานมาสมทบอยู่ด้วย ชุมชนจึงมีความหลากหลายของผู้นับถือศาสนา จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2538 ได้จัดตั้งเป็นชุมชนโดยใช้ชื่อชุมชนว่า ชุมชนขนส่งซอย 9 อย่างไม่เป็นทางการ และเมื่อปี พ.ศ. 2542 ชาวบ้านยื่นเรื่องให้ทางเทศบาลฯ จัดตั้งเป็นชุมชนอย่างเป็นทางการ

7. ชุมชนท่าสะต๋อย

ที่ตั้ง ถนนนายพล ทางเข้าค่ายกาวิละ ตำบลวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

วัดท่าสะต๋อย

ชุมชนท่าสะต๋อยเดิมเป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้านท่าศาลา ต่อมาเป็นที่รกร้างและปกคลุมด้วยหญ้าคา ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ชุมชนท่าสะต๋อยได้ถูกใช้เป็นที่ตั้งฐานทัพและหลุมหลบภัย ต่อมาร้อยโทอินทร์ ฤทธิ์ณรงค์ ได้มาบุกเบิกป่าหญ้าคาให้เป็นที่อยู่อาศัย ช่วงแรกมีคนอาศัยอยู่เพียง 12 หลังคาเรือน มีการก่อสร้างโรงเรียนท่าศาลา (ปัจจุบันคือตลาดทองคำ) และก่อสร้างตลาดสันป่าข่อยทำให้คนอพยพเข้ามาอยู่อาศัยเพิ่มขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2528 ได้มีการจัดตั้งเป็นชุมชนท่าสะต๋อยขึ้นเป็นทางการจากเทศบาลนครเชียงใหม่ มีนางสาวกรรณิกาณ์ ใจวงค์ เป็นประธานชุมชนคนแรก

8. ชุมชนเมืองสาตรหลวง

ที่ตั้ง ตำบลหนองหอย บริเวณถนนเมืองสาตร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

เดิมก่อนปี พ.ศ. 2526 ชุมชนเมืองสาตรหลวงเป็นหมู่บ้านหนึ่งในตำบลหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ คำว่า “เมืองสาตร” มาจากคำว่า “เมืองสาด” ชาวบ้านเมืองสาตรดั้งเดิมนั้นอพยพมาจากเมืองสาดซึ่งเป็นหัวเมืองอยู่ใกล้เขมรัฐเชียงตุง ในสมัยพระเจ้ากาวิละ “ยุคเก็บผักใส่ข้า เก็บข้าใส่เมือง” อาณาเขตของหมู่บ้านเมืองสาดในอดีตครอบคลุมจากบริเวณชุมชนเมืองสาตรหลวง เมืองสาตรน้อย และหมู่บ้านใจแก้วในปัจจุบันไปจนถึงบริเวณวัดสันป่าเลียงใน

ปัจจุบัน แต่เดิมจะมีบ้านเรือนตั้งอยู่ท้ายหมู่บ้านไม่กี่หลังเท่านั้น จนถึงปี พ.ศ. 2513 มีการตัดเวนคืนถนนเพื่อก่อสร้างถนนซุปเปอร์ไฮเวย์ บ้านเมืองสาตรจึงแยกออกเป็นสองส่วน

เมื่อปี พ.ศ. 2526 หมู่บ้านเมืองสาตรได้โอนเข้ามาอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่เป็นชุมชนเมืองสาตรหลวง จนถึงปี พ.ศ. 2538

อาชีพดั้งเดิมของชาวเมืองสาตร คือ กสิกรรม ทำนา ปลูกผัก เพราะพื้นที่เป็นทุ่งนากว้างใหญ่ แต่ปัจจุบันอาชีพส่วนใหญ่ คือ หัตถกรรม การทำโคม ทำตุง และผลิตภัณฑ์ล้านนาต่าง ๆ รวมถึงรับราชการ รับจ้างเป็นบางส่วน นายอิ่นคำ ท้าวแดนคำ เป็นประธานชุมชนเมืองสาตรหลวงคนแรก

9. ชุมชน ร.7 พัน 1

ที่ตั้ง ค่ายกาวิละ ตำบลวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชน ร.7 พัน 1 เป็นชุมชนที่สมาชิกในชุมชนรับราชการทหารในสังกัดกรมทหารราบที่ 7 กองพันทหารราบที่ 1 หน่วยทหารในพระองค์ มีที่ตั้งอยู่ในค่ายกาวิละ ตำบลวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหน่วยทหารที่มีเกียรติประวัติร่วมปราบกบฏในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปี พ.ศ. 2445

เมื่อปี พ.ศ. 2547 ชุมชน ร.7 พัน 1 ได้รับการจัดตั้งเป็นชุมชนขึ้นอย่างเป็นทางการจากทางเทศบาลนครเชียงใหม่ และใช้ชื่ออักษรย่อที่สมาชิกในชุมชนรับราชการทหารในสังกัดกรมทหารราบที่ 7 กองพันทหารราบที่ 1 ตั้งเป็นชื่อชุมชนเป็นชุมชน คือ ร.7 พัน 1 โดยมีนางอำไพ อุดมสม เป็นประธานชุมชนคนแรก

10. ชุมชนเมืองสาตรน้อย

ที่ตั้ง ชุมชนอยู่ถนนเมืองสาตรน้อย ซอยตำเหิน บริเวณวัดเมืองสาตรน้อย ตำบลหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนเมืองสาตรน้อยจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2538 แต่เดิมเป็นชุมชนเมืองสาตร เมื่อมีการขยายตัวของประชากรมากขึ้นมีผลทำให้จำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น จึงเกิดการแยกตัวออกเป็นสองชุมชนตามความหนาแน่นของประชากร กลายเป็นชุมชนเมืองสาตรหลวง และชุมชนเมืองสาตรน้อย โดยใช้แนวถนนเมืองสาตรเป็นเส้นแบ่งสองชุมชน

ที่มาของชื่อชุมชน ตามคำบอกเล่าเป็นชื่อของกลุ่มคนที่อพยพมาจากเมืองสาด

ผู้นำในการจัดตั้งชุมชน เป็นพระภิกษุรูปหนึ่งจากวัดเมืองสาตรหลวง แยกตัวออกไปตั้งสำนักสงฆ์ ณ สถานที่ตั้งของวัดเมืองสาตรน้อย แล้วพัฒนามาเป็นวัดเมืองสาตรน้อยในปัจจุบัน

มี ร.ต.ต.จีนา พุทธิศรี เป็นประธานชุมชนเมืองสาตรน้อยคนแรก

11. ชุมชนต้นขาม

ที่ตั้ง ตำบลท่าศาลา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนต้นขามจัดตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2534 ซึ่งในขณะนั้นมีบ้านแพะและบ้านใหม่ศาลาเข้าร่วมเป็นชุมชนด้วย แต่ต่อมาภายหลังบ้านแพะและบ้านใหม่แยกตัวและจัดตั้งเป็นใหม่ 2 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านแพะ และชุมชนบ้านใหม่

12. ชุมชนศรีสร้อยทรายมูล

ที่ตั้ง ข้างวัดท่าสะต่อย

ในสมัยพระเจ้ากาวิละครองเมืองเชียงใหม่ บรรพบุรุษของชุมชนศรีสร้อยทรายมูลได้อพยพจากหัวเมืองต่าง ๆ ทางตอนเหนือมารวมตัวกันก่อตั้งเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ มีไม่กี่หลังคาเรือน โดยตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "หมู่บ้านศรีสร้อยทรายมูล" ตามชื่อวัดศรีสร้อยทรายมูลที่ตั้งอยู่ริมน้ำปิงทิศตะวันออกตรงข้ามกับวัดชัยมงคล ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้มีท่าน้ำสำหรับข้ามไป-มา และมีถนนสายหนึ่งตัดผ่านข้างวัดปัจจุบันคือถนนเชียงใหม่-ลำพูน พอฤดูฝนน้ำหลากตลิ่งพังวัดชำรุด ต่อมาวัดได้ย้ายเข้าไปด้านทิศตะวันออก ถอยห่างจากริมแม่น้ำปิงออกมา 100 เมตร และได้เปลี่ยนชื่อวัดจาก "วัดศรีสร้อยทรายมูล" เป็น "วัดท่าสะต่อย" เมื่อปี พ.ศ. 2468 เนื่องจากประชาชนในหมู่บ้านมีอาชีพทำไร่ ทำนา และการทำทอยไม้ทอยเหล็กขาย (ไม้แหลมสำหรับตอกขึ้นต้นไม้เพื่อเหยียบขึ้นไป) ซึ่งคำว่า "ทอย" นี้ชาวบ้านเรียกเพี้ยนเป็น "ต่อย" และกลายเป็นบ้านท่าสะต่อยจวบจนปัจจุบัน วัดท่าสะต่อยมีเจ้าอาวาสรูปที่ 1 คือ หลวงพ่อครูบาพิมพิสาร รูปที่ 2 คือ หลวงพ่อครูบาสิทธิ รูปที่ 3 คือหลวงพ่อครูบาบุญมี ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ติดกับวัด ได้มอบที่ดินให้กับหลวงพ่อบุญมี ในเวลาต่อมาหลวงพ่อบุญมีได้ก่อตั้งโรงเรียนวัดท่าสะต่อยขึ้น (ปัจจุบันโรงเรียนท่าสะต่อยอยู่ในสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่) เมื่อหลวงพ่อบุญมีมรณภาพ พระมหาเกษม เขมาภินนโท ได้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดท่าสะต่อย (มรณภาพแล้ว)

แต่เดิมชุมชนศรีสร้อยทรายมูลอยู่รวมกับชุมชนท่าสะต่อย เมื่อปี พ.ศ. 2544 ได้แยกตัวออกจากชุมชนท่าสะต่อย และได้จัดตั้งเป็นชุมชนศรีสร้อยทรายมูลอย่างเป็นทางการจากเทศบาลนครเชียงใหม่โดยมีนางสาวสุพิน นันทวิชัย เป็นประธานชุมชนคนแรก

13. ชุมชนบ้านแพะ

ที่ตั้ง ตำบลท่าศาลา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนบ้านแพะเดิมอยู่รวมกับชุมชนต้นขามสามัคคี ต่อมาเมื่อประชากรเพิ่มขึ้นชุมชนบ้านแพะจึงขอแยกตัวออกจากชุมชนต้นขามในปี พ.ศ. 2545 และได้จัดตั้งเป็นชุมชนบ้านแพะขึ้นอย่างเป็นทางการจากเทศบาลนครเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2545 มีนายวิสูตร ตียาสุนทรานนท์ เป็นประธานชุมชนคนแรก

14. ชุมชนศรีปันครัว

เครื่องเขินศรีปันครัว

ที่ตั้ง ตำบลท่าศาลา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

"ชุมชนศรีปันครัว" จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน เมื่อประมาณร้อยกว่าปีมาแล้ว คนในหมู่บ้านเป็นไทเขินสืบเชื้อสายมาจากเมืองเชียงตุง สิบสองพันนา โดยมีการเดินทางติดต่อค้าขายไปมาหาสู่กัน มีการสืบทอดศิลปะวัฒนธรรมตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ "บ้านศรีปันครัว" ในอดีตได้มีพ่อค้าซึ่งเดินทางค้าขายระหว่างเมืองระหว่างทางเห็นมีต้นโพธิ์ใหญ่ (ซึ่งคนท้องถิ่นเรียกว่าต้นสะหลี) ขึ้นสองข้างทางในหมู่บ้านจึงได้เข้าไปพักผ่อนใต้ต้นโพธิ์และมีการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนสินค้า ข้าวของกันที่ต้นไม้สะหลี จึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า หมู่บ้านสะหลีปั่นครัว (ปั่น หมายถึง แบ่งปันกันในภาษาภาคกลาง) ต่อมาคำว่า สะหลีปั่นครัว เขียนเป็น "ศรีปันครัว" ปัจจุบันอยู่ในเขตการปกครองของหมู่ที่ 3 ตำบลของท่าศาลา ซึ่งประกอบด้วยหมู่บ้านศรีปันครัว หมู่บ้านสันทรายดอนจั่น และหมู่บ้านดอนจั่น ทั้ง 3 หมู่บ้านจะประกอบกิจกรรมทางศาสนาร่วมกัน โดยมีวัดดอนจั่นเป็นศูนย์รวมศรัทธา แต่เนื่องจากความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและการสื่อสารคมนาคม ได้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วมีการสร้างถนนใหญ่เส้นทางเชียงใหม่-ลำปาง ตัดผ่านหมู่บ้าน ประกอบกับเทศบาลได้ขยายเขตครอบคลุมมาถึงหมู่บ้านศรีปันครัว ทางหมู่บ้านศรีปันครัวจึงทำเรื่องเสนอทางเทศบาลฯ ขอจัดตั้งเป็นชุมชนขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2542 หมู่บ้านศรีปันครัวมีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบอยู่ในเขตเทศบาลแขวงกาวิละ ระยะทางจากสำนักงานเทศบาลถึงหมู่บ้านประมาณ 5 กิโลเมตร ระยะทางจากตัวอำเภอถึงหมู่บ้าน ประมาณ 8 กิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำเครื่องเขินไม้ไผ่ขด ซึ่งสืบทอดภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่เป็นชาวไทเขิน

15. ชุมชนหนองประทีป

วัดสันป่าข่อย

ที่ตั้ง ตั้งอยู่ใกล้กับบริเวณลำเหมือง ตำบลวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนหนองประทีป เดิมชื่อ หมู่บ้านหนองประทีป แต่เดิมมีหนองกว้าง อยู่หลังโรงเรียนประทีปดรุณศึกษา (มีหลุมระเบิดสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2) และใกล้ปากทางเข้าชุมชนบ้านใหม่ตรงหลังสถานีรถไฟ สมัยนั้นไม่มีไฟฟ้าต้องจุดประทีป จึงเรียกว่าหนองประทีป เมื่อเจริญขึ้นก็แยกเป็นหมู่บ้านๆ และมีอาณาเขตกว้างขึ้น แต่เดิมมีการรวมกลุ่มหนุ่มสาวสังกัดวัดหนองป่าครั่งทำกิจกรรมร่วมกับวัดมาตลาด ต่อมาเมื่อหมู่บ้านหนองประทีปได้รับการขยายอาณาเขตเป็นเทศบาล เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2544 ทางชุมชนได้รวมตัวกันก่อตั้งชุมชนอย่างเป็นทางการ โดยมีนายสมนึก อุตมะ เป็นประธานชุมชนคนแรก

16. ชุมชนบ้านสันป่าข่อย

ที่ตั้ง หน้าวัดสันป่าข่อย ถนนนายพล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนบ้านสันป่าข่อยเป็นชุมชนขนาดใหญ่ แต่เดิมมีบ้านเรือนประมาณ 100 กว่าหลังคาเรือน ตั้งอยู่สองฝากถนนเจริญเมืองซึ่งเป็นที่ตั้งของวัด ตลาด โรงเรียน โรงหนังตงซันและโรงฝิ่น ก่อนที่จะมีการจัดตั้งชุมชนบ้านสันป่าข่อยอย่างเป็นทางการ ในชุมชนได้มีการจัดตั้งกลุ่มพัฒนาสตรีสันป่าข่อยขึ้นมาก่อนเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2544 โดยมีนางสาวฉวีวรรณ ไชยมณี เป็นประธานกลุ่มสตรีคนแรก ต่อมานางสาวฉวีวรรณ ไชยมณี และชาวบ้านร่วมกัน เพื่อขอจัดตั้งเป็นชุมชนบ้านสันป่าข่อย (โดยท่านพระครูสุวัฒนวรคุณเจ้าอาวาสวัดสันป่าข่อยเป็นผู้ตั้งชื่อให้) อย่างเป็นทางการจากทางเทศบาลนครเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2546 โดยมีนายทรงฤทธิ์ จันทรรักษ์ เป็นประธานชุมชนคนแรก

17. ชุมชนกู่คำ

วัดกู่คำ

ที่ตั้ง ถนนทุ่งโฮเต็ล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ในอดีตบริเวณชุมชนกู่คำมีซากเจดีย์เก่า กองอยู่กลางทุ่งนา มีชาวจีนคนหนึ่งชื่อว่า แดง ได้บูรณะซ่อมแซมก่อสร้างวัดขึ้น ชาวบ้านจึงได้ตั้งชื่อว่า "วัดกู่แดง" (ชาวเหนือเรียกเจดีย์ว่ากู่ และผู้ที่บูรณะเจดีย์ชื่อแดง จึงรวมเรียกว่า วัดกู่แดง) ต่อมาได้มีการบูรณะใหม่หลายครั้ง และครั้งสุดท้ายเมื่อปี พ.ศ. 2440 ได้มีการบูรณะเจดีย์ใหม่และได้ทาสีเจดีย์ใหม่เป็นสีทอง ชาวบ้านได้เห็นพ้องต้องกันว่าควรจะเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น "วัดกู่คำ"

เมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2544 ชาวบ้านในชุมชนได้ร่วมกันเพื่อขอจัดตั้งชุมชนกู่คำอย่างเป็นทางการจากทางเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยมีนางนงเยาว์ สุทธิกุล เป็นประธานชุมชนคนแรก

18. ชุมชนบ้านวัดเกต

วัดเกตการาม

ที่ตั้ง ถนนเจริญราษฎร์ ตำบลวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

เป็นชุมชนขนาดใหญ่ได้รับการจัดตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2544 โดยมีนางพาที ชัยนิลพันธุ์ เป็นประธานชุมชนคนแรก

ชุมชนบ้านวัดเกตเป็นชุมชนเก่าแก่ มีประชาชนหลากหลายเชื้อชาติอาศัยอยู่ร่วมกันและเป็นที่ตั้งของสถานที่สำคัญ ๆ ได้แก่ โรงเรียนเทศบาลวัดเกตการาม โรงเรียนจิตต์ภักดี (เป็นโรงเรียนของมัสยิดอัลตักวา ศาสนาอิสลาม) โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย มีวัด 1 แห่ง คือ วัดเกตการาม มีโบสถ์คริสตจักรที่ 1 (และมีโบสถ์ของคริสต์ ซึ่งเป็นชาวเขาเผ่าต่าง ๆ อีกประมาณ 3-4 แห่ง) มีมัสยิดอัลตักวา มีวัดซิกส์ มีพิพิธภัณฑ์วัดเกต มีพิพิธภัณฑ์ของโบสถ์คริสตจักรที่ 1 มีท่าน้ำแม่ปิง เป็นต้น

19. ชุมชนหนองหอย

ชุมชนหนองหอยเดิมที่อยู่นอกเขตเทศบาลและขึ้นต่ออำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีผู้ใหญ่บ้านปกครองเป็นหมู่ 1 ตำบลหนองหอย โดยมีนายไข่ อภัยวงค์ เป็นผู้ใหญ่บ้านถึงปี พ.ศ. 2520 ได้มีการสร้างถนนซุปเปอร์ไฮเวย์ขึ้น จึงแบ่งหมู่ 1 ออกเป็น 2 ส่วน และทางเทศบาลได้ขยายเขตจากตลาดหนองหอยถึงถนนซุปเปอร์ไฮเวย์ (มหิดล) เป็นเขตเทศบาลตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ในการสำรวจของทางราชการได้เรียกชื่อชุมชนหนองหอยว่า "ชุมชนซอย 3 ถนนเกาะกลาง" แต่เป็นชุมชนที่ยังไม่ถูกต้องตามระเบียบฯ จนถึงเดือนสิงหาคม 2541 ได้ทำหนังสือไปยังเทศบาลขอจัดตั้งเป็นชุมชนชื่อว่า "ชุมชนหนองหอย" และได้รับอนุมัติเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2541 โดยมีนายสุกิจ ภู่ทาสิน เป็นประธานชุมชนคนแรก

ในชุมชนหนองหอยมีสถานประกอบการร้านอาหาร สถานเริงรมย์ ธนาคาร หอพัก ศูนย์รับเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน (Y.M.C.A) ศูนย์โยเร สถาบันสอนเต้นบัลเล่ย์ โรงเรียน ป่าข้าซึ่งได้ได้มีการพัฒนาให้มีความทันสมัย มีลำเหมืองไหลผ่านชุมชน 3 สาย มีเหมืองน้ำทิ้ง เหมืองหนองผึ้ง เหมืองทราย คนในชุมชนมีการประกอบอาชีพส่วนตัว ลูกจ้าง ข้าราชการ ค้าขาย มีอสม. ดูแลเรื่องสุขภาพอนามัยให้แก่เยาวชน และผู้สูงอายุ มีโครงการกองทุนเงินล้านและมีลำโพงตามจุดต่างๆ เพื่อใช้ประชาสัมพันธ์ข่าวสารและกิจกรรมต่างๆ แก่ประชาชนในชุมชน

20. ชุมชนบ้านเด่นสามัคคี

ที่ตั้ง ซอย 6 ถนนเชียงใหม่-ลำพูน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนบ้านเด่นสามัคคี เดิมอยู่ในชุมชนศรัทธาวัดเมืองกาย ต่อมาได้แยกตัวออกจากชุมชนศรัทธาวัดเมืองกาย และได้จัดตั้งเป็นชุมชนบ้านเด่นสามัคคีขึ้นอย่างเป็นทางการจากเทศบาลนครเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2540 มีนายสัมฤทธิ์ เวียงทอง ประธานชุมชนคนแรก

21. ชุมชนหนองป่าครั่ง

ที่ตั้ง ใกล้วัดหนองป่าครั่ง ถนนหนองประทีป ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

วัดหนองป่าครั่ง

ชุมชนหนองป่าครั่งเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ในอดีตประชากรที่อาศัยในชุมชนนี้มีอาชีพเลี้ยงครั่ง ดังนั้น จึงเป็นที่มาของชื่อชุมชนว่า "ชุมชนหนองป่าครั่ง" ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนในตระกูล "แสงสุวรรณ" เพราะเป็นตระกูลใหญ่ที่มีพี่น้องหลายคน และแต่ละคนก็กระจายกันอยู่ทั่วชุมชนนี้ ระยะหลังมีการสร้างหอพัก บ้านเช่า และขายที่ดิน จึงมีประชากรที่อื่นเข้ามาอาศัยอยู่ด้วยเพิ่มขึ้น ในชุมชนมีประชากรนับถือศาสนาคริสต์ และศาสนาพุทธ มีศาสนสถานทั้งโบสถ์และวัดอยู่ใกล้กัน แต่ประชากรก็มีความสามัคคีรักใคร่ช่วยเหลือกันดี ไม่แบ่งแยกกัน เมื่อมีกิจกรรมต่างๆ ทั้งโบสถ์และวัดก็ช่วยเหลือกันดี

ต่อมาชาวบ้านในชุมชนได้รวมตัวกัน เพื่อขอจัดตั้งชุมชนหนองป่าครั่งอย่างเป็นทางการจากทางเทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งและรับรองจากเทศบาลนครเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2544

22. ชุมชนหนองเส้ง-ฟ้าฮ่าม

ที่ตั้ง ตำบลวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดสายซอย 4 และ 6 ถนนแก้วนวรัฐ (ฝั่งซ้ายถนนแก้วนวรัฐ) ตลอดสายถนนตรัสวงศ์และถนนรัตนโกสินทร์ (หลังโรงเรียนปรินส์ฯ) จนสุดถนนและสุดซอย 1

ชุมชนหนองเส้ง-ฟ้าฮ่ามเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ประชาชนที่อาศัยในชุมชนแห่งนี้ได้ย้ายถิ่นฐานมาจากที่ต่าง ๆ และมาอาศัยอยู่ร่วมกัน ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมเนื่องจากเป็นที่ราบลุ่มมีแหล่งน้ำไหลผ่านอย่างอุดมสมบูรณ์ เดิมพื้นที่บริเวณแห่งนี้ได้ชื่อว่า "หนองเส้ง" (หนอง หมายถึง หนองน้ำ คูน้ำ บึง ส่วน เส้ง หมายถึง การประชุมตกลงพูดคุยกันเพื่อวางแผนทางการทหารและเรื่องอื่น ๆ)

ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นได้ยกกองทัพเข้ามาในเชียงใหม่ ต่อมากองทัพอังกฤษได้นำเครื่องบินรบมาทิ้งระเบิดที่สถานีรถไฟอย่างหนัก (ปัจจุบันยังมีหลักฐานให้เห็นพื้นที่ของหลุมระเบิดตามบริเวณสถานีรถไฟ พื้นที่ชุมชนกู่คำ ไปจนถึงชุมชนหนองเส้ง-ฟ้าฮ่าม หนองประทีป

ชุมชนหนองเส้ง-ฟ้าฮ่าม ได้จัดตั้งเป็นชุมชนตามนโยบายของกระทรวงมหาดไทย เมื่อปี พ.ศ. 2543 โดยกลุ่มผู้มีอุดมการณ์รักบ้านเกิด อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี และความสามัคคีในหมู่คณะ

23. ชุมชนศรัทธาวัดเมืองกาย

วัดเมืองกาย

ที่ตั้ง บริเวณถนนเชียงใหม่-ลำพูน และถนนราษฎร์อุทิศ ตำบลวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนศรัทธาวัดเมืองกายเป็นชุมชนดั้งเดิม ประชาชนมาอาศัยอยู่ร่วมกันตั้งแต่สมัยพระเจ้ากาวิละครองเมืองเชียงใหม่

ชุมชนศรัทธาวัดเมืองกาย เป็นชุมชนที่มีประชาชนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ประชาชนในชุมชน นำโดยนางจันทร์แก้ว อุ่นเส้ง จึงได้มีการรวมตัวกัน ขอจัดตั้งเป็นองค์กรชุมชนอย่างเป็นทางการจากเทศบาลนครเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2535 ซึ่งชื่อของชุมชนได้รับความเห็นชอบจากอดีตเจ้าอาวาสวัดเมืองกาย คือ ครูบาแดงอินทปัญโญ โดยให้ชื่อว่า "ชุมชนศรัทธาวัดเมืองกาย

24. ชุมชนการเคหะเชียงใหม่

ที่ตั้ง ตำบลหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

เคหะชุมชนหนองหอยเป็นพื้นที่ได้รับโอนมาจากธนาคารอาคารสงเคราะห์มาอยู่ในความรับผิดชอบของการเคหะแห่งชาติ โดยได้ดำเนินการจัดทำบ้านพักอาศัยโครงการ 1 เมื่อปี พ.ศ.

2521 ใช้พื้นที่ 45 ไร่ และบ้านพักอาศัยโครงการที่ 2 ได้ดำเนินการจัดทำเมื่อปี พ.ศ. 2525 ใช้พื้นที่ 80 ไร่ 2 งาน 12 ตารางวา รวมถึงบ้านพักอาศัยแบบแฟลต พื้นที่ 10 ไร่ 80 ตารางวา เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2529 การเคหะแห่งชาติได้มอบหมู่บ้านการเคหะแห่งชาติหนองหอยเชียงใหม่ ให้เทศบาลนครเชียงใหม่เป็นผู้ดูแลและบริหารจัดการในด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ต่อมาชาวบ้านในหมู่บ้านฯ ได้รวมตัวกันเพื่อจัดตั้งชุมชนการเคหะเชียงใหม่อย่างเป็นทางการจากเทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งและรับรองจากเทศบาลนครเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2542 โดยมีนายบัวทอง เดือนโชติ เป็นประธานชุมชนคนแรก

25. ชุมชนมงฟอร์ตวิลล่า

ที่ตั้ง ถนนมหิดล ตำบลท่าศาลา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

เดิมที่ตั้งชุมชนมงฟอร์ตวิลล่าเป็นท้องทุ่งนา มีลำคลองส่งน้ำตัดผ่านหลายสายต่อมารวมปี พ.ศ. 2525 ได้เปลี่ยนสภาพเป็นหมู่บ้านจัดสรร คือ "หมู่บ้านมงฟอร์ตวิลล่า" และภายในชุมชนยังเป็นที่ตั้งของโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัยแผนกมัธยม และโรงเรียนกาวิละวิทยาลัยอีกด้วย ต่อมาประชาชนในหมู่บ้านได้รวมตัวขอจัดตั้งเป็นชุมชนมงฟอร์ตวิลล่าขึ้นอย่างเป็นทางการจากเทศบาลนครเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 โดยมีนายบวร เมืองสุวรรณ เป็นประธานชุมชนคนแรก

ภาพตอนน้ำท่วมชุมชนมงฟอร์ตวิลล่า (ขอบคุณครูโรงเรียนมงฟอร์ตผู้มอบภาพชุดนี้)

26. ชุมชนฟ้าฮ่าม

ที่ตั้ง 510 ถนนเจริญราษฎร์ ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

วัดฟ้าฮ่าม

ชุมชนฟ้าฮ่าม เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีประชากรอาศัยอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำปิงด้านทิศตะวันออกตามแนวถนนเจริญราษฎร์ ประชากรส่วนใหญ่ยังคงเป็นคนท้องถิ่น มีวิถีชีวิตผูกพันกับธรรมชาติตามแนวฝั่งแม่น้ำปิง ที่ยังคงเห็นต้นไม้ใหญ่อันร่มรื่น ปัจจุบันได้มีหมู่บ้านจัดสรรเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่าง

ผสมผสาน โดยมีวัดฟ้าฮ่ามเป็นศูนย์กลาง

แต่เดิมชุมชนฟ้าฮ่ามเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนหนองเส้ง-ฟ้าฮ่าม ซึ่งเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ในปี พ.ศ. 2549 ชุมชนฟ้าฮ่ามได้แยกตัวมาจากชุมชนหนองเส้ง-ฟ้าฮ่าม และได้จัดตั้งเป็น "ชุมชนฟ้าฮ่าม" ตามชื่อวัดฟ้าฮ่าม อย่างเป็นทางการจากทางเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยมีนางสุนีย์ สุริยะคำ ดำรงตำแหน่งประธานชุมชนคนแรก

27. ชุมชนการเคหะหนองหอย 2

ที่ตั้ง บ้านเอื้ออาทรหนองหอย (โครงการ 2)

ชุมชนการเคหะหนองหอย 2 เป็นชุมชนที่มีผู้อาศัยอยู่ตามอาคารสูง 5 จำนวน 26 อาคาร อาคารละ 40 ห้อง ได้รวมตัวขอจัดตั้งเป็นชุมชนการเคหะหนองหอย 2 ขึ้นอย่างเป็นทางการจากเทศบาลนครเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2554 มีนายเสรี สุขสำราญ ประธานชุมชนคนแรก

28. ชุมชนการเคหะหนองหอย 1

ที่ตั้ง บ้านเอื้ออาพรหนองหอย (โครงการ 1)

ชุมชนการเคหะหนองหอย 1 เดิมคือบ้านเอื้ออาทรหนองหอย (โครงการ 1) เป็นตึก 5 ชั้น รวม 10 ตึก เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ามีทางเข้าด้านหน้าทางเดียว ประชาชนเริ่มเข้ามาอยู่เมื่อปี พ.ศ. 2550 ซึ่งส่วนใหญ่มาจากต่างอำเภอ และต่างจังหวัด มีอาชีพรับจ้าง ค้าขาย ทำงานราชการ และเอกชน ภายหลังเมื่อมีประชาชนเข้ามาอาศัยมากขึ้นจึงได้รวมตัวขอจัดตั้งเป็นชุมชนการเคหะหนองหอย 1 ขึ้นอย่างเป็นทางการจากเทศบาลนครเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2555 และได้ตั้งชื่อชุมชนขึ้นใหม่จากบ้านเอื้ออาทรหนองหอยเป็นชุมชนการเคหะหนองหอย 1 โดยมีนายวัลลภ หนุ่มคำ เป็นประธานชุมชนคนแรก

ปัจจุบันชุมชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ดังกล่าวเรียกว่า "ชุมชนเมือง" เพื่อให้เป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2544 ซึ่งประกาศใช้ตั้งแต่ 22 มีนาคม 2544 กิจกรรมระยะแรกของชุมชนเมืองที่ได้รับการจัดตั้งเรียบร้อยแล้วคือการประชุมเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนชุมชนเมืองเพื่อรอรับเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และกระทรวงต่าง ๆ ตามนโยบายของรัฐบาล[69]

อนึ่งใน พ.ศ. 2559 รัฐบาลยุคคสช. นำโดยพลเอกประยุทธ์ จันทรโอชา นายกรัฐมนตรี จัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจฐานรากดังนี้ (1) กองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท รวม 7 หมื่นหมู่บ้าน 60,000 ล้านบาท (2) กองทุนหมู่บ้านตามแนวประชารัฐ 35,000 ล้านบาท (3) ปี 2558 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์สนับสนุนตำบลละ 1 ล้านบาท 2559 กระทรวงมหาดไทยต่อยอดเพิ่มเป็นตำบลละ 5 ล้านบาท (4) งบพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน 5-60,000 ล้านบาท จากงบกองทุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท) (5) โครงการ 1 ตำบล 1 SME งบ 72,000 ล้านบาท[70]

จ. ชุมชนผีและชุมชนเทพ

นอกจากชุมชนต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วในล้านนายังมีชุมชนดั้งเดิมที่ก่อตัวมาตั้งแต่ก่อนสถาปนาเมืองเชียงใหม่และดำรงอยู่ถึงปัจจุบันคือ **ชุมชนผี** โดยคนในชุมชนมีความเชื่อและผูกพันกับผีบรรพบุรุษและผีเจ้านาย มีการนัดหมายชุมนุม "ฟ้อนผี" เป็นประจำทุกปี ช่วงเดือน 7 (ใต้) 9 (เหนือ) ที่บ้าน "เก๊าผี" (ผู้นำของตระกูล) กรณีในเชียงใหม่ มีชุมชนผีบรรพบุรุษที่เด่นชัดคือ (1) **ชุมชนผีเม็ง** (ย่านช้างม่อย ช้างคลาน เมืองสาตร ฯลฯ) (2) **ชุมชนผีมด** (ย่านวัวลาย วัดกู่เต้า บ้านแม่ย่อย) (3) **ชุมชนผีปาน** (ปานคือฆ้องไม่มีปุ่มหรือนมเป็นเครื่องดนตรีประกอบการรำ) (ที่บ้านแม่กวง บ้านแท่นคำ) และชุมชนผีเจ้านาย เช่น เจ้าพ่อข้อมือเหล็ก เจ้าพ่อกาบคำ เจ้าน้อยศรีสุวรรณ เจ้าน้อยต่อมแก้ว เจ้าน้อยต่อมคำ เจ้าน้อยต่อมเพชร ฯลฯ กรณีคนในชุมชนผีเป็นไทใหญ่ก็มีคำว่า "ส่าง"ในชื่อผีเจ้านายเช่น เจ้าพ่อส่างคำ เจ้าพ่อส่างดำ เจ้าพ่อส่างแดง ฯลฯ

นอกจากชุมชนผีบรรพบุรุษและผีเจ้านายแล้ว ยังมีการเชื่อมโยงกับชุมชนผีระดับเมือง เช่นเจ้าพ่อหลักเมือง โดยมีหอผีเมืองสำหรับเก็บรักษาขันตั้งที่ใช้บูชาเสาอินทขีล ทุกปี ปัจจุบันอยู่ที่บ้านป่าห้า ย่านถนนนิมมานเหมินท์ มีเจ้าพ่อบุญสมและร่างทรงชื่อแม่แก้ว ดูแล

ในช่วงแผนพัฒนาฯ เป็นต้นมา ชุมชนผีเจ้านายส่วนหนึ่งในล้านนาได้เชื่อมโยงกับเทพในคติฮินดู ยกระดับเป็น **ชุมชนเทพ** ตั้งตำหนักต่าง ๆ ขึ้นทั่วไป กรณีในเชียงใหม่เช่นตำหนักพระแม่อุมา ที่อำเภอแม่ริม ตำหนักพระศิวะของเจ้าปู่จอมราชัน ที่หนองจ๊อม อำเภอสันทราย ตำหนักพระพิฆเนศวร์ของอาจารย์หลุยส์ที่อำเภอสารภี ฯลฯ (คำบอกเล่าของอาจารย์ธรรศ ศรีรัตนบัลล์ ม.ราชภัฏเชียงใหม่ และอาจารย์สุนทร ยอดคำ ม.แม่โจ้ เมื่อ 4 มิ.ย. 2559 ที่สนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิ)

พระพิฆเนศวร์ วัดศรีสุพรรณ จ.เชียงใหม่

ฟ้อนดีป่าม บ้านแม่กวง ตำบลสันนาเม็ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ฟ้อนดีเม็ง บ้านต้าหนัก ตำบลดอนแก้ว
อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

ฟ้อนผีมด บ้านสันละยอม ตำบลสันทรายน้อย
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ฟ้อนดีเม็ง บ้านช้างม่อย ตำบลช้างม่อย
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ฟ้อนดีเม็ง บ้านช้างคลาน ตำบลช้างคลาน
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ฟ้อนดีเม็ง บ้านสันนาเม็ง
ตำบลสันนาเม็ง
อำเภอสันทราย
จังหวัดเชียงใหม่

ฟ้อนดีเม็ง บ้านหนองมะจับ ตำบลแม่แฝก
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

(ขอบคุณ อ.สุนทร ยอดคำ ม.แม่โจ้ ผู้มอบภาพประกอบพร้อมคำบรรยาย)

เชิงอรรถท้ายบท : ตอนที่ 1

1 สมโชติ อ้องสกุล. "การต่อสู้ระหว่างเจ้าถึงกระเช้าลอยฟ้าขึ้นดอยสุเทพ: หนึ่งศตวรรษแห่งความขัดแย้งระหว่างกรุงเทพกับล้านนา" ใน **เอเชียปริทัศน์**. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2530. หน้า 56-57.

2 **หนังสืออนุสรณ์หลวงศรีประกาศ**. 2512.

3 เอกสารเรื่องน่ารู้เกี่ยวกับคูเมือง กำแพงเมือง ประตูเมือง ป้อม และหอรบของนครเชียงใหม่ และคลองแม่ข่ากับลำคูไหว. โดยนายทองหยด สุวรรณประเทศ สถาปนิกเอกหัวหน้าแผนกแบบแผน กองช่างเทศบาลนครเชียงใหม่. 2512.

4 สำเนาบันทึกข้อความเรื่อง ความเห็นคณะกรรมการในการตรวจพิจารณาสภาพพื้นที่ ที่บริษัทเวิลด์แทรเวลเซอร์วิสจำกัดขออนุญาตปลูกสร้างโรงแรมบนดอยสุเทพ นายวิบูล อินทราศรี ประธานกรรมการถึงผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2507.

5 สมโชติ อ้องสกุล. เรื่องเดียวกัน. ใน **เอเชียปริทัศน์**. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 พ.ค.-ส.ค. 2530. หน้า 58-59.

6 รายงานการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง**การพัฒนาเมืองหลักในภาคเหนือ: ปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการพัฒนาในอนาคต**. จัดโดยสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ร่วมกับเทศบาลนครเชียงใหม่ และกรรมาธิการล้านนา สมาคมสถาปนิกสยามฯ ณ ห้องนวรัฐ โรงแรมสุริวงศ์ เชียงใหม่ 4-5 เมษายน พ.ศ. 2529. หน้า 42.

7 **แนวทางพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม ภาคเหนือตอนบน พ.ศ. 2522-2526**. หน้า 1-4.

8 **โครงการพัฒนาเมืองหลัก: กรณีเชียงใหม่**. โดยบริษัท โคว์ คอนซัลท์. กุมภาพันธ์ 2524.

9 สมโชติ อ้องสกุล. เรื่องเดียวกัน. ใน **เอเชียปริทัศน์**. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 พ.ค.-ส.ค. 2530. หน้า 59-61.

10 แผนที่บัญชีราคาประเมินที่ดิน พ.ศ. 2531-2538 สำนักงานกลางประเมินราคาทรัพย์สิน กรมที่ดิน. ใน **อสังหาริมทรัพย์ภาคเหนือ 94**. เชียงใหม่: หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ. 2538. หน้า 14.

11 **รายงานเริ่มต้นการศึกษาโครงการเมืองแฝดเชียงใหม่-ลำพูน กรุงเทพ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ**. มิถุนายน 2538.

12 สมโชติ อ้องสกุล. "สวัสดีชีเกมส์ 2538 ถึง 2539 สมโภชเชียงใหม่ 700ปี" ใน **ท่ามกลางความขัดแย้งทางวัฒนธรรมระหว่างกรุงเทพ-เชียงใหม่ ช่วงหนึ่งทศวรรษก่อนงานสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี (พ.ศ. 2528-2538)**. ภาคผนวก ข.

[13] สมโชติ อ้องสกุล. "เพื่อความเข้าใจการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนในเชียงใหม่: กรณีขยายถนนช่วงหน้าวัดเจ็ดยอดเชียงใหม่. ในนิตยสาร **ศิลปากร**. ปีที่ 15 ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2535 และ สมโชติ อ้องสกุล. "อุโบสถเก่าวัดข่วงสิงห์". **วารสารเมืองโบราณ**. ปีที่ 15 ฉบับที่ 3 ก.ค.-ก.ย. 2536.

[14] สมโชติ อ้องสกุล. "ไม้พะยอมเชิงดอยสุเทพ: ประวัติศาสตร์อันยาวนานสู่วิกฤตการณ์ และบทเรียนของชาวเชียงใหม่". ใน **หนังสือพิมพ์ภาคเหนือ**. ฉบับฉลองชัยสู่ปีที่ 6.

[15] สมโชติ อ้องสกุล. **งานสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี: ความเป็นมา ความเป็นไป และความหวังใหม่**. เชียงใหม่: คณะอนุกรรมการจัดทำจดหมายเหตุสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี. พ.ศ. 2540 หน้า 60-61.

[16] สมโชติ อ้องสกุล. **งานสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี: ความเป็นมาและความเคลื่อนไหว**. เชียงใหม่: คณะอนุกรรมการฝ่ายวิชาการงานสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี. 2539. หน้า 8-9.

[17] **สรุปผลการประสานงานเกี่ยวกับโครงการเงินกู้** OECF.

[18] **โครงการศึกษางานสำรวจและออกแบบโครงการปรับปรุงศาลากลาง (เดิม) เป็นหอศิลปวัฒนธรรมล้านนาเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ของบริษัทมรดกโลก**. 2539. หน้า 89.

[19] สมโชติ อ้องสกุล. "หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่: ความเป็นมาและความสำเร็จ". **เพื่อเชียงใหม่: งานแปลงเมือง**. เชียงใหม่: หนังสือชุดหกทศวรรษสรัสวดี-สมโชติ. 2556.

[20] **รายงานผลการขุดค้นศึกษาโบราณวัตถุและชั้นดินทางโบราณคดี ของ ห้างหุ้นส่วนจำกัดเฌอกรีน**. 2540.

[21] สมโชติ อ้องสกุล. "โครงข่ายถนนในเมืองเชียงใหม่: พัฒนาการและบทเรียนของเมือง". ใน **ประวัติศาสตร์เพื่อชุมชน**. ชุด ถนนกับโบราณสถานในเวียงเชียงใหม่ 2544. หน้า 1-16.

[22] **พลเมืองเหนือ**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 37 กรกฎาคม 2545. หน้า 17.

[23] **พลเมืองเหนือ**. ปีที่ 4 ฉบับที่ 205 วันที่ 7-13 พ.ย. 2548. หน้า 12.

[24] รายงานการประชุมเวทีวิสัยทัศน์ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อจัดทำแผนพัฒนาฯ. ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) เมื่อ18 มกราคม พ.ศ. 2543.

[25] ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่แบบบูรณาการ. พ.ศ. 2547-2550.

[26] **พลเมืองเหนือ**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 18 กุมภาพันธ์ 2545. หน้า 10.

[27] **พลเมืองเหนือ**. ปีที่ 1 ฉบับที่ 7 ธันวาคม 2544.

[28] **พลเมืองเหนือ**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 34 มิถุนายน 2545. หน้า 16.

[29] **พลเมืองเหนือ**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 33 มิถุนายน 2545. หน้า 11.

[30] โครงงานประชาสัมพันธ์เปิดประตูสู่เวียงกุมกาม นครโบราณใต้พิภพ.

[31] สมโชติ อ้องสกุล. วัดเจ็ดยอดในฐานะสมบัติชุมชน. ใน **พลเมืองเหนือ**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 38 และฉบับที่ 39 กรกฎาคม 2545.

[32] **พลเมืองเหนือ**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 16 กุมภาพันธ์ 2545. หน้า 14. และฉบับที่ 21 มีนาคม 2545. หน้า 17.

[33] **พลเมืองเหนือ**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 65 วันที่ 27 มกราคม-2 กุมภาพันธ์ 2546. หน้า 8-10.

[34] **พลเมืองเหนือ**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 26 เมษายน 2545. หน้า 13.

[35] **พลเมืองเหนือ**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 16 กุมภาพันธ์ 2545. หน้า 6-7.

[36] **พลเมืองเหนือ**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 เม.ย.-พ.ค. 2545. หน้า 16.

[37] **พลเมืองเหนือ**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 39 กรกฎาคม 2545. หน้า 8-9.

[38] **พลเมืองเหนือ**. ปีที่ 4 ฉบับที่ 207 วันที่ 21-27 พ.ย. 2548 หน้า 10-11.

[39] **มติชนรายวัน**. 25 ธ.ค. 2548. หน้า 15. และ 28 ธ.ค. 2548. หน้า 16.

[40] **พลเมืองเหนือ**. ปีที่ 4 ฉบับที่ 207 วันที่ 21-27 พ.ย. 2548. หน้า 16.

[41] โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ลำน้ำแม่ข่า โดยสำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัดเชียงใหม่.

[42] **พลเมืองเหนือ**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 20 มีนาคม 2545. หน้า 6. ปีที่ 2 ฉบับที่ 64 วันที่ 20-26 มกราคม 2546. หน้า 8-10. ปีที่ 4 ฉบับที่ 206 วันที่ 14-20 พ.ย. 2548. หน้า 17.

[43] ปริศนา ตรีทอง. **ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและประเทศราชในหัวเมืองลานนาไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น**. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวรจัดพิมพ์ 2554. หน้า 68 อ้างจากเอกสารรัชกาลที่ 5 ม.2.12 ก เลขที่ 30 ใบบอกพระยาราชสัมภารากรข้าหลวงเชียงใหม่ถึงสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ผู้สำเร็จราชการมหาดไทย

[44] ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่แบบบูรณาการ. พ.ศ. 2547-2550.

[45] ภาคีเพื่อดอยหลวงเชียงดาว. เอกสารแถลงข่าวฉบับที่ 4 วันที่ 12 ตุลาคม 2547. และ**ดอยหลวง ม้าเทวดา เอื้องศรีเชียงดาว และกระเช้าไฟฟ้า**. 2547.

[46] **ดารารัศมี สายใยรักสองแผ่นดิน**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2542. หน้า 241-244

[47] **พลเมืองเหนือ**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 33 มิถุนายน 2545. หน้า 11.

[48] **พลเมืองเหนือ**. ปีที่ 4 ฉบับที่ 206 วันที่ 14-20 พ.ย. 2548. หน้า 17. และยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่แบบบูรณาการ พ.ศ. 2547-2550.

[49] โครงการและงบประมาณตามยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน (กลุ่มล้านนา) และยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่แบบบูรณาการ พ.ศ. 2547-2550. และ**พลเมืองเหนือ**. ปีที่ 4 ฉบับที่ 209 วันที่ 5-11 ธันวาคม 2548. หน้า 16-17.

[50] สมโชติ อ๋องสกุล. **กำเนิดรัฐธรรมนูญในสังคมไทย:ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข**. โครงการตำราพื้นฐาน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2552.

[51] พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานพัฒนาพิงคนคร (องค์การมหาชน) **ราชกิจจานุเบกษา** วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2556.

[52] เวียงรัฐ เนติโพธิ์. **ทุนเชียงใหม่**. กรุงเทพ: Openbooks 2552.

[53] ราคาประเมินที่ดินใน. **อสังหาริมทรัพย์ภาคเหนือ 94**. เชียงใหม่: หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ 2538 หน้า 14.

[54] **พลเมืองเหนือ**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 37 กรกฎาคม 2545. หน้า 6.

[55] **พลเมืองเหนือ**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 37 กรกฎาคม 2545. หน้า 17.

[56] **พลเมืองเหนือ**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 28 พฤษภาคม 2545. หน้า 8-13.

[57] **พลเมืองเหนือ**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 35 มิถุนายน 2545. หน้า 6.

[58] นิจ หิญชีระนันทน์. ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการพัฒนาและการอนุรักษ์ในภาคเหนือของประเทศไทยเน้นนครเชียงใหม่. **เอกสารประกอบการประชุมนานาชาติไทยศึกษาครั้งที่ 6**. เชียงใหม่ 2539. หน้า 161.

[59] **พลเมืองเหนือ**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 64 วันที่ 20-26 มกราคม 2546 หน้า 8-10 และฉบับที่ 65 วันที่ 27 มกราคม-2 กุมภาพันธ์ 2546. หน้า 8-10.

[60] สมโชติ อ๋องสกุล. "การต่อสู้ระหว่างเจ้าถึงกระเช้าลอยฟ้าขึ้นดอยสุเทพ". **เอเชียปริทัศน์**. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 พ.ค.-ส.ค. 2530. หน้า 55-77.

[61] สมโชติ อ๋องสกุล. "เพื่อความเข้าใจการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่กรณีขยายถนนหน้าวัดเจ็ดยอดเชียงใหม่". **นิตยสารศิลปากร**. ปีที่ 15 ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2535.

[62] สมโชติ อ๋องสกุล. "อุโบสถเก่าวัดข่วงสิงห์". **วารสารเมืองโบราณ**. ปีที่ 19 ฉบับที่ 3 ก.ค.-ก.ย. 2536.

[63] สมโชติ อ๋องสกุล. "ข่วงวัดโลกโมฬี: สวนสาธารณะแห่งใหม่ของเชียงใหม่". **ประวัติศาสตร์เพื่อชุมชน**. เล่ม 1 พ.ศ. 2544.

[64] **พลเมืองเหนือ**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 22 มีนาคม 2545. หน้า 8-9.

[65] **พลเมืองเหนือ**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 28 พฤษภาคม 2545. หน้า16-17.

[66] โฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา. **สานปฏิรูป**. ปีที่ 4 ฉบับที่ 46 มกราคม 2545. หน้า 26-27.

[67] **ข่าวชุมชนภาคเหนือ**. ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 เมษายน 2545.

[68] คำบอกเล่าของเจ้าของที่ดินซึ่งซื้อเมื่อ พ.ศ. 2509 เล่าให้ฟังเมื่อ 27 มิถุนายน 2544.

[69] ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544.

[70] **โพสต์ทูเดย์**. วันที่ 4 เมษายน 2559

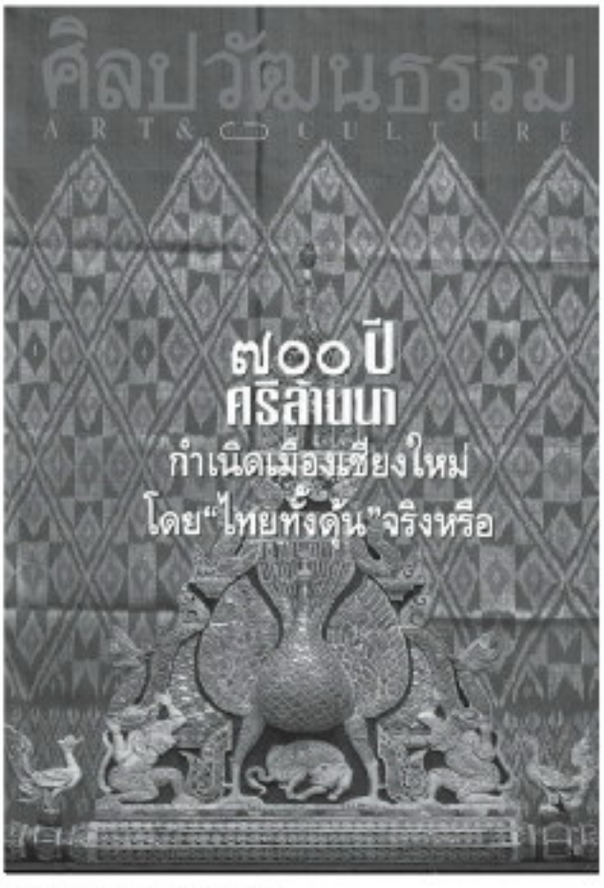

บทความของสมโชติ อ่องสกุล และปกศิลปวัฒนธรรม

ตอนที่ 2
เชียงใหม่ในฐานะพื้นที่พิเศษ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2496 ระยะแรกเรียกว่า "โครงการตามพระราชประสงค์" ต่อมาทรงมีพระราชดำรัสว่า "เมื่อฟังแล้วรู้สึกจะเป็นคำรุนแรงไปหน่อย เพราะใช้คำว่าตามพระราชประสงค์บ้าง ตามพระราชดำริบ้าง คล้ายเป็นการบังคับกัน" (สำนักงาน กปร.2545 ก:19) จึงโปรดฯ ให้เปลี่ยนเป็นโครงการอันเนื่องมาจากราชดำริ

พ.ศ. 2512 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 โปรดฯ ให้ตั้งโครงการหลวง เพื่อ (1) ยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขา (2) ลดการปลูกพืชเสพติด (3) ฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธาร ถือเป็นหนึ่งในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พ.ศ. 2524 สมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2523-2531) ก่อตั้งเป็นสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) มีฐานะเป็นส่วนราชการระดับกรมไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงหรือทบวง อยู่ในสายการบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรีโดยตรง ได้รับงบประมาณปีละประมาณ 2,000 ล้านบาท

*(ที่มา: **เทอดพระเกียรติเจ้าพ่อหลวง**, 2554)*

ปัจจุบันมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริจำนวนประมาณ 4,000 โครงการ ราษฎรได้รับประโยชน์ไม่น้อยกว่า 8 ล้านคน

พ.ศ. 2535 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนสถานภาพโครงการหลวงเป็นมูลนิธิโครงการหลวง พระราชทานเงินก้นถุงเพื่อใช้เป็นทรัพย์สินเริ่มแรก จำนวน 5 แสนบาท ถ้วนเพื่อได้เป็นองค์กรนิติบุคคล มีกฎหมายรองรับ

ปัจจุบันมีศูนย์พัฒนาโครงการหลวงจำนวน 38 แห่ง รวม 476 กลุ่มบ้านตั้งอยู่ในพื้นที่สูงของจังหวัดในภาคเหนือ 5 จังหวัด มี 38 ศูนย์ ประกอบด้วย เชียงใหม่ 27 ศูนย์ เชียงราย 7 ศูนย์แม่ฮ่องสอน 2 ศูนย์ ลำพูน 1 ศูนย์ และ พะเยา 1 ศูนย์ ครอบคลุมพื้นที่ 1,553,625 ไร่

ประชากรได้รับประโยชน์ 36,460 ครัวเรือน รวม 166,911 คน[1]

งานของมูลนิธิโครงการหลวง

1. **กลุ่มงานพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ**
   - ศูนย์พัฒนาพืชผักโครงการหลวง
   - งานพัฒนาและส่งเสริมการผลิตเฮมพ์
   - งานพัฒนาและส่งเสริมการผลิตกาแฟอราบิก้า
   - งานพัฒนาและส่งเสริมการผลิตชาจีน
   - งานพัฒนาและส่งเสริมการผลิตถั่วลูกไก่
   - งานพัฒนาและส่งเสริมการผลิตผัก
   - งานพัฒนาและส่งเสริมการผลิตผักอินทรีย์
   - งานพัฒนาและส่งเสริมการผลิตพืชไร่
   - งานพัฒนาและส่งเสริมการผลิตไม้ดอก
   - งานพัฒนาและส่งเสริมการผลิตไม้ผลเขตร้อน
   - งานพัฒนาและส่งเสริมการผลิตไม้ผลเขตหนาว
   - งานพัฒนาและส่งเสริมการผลิตไม้ผลขนาดเล็ก
   - งานพัฒนาและส่งเสริมสตรอเบอรี่
   - งานพัฒนาและส่งเสริมการปลูกสมุนไพร
   - งานพัฒนาและส่งเสริมการผลิตเห็ด
   - งานพัฒนาและส่งเสริมการปลูกองุ่น
   - งานพัฒนาและส่งเสริมปศุสัตว์ (2540)
   - งานพัฒนาและส่งเสริมการผลิตเฟิน
   - โครงการหัตถกรรม
   - ทดสอบและพัฒนาพืชผัก
   - งานผลิต-ตลาด
   - งานพัฒนาผลิตผลอาหารและบริการ (2550)

(ที่มา: เทอดพระเกียรติเจ้าพ่อหลวง, 2554)

2. **กลุ่มงานพัฒนาสังคมและสาธารณสุข**
   - งานพัฒนาการศึกษาและสังคม
   - งานพัฒนาระบบสาธารณสุข
   - งานเสริมสร้างจิตสำนึกพึ่งพาตนเอง

3. ศูนย์อารักขาพืช

- งานด้านโรคพืช
- งานด้านกีฏวิทยา
- งานตรวจวิเคราะห์สารพิษตกค้าง

4. งานกลุ่มฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

- โครงการป่าชาวบ้าน ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพฯ
- ไผ่เชิงพาณิชย์
- แฝก
- ปรับปรุงโครงสร้างดิน[2]

5. งานศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 38 แห่ง

ที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ 27 ศูนย์ และโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ 1 แห่ง คือ

(1) **สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง** ตั้งอยู่บ้านคุ้ม หมู่ที่ 5 ต.แม่งอน อ.ฝาง จ.เชียงใหม่ เป็นสถานีวิจัยและพัฒนาแห่งแรกของโครงการหลวง ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2512 ใช้เป็นสถานที่ค้นคว้า วิจัย เพื่อเมืองหนาว คนในชุมชนเป็น ราษฎรชาวเขาเผ่ามูเซอ

(2) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนวาง** ตั้งอยู่ที่บ้านขุนวาง หมู่ที่ 12 ต.แม่วิน อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2528 พื้นที่เป็นเขาสูงชัน ส่งเสริมให้ปลูกผัก ไม้ดอก ไม้ผล ชา กาแฟ และเลี้ยงสัตว์เช่นไก่กระดูกดำ ไก่เบรส หมู ฯลฯ

(ภาพโดย: เจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่)

(3) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยลึก** ตั้งอยู่ที่บ้านห้วยลึก ต.ปิงโค้ง อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2523 พื้นที่เป็นที่ราบสลับภูเขา ส่งเสริมการปลูกผักพันธ์ใหม่ เช่น กะหล่ำดอก สีม่วง ผักคอสหวาน แตงกวาญี่ปุ่น ไม้ดอกเช่นเบญจมาศ แอสเทอร์ ไม้ผลเช่นเสาวรส และพืนไร่ คนในชุมชนเป็นชาวเขาเผ่าม้ง กระเหรี่ยง มูเซอร์ และชาวพื้นเมือง

(4) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่** ตั้งที่บ้านแม่สาใหม่ หมู่ที่ 6 ต.โป่งแยง อ.แม่ริม ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2517 ส่งเสริมการปลูกพริกหวาน มะเขือเทศเชอรี่ ไม้ผล เช่น องุ่นดำไร้เมล็ด อโวคาโด แมคคาเดเมียนัท ฯลฯ คนในชุมชนเป็นชาวเขาเผ่าม้ง

(5) **โครงการหลวงป่าเมี่ยง** ตั้งอยู่ที่บ้านปางบง หมู่ที่ 1 ต.เทพเสด็จ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2524 ส่งเสริมปลูกกาแฟอาราบิก้า ปลูกพลัม บ๊วย เฟริน แอสเตอร์ กล้วยไม้ดิน วานิลลา ฯลฯ เพิ่มเติมจากงานเดิมในชุมชนคือทำป่าเมี่ยง (ใบชา)

(6) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ทาเหนือ** ตั้งอยู่ที่บ้านแม่ทาเหนือ ต.ทาเหนือ อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2521 ส่งเสริมการปลูกผัก ต่อมาเพิ่มสินค้ากลุ่มนมควาย เช่น เนยแข็งสด

(7) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง** ตั้งอยู่ที่บ้านห้วยตอง ต.แม่วิน อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2521 ส่งเสริมการปลูกผัก ไม้ดอก ไม้ผล และการเลี้ยงสัตว์

(8) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่แฮ** ตั้งอยู่บ้านแม่แฮเหนือ หมู่ที่ 3 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2521 ส่งเสริมการปลูกผักและไม้ผล เป็นโครงการที่ปลูกสตรอเบอรี่ที่ใหญ่ที่สุด

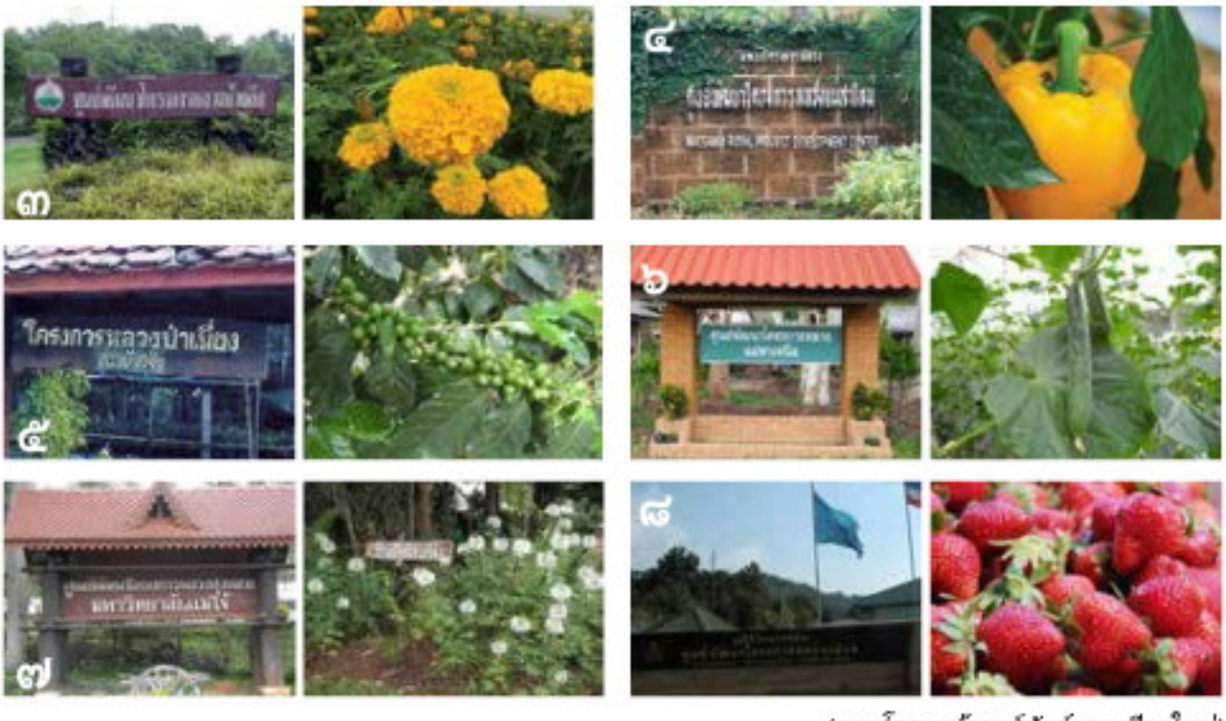

(ภาพโดย: เจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่)

(9) **โครงการหลวงแม่สะป๊อก** ตั้งอยู่ที่บ้านแม่สะป๊อก ต.แม่วิน อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2526 ส่งเสริมการปลูกไม้ผล ไม้ดอก พืชไร่ ปศุสัตว์ และผักเช่น ฮ่องเต้ญี่ปุ่น เบบี้ฮ่องเต้ ฯลฯ

(10) **โครงการหลวงบ้านปางอุ๋ง** ตั้งอยู่ที่หมู่ 1 ต.แม่ศึก อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2522 ส่งเสริมการปลูกผัก พืชไร่ กาแฟ และผลไม้ คนในชุมชนเป็นกะเหรี่ยง

(11) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์** ตั้งอยู่ที่ ต.บ้านจันทร์ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2522 ส่งเสริมการปลูกฟักทองญี่ปุ่น ผักเมืองหนาว โดยมีศูนย์ย่อยที่ห้วยงู ส่งเสริมปศุสัตว์ (ตั้งแต่ พ.ศ. 2552 เป็น อ.กัลยาณิวัฒนา)

(12) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหมอกจ๋าม** ตั้งที่บ้านท้ายศาลา ต.ท่าตอน อ.แม่อาย จ.เชียงใหม่ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2526 ส่งเสริมการปลูกผัก เช่น มะเขือม่วงก้านดำ ฟักทองญี่ปุ่น ไม้ผล เช่น มะม่วงนวลคำ เสาวรส ฯลฯ

(13) **สถานีเกษตรหลวงอินทนนท์** ตั้งอยู่ที่ หมู่ 7 บ้านขุนกลาง ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2522 พื้นที่เป็นภูเขา อากาศเย็นตลอดปี เป็นสถานที่วิจัยปรับปรุงพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาว ไม้ผลขนาดเล็ก ไม้ผลกึ่งร้อน มีหน่วยย่อย 4 แห่งคือสถานีบ้านขุนกลาง หน่วยวิจัยขุนห้วยแห้ง หน่วยแม่ยะน้อย หน่วยผาตั้ง ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 3 แสนไร่ คนในชุมชนเป็นชาวเขาเผ่าม้ง ปกาเกอะญอ

(ภาพโดย: เจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่)

(14) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนแปะ** ตั้งอยู่ที่ ต.บ้านแปะ อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2527 ส่งเสริมการปลูกผักเช่น บร็อกโคลีนี ผักกาดหอมห่อ กะหล่ำปลี ไม้ผลเช่น พลับ พลัม ไม้ดอก เช่น หน้าวัว ปศุสัตว์ เช่น กระต่ายและไก่เบรส สมุนไพร เช่น โรสแมรี่ ลาเวนเดอร์ เสจ ฯลฯ

(15) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยส้มป่อย** ตั้งที่บ้านห้วยส้มป่อยเก่า หมู่ที่ 8 ต.ดอนแก้ว อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2543 ครอบคลุม 15 หมู่บ้าน ส่งเสริมการปลูกผัก เช่น ผักกาดกวางตุ้ง แตงกวาญี่ปุ่น ถั่วแขก ไม้ผล เช่น พลับ ฯลฯ

(16) **สถานีวิจัยโครงการหลวงแม่หลอด** ตั้งอยู่ที่บ้านแม่หลอด หมู่ที่ 10 ต.สบเมิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ เป็นแหล่งรวบรวมพันธุ์กาแฟอาราบิก้าที่มีสายพันธุ์จำนวนมาก

(17) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแกน้อย** ตั้งอยู่ที่บ้านแกน้อย หมู่ที่ 2 และบ้านไชยา หมู่ที่ 9 ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ ผลผลิตเด่น คือมะเขือเทศเชอรี่

(18) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองเขียว** ตั้งที่บ้านใหม่สามัคคี หมู่ที่ 14 ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ มีหมู่บ้านในโครงการคือบ้านหนองเขียว บ้านลัวะ บ้านหนองวัวแดง หมู่ที่ 12 และบ้านใหม่สมัคคีอาข่า และคะฉิ่น

(19) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย** ตั้งอยู่ที่บ้านหนองหอยเก่า หมู่ที่ 7 ต.แม่แรม อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2517 หมู่บ้านในโครงการมี 6 บ้านคือบ้านห้วยหวาย บ้านสามหลัง บ้านหนองหอยเก่า บ้านหนองหอยใหม่ บ้านแม่ขิ บ้านปางไฮ ส่วนใหญ่เป็นชาว

(ภาพโดย: เจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่)

พื้นเมือง และชาวเขา ส่งเสริมการปลูก พืชเช่นองุ่นดำไร้เมล็ด ราสพ์เบอรี่ มัลเบอรี่ สตรอเบอรี่ พันธ์พระราชทาน 72 และ 80 ปศุสัตว์ เช่น หมูลูกผสมหมูป่า เหมยซาน แกะ กวาง ห่าน เป็ด กระต่าย ฯลฯ

(20) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงตีนตก** ตั้งอยู่ที่ ต.ห้วยแก้ว อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2524 ส่งเสริมการปลูกวนิลลา เพาะเห็ด ไม้ผล เช่น แก้วมังกร เสาวรส ฯลฯ

(21) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ** ตั้งที่บ้านม่อนเงาะ หมู่ที่ 5 ต.เมืองก๊าย อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2528 ส่งเสริมการปลูกผักเช่นฟักทองญี่ปุ่น พริกซุปเปอร์ฮอต ไม้ผล เช่น อโวคาโด มะม่วง เสาวรส กาแฟ ชาอู่หลงก้านอ่อน ฯลฯ

(22) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งเริง** ตั้งอยู่ที่บ้านแม่ขนิลเหนือ หมู่ที่ 6 ต.บ้านปง อ.หางดง จ.เชียงใหม่ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2521 ส่งเสริมการปลูกไม้ดอก เช่น กุหลาบ ไม้ผลเช่นอโวคาโด เสาวรส ส่งเสริมหัตถกรรมการทำกระเป๋าผ้าม้ง ฯลฯ

(23) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งเรา** ตั้งอยู่ที่บ้านป่าเลา หมู่ที่ 10 ต.สะเมิงใต้ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2524 ส่งเสริมการปลูกสตรอเบอรี่ ผักไม้ผลไม้ดอก ฯลฯ

(24) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยเสี้ยว** ตั้งอยู่ที่บ้านปง ต.บ้านปง อ.หางดง จ.เชียงใหม่ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2524 ส่งเสริมการปลูกผักเช่นยอดผักซาโยเต้ คะน้าฮ่องกง ฯลฯ ไม้ผล เช่น มะม่วง มะละกอปากช่อง เสาวรส ฯลฯ คนในชุมชนเป็นคนพื้นเมืองและชาวเขาเผ่าม้ง

(25) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่โถ** ตั้งอยู่ที่บ้านแม่โถ หมู่ที่ 1 ต.บ่อสลี อ.ฮอด จ.เชียงใหม่ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2517 ส่งเสริมให้เลี้ยงแกะแทนแพะ เพราะแพะกินพืชทุกชนิด

(ภาพโดย: เจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่)

(26) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่แพะ** ตั้งอยู่ที่บ้านแม่แพะ หมู่ที่ 2 ต.สะเมิงเหนือ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2544 ครอบคลุม 2 ตำบล คือตำบลสะเมิงเหนือ กับตำบลแม่สาบ ส่งเสริมปลูกพืชในโรงเรือน ถั่วแขก แตงกวาญี่ปุ่น ซุกินี่ มะเขือม่วง ก้านเขียว ก้านดำ ฯลฯ

(27) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางดะ** ตั้งอยู่ที่บ้านปางดะ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2522 รวบรวมพันธุกรรมการขยายไม้ผลเขตร้อน พืชผัก พืชไร่ ไม้ดอกไม้ประดับเขตร้อน ไผ่และไม้โตเร็ว

(28) **โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ** ตั้งอยู่ที่ห้วยฮ่องไคร้ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2525 มีพระราชประสงค์ให้เป็นศูนย์กลางในการศึกษาทดลอง ที่เหมาะสมกับพื้นที่ภาคเหนือ โดยศึกษาพัฒนาป่าไม้ 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่างคือใช้สอย ไม้ผล ไม้เชื้อเพลิง โดยมีพระราชดำริให้โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ทำหน้าที่เสมือนพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิตที่ประชาชนเข้าไปเรียนรู้และนำไปปฏิบัติได้

(ภาพโดย: เจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่)

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงสะโอะ จ.เชียงราย

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยโป่ง จ.เชียงราย

(ภาพโดย: เจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่)

ที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย 7 ศูนย์ คือ

(1) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงสะโอะ** ตั้งที่หมู่ 7 ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน จ.เชียงราย ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2520

(2) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยโป่ง** ตั้งที่บ้านห้วยโป่ง หมู่ที่ 13 ต.แม่เจดีย์ใหม่ ต.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2529

(3) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงผาตั้ง** ตั้งอยู่ที่ ต.ปอ อ.เวียงแก่น จ.เชียงราย เดิมเป็นหน่วยย่อยของโครงการหลวงห้วยแล้ง เมื่อ พ.ศ. 2547 ต่อมาตั้งเป็นโครงการหลวงผาตั้ง เมื่อ พ.ศ. 2550

(4) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้ำริน** ตั้งอยู่ที่บ้านห้วยน้ำริน หมู่ที่ 8 ต.แม่เจดีย์ใหม่ อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2525

(5) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ปูนหลวง** ตั้งอยู่ที่บ้านแม่ปูนหลวง หมู่ที่ 8 ต.เวียง อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2523

(6) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้ำขุ่น** ตั้งอยู่ที่บ้านห้วยน้ำขุ่น หมู่ที่ 16 ต.ท่าก๊อ อ.แม่สรวย จ.เชียงราย ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2526

(ภาพโดย: เจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่)

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงผาตั้ง จ.เชียงราย

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้ำริน จ.เชียงราย

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ปูนหลวง จ.เชียงราย

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้ำขุ่น จ.เชียงราย

(7) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยแล้ง** ตั้งอยู่ที่บ้านปอกลาง ต.ปอ อ.เวียงแก่น จ.เชียงราย ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2542

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยแล้ง จ.เชียงราย (ภาพโดย: เจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่)

ที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดลำพูน 1 ศูนย์ คือ

(1) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม** ตั้งอยู่ที่บ้านนาทราย ต.นาทราย อ.ลี้ จ.ลำพูน ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2521 คนในชุมชนเป็นปกาเกอะญอ

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม จ.ลำพูน (ภาพโดย: เจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่)

ที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2 ศูนย์ คือ

(1) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ลาน้อย** ตั้งอยู่ที่บ้านดง หมู่ที่ 5 ต.ห้วยห้อม อ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2523

(2) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สะเรียง** ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านอพยพ หมู่ที่ 11 ต.ป่าแป๋ อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2536

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน (ภาพโดย: เจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่)

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน

ที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดพะเยา 1 ศูนย์ คือ (1) **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปังค่า** ตั้งอยู่ที่บ้านสิบสองพัฒนา ต.ผาช้างน้อย อ.ปง จ.พะเยา ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2530[3]

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปังค่า จ.พะเยา (ภาพโดย: เจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่)

*ขอขอบคุณ เจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่ ที่เดินทางไปถ่ายภาพทุกโครงการและอนุญาตให้นำภาพชุดนี้เผยแพร่ในเล่มนี้ (ที่มาภาพ: เจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่, (บรรณาธิการ) **เทิดพระเกียรติเจ้าพ่อหลวง** เชียงใหม่, มูลนิธิอนุวราชดำริอนุรักษ์ฝ่ายเหนือ 2554)*

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริให้สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เป็นหุ้นส่วนใหญ่ในการจัดตั้งบริษัทดอยคำอาหารสำเร็จรูป จำกัด ทำให้การดำเนินงานด้านการตลาดเป็นระบบที่ครบวงจร

*(ที่มาภาพ: เจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่, (บรรณาธิการ) **เทิดพระเกียรติเจ้าพ่อหลวง** เชียงใหม่, 2554)*

ปัจจุบันประชากร ในพื้นที่ตั้งศูนย์พัฒนาโครงการหลวงจำนวน 38 แห่ง รวม 476 กลุ่มบ้านตั้งอยู่ในพื้นที่สูงของจังหวัดในภาคเหนือ 5 จังหวัด ครอบคลุมพื้นที่ 1,553,625 ไร่ จำนวนไม่น้อยกว่า 36,460 ครัวเรือน รวม 166,911 คน ได้บรรลุเป้าหมายของโครงการหลวงอย่างน้อย 2 ประการ คือ (1) ยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขา (2) ลดการปลูกพืชเสพติด ส่วนการฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธารในหลายพื้นที่ยังต้องมีมาตรการอื่นๆ ดำเนินการต่อไป ขณะที่ประชากรไทยทั่วประเทศที่เป็นที่ตั้งร้านดอยคำ ร้านค้าเครือข่ายและกาดนัด (ตลาดนัด) ที่มีคนในแต่ละโครงการหลวงนำผลิตมาจำหน่าย สามารถบริโภคผักผลไม้เมืองหนาวที่ผลิตในไทยอย่างมีมาตรฐานด้านความปลอดภัย ราคาไม่สูง คุณภาพชีวิตของผู้ผลิตและผู้บริโภคจึงดีขึ้นด้วยพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

การชลประทาน

นอกจากนั้นโครงการพระราชดำริฯทำให้เกิดอ่างเก็บน้ำและเขื่อนจำนวนมาก เขื่อนในเชียงใหม่คือ

(1) เขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชล

เขื่อนแม่งัดสร้างปิดลำน้ำแม่งัดที่บ้านใหม่ ตำบลช่อแล อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ เป็นเขื่อนดินถมสูง สามารถป้องกันน้ำท่วมพื้นที่เพาะปลูกในลำน้ำแม่งัดและแม่น้ำปิง และเก็บกักน้ำไว้ใช้ เริ่มก่อสร้างเมื่อ พ.ศ. 2520 เสร็จใน พ.ศ. 2528 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานนามเขื่อนว่า "เขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชล" เสด็จพระราชดำเนินเปิดเขื่อนเมื่อ 22 ก.พ. 2529

เขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชล

(2) เขื่อนแม่กวงอุดมธารา

เขื่อนแม่กวงอุดมธารา เป็นเขื่อนดินถมบดอัดแน่น สร้างปิดลำน้ำแม่กวง ส่งน้ำไปพื้นที่เชียงใหม่ 13 ตำบล และลำพูนประมาณ 17,500 ไร่ เริ่มสร้างเมื่อ พ.ศ. 2529 เสร็จสมบูรณ์เมื่อ พ.ศ. 2536 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานชื่อ "เขื่อนแม่กวงอุดมธารา" เสด็จพระราชดำเนินเปิดเขื่อนเมื่อ 18 ก.พ. 2538

เขื่อนแม่กวงอุดมธารา

เชียงใหม่ในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริจึงเป็น "พื้นที่พิเศษ" ที่เกิดขึ้นด้วยพระบารมีของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ส่งผลดีนานัปการต่อพสกนิกรทั้งที่ราบและบนดอย โดยทรงเสด็จทรงงานทุกพื้นที่ตลอดกว่าหกสิบปีที่ทรงเริ่มโครงการ ตั้งแต่ พ.ศ. 2496 เป็นต้นมา

เมื่อพิจารณาว่าปี พ.ศ. 2559 พระองค์ครองราชย์ครบ 70 ปี (พ.ศ. 2489-2559) ก็เท่ากับว่าเกือบตลอดเวลาที่ทรงครองราชย์ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อพสกนิกรในพื้นที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ และได้ผลดีต่อพสกนิกรทั้งบนดอยสูงและที่ราบและประเทศชาติ[4]

(ที่มาภาพ: เจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่, (บรรณาธิการ) เทอดพระเกียรติเจ้าพ่อหลวง เชียงใหม่, มูลนิธินวราชดำริอนุรักษ์ฝ่ายเหนือ 2554)

เชิงอรรถท้ายบท : ตอนที่ 2

1 บทสรุปสำหรับผู้บริหาร **สรุปผลการดำเนินงานด้านการพัฒนา มูลนิธิโครงการหลวง** ประจำปีงบประมาณ. 2553.

2 **รายงานผลการพัฒนา มูลนิธิโครงการหลวง**ปีงบประมาณ. 2553.

3 เจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่. บรรณาธิการ. **เทอดพระเกียรติเจ้าพ่อหลวง** เชียงใหม่: มูลนิธินวราชดำริอนุรักษ์ฝ่ายเหนือ. จัดพิมพ์ในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ พ.ศ. 2554. หน้า 10-85.

4 เจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่. บรรณาธิการ. **เทอดพระเกียรติเจ้าพ่อหลวง** เชียงใหม่: มูลนิธินวราชดำริอนุรักษ์ฝ่ายเหนือ จัดพิมพ์ในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ พ.ศ.2554. หน้า 104-114. ชนิดา ชิตบัณฑิตย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทสาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. เรื่อง**โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ: การสถาปนา พระราช-อำนาจนำในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว** เมื่อ 2547 (ต่อมาปรับปรุงเป็นหนังสือโครงการตำราสังคมศาสตร์ฯ ตีพิมพ์เมื่อ 2550 จำนวน 580 หน้า 490 บาท). และเกษียร เตชะ-พีระ. "ทำความเข้าใจโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ". **มติชนรายวัน**. วันที่ 18 พ.ค. 2555. หน้า 6.

*(ที่มาภาพ: เจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่, (บรรณาธิการ) **เทอดพระเกียรติเจ้าพ่อหลวง** เชียงใหม่, มูลนิธินวราชดำริอนุรักษ์ฝ่ายเหนือ 2554)*

(ที่มาภาพ: เจ้าวงศ์ลักก์ ณ เชียงใหม่, (บรรณาธิการ) ***เทอดพระเกียรติเจ้าพ่อหลวง เชียงใหม่****, มูลนิธินวราชตำริอนุรักษ์ฝ่ายเหนือ 2554)*

ตอนที่ 3
เชียงใหม่บนเส้นทางสู่การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก: ความเป็นมาและข้อเสนอ

ก.ความเป็นมา

1. ที่ผ่านมาองค์การ UNESCO ประกาศให้ประเทศไทยมีพื้นที่ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกแล้ว 5 แห่งดังนี้

(1). บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี

(2). อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย สุโขทัย กำแพงเพชร

(3). อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

(4). อุทยานแห่งชาติทุ่งใหญ่นเรศวร

(5). อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จ.นครราชสีมา

ภาพชุด บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี

(ที่มา: http://www.lukhamhan.ac.th)

ภาพชุด อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย สุโขทัย กำแพงเพชร

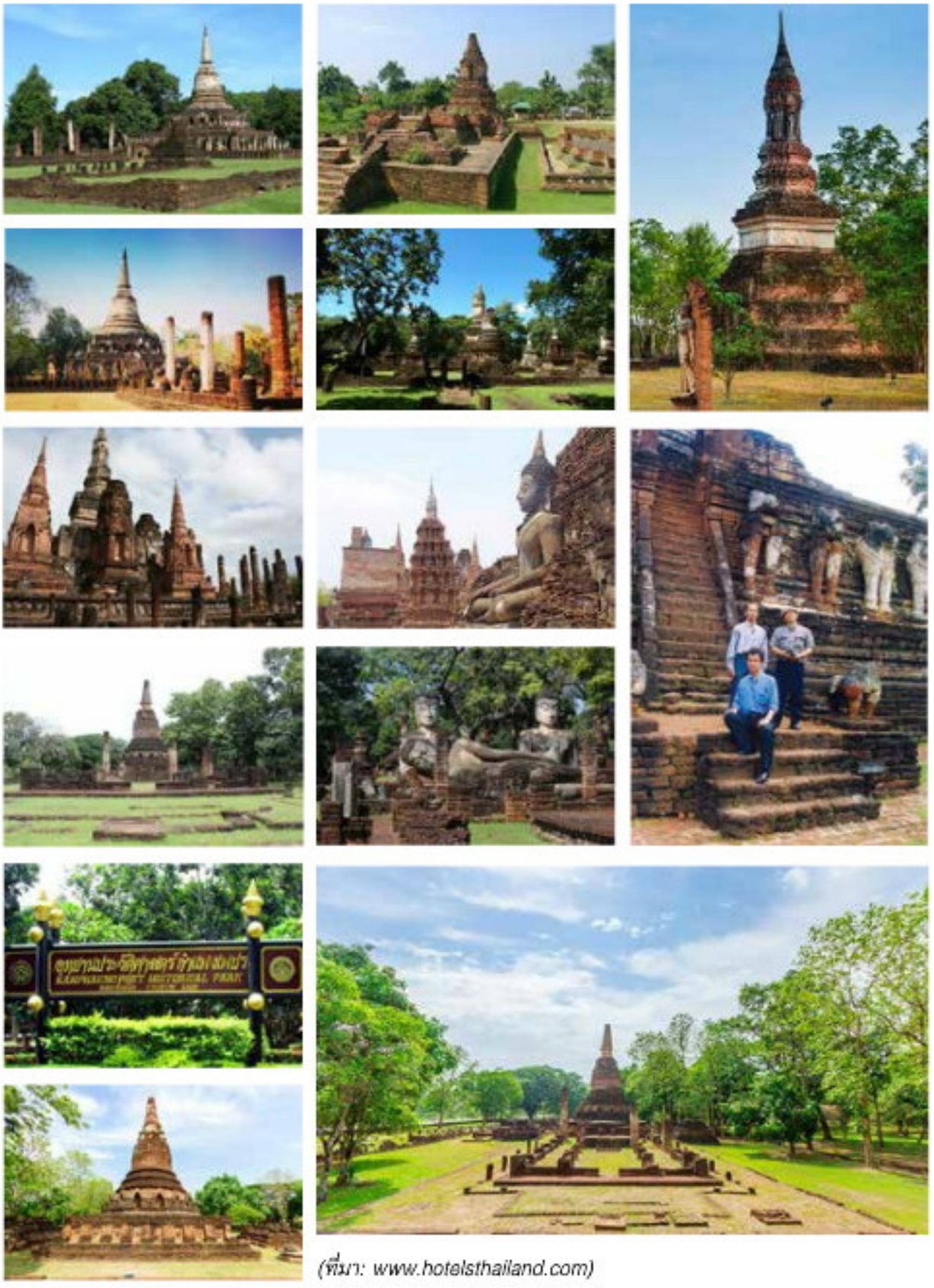

(ที่มา: www.hotelsthailand.com)

ภาพชุด อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

(ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

ภาพชุด อุทยานแห่งชาติทุ่งใหญ่นเรศวร

(ที่มา: http://www.holidaythai.com)

ภาพชุด อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

(ที่มา: http://www.holidaythai.com)

2. ช่วง พ.ศ. 2545 **โครงการและงบประมาณตามยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน (กลุ่มล้านนา)** โดยคณะรัฐมนตรีอนุมัติแล้ว ให้ของบกลาง มีโครงการผลักดันดินแดนล้านนาให้ขึ้นทะเบียนมรดกโลก 2 โครงการดังนี้

โครงการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเชียงแสน เวียงกุมกาม และหริภุญไชยและผลักดันให้เป็นมรดกโลก และโครงการศึกษาเมืองลำพูนสู่มรดกโลก (งบประมาณ 3 ล้านบาท)

3. ดังนั้นต่อมาภาคราชการได้เคลื่อนไหวเพื่อเสนอต่อ องค์การ UNESCO โดยผู้เขียนได้มีส่วนร่วมในการเตรียมงานเพื่อขึ้นบัญชีมรดกโลก 2 รายการ

3.1 พ.ศ. 2551 จังหวัดลำพูน เตรียมนำเสนอลำพูน สู่การขึ้นบัญชีมรดกโลก มี ดร.เพ็ญสุภา สุคตะใจอินทร์ ครั้งดำรงตำแหน่งหัวหน้าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หริภุญไชย จังหวัดลำพูนเป็นเลขานุการที่ประชุม เชิญผู้เขียนและอาจารย์ทันตแพทย์อุทัยวรรณ กาญจนกามลร่วมประชุมกับคณะกรรมการที่จังหวัดลำพูนแต่งตั้งหลายครั้ง

3.2 พ.ศ. 2553 จังหวัดเชียงใหม่ โดยวัฒนธรรมจังหวัด เตรียมข้อมูลเพื่อขึ้นบัญชีมรดกโลก จัดประชุมที่โรงแรมรัตนโกสินทร์ ในงานเชิญผู้เขียนและคนอื่นๆ เช่น ดร.เกรียงไกร เกิดศิริ นำเสนอเรื่องศักยภาพของเชียงใหม่ในการขึ้นบัญชีเป็นมรดกโลก ทั้งสองงานได้เอกสารขั้นพื้นฐานแห่งละชุดแล้วจบไม่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนการขอขึ้นทะเบียน Tentative list ของยูเนสโก

4. ต่อมา พ.ศ. 2557 ดร.อนันต์ ลี้ตระกูล และคณะได้ประสานงานกับคณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่สมัย ศ.พงษ์เดช ไชยคุตร เป็นคณบดี และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่สมัย ศ.คลินิก.นพ.นิเวศน์ นันทจิตเป็นอธิการบดี โดยได้รับความร่วมมือจากคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ เทศบาลนครเชียงใหม่ ศูนย์ภูมิภาคว่าด้วยโบราณคดีและวิจิตรศิลป์ (SEAMEO-SPAFA) กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดประชุมก่อกระแสครั้งแรกที่หอจัดแสดงศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และจัดประชุมต่อมาอีกหลายครั้ง แต่ยังไม่สามารถเขียนเอกสารแบบฟอร์มเสนอการขอขึ้นทะเบียน Tentative List ของยูเนสโก

5. ต่อมา ดร.อนันต์ ลี้ตระกูลได้รับคำแนะนำจากท่านผู้หญิง ดร.กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา อดีตปลัดกระทรวงศึกษาธิการแนะนำให้ติดต่อคุณสาวิตรี สุวรรณสถิตย์ ที่ปรึกษากระทรวงวัฒนธรรม จากนั้น ดร.อนันต์ ลี้ตระกูล ได้ขอให้ คุณสาวิตรี สุวรรณสถิตย์ ที่ปรึกษากระทรวงวัฒนธรรมเขียนเอกสารภาษาอังกฤษ Tentative List Submission Form

6. ต่อมาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ได้จัดประชุมระดมความคิดเห็นประชาชนในการเสนอพื้นที่เมืองเชียงใหม่เป็นเมืองมรดกโลก ครั้งที่หนึ่งเมื่อ 26-27 มีนาคม 2558 ณ โรงแรมเชียงใหม่แกรนด์วิว อำเภอเมือง เชียงใหม่ เชิญคุณสาวิตรี สุวรรณสถิตที่ปรึกษากระทรวงวัฒนธรรมบรรยายเรื่อง คุณค่าโดดเด่นอันเป็นสากล (Outstanding Universal Value)

7. แบบฟอร์มเสนอการขอขึ้นทะเบียน Tentative List ที่คุณสาวิตรี สุวรรณสถิตย์เขียน ชื่อ Monument, Site, and Cultural Landscape of Chiang Mai, Capital of Lanna (อนุสรณ์สถาน แหล่งต่างๆ และภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเชียงใหม่ นครหลวงของล้านนา) ได้นำเสนอเป็นชุด (Serial Nomination) ประกอบด้วยมรดกวัฒนธรรม 6 กลุ่ม ดังนี้

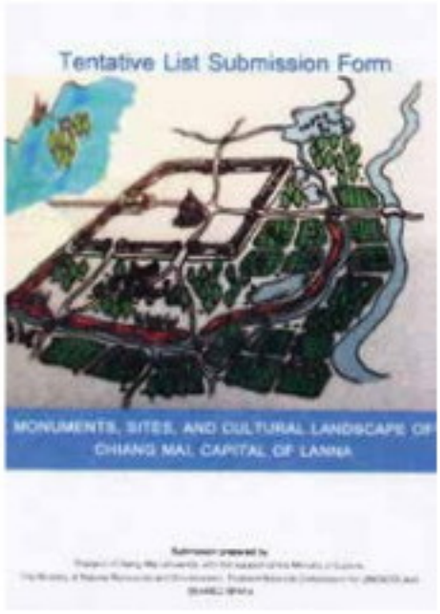

กลุ่มที่ 1 ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเมืองเก่าเชียงใหม่

ประกอบด้วย (1) อุทยานดอยสุเทพ-ปุย (2) แม่น้ำปิง (3) น้ำแม่ข่า

กลุ่มที่ 2 กลุ่มอนุสรณ์สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ กลุ่มแหล่งโบราณคดี และภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่ประกอบกันเป็นระบบป้องกันเมืองชั้นในของเมืองเก่าเชียงใหม่

ประกอบด้วย (1) กำแพงเมือง (2) คูเมือง (3) ประตูเมือง (4) แจ่งเมือง

กลุ่มที่ 3 กลุ่มอนุสรณ์สถาน แหล่งโบราณและภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่ประกอบกันเป็นระบบป้องกันเมืองชั้นนอก

ประกอบด้วย (1) กำแพงชั้นนอก (2) ประตูเมืองชั้นนอก (3) คูเมืองชั้นนอก

กลุ่มที่ 4 กลุ่มอนุสรณ์สถานและแหล่งโบราณที่ตั้งอยู่ในภายในกำแพงเมือง

ประกอบด้วย 5 กลุ่มย่อย

(1) อนุสรณ์สถานทางทิศเหนือ ประมาณ 8 แห่ง เช่น วัดเชียงมั่น วัดหัวข่วง

(2) อนุสรณ์สถานบริเวณกลางเมือง ประมาณ 7 แห่ง เช่น วัดเจดีย์หลวง วัดอินทขีล

(3) อนุสรณ์สถานทางด้านตะวันตก ประมาณ 7 แห่ง

(4) อนุสรณ์สถานทางด้านใต้ ประมาณ 10 แห่ง

(5) อนุสรณ์สถานทางด้านตะวันออก

กลุ่มที่ 5 อนุสรณ์สถานและแหล่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย

- 5 ก อนุสรณ์สถานและแหล่งโบราณคดีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงรอบ ๆ เมืองเชียงใหม่ รัศมีของทิศ ที่สำคัญทั้ง 4 ทิศ

(1) ทางทิศเหนือ ประมาณ 6 วัด

(2) ทางทิศตะวันตก ประมาณ 5 วัด

(3) ทางทิศใต้และตะวันตกเฉียงใต้ ประมาณ 8 วัด

(4) ทางทิศตะวันออก ประมาณ 6 วัด

- 5 ข อนุสรณ์สถานและแหล่งที่อยู่บริเวณรอบนอกทางใต้ของเมืองเชียงใหม่

(1) เวียงกุมกาม

(2) ถนนเก่าเส้นทางจากลำพูนมาเวียงกุมกาม ระยะทาง 10 กม.

กลุ่มที่ 6 กลุ่มอนุสรณ์สถานและแหล่งที่เป็นตัวแทนของการปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและเทคโนโลยีที่สำคัญและหลากหลายในยุคสมัยปัจจุบัน

(1) โบสถ์คริสต์แห่งแรกในเชียงใหม่

(2) อาคารเรียนแห่งแรกในโรงเรียนปรินส์รอยแยลวิทยาลัยและอาคารแรกในโรงเรียนดาราวิทยาลัย

(3) อาคารโรงพยาบาลแห่งแรกในเชียงใหม่ โรงพยาบาลมิชชั่น

(4) ศาลเจ้าจีนแห่งแรก

(5) วัดซิกห์แห่งแรก

(6) มัสยิดและสุเหร่าแห่งแรก

การแสดงเหตุผลเกี่ยวกับคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากล (Outstanding Universal Value) ในเอกสาร ได้นำเสนอบนพื้นฐานของหลักเกณฑ์ 4 หลักเกณฑ์ของ UNESCO ต่อไปนี้

หลักเกณฑ์ข้อที่ 1 เป็นผลงานชิ้นเอกแห่งการสร้างสรรค์อันเป็นอัจฉริยะของมนุษย์ เช่น การเลือกที่ตั้งเมืองและการวางผังเมือง

หลักเกณฑ์ข้อที่ 2 เป็นประจักษ์พยานของการแลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์ของคุณค่าของมนุษย์ในยุคต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์และในภูมิภาคทางวัฒนธรรมที่เป็นที่รู้จักเรียกขานกันว่าดินแดนล้านนามาตั้งแต่คริสตศตวรรษที่ 12-13

หลักเกณฑ์ข้อที่ 3 เป็นตัวแทนของอารยธรรมโบราณของล้านนา ที่ได้สืบทอดพัฒนาสืบต่อกันมาหลายยุคหลายสมัยเป็นเวลาถึง 700 กว่าปี และในปัจจุบันนี้ก็ยังเป็นอารยธรรมที่ยังมีชีวิตอยู่และเจริญพัฒนามากอยู่

หลักเกณฑ์ข้อที่ 4 เป็นมรดกที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ ประเพณีที่ยังสืบทอดปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันหรือความคิด ความเชื่อ หรืองานทางวรรณกรรมหรือศิลปะที่มีความโดดเด่นเป็นสากล

หากผ่านหลักเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่งก็มีโอกาสสูงมากที่จะได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก

คำแถลงเกี่ยวกับความเป็นจริงแท้และบูรณภาพ

(1) ความเป็นจริงแท้

1. แนวคิดเรื่อง “การวางผังเมือง” เป็น “การสร้างสรรค์ของมนุษย์” ที่อย่างจริงแท้
2. ความเป็นจริงแท้แน่จริงของรูปแบบผังเมืองเชียงใหม่
3. การยืนยันว่าเมืองเชียงใหม่เป็นนครหลวงของล้านนาที่แท้แน่จริง
4. ความเป็นแท้แน่จริงของเอกสารหลักฐานลายลักษณ์ที่ใช้อ้างอิง ซึ่งใช้อักษรธรรมบันทึก
5. ความเป็นจริงแท้ในเทคนิคการบูรณะปฏิสังขรณ์
6. ความเป็นของแท้แน่จริงที่จับต้องไม่ได้ เช่น วัฒนธรรม ประเพณี ที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่น
7. ความเป็นของแท้ในการบูรณะอนุสรณ์สถานที่ไม่ใช่ศาสนสถาน เช่น กำแพงเมือง ประตูเมือง

(2) บูรณภาพ

บูรณภาพของอนุสรณ์สถานแหล่งต่าง ๆ และภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมของเชียงใหม่ พิจารณาจากพื้นฐานสำคัญ คือ

1. บูรณภาพของร่องรอยทางกายภาพเมืองเชียงใหม่โบราณที่ยังหลงเหลืออยู่
2. บูรณภาพของความทรงจำทางวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อ ๆ กันมาทางตำนานที่เขียนในภาษาล้านนาและวรรณกรรมล้านนา

3. บูรณภาพของอัตตลักษณ์ทางจิตวิญญาณของชาวเชียงใหม่และชาวล้านนา

การเปรียบเทียบกับแหล่งมรดกโลกแห่งอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

1) หลวงพระบาง

หลวงพระบาง ของ สปป.ลาว ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกด้วยคุณค่าที่โดดเด่นเป็นสากลตามหลักเกณฑ์ข้อ 3 ซึ่งเน้นด้านสถาปัตยกรรม คือ

(1) หลวงพระบางแสดงถึงการผสมผสานระหว่างสถาปัตย์กรรมแบบประเพณีของลาวกับสถาปัตยกรรมยุโรปในคริสตศวรรษที่ 19-20

(2) หลวงพระบาง เป็นตัวอย่างที่โดดเด่นของกลุ่มอาคารสถาปัตยกรรมที่รวมเอาความโอ่อ่าสง่างามของอาคารทางศาสนา อาคารพื้นบ้านและอาคารแบบโคโลเนียลของยุโรปที่ได้สร้างมาในช่วงหลายศตวรรษมาแล้ว

(3) เขตและสภาพเมืองหลวงพระบาทที่โดดเด่นนั้นได้รับการดูและสงวนรักษาไว้เป็นอย่างดีแสดงให้เห็นช่วงระยะเวลาที่ประเพณีวัฒนธรรม 2 สกุลผสมผสานกันได้ดี

การเปรียบเทียบหลวงพระบางกับเชียงใหม่จึงสำคัญมาก เพราะทั้งสองเป็นเมืองพี่เมืองน้องมาแต่โบราณ มีความเกี่ยวกันด้านสายตระกูล วัฒนธรรมทางพุทธศาสนา ฯลฯ

ภาพชุด หลวงพระบาง *(ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)*

2) เมืองมะละกาและเกาะปีนัง (เมืองจอร์จทาวน์)

เมืองมะละกาและเกาะปีนัง (เมืองจอร์จทาวน์) ของมาเลเซีย ได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกด้วยความโดดเด่นทางคุณค่าสากลตามหลักเกณฑ์ข้อ 3 คือ

(1) เป็นตัวอย่างของเมืองที่มีการค้าขายกันอยู่ในกลุ่มชนหลายวัฒนธรรมคือชาวมาเลย์ ชาวจีน อินเดีย และชาวยุโรปอีก 3 ชาติ ที่เข้ามายึดครองในช่างต่างๆ ในเวลา 500 ปี ต่างกลุ่มต่างทิ้งร่อยรอยมรดกทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ไว้ในรูปแบบของสถาปัตยกรรม และการตั้งถิ่นฐานในเมือง เทคโนโลยี และศิลปกรรมที่โอฬาร

(2) ทั้งสองเมืองเป็นประจักษ์พยานที่ยังคงมีอยู่ที่สะท้อนมรดกวัฒนธรรมของคนหลายชาติในเอเชียและวัฒนธรรมผู้มียึดครองในยุคอาณานิคม

(3) ทั้งสองเมืองสะท้อนอิทธิพลที่ผสมผสานกันที่ทำให้เกิดสถาปัตยกรรม วัฒนธรรมและขอบเขตความเป็นเมืองที่แปลกและโดดเด่นไม่มีเมืองอื่นใดในเอเชียเหมือน มีทั้งตึกแถวร้านค้าแบบจีน ทาวน์เฮ้าส์แบบโปรตุเกสและดัตช์ในยุคต่างๆ กัน

ในการเปรียบเทียบมะละกาและจอร์จทาวน์ (ปีนัง) กับเชียงใหม่ มีทั้งประเด็นเหมือนกันและต่างกัน โดยเชียงใหม่มีการวางแผนสร้างเมืองที่ชาญฉลาด เลือกชัยภูมิที่เหมาะสมใช้ธรรมชาติหล่อเลี้ยงและป้องกันเมือง มีการติดต่อค้าขายกับเมืองต่างๆ ตลอดมา จึงมีความหลากหลายทางชาติพันธ์ ทางวัฒนธรรม ดำรงอยู่สืบมาทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้เช่นประเพณีต่างๆ

ภาพชุด มะละกาและเกาะปีนัง *(ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)*

ตามหาบ้านพัก สมเด็จกรมพระยา-ดำรงราชานุภาพที่เกาะปีนัง

3) วัดภู และภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับจำปาศักดิ์ สปป.ลาว

วัดภู และภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับจำปาศักดิ์ ใน สปป.ลาว ได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก ด้วยคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลตามหลักเกณฑ์ 3 ข้อ คือ

(1) วัดภู และบริเวณโดยรอบ เป็นประจักษ์พยานพิเศษแสดงถึงวัฒนธรรมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในยุคที่อาณาจักรอีสานปุระของขอมมีอำนาจครอบครองภูมิภาคนี้ในคริสตศตวรรษที่ 10-14

(2) พื้นที่ทั้งหมดของวัดภูเป็นตัวอย่างของการมีบูรณภาพของภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เป็นสัญลักษณ์ของความสำคัญยิ่งทางจิตวิญญาณกับเขตพื้นที่โดยรอบ

(3) วัดภูและกลุ่มอาคารทางศาสนาและอื่นๆ ที่ตั้งอยู่บนภูเขา สะท้อนให้เห็นคติฮินดูในเรื่องสัมพันธภาพและบูรณภาพระหว่างธรรมชาติและมวลมนุษย์ ซึ่งคติดังกล่าวมีองค์ประกอบคือภูเก้าที่ถือว่าเป็นตัวแทนภูเขาพระสุเมรุ ตั้งตระหง่านเหนือพื้นที่ราบลุ่มเชิงเขา และมีแม่น้ำไหลผ่าน

การเปรียบเทียบกับเชียงใหม่คือความเชื่อเรื่องภูเขาศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งคติของลัวะชนเผ่าดั้งเดิมในเชียงใหม่ก็นับถือภูเขาและป่าเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ต่อมาเมื่อมีคติฮินดูและพุทธมาเพิ่มเติมก็ยังนับถือดอยสุเทพเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์

วัดภู จำปาศักดิ์ สปป.ลาว (ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

4) อุทยานประวัติศาสตร์ สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร

สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร ได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกด้วยคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลตามหลักเกณฑ์ของยูเนสโก 2 ข้อคือ

(1) เป็นตัวอย่างของการสร้างสรรค์งานชิ้นเอกของอาณาจักรแห่งแรกของสยาม ทั้งในด้านการออกแบบผังเมือง รูปแบบสถาปัตยกรรมทางศาสนา และอื่นๆ การวางโครงสร้างพื้นฐานของเมือง และระบบการบริหารจัดการน้ำที่ก้าวหน้า

(2) สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร เป็นตัวแทนของศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมของสยามในยุคแรกๆ ที่เรียกว่า ศิลปแบบสุโขทัย รวมทั้งด้านภาษา วรรณกรรม ศาสนา และการตรากฎหมาย แม้ต่อมาถูกผนวกเข้ากับกรุงศรีอยุธยาก็ยังได้เป็นพื้นฐานสำคัญของอารยธรรมกรุงศรีอยุธยา

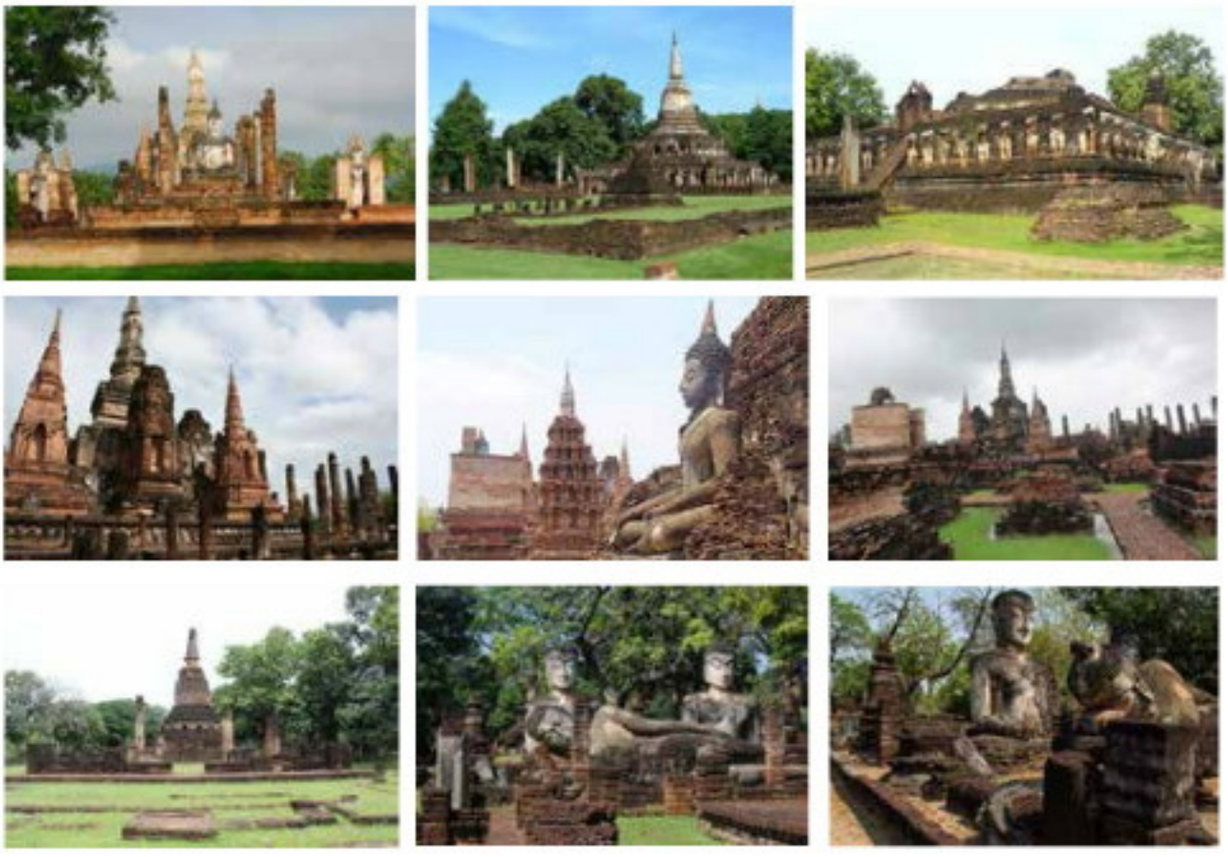

การเปรียบเทียบกับเชียงใหม่ มีประเด็นน่าสนใจ เช่น การวางผังเมือง ซึ่งพระร่วงจากกรุงสุโขทัยมีส่วนร่วมด้วย สุโขทัยจึงมีอิทธิพลต่อการออกแบบเป็นรูปสี่เหลี่ยม มีคูเมืองล้อมรอบ และแผ่อิทธิพลทางศาสนาเข้ามา แต่กรุงสุโขทัยอยู่ได้ไม่นานเมื่อสิ้นราชวงศ์พระร่วงก็ถูกผนวกเข้ากับกรุงศรีอยุธยา แต่เชียงใหม่กลับผ่านเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ยาวนานรักษาชีวิตของเมืองได้ยาวนานสืบมาถึงปัจจุบัน 720 ปี หรือ 60 รอบนักษัตร

5) แหล่งธรรมชาติที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกแล้ว เช่น ภูเขาไฟของชานอิลจุลบอง เกาหลีใต้ ซึ่งมีคนเดินขึ้นชมจำนวนมาก ขณะที่เชียงใหม่มีประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพในคืนวิสาขบูชาและประเพณีขึ้นดอยสุเทพของสถาบันการศึกษา

ภาพชุด ภูเขาไฟของชานอิลจุลบอง มรดกโลกทางธรรมชาติบนเกาะเชจู ประเทศเกาหลีใต้
(ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

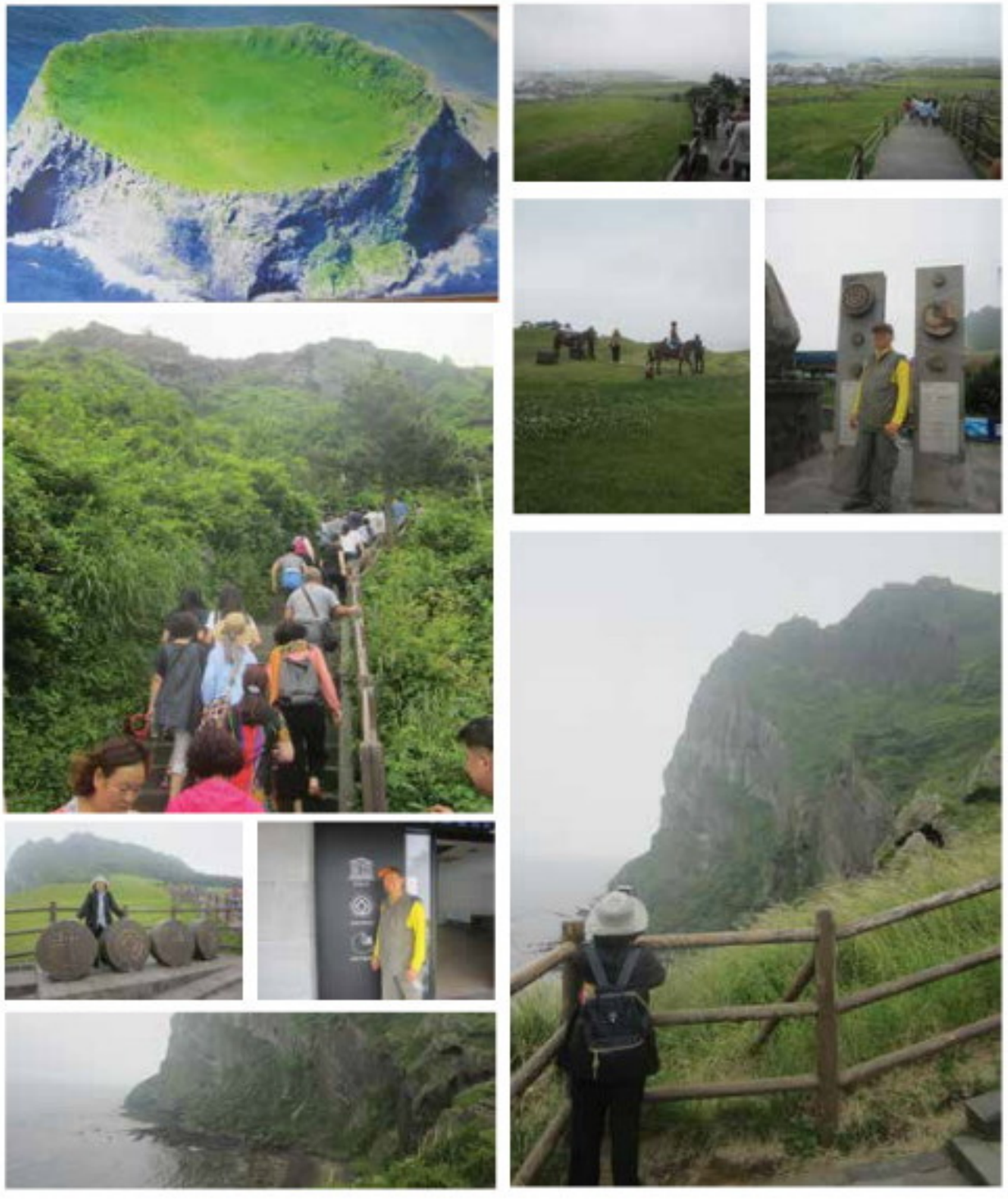

สมโชติ อ๋องสกุล

8. แบบฟอร์มเสนอการขอขึ้นทะเบียน Tentative List ของยูเนสโก ได้ถูกนำเสนอต่อกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม และคณะกรรมการมรดกโลกพิจารณา คณะกรรมการมรดกโลกของกรมศิลปากรพิจารณาแล้ว อนุมัติให้เชิดชูเชียงใหม่เป็นมรดกโลก

9. คณะอนุกรรมการมรดกโลก กรมศิลปากร นำเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก ซึ่งมีพลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เมื่อ 26 มกราคม 2558 เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีและนำสู่การนำเสนอศูนย์มรดกโลก กรุงปารีส สาธารณรัฐฝรั่งเศส

10. ผลการประชุมของศูนย์มรดกโลก กรุงปารีส สาธารณรัฐฝรั่งเศส เมื่อ 9/2/2015 ที่ประชุมรับเชียงใหม่ขึ้นทะเบียน Tentative Lists ของยูเนสโก เป็น 1 ใน 5 พื้นที่ของประเทศไทย ซึ่งเรียงตามลำดับดังนี้

- Kaeng Krachan Forest Complex (7/2/2011)
- Monument, Site, and Cultural Landscape of Chiang Mai, Capital of Lanna (9/2/2015)
- Phimai, its Cultural Route and the Associated Temple of Phanomroong and Muangtum (1/4/2004)
- Phuphrabat Historical Park (1/4/2004)
- Wat Phra Mahathat Woramahawihan, Nakhon Si Thammarat (28/8/2012)

(ที่มา: www.google.com)

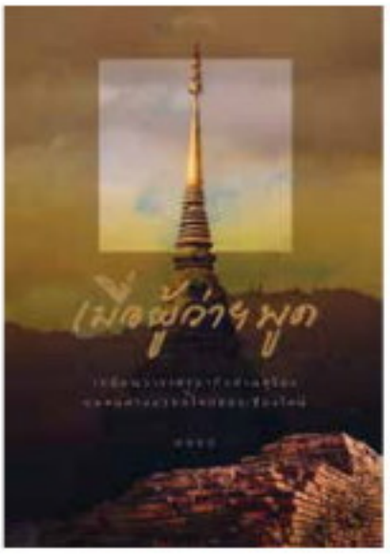

11. ขั้นต่อไปต้องเขียนเอกสารที่เป็นรายละเอียดตามแบบฟอร์มใน Preparing World Heritage Nominations ซึ่งต้องอาศัยนักวิชาการร่วมทำงานเพิ่มขึ้น ดร.อนันต์ ลี้ตระกูล จึงได้นัดหมาย

(1) ศ.(พิเศษ) พิสิฐ เจริญวงศ์ อดีต ผอ.ศูนย์ภูมิภาคว่าด้วยโบราณคดีและวิจิตรศิลป์ (SEAMEO-SPAFA) ผู้มีประสบการณ์เป็นกรรมการในการพิจารณาการขึ้นบัญชีมรดกโลก

(2) คุณสาวิตรี สุวรรณสถิต ที่ปรึกษากระทรวงวัฒนธรรม

(3) ศ.เกียรติคุณสรัสวดี อ๋องสกุล ประธานหลักสูตรสาขาวิชาล้านนาศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

(4) ศ.พงศ์เดช ไชยคุตร อดีตคณบดีคณะวิจิตรศิลป์

(5) อ.ชัยธวัช เสาวพนธ์ สำนักงานพัฒนาพิงคนคร (องค์การมหาชน)

(6) รศ. สมโชติ อ๋องสกุล ที่ปรึกษาอธิการบดี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

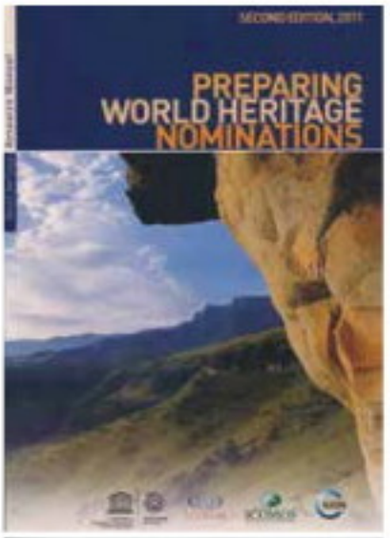

โดยมี (7) คุณอนุกูล ชวพงษ์ทำหน้าที่เลขานุการ เพื่อเข้าพบนายสุริยะ ประสาทบัณฑิตย์ ขณะดำรงตำแหน่ง ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่ 2 กันยายน 2558 โดยผู้ว่าราชการจังหวัดได้นัดหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมประชุมเรื่องการเตรียมการสู่การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกเป็นการเฉพาะส่งท้ายก่อนผู้ว่าราชการจังหวัดเกษียณอายุราชการ[1]

12. มีการประชุมเตรียมโครงการและงบประมาณเพื่อดำเนินการจัดทำเอกสารวิชาการฉบับภาษาอังกฤษ Nomination Dossier โดยเขียนตามแนวทางใน Preparing World Heritage Nominations ของคณะกรรมการมรดกโลก เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนต่อไป แต่ต้องชลอเพราะยังไม่มีงบประมาณ

13. ขณะเดียวกันต่อไปจังหวัดเชียงใหม่เตรียมตั้งกองทุนและคณะกรรมการเพื่อดำเนินการเตรียมการสู่การเป็นมรดกโลก โดยมีการทำงานร่วมกับมวลชนอีกชุดหนึ่ง คู่กับทีมงานเขียน Nomination Dossier เส้นทางการทำงานเตรียมการสู่การขึ้นทะเบียนมรดกโลกในช่วงสมโภชเชียงใหม่ครบ 60 รอบนักษัตรจึงอยู่ในขั้นเตรียมการ

14. มีความเคลื่อนไหวอื่นๆ เช่น สำนักงานพัฒนาพิงคนคร (องค์การมหาชน) ทำหน้าที่ตามวัตถุประสงค์ข้อสามของการตั้งองค์กรคืออนุรักษ์และส่งเสริมศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น ด้วยการสนับสนุนจัดพิมพ์หนังสือชุด**เส้นทางจักรยานสู่แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในนครเชียงใหม่** และหนังสือ**เชียงใหม่ 60 รอบนักษัตร: อดีต ปัจจุบัน อนาคต** โดยเปิดตัวหนังสือแต่ละเล่มด้วยกิจกรรมร่วมสมโภชเชียงใหม่ 60 รอบนักษัตรอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเปิดตัวหนังสือ 60 รอบนักษัตร:อดีต ปัจจุบัน อนาคต สำนักงานพัฒนาพิงคนคร (องค์การมหาชน) ด้วยการจัดประชุมทางวิชาการเรื่อง "มองเชียงใหม่ 720 ปีสู่เมืองมรดกโลก:อดีต ปัจจุบัน อนาคต" โดยกำหนดประชุมในช่วงเดือนกันยายน 2559 ณ ศูนย์ประชุมและแสดงสินค้านานาชาติเฉลิมพระเกียรติ 7 รอบพระชนมพรรษา ซึ่งถือเป็นอีกภารกิจอีกข้อหนึ่งของการก่อตั้งองค์การมหาชนแห่งนี้คือการประสานงานและสนับสนุนหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาพิงคนครให้เดินหน้าผลักดันให้เชียงใหม่เป็นเมืองมรดกโลก

นายปวิณ ชำนิประศาสน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ เป็นประธานเปิดกิจกรรมไหว้สาพญามังราย เปิดตัวหนังสือเส้นทางปั่นจักรยานสู่แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในเชียงใหม่ เล่ม 1 วันที่ 20 มีนาคม 2559

นายชัยธวัช เสาวพนธ์ กรรมการบริหารการพัฒนาพิงคนคร เป็นประธาน ในกิจกรรมเปิดตัวหนังสือเส้นทางปั่นจักรยานสู่แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในเชียงใหม่ เล่ม 2 วันที่ 15 พฤษภาคม 2559 ภาพโดย: สำนักงานพัฒนาพิงคนคร (องค์การมหาชน)

เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี-สักการะปู่แสะย่าแสะ-วัดร่ำเปิง-วัดพระธาตุเกตจันทร์-อุโบสถวัดพระนอน-กลับสู่เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี ภาพโดย: สำนักงานพัฒนาพิงคนคร (องค์การมหาชน)

นายพุฒิพงศ์ ศิริมาตย์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ เป็นประธานในกิจกรรมเปิดตัวหนังสือเส้นทางจักรยานสู่แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในเชียงใหม่ เล่ม 3 วันที่ 10 กรกฎาคม 2559
ภาพโดย: สำนักงานพัฒนาพิงคนคร (องค์การมหาชน)

ข. ข้อเสนอ

วาระจัดงานเชียงใหม่มีอายุครบ 60 นักษัตร ใน พ.ศ. 2559 ต้องมีเนื้อหาและกิจกรรมเกี่ยวกับการเตรียมการเพื่อการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกด้วย เช่น

(1) เปิดเวทีระดมความคิดเรื่องคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากล (Outstanding Universal Value) ทั้งประเด็นใหม่ ประเด็นเพิ่มเติม ประเด็นการอนุรักษ์และพัฒนา ประเด็นเปรียบเทียบกับต่างชาติ ฯลฯ **ซึ่งผู้เขียนขอเสนอประเด็นใหม่เพิ่มเติมคือเชียงใหม่ในฐานะพื้นที่พิเศษโครงการพระราชดำริ (ดูภาค 2 ตอน 2) เป็นความโดดเด่นทางวัฒนธรรมที่เป็น**

สากล (Outstanding Universal Value)

(2) รื้อฟื้นและรักษาสิ่งที่เป็นคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากล (Outstanding Universal Value) เช่นแหล่งน้ำที่เป็นไชยมงคลของเมือง 4 แหล่ง อันประกอบด้วย (1) ดอยสุเทพ (2) แม่น้ำปิง (3) น้ำแม่ข่า (4) หนองใหญ่หรือหนองบัว โดยสองแหล่งนี้แรกได้รับการรักษามีคุณภาพดีระดับหนึ่งแล้ว แหล่งน้ำที่สามคือแม่ข่าอยู่ระหว่างการดำเนินการต่อไป แต่แหล่งที่ 4 คือหนองบัวหรือหนองใหญ่ ยังถูกละเลยและอยู่ในการครอบครองของเอกชน

(3) แนวทางฟื้นหนองบัวหรือหนองใหญ่ เบื้องต้น ผู้ว่าราชการจังหวัดควรเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่นเทศบาลนครเชียงใหม่ โยธาธิการและผังเมืองจังหวัด ที่ดินจังหวัด ชลประทาน เอกชนเจ้าของพื้นที่หรือผู้แทน วิศวกรด้านระบบน้ำและสิ่งแวดล้อม ฯลฯ และผู้เขียนในฐานะนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ เพื่อหาแนวทางร่วมกัน

(4) ปรับภูมิทัศน์ และคุณภาพน้ำ แหล่งน้ำที่สำคัญในเวียงเชียงใหม่ เช่น ริมน้ำแม่ปิง ริมน้ำแม่ข่า หนองน้ำเจ็ดลิน คูเมืองชั้นใน คูเมืองชั้นนอก แหล่งบำบัดน้ำในสวนกาญจนาภิเษก แหล่งน้ำในสวนบวกหาด คูน้ำรอบเขตพุทธาวาสในวัดนันทารามที่มีอุทกสีมาเพียงแห่งเดียวในเชียงใหม่ แหล่งรับน้ำย่านบ้านฮ่อม ฯลฯ เพื่อให้เห็นความอุดมสมบูรณ์ด้วยแหล่งน้ำของเมืองที่ยังดำรงเป็นคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากล (Outstanding Universal Value)

(5) พิจารณาสานต่อแนวคิดทำเมืองเชียงใหม่ให้เป็น University Town และ Open Museum ทำให้สิ่งที่เป็นคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากล (Outstanding Universal Value) มีชีวิตและสร้างสรรค์สู่อนาคต[2]

ค. วาระจัดงานสมโภชเชียงใหม่ครบ 60 รอบนักษัตรและรอบนักษัตรต่อไป

หมองบัว 2559

1. งานเตรียมการสู่การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก กว่าจะจบสิ้นสู่การพิจารณาของ UNESCO ต้องใช้เวลามากกว่า 1 ปี ต้องมีกิจกรรม และงบประมาณที่ต่อเนื่อง ดังนั้นหากสามารถเชื่อมโยงกับโอกาสอันเป็นมหามงคล คือ พ.ศ. 2559 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ ครองราชย์ครบ 70 ปี (พ.ศ. 2489-2559) สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถมีพระชนมายุครบ 7 รอบ (พ.ศ. 2475-2559) พ.ศ. 2560 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระชนมายุครบ 90 พรรษา

(พ.ศ. 2470-2560) ก็เป็นโอกาสที่เหมาะสมยิ่ง

จึงขอเสนอให้พิจารณาเริ่มงานสมโภชเชียงใหม่ 60 รอบนักษัตรตามปฏิทินไทยแบบเดิมที่เริ่มนับ 1 เมษายนเป็นปีใหม่ และสิ้นปีเดือนมีนาคม (ไทยนับ 1 มกราคม เป็นปีใหม่ ตั้งแต่ 1 ม.ค. 2484) ทำให้ได้เป็นวาระจัดงานสมโภชเชียงใหม่ครบ 60 รอบนักษัตร เป็นดังนี้ วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2559 ถึงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2560 หรือสิ้นปี 2560

มีวันที่ต้องทำกิจกรรมพิเศษคือ (1) วันสถาปนาเมืองเชียงใหม่ 12 เมษายน (2) วันสิบชาตาเมืองหลังงานบูชาอินทขีล (3) วันฉัตรมงคล 5 พ.ค. 2559 และ 9 มิ.ย. 2559 (4) วันมาฆบูชา วิสาขบูชา และอาสาฬหบูชา พระสงฆ์ทุกวัดทำพิธีถอดถอนโพธฌังคะ 7 หรือสวดบทถวายพระพร (5) วันเฉลิมพระชนมพรรษา 12 ส.ค. และ 5 ธ.ค. 2559 และ 2560 (6) ช่วง Count down สู่ปี พ.ศ. 2560 (7) ทำบุญอุทิศถวายพญามังราย เสด็จสู่สวรรคาลัย ครบ 700 ปี (พ.ศ.1860-2560) (นับศักราชตามพื้นเมืองเชียงใหม่) (8) ทำบุญอุทิศถวายพระเจ้ากาวิละเข้าฟื้นเมืองเชียงใหม่ 9 มีนาคม วาระ 220 ปี (พ.ศ. 2339-2559) เป็นต้น

ระยะเวลาการเตรียมการของจังหวัดเชียงใหม่จึงมี 6 เดือน (ตุลาคม 2558-มีนาคม 2559) และครอบคลุมช่วงเวลาอันเป็นมหามงคล โดยมีเวลาสำหรับประชาสัมพันธ์เชิญชวนคนเชียงใหม่คนไทยทั่วประเทศและคนต่างประเทศทั้งอาเซียนที่เปิดเป็นประชาคมเศรษฐกิจและชาติอื่นๆ ที่วางแผนมาเชียงใหม่ได้ร่วมกิจกรรมต่างๆ ตลอดงาน

2. งานสมโภชเชียงใหม่ครั้งใหญ่ครั้งต่อไป ควรกำหนดตามรอบปีนักษัตร เช่น ครบ 61 รอบปีนักษัตรในพ.ศ. 2571 (ค.ศ. 2028) เพื่อเป็นหมุดหมายให้ทุกฝ่ายทุกภาคส่วนได้ร่วมกันกำหนดทิศทางอนุรักษ์ พัฒนาและสร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่ในอนาคต

ภาพชุด สมโภชเชียงใหม่ 60 รอบนักษัตร 12 เมษายน 2559
และอัญเชิญพระบรมธาตุจากวัดพระธาตุศรีจอมทองเข้าเวียงเชียงใหม่
โอกาสสมโภชเชียงใหม่ครบ 60 รอบนักษัตร เมื่อวันที่ 10-12 มิถุนายน 2559

เชิงอรรถท้ายบท : ตอนที่ 3

1 **เมื่อผู้ว่าฯ พูด เกษียณวารเสาวนากับท่านสุริยะ บนหนทางมรดกโลกของเชียงใหม่.** เชียงใหม่: ศูนย์บริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2558.

2 แนวคิดทำเมืองเชียงใหม่ให้เป็น University Town. ใน สมโชติ อ๋องสกุล. **ชุมชนช่างในเวียงเชียงใหม่: ประวัติศาสตร์ชุมชน**. เชียงใหม่: ศูนย์ล้านนาศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2558. และ ดูแนวคิดเรื่อง ทำเมืองเชียงใหม่ให้เป็น Open Museum. ใน สมโชติ อ๋องสกุล. **เพื่อเชียงใหม่: งานแปลงเมือง**. เชียงใหม่: หนังสือชุดหกทศวรรษสรัสวดีสมโชติ 2556

ภาค 3

ว่าด้วยอนาคต :
เมื่อเชียงใหม่มีอายุครบ 61 รอบนักษัตร
พ.ศ. 2571 (ค.ศ. 2028)
The Next Zodiac Cycle Chiang Mai 2028

จารึก วัดเชียงหมั้นและตางเมืองเชียงใหม่ล้อมด้วยปีนักษัตร
(ที่มา: ปกหลังเส้นทางจักรยานสู่แห่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในเชียงใหม่, 2559)

ภาคสาม ว่าด้วยอนาคต: เมื่อเชียงใหม่มีอายุครบ 61 รอบนักษัตร ใน พ.ศ. 2571 (ค.ศ. 2028)

บนฐานข้อมูลโครงการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองที่คิดทำกันในช่วงเชียงใหม่มีอายุครบ 60 รอบนักษัตร (พ.ศ. 2559) เราจะเห็นว่า "สถานีต่อไป" (Next Station) เมื่อเชียงใหม่มีอายุครบ 61 รอบนักษัตร ในพ.ศ. 2571 (ค.ศ. 2028) มีภาพลักษณ์อย่างไร

ก. โครงการอนุรักษ์ที่คิดทำกันในช่วงเชียงใหม่มีอายุครบ 60 รอบนักษัตร (พ.ศ. 2559)

(1) เมืองที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก

เมื่อเชียงใหม่มีอายุครบ 61 รอบนักษัตร ใน พ.ศ. 2571 (ค.ศ. 2028) "การบ้าน" เรื่องมรดกโลก ที่เริ่มต้นทำกันมาตั้งแต่ พ.ศ. 2557 คงเสร็จแล้ว หากคณะกรรมการมรดกโลก ของ UNESCO พิจารณาให้ผ่าน เชียงใหม่ก็เป็นเมืองที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก ซึ่งต้องดูแลรักษามรดกของบ้านเมืองไปตามกติกาที่กำหนด โดยมีปริมาณนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศเข้ามามากขึ้น

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ทุ่งใหญ่นเรศวร

บ้านเชียง

พระนครศรีอยุธยา

ศรีสัชนาลัย

เกาะเชจู เกาหลีใต้

(2) เมืองมหาวิทยาลัย (University Town)

พื้นที่ตั้งแต่ดอยสุเทพถึงริมน้ำแม่ปิง ที่ตั้งเวียงเชียงใหม่ เวียงสวนดอก เวียงเจ็ดลิน เวียงกุมกาม มีแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์จำนวนมาก ภายในกำแพงชั้นในมีร่องรอยของชนชั้นปกครอง ระหว่างกำแพงชั้นในและชั้นนอกมีชุมชนช่าง ริมน้ำแม่ปิงนอกกำแพงเมืองเป็นชุมชนพ่อค้าหลายชาติพันธ์ มีเรื่องราวมากมายให้เรียนรู้และสืบทอด ที่ผ่านมาองค์กรเช่นเทศบาลนครเชียงใหม่ มูลนิธินวราชดำริอนุรักษ์ฝ่ายเหนือ สำนักศิลปากรที่ 8 เชียงใหม่ จัดทำป้ายอธิบายแหล่งประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่เพื่อให้เกิดเป็น พิพิธภัณฑ์เปิด (Open Museum) ผู้สนใจได้เรียนรู้ สถานศึกษาทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษาหากมีหลักสูตรเชื่อมโยงกับพื้นที่จริง เช่น โครงการ Ilen เชียงใหม่ และหลายโครงการของอาจารย์มหาวิทยาลัย พร้อมงบประมาณหนุนช่วยทั้งจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นๆ เพื่อให้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ดำรงอยู่ได้ สื่อต่างๆ ช่วยเชื่อมโยงให้เป็นที่รับรู้ในวงกว้าง พื้นที่เมืองก็กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบการศึกษา เป็นแนวทางสู่การเป็นเมืองมหาวิทยาลัย (University Town)

ภาพชุด โครงการป้ายโบราณสถานและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ในนครเชียงใหม่

อินทขิล

แม่ข่า

ป้ายหมองบัวที่ชำรุด

เวียงเจ็ดลิน

ข้อมูลโบราณคดี ที่แจ่งศรีภูมิ

หอธัมม์ (วัดพระสิงห์)

วันเข้าพื้นเมือง พระเจ้ากาวิละ

กู่พระเจ้ายีนตวิชายามนท์

สันกู่

ภาพชุด การเรียนรู้แหล่งประวัติศาสตร์ในเวียงเชียงใหม่

(3) เมืองจักรยาน

กระแสส่งเสริมการใช้จักรยานในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2558 บวกกับฐานเดิมของเครือข่ายชมรมจักรยานที่มีหลายชมรมทั่วเชียงใหม่ และการพัฒนาขนส่งมวลชนที่จะเป็นระบบมากขึ้น สะดวกมากขึ้นจะช่วยให้การใช้จักรยานในเชียงใหม่ มีปริมาณมากขึ้นทั้งเพื่อการท่องเที่ยว การเรียนรู้แหล่งประวัติศาสตร์ การออกกำลังกาย การใช้เดินทางระหว่างบ้านกับสถานีขนส่งมวลชน และการเดินทางในชีวิตประจำวันเช่นไปจ่ายตลาด รับส่งลูกวัยก่อนเรียนหรือชั้นอนุบาล ฯลฯ ส่งผลให้ลดมลพิษทางอากาศ ลดการใช้น้ำมันและคนสุขภาพดี โดยผู้ใช้จักรยานในยุคเชียงใหม่ 720 ปีเป็นต้นมา จะเป็นผู้ที่อยู่ใน "สังคมช้า" ใน "วัฒนธรรมเร็ว" คือเดินทางสู่ที่หมายอย่างช้า ๆ แต่สามารถสื่อสารด้วยเทคโนโลยีทันสมัยอย่างรวดเร็ว

(4) แหล่งน้ำไชยมงคล

แหล่งน้ำที่เป็นไชยมงคลที่พญามังรายพบเมื่อครั้งเริ่มต้นหาพื้นที่สร้างเมืองเชียงใหม่ มี 4 แหล่งคือ (1) ดอยสุเทพ (2) น้ำแม่ปิง (3) น้ำแม่ข่า (4) หนองใหญ่ทิศอีสานหรือหนองบัว สามแหล่งแรกโครงการของรัฐได้ทุ่มงบประมาณจำนวนมากเพื่อฟื้นและรักษาบ้างแล้ว และยังต้องดำเนินการต่อไปอีกเช่นคุณภาพน้ำแม่ข่า ทางเท้าริมคลองแม่ข่าและริมแม่น้ำปิง กิจกรรมของชุมชนริมคลองแม่ข่าและน้ำแม่ปิง

ปัจจุบันยังมีเพียงหนองใหญ่หรือหนองบัวที่ยังเหลือร่องรอยแหล่งรับน้ำขนาดใหญ่ที่ถูกถนนรัตนโกสินทร์ตัดผ่านเพียงแหล่งเดียวที่ยังไม่ได้รับการพิจารณาฟื้นฟู

หากถือว่าการปรับปรุงอาคารศาลากลางหลังเดิมเป็นหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ในวาระเชียงใหม่ 700 ปีใน พ.ศ. 2539 เป็นหมุดหมายที่ผ่านมา การฟื้นชีวิตแหล่งน้ำไชยมงคลทั้ง 4 แหล่งโดยเฉพาะหนองใหญ่ เป็นกิจกรรมหลักอย่างหนึ่งของเชียงใหม่วาระครบ 720 ปีใน พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นวาระมงคลสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวครองราชย์ครบ 70 ปี (พ.ศ. 2489-2559) ด้วย ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเช่นผู้ว่าราชการจังหวัด โยธาธิการจังหวัดและผังเมือง นายกเทศมนตรีเทศบาลนครเชียงใหม่ ที่ดินจังหวัด ธนารักษ์จังหวัด ฯลฯ เจ้าของที่ดินบริเวณที่ตั้งหนองใหญ่ และนักวิชาการที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสประชุมหารือเพื่อร่วมคิดร่วมทำตั้งแต่บัดนี้ในอนาคตเชียงใหม่ก็จะมีหนองใหญ่ แหล่งน้ำไชยมงคลกลับคืนมา

สิ่งแรกที่จังหวัดเชียงใหม่สามารถทำได้เลยคือ ตั้งชื่อถนนตั้งแต่สี่แยกถนนอัษฎาธรกับถนนรัตนโกสินทร์มาถึงถนนซุปเปอร์ไฮเวย์ว่า **ถนนหนองใหญ่** หรือ **ถนนหนองใหญ่ไชยมงคล** หรือ **ถนนหนองบัว** แล้วแต่พิจารณาเพื่อให้ผู้ผ่านถนนเส้นนี้ทราบว่าถนนสายนี้เคยเป็นบริเวณแหล่งน้ำที่เป็นไชยมงคลของเมือง

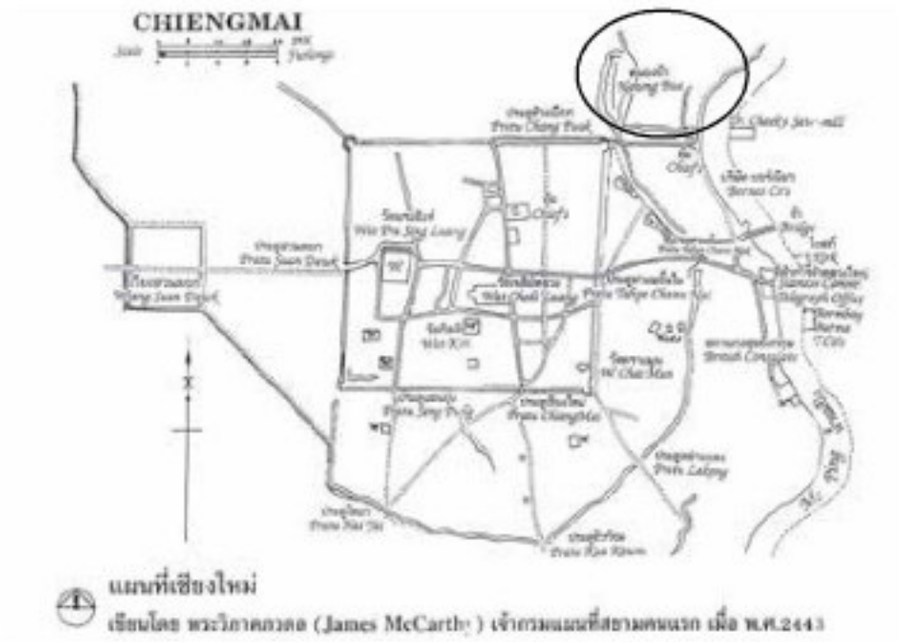

แผนที่เชียงใหม่
เขียนโดย พระวิภาคภวดล (James McCarthy) เจ้ากรมแผนที่สยามคนแรก เมื่อ พ.ศ.2443

(5) โครงการปรับปรุงพื้นที่ช่วงเวียงแก้ว

ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2559 กรมศิลปากรเริ่มดำเนินการขุดค้นและขุดแต่งทางโบราณคดีในบริเวณช่วงเวียงแก้วที่ถูกใช้เป็น "คอก" ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 โดยมีการตรวจสอบทางธรณีฟิสิกซ์ก่อน เมื่อพบร่องรอยใต้พื้นดินจึงดำเนินการขุดค้นบริเวณนั้นๆ หลังจากขุดค้นและขุดแต่งทางโบราณคดีแล้ว ก็มีการดำเนินการตามแบบที่ผ่านการพิจารณา ถือได้ว่าโครงการนี้ได้เริ่มต้นในปีที่เชียงใหม่มีอายุครบ 60 รอบนักษัตร

ภาพชุด การขุดค้นทางโบราณคดีที่ช่วงเวียงแก้ว

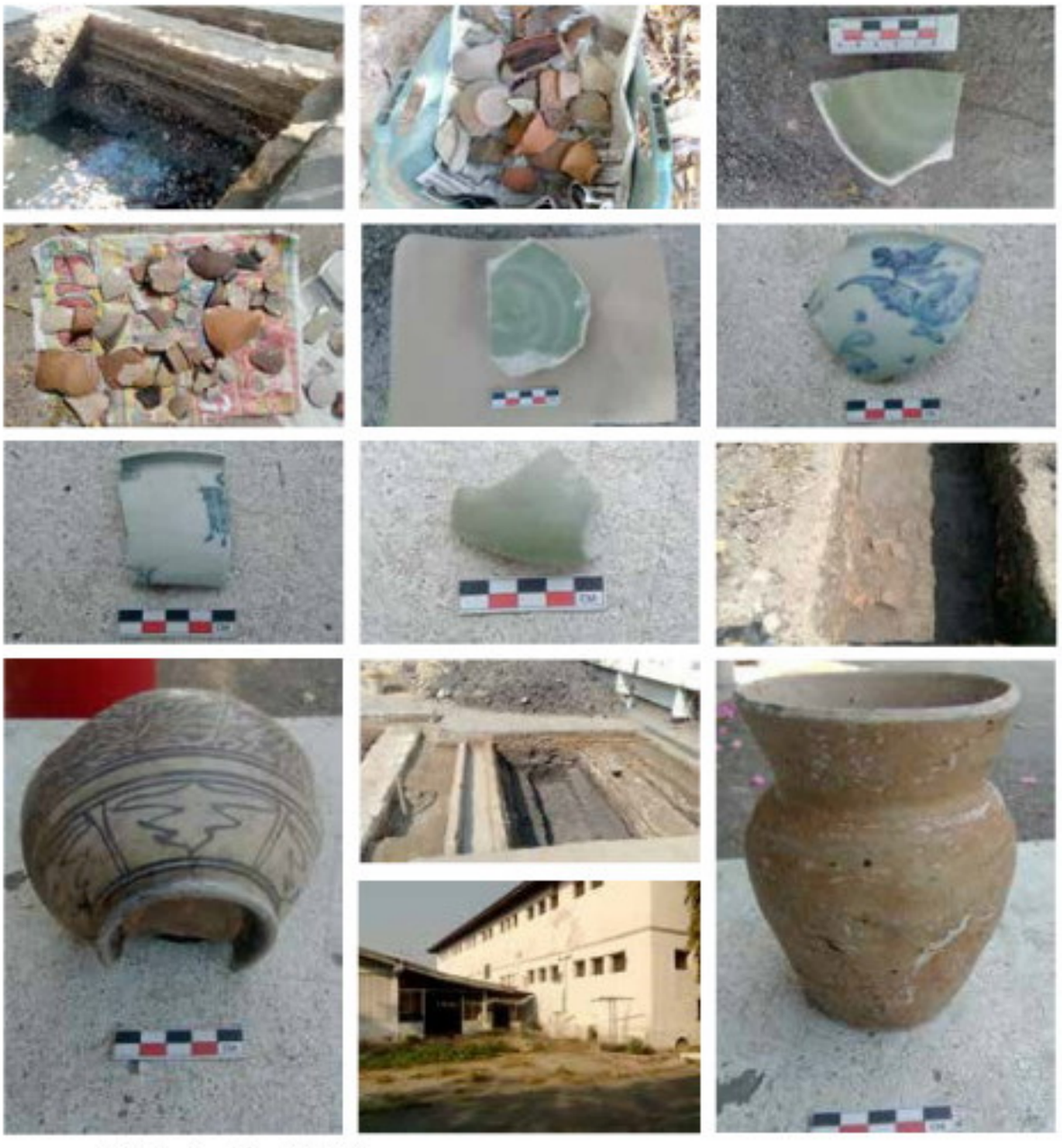

(ขอบคุณสำนักศิลปากรที่ 8 เชียงใหม่)

ภาพชุด การขุดค้นทางโบราณคดีที่ข่วงเวียงแก้วและการเข้าไปเรียนรู้เมื่อ ก.ค. 2559

(ขอบคุณสำนักศิลปากรที่ 8 เชียงใหม่)

(6) พื้นที่สีเขียวในเขตเมือง

พื้นที่สีเขียวในเขตเมือง มีเพิ่มขึ้นเพราะปัจจุบันมีกลุ่มกิจกรรมเช่นกลุ่ม เขียว สวย หอม โครงการหมอต้นไม้ มูลนิธิไทยรักษ์ป่า ฯลฯ มีกิจกรรมปลูกต้นไม้และรักษาต้นไม้ใหญ่ต่อเนื่อง ขณะที่เทศบาลนครเชียงใหม่ก็มีนโยบายเพิ่มพื้นที่สีเขียว ภาคธุรกิจเอกชนขนาดใหญ่ก็มีหน้าที่ตามกฎหมายผังเมืองต้องมีพื้นที่สีเขียว ฯลฯ

(ที่มา: www.google.com)

(7) พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในป่าวิเศษ

ด้านทิศตะวันตกของเมืองเชียงใหม่เป็นเขตป่าครอบคลุมทั้งดอยสุเทพและเชิงดอย มีวัดสายอรัญญิกอยู่ในเขตป่าจำนวนมาก[16] ก่อนสมัยพญามังรายตั้งเมืองเชียงใหม่บนที่ราบระหว่างเชิงดอยสุเทพกับแม่น้ำปิงเมื่อ พ.ศ. 1839 ชนพื้นเมืองซึ่งเป็นลัวะ ยุคนับถือผี ต่างนับถือภูเขา (ดอยสุเทพ) เป็นที่สถิตของวิญญาณบรรพบุรุษ (ปู่แสะย่าแสะ) เมื่อพุทธศาสนาเข้าสู่ลุ่มน้ำปิงก็ยิ่งเสริมความสำคัญของดอยสุเทพเพราะพุทธศาสนามีความเชื่อเรื่องเขาพระสุเมรุว่าเป็นศูนย์กลางของโลกมีทวีปทั้งสี่อยู่ด้านละทิศ ยอดเขาพระสุเมรุคือสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ อันเป็นที่อยู่ของพระอินทร์ซึ่งเป็นเทพที่มีหน้าที่ปกปักรักษาพระพุทธศาสนา ดินแดนเชิงดอยสุเทพได้รับอิทธิพลพุทธศาสนาตั้งแต่ยุคหริภุญไชยแล้วดังมีร่อยรอยวัดร้างเหนือวัดพระธาตุดอยสุเทพเรียกว่าสันกู่[1]

(ที่มา: เส้นทางจักรยานเล่ม 2)

ต่อมาดอยสุเทพและป่าเชิงดอยได้รับความสำคัญมากยิ่งขึ้นเมื่อพญากือนากษัตริย์แห่งราชวงศ์มังราย (พ.ศ. 1898-1928) ทรงมีพระราชประสงค์ที่ฟื้นฟูคณะสงฆ์ฝ่ายอรัญวาสี โปรดฯให้อาราธนาพระมหาสุมนเถรจากกรุงสุโขทัยลูกศิษย์ของพระมหาอุทุมพรสวามีแห่งเมาะตะมะ และโปรดฯให้สร้างวัดสวนดอกในเวียงสวนดอก เมื่อ พ.ศ. 1914 เพื่อรอรับพระมหาสุมนเถร ครั้งนั้นพระมหาสุมนเถรได้นำพระบรมธาตุมาด้วย พญากือนาฯโปรดให้ประดิษฐานพระบรมธาตุที่วัดสวนดอกเมื่อ พ.ศ. 1918 และโปรดฯ ให้นำพระบรมธาตุอีกส่วนหนึ่งไปประดิษฐานบนดอยสุเทพ

พระสถูปเจดีย์วัดป่าแดง (ร้าง) บรรจุพระอัฐิพระราชบิดา-พระราชมารดาของรพเจ้าติโลกราช (ที่มา: หอจดหมายเหตุแห่งชาติกรมศิลปากร)

วัดสวนดอก และเห็นเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ศิลปะสุโขทัย (ที่มา: หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร)

นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมามีการสร้างวัดในบริเวณเขตป่าของเมืองเชียงใหม่ทั้งบนดอยสุเทพและเชิงดอยสุเทพต่อมาอีกหลายวัด ทำให้ในเขตป่าของเชียงใหม่มีวัดหรือ "พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์" หลายแห่งใน "ป่าวิเศษ" บนดอยสุเทพและเชิงดอยสุเทพ

ในสมัยรัชกาลที่ 7 ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองทางราชการรู้จักวัดอุโมงค์ (ขณะนั้นเป็นวัดร้าง) และรู้ว่าบริเวณใกล้เคียงกับวัดอุโมงค์เชิงดอยสุเทพว่า มีวัดร้างหลายวัด ในปี พ.ศ.2471 อธิบดีกรมการศาสนา จึงมีดำริรวมวัดร้างหลาย ๆ วัดในบริ เวณเดียวกันกับวัดอุโมงค์เป็นสถานพุทธ-ธรรม (เอกสารกรมการศาสนา ลงวันที่ 9/5/2471)

จิตรกรรมในอุโมงค์ที่ได้จากการจำลองด้วยคอมพิวเตอร์ (ที่มา: สุรชัย จงจิตงาม)

หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 วันที่ 8 มี.ค. (ปลายปี) 2478 (เพิ่งนับ 1 มกราคมเป็นวันขึ้นปีใหม่ใน พ.ศ. 2484) กรมศิลปากร ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานในวัดอุโมงค์ เชิงดอยสุเทพ เป็นโบราณสถานแห่งชาติ[2]

ปี 2491 เจ้าชื่น สิโรรส (พ.ศ. 2439-2538) และคณะพุทธนิคมได้เข้ามาแผ้วถ่างป่าที่เป็นวัดร้างเพื่อประสงค์จะจัดให้เป็นสำนักสงฆ์ (วัดป่า) ร่วมกับผู้ชอบศึกษาธรรมและเผยแพร่ธรรมจัดการล้อมรั้วในบริเวณวัดร้างอย่างน้อย 4-5 วัดมีเนื้อที่ประมาณ 130 ไร่ (เจ้าชื่นวัดประมาณจากลวดหนามและไม้ที่ใช้ปัก)

ปัญญานันทะ ภิกขุ (ต่อมาเป็นพระพรหมมังคลาจารย์ พ.ศ. 2454-10 ต.ค. 2550) เดินทางมาถึงเชียงใหม่ โดย ปัญญานันทะ ภิกขุ อยู่เชียงใหม่ 10 ปีช่วง 2492-2502 ตั้งชื่อผืนป่าที่คณะพุทธนิคมจัดให้เป็นที่พักว่า "สวนพุทธธรรม"

พ.ศ. 2495 กรมป่าไม้ปักป้ายแสดงแนวเขตป่าสงวนเข้าเขตพื้นที่วัดอุโมงค์ เริ่มกระบวนการทำให้พื้นที่ดังกล่าวอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าดอยสุเทพ ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 25 พ.ศ. 2507 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 81 ตอนที่ 124 วันที่ 31 ธันวาคม 2507 และกฎหมายฉบับอื่นๆ อีกในเวลาต่อมา ทางราชการได้ตัดพื้นที่สวนพุทธธรรมไปจำนวน ประมาณ 93-113 ไร่ ต่อมา ส่วนหนึ่งกลายเป็นที่ตั้งสถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าเขิงดอยสุเทพ

พ.ศ. 2551 คณะศรัทธาวัดอุโมงค์ ได้เชิญนายเกรียงไกร สัมปชลิต ขณะดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศิลปากร และคณะซึ่งประกอบด้วยนายสหวัฒน์ แน่นหนา ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ 8 เชียงใหม่ (ต่อมาดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศิลปากร) และนักวิชาการ เช่น ศาสตราจารย์กิตติคุณดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา รศ.สมโชติ อ้องสกุล ฯลฯ ชมร่องรอยโบราณสถานหลังวัดอุโมงค์

นายเกรียงไกร สัมปชลิต อธิบดีกรมศิลปากร มอบหมายให้สำนักศิลปากร ที่ 8 เชียงใหม่ดำเนินการขุดค้นและขุดแต่งทางโบราณคดีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ถึงปัจจุบันได้พบ "พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์" ในสวนพุทธธรรม เพิ่มขึ้นอีกอย่างน้อย 5 แห่งตามลำดับ ทุกแห่งมีบันไดขึ้นรองรับแนวคิดเส้นทางสู่อริยมรรคโดยนับวัดอุโมงค์เป็นขั้นโสดาบัน วัดฤษีชีวกะเป็นขั้นสกิทาคา วัดพระนอนเป็นขั้นอนาคามี และวัดพระธาตุเถรจันทร์เป็นขั้นนิพพาน ในบริเวณสวนพุทธธรรมจึงมี "พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์" เป็นแหล่งเรียนรู้แห่งใหม่ในป่าวิเศษที่คนในเชียงใหม่ควรได้เข้าไปเรียนรู้

เมื่อเชียงใหม่มีอายุครบ 61 รอบนักษัตรในพ.ศ. 2571 (ค.ศ. 2028) เรื่องนี้คงมีข้อยุติแล้ว ผู้สนใจเดินทางสู่นิพพานตามเส้นทางบริเวณสวนพุทธธรรม สามารถเข้าถึงโดยง่ายแล้ว

เจ้าชื่น สิโรรส หลวงพ่อปัญญานันทะภิกขุ และหลวงพ่อพุทธทาสภิกขุ (ที่มา: วัดอุโมงค์สวนพุทธธรรม)

ท่านปัญญานันทะ (พ.ศ. 2454-2550) กับ เจ้าชื่น (พ.ศ. 2439-2538)

อธิบดีกรมศิลปากรและคณะตรวจพื้นที่เมื่อ 2551

องค์เจดีย์ฐานแปดเหลี่ยมวัดพระธาตุเกรจันตร์
(หลังขุดแต่ง-ก่อนบูรณะ)

วัดอุโมงค์มุมสูง ภาพคอมพิวเตอร์
กราฟฟิก (ที่มา: สุรชัย จงจิตงาม)

ปลียอดและปัทมบาท ภายในปลียอด
พบพระธาตุและพระพุทธรูป

อุโบสถวัดพระนอน
(ชื่อชาวบ้านเรียก)

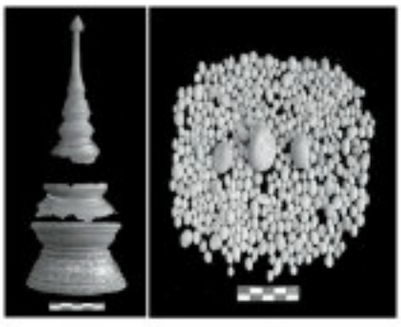

ภาพพระสถูปเจดีย์จำลองและ
พระธาตุที่พบบรรจุภายในแกนกลาง
ปลียอดเจดีย์

วิหารวัดพระธาตุเกรจันตร์
มีรากไม้ใหญ่ช่วยรักษาไว้

วิหารวัดฤาษีชีวกะ
(ชื่อชาวบ้านเรียก)

บันไดทางขึ้นวิหารวัดฤาษีชีวกะ
(ชื่อชาวบ้านเรียก)

พัทธสีมาและที่เก็บน้ำวัดพระนอน (ชื่อชาวบ้านเรียก)

บันไดวัดพระนอน

อิฐรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสมีตราประทับ
รูปช้างศึกและตราประทับรูปหงส์

สมโชติและอาจารย์กบนักโบราณคดี
รายงานเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่พบใหม่ ด้านหน้าวัดอุโมงค์

(8) การสถาปนาร่องรอยทางประวัติศาสตร์ทุกแหล่งประวัติศาสตร์ในคอมพิวเตอร์ด้วยระบบ 3 D

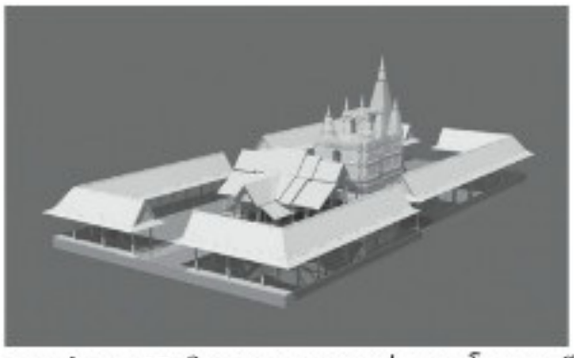

*แบบจำลอง 3D จินตนาการบนฐานร่องรอยโบราณคดี ฝีมือนักศึกษา คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มช. ที่มาเรียนวิชาศิลปะล้านนาไทยกับสมโชติ เมื่อปี 2553 (ที่มา: **เพื่อเชียงใหม่: งานแปดงเมือง**, 2556)*

เชียงใหม่และเมืองประวัติศาสตร์ทุกแห่งในไทย มีร่องรอยทางประวัติศาสตร์จำนวนมาก ส่วนหนึ่งพังทลายแล้วทั้งวังและวัด ในปัจจุบันมีผลงานศึกษาวิจัยเพื่อสถาปนาร่องรอยทางประวัติศาสตร์แต่ละแห่งด้วยระบบ 3 D นำเสนอในคอมพิวเตอร์ หากได้รับการส่งเสริมให้จัดทำ 3 D ในทุกแหล่งอย่างต่อเนื่อง ภายใน 12 ปีจากนี้ไปจนถึงเชียงใหม่ มีอายุครบ 61 รอบในพ.ศ. 2571 (ค.ศ. 2028) ผู้สนใจเข้าเรียนรู้ในแหล่งประวัติศาสตร์ทุกแห่งสามารถเห็นภาพ 3 D ของแหล่งประวัติศาสตร์นั้นๆ

(9) การนำชมแหล่งประวัติศาสตร์ในเมือง ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และมือถือ

ปัจจุบันคณาจารย์วิทยาลัยสื่อฯ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีโครงการวิจัยนำชมแหล่งประวัติศาสตร์ในเมืองเชียงใหม่ ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยมีเสียงประกอบด้วย และเตรียมพัฒนาให้สามารถเข้าถึงด้วยมือถือ หากได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง ต่อไปก็สามารถใช้มือถือนำไปเรียนรู้แหล่งประวัติศาสตร์ทั่วเชียงใหม่

(10) การดูแลผู้สูงอายุ

เมืองเชียงใหม่เป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่ดำรงอยู่ได้ด้วยชีวิตคนรุ่นแล้วรุ่นเล่า การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเชียงใหม่ทั้งในปัจจุบันและอนาคตต้องคิดถึงคุณภาพชีวิตของคน โดยเฉพาะการดูแลคนสูงอายุซึ่งมีปริมาณเพิ่มขึ้น เพราะระบบการแพทย์และสาธารณสุขในสังคมไทยดีขึ้น

ปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นในประเทศพัฒนาแล้วทุกแห่ง เช่น ญี่ปุ่น ผู้สูงอายุสามารถเดินทางด้วยรถเมล์ รถไฟ ด้วยตนเองโดยมีระบบที่เอื้อต่อผู้สูงอายุ

ปัจจุบันโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ สร้างอาคารแห่งใหม่ที่ศูนย์วัณโรคเดิมเพื่อเป็นอาคารดูแลผู้สูงอายุ และเอกชนทำธุรกิจสร้างบ้านพักสำหรับผู้สูงอายุมีปริมาณมากขึ้น การรักษาเมืองเก่าที่มีอายุยาวนานเช่นเชียงใหม่จำเป็นต้องมีระบบดูแลผู้สูงอายุด้วย

โป๊เอี่ยน ลิ่มตุลย์ (พ.ศ. 2438-2539) กำลังอ่านจดหมายของสมโชติ

แม่เป๋งหั้ว อ้องสกุล (พ.ศ. 2468-2557) กำลังอ่านหนังสือเมืองตะกั่วป่าของสมโชติที่ริมทะเลบางสัก

(11) การปฏิรูปการศึกษา

การศึกษาในระบบทุกระดับต้องมีเรื่องชุมชนท้องถิ่นอยู่ในหลักสูตร ดำเนินการเรียนรู้แบบบูรณาการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมเป็นเรื่องสนุกสนานไม่น่าเบื่อ ซึ่งงานวิจัยของผู้เขียนชุด LLEN ได้นำเสนอแนวทางแล้ว และในปี พ.ศ. 2559 เป็นต้นมาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่สนับสนุนงานวิจัยเพื่อผลักดันสำนึกรักษ์ท้องถิ่น หากได้รับการสนับสนุนในระดับนโยบายอย่างต่อเนื่อง เมื่อเชียงใหม่มีอายุครบ 61 รอบนักษัตรในพ.ศ. 2571 (ค.ศ. 2028) แม้ต้องพบกับกระแสเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยระบบเทคโนโลยี แต่คนก็จะมีรากที่รักบ้านเกิดตนเอง โดยมีใจกว้างพร้อมศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมทุกประเทศในอาเซียนด้วย

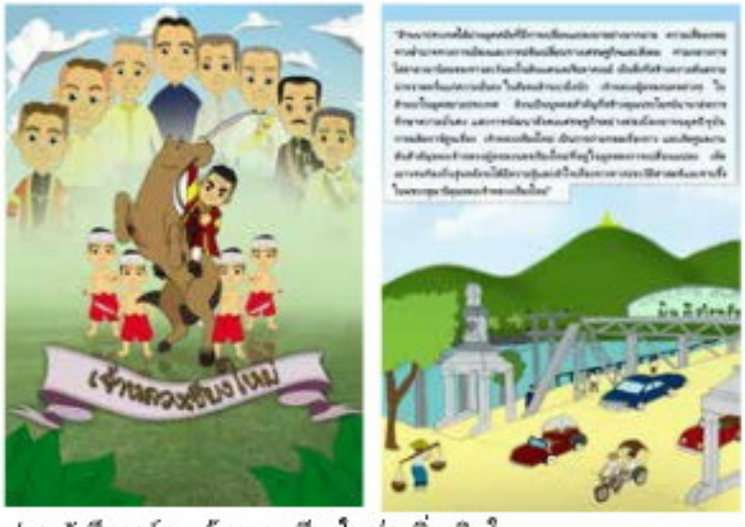

ปกหนังสือการ์ตูนเจ้าหลวงเชียงใหม่ดูเพิ่มเติมใน http://llen.edu.cmu.ac.th

(12) โครงการอุทยานวิทยาศาสตร์ภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ (Northern Science Park)
หลังจากมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 พ.ค. 2555 เห็นชอบโครงการอุทยานวิทยาศาสตร์ภูมิภาค (ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคอีสาน) สำนักงานปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ดำเนินการโครงการอุทยานวิทยาศาสตร์ภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ มีการหาสถานที่ตั้งโครงการหลายแห่ง เช่น ที่สันกำแพง ในที่สุด พ.ศ. 2558 ตั้งอาคารที่อุทยานแห่งชาติสุเทพ-ปุย ข้างพื้นที่ไร่แม่เหียะของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

โครงการนี้เป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่และพัฒนาประเทศ ส่งเสริมให้เกิดการวิจัยและพัฒนา ตลอดจนเพาะบ่มผู้ประกอบการและเทคโนโลยีใหม่ ๆสู่ระบบเศรษฐกิจ รวมถึงเป็นตัวกลางเชื่อมโยง ระหว่างภาคอุตสาหกรรม ภาครัฐ ภาคการศึกษาและภาคชุมชนท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยสร้างธุรกิจเทคโนโลยีนวัตกรรมใหม่และส่งเสริมการนำผลการวิจัยและพัฒนาเข้าสู่ระบบการคุ้มครองและการใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ รวมทั้งส่งเสริมพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมของประเทศ

โดยให้บริการภาคเอกชน 2 รูปแบบคือ (1) การให้บริการโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรมวิจัยพัฒนาของภาคเอกชน (2) การส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีของภาคเอกชน โดยผ่านกิจกรรมการบ่มเพาะธุรกิจวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมและกิจกรรมส่งเสริมให้ภาคเอกชนทำวิจัยและพัฒนา[3]

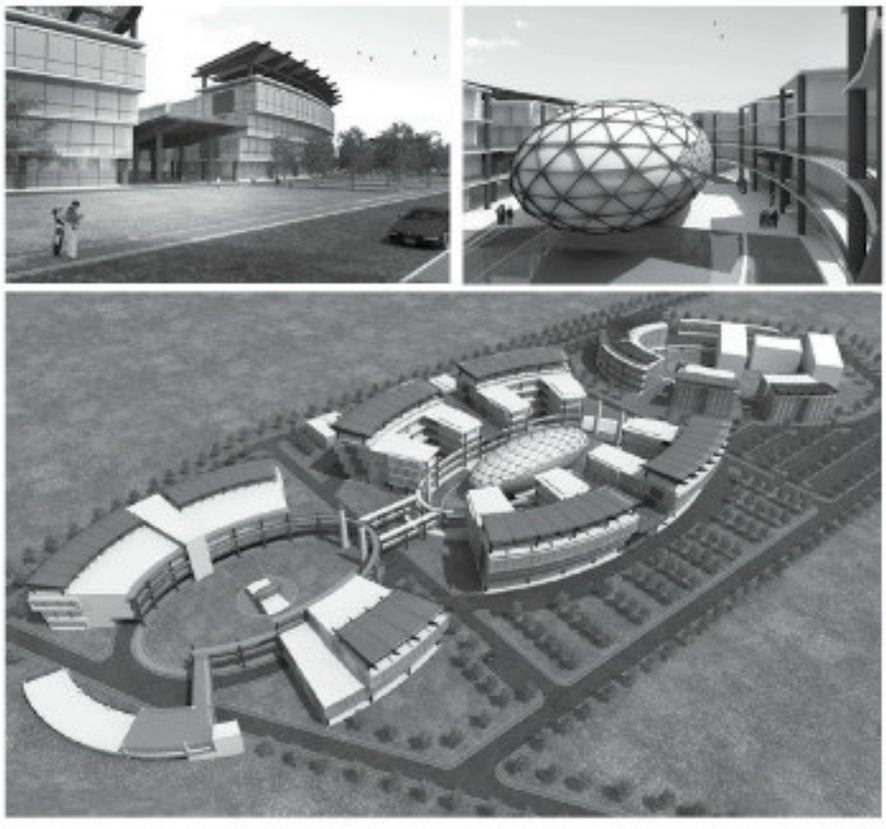

โครงการอุทยานวิทยาศาสตร์ภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ (ที่มา: RE-FORM ***ข่าวสารการวิจัย มช.*** *เดือน ม.ค.-ก.พ. 2559)*

ข. โครงการเพื่อการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ ที่เกิดขึ้นแล้วในช่วงเชียงใหม่มีอายุครบ 60 รอบนักษัตร

1. **การสร้างอาคารสูงและอาคารพาณิชย์มีเพิ่มขึ้นทุกมุมเมือง** ที่อยู่อาศัยเริ่มมีขนาดเล็กลงมาก (Modular living) เกิดการแชร์พื้นที่เช่าสำนักงาน หรือที่อยู่อาศัย (Co living)

ช่วงทศวรรษ 2550 กฎหมายผังเมืองฉบับใหม่ถูกเว้นวรรค ทำให้มีการพัฒนาที่ดินในเขตเมืองเชียงใหม่เป็นอาคารสูงและอาคารพาณิชย์ ขณะเดียวกันโครงการบ้านจัดสรร สนามกอล์ฟ ฯลฯ ที่เติบใหญ่ในเชียงใหม่ตั้งแต่ทศวรรษ 2530 ก็รุกพื้นที่เกษตรกรรมให้ลดลงทุกอำเภอทุกตำบล ประกอบกับการขยายพื้นที่ของโครงการใหญ่จากภาคราชการและภาคธุรกิจที่จะตามมาอีกหลายสิบโครงการ พื้นที่เกษตรกรรมของเชียงใหม่จะมีเหลือน้อยลงตามลำดับ เชียงใหม่ที่เคยเป็นแหล่งผลิตอาหารทางการเกษตรที่เลี้ยงตัวเองและส่งออกก็ต้องเปลี่ยนเป็นตลาดที่พึ่งพาผลผลิตทางการเกษตรจากที่อื่น เพราะเชียงใหม่มีผู้บริโภคเพิ่มมากขึ้น ขณะเดียวกันพื้นที่เกษตรกรรมที่เหลือน้อยก็พัฒนาเชิงคุณภาพ เช่น เกษตรอินทรีย์ และพืชเมืองหนาวตามแนวพระราชดำริ ฯลฯ ทำให้ผลผลิตมีมูลค่าสูงขึ้นเป็นที่ต้องการของตลาดระดับสูง

2. **โครงข่ายถนนเชื่อมโยงได้อย่างทั่วถึงทั้งในระดับจังหวัด ระหว่างจังหวัดและระหว่างประเทศ** ปัจจุบันไทยมีเส้นทางระหว่างประเทศระดับอาเซียนจำนวน 5 เส้นทางคือ

(1) เส้นทาง R1 ถนนสายกรุงเทพ-พนมเปญ-โฮจิมินห์ซิตี้-วังเตา

(2) เส้นทาง R2 ถนนเชื่อมโยงแนวตะวันออก-ตะวันตก (East-West Corridor) ไทย-สปป.ลาว-เวียดนาม

(3) เส้นทาง R3 A เชื่อมโยงไทย-ลาว-จีน ผ่านด่านชายแดนไทย-สปป.ลาว ที่เชียงแสนและเชียงของ มีสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 (สะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 1 ที่จังหวัดหนองคาย แห่งที่สองที่จังหวัดมุกดาหาร แห่งที่ 3 ที่จังหวัดนครพนม)

(4) เส้นทาง R3 B เชื่อมโยงไทย-เมียนมา-จีน

(5) เส้นทาง R10 ถนนเลียบชายฝั่งทะเลไทย-กัมพูชา-เวียดนาม

ประกอบกับ ถนนโครงข่ายทางหลวงเอเชีย (AH) เส้นทางทวีปเอเชียผ่าน 17 ประเทศที่ดำเนินการมาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ตัดผ่านประเทศไทย 12 สาย

(ที่มา: www.facebook.com/chadchartofficial)

ปัจจุบัน หอการค้าจังหวัดพะเยาได้เสนอโครงการมอเตอร์เวย์ เชียงใหม่-หลวงพระบาง เริ่มจากเชียงใหม่ ลำปาง พะเยาและเชียงราย ผ่านด่านบ้านฮวก อ.ภูซาง จ.พะเยา ไปถึงหลวงพระบาง ลาว เดียนเบียนฟู เวียดนาม โดยฝั่งลาวที่เมืองคอบ อาจเปิดด่านปางมอน เป็นด่านสากลได้ก่อนด่านบ้านฮวก เพราะลาวเห็นประโยชน์จากการพัฒนาเส้นทาง[4]

โครงข่ายถนนจึงเชื่อมโยงไปทั่วจังหวัด ทั่วประเทศ สู่ประเทศเพื่อนบ้านคือกัมพูชา ลาว เมียนมาและเวียดนาม (CLMV) และทั่วภาคพื้นทวีปเอเชีย ทำให้สะดวกในการเดินทางทางบก เป็นโครงสร้างพื้นฐานรองรับ"ความเป็นประชาคมอาเซียน" ส่งผลให้ธุรกิจเกี่ยวกับรถยนต์ ทั้งบริษัทจำหน่ายรถยนต์ ธุรกิจให้เช่ารถยนต์เพื่อการท่องเที่ยวเติบโต ธุรกิจเกี่ยวเนื่อง เช่น ปั๊มน้ำมันที่มีห้องน้ำสะอาด สถานีริมทาง (Roadside Station) ที่มีสินค้าจากชุมชนจำหน่าย ร้านอาหาร กาด รวมทั้งที่พักทุกระดับ ก็ขยายตามทุกเส้นทาง[5]

ขณะเดียวกันธุรกิจที่พักก็ขยายตัวโดยเฉพาะตลาดลูกค้าระดับกลางลงมา (โลเวอร์เซ็กเมนต์) เพราะความต้องการกลุ่มลูกค้าระดับกลางและล่างมีจำนวนมาก เช่น นักท่องเที่ยวจีน ปี พ.ศ. 2558 มากถึง 70% และโตต่อเนื่องส่วนใหญ่นิยมพักโรงแรมระดับกลางและล่าง เช่น บริษัท ดิเอราวัณ กรุ๊ป กลุ่มทุนโรงแรมได้สร้างแบรนด์ใหม่ชื่อ ฮ็อป อินน์ โดยเป็นโรงแรมต้นทุนต่ำ (บัดเจ็ด) ราคาประหยัด (2 ดาว) ภายในปี 2559 ขยายทั่วไทย 40 แห่งรวมห้องพัก 6,310 ห้อง และมีแผนขยายไปต่างประเทศเช่น ฟิลิปปินส์ 20 แห่งภายในปี 2563 เป็นโรงแรมระดับกึ่งกลางระหว่าง 2 ดาวกับ 3 ดาว ขณะเดียวกันก็ยังรักษาโรงแรมลักซ์ชัวรี่เพราะสัดส่วนรายได้ของบริษัทมาจากโรงแรมลักซ์ชัวรี่ 55%[6]

(ที่มา: www.google.com)

3. **การพัฒนาระบบขนส่งทางรถไฟและระบบราง**

การรถไฟไทยได้เริ่มต้นวางรากฐานทั่วพระราชอาณาจักรตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 (สายแรกกรุงเทพ-โคราช เปิดใช้งาน พ.ศ. 2439) และมาถึงเชียงใหม่สมัยรัชกาลที่ 6 ใน พ.ศ. 2464 ทำให้การติดต่อระหว่างกรุงเทพฯ-เชียงใหม่รวดเร็วกว่าการเดินทางด้วยเรือตามลำน้ำแม่ปิง ส่งผลให้ย่านสถานีรถไฟเช่นสันป่าข่อยเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจแห่งใหม่ เกือบร้อยปีผ่านไปทางรถไฟสายเหนือยังถึงแค่เชียงใหม่

ขณะที่ญี่ปุ่นซึ่งเริ่มสร้างทางรถไฟตั้งแต่สมัยเมจิ เมื่อ พ.ศ. 2415 (ค.ศ. 1872) มีโครงการพัฒนารถไฟเป็นรถไฟความเร็วสูง ชินคันเซิน (Shinkansan) ตั้งแต่ พ.ศ. 2501 (ค.ศ. 1958) กู้เงินธนาคารโลกมาสร้างจนเสร็จใน พ.ศ. 2507 (ค.ศ. 1964) ได้รถรุ่นแรกคือ Shinkansan O Series มาวิ่งด้วยความเร็วจริงที่ 210 กม.ต่อชั่วโมง ญี่ปุ่นพัฒนาต่อเป็นแบบ N 700 Series Shinkansan ใช้งานเมื่อ พ.ศ.2550 (ค.ศ. 2007) ความเร็ว 300 กม.ต่อชั่วโมงและพัฒนาต่อเป็นแบบ E 5 Series Shinkansan ใช้งานเมื่อ พ.ศ. 2554 (ค.ศ. 2011) ความเร็วบนราง 320 กม.ต่อชั่วโมง ญี่ปุ่นจึงภูมิใจนำเสนอ (proudly present) การพัฒนาทางรถไฟต่อมิตรประเทศ เช่น ประเทศไทย

ขณะเดียวกันยักษ์แห่งเอเชียคือจีน ยุคหลังเหมา ได้พัฒนาเทคโนโลยีโดยเฉพาะรถไฟความเร็วสูง ได้ใช้งานจริงในย่านพัฒนาของจีนทั่วทุกมณฑลก็พร้อมนำเสนอต่อมิตรประเทศ เช่น ประเทศไทย

เช่นเดียวกับมหาอำนาจในยุโรปและอเมริกาซึ่งพัฒนาเทคโนโลยีระบบรถไฟใช้อย่างได้ผลดีมานานแล้วก็พร้อมเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบรถไฟไทย

นับแต่ พ.ศ. 2558 รัฐบาลมีแผนดำเนินการปรับปรุงระบบรถไฟ โดยมีทุนจากจีน ญี่ปุ่นและยุโรปเข้าร่วมดำเนินการดังนี้

(ที่มา: www.google.com)

1. รถไฟไทยร่วมทุนจีน

เส้นทางกรุงเทพ-หนองคายและแก่งคอย-มาบตาพุด ขนาดราง 1.435 เมตร ระยะทาง 873 กิโลเมตร ความเร็ว 180 กม./ชั่วโมง แบ่งเป็น 3 ช่วง

ช่วงที่ 1 กรุงเทพฯ-แก่งคอย-นครราชสีมา (ทางคู่ 271.5 กม.)

ช่วงที่ 2 นครราชสีมา-หนองคาย (ฝ่ายจีนเสนอสร้างทางเดี่ยว 355 กม.)

ช่วงที่ 3 แก่งคอย-มาบตาพุด (ทางคู่ 246.5 กม)

ตั้งบริษัทร่วมทุนไทย-จีน (SPV) ลงทุนระบบราง การเดินรถและซ่อมบำรุง พัฒนาพื้นที่รอบสถานี[7]

(ที่มา: www.prachachat.net)

บัดนี้ มีการเจรจาทำข้อตกลงเบื้องต้นให้ทำโครงการรถไฟความเร็วสูงเฟสแรกก่อนช่วงกรุงเทพ-โคราช ใช้วงเงินก่อนสร้าง 1 แสนล้านบาทก่อน จากเดิมกำหนดตลอดสายถึงหนองคาย ต้องใช้งบ 5 แสนล้านบาท คาดว่าเงินลงทุนทั้งหมดจะใช้เงินกู้จากรัฐบาลจีน[8] ไทยต้องการเปิดให้จีนเข้ามาถือหุ้นในบริษัทร่วมทุนเพิ่มจากปัจจุบันจีน 60 ไทย 40 เป็นจีน 70 ไทย 30 เพื่อให้จีนเข้ามาร่วมรับความเสี่ยงโครงการขนาด 5 แสนล้านบาท[9]

2. รถไฟไทยร่วมทุนญี่ปุ่น

2.1 **เส้นทางกรุงเทพฯ-เชียงใหม่**

ขนาดราง 1.435 เมตร ระยะทาง 572 กิโลเมตร เป็นรถไฟความเร็วสูงที่ใช้เทคโนโลยีชินคันเซ็น ความเร็ว 200 กิโลเมตรต่อชั่วโมง ใช้เวลาศึกษา 1 ปี (กำหนดศึกษาเสร็จ 2559) โครงการนี้ได้ลงนามความร่วมมือ (MOC) ระหว่างรัฐบาลไปแล้ว ใช้เทคโนโลยีญี่ปุ่นก่อสร้าง แหล่งเงินจากญี่ปุ่น ดอกเบี้ยต่ำ 1.3-1.5%[10]

เส้นทางนี้มีความซ้อนทับกับโครงการความร่วมมือไทย-จีน ตั้งแต่บ้านภาชี-สถานีบางซื่อ ฝ่ายญี่ปุ่นเสนอให้แยกรางการเดินรถของแต่ละโครงการ โดยมี 4 ทางเลือก คือ

(1) แยกรางเฉพาะ โดยโครงการแอร์พอร์ตลิงค์อาจวิ่งไม่ถึงดอนเมือง โดยจะก่อสร้างเฉพาะเส้นทางจากพญาไท-บางซื่อ และช่วงบางซื่อ-ดอนเมือง อาจใช้ระบบของรถไฟไทย-จีนหรือระบบรถไฟไทย-ญี่ปุ่น

(2) แชร์แพลตฟอร์มของแอร์พอร์ตลิงค์ คือรางของญี่ปุ่น และมีรางของแอร์พอร์ตลิงค์

(3) แชร์แทร็ก คือรางอยู่ตรงกลาง แต่แพลตฟอร์มคนละแพลตฟอร์ม

(ที่มา: www.prachachat.net)

(4) ญี่ปุ่นสร้างทางแยกออกมา ซึ่งต้องเวนคืนที่ดินเพิ่มเติม[11]

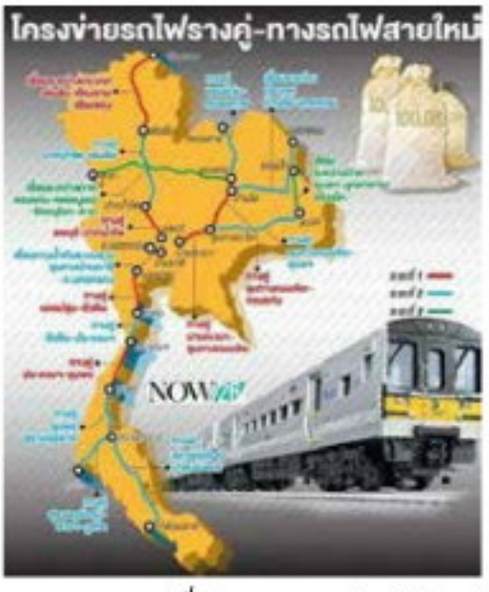

(ที่มา: www.prachachat.net)

2.2 **เส้นทาง (บ้านน้ำพุร้อน) กาญจนบุรี-กรุงเทพ-อรัญประเทศ-และกรุงเทพ-แหลมฉบัง** (เส้นทางแนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตกตอนใต้ LOWER EAST-WEST CORRIDOR) ขนาดราง 1 เมตร ระยะทาง 574 กิโลเมตร ความเร็ว 100-130 กม.ต่อชั่วโมง ตั้งบริษัทร่วมทุนไทย-ญี่ปุ่น-เอกชนไทย ลงทุนระบบราง (ทางคู่) การเดินรถ และการซ่อมบำรุง[12]

โครงการนี้มี 3 ระยะ ระยะแรกปรับปรุงทางเดิมขนาด 1 เมตรตั้งแต่กาญจนบุรี-กรุงเทพ-สระแก้ว-แหลมฉบัง รวมถึงจุดปรับปรุงจุดตัดทางรถไฟเพื่อให้เดินรถได้เร็วขึ้น ซึ่งเปิดเดินรถแล้ว

ระยะที่สอง ร่วมทุนเดินรถผ่านการจัดตั้งบริษัทร่วมทุน (SPV) ของสองประเทศ เพื่อบริหารจัดการระหว่างการรถไฟแห่งประเทศไทย (รฟท) กับบริษัทญี่ปุ่น ทางญี่ปุ่นเปิดทางให้ฝ่ายไทยคือ รฟท.ถือหุ้นในสัดส่วนมากที่สุด โดยจะมีบริษัทญี่ปุ่น เช่นบริษัทโตโยต้า ทูโช (ประเทศไทย) บริษัทนิปปอนโคอิ บริษัทคามิกูมิ และบริษัท JR-FREIGHT

ระยะที่สาม จะลงทุนขยายเส้นทางรถไฟทางเดียว เชื่อมต่อไปยังประเทศเมียนมาและกัมพูชา ได้แก่เส้นทางกาญจนบุรี-พุน้ำร้อน 36 กิโลเมตร และคลองลึก จังหวัดสระแก้ว-ปอยเปต 6 กิโลเมตร โดยจะขยายบางช่วงให้เป็นรถไฟทางคู่ เน้นขนส่งสินค้าเป็นหลัก[13]

โครงการรถไฟสายนี้เป็นราง 1 เมตร ขนานไปกับแนวรถไฟเดิม และสร้างบนพื้นที่ใหม่ มูลค่า 1.75-1.85 แสนล้านบาท จะรองรับนิคมอุตสาหกรรมในจังหวัดระยอง ทะลุไปท่าเรือพนมเปญกับท่าเรือโฮจิมินห์ซิตี้ของเวียดนาม

2.3 **รถไฟสายเส้นทางแม่สอด-พิษณุโลก-มุกดาหาร** เป็น EAST-WEST CORRIDOR ญี่ปุ่นกำลังศึกษาและอาจปรับจากจุดผ่านพิษณุโลก มาผ่านครสวรรค์แทน โดยรัฐบาลไทยเป็นผู้ตัดสินใจ[14]

3. รถไฟไทยร่วมทุนฝรั่งเศส

ต้นปี 2559 เอกอัครราชทูตฝรั่งเศสแจ้งนายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม ว่าฝรั่งเศส สนใจจะเข้าร่วมลงทุนโครงสร้างพื้นฐานในไทย ทั้งรถไฟความเร็วสูง เส้นทางกรุงเทพฯ-หัวหิน รถไฟฟ้าในกรุงเทพฯ เช่น รถไฟฟ้ารางเดี่ยว (โมโนเรล) สายสีชมพู ช่วงแคราย-มีนบุรี และรถไฟฟ้ารางเบา (TRAM WAY) ที่จังหวัดภูเก็ต[15]

เมื่อเชียงใหม่มีอายุครบ 61 รอบนักษัตร ปัญหาเดิมที่มีในปัจจุบันคงยุติมีทางออกแล้ว ช่วงนั้นการเดินทางทางรถไฟจะได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น เชื่อมโยงกัน สะดวกขึ้น เป็นทางเลือกในการเดินทางมาเชียงใหม่และประเทศข้างเคียง โดยต่อไปอาจมี โครงการขยายเส้นทางรถไฟสายเหนือจากไทยเชื่อมต่อกับทางรถไฟจีนเพราะเป็นแผนรุกของจีน

4. สนามบินนานาชาติ เชียงใหม่

สังคมไทยสมัยรัชกาลที่ 6 ได้นำเรือบินมาใช้ในราชการกองทัพบกโดยตั้งเป็นกองบินตั้งแต่วันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2457 จากบันทึกของพระอาจโทรการ (เอื้อน สาตราภัย) นายไปรษณีย์เชียงใหม่รุ่นแรก ระบุว่าวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2466 มีอากาศยานมาเชียงใหม่ครั้งแรก 3 เครื่อง เป็นเครื่องบินแบบ "เบร์เกต์" (Breguet) ของกรมอากาศยานทหารบก[16]

เรือบินลำแรกที่มาลงช่วงเรือบินเชียงใหม่ เมื่อ 16 ก.พ. 2466
*(ที่มา: **เชียงใหม่ในความทรงจำ**, 2554 หน้า 53)*

*พลเอกพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบวรเดช เมื่อครั้งดำรงพระยศ เป็นพลโทหม่อมเจ้าบวรเดช กฤษดากรสมุหเทศบาลภิบาล มณฑลพายัพ และอุปราชมณฑล ภาคพายัพ (พ.ศ. 2458-2464) (ที่มา: **เรื่องเฉลิมพระยศเจ้านาย ฉบับพระรูป**, 2538)*

ก่อนหน้านั้นทางราชการภายใต้การกำกับของพลเอกพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าบวรเดชเมื่อครั้งดำรงพระยศเป็นพลโทหม่อมเจ้าบวรเดชกฤษดากรสมุหเทศบาลภิบาลมณฑลพายัพและอุปราชมณฑลภาคพายัพ (2458-2464) มอบหมายให้ขุนกันชนะนนถี (ส่างกะณะ) กรมการพิเศษ ต้นตระกูลชนะนนท์เกณฑ์คนไปสร้างช่วงเรือบิน บนที่นาและป่าเชิงดอยสุเทพ มีต้นตะแบก ต้นพลวง กอไผ่ กอหนามเล็บแมว พงอ้อกอแขม เป็นต้นตั้งแต่วัดสวนดอกไปถึงวัดอุโมงค์ พื้นที่ดังกล่าวมีผู้บริจาคดังนี้

(1) ขุนชวงเลียง (เจิ่งชงหลิ่ง) ผู้นำชาวฮ่อแห่งบ้านฮ่อต้นตระกูลวงศ์ลือเกียรติ บริจาคที่ดิน 225 ไร่ 2 งาน

(2) เจ้าราชภาคินัย และเจ้าบัวทิพ ณ เชียงใหม่ ธิดาเจ้าแก้วรวรัฐ บริจาคที่ดิน 140 ไร่ 3 งาน 43 ตารางวา

(3) นายปันหรือคำปัน การัตน์ ข้าราชการแผนกสรรพากรสามีนางคำออน การัตน์แห่งบ้านศรีสุพรรณ บริจาคที่ดิน 7 ไร่ 81 ตารางวา

(4) หนานวงศ์ (คนบ้านพวกแต้ม) บริจาคที่ดิน 9 ไร่ 3 งาน 60 ตารางวา

(5) นายคำ บริจาคที่ดิน 3 ไร่ 1 งาน 42 ตารางวา

(6) ขุนกันชนะนนถี (ส่างกะณะ) กรมการพิเศษบริจาคทรัพย์ 600 บาทพร้อมให้ยืมช้าง 4 เชือกใช้ในงานก่อสร้างสนามบิน[17]

*เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์พินิต ประทานพระฉายาแก่ขุนกันชนะนนถี คราวเปิดสนามบินเชียงใหม่ (ที่มา: 55 **ปีถนนศรีวิชัยช่วงสุดท้าย**, 2532)*

เมื่อมีพิธีเปิดช่วงเรือบินครั้งแรกซึ่งเรียกว่า "สนามบินสุเทพ" นั้นจอมพล สมเด็จเจ้าฟ้าบริพัตรสุขมพันธ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิตเสนาบดีกระทรวงกลาโหมและกระทรวงมหาดไทย เสด็จทรงเปิดงาน[18]

เริ่มใช้เพื่อการขนส่งทางอากาศของพลเรือน

หลังสงครามโลกครั้งที่สองระยะแรก ฝ่ายสัมพันธ์มิตรประกาศมิให้มีการปฏิบัติการของเรือบินไทยเหนือแผ่นดินไทย จนกระทั่ง พ.ศ. 2489 จึงมีการยกเลิกการห้ามบินของไทยและมีการจัดซื้อเรือบินมาใหม่ ได้ใช้ช่วงเรือบินเชียงใหม่เป็นช่วงเรือบินขึ้นลงของเรือบินแบบดีซี 3 (ดาโกตา) ของบริษัทเดินอากาศ จำกัด (บดอ) (Siamese Airway Co.Ltd.) และบริษัท POAS

จำกัด บินในเส้นทางกรุงเทพ-พิษณุโลก-ลำปาง-เชียงใหม่ และบินจากกรุงเทพไปประเทศจีนใช้ข่วงเรือบินเชียงใหม่เป็นที่พัก

ต่อมาใน พ.ศ. 2490 โอนกิจการขนส่งทางอากาศให้บริษัทสายการบินที่ตั้งขึ้นขณะนั้นชื่อ บริษัท เดินอากาศ จำกัด (Siamese Airways Co.,Ltd) จนถึง 1 พฤศจิกายน 2494 ได้รวมกิจการเป็นบริษัทเดินอากาศไทยจำกัด (บดท) (Thai Airways Co.,Ltd) ทำการบินขนส่งทางอากาศ มีเส้นทางกรุงเทพ-เชียงใหม่โดยใช้ "ข่วงเรือบิน" เชียงใหม่อย่างต่อเนื่องสืบมา โดยต่อมาพัฒนาเป็นบริษัทการบินไทยจำกัด (มหาชน)

ตั้งกองบิน 41

วันที่ 31 กรกฎาคม 2507 กองบินยุทธการได้จัดตั้งหน่วยบินปฏิบัติราชการสนามชายแดนที่ 3 ที่ข่วงเรือบินเชียงใหม่ โดยสั่งการให้กองบิน 2 ลพบุรี จัดเรือบินและเจ้าหน้าที่จากฝูงบินที่ 22 มาบรรจุประจำการที่เชียงใหม่ กำหนดชื่อเป็น ฝูงบินผสมที่ 220 โดยจัดเรือบินโจมตีแบบ บ.จฝ.13 (T-28D) จำนวน 7 เครื่อง ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกับฝูงบินผสมที่ 222 อุบล ฝูงบินผสมที่ 223 อุดร และฝูงบินผสมที่ 224 ลพบุรี ครั้งละ 6 เดือน

จนกระทั่งถึงวันที่ 1 ตุลาคม 2512 กองทัพอากาศประกาศยกฐานะฝูงบินผสมที่ 221 เป็นฐานบินเชียงใหม่ และตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2519 เปลี่ยนชื่อฐานบินเชียงใหม่เป็น กองบิน 4 ฝูงบิน 41 ครั้นวันที่ 1 ตุลาคม 2520 จึงยกฐานะกองบิน 4 ฝูงบิน 41 เป็น กองบิน 41

ยกฐานะข่วงเรือบินเชียงใหม่เป็นท่าอากาศยานระหว่างประเทศ

ใน 2513 มีประกาศยกฐานะท่าอากาศยานเชียงใหม่เป็นท่าอากาศยานระหว่างประเทศ มีการปรับปรุงและขยายพื้นที่ข่วงเรือบิน พร้อมมีการเปลี่ยนเครื่องบินโดยสารจากแบบดีซี 3-ดาโกตาเป็นแบบแอฟโร่ 748

ปี พ.ศ. 2518 กรมการบินพาณิชย์ดำเนินการขยายทางวิ่ง "ข่วงเรือบิน" เชียงใหม่เพื่อรองรับเครื่องบินจากต่างประเทศ จากความยาว 2,130 เมตร เป็น 2,700 เมตร กว้างจากเดิม 32 เมตรเป็น 45 เมตรโดยใช้งบประมาณมากกว่า 70 ล้านบาทเสร็จใน พ.ศ. 2522

ช่วง พ.ศ. 2522-2525 ข่วงเรือบินเชียงใหม่ ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่เพื่อให้เป็นท่าอากาศยานพาณิชย์สากลที่สมบูรณ์แบบ ทางวิ่งได้รับการขยายให้มีขนาด 45X2,700 เมตร รับน้ำหนักได้ 720,000 ปอนด์ สามารถรับเครื่องบินลำตัวกว้างเช่นแอร์บัส เอ 300 ขึ้นลงได้ อาคารสถานีการบินได้รับการปรับปรุงให้สามารถบริการผู้โดยสารทั้งสายภายในประเทศและระหว่างประเทศ รวมทั้งก่อสร้างอาคารคลังสินค้า

นับแต่ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฯ ฉบับที่ 5 (2525-2529) และ ฉบับที่ 6 (2530-2534) ข่วงเรือบินเชียงใหม่กลายเป็นประตูใหญ่ต้อนรับผู้มาเยือนทั้งในและต่างประเทศ

ได้รับการปรับปรุง ทำให้สามารถรับเครื่องบินพาณิชย์ขนาดใหญ่ที่ใช้ในการบินระหว่างประเทศได้ทุกแบบ กรมการบินพาณิชย์ได้ก่อสร้างอาคารสถานีการบินสำหรับผู้โดยสารหลังใหม่ให้รับผู้โดยสารในชั่วโมงคับคั่งได้ประมาณ 2,000 คน และได้ต่อเติมความยาวทางวิ่งออกไปอีก 400 เมตรเป็นทางวิ่งขนาด 45X3,100 เมตร ก่อสร้างปรับปรุงทางขับและลานจอดรวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นครบครัน เครื่องบินโบอิ้ง 747 จากทุกมุมโลกสามารถทำการบินขึ้นลงรับส่งผู้โดยสารและสินค้าที่ท่าอากาศยานเชียงใหม่ได้[19]

ต่อมา การท่าอากาศแห่งประเทศไทยได้ว่าจ้างบริษัท อินเด็กซ อินเตอร์เนชั่นแนล กรุ๊ป จำกัด ทำการศึกษาตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2544-กรกฎาคม 2545 จัดทำแผนแม่บทพัฒนาท่าอากาศยานภูมิภาคทั้งที่เชียงใหม่ เชียงราย หาดใหญ่ และภูเก็ต โดยส่วนของช่วงเรือบินเชียงใหม่จะต้องขยายลานบินจาก 3,100 เมตรให้ยาวขึ้นเป็น 3,700 เมตร เพื่อให้เครื่องบินขนาดใหญ่สามารถเติมน้ำมันและนำเครื่องบินขึ้นเพื่อเดินทางไปยังจุดหมายที่ไกลได้[20]

โครงการสร้างสนามบินนานาชาติ เชียงใหม่แห่งใหม่

เวลาผ่านไปเกือบหนึ่งร้อยปีเช่นเดียวกับสถานีรถไฟเชียงใหม่ การขยายตัวของเมืองเชียงใหม่ได้โอบล้อมสนามบินนานาชาติเชียงใหม่และกองบิน 41 เป็นส่วนหนึ่งของตัวเมือง โดยปัจจุบันแต่ละวันช่วงเวลา 6.00 น. ถึงตีสอง มีเครื่องบินพาณิชย์ไม่ต่ำกว่า 70 เครื่องขึ้นลง (ยังไม่นับรวมเครื่องบินเช่าเหมาลำ) พื้นที่ตั้งปัจจุบันได้เป็นข้อจำกัดในการเป็นศูนย์กลางการบิน (Aviation Hub) ของภูมิภาค จำเป็นต้องหาพื้นที่ขนาดใหญ่แห่งใหม่เพื่อสร้างสนามบินนานาชาติ เชียงใหม่แห่งใหม่

รัฐบาลได้เริ่มต้นโครงการหาพื้นที่เพื่อสร้างสนามบินนานาชาติ เชียงใหม่แห่งใหม่มาตั้งแต่ทศวรรษ 2540 มีพื้นที่ขนาดใหญ่ ให้พิจารณาศึกษาความเหมาะสมแล้วจำนวนหนึ่ง และคงชัดเจนมากขึ้นในช่วงต่อไป เมื่อเชียงใหม่มีอายุครบ61 รอบนักษัตรเรื่องนี้คงมีคำตอบแล้ว

ปัจจุบันการเดินทางโดยเครื่องบินสามารถเชื่อมโยงอาเซียนเข้าเป็นหนึ่งเดียวกันได้แล้ว การเดินทางทางอากาศในระหว่างประเทศอาเซียนจึงมีปริมาณสูงขึ้นและสะดวกมากขึ้น

5. งานศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาโครงการคมนาคมขนส่งและสาธารณูปโภคเพื่อการท่องเที่ยวของสำนักงานพัฒนาพิงคนคร

สำนักงานพัฒนาพิงคนครได้ศึกษาวิจัยความเหมาะสมและออกแบบรายละเอียดระบบขนส่งมวลชนเชียงใหม่ ลำพูน และลำปาง โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนได้แก่

(1) การทดรองเดินรถขนส่งมวลชนสาธารณะ (สองแถวแดง) แบบประจำเส้นทางได้ศึกษาไว้จำนวน 14 เส้นทางและได้ทำการทดลองแล้วจำนวน 5 เส้นทาง

(2) การศึกษาระบบขนส่งมวลชนจังหวัดเชียงใหม่โดยใช้เทคโนโลยีระบบแทรมล้อยางวิ่งบนราง ใช้ระบบไฟฟ้า

เส้นทาง A-1 :จากศูนย์ประชุมฯ —ท่าอากาศยาน (สายสีแดง)ผสมผสานกับสาย A 3 :สวนสัตว์-บวกครก ใช้สี่เหลี่ยมคูเมืองเป็นบริเวณเปลี่ยนสาย ระยะทาง 64.2 กิโลเมตร สถานีจอด 39 สถานี ความจุขบวนสูงสุด 200 คนต่อขบวน รถที่ต้องจัดหารวม 33 ขบวน

(3) ศึกษาระบบขนส่งมวลชนเชื่อมโยงระหว่างเชียงใหม่ ลำพูนและลำปาง ประกอบด้วยเส้นทางลำพูน-เชียงใหม่ จำนวน 3 สาย และเส้นทางลำปาง-เชียงใหม่จำนวน 2 เส้นทาง

นอกจากนั้นสำนักงานพัฒนาพิงคนคร ได้ศึกษาสำรวจและออกแบบกระเช้าลอยฟ้าเชื่อมโยงเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี-ดอยปุย-ดอยผาตั้ง ผลการศึกษาทุกโครงการดังกล่าวเสร็จแล้ว อยู่ระหว่างการจัดทำการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ครอบคลุม 26 อำเภอและการดำเนินการตามขั้นตอนต่อไป (ดู ผลการดำเนินงานของสำนักงานพัฒนาพิงคนครช่วง 3 ปีที่ผ่านมา)

พิธีบันทึกความเข้าใจระหว่าง สำนักงานพัฒนาพิงคนคร (องค์การมหาชน) กับ การรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย วันที่ 14 สิงหาคม 2558

อนึ่ง ปัจจุบันเชียงใหม่มีรถบริการสาธารณะเพิ่มขึ้น เช่นรถบริการประจำที่สนามบิน รถตุ๊กๆ รถแท็กซี่ รถตู้บริการ รถบัสขนาดเล็กขนาดใหญ่ ฯลฯ ในปี พ.ศ. 2559 เทศบาลนครเชียงใหม่ได้นำรถบัสขนาดเล็กเป็นรถเมล์ประจำทางกลับมาใช้อีกครั้ง เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวและคนในเชียงใหม่ได้ใช้บริการรถสาธารณะ แต่ปริมาณการใช้รถส่วนตัวไม่เคยลด ดังนั้นแม้โครงข่ายถนนวงแหวนรอบเมืองได้รับการสร้างครบ 3 วงตามแผนของฝ่ายโยธาและผังเมืองโดยมีสะพานลอยและทางลอดเชื่อมทุกทางแยกใหญ่ รวมทั้งตัดต้นไม้ใหญ่ริมทางเพื่อขยายพื้นผิวจราจรเพิ่มขึ้น ฯลฯ เมื่อเชียงใหม่มีอายุครบ 61 รอบนักษัตร ปรากฏการณ์รถติดบนท้องถนนกลับมากกว่าเดิมและนานกว่าเดิม

บทเรียนจากญี่ปุ่นที่รถติดในโตเกียว ช่วงก่อนญี่ปุ่นเป็นเจ้าภาพจัดกีฬาโอลิมปิค ใน พ.ศ. 2507 คือการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนทั้งทางรถไฟและรถเมล์ ต่อมา พ.ศ. 2530 ได้แปรรูปรถไฟให้เป็นกิจการของเอกชนแตกเป็น 6 บริษัทย่อย มีอิสระในการดำเนินงานและแข่งขันกันระหว่างองค์กร ทำให้ใน พ.ศ. 2530 มีคนใช้บริการเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.2 และเพิ่มขึ้นเรื่อย รวมทั้งสามารถแก้ปัญหารถติดในกรุงโตเกียวได้สำเร็จ

(ที่มา: www.google.com)

ปัจจุบัน คนญี่ปุ่นนิยมปั่นจักรยานหรือเดินไปสถานีรถไฟหรือป้ายรถเมล์เพื่อเดินทางไปทำงาน โดยปั่นไปบนทางเท้าร่วมกับคนเดิน ซึ่งปลอดภัยกว่าปั่นบนถนน ทุกสถานีรถไฟมีลานจอดรถจักรยานและมีจุดห้ามจอดจักรยาน มีเจ้าหน้าที่เตือนและปรับอย่างเคร่งครัด

ต่อไปเมื่อคนในเชียงใหม่มีวัฒนธรรมใช้ระบบขนส่งมวลชนเพื่อไปทำงาน โดยถีบรถจักรยานหรือนำจักรยานยนต์ไปจอดไว้ที่บริเวณที่จัดให้สำหรับจอดรถอย่างปลอดภัย เพื่อไปกลับด้วยรถเมล์ ปริมาณรถยนต์ รถจักรยานยนต์บนท้องถนนก็อาจลดลงแก้ปัญหารถติดไประดับหนึ่ง

6. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบระบบราชการ (ก.พ.ร) พัฒนาสำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์เร่งใช้ระบบ Biz Portal เพื่อให้ประชาชนติดต่อราชการสะดวก เช่นการติดต่อจดทะเบียนธุรกิจ สะดวกขึ้น ไม่ต้องหอบเอกสารมาเพียงใช้ปลายนิ้วแตะผ่านแอพพิลเคชั่นบนอุปกรณ์พกพาประเภทสมาร์ทโฟน[21] จากนี้ไปคงได้รับการพัฒนามากขึ้นตามลำดับ

ข. ประชาคม ASEAN

ประเทศไทยเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nation) หรือ ASEAN ตั้งแต่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 (ค.ศ. 1967) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและร่วมกันในเรื่องสันติภาพ ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม บนพื้นฐานความเท่าเทียมกันและผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศสมาชิก ซึ่งปัจจุบันประกอบด้วย 10 ประเทศคือ ไทย เมียนมา มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เวียดนาม ลาว กัมพูชา บรูไน ยังเหลือติมอร์เลสเตหรืออิสต์ติมอร์ยังไม่เข้าเป็นสมาชิก

ภายใต้กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) ที่ประเทศสมาชิกได้ให้สัตยาบันเพื่อสร้างประชาคมเดียวกันของภูมิภาค มีคำขวัญ "วิสัยทัศน์เดียว อัตลักษณ์เดียว ประชาคมเดียว" (One Vision, One Identity, One Community) มีแนวทางการสร้างประชาคมโดยประกอบด้วย 3 เสาหลักคือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคง (ASEAN Political and Security Community: APSC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC) กำหนดเริ่มต้น

ภาพชุด การสัญจรด้วยจักรยานในกรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น

เป็นประชาคมเดียวกันอย่างเป็นทางการตั้งแต่ พ.ศ. 2559 ต่อไปจึงเป็นเรื่องที่ต้องเดินหน้าสู่ความเป็นประชาคมอาเซียน

โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ ปัจจุบันไทยและอาเซียนส่วนใหญ่อยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่ต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจและโครงสร้างอุตสาหกรรม (Economic or Industrial Structure) เพื่อการกำหนดแนวทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมภายในประเทศให้สอดคล้องกัน

เป้าหมายของการเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกันภายใต้ AEC จะสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องกำหนดทิศทางระบบเศรษฐกิจโดยรวม โดยเฉพาะสัดส่วนภาคเศรษฐกิจการเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ

ภาคการเกษตร ต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการในการทำการเกษตรแบบเดิมที่ผลิตแบบใช้แรงงานเข้มข้น (Labor-intensive) ไปเป็นการผลิตที่ใช้ทุนเข้มข้น (Capital-intensive) หรือพัฒนาไปสู่การผลิตแบบที่ต้องใช้องค์ความรู้และข้อมูลสารสนเทศเข้มข้น (Knowledge and Information-intensive) ได้แก่สินค้าเกษตรอินทรีย์หรือออร์แกนิก

(ที่มา: www.google.com)

ภาคอุตสาหกรรมต้องเป็นอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ มีขีดความสามารถในการแข่งขัน

ที่ดี มีการปรับปรุงพัฒนาเพื่อยกระดับไปสู่อุตสาหกรรมที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้มาก ทำให้การพัฒนาทางเศรษฐกิจยั่งยืน ต้องพัฒนานวัตกรรม ยกระบบเทคโนโลยีการผลิตและการบริหารจัดการ รวมทั้งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายในประเทศให้สามารถรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น

ภาคบริการ ปัจจุบันให้ความสำคัญเฉพาะภาคบริการการท่องเที่ยว ทำให้ภาคบริการอื่นๆ มีการพัฒนาน้อยมาก ภาคบริการการท่องเที่ยวเองก็ต้องเผชิญกับการแข่งขันที่เข้มข้นมากขึ้น ทรัพยากรการท่องเที่ยวถูกใช้ไปอย่างสิ้นเปลือง จนหลายแห่งเสื่อมโทรมลง[22]

ค. ความก้าวหน้าของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่เกิดขึ้นแล้วในช่วงเชียงใหม่มีอายุครบ 60 รอบนักษัตร และกระแสแห่งอนาคต (เทรนด์ใหม่) ทางธุรกิจ

ทศวรรษ 2530 ก่อนเชียงใหม่มีอายุครบ 700 ปี คลื่นลูกใหม่คือเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งมีโครงสร้างพื้นฐานทางอิเลคทรอนิกส์ (Electronic Infrastructure) 6 ประการ คือ มีปฏิกิริยาตอบสนอง (Interactivity) เคลื่อนที่ได้ (Mobility) ดัดแปลงได้ (Convertibility) เชื่อมต่อกันได้ (connectivity) มีอยู่และหาได้ในทุกที่ (Ubiquity) และมีลักษณะโลกาภิวัฒน์ (Globalization) เข้าสู่สังคมไทยและเชียงใหม่

(1) หลังจากเชียงใหม่มีอายุครบ 700 ปี (พ.ศ. 1839-2539) นอกจากเครื่องคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ได้ลดขนาดเล็กลงๆ และประสิทธิภาพดีขึ้นๆ แล้ว การสื่อสารด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศได้พัฒนาอย่างทะยานขึ้น จากเดิมที่มีแค่บริษัทแอปเปิล ของ Steve Jobs ผู้คิดค้น iPhone ที่เน้นหารายได้จากการขายฮาร์ดแวร์ บริษัทไมโครซอฟท์ที่หารายได้หลักจากการขายซอฟท์แวร์ Mark Suckerberg ก่อตั้งเฟซบุ๊ก (Facebook) ที่มีผู้ใช้งานมากกว่า 1,550 ล้านคน[23]

(ที่มา: โพสต์ทูเดย์, วันที่ 4 สิงหาคม 2559)

ในวันเดือนกันยายน พ.ศ. 2541 บริษัทอัลฟาเบท บริษัทแม่ของกูเกิล (Google) ก่อตั้งโดย Larry Page และ Sergey Brin ได้ก่อตัวขึ้นด้วยเป้าหมายชัดว่าเป็นธุรกิจเพื่อมวลชน ผ่านสิ่งที่เรียกว่า "บททดสอบแปรงสีฟัน" (Toothbrush Test) คือคนหลายร้อยล้านใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันเหมือนกับแปรงสีฟัน เป็นบริการสูงที่ไม่คิดมูลค่าทำให้เข้าถึงมวลชนจำนวนมาก โดยมีรายได้หลักจากการโฆษณา บริษัทได้ขยายกิจการ เช่น พ.ศ. 2548 ซื้อแอนดรอย์ บริษัทเทคโนโลยีที่อยู่ในระหว่างการวิจัยและพัฒนา แล้วนำมาพัฒนาขึ้นเป็น

ซอฟต์แวร์ระบบปฏิบัติการโทรศัพท์มือถือเป็นอันดับหนึ่งของโลก ต่อมาซื้อยูทูป พัฒนาเป็นเว็ปไซด์วีดีโออันดับหนึ่งของโลก ทำให้ธุรกิจของบริษัทอัลฟาเบท เติบใหญ่ขยายเป็น 7 ประเภท คือกูเกิล จีเมล แอนดรอย์ โครม ยูทูบ กูเกิลเพลย์ และกูเกิลแมป พร้อมทั้งได้วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่ท้าทายและยากต่อไปอีกหลายโครงการ[24]

(2) เทคโนโลยีการสื่อสาร เริ่มใช้ 2G ตั้งแต่ พ.ศ. 2534 (ค.ศ. 1991) สื่อสารโดยส่งข้อความได้ ต่อมา พ.ศ. 2541 (ค.ศ. 1998) พัฒนาเป็น 3 G เพื่อให้เข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ต จากนั้น พ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2008) พัฒนาเป็น 4 G ทำให้เข้าถึงทั้งการส่งข้อความ การเข้าถึงอินเทอรเน็ตและการใช้งานวิดีโอ[25]

พ.ศ. 2559 เป็นปีที่ไทยเปิดใช้บริการ 4 จี ส่งผลให้เกิด 4 เทรนด์ (1) จำนวนผู้ใช้อินเตอร์เน็ตผ่านมือถือมีเพิ่มขึ้น ต้นปี 2559 ในไทยมียอดผู้ใช้อินเตอร์เนตผ่านมือถือมากถึง 40 ล้านคน เมื่อสิ้นปี 2559 จะมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 50 ล้านคน (2) จอมือถือจะกลายเป็นหน้าจอทีวี เนื่องจากเนื้อหาของคอนเทนต์ที่เป็นวีดีโอจะมีการดูผ่านสื่อออนไลน์มากขึ้น ปัจจุบัน 31% ชม ทีวี ผ่านสมาร์ทโฟน (3) สิ่งที่จะเกิดตามมาคือเอ็ม คอมเมิร์ซ และโซเชียลคอมเมิร์ซ ผู้บริโภคที่ใช้อี คอมเมิร์ซเป็นประจำ มีแนวโน้มจะใช้เอ็ม คอมเมิร์ซ และโซเชียลคอมเมิร์ซ ในการซื้อสินค้าและบริการออนไลน์มากขึ้น (4) เกิดบริการ O2O หรือการขยายโอกาสทางธุรกิจจากออนไลน์สู่ออฟไลน์ โดยใช้สื่อออนไลน์เป็นตัวผลักดันให้เกิดทราฟฟิกหรือยอดขายทางออฟไลน์ ปัจจุบันคนไทยมีอัตราเฉลี่ยการใช้สมาร์ทโฟนอยู่ประมาณ 5.7 ชั่วโมงต่อวัน ในระยะเวลาดังกล่าวมีการใช้งานผ่านไลน์ (LINE) ในด้านของการแชตเฉลี่ยที่ประมาณ 88.3 นาทีต่อวัน ดังนั้นต่อไปไลน์จึงมีบริการ Official Account (OA) สำหรับลูกค้าองค์กรที่ต้องการเพิ่มมูลค่าให้กับธุรกิจด้วยการใช้แบรนด์สินค้าสามารถคุยกับกลุ่มลูกค้าเป้าหมายได้โดยตรงผ่านไลน์[26]

จากนี้ไปไม่ช้าเทคโนโลยีการสื่อสารจะพัฒนาเป็น 5G เพื่อให้ผู้ใช้บริการเข้าถึงทั้งการส่งข้อความ การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต การเข้าถึงวีดีโอ ความคมชัดสูงสุด และระบบบ้านอัจฉริยะ (สมาร์ท-โฮม) คือสามารถใช้เทคโนโลยีควบคุมอุปกรณ์ภายในบ้านผ่านอุปกรณ์พกพาชนิดสมาร์ทโฟน ระบบ 5G จะช่วยให้ผู้ใช้บริการเข้าถึงวีดีโอ มัลติแคสติ้งได้ โดยสามารถเปลี่ยนมุมกล้อง หรือเล่นวิดีโอซ้ำได้ตามที่ต้องการ และความคมชัดถึง 3,840 x 2,160 พิกเซล[27]

(ที่มา: www.google.com)

(3) ในปี 2559 เกิด 7 เทรนด์เทคโนโลยี คือ

1) โครงสร้างพื้นฐานสำเร็จรูปครบวงจร (Converged Infrastructure) ซึ่งจะช่วยลดการทำงานที่ซับซ้อนของฮาร์ดแวร์ต่าง ๆ ลดอุปสรรคในการจัดการข้อมูลบนดาต้า เซ็นเตอร์ ทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้ใช้ได้สัมผัสกับนวัตกรรมใหม่ของซอฟต์แวร์ที่ออกแบบมาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ

การทำงานของระบบไอทีแก่องค์กรต่าง ๆ ให้รวดเร็วขึ้นและลดค่าใช้จ่ายลง

2) เสริมทัพความเรียบง่ายและรวดเร็วในการทำงาน ด้วยระบบปฏิบัติการแบบครบวงจร (Converged) ซึ่งจะเป็นหนึ่งในภาคส่วนที่เติบโตเร็วที่สุดในโครงสร้างพื้นฐานไอทีของแต่ละองค์กร เพราะจะสามารถแก้ปัญหาลำดับต้น ๆ ที่หลายองค์กรเผชิญคือการขาดแคลนพื้นฐานและทักษะความเชี่ยวชาญด้านไอที

3) รูปแบบศูนย์ข้อมูลแบบ All-Flash จะถูกนำไปใช้งานจริง ข้อมูลจากไอดีเผยให้เห็นการเติบโตของตลาด Flash ทั่วโลกเพิ่มสูงขึ้นถึงกว่า 4 แสนล้านบาท ในปี 2557 ขณะที่ Flash Storage เติบโตขึ้นต่อเนื่อง

4) การใช้งานบน Flash จะขยายตัวเพิ่มขึ้นมากกว่าการเลือกใช้ระบบงานที่ให้ความเร็วสูง (Performance Applications) เพราะการใช้ Flash ทำให้ระบบงานรวดเร็วขึ้น โลกไอทีจะมุ่งหน้าสู่Flash ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ เพราะราคาถูกกว่า

5) การบริหารจัดการข้อมูลจะเปิดเส้นทางใหม่สู่การใช้งานบนไฮบริดคลาวด์ ซึ่งกระบวนการเข้าสู่โครงสร้างของไฮบริดคลาวด์นั้น การส่งผ่านข้อมูลระหว่างไพรเวทคลาวด์และพับลิกคลาวด์อย่างไร้รอยต่อถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

6) บทบาทหน้าที่ของสตอเรจจากที่เคยเก็บข้อมูลจะเปลี่ยนไปสู่การเป็นผู้ควบคุมดูแลข้อมูลทั้งหมดที่อยู่บนไฮบริดคลาวด์

7) นวัตกรรมการจัดการข้อมูลจะขจัดปัญหาความปลอดภัยบนคลาวด์และข้อกังวลเรื่องอำนาจในการจัดการข้อมูล ซึ่งเป็นผลจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี[28]

(4) 10 เทรนด์ที่มีอิทธิพลต่อการทำตลาดในประเทศไทย

1) เทรนด์ทางด้านวัฒนธรรมโดยกลุ่มเจเนอเรชั่น ซี (Gen-Z) ต้องการไอคอนแตกต่างจากยุคมิลเลนเนียม ที่ชื่นชมไอคอนที่โด่งดังจากเรียลิตี้ทีวี โดยเป็นไอคอนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมเพราะเป็นกลุ่มที่เพื่อนต่างเชื้อชาติและรสนิยมทางเพศหลากหลาย และเกิดมาท่ามกลางความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นสูง

2) มหาวิทยาลัยออนไลน์ ในต่างประเทศเปิดโรงเรียน Minerva School ผสมผสานการเรียนรู้ทางออนไลน์และประสบการณ์จากโลกจริงเข้าไว้ด้วยกัน ปัจจุบันจึงมีการสร้างแหล่งความรู้ออนไลน์

3) เทรนด์สุขภาพ ธุรกิจท่องเที่ยวจึงเชื่อมโยงกับสุขภาพ ใส่ใจสุขภาพ

4) การตลาดและแบรนด์สำหรับผู้สูงอายุ หรือกลุ่ม Baby Boomer อายุ 50 ปีขึ้นไป

5) จังก์ฟู้ด (Junk Food) เพื่อสุขภาพ แบรนด์ต่าง ๆ เริ่มให้ความสนใจนำเสนออาหารจังก์ฟู้ดที่ใช้ส่วนผสมธรรมชาติเป็นวัตถุดิบหลักมากขึ้น เพื่อทำให้ผู้บริโภครู้สึกผิดน้อยลงเวลาทานอาหารที่ไม่ดีต่อร่างกายและตอบสนองกระแสนิยมบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ

6) ด้านความงามเปลี่ยนแปลง คนรุ่นใหม่ชื่นชมในปัจเจกนิยมของตนเอง ไม่จำเป็นต้องสวยสมบูรณ์แบบก็สามารถสร้างตัวตนให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ผ่านการถ่ายทอดความเป็นตัวของตัวเอง

7) แหล่งรวมแบรนด์ จากการเกิดสตาร์ทอัพขึ้นจำนวนมาก หลายแบรนด์เริ่มมองเห็นโอกาสแบ่งพื้นที่ในร้านของตนเอง เพื่อให้แบรนด์สตาร์ทอัพได้ลองวางขายสินค้าเชื่อมโยงถึงนวัตกรรม ซึ่งช่วยดึงลูกค้าใหม่ๆ เข้าร้านเพิ่มขึ้น

8) การทำงานที่เน้นการดูแลสุขภาพของพนักงาน เพราะช่วยทำให้พนักงานมีความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขณะเดียวกันก็เพิ่มกำไรให้กับบริษัท

9) การเป็นผู้ใหญ่ก่อนวัย จากกิจกรรมต่างๆ ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ชีวิตและการทำงาน ทำให้เกิดแหล่งการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้

10) ความหรูหรา เช่น ธุรกิจอาหาร ผู้บริโภคต้องการประสบการณ์การทานอาหารแบบตื่นเต้นท้าทาย ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงพื้นที่ที่ห่างไกลหายาก หรือได้สัมผัสความมหัศจรรย์ของธรรมชาติ กลยุทธ์การทำตลาดต้องพัฒนาเมนูอาหารให้มีเรื่องราว เพื่อให้ลูกค้าสามารถแบ่งปันประสบการณ์ในโซเชียลมีเดีย[29]

(ที่มา: โพสต์ทูเดย์, วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2559)

(5) ธุรกิจการเงิน การธนาคารและการลงทุน เริ่มใช้ Fin Tech

Fin Tech ย่อมาจาก Financial Technology หมายถึงการนำเทคโนโลยีด้านการสื่อสารมาประยุกต์ใช้ในธุรกิจการเงิน การธนาคารและการลงทุน ซึ่งทำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การบริการทางการเงินมี 6 กลุ่ม ได้แก่ การชำระเงิน (Payment) ประกัน (Insurance) การกู้ยืมและรับฝากเงิน (Deposits & Lending) การระดมทุน (Capital Raising) การบริหารจัดการลงทุน (Investment Management) การซื้อขายและวิเคราะห์หลักทรัพย์ (Market Provisioning)

ต่อไปเมื่อใช้ Fin Tech ธุรกิจเกี่ยวกับการชำระเงินจะมี 2 กลุ่มคือ

- Emerging Payment Rails คือช่องทางการชำระเงินแบบใหม่ๆ เช่น สกุลเงินดิจิทัล (Bitcoin)

- Cashless World หรือโลกที่ไม่ต้องการใช้เงินสด เพราะ Fin Tech สามารถสร้างระบบการชำระเงินในรูปแบบอื่น เช่นการชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือ

ธุรกิจการกู้ยืมและรับฝากเงินก็มี 2 แบบคือ

- Alternative Lending หรือการให้กู้ยืมแบบใหม่ๆ เช่น การใช้กู้ยืมกันแบบบุคคลต่อบุคคล และหลักการอนุมัติสินเชื่อแบบใหม่

- Shifting Customer Preferences ทำให้ผู้บริโภคพึงพอใจมากขึ้น โดยการให้บริการที่ดีขึ้น เป็นต้น

(ที่มา: โพสต์ทูเดย์, วันที่ 6 สิงหาคม 2559)

ผลจากการใช้ Fin Tech (1) ความสะดวกสบายมากกว่าเดิม เช่น การทำธุรกรรมการเงินผ่านช่องทางออนไลน์ โดยเฉพาะผ่านโทรศัพท์มือถือ ที่สามารถทำที่ไหน เมื่อไรก็ได้ (2) ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับบริการทางการเงินจะลดลง เพราะ Fin Tech มีค่าธรรมเนียมน้อยกว่า (3) จัดการชีวิตได้ดีขึ้น เช่น การบันทึกรายรับรายจ่ายที่ทำได้ง่าย และมีการเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ เข้าด้วยกัน (4) สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้มากขึ้น (5) มีโอกาสได้ผลตอบแทนจากการลงทุนดีขึ้น มีข้อมูลช่วยคัดกรองหุ้นหรือกองทุนรวมที่ดีที่น่าลงทุน[30]

ศ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)

ช่วง 1 รอบนักษัตรต่อไปใน พ.ศ. 2571 ประเทศไทยอยู่ภายใต้การพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2565-2569) และฉบับที่ 14 (พ.ศ. 2570-2574)

โจทย์ข้อหนึ่งที่สะสมมานาน อันเป็นผลของการพัฒนาประเทศไทยตามแผนพัฒนาฯ 11 ฉบับที่ผ่านมา (พ.ศ. 2504-2559) คือ กับดักความไม่เท่าเทียม เกิดความเหลื่อมล้ำ (Inequality

Trap) ทุกแผนพัฒนาฯพยายามลดความเหลื่อมล้ำ

สองทศวรรษที่ผ่านมาสถานการณ์ความยากจนมีแนวโน้มปรับตัวดีขึ้น

2531 คนจนรายได้ไม่เกิน 879 บาท/คน/เดือน มี 34.1 ล้านคน หรือ 65.17%

2556 คนจนรายได้ไม่เกิน 2572 บาท/คน/เดือน มี 7.3 ล้านคน หรือ 10.94%

แต่ความเหลื่อมล้ำมีสูงขึ้น

(ที่มา: www.google.com)

2531 รวยสุดกับจนสุดต่างกัน 20.91 เท่า

2556 รวยสุดกับจนสุดต่างกัน 34.9 เท่า

เมื่อสิ้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) รายได้ของคนที่มีรายได้สูงสุด 10% และคนจนที่สุด 10% ของประเทศห่างกันเกือบ 35 เท่า โดยมีความเหลื่อมล้ำด้านอื่นๆ เช่น การศึกษา สาธารณสุข และระบบยุติธรรม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งจะมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2559 ส่วนหนึ่งก็ได้ตั้งเป้าลดความเหลื่อมล้ำ โดยให้ความสำคัญกับการดูแลคน 40% ที่มีรายได้ต่ำสุด และลดประชากรที่อยู่ใต้เส้นความยากจน ซึ่งปัจจุบันอยู่ที่ 10% ให้เหลือ 6.5%

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) มีหลักการ 5 ประการคือ (1) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ต่อเนื่องมาตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เพื่อให้เกิดบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมเหตุสมผล มีความพอประมาณ มีระบบภูมิคุ้มกันและการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดี เป็นเงื่อนไขของการพัฒนาที่ยั่งยืน (2) ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย (3) ยึดวิสัยทัศน์ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี คือ ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (4) ยึดเป้าหมายอนาคตประเทศไทย ปี พ.ศ. 2579 ที่เป็นเป้าหมายในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีมาเป็นกรอบในการกำหนดเป้าหมายที่จะบรรลุใน 5 ปีแรก (5) ยึดหลักการนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างจริงจังใน 5 ปี ที่ต่อยอดไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่เป็นเป้าหมายระยะยาว

นอกนั้นยังมีเป้าหมายสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) ดำเนินการ 15 ปี (ค.ศ. 2016-2030) แบ่งเป็น 5 กลุ่ม (5Ps) คือ

(1) People (ยุติความยากจน ยุติความหิวโหย สุขภาพที่ดี การศึกษาที่มีคุณภาพ ความเสมอภาคระหว่างเพศ)

(2) Planet (การจัดการน้ำและสุขาภิบาล การผลิตและบริโภคอย่างยั่งยืน การต่อสู้ปัญหาเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน)

(3) Prosperity (พลังงานสมัยใหม่ การเติบโตทางเศรษฐกิจที่ครอบคลุม และการมีงานที่มีคุณค่า โครงสร้างพื้นฐานที่มั่นคง ลดความไม่เสมอภาค เมืองและการตั้งถิ่นฐาน)

(4) Peace (สังคมที่สงบสุข และความยุติธรรม)

(5) Partnership (หุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก)[31]

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ถือเป็นจุดเริ่มต้นของแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2556-2579) ที่กำหนดไว้ในร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ผ่านการลงประชามติวันที่ 7 สิงหาคม 2559 โดยเฉพาะในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน มีแนวการพัฒนาที่มีความสำคัญดังนี้ (1) ยกระดับการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารเข้าสู่ระบบมาตรฐาน (2) ต่อยอดความเข้มแข็งของอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพปัจจุบันเพื่อยกระดับไปสู่อุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีชั้นสูง (3) วางอนาคตรากฐานการพัฒนาอุตสาหกรรม (4) ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและกฎระเบียบเพื่อส่งเสริมการค้าที่เป็นธรรมและอำนวยความสะดวกการค้าการลงทุน (5) เพิ่มประสิทธิภาพของระบบการเงินและสถาบันการเงินทั้งในตลาดเงินและตลาดทุนให้สามารถสนับสนุนการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ลดต้นทุนในการให้บริการ

(ที่มา: โพสต์ทูเดย์, วันที่ 23 กรกฎาคม 2559)

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ตั้งเป้าการเติบโตทางเศรษฐกิจจะต้องอยู่ที่เฉลี่ย 5% ปี จากปัจจุบันที่โตเฉลี่ยราว 3% รายได้ต่อหัวจากปัจจุบัน 6,000 เหรียญสหรัฐต่อปี เป็น 8,200 เหรียญสหรัฐต่อปี เกษตรกรจะมีรายได้สุทธิ 59,460 บาท หวังว่าจะมีรายได้จากการท่องเที่ยวไม่ต่ำกว่า 3 ล้านล้านบาท[32]

อย่างไรก็ตาม ดร.สมเกียรติ ตั้งกิจวานิช ประธานสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ (TDRI) เห็นว่าช่วง พ.ศ. 2559-2563) เศรษฐกิจไทยจะขยายตัว 3.6% ต่อปีเนื่องจากการส่งออกเติบโตน้อยลง[33]

ฆ. โมเดล Thailand 4.0

โลกในศตวรรษที่ 21 เป็น The Forth Industrial Revolution ที่เป็นการผสมผสานเทคโนโลยี 3 โลกเข้าด้วยกันคือโลกทางกายภาพ ชีวภาพและดิจิทัล ที่จะกระทบกับเทคโนโลยีต่าง ๆจนเกิดวัฒนธรรมการใช้ชีวิตแบบใหม่ (New Culture Living) การเรียนรู้แบบใหม่(New Culture Learning) และการทำงานแบบใหม่ (New Culture Working)

ปัจจุบันหลายประเทศจึงมีการทบทวนรูปแบบทางเศรษฐกิจใหม่ เช่นสหรัฐอเมริกา จะเป็น A Nation of Maker โดยเตรียมปรับตัวจากยุคของ Manufacture เป็นยุคของ Maker ที่กำหนดให้คนสหรัฐเปลี่ยนจากเป็นผู้บริโภค (Consumer) เป็นผู้สร้างเอง (Maker) ประเทศอังกฤษมุ่งจะ Design of Innovation เป็นการสร้างแบรนด์จาก Creative Economy, Service Design, Design Thinking เป็นต้น

สำหรับประเทศไทย ปัจจุบันได้เกิดโมเดล Thailand 4.0 เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันของไทย พร้อมกับสร้างความเชื่อมโยงเพื่อการขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน

ประเทศไทย 1.0 เป็นสังคมเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม อาศัยสินค้าหัตถกรรมเป็นหลัก ประเทศไทย 2.0 เป็นช่วงปฏิวัติอุตสาหกรรม (Industrialsation) เกิดอุตสาหกรรมเบา พร้อมกับต้องหาเม็ดเงินเพื่อทดแทนการนำเข้า เกิดอุตสาหกรรมการผลิตต่าง ๆ เช่น อาหารกระป๋อง สิ่งทอ เป็นต้น

ประเทศไทย 3.0 จากกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้เรามีการส่งออกสินค้าจำนวนมากจนเกิน 40% และมีการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้น แต่ละเลยการเปลี่ยนเทคโนโยลีจากต่างประเทศ ทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศทันสมัยแต่ไม่พัฒนาเพราะไม่มีเทคโนโยลีของตนเอง

(ที่มา: www.google.com)

ประเทศไทย 4.0 เป็นการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ Value-Baseed Economy หรือการเปลี่ยนเครื่องยนต์ที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศจากทำเยอะได้น้อย เป็นทำน้อยแต่ได้เยอะ ซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบ 3 อย่างคือ (1) การบริหารจัดการ (Innovation) (2) องค์ความรู้ (Knowledge Based) โดยเฉพาะเทคโนโลยีและความสร้างสรรค์ (Technology & Creative) ในผลิตภัณฑ์และบริการต่าง ๆ ของประเทศ เช่น เปลี่ยนมูลค่าของข้าวไทยให้มากกว่าเดิมด้วยการเพิ่มมูลค่าจากความคิดสร้างสรรค์ที่มากขึ้น (3) การยืนบนอุตสาหกรรมได้ด้วยตัวเองและหันมาให้ความสำคัญกับการบริการมากขึ้น (Trade in

Service) ทั้งในด้านโลจิสติกส์ หรือสุขภาพอนามัย ให้มากขึ้น เพิ่มเติมจากเดิมอาศัยการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว โดยเน้นด้าน High value service มากขึ้น[34]

ง. Smart City, Smart Life and Smart Home

ในช่วงย่างเข้าสู่รอบนักษัตรที่ 61 ใน พ.ศ. 2571 (ค.ศ. 2128) เชียงใหม่และประเทศไทยได้ก้าวสู่สังคมยุคดิจิทัล 3 Smart คือ Smart City, Smart Life และ Smart Home โดยมีการนำเทคโนโลยีเข้ายกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

Smart City หรือเมืองอัจฉริยะ ภาครัฐมีแผนเริ่มต้นสร้างเชียงใหม่และภูเก็ตให้เป็นเมืองอัจฉริยะด้านการท่องเที่ยวและการลงทุนสร้างบางแสน จังหวัดชลบุรีให้เป็นเมืองอัจฉริยะด้านดูแลผู้สูงอายุ ตัวอย่างเช่นโมเดลเมืองอัจฉริยะสำหรับผู้สูงอายุ ภาครัฐมีแผนเข้าติดตั้งระบบไซเรนเพื่อช่วยเหลือคนสูงอายุที่อยู่บ้านคนเดียว หรือคนป่วยที่มีรีโมทติดตัวสำหรับกดปุ่มสัญญาณพัฒนาอปุกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวผู้สูงอายุ รวมทั้งแอพพลิเคชั่นขึ้นมารองรับ เพื่อรองรับกับแนวโน้นประชากรผู้สูงอายุที่จะเพิ่มขึ้น นอกจากนั้นภาครัฐมีแผนขับเคลื่อนสร้าง Smart City ในส่วนคมนาคม ได้ผลักดันอุตสาหกรรมรถยนต์ผลิตรถไฟฟ้า ผลักดันให้คนใช้พร้อมเพย์ การใช้บัตรอิเล็กทรอนิคส์ชำระค่าต่าง ๆ แทนเงิน

Smart Life และ Smart Home บริษัทผู้ผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าแอลจี ได้ผลิตสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าอัจฉริยะ สนองความต้องการกลุ่มคนเมืองรุ่นใหม่ที่ชอบไอที หรือนวัตกรรมใหม่ ผลิตอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าอัจฉริยะในบ้านเช่นทีวี ตู้เย็น เครื่องซักผ้า กล้องวงจรปิด หุ่นยนต์สำหรับดูดฝุ่นและทำความสะอาดโดยสามารถสั่งการจากนอกบ้านได้ ฯลฯ โดยเฉพาะ ตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2563 ประเทศไทยจะมี 5G สังคมไทยก็ก้าวสู่สังคมยุคดิจิทัลเต็มตัว ใช้ชีวิตแบบสมาร์ทโดยใช้เทคโนโลยีเข้ายกระดับคุณภาพชีวิต[35] เมื่อถึงเวลานั้นโครงการสร้างเชียงใหม่เป็น Smart City หรือเมืองอัจฉริยะด้านการท่องเที่ยวและการลงทุนคงปรากฏเป็นรูปธรรมแล้ว

*(ที่มา: **โพสต์ทูเดย์**, วันที่ 6 สิงหาคม 2559)*

บทส่งท้าย

เชียงใหม่เป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่มีชีวิต ผ่านกาลเวลามีอายุครบ 720 ปี (พ.ศ. 1839-2559) หรือ 60 รอบนักษัตร ชีวิตของเมืองส่วนใหญ่กว่า 500-600 ปีถือเป็นสังคมเกษตรกรรม มีวัฒนธรรมเกษตรกรรมที่ผูกพันกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ถือเป็นไชยมงคล เช่น น้ำแม่ปิง น้ำแม่ข่า และดอยสุเทพ ผูกพันกับความเชื่อเรื่องผี ศาสนาพราหมณ์และพุทธ มีรากทางวัฒนธรรม เช่น ภาษา หยั่งลึก ฯลฯ

เชียงใหม่เพิ่งเปลี่ยนเป็นสังคมอุตสาหกรรมในช่วงไม่ถึงร้อยปีที่ผ่านมา วัฒนธรรมอุตสาหกรรมที่ถือว่าธรรมชาติรอคอยให้คนไปบุกเบิก มนุษย์สามารถควบคุมธรรมชาติได้และเอาชนะธรรมชาติได้ ทำให้สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของเชียงใหม่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การจัดการทรัพยากรน้ำที่เคยมีระบบเหมืองฝายที่ราษฎรมีส่วนร่วมในการจัดทำและดูแล ก็เปลี่ยนเป็นเขื่อนของทางราชการ เพื่อผลิตพลังงานไฟฟ้า ประกอบกับเทคโนโลยีการขนส่งพัฒนาทั้งทางบก ทางรถไฟและทางอากาศ ทำให้สายน้ำแม่ปิงที่เป็นไชยมงคลลดบทบาทลง หนองใหญ่ไชยมงคลแหล่งน้ำใหญ่ถูกถมและทำเป็นถนน น้ำแม่ข่าขาดแหล่งน้ำที่เคยมีสายน้ำจากหนองใหญ่ก็ลดปริมาณลง แต่ถูกเพิ่มด้วยน้ำเสียจากชุมชนสองฝั่งแม่ข่าในเขตเมือง คุณภาพน้ำลดลงตามลำดับ เหมือนดังเช่นสังคมอุตสาหกรรมทุกแห่งทั่วโลก อย่างไรก็ตามปัจจุบันประเทศอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ต่างได้ฟื้นชีวิตให้กับสายน้ำประจำเมืองได้สำเร็จแล้ว เช่น โตเกียว สิงคโปร์ เกาหลีใต้ ฯลฯ รวมทั้งความพยายามแก้ปัญหาคุณภาพน้ำในคลองต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานครที่ได้ผลดีขึ้นตามลำดับ ล้วนเป็นบทเรียนที่เป็นกำลังใจว่า "ประเทศอื่นน้ำก็เคยเน่า แก้ไขสำเร็จแล้ว วันหนึ่งบ้านเราเมืองเราก็แก้ไขปัญหาน้ำเสียเช่นแม่ข่าได้สำเร็จ" เพื่อได้พยายามแก้ไขกันต่อไป

ทศวรรษ 2530 คลื่นวัฒนธรรมลูกใหม่ที่มาด้วยพลังเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และวัฒนธรรมใหม่ที่ห่วงใยธรรมชาติ และสุขภาพกายใจของมนุษย์ เข้าสู่สังคมไทยและเชียงใหม่โดยเติบใหญ่อย่างมีพลังเข้าถึงทุกที่อย่างรวดเร็ว มีการวิจัยและพัฒนาเชิงรุกตลอดเวลา ทำให้อุปกรณ์มีขนาดเล็กลง ๆ สามารถพกพาได้ มีประสิทธิภาพสูงขึ้นและราคาถูกลง ประชากรทุกเพศทุกวัยสามารถใช้งานได้ ก่อเกิดเป็นชุมชนออนไลน์ ธุรกิจออนไลน์ ฯลฯ

ปัจจุบันและอนาคตเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางแห่งหนึ่งของโลกออนไลน์ที่สื่อสารด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบดิจิตอลในทุกด้าน เป็นพื้นที่ที่มีพลังในการสื่อสารและการเปลี่ยนแปลง คนในเชียงใหม่ยุค 720 ปีจำเป็นต้องเรียนรู้เพื่อได้ใช้ความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นผู้ผลิตที่ใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เป็นฐานหรือที่เรียกว่าสตาร์ทอัพ เป็นฐานเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าของเชียงใหม่ยุค 61 รอบนักษัตร

นอกจากศึกษาเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าแล้ว ยังต้องศึกษาประสบการณ์ของผู้ประสบความสำเร็จในการผลักดันเทคโนโลยีดังกล่าวด้วย เช่น ประสบการณ์ของ Steve Jobs ผู้คิดค้น iPhone เจ้าของบริษัทแอปเปิลและ Elon Musk เจ้าของบริษัทยักษ์ใหญ่ 3 บริษัท คือบริษัท Pay Pal ที่เป็นตัวกลางในการจ่ายเงินและรับเงินผ่านอินเตอร์เน็ต บริษัท Space X ที่สามารถส่งจรวดขึ้นไปในอวกาศและนำจรวดดังกล่าวกลับมาใช้งานได้อีก ทำให้ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปสู่อวกาศถูกลงอย่างมาก บริษัท Tesla Motors ซึ่งขายรถยนต์ที่ใช้พลังงานไฟฟ้า ซึ่ง Elon Musk ได้สรุปเคล็ดลับการทำงานของเขาไว้ดังนี้

1) มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลกว่าคนทั่วไป และกล้าที่จะกำหนดเป้าหมายที่หลายคนบอกว่าเป็นไปไม่ได้ เขากล้าที่จะเสี่ยงในสิ่งที่ถ้าสำเร็จแล้วคุ้มค่า ดังนั้นต้องกล้าที่จะฝันและเสี่ยงทำตามความฝันของตนเอง

2) มีความมุ่งมั่นและไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคต่าง ๆ

3) เราต้องรักสิ่งที่ตัวเองทำ เพราะถ้าไม่รักก็จะไม่มีความสุขและไม่มีใจอยากทำ แต่ถ้ารักในงานของตนเอง รักในสิ่งที่ทำ ไม่ว่าจะทำอะไรก็ต้องคอยคิดถึงสิ่งนั้นตลอดเวลาและไม่รู้สึกว่าเป็นภาระอะไร เหมือนกับเป็นงานอดิเรกที่ทำเท่าไรก็ไม่เบื่อ

4) เขาให้ความสำคัญกับการคัดเลือกคนที่เก่ง ๆ มาร่วมงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่สามารถแก้ปัญหาได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นแนวคิดในการให้ความสำคัญกับการบริหารคนในองค์กร เช่นการคัดเลือกคน การทำงานเป็นทีม การดูแลรักษาบุคลากร ฯลฯ

5) เขาบอกว่าไม่ว่าจะขายอะไร ต้องมั่นใจว่าสินค้าหรือบริการของเราต้องดีที่สุดแล้วเท่านั้น ไม่ใช่แค่ดีกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับของคนอื่น ซึ่งทำให้เห็นถึงความตั้งใจในการทำงานเต็มที่ที่จะทำให้งานออกมาดีที่สุด พร้อมที่สุดเท่านั้น

6) เขาบอกว่าเขาและพี่ชายต้องทำงานหนักมาก โดยใช้คำว่า Work super hard สมัยเริ่มตั้งบริษัทใหม่ ๆ เขาต้องทำงานหนัก ทำงานตลอดเวลาที่ลืมตา ถ้าพักก็คือเวลานอนเท่านั้น ทั้งหมดเป็นคุณสมบัติของคนที่อยากประสบความสำเร็จ[36] ที่อาจเป็นแนวทางหนึ่งสำหรับคนต้องการเติบใหญ่หลังเชียงใหม่มีอายุครบ 720 ปี

ท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมทั้งสามคือวัฒนธรรมเกษตรกรรม วัฒนธรรมอุตสาหกรรมและวัฒนธรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่เข้าสู่สังคมไทยและเชียงใหม่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นธรรมราชาพระองค์แรกที่ทรงเข้าถึงทุกพื้นที่ในสยามประเทศทรงเข้าใจและโปรดฯ ให้นำข้อดีของวัฒนธรรมเกษตรกรรม วัฒนธรรมอุตสาหกรรมและวัฒนธรรมเทคโนโลยีสารสนเทศมาผสมผสานเกื้อกูลกันเป็นหนึ่งเดียว เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในวัฒนธรรมเกษตรกรรม

เริ่มต้นจากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งแต่ พ.ศ. 2496 ระยะแรกเรียกว่า "โครงการตามพระราชประสงค์"

ต่อมา พ.ศ. 2512 โปรดฯ ให้ตั้ง โครงการหลวง เพื่อ (1) ยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขา (2) ลดการปลูกพืชเสพติด (3) ฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธาร โปรดฯ ให้นำเทคโนโลยีในวัฒนธรรมอุตสาหกรรมและวัฒนธรรมเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อคนชายขอบบนพื้นที่สูงของภาคเหนือ เช่น เชียงใหม่ เชียงราย ฯลฯ ปัจจุบันมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริจำนวนประมาณ 4,000 โครงการ ราษฎรที่อยู่ในวัฒนธรรมเกษตรกรรมบนพื้นที่สูงได้รับประโยชน์ไม่น้อยกว่า 8 ล้านคน

พ.ศ. 2535 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนสถานภาพโครงการหลวงเป็นมูลนิธิโครงการหลวง ปัจจุบันมีศูนย์พัฒนาโครงการหลวงจำนวน 38 แห่ง รวม 476 กลุ่มบ้านตั้งอยู่ในพื้นที่สูงของจังหวัดในภาคเหนือ 5 จังหวัด มี 38 ศูนย์ ประกอบด้วย เชียงใหม่ 27 ศูนย์ เชียงราย 7 ศูนย์แม่ฮ่องสอน 2 ศูนย์ ลำพูน 1 ศูนย์ และ พะเยา 1 ศูนย์ ครอบคลุมพื้นที่ 1,553,625 ไร่ ประชากรได้รับประโยชน์ 36,460 ครัวเรือน รวม 166,911 คน[37]

ต่อมาโปรดฯ ให้จัดตั้งบริษัทดอยคำอาหารสำเร็จรูป จำกัด ทำให้การดำเนินงานด้านการตลาดเป็นระบบที่ครบวงจร ประชากรไทยทั่วประเทศที่เป็นที่ตั้งร้านดอยคำ ร้านค้าเครือข่ายและกาดนัดที่มีคนในแต่ละโครงการหลวงนำผลิตมาจำหน่าย สามารถบริโภคผักผลไม้เมืองหนาวที่ผลิตในไทยอย่างมีมาตรฐานด้านความปลอดภัย ราคาไม่สูง

นับเป็นพระราชกรณียกิจสำคัญในการเชื่อมโยงวัฒนธรรมเกษตรกรรม วัฒนธรรมอุตสาหกรรมและวัฒนธรรมเทคโนโลยีเข้าเป็นหนึ่งเดียวกันอย่างมีพลังในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมที่ประสบผลสำเร็จเด่นชัดในยุคเชียงใหม่มีอายุครบ 720 ปี เป็น "ผลงานของธรรมราชา" ที่ทรงริเริ่มและส่งเสริมตลอด มาตราบจนบัดนี้ครบ 70 ปีแห่งการครองราชย์ (พ.ศ. 2489-2559) เป็นทุนทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่มั่นคงเพื่อเชียงใหม่และสังคมไทย

*(ที่มาภาพ: เจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่, (บรรณาธิการ) **เหอดพระเกียรติเจ้าพ่อหลวง เชียงใหม่**, มูลนิธิบวรราชดำริอนุรักษ์ฝ่ายเหนือ 2554)*

เชิงอรรถท้ายบท

[1] นิธิ เอียวศรีวงศ์. "ความสำคัญด้านประวัติศาสตร์ ศาสนาและวัฒนธรรมของดอยสุเทพ-ปุย". รายงานการประชุมปฏิบัติการอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย: การจัดการและการอนุรักษ์ ณ ห้องประชุมสำนักหอสมุด. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 14-15 มีนาคม 2534. หน้า 10-14.

[2] **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 52. ตอนที่ 75. วันที่ 8 มีนาคม 2478.

[3] RE-FORM. ข่าวสารการวิจัย มช. ฉบับเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์. 2559. หน้า 5-6.

[4] **โพสต์ทูเดย์**. 10 กุมภาพันธ์ 2559. หน้า B6.

[5] เปิดโอกาสธุรกิจรับนักท่องเที่ยวทางรถยนต์ ในคอลัมน์เปิดเกมรุกบุก AEC โดยศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจธนาคารไทยพาณิชย์. ใน **โพส์ตทูเดย์**. 4 กุมภาพันธ์ 2559 Section C.

[6] โพสต์ทูเดย์. 11 กุมภาพันธ์ 2559. หน้า A8.

[7] โพสต์ทูเดย์. วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2559.

[8] โพสต์ทูเดย์. วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2559.

[9] โพสต์ทูเดย์. วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2559.

[10] โพสต์ทูเดย์. วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2559.

[11] โพสต์ทูเดย์. วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2559.

[12] โพสต์ทูเดย์. วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2559.

[13] โพสต์ทูเดย์. วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2559.

[14] โพสต์ทูเดย์. วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2559.

[15] โพสต์ทูเดย์. วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2559.

[16] บุญเสริม สาตราภัย. **เชียงใหม่กับภัยทางอากาศ**. กรุงเทพ: สำนักพิมพ์สายธาร 2546. หน้า 14-15.

[17] **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่มที่ 41. ลงวันที่ 24 มิถุนายน 2467.

[18] **55 ปีถนนศรีวิชัยช่วงสุดท้าย**. 17 เมษายน 2532.

[19] ท่าอากาศยานเชียงใหม่. เชียงใหม่: กรมการบินพาณิชย์. 2529 หน้า 15-16.

[20] พลเมืองเหนือ. ปีที่ 2 ฉบับที่ 116 กุมภาพันธ์ 2545 หน้า 14. และฉบับ 21 มีนาคม 2545. หน้า 17.

[21] โพสต์ทูเดย์. วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2559. หน้า B14.

[22] โพสต์ทูเดย์. วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2559. หน้า B8.

[23] โพสต์ทูเดย์. วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2559.

[24] โพสต์ทูเดย์. วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2559. หน้า A7.

[25] โพสต์ทูเดย์. วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2559. หน้า B11.
[26] โพสต์ทูเดย์. วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2559. หน้า A6.
[27] โพสต์ทูเดย์. วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2559. หน้า B11.
[28] โพสต์ทูเดย์. วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2559. หน้า A6.
[29] โพสต์ทูเดย์. วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2559. หน้า A5.
[30] โพสต์ทูเดย์. วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2559. หน้า A6.
[31] วิฑูรย์ สิมะโชคดี. แผนพัฒนาฯฉบับ 12. โพสต์ทูเดย์. วันที่ 4 สิงหาคม 2559 หน้า B2.
[32] โพสต์ทูเดย์. วันที่ 23 กรกฎาคม 2559. หน้า 1.
[33] โพสต์ทูเดย์. วันที่ 23 กรกฎาคม 2559. หน้า 1.
[34] วิฑูรย์ สิมะโชคดี. Thailand 4.0 ในโพสต์ทูเดย์. วันที่ 21 กรกฎาคม 2559. หน้า B2.
[35] โพสต์ทูเดย์. วันที่ 6 สิงหาคม 2559. หน้า A12.
[36] โพสต์ทูเดย์. วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2559.
[37] **บทสรุปสำหรับผู้บริหาร**. สรุปผลการดำเนินงานด้านการพัฒนา มูลนิธิโครงการหลวง ประจำปีงบประมาณ. 2553. และ เจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่. **เทิดพระเกียรติเจ้าพ่อหลวง**. เชียงใหม่: มูลนิธินวราชดำริอนุรักษ์ฝ่ายเหนือ จัดพิมพ์ในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ พ.ศ. 2554. หน้า 10-85.

*(ที่มาภาพ: เจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่, (บรรณาธิการ) **เทอดพระเกียรติเจ้าพ่อหลวง** เชียงใหม่, มูลนิธินวราชดำริอนุรักษ์ฝ่ายเหนือ 2554)*

4
ภาคผนวก

ภาคผนวก 1

ลำดับ 60 ชื่อวันและปีในระบบหนไท

ทวี สว่างปัญญางกูร เรียบเรียง

1. กาบใจ้	11. กาบเส็ด	21. กาบสัน	31. กาบสง้า	41. กาบสี	51. กาบยี
2. คับเป้า	12. คับใก้	22. คับเล้า	32. คับเม็ด	42. คับใส้	52. คับเหม้า
3. รวายยี	13. รวายใจ้	23. รวายเส็ด	33. รวายสัน	43. รวายสง้า	53. รวายสี
4. เมืองเหม้า	14. เมืองเป้า	24. เมืองใก้	34. เมืองเล้า	44. เมืองเม็ด	54. เมืองใส้
5. เบิกสี	15. เบิกยี	25. เบิกใจ้	35. เบิกเส็ด	45. เบิกสัน	55. เบิกสง้า
6. กัดใส้	16. กัดเหม้า	26. กัดเป้า	36. กัดใก้	46. กัดเล้า	56. กัดเม็ด
7. กดสง้า	17. กดสี	27. กดยี	37. กดใจ้	47. กดเส็ด	57. กดสัน
8. ล้วงเม็ด	18. ล้วงใส้	28. ล้วงเหม้า	38. ล้วงเป้า	48. ล้วงใก้	58. ล้วงเล้า
9. เต่าสัน	19. เต่าสง้า	29. เต่าสี	39. เต่ายี	49. เต่าใจ้	59. เต่าเส็ด
10. ก่าเล้า	20. ก่าเม็ด	30. ก่าใส้	40. ก่าเหม้า	50. ก่าเป้า	60. ก่าใก้

วิธีประกอบแม่ปีกับลูกปี

(อ่านลงทางติ่ง)

แม่ปี	1. กาบ	2.คับ	3. รวาย	4. เมือง	5. เบิก	6. กัด	7. กด	8.ล้วง	9.เต่า	10. ก่า	1. กาบ	2.คับ
ลูกปี	1. ใจ้	2.เป้า	3. ยี	4. เหม้า	5. สี	6. ใส้	7. สง้า	8.เม็ด	9.สัน	10.เล้า	11. เส็ด	12. ใก้

เมื่อเรียงแม่ปีต่อเนื่องกันตามบรรทัดบนและลูกปีต่อเนื่องกันตามบรรทัดล่าง และอ่านลงทางติ่ง เราจะได้ กาบใจ้ - คับเป้า - รวายยี ฯลฯ โดยแม่ปีเลขคู่ประกอบกับลูกปีเลขคู่ และแม่ปีเลขคี่ประกอบกับลูกปีเลขคี่ จนได้ปีหนไท 60 ชื่อ (ไม่ใช่ 120 ชื่อตามที่บางท่านเข้าใจผิด)

*ที่มา: ทวี สว่างปัญญางกูร, **วัฒนธรรมล้านนา แม่กาบใจ้ (ระบบหนไท)**, พ.ศ. 2532, หน้า 8*

ชื่อ 12 ปีนักษัตรในภาษาไทต่าง ๆ
ทวี สว่างปัญญางกูร รวบรวม

	นักษัตร	ไทย	ไทยยวน	ไทเขิน	ไทลื้อ	ไทใหญ่	ไทขาว	จีน	เวียดนาม
1	หนู	ชวด	ใจ้	ใจ้	ใจ้	เจ้ย-อี	เจ้ย-อี	จื่อ	ตี๋
2	วัว	ฉลู	เป้า	เป้า	เป้า	เป้า	เป้า	โฉว	ซือ-ว
3	เสือ	ขาล	ยี	ยี	ยี	ยี	ยี	เหยิน	เหยิน
4	กระต่าย	เถาะ	เหม้า	เหม้า	เหม้า	เหม้า	เหม้า	เหมา	หม่าว
5	งูใหญ่	มะโรง	สี	สี	สี	ซี	สี	เฉิน	ถิ่น
6	งูเล็ก	มะเส็ง	ใส้	ใส้	ใส้	เส้ย-อี	เส้ย-อี	ซื่อ	ตี
7	ม้า	มะเมีย	สง้า	สะงะ	สะงะ	สีงะ	สีงะ	อู่	หง่อ
8	แพะ	มะแม	เม็ด	เม็ด	เม็ด	โมด	มด	เว่ย	หมุ่ย
9	ลิง	วอก	สัน	สัน	แสน	สัน	สัน	เซิน	เทิน
10	ไก่	ระกา	เล้า	เร้า	เล้า	ฮ้าว	เฮ้า	โหยว	เหย่า
11	สุนัข	จอ	เส็ด	เส็ด	เส็ด	เม็ด	เม็ด	ซวี	ต๊วด
12	หมู-ช้าง	กุน	ไก้	ไก้	ไก้	เก้อ-อี	เก้อ-อี	ฮ่าย	เห่ย

ที่มา: ทวี สว่างปัญญางกูร, ***วัฒนธรรมล้านนา แม่กาบใจ้ (ระบบหมไท)****, พ.ศ. 2532, หน้า 12*

ภาคผนวก 2

ลำดับกษัตริย์ราชวงศ์มังราย

1. พญามังราย พ.ศ. 1804-1854

หออารักษ์มังรายหลังอาคารสี่แยกกลางเวียง
ที่มา: **เจ้าพ่อหลวง**, 2542 หน้า 185

พระบรมราชานุสาวรีย์สามกษัตริย์

ชินกาลมาลินีหรือชินกาลมาลีปกรณ์ เป็นหลักฐานลายลักษณ์ของล้านนาที่เก่าที่สุดที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ของสามผู้นำในสามลุ่มน้ำ คือพญามังรายแห่งลุ่มน้ำกก พญาร่วงแห่งลุ่มน้ำยมและพญาคำเมืองแห่งลุ่มน้ำอิง โดยระบุว่า "ในปีกุน จุลศักราช 649 (พ.ศ. 1830) กษัตริย์ 3 พระองค์ คือพระเจ้ามังราย 1 พระเจ้าคำเมือง 1 พระเจ้าโรจ 1 เป็นพระสหายกัน นัดประชุมกันในสถานที่นัดแนะการชนะ (ประตูชัย) ผูกมิตรภาพซึ่งกันและกัน" เกิดเป็น "สัญญาสามกษัตริย์" ทศวรรษ 2510 คนในเชียงใหม่คิดสร้างอนุสาวรีย์แด่พญามังราย ศ.สุทิจ นิมมานเหมินท์ (พ.ศ. 2449-2519) และ นพ.มนู แมนมนตรี (ถึงแก่กรรมแล้ว) เสนอให้สร้างเป็นสามกษัตริย์ คุณไข่มุกด์ ชูโต (ถึงแก่กรรมแล้ว) เป็นผู้ออกแบบและดำเนินการปั้นหล่อ นายชัยยา ทูนศิริวงศ์ (พ.ศ. 2476-2534) ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2524-2530) ให้ย้ายรั้วศาลากลางเข้าประชิดอาคารทำให้เกิดช่วงเป็นที่ตั้งพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเปิดเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2527

จารึกวัดพระยืน ลำพูน พ.ศ. 1913
เป็นหลักฐานให้เรียกว่าพญามังราย

2. พญาไชยสงคราม พ.ศ. 1854-1868
3. พญาแสนภู พ.ศ. 1868-1877
4. พญาคำฟู พ.ศ. 1877-1879
กษัตริย์ลำดับที่ 2, 3, 4 ประทับที่เชียงราย

แผนที่เมืองเชียงราย
*ที่มา: **ประวัติศาสตร์ล้านนา**, 2539 หน้า 116*

กษัตริย์องค์ที่ 3 พญาแสนภูโปรดให้สร้างเวียงเชียงแสน เมื่อ พ.ศ. 1870 ในบริเวณเมืองเงินยาง

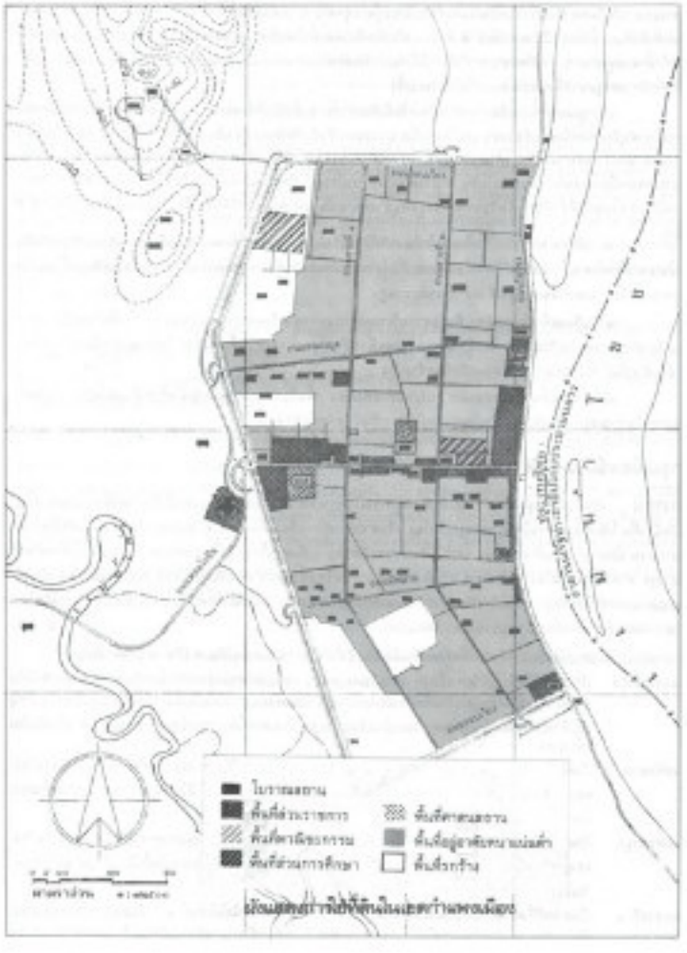

สถูปบรรจุอัฐิพญาคำฟู ในบริเวณวัดพระสิงห์
*ที่มา: **ล้านนาไทย**, หน้า 75*

เวียงเชียงแสน

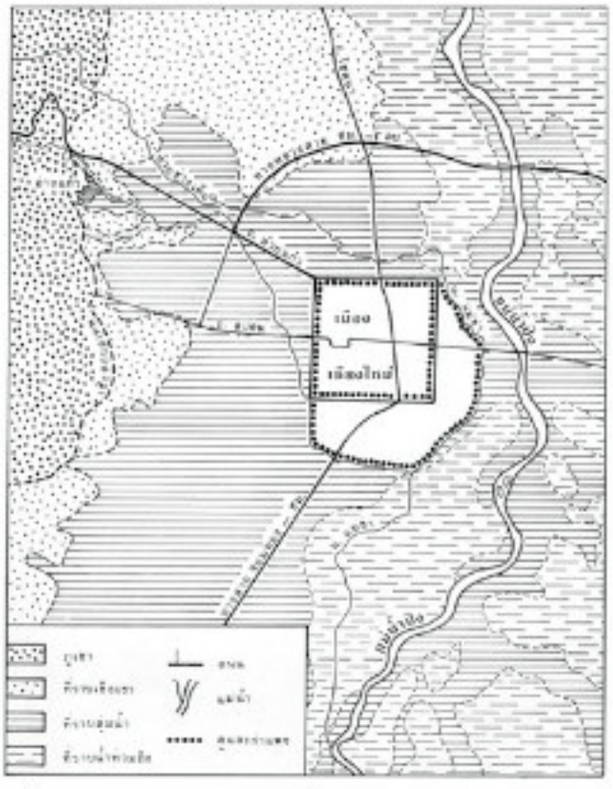

ที่มา: นวลศิริ วงศ์ทางสวัสดิ์ (พ.ศ. 2480-2556)
***ชุมชนโบราณในเขตล้านนา**, หน้า 50*

5. พญาผายู พ.ศ. 1879-1898

เสด็จกลับมาประทับที่เชียงใหม่ โปรดให้นำอัฐิพญาคำฟูพระราชบิดามาประดิษฐานที่วัดลีเชียงพระ (ต่อมาเรียกว่าวัดพระสิงห์)

สถูปบรรจุอัฐิพญาคำฟู ในบริเวณวัดพระสิงห์
*ที่มา: **ล้านนาไทย**, หน้า 75*

บริเวณหน้าสถูปพญาคำฟูและรูปปั้นพญามังรายและพญาผายูในบริเวณวัดพระสิงห์

6. พญากือนา พ.ศ. 1898-1928

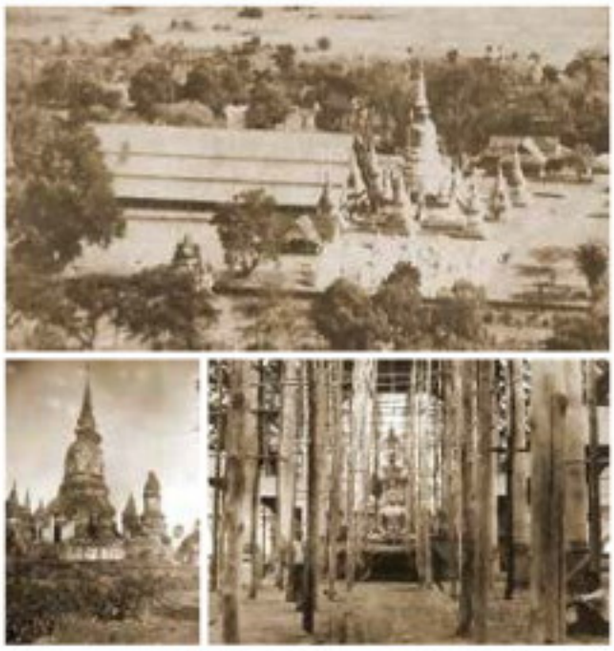

วัดสวนดอก เป็นพื้นที่อรัญญิกของสงฆ์ตั้งแต่สมัยพญากือนาแห่งราชวงศ์มังราย (พ.ศ. 1898-1928)
*ที่มา: **หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร***

เวียงสวนดอก รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส กลางเวียงคือวัดสวนดอก ภาพนี้ถ่าย พ.ศ. 2486
*ที่มา: **ประวัติศาสตร์ล้านนา**, 2539 หน้า 136*

7. พญาแสนเมืองมา พ.ศ. 1928-1944

(โปรดให้สร้างเจดีย์หลวง)

พระธาตุเจดีย์หลวงครั้งยังไม่บูรณะ
*ที่มา: **นวุติวัสสานุสรณ์**, 2558 หน้า 94*

อุโมงค์ภายในพระธาตุเจดีย์หลวงในแนวตั้ง
*ที่มา: **นวุติวัสสานุสรณ์**, 2558 หน้า 108*

8. พญาสามฝั่งแกน พ.ศ. 1945-1984

จารึกลำพูน 9 จารึกสมัยพญาสามฝั่งแกน
มีรายชื่อกษัตริย์ราชวงศ์มังรายตั้งแต่ต้นถึง
สมัยพญาสามฝั่งแกน 8 พระองค์ เท่ากับ
พญาสามฝั่งแกนนับพระองค์เป็นกษัตริย์องค์ที่ 8
พระราชโอรสคือ พระเจ้าติโลกราช
จึงเป็นกษัตริย์องค์ที่ 9

9. พญาติโลกราช พ.ศ. 1984-2030

จารึกสมัยพระเจ้าติโลกราช วัดศรีเกิด (ภาพโดย สมโชติ อ้องสกุล)

พระเจ้าติโลกราช วัดศรีเกิด

พระสถูปเจดีย์วัดป่าแดง บรรจุพระอัฐิพระราชบิดาและพระราชมารดาของพระเจ้าติโลกราช พระเจ้าติโลกราชทรงผนวชที่วัดป่าแดงมหาวิหาร

พระสถูปบรรจุอัฐิพระเจ้าติโลกราชในบริเวณวัดเจ็ดยอดพระอารามหลวง (พ.ศ. 2559 สร้างพระราชานุสาวรีย์ประดิษฐานหน้าพระสถูป) (ในภาพวันเปิดตัวหนังสือเส้นทางจักรยานเล่ม 3 ที่วัดเจ็ดยอดพระอารามหลวง)

พระเจ้าติโลกราชโปรดให้สร้างวัดเจ็ดยอด เมื่อ พ.ศ. 1998-1999 ต่อมาได้ใช้เป็นสถานที่สังคายนาพระไตรปิฎกครั้งแรกในสยามและครั้งที่ 8 ของโลก (ในภาพ เหนือ อ้องสกุล ที่วัดเจ็ดยอดพระอารามหลวง)

10. พญายอดเชียงราย → **11. พญาแก้ว (พระเมืองแก้ว)**

พ.ศ. 2030-2038 | พ.ศ. 2038-2068

จารึกวัดร่ำเปิง พ.ศ. 2035 ระบุว่าพญายอด-เชียงราย (หลานของพระเจ้าติโลกราช) และนางอะตะปาเทวีโปรดให้สร้างวัดร่ำเปิง เมื่อ พ.ศ. 2035

จารึกวัดศรีสุพรรณ พ.ศ. 2043 ระบุว่า พระเมืองแก้วและพระราชมารดาโปรดให้เจ้าหมื่นหลวงจ่าคำรังการมาสร้างวัดศรีสุพรรณ

ศิลาจารึกวัดพระธาตุหริภุญไชย พ.ศ. 2066 กษัตริย์เมืองพะโคเรียกกษัตริย์เชียงใหม่ว่า "พี่"

12. พญาเกศเชษฐราช (พระเมืองเกษเกล้า)

พ.ศ. 2068-2081 (ครั้งที่ 1)

พ.ศ. 2086-2088 (ครั้งที่ 2)

+

14. พระนางจิรประภา

พ.ศ. 2088-2089

ภาพวาดพระมหาเทวีจิรประภา ที่วัดโลกโมลี

13. ท้าวชาย/ท้าวชายคำ

พ.ศ. 2081-2086

เจ้าจอมเมือง

พระนางยอดคำทิพย์

อภิเษกสมรสราว พ.ศ. 2076

+

พระโพธิสาลราชแห่งล้านช้าง

พ.ศ. 2063-2091

จารึกวัดเชียงสา เดิมอยู่ที่วัดเชียงสาเชียงของ จารึกว่าพระไชยเชษฐาเป็นกษัตริย์แห่งล้านนา-ล้านช้าง เป็นจารึกหลักเดียวที่มีคำว่า "ล้านนา" ปัจจุบันอยู่ที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่

คู่พระเจ้าไชยเชษฐาที่ยัตปิอ สปป.ลาว
ที่มา: ***เพื่อเชียงใหม่***, 2556 หน้า 342

15. พญาอุปเยาว์ (พระไชยเชษฐา)

พ.ศ. 2089-2090

16. ท้าวแม่กุหรือพญาเมกุสุทธิวงษ์ พ.ศ. 2094-2107 (มาจากเมืองนาย)

17. พระนางวิสุทธเทวี พ.ศ. 2107-2121

(สันนิษฐานว่าเป็นเจ้าหญิงเมืองนาย พระราชมารดาของท้ายแม่กุ)

หมายเหตุ

1. ศักราชจาก **ชินกาลมาลีปกรณ์**
2. คำว่าพญา ใช้ตาม **จารึก ลพ.9**
3. ไม่นับ**ขุนเครือ** ที่**พงศาวดารโยนก**กล่าวถึงว่าครองเชียงใหม่ 1 ปีเพราะขณะนั้นกษัตริย์คือพญาไชยสงคราม
4. ไม่นับ **ท้าวน้ำท่วม** ซึ่ง**ชินกาลมาลีปกรณ์**กล่าวว่าครองเชียงใหม่ 7 เดือนเพราะขณะนั้นกษัตริย์คือพญาไชยสงคราม

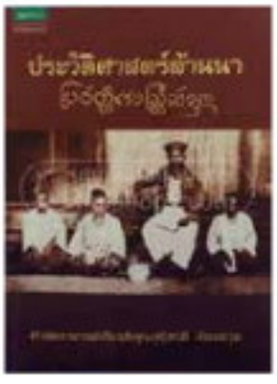

ที่มา: สรัสวดี อ๋องสกุล. **ประวัติศาสตร์ล้านนา**. กรุงเทพ: สำนักพิมพ์อมรินทร์ พิมพ์ครั้งที่ 11 พ.ศ. 2558

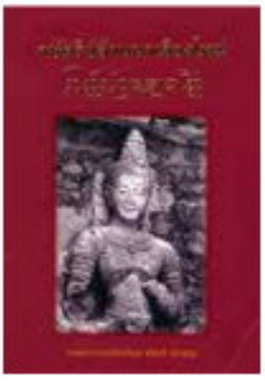

ที่มา: สรัสวดี อ๋องสกุล. **กษัตริย์ล้านนาเชียงใหม่**. เชียงใหม่: ศูนย์ล้านนาศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มช. พ.ศ. 2558

ภาคผนวก 3

ลำดับผู้ครองเมืองเชียงใหม่สมัยพม่าปกครอง (พ.ศ. 2121-2317)

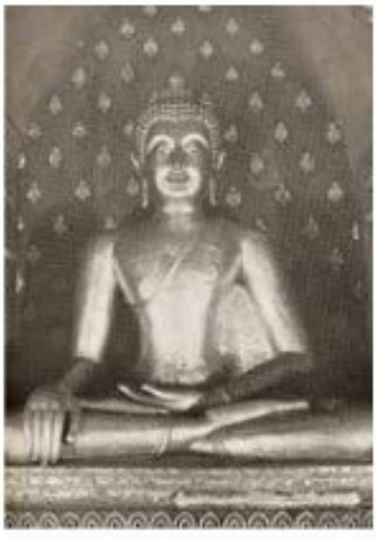

พระเจ้าเมืองราย และจารึกพระพุทธรูปวัดชัยพระเกียรติ์ ภาษาพม่า
*ที่มา: ยันส์ เพนธ์, **คำจารึกที่ฐานพระพุทธรูปในนครเชียงใหม่**, 2519*

ผู้ครองเมืองเชียงใหม่	ศักราชที่ครอง	หลักฐาน
สาวถีนรตรามังชอศรี หรือมังนรธาช่อ	พ.ศ. 2122-2150	(พงศาวดารโยนก)
	พ.ศ. 2121-2150	(ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่)
	พ.ศ. 2121-2150	(โคลงมังทรารบเชียงใหม่)
พระช้อย (มองชวยเทา)	พ.ศ. 2150-2152	(พงศาวดารโยนก)
(สโทกอย)	พ.ศ. 2150-2151	(ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่)
	พ.ศ. 2150-2151	(โคลงมังทรารบเชียงใหม่)
พระชัยทิพ (มองกอยต่อ)	พ.ศ. 2152-2154	(พงศาวดารโยนก)
	พ.ศ. 2151-2156	(ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่)
	พ.ศ. 2151-2156	(โคลงมังทรารบเชียงใหม่)
พระช้อย (ครั้งที่ 2)	พ.ศ. 2154-2157	(พงศาวดารโยนก)
	พ.ศ. 2156-2158	(ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่)
	พ.ศ. 2156-2157	(โคลงมังทรารบเชียงใหม่)
เจ้าเมืองน่าน	พ.ศ. 2157-2174	(พงศาวดารโยนก)
	พ.ศ. 2158-2174	(ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่)
พญาหลวงทิพเนตร	พ.ศ. 2174-2193	(พงศาวดารโยนก)
	พ.ศ. 2174-2198	(ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่)

พระแสนเมือง	พ.ศ. 2193-2206	(พงศาวดารโยนก)
	พ.ศ. 2198-2202	(ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่)
เจ้าเมืองแพร่	พ.ศ. 2206-2215	(พงศาวดารโยนก)
	พ.ศ. 2202-2215	(ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่)
อุปราชอึ้งแซะ (กรุงอังวะ)	พ.ศ. 2215-2228	(พงศาวดารโยนก)
	พ.ศ. 2215-2218	(ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่)
บุตรเจ้าเจกุตรา (เจพูตราย)	พ.ศ. 2228-ไม่ปรากฏหลักฐาน	(พงศาวดารโยนก)
	พ.ศ. 2218-ไม่ปรากฏหลักฐาน	(ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่)
มังแรนร่า	พ.ศ. 2250-2270	(พงศาวดารโยนก)
	พ.ศ. 2250-2270	(ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่)
เทพสิงห์	พ.ศ. 2270-2270	(พงศาวดารโยนก)
	พ.ศ. 2270-2270	(ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่)
องค์คำ	พ.ศ. 2270-2302	(พงศาวดารโยนก)
	พ.ศ. 2270-ไม่ปรากฏหลักฐาน	(ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่)
เจ้าจันทร์	พ.ศ. 2302-2304	(พงศาวดารโยนก)
	พ.ศ. ไม่ปรากฏหลักฐาน-2304	(ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่)
อดีตภิกษุวัดดวงดี (เจ้าขี้หุด)	พ.ศ. 2304-2306	(พงศาวดารโยนก)
	พ.ศ. 2304-2306	(ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่)
โป่อภัยคามินี (โป่อะเกียคามุนี)	พ.ศ. 2306-2312	(พงศาวดารโยนก)
	พ.ศ. 2306-2311	(ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่)
โป่มะยุง่วน	พ.ศ. 2312-2317	(พงศาวดารโยนก)
	พ.ศ. 2311-2317	(ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่)

ศิลาจารึกวัดเชียงมั่น (พ.ศ. 2124)

ศิลาจารึกวัดเกต (พ.ศ. 2124)

ที่มา: สรัสวดี อ๋องสกุล. **ประวัติศาสตร์ล้านนา**. กรุงเทพ: สำนักพิมพ์อมรินทร์. พิมพ์ครั้งที่ 11 พ.ศ. 2558

ชุมชนชาวพม่าในเชียงใหม่

ภาคผนวก 4

เจ้าหลวงเชียงใหม่และเครือญาติ (พ.ศ. 2325-2482)

พ.ศ. 2334 พระเจ้ากาวิละ พระราชวงศ์ และผู้มีศรัทธา ได้ร่วมกันตกแต่งพระศิลาโดยได้สร้างฐานพระพร้อมชุ้มทำด้วยไม้ ลงรักปิดทอง โดยได้จออุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษและญาติพี่น้อง ของพระเจ้ากาวิละ และพระชายา รวมทั้งสรรพสัตว์ทั้งปวง ด้านหลังของชุ้มมีข้อความจารึกยาว เป็นเรื่องการทำบุญและชื่อ ของผู้ร่วมทำบุญในครั้งนี้

ด้วยกุศลบุญนี้ขอไปรอดไปเถิง พ่อเถ้า แม่เถ้า (ทาง) พ่อ และครูบาเจ้าชวน พ่อเถ้าซื่อ พญาสุรถาไช แม่เถ้าชื่อนางทิมพา พ่อเถ้าทางแม่ชื่อน้อยวัณณรส แม่เถ้า (ชื่อ) นางกอน เมียชื่อ นางยอดเรือน นางสิง นางสุธรรม ลูก 2 คน ญาติตระกูลภายพ่อ ภายแม่ มีอาวค้ำกา อาวพ่อเรือน นางสัง นางคำ นางกม ลุงอ้าย ลุงเตือขวันมอย น้อยเตน และเมีย (และ) ลูกผู้ชายนั้น ดีหลี

*ที่มาภาพและคำบรรยาย: **ประชุมจารึกล้านนา เล่ม 2 จารึกพระเจ้ากาวิละ**, คลังข้อมูลจารึกล้านนา, สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541*

*อนุสาวรีย์พระเจ้ากาวิละ หน้าค่ายกาวิละ เชียงใหม่ ความคิดในการสร้างอนุสาวรีย์พระเจ้ากาวิละเริ่มเมื่อ พ.ศ. 2509 โดย พันเอกวงศ์ บุญกล้า รอง ผบ.ผส.7 พ.ศ. 2511 ร่วมกันหาทุน ด้วยกิจกรรมต่างๆ เช่นสร้างพระและเหรียญ และติดต่อกรมศิลปากร ออกแบบพระรูป ตกลงในราคา 95,000 บาท พ.ศ. 2513 ทำพิธี วางศิลาฤกษ์สร้างฐานอนุสาวรีย์โดย พล.ต.เจ้าราชบุตร ณ เชียงใหม่ พ.ศ. 2514 ยกพระรูปพระเจ้ากาวิละขึ้นประดิษฐานบนแท่น ครูบาชาวปีมานั่งหน้าบริเวณหน้าอนุสาวรีย์ได้เงินร่วมบริจาคเพิ่ม ต่อมาจอมพลถนอม กิตติขจรประธานกรรมการลลากกินแบ่งรัฐบาล อนุมัติงบ 205,000 ทำให้งานสำเร็จ ทำพิธีเปิดในวันที่ 5 ก.พ. 2515 (ดู **พระเจ้ากาวิละแห่งนครเชียงใหม่** มณฑลทหารบกที่ 33 จัดพิมพ์โอกาสครบ 30 ปีอนุสาวรีย์พระเจ้ากาวิละ (2515-2545)*

ผังแสดงญาติผู้ใหญ่และน้อง ๆ ของพระเจ้ากาวิละ

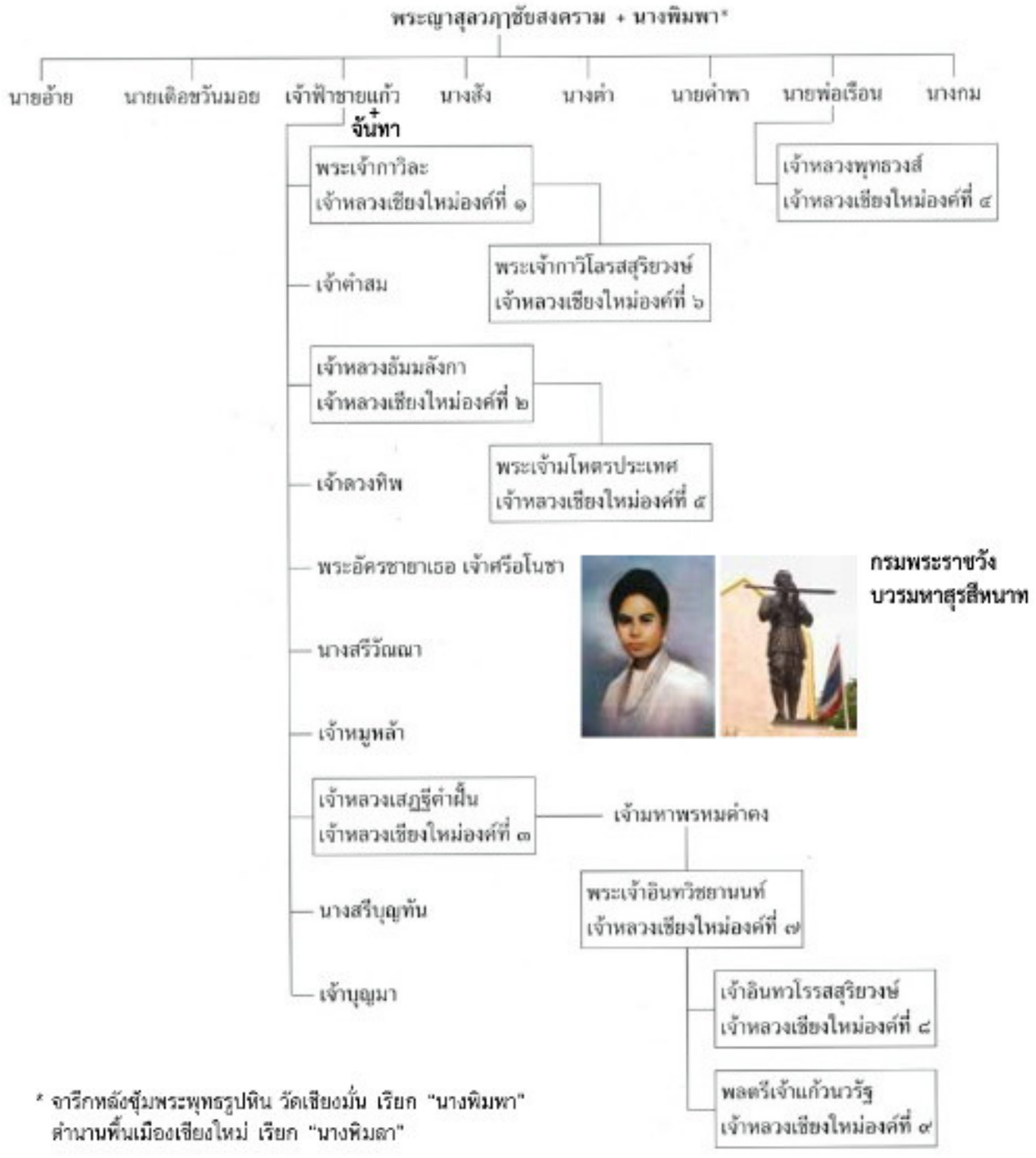

กรมพระราชวังบวรมหาสุรสีหนาท

* จารึกหลังฐุ้มพระพุทธรูปหิน วัดเชียงมั่น เรียก "นางพิมพา"
ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ เรียก "นางพิมดา"

ภาพวาดพระเจ้ากาวิละ
(พ.ศ. 2325-2358)
(สืบค้นเค้าโครงหน้าบรรพชน เพื่อเป็นข้อมูลในการวาดภาพ โดยเจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2538 เพื่อทำหนังสือ เจ้าหลวงเชียงใหม่ ร่วมสมโภช เชียงใหม่ 700 ปี พ.ศ. 2539)

1. พระเจ้ากาวิละ (พ.ศ. 2285-2358) เจ้าหลวงเชียงใหม่ องค์ที่ 1 (พ.ศ. 2325-2358) บุตรเจ้าฟ้าชายแก้วและนางจันทา มีชายา 4 คน คือ (1) แม่เจ้าโนชา (2) หม่อมยอดเรือน (3) หม่อมสิง (4) หม่อมสุธัมมะ

บุตรคนหนึ่งที่เกิดจากแม่เจ้าโนชาคือ พระเจ้ากาวิโลรส-สุริยวงศ์ เป็นเจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 6

บุตรคนหนึ่งที่เกิดจากแม่เจ้าโนชาคือเจ้าหนานมหาวงศ์ สมรสกับเจ้าหญิงบุญนำ ธิดาเจ้าหลวงเศรษฐีคำฟั่น มีบุตรชื่อ เจ้าสุริยะ เจ้าสุริยะสมรสกับเจ้าสุวรรณา ธิดาเจ้าน้อยมหาพรหม โอรสพระเจ้ามโหตรประเทศ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 5 มีธิดาชื่อ เจ้าทิพเกสร เป็นเจ้าจอมมารดาในรัชกาลที่ 5 มีพระราชโอรสคือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าดิลกนพรัฐ กรมหมื่นสวรรควิสัยนรบดี (พ.ศ. 2427-2455)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าดิลกนพรัฐ กรมหมื่นสวรรควิสัยนรบดี (พ.ศ. 2427-2455) (ดู สมโชติ อ้องสกุล "คนบ้า" ในสังคมไทยและสังคมล้านนา ***หนังสือพิมพ์พลเมืองเหนือ*** *ปีที่ 1 ฉบับที่ 11-12 ธ.ค. 2544)*

ภาพวาดพระยาธรรมลังกา
(พ.ศ. 2358-2364)
(สืบค้นเค้าโครงหน้าบรรพชน
เพื่อเป็นข้อมูลในการวาดภาพ
โดยเจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่
เมื่อ พ.ศ. 2538 เพื่อทำหนังสือ
เจ้าหลวงเชียงใหม่ ร่วมสมโภช
เชียงใหม่ 700 ปี พ.ศ. 2539)

2. เจ้าธรรมลังกา (พ.ศ. 2289-2364) เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 2 (พ.ศ. 2359-2364) บุตรเจ้าฟ้าชายแก้วและนางจันทา มีนางเทวีชื่อแม่เจ้าจันฟอง

บุตรคนหนึ่งชื่อเจ้าหนานมหาวงส์ ต่อมาเป็นพระเจ้ามโหตรประเทศ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 5 (พ.ศ. 2390-2397)

บุตรคนหนึ่งชื่อเจ้าน้อยหน่อคำ เป็นเจ้าอุปราชเมืองเชียงใหม่ สมรสกับบุนนาค ลูกคนหนึ่งชื่อเจ้าน้อยรถ เป็นบิดา พ.ต.อ. เจ้าไชยสงคราม (สมพะมิตร) บิดาเจ้าไชยสุริยวงศ์ ผู้เป็นบิดาเจ้าธวัชวงศ์ ณ เชียงใหม่

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 เสด็จพระราชดำเนินถึงเชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2469 พ.ต.อ.เจ้าไชยสงคราม (สมพะมิตร) ทำหน้าที่ควาญช้างพระที่นั่ง

ภาพวาดพระยาคำฝั้น
(พ.ศ. 2366-2368)
(สืบค้นเค้าโครงหน้าบรรพชน
เพื่อเป็นข้อมูลในการวาดภาพ
โดยเจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่
เมื่อ พ.ศ. 2538 เพื่อทำหนังสือเจ้าหลวงเชียงใหม่
ร่วมสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี พ.ศ. 2539)

3. เจ้าเศรษฐีคำฝั้น (พ.ศ. 2299-2368) เจ้าหลวงลำพูนคนแรก เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 3 (พ.ศ. 2366-2368) บุตรเจ้าฟ้าชายแก้วและนางจันทา มีราชเทวีชื่อแม่เจ้าตาเวย เทวีชื่อเจ้าคำแปง และชายาอีก 13 คน

บุตรคนหนึ่งที่เกิดจากเจ้าคำแปงต่อมาเป็นเจ้าไชยลังกาพิศาลโสภาคย์คุณ เจ้าหลวงลำพูนองค์ที่ 6

บุตรคนหนึ่งที่เกิดจากแม่เจ้าตาเวย ราชเทวี คือ เจ้ามหาพรหมคำคง เป็นเจ้าราชวงศ์เชียงใหม่ มีบุตรคือเจ้าอินทนนท์ ต่อมาเป็นพระเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 7 (พ.ศ. 2416-2440)

ภาพวาดพระยาพุทธวงษ์
(พ.ศ. 2369-2389)
(สืบค้นเค้าโครงหน้าบรรพชน เพื่อเป็นข้อมูล
ในการวาดภาพ โดยเจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่
เมื่อ พ.ศ. 2538 เพื่อทำหนังสือเจ้าหลวงเชียงใหม่
ร่วมสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี พ.ศ. 2539)

4. เจ้าพุทธวงศ์ (บุตรของนายพ่อเรือน น้องชายเจ้าฟ้าชายแก้ว) รัชกาลที่ 3 โปรดฯให้เป็นพระยากากวัณณาทิปะราชวชิรปราการ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 4 (พ.ศ. 2369-2389)

ภาพวาดพระเจ้ามโหตรประเทศ (พระยามหาวงศ์)
(พ.ศ. 2390-2397)
(สืบค้นเค้าโครงหน้าบรรพชน เพื่อเป็นข้อมูลในการวาดภาพ โดยเจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2538 เพื่อทำหนังสือ เจ้าหลวงเชียงใหม่ ร่วมสมโภช เชียงใหม่ 700 ปี พ.ศ. 2539)

5. พระเจ้ามโหตรประเทศ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 5 (พ.ศ. 2390-2397) เดิมชื่อเจ้าหนานมหาวงส์ บุตรเจ้าธรรมลังกา (พ.ศ. 2289-2364) เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 2 (พ.ศ. 2359-2364) และแม่เจ้าจันฟอง

บุตรคนหนึ่งชื่อเจ้าหนานสุริยวงศ์ เป็นบิดาเจ้าเทพคันงา (หญิง) มารดาเจ้าบัวผัน ภริยาเจ้าน้อยปัย สิโรรส (บิดาเจ้าชื่น สิโรรส) เป็นบิดาของเจ้าน้อยบัวระวงศ์ (ชาย) บิดาเจ้าฟองแก้ว สมรสกับเจ้าพระยาธรรมาธิกรณ์บดี (มรว.ปุ๋ม มาลากุล)

บุตรชายคนหนึ่งชื่อเจ้าหนานมหาเทพ มีธิดาคนหนึ่งชื่อเจ้าทิพเนตร ต่อมาเป็นชายาเจ้าอินทวโรรส เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 8

ธิดาคนหนึ่งชื่อเจ้าหญิงอุส่าห์ หรืออุษา เป็นชายาพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 6 มีธิดา 2 คน คือ (1) เจ้าทิพเกสร ชายาพระเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 7 มารดาของพระราชชายาเจ้าดารารัศมี พระราชชายาในรัชกาลที่ 5 (2) เจ้าอุบลวรรณา ธิดาคนหนึ่งชื่อเจ้าหญิงบัวทิพ สมรสกับเจ้าน้อยมหาวงศ์ มีบุตรคนหนึ่งชื่อเจ้าหนานธรรมลังกา บิดาของเจ้าหญิงส่วนบุญ ชายาเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ เจ้าหลวงลำพูนองค์ที่ 10

*เจ้าหญิงอุส่าห์ หรืออุษา และพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 6 (ที่มา: กระเบื้องภาพถ่าย ขนาดสูง 4 ซม. กว้าง 5 ซม. ใน **เจ้าหลวงเชียงใหม่**, 2539 หน้า 218)*

พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงษ์
พ.ศ. 2399-2413

6. พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 6 (พ,ศ. 2399-2413) นามเดิมเจ้าสุริยวงษ์ โอรสพระเจ้ากาวิละ สมรสกับแม่เจ้าอุสาห์ ธิดาพระเจ้ามโหตรประเทศ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 5 มีธิดา 2 คน คือ

(1) เจ้าทิพเกสร ชายาพระเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 7 มารดาของพระราชชายาเจ้าดารารัศมี พระราชชายาในรัชกาลที่ 5

(2) เจ้าอุบลวรรณา ธิดาคนหนึ่งของเจ้าอุบลวรรณาสมรสกับเจ้าราชวงศ์เชียงใหม่ (เจ้าน้อยชมชื่น บุตรเจ้าบุรีรัตน์ : มหาอินทร์) เป็นมารดาเจ้าเรณุวรรณา (ภรรยาเจ้าบุรีรัตน์ : เจ้าแก้วมุงเมือง) เจ้ากาวิละวงศ์ ณ เชียงใหม่ (พ,ศ. 2440-2510) (สามีเจ้าหญิงศิริประกาย ธิดาเจ้าแก้วนวรัฐ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 9 บิดาของ (1) เจ้าพงศ์กาวิล (2) เจ้าศิริกาวิล (3) เจ้ากอแก้วประกายกาวิล ณ เชียงใหม่ : พ.ศ. 2478-2548)

(ซ้าย) แม่เจ้าทิพเกสร (เทพไกรสร) ธิดาคนโตของพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงษ์ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 6 กับแม่เจ้าอุสาห์ (ขวา) เจ้าอุบลวรรณา น้องสาว (ภาพโดย: ฟรานซิส จิตร จิตราคนี (หลวงอัศนีนฤมิตร) พ.ศ. 2373-2434)

พระเจ้าอินทวิชยานนท์

พระเจ้าอินทวิชยานนท์

7. พระเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 7 (พ.ศ. 2416-2440) เดิมชื่อเจ้าอินทนนท์ เป็นบุตรเจ้าราชวงศ์มหาพรหมคำคง และแม่เจ้าคำหล้า มีชายาและหม่อมดังนี้

1. เจ้าทิพเกสร ธิดาของพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 6 มีธิดา 2 คน คือ เจ้าหญิงจันทราโสภา และพระราชชายาเจ้าดารารัศมี (พ,ศ. 2416-2476) พระราชชายาในรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพระราชธิดาชื่อพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าวิมลนาคนพีสี

2. แม่เจ้ารินคำ ธิดาของเจ้าไชยลังกาพิศาลโสภาคย์คุณเจ้าหลวงลำพูนองค์ที่ 6 มีโอรสชื่อเจ้าอินทวโรส ต่อมาเป็นเจ้าอินทวโลรส เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 8

3. เจ้าเทพ ณ ลำปาง

4. หม่อมคำ

5. หม่อมเขียว สาวงามไทเขินบ้านทุ่งเสี้ยว สันป่าตอง มีบุตรชื่อเจ้าแก้วนวรัฐ ต่อมาเป็นเจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 9

6. หม่อมป๋อม

พระเจ้าอินทวิชยานนท์และแม่เจ้าทิพเกสร
ที่มา: กระเบื้องภาพฉาย ขนาดสูง 4.5 ซม. กว้าง 5.5 ซม. ใน ***เจ้าหลวงเชียงใหม่,*** *2539 หน้า 218*

พระรูปพระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ที่มา: กระเบื้องกาฬลาย ขนาดสูง 3.5 ซม. กว้าง 4.5 ซม. ใน ***เจ้าหลวงเชียงใหม่****, 2539 หน้า 219*

เจ้าอินทวโรรสสุริยวงษ์
(พ.ศ. 2444–2452)

8. เจ้าอินทวโรรสสุริยวงษ์ (พ.ศ. 2402-2452) เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 8 (พ.ศ. 2444-2452) เดิมชื่อเจ้าน้อยสุริยวงษ์เมฆะ เป็นโอรสพระเจ้าอินทวิชยานนท์กับแม่เจ้ารินคำ สมรสกับแม่เจ้าทิพเนตร ธิดาเจ้าหนานมหาเทพ โอรสพระเจ้ามโหตรประเทศ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 5

เจ้าอินทวโรรสสุริยวงษ์ มีบุตรชื่อเจ้าน้อยเลาแก้ว (ต่อมาเป็นเจ้าราชวงศ์)

ธิดาคนหนึ่งของเจ้าราชวงศ์เจ้าน้อยเลาแก้ว คือเจ้าลัดดาคำ เป็นหม่อมในพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าบุรฉัตรไชยากร กรมพระกำแพงเพ็ชรอัครโยธิน มีธิดา 2 คน คือ หม่อมเจ้าฉัตรสุดา และหม่อมเจ้าภัทรลัดดา

บุตรคนหนึ่งของเจ้าราชวงศ์เจ้าน้อยเลาแก้ว คือเจ้าแก้วมงคล พระราชชายารับเลี้ยงและรับมรดกส่วนหนึ่งของพระราชชายาคือที่ดินบริเวณสวนเจ้าเย็นสบาย

แม่เจ้าทิพเนตร ต.จ. ชายาของเจ้าอินทวโรรสสุริยวงษ์
*ที่มา: **เจ้าหลวงเชียงใหม่**, 2539 หน้า 159*

เจ้าเลาแก้ว ณ เชียงใหม่
*ที่มา: **พระบารมีปกเกล้าฯ ยุพราชวิทยาลัย 100 ปี นามพระราชทาน**, 2550*

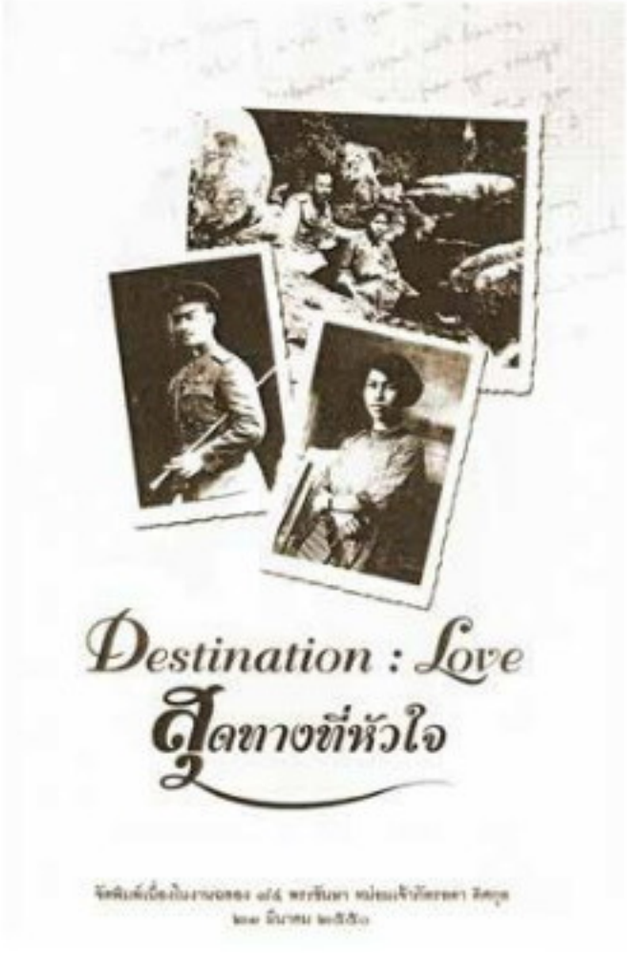

กรมพระกำแพงเพ็ชรอัครโยธินและเจ้าลัดดาคำ

พลตรีเจ้าแก้วนวรัฐ
พ.ศ. 2452-2482

9. พลตรีเจ้าแก้วนวรัฐ (พ.ศ. 2405-2482) เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 9 (พ.ศ. 2454-2482) เป็นโอรสของพระเจ้าอินทวิชยานนท์ที่เกิดจากหม่อมเขียว สาวไทเขินแห่งบ้านทุ่งเสี้ยว ได้รับพระราชทานนามสกุล ณะ เชียงใหม่ (Na Chiengmai) ตั้งแต่วันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2457 มีชายาและหม่อมดังนี้

1. แม่เจ้าจามรี ธิดาเจ้าราชภาคิไนย (แผ่นฟ้า บุตรเจ้าราชบุตร สุริยฆาฏ โอรสคนแรกของพระเจ้ากาวิละ) มีบุตรธิดาคือ

1) เจ้าน้อยศุขเกษม ณ เชียงใหม่ ต่อมาเป็นเจ้าอุตรการโกศล สมรสกับเจ้าบัวชุม (ธิดาเจ้าดวงทิพย์ บุตรเจ้าราชวงศ์ เจ้ามหาพรหมคำคง)

2) เจ้าหญิงบัวทิพย์ ณ เชียงใหม่ สมรสกับ (1) ร.ต. เจ้าน้อยกุย สิโรรส บุตรเจ้าสุริยวงศ์ (คำตัน สิโรรส) มีธิดาคือ เจ้าสร้อยดารา (2) เจ้าราชภาคิไนย (เมืองชื่น ณเชียงใหม่) บุตรเจ้าราชภาติกวงศ์ (เจ้าน้อยบัววงศ์)

3) เจ้าน้อยวงศ์ตวัน ณ เชียงใหม่ ต่อมาเป็นเจ้าราชบุตร สมรสกับ (1) เจ้าจันทร ณ เชียงใหม่ ธิดาเจ้ารสสุคนธ์ ธิดาของเจ้าหญิงอุบลวรรณา มีธิดาคือ เจ้าวงศ์จันทร์ คชเสนี มารดาคุณหญิงวิจันทรา บุนนาค (2) เจ้าภัทรา ณ ลำพูน ธิดาเจ้าหญิงหล้า ธิดาของเจ้าอินทยงยศโชติ เจ้าหลวงลำพูนองค์ที่ 9 มีธิดาคือ คุณหญิงเจ้าพงศ์แก้ว ณ ลำพูน (สมรสกับเจ้าพัฒนา ณ ลำพูน โอรสพลตรีเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ เจ้าหลวงลำพูนองค์ที่ 10) และคุณหญิงเจ้าระวีพันธุ์ สุจริตกุล (สมรสกับคุณสุชาติ สุจริตกุล อดีตนายกเทศมนตรีเทศบาลนครเชียงใหม่) (3) เจ้ารวงคำ ณ ลำพูน ธิดา เจ้าหญิงหล้า ธิดาของเจ้าอินทยงยศโชติ เจ้าหลวงลำพูนองค์ที่ 9 (4) คุณหญิงหม่อมศรีนวล ณ เชียงใหม่

คุณหญิงเจ้าระวีพันธุ์ สุจริตกุล (พ.ศ. 2470-2558)
รองประธานมูลนิธินวราชดำรีอนุรักษ์ฝ่ายเหนือ
ไปประชุมมูลนิธิที่ศูนย์ราชการ จังหวัดเชียงใหม่ครั้งสุดท้าย พ.ศ. 2557

เจ้าพงษ์อินทร์ ณ เชียงใหม่ รับเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

เจ้าแก้วนวรัฐพร้อมลูก ลูกเขย ลูกสะใภ้ และหลาน

รุ่นหลานของเจ้าแก้วนวรัฐ ในภาพประกอบด้วย (แถวหลัง) คนกลางคือเจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่ (แถวหน้า) เจ้าวิไลวรรณ เจ้าศิริกาวิล คุณชนิดา และเจ้ากอแก้ว ณ เชียงใหม่ นอกนั้นเป็นรุ่นเหลนของเจ้าแก้วนวรัฐ
*(ที่มา: **อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ เจ้ากอแก้ว ประกายกาวิล ณ เชียงใหม่** (พ.ศ. 2478-2548)*

เครื่องบินเสาตาแอร์ตกเมื่อคืนวันที่ 26 พฤษภาคม 2534 มีผู้เสียชีวิตจำนวน 223 คน ส่วนหนึ่งเป็นบุคคลสำคัญในเชียงใหม่ เช่น นายไพรัตน์ เตชะรินทร์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ หม่อมศรีนวล ณ เชียงใหม่ คุณหญิงเจ้าพงษ์แก้ว ณ ลำพูน ฯลฯ

2. หม่อมบัวเขียว สาวงามจากบ้านหน้าวัดเชียงมั่น มีบุตรธิดาคือ

1) เจ้าพงษ์อินทร์ ณ เชียงใหม่ (พ.ศ. 2447-2532) สมรสกับ (1) ตระการ บุนนาค (2) จันทร์สม ชนะนนท์

บุตรคนหนึ่งที่เกิดจากนางจันทร์สม คือเจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่

2) เจ้าหญิงศิริประกาย สมรสกับเจ้ากาวิละวงศ์ ณ เชียงใหม่ (พ.ศ. 2440-2510) บุตรเจ้ากรรณิกา ธิดาเจ้าอุบลวรรณา มีธิดา 3 คน คือ (1) เจ้าพงศ์กาวิล (2) เจ้าศิริกาวิล (3) เจ้ากอแก้วประกายกาวิล ณ เชียงใหม่: พ.ศ. 2478-2548)

3) เจ้าอินทนนท์ ณ เชียงใหม่ สมรสกับเจ้านางสุคันธา ธิดาเจ้าฟ้ารัตนก้อนแก้ว-อินแถลง เจ้าผู้ครองนครเชียงตุง มีลูก 5 คน ธิดาคนหนึ่งคือเจ้าวิไลวรรณ ณ เชียงใหม่

(**ที่มา:** เจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่ **เจ้าหลวงเชียงใหม่** เชียงใหม่: ทายาทสายสกุล ณ เชียงใหม่ จัดพิมพ์ร่วมสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี พ.ศ. 2539 และ**บัญชีรายชื่อผู้สืบสายสกุลเจ้าหลวงเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง** สนับสนุนโดยกองทุนหนังสือเจ้าหลวงเชียงใหม่ 2548)

การ์ตูน เจ้าหลวงเชียงใหม่

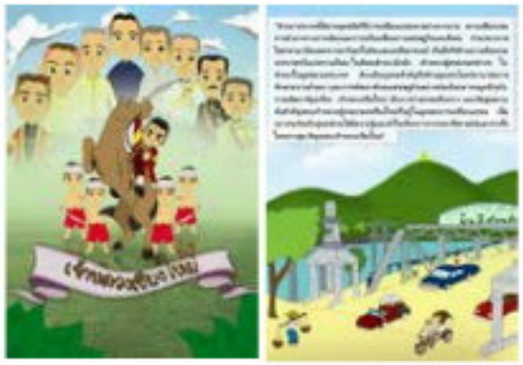

เจ้าหลวงเชียงใหม่ฉบับการ์ตูน *จัดทำโดย ผศ.ดร.ชวลิต ลัยเจริญ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทีมวิจัยในโครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายในพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์ในระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สถานศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ สมโชติ อ่องสกุล เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย หนึ่งในชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเชิงพื้นที่ เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้ (Local Learning Enrichment Network: LLEN) สนับสนุนโดยกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) พ.ศ. 2554-2555 วาดภาพโดย นักศึกษาคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*

ภาคผนวก 5

เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ข้าหลวงต่างพระองค์ ข้าหลวงใหญ่ ข้าหลวงเทศาภิบาล สมุหเทศาภิบาลมณฑลพายัพ

สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (พ.ศ. 2405-2486) พระโอรสองค์ที่ 57 ของรัชกาลที่ 4 กับเจ้าจอมมารดาซุ่ม ปฐมเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย (พ.ศ. 2435-2458) ผู้เป็นพระหัตถ์ขวาของรัชกาลที่ 5 ทรงใช้ระบบเทศาภิบาล เชื่อมโยงทุกเมืองทั่วพระราชอาณาจักรเป็นสยามประเทศ สภานายกหอพระสมุดวชิรญาณ (ตั้งแต่ พ.ศ. 2458) เสนาบดีกระทรวงมุรธาธร (พ.ศ. 2466-2468) องคมนตรีในรัชกาลที่ 7 นายกราชบัณฑิตสภา ฯลฯ
24 มิ.ย. 2475 ถูกทูลเชิญไปที่พระที่นั่งอนันตสมาคม จากนั้นทรงย้ายจากวังวรดิศ ไปประทับที่สำนักดิศกุล ริมทะเลหัวหิน ครั้น พ.ย. 2476 เสด็จประทับเกาะปีนัง ที่บ้านซินนามอน (Cinnamon Hall) 206 ถนนเกลาไว (Jalan Kalawei) จนถึง 2485 เสด็จกลับถึงวังวรดิศ 14 ต.ค. 2485 ช่วงน้ำท่วมใหญ่ที่กรุงเทพฯ ปีต่อมา 1 ธ.ค. ทรงสิ้นพระชนม์ ทรงเป็นคนไทยคนแรกที่องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (Unesco) ประกาศยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญ ของโลกตั้งแต่ พ.ศ. 2505
(ภาพนี้สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงประทานให้พลตรีเจ้าแก้วนวรัฐ เจ้าหลวงเชียงใหม่ (พ.ศ. 2452-2482) ครั้งเสด็จเยือนนครเชียงใหม่ ขอบคุณ เจ้าวงศ์สักก์ ณ เชียงใหม่ เอื้อเฟื้อภาพ)

1. ก่อน พ.ศ. 2435 **เจ้าพระยารัตนาธิเบศร์ (พุ่ม ศรีไชยันต์)** เมื่อครั้งเป็นเจ้าพระยาพลเทพ ว่าที่สมุหกลาโหม

2. ก่อน พ.ศ. 2535 **พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นพิชิตปรีชากร** เป็นข้าหลวงต่างพระองค์

3. **พระยาประชากิจกรจักร (แช่ม บุนนาค)**

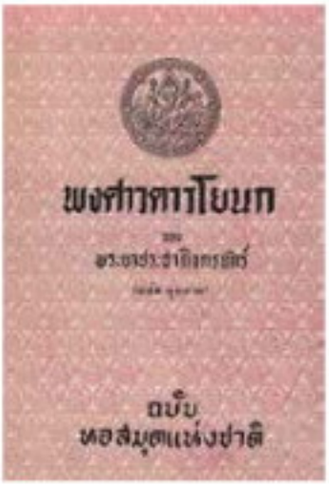

4. ก่อน พ.ศ. 2435 **พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา** เมื่อทรงพระอิสริยยศเป็นพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่น เป็นข้าหลวงต่างพระองค์

5. พ.ศ. 2442 **มหาอำมาตย์โท พระยามหาอำมาตยาธิบดี (เส็ง วิรยศิริ)** เมื่อครั้งเป็นพระยาศรีสหเทพ ราชปลัดทูลฉลองกระทรวงมหาดไทย

6. ก่อน พ.ศ. 2435 **พระยาทรงสุรเดช (อั้น บุนนาค)** เป็นข้าหลวงใหญ่

7. พ.ศ. 2442 **พระยาวิสูตรสาครดิฐ (สาย โชติเสถียร)** เมื่อครั้งเป็นพระยานริศราชกิจ ข้าหลวงใหญ่

8. พ.ศ. 2445 **เจ้าพระยาสุรสีห์วิศิษฐศักดิ์ (เชย ก้อยาณมิตร)** เมื่อครั้งเป็นพระยาสุรสีห์ฯ ข้าหลวงเทศาภิบาล ต่อมาเป็นเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย

9. พ.ศ. 2458 **พลเอกพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าบวรเดช** เมื่อครั้งดำรงพระยศเป็นพลโท หม่อมเจ้าบวรเดชกฤดากร อุปราชมณฑลภาคพายัพ

พระตำหนักของพระองค์เจ้าบวรเดช บนดอยสุเทพ ทรงใช้เป็นที่ประทับครั้งดำรงตำแหน่งอุปราชมณฑลภาคพายัพ ดังนั้นจึงมีเสาโทรเลขขึ้นไปถึงพระตำหนัก (ปัจจุบันเป็นสมบัติของตระกูลนิมมานเหมินท์)
(ขอบคุณคุณอนันตชัย นิมมานเหมินท์ ให้ข้อมูลและภาพ)
*ที่มา: บุญเสริม สาตราภัย, **ล้านนา...เมื่อตะวา**, 2550 หน้า 62*

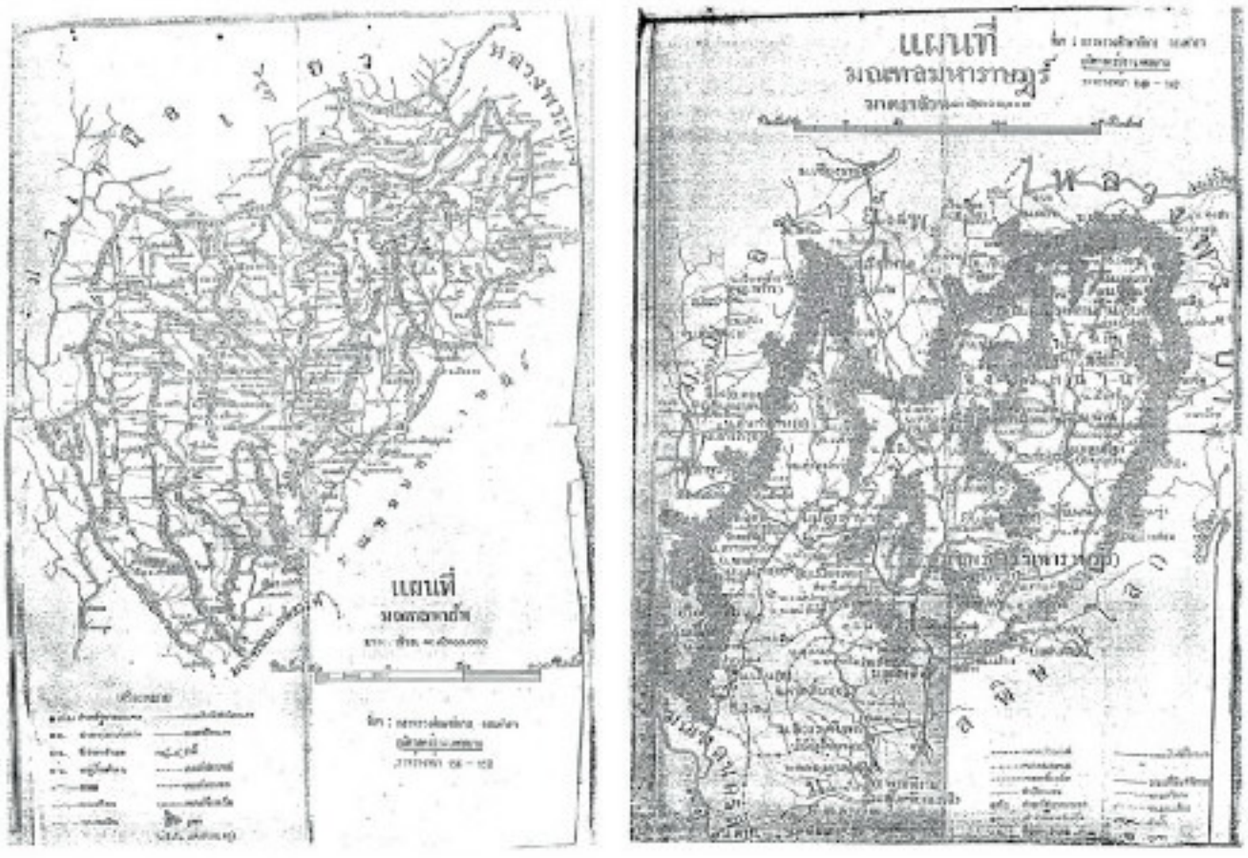

ที่มา: แผนที่มณฑลพายัพ (พ.ศ. 2458-2468) แผนที่มณฑลมหาราษฎร์ (พ.ศ. 2458-2468)
*สรัสวดี อ๋องสกุล, **ประวัติศาสตร์ล้านนา**, 2558 อ้างจาก: กระทรวงศึกษาธิการ กรมตำราภูมิศาสตร์ประเทศสยาม*
ระหว่างหน้า 148-149 และระหว่างหน้า 156-157)

10. พ.ศ. 2465 **เจ้าพระยาสุรบดินทร์สุรินทรภาชัย**
เป็นสมุหเทศาภิบาล

11. พ.ศ. 2468 **เจ้าพระยามุขมนตรี (อวบ เปาโรหิตย์)** เป็นสมุหเทศาภิบาล เมื่อครั้งเป็นพระยาราชนกุลวิบุลยภักดี

12. พ.ศ. 2471 **พลโทพระวรวงค์เธอ พระองค์เจ้าทศศิริวงศ์** เป็นสมุหเทศาภิบาล

13. พ.ศ. 2475 **พระยากัลยาณวัฒนวิศิษฐ์ (เชียร กัลยาณมิตร)** เป็นสมุหเทศาภิบาล

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพและพระยาราชเสนา **เทศาภิบาล** อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพพระยาอรรถกระวีสุนทร (สงวน ศตะรัตอรรถกระวีสุนทร) 2503 หน้า 100-101 และ สรัสวดี อ๋องสกุล **ประวัติศาสตร์ล้านนา** เชียงใหม่: สำนักพิมพ์อมรินทร์ พิมพ์ครั้งที่ 11 พ.ศ. 2558)

จวนข้าหลวงเทศาภิบาล (ต่อมาเรียก สมุหเทศาภิบาล) มณฑลพายัพ ริมฝั่งน้ำแม่ปิง

ภาคผนวก 6

รายชื่อผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่

(รัชกาลที่ 6 โปรดฯ ให้เรียกเมืองว่าจังหวัด ตั้งแต่ พ.ศ. 2456)

พระยาอุดมพงษ์เพ็ญสวัสดิ์
(ม.ร.ว.ประยูร อิศรศักดิ์)

1. **พระยาอุดมพงษ์เพ็ญสวัสดิ์ (ม.ร.ว.ประยูร อิศรศักดิ์)**
   ต่อมาเป็นสมุหเทศาภิบาลมณฑลปัตตานี
   (พ.ศ. 2469-2474)
2. **พระยายอดเมืองขวาง** (คนละคนกับพระยอดเมืองขวาง:
   ขำ ยอดเพชร (พ.ศ. 2395-2443) ข้าหลวงเมืองคำม่วน)
3. **พระยามหินทรบดี**
4. **พระยาวรวิไชยวุฒิกร (เลื่อน สนธิรัตน)**

ที่มา: khunmaebook.tarad.com

5. **พระยาเพ็ชรพิไสยศรีสวัสดิ์ (แม้น วสันตสิงห์)**
   (พ.ศ. 2461-2471)

6. **อำมาตย์เอก พระยาอนุบาลพายัพกิจ (ปุ่น อาสนะจินดา)**
   ข้าหลวงประจำจังหวัด (พ.ศ. 2471-2481)
   ภริยาชื่อ คุณหญิงอนุบาลพายัพกิจ
   (เยียน อรรถวรรณา) มีทายาท 5 คน
   คนหนึ่งคือ ศ.พันเอก (พิเศษ) พูนพล
   อาสนะจินดา (พ.ศ. 2462-2535)

7. **พระยาอมรฤทธิธำรง (พร้อม ณ ถลาง)**
ข้าหลวงประจำจังหวัด (พ.ศ. 2481-2484)
(ต่อมาเป็นข้าหลวงตรวจการกระทรวงมหาดไทย
ลาออกจากราชการ พ.ศ. 2484)
ภริยาชื่อ คุณหญิงตริ (สกุลเดิม บุณยภักดิ์)
มีทายาท 7 คน เช่น ศ.ฐะปะนีย์ นาครทรรพ
(พ.ศ. 2464-2553) ดร.วทัญญู ณ ถลาง
(พ.ศ. 2468-2556) และ ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง

พระชาติตระการ
(หม่อมราชวงศ์จิตร์ คะเนจร)

8. **พระชาติตระการ (หม่อมราชวงศ์จิตร์ คะเนจร)**
(พ.ศ. 2484-2485)
9. **ขุนประสงค์สุขการี (ประสงค์ ลาภเจริญ)**
(พ.ศ. 2485-2488)
10. **นายทวี แรงขำ**
(18 มิ.ย. 2488-30 ก.ย. 2489)
(ต่อมาเป็นอธิบดีกรมแรงงาน)
11. **ขุนไตรกิตยานุกูล (อัมพร ไตรกิตยานุกูล)**
(22 ต.ค. 2489-30 ม.ค. 2494)

12. **นายอุดม บุญยประสบ**
(30 ม.ค. 2494-30 มิ.ย. 2495)

13. **นายประเสริฐ กาญจนดุล**
(1 ก.ค. 2495-12 มิ.ย. 2501)

14. **พ.ต.อ.เนื่อง รายะนาค**
(16 มิ.ย. 2501–28 ส.ค. 2502)

15. **นายสุทัศน์ สิริสวย**
(31 ส.ค. 2502–30 มิ.ย. 2503)

นายสุทัศน์ สิริสวย เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่รถไฟพระที่นั่งสถานีพระนครศรีอยุธยา เมื่อ 27 ก.พ. 2501
ที่มา: http://www.nnr.nstda.or.th/king/image/tour/E001.html

พ.ต.อ.นิรันดร ชัยนาม
ที่มา: library.cmu.ac.th

16. **พ.ต.อ.นิรันดร ชัยนาม**
(1 ก.ค. 2503–30 ก.ย. 2514)

17. **นายวิสิษฐ์ ไชยพร**
(1 ต.ค. 2514–15 ก.ค. 2515)
(ถึงแก่กรรมที่ประเทศเยอรมัน)
(ญาติผู้ใหญ่ของ ศ.ดร.ไชยันต์ ไชยพร คณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

ที่มา: www.senate.go.th

19. **นายชลอ ธรรมศิริ**
(1 ต.ค. 2518–11 พ.ค. 2520)
ต่อมาเป็นผู้ว่า กทม.

20. **นายประเทือง สินธิพงษ์**
(พ.ศ. 22 พ.ค. 2520-23 พ.ค. 2523)
(ยิงตัวตายที่จวน)

*นายประเทือง สินธิพงษ์ กล่าวอำนวยพรชาวเชียงใหม่ ในวันรดน้ำดำหัวผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ตามประเพณีสงกรานต์ เมื่อ 15 เมษายน 2523 ณ จวนผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ที่มา: **อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นายประเทือง สินธิพงษ์**, 2523)*

เฉกเช่นความสามารถที่จะทำงานให้เกิดประโยชน์แก่บ้านเมือง โดยเฉพาะชาวเชียงใหม่ที่รักใคร่

ขอให้โปรดเข้าใจว่า ผมกระทำการครั้งนี้โดยสมัครใจของตนเอง ยอมให้บางคนประณามว่าเป็นการกระทำที่โง่เขลา ขาดสติ

ขอไปข้างหน้าสบายในโลกหน้า

ขออำลาทุกท่าน ขอให้ชาวเชียงใหม่อยู่เย็นเป็นสุข บ้านเมืองเจริญรุ่งเรือง ก้าวหน้า

และผมไม่เคยกระทำการใดอันเป็นการไม่สุจริต เคยเสียสละมาทุกอย่าง ไม่เคยหวั่นแม้ความตาย

ขอให้ชาวเชียงใหม่ได้คนที่มีความสามารถมาสร้างบ้านสร้างเมืองร่วมกับพี่น้องชาวเชียงใหม่ต่อไป

คุณภิรมย์ศรี ภรรยาของผมเป็นผู้หญิงที่ดีที่สุดในชีวิตของผม ขอฝากเธอแก่ทุกคนให้ความปรานีด้วย

บันดาร์บิน ๑ กระบอก เป็นปืนของกรมการปกครอง ผมขอยืมมาใช้ราชการตั้งแต่ปี ๒๕๐๗ (ศุลกากร) เมื่อย้ายไปเป็น ผวก. กาญจนบุรี ขอให้เจ้าหน้าที่จังหวัดนำส่งคืนด้วย ขอบคุณ.

ป. สินธิพงษ์

(บันทึกก่อนยิงตัวตาย)

21. **นายชัยยา พูนศิริวงศ์**
(1 ต.ค. 2523-30 ก.ย. 2524)
(ต่อมาเป็นอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์)
ถึงแก่กรรมที่ต่างประเทศเมื่อ 30 ธ.ค. 2533

ที่มา: www.senate.go.th

22. **นายเจริญ ธำรงเกียรติ**
(1 ต.ค. 2524)
(ยังไม่ได้เดินทางเข้ารับตำแหน่ง
มีการเปลี่ยนแปลงคำสั่ง
ให้นายชัยยา พูนศิริวงศ์ ดำรงตำแหน่ง
ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่
อีกวาระหนึ่ง)

23. **นายชัยยา พูนศิริวงศ์**
(2 ต.ค. 2524-30 ก.ย. 2530)
(ต่อมาเป็นอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์)
ถึงแก่กรรมที่ต่างประเทศเมื่อ 30 ธ.ค. 2533

*นายชัยยา พูนศิริวงศ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่
หม่อมศรีนวล ณ เชียงใหม่ ประธานสภาจังหวัด
นายกเทศมนตรี และรองผู้ว่าราชการจังหวัด สดับฟัง
พระภิกษุสงฆ์สวดชัยมงคลคาถา งานฉลองประตูท่าแพ 2529
ที่มา: กำแพงเมืองเชียงใหม่ อนุสรณ์เนื่องในพิธีเปิด
และฉลองประตูท่าแพ, 2529, หน้า 28*

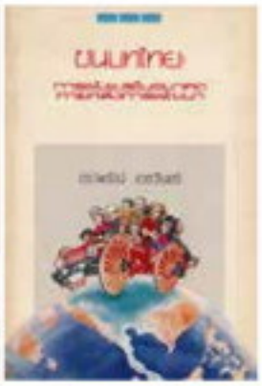

24. **ดร.ไพรัตน์ เดชะรินทร์**
(1 ต.ค. 2530-26 พ.ค. 2534
เครื่องบินเลาดาร์แอร์จะไปออสเตรีย
ตกที่สุพรรณบุรี)

*นายไพรัตน์ เดชะรินทร์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่
เป็นผู้แทนรับสลุงหลวงพ่อ
ที่มา: ภาพถ่ายที่บ้านของนางประไพ ไชยวุฒิ*

*เครื่องบินเลาดาแอร์ตกเมื่อคืนวันที่ 26 พฤษภาคม 2534
มีผู้เสียชีวิตจำนวน 223 คน ส่วนหนึ่งเป็นบุคคลสำคัญในเชียงใหม่
เช่น นายไพรัตน์ เดชะรินทร์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่
หม่อมศรีนวล ณ เชียงใหม่ คุณหญิงเจ้าพงษ์แก้ว ณ ลำพูน ฯลฯ*

25. **นายชนะศักดิ์ ยุวบูรณ์**
(พ.ศ. 2534-2536)
(ต่อมาเป็นอธิบดีกรมการปกครอง)

ที่มา: www.senate.go.th

26. **นายวีระชัย แนวบุญเนียร**
(พ.ศ. 2536-2539)
(ต่อมาเป็น กกต.)

ที่มา: www.manager.co.th

27. **นายพลากร สุวรรณรัฐ**
(พ.ศ. 2539-2541)
(ต่อมาโปรดเกล้าฯ เป็นองคมนตรี)

นายพลากร สุวรรณรัตน์ องคมนตรีเป็นประธานเปิดงาน นิทรรศการ 72 ป้ายในวาระ 72 พรรษาและมอบของที่ระลึก แก่ผู้สนับสนุนการทำงาน
ที่มา: ***เพื่อเชียงใหม่,*** *2556, หน้า 84*

นายพลากร สุวรรณรัตน์ สมัยดำรงค์ตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2539-2541) เป็นประธานในโอกาสสภาวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ จัดกิจกรรมนั่งสามล้อเรียนรู้แหล่งประวัติศาสตร์โดยมีสมโชติเป็นวิทยากร ในภาพเจ้าดวงเดือน ณ เชียงใหม่ ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวรายงานในวิหารวัดเชียงมั่น ช่วงวันออกพรรษา 2540
ที่มา: ***เพื่อเชียงใหม่,*** *2556, หน้า 80*

ที่มา: www.narinet.in.th

28. **นายประวิทย์ สีหโสภณ**
(พ.ศ. 2541-2544)

นายประวิทย์ สีหโสภณ ลงพื้นที่ดูที่ตั้งป้ายแหล่งประวัติศาสตร์ วาระ 72 ปีในหลวงฯ พ.ศ. 2542

ที่มา: www.kalyan-amitra.org

ที่มา: sites.google.com

29. **นายโกสินทร์ เกษทอง**
(พ.ศ. 2544-2545)
(ต่อมาเป็นอธิบดี)

30. **นายพิสิฐ เกตุผาสุข**
(พ.ศ. 2545-2546)
(ต่อมาย้ายเป็นผู้ว่าฯ ชลบุรี)

ที่มา: region3.prd.go.th

31. **นายสุวัฒน์ ตันติพัฒน์**
(พ.ศ. 2546-2549)
(ต่อมาย้ายเป็นผู้ว่าฯลพบุรี)

นายสุวัฒน์ ตันติพัฒน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2546-2549) มอบหนังสือชัตติยานิศรีล้านนาแก่ สมโชติ อ่องสกุล
*ที่มา: **เพื่อเชียงใหม่**, 2556, หน้า 81*

ที่มา: www.local.moi.go.th

32. **นายวิชัย ศรีขวัญ**
(พ.ศ. 2549-ก.ย. 2550)
(ต่อมาเป็นอธิบดีกรมการปกครอง)

ที่มา: www.executive.moi.go.th

33. **นายวิบูลย์ สงวนพงษ์**
(1 ต.ค. 2550-2552) (ต่อมาเป็น
ปลัดกระทรวงมหาดไทย ถึง พ.ศ. 2558)

นายวิบูลย์ สงวนพงษ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2550-2552) (ต่อมาเป็นปลัดกระทรวงมหาดไทย) กับสมโชติ และคนอื่นๆ เช่น อาจารย์บงกช สุทัศน์ ณ อยุธยา ในงานสโมสรสันนิบาต ที่หอคำบริเวณงานพืชสวนโลก 2550
*ที่มา: **เพื่อเชียงใหม่**, 2556, หน้า 82*

ที่มา: www.prcmu.cmu.ac.th/
scoop_detail.php?sco_sub_id=26

34. **นายอมรพันธ์ นิมานนท์**
(พ.ศ. 2552-2553)

35. หม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล

(ต.ค. 2553-2555) (ปัจจุบันเป็น รมว. ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี)

หม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล แสดงละครเป็นพระเจ้ากาวิละ เมื่อ พ.ศ. 2554
*ที่มา: **เพื่อเชียงใหม่**, 2556, หน้า 82*

หม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล เปิดงานโครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่าย
ในพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้ ณ คณะศึกษาศาสตร์ มช. เมื่อ 2 ก.ย. 2554 โอกาสนั้น
ได้มอบหนังสือการ์ตูนเจ้าหลวงเชียงใหม่ให้เจ้าวรจักร ณ เชียงตุง และแขกผู้มีเกียรติ

36. นายธานินทร์ สุภาเสน

(พ.ศ. 2555-2556) ต่อมาย้ายเป็นผู้ว่าฯ ลำปาง และเกษียณ 1 ต.ค. 2558

นายธานินทร์ สุภาเสน ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่
ในงานพิธีวัดแม่จ่า 2555

37. นายวิเชียร พุฒิวิญญู

(พ.ศ. 2556-2557)
ต่อมาย้ายเป็นผู้ว่าฯ สระบุรี

นายวิเชียร พุฒิวิญญู ครั้งดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการ
จังหวัดเชียงใหม่พร้อมนายกเทศบาลตำบลสุเทพ
ไปนมัสการพระธาตุเกตจันทร์ 2557
*ที่มา: **เส้นทางจักรยาน เล่ม 2**, 2559 หน้า 153*

นายสุริยะ ประสาทบัณฑิตย์
ที่มา: 123.242.165.136/?module=general&pages=show_1

38. นายสุริยะ ประสาทบัณฑิตย์
(เกิดที่ขอนแก่น) (พ.ศ. 2557-2558) เกษียณ 1 ต.ค. 2558

นายสุริยะ ประสาทบัณฑิตย์ กิจกรรมจักรยาน bike for mom ส.ค. 2558
*ภาพโดย: **สำนักงานพัฒนาพิงคนคร** (องค์การมหาชน)*

นายสุริยะ ประสาทบัณฑิตย์ ปั่นจักรยานนำขบวนไปวัดเชียงมั่น โดยสมโชติ อ่องสกุล เป็นผู้บรรยาย

39. นายปวิน ชำนิประศาสน์
(ตั้งแต่ 1 ต.ค. 2558)

นายปวิณ ชำนิประศาสน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ กับสมโชติ อ่องสกุล
*ที่มา: **เส้นทางจักรยาน เล่ม 1**, 2559, หน้า 3*

นายปวิณ ชำนิประศาสน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ นำขบวนจักรยานเฉลิมพระเกียรติ bike for dad ธ.ค. 2558
(ภาพโดย: งานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)

ภาพกิจกรรม bike for dad
*ภาพโดย: **สำนักงานพัฒนาพิงคนคร** (องค์การมหาชน)*

ที่มา: ประวัติมหาดไทย จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2529 และเพิ่มเติมโดยสมโชติ อ่องสกุล

ภาคผนวก 7

นายกเทศมนตรีนครเชียงใหม่ อดีต-ปัจจุบัน พ.ศ. 2479-2558

นายบุญเกิด สุดันตรานนท์
ขณะศึกษาต่อ ณ ประเทศอังกฤษ
2 มี.ค. 2465
ที่มา: www.weloveshopping.com

ลำดับที่ 1 พันเอก นายวรการบัญชา (บุญเกิด สุดันตรานนท์)
สมัยที่ 1 29 ส.ค. 2479-24 มี.ค. 2479
สมัยที่ 2 25 มี.ค. 2479-16 มิ.ย. 2480

ลำดับที่ 2 หลวงคุรุวาทวิทักษ์ (ศิริ จุลกาญจน์)
สมัยที่ 1 17 มิ.ย. 2480-21 ก.ย. 2480
สมัยที่ 2 25 ก.ย. 2480-20 มี.ค. 2481
สมัยที่ 3 12 ธ.ค. 2484-31 ธ.ค. 2486

ลำดับที่ 3 พันโท พระศักดิ์ศัลยาวุธ (เยี่ยม สุคนธทรัพย์)
22 ก.ย. 2480-24 ก.ย. 2480

ที่มา: th.wikipedia.org

ลำดับที่ 4 หลวงศรีประกาศ (ฉันท์ วิชยาภัย)
สมัยที่ 1 21 มี.ค. 2481-23 เม.ย. 2483
สมัยที่ 2 24 เม.ย. 2483-11 ธ.ค. 2484
สมัยที่ 3 4 พ.ย. 2487-27 ม.ค. 2489
สมัยที่ 4 20 พ.ย. 2492-10 มิ.ย. 2496
สมัยที่ 5 20 มิ.ย. 2496-20 พ.ย. 2496
สมัยที่ 6 17 ก.พ. 2497-17 ก.พ. 2499

การตรวจงานของครูบาศรีวิชัยขณะสร้างถนนขึ้นดอยสุเทพ
(ที่มา: ประวัติครูบาศรีวิชัย)

บันไดนาคขึ้นวัดพระธาตุดอยสุเทพ
วันเปิดทาง เมื่อ 30 เม.ย. 2478
(ที่มา: ประวัติครูบาศรีวิชัย)

ลำดับที่ 5 พระศรีวรานุรักษ์ (ศรี บุญเฉลียว)
31 ส.ค. 2486-3 พ.ย. 2487

ลำดับที่ 6 พระยาอนุบาลพายัพกิจ (ปุ่น อาสนะจินดา)
(ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ คนที่ 6)
28 ม.ค. 2489-30 ธ.ค. 2489

นายประเสริฐ กาญจนดุล
ที่มา: www.lovesiamoldbook.com

ลำดับที่ 7 ร้อยเอกพลวงสำเริงณรงค์ (ทองคำ รัตนัย)
1 ม.ค. 2490-1 มิ.ย. 2492

ลำดับที่ 8 นายภิญโญ อินทวิวัฒน์
2 มิ.ย. 2492-1 พ.ย. 2492

ลำดับที่ 9 นายเฉลิม ยูปานนท์ (ปลัดจังหวัด)
2 พ.ย. 2492-22 พ.ย. 2492

ลำดับที่ 10 นายประเสริฐ กาญจนดุล
(ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ คนที่ 13)
21 พ.ย. 2496-16 ก.พ. 2497

ลำดับที่ 11 นายสุชาติ สุจริตกุล
18 ก.พ. 2499-3 มิ.ย. 2501

นายสุชาติ สุจริตกุล เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ คุ้มเจ้าราชบุตร วงษ์ตะวัน (คนนั่งแถวหน้าใส่แว่น)

ลำดับที่ 12 นายแพทย์จินดา สิงหเนตร
4 มิ.ย. 2501-13 พ.ย. 2501

ลำดับที่ 13 นายเรือง นิมมานเหมินท์
สมัยที่ 1 14 พ.ย. 2501-25 ก.พ. 2503
สมัยที่ 2 26 ธ.ค. 2516-30 มิ.ย. 2519

นายเรือง นิมมานเหมินท์
คนยืนแถวหลังจากซ้ายไปขวา คนที่ 4

ลำดับที่ 14 หลวงประสิทธิ์บุรีรักษ์ (ประยงค์ สุขปิยังตุ)
26 ก.พ. 2501-4 ส.ค. 2504

ลำดับที่ 15 นายสุวรรณ กฤตธรรม (ปลัดจังหวัด)
5 ส.ค. 2504-15 ธ.ค. 2507

นายทิม โชตนา

ลำดับที่ 16 นายทิม โชตนา

สมัยที่ 1 16 ธ.ค. 2507-15 ม.ค. 2508
สมัยที่ 2 16 ม.ค. 2508-12 ม.ค. 2512
สมัยที่ 3 23 ก.ค. 2513-23 ธ.ค. 2513
สมัยที่ 4 29 ธ.ค. 2513-7 ม.ค. 2517

ลำดับที่ 17 นายปรีดา พัฒนถาบุตร

13 ม.ค. 2512-22 ก.พ. 2513
(ต่อมาเป็น สส.เชียงใหม่และรัฐมนตรี)

นายปรีดา พัฒนถาบุตร
ที่มา: th.wikipedia.org

ลำดับที่ 18 นายวัลลภ ชัยพิพัฒน์ (ปลัดจังหวัด)

18 ม.ค. 2517-13 ก.พ. 2517

ลำดับที่ 19 นายณรงค์ ศักดาทร

14 ก.พ. 2517-25 ธ.ค. 2517

ลำดับที่ 20 นายจรัล ศุขเกษม

1 ก.ค. 2519-28 ก.พ. 2521

นายณรงค์ ศักดาทร
ที่มา: nyghome.info

ลำดับที่ 21 นายชุณห์ พุกกะชาติกุล

1 มี.ค. 2521-15 มิ.ยง 2523

ลำดับที่ 22 ร้อยเอกนายแพทย์กนก รัตนัย

16 มิ.ย. 2523-31 พ.ค. 2526

ลำดับที่ 23 นายศรีสวัสดิ์ อาวิพันธุ์

1 มิ.ย. 2526-7 ส.ค. 2528

นายศรีสวัสดิ์ อาวิพันธุ์
ที่มา: swis.montfort.ac.th

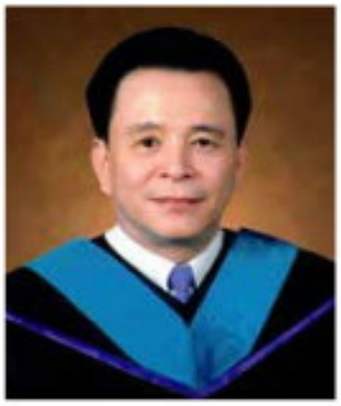

นายวรกร ตันตรานนท์
ที่มา: www.srithana.ac.th

ลำดับที่ 24 นายวรกร ตันตรานนท์
สมัยที่ 1 7 ส.ค. 2528-28 ก.ย. 2533
สมัยที่ 2 8 ต.ค. 2533-22 ก.ย. 2538

ลำดับที่ 25 พันเอก (พิเศษ) สกล กลันทะกะสุวรรณ
สมัยที่ 1 28 พ.ย. 2538-22 ส.ค. 2539
สมัยที่ 2 24 ต.ค. 2539-8 มิ.ย. 2541

พันเอก (พิเศษ) สกล กลันทะกะสุวรรณ
นายกเทศมนตรีเทศบาลนครเชียงใหม่คนซ้ายสุด

นางบุษบา ยอดบางเตย
ที่มา: www.rakboll.net

นายปกรณ์ บูรณุปกรณ์
ที่มา: th.wikipedia.org

ลำดับที่ 26 นางบุษบา ยอดบางเตย
ทำหน้าที่นายกเทศมนตรีเทศบาลนครเชียงใหม่
(พ.ศ. 2538-2541)
ต่อมาได้รับเลือกเป็นนายกสมาคมยกน้ำหนัก
แห่งประเทศไทย และได้รับเลือกเป็นรองประธาน
คณะกรรมการโอลิมปิคแห่งประเทศไทย

ลำดับที่ 27 นายปกรณ์ บูรณุปกรณ์ (พ.ศ. 2501-2556)
สมัยที่ 1 28 ก.ย. 2541-24 ธ.ค. 2542
สมัยที่ 2 25 ธ.ค. 2542-1 พ.ย. 2543
(ต่อมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่)

นายบุญเลิศ บูรณุปกรณ์
ที่มา: th.wikipedia.org

ลำดับที่ 28 นายบุญเลิศ บูรณุปกรณ์

พ.ศ. 2543- 4 พ.ค. 2550
ต่อมาเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่

วันเปิดอาคารหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่
อย่างไม่เป็นทางการ 10 เม.ย. 2545

รอ.หญิงเดือนเต็มดวง ณ เชียงใหม่
ที่มา: 203.155.220.230/m.info/department/consultant

การชุมนุมของ
มวลมหาประชาชน
ที่เชียงใหม่บริเวณ
หน้าศาลาธรรม มช.
พ.ศ. 2557
(ภาพโดย: สมโชติ อ้องสกุล)

ลำดับที่ 29 ร้อยเอกหญิงเดือนเต็มดวง ณ เชียงใหม่

3 ส.ค. 2550-24 มิ.ย. 2552

ลำดับที่ 30 นายทัศนัย บูรณุปกรณ์

สมัยที่ 1-2 8 ธ.ค. 2552-ปัจจุบัน

นายทัศนัย บูรณุปกรณ์
ที่มา: th.wikipedia.org

นายทัศนัย บูรณุปกรณ์ นายกเทศมนตรีเทศบาลนครเชียงใหม่
มอบเกียรติบัตรกรรมการประกวดต้นไม้ ในวันสิ่งแวดล้อมโลกให้สมโชติ อ้องสกุล
ณ บริเวณสวนสาธารณะรถไฟ เมื่อ 4 มิ.ย. 2556

ผู้เขียน ครอบครัวและผลงาน

(ผู้เขียนและศาสตราจารย์เกียรติคุณสรัสวดี อ่องสกุล นำเสนอผลงานวิชาการที่มหาวิทยาลัยวาเซดะ กรุงโตเกียว เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2556 น.ส.สิรัศมิ์ อ่องสกุล ทำหน้าที่ล่าม ภาพโดย: IZUMI Osamu เซนเซ)

บุตร:
นายลัดวแพทย์ เหนือ อ่องสกุล
(ถ่ายภาพโอกาสเข้ารับ
พระราชทานปริญญาบริหารธุรกิจ
มหาบัณฑิต มช.
เมื่อมกราคม 2558)

ผู้เขียน:
เกิดที่ตะกั่วป่า เมืองท่าโบราณ ริมฝั่งอันดามัน
เมื่อ 9 เม.ย. 2496
อาจารย์ดีเด่นแห่งชาติ สาขาสังคมศาสตร์
ประจำปี 2548

ที่ปรึกษา อธิการบดี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กรรมการบริหารหลักสูตรสาขาวิชาล้านนาศึกษา
คณะมนุษยศาสตร์ มช.

กรรมการมูลนิธินวราชดำริอนุรักษ์ฝ่ายเหนือ

หัวหน้าโครงการวิจัยชุดประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม
เมืองตะกั่วป่า
(สนับสนุนโดย สกว. 2559-2561)

อิดา:
นางสาว สิรัศมิ์ อ่องสกุล (แม่น้ำ)
ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาญี่ปุ่น) เกียรตินิยมอันดับ 1
เหรียญทอง (พ.ศ. 2554)
นักศึกษาปริญญาโท Graduate School of Letters,
Arts and Sciences Japanese History
มหาวิทยาลัยวาเซดะ กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น

ภริยา:
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ สรัสวดี อ่องสกุล
เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ป.ม., ป.ช., ม.ว.ม., ม.ป.ช.
อาจารย์ดีเด่นแห่งชาติ สาขามนุษยศาสตร์ฯ
ประจำปี 2550

ศิษย์เก่าดีเด่น สาขาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร พ.ศ. 2558

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรสาขา
วิชาล้านนาศึกษา คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กรรมการสภาวิชาการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

(ดูผลงานเขียนและภริยา
ใน http://llen.edu.cmu.ac.th
และหมุดหมายประวัติศาสตร์ล้านนา
ใน youtube)

"แม่น้ำกับแม่" ในชุดสตรีชั้นสูง
ชาวญี่ปุ่นที่เมือง kumamoto
เมื่อ มี.ค. 2556

"แม่น้ำ" ที่มหาวิทยาลัยวาเซดะ
กรุงโตเกียว
(ภาพโดย: สมโชติ อ่องสกุล)

5

Executive Summary

Executive Summary
CHIANG MAI AT THE 60TH ANNIVERSARY OF THE ZODIAC CYCLE: Its Past, Present and Future.

Development of the Communities in Chiang Mai City. It is historical studies on the Past, Present and Future, of the City of Chiang Mai,

With special emphasises on the development of Communities, prior to, and at present, of the implementation of the National Economic and Social Development Plan , and at the time, when Chiang Mai is being considered to be registered as World Heritage.

Also to study the future basing on data which are trends conveying the Chaing Mai forth-coming stations, when Chaing Mai will complete its 732 th Anniversary of its foundation, in B.E. 2571 (A.D. 2028), by means of histotical methods. The results of which are as Follows:

Part I: Development of Chiang Mai Communities, Prior to the National Economic and Social Plan, which is divided into 8 periods:

(1) Chaing Mai Ancient Communities, Prior to the foundation of the City of Chaing Mai, basing on 2 types of records:

a. Unwritten records which include archaeological excavation sites, with traces of ancient communities, especially an archaeological site at Ta-krah cave, Tambon Na-saeng, Khoh Kha District, Lampang Province, with Homo Erectus hominid bones, aging around 500,000 years; an archaeological site on the Pang Mapha highland, in Pang Mapha District, Mae Hongsorn Province; traces of communities on the highland, aging more than 4,000 years; the use of wooden- coffin and tooth-decorations cultures; an archeaological site at Pratu-pah in Mae-moh and Ngao Distriict areas, Lampang Province; an archaeological site, aging around 3,000 years; archaeological sites in Chiangrai, Chaingsaen, Phayao, Lumpoon, Prae, Nan and in Chaing Mai Provincial vincinity, such as Ob-luang archaeological site (Hod District), an archaeological site at Chomtong District, an archaeological site at Huay San U-ood (Pah Mai), an archaeological site at Ban Yang Tong- tai, an archaeological site at Ban San Pah-kha, etc., etc., all of which included ancient communities, aging around 3,500-2,500

b. Oral Records that were afterward turned into written records, such as Legend of Suwan Khomkam, Legend of Chaingsaen, Doi Tung Legend of Buddha's Relics, Chronology of Chaing Mai, Chamdevi Vamsa, Legend of Mula-Sassana (the Foundation of Buddhism), Legend of Lord Buddha's Pilgrimages, Chinnagal Chronology (or Chinnagal Malipakorn(Narrations), all of which included traces of ancient communities, prior to the foundation of the City of Chaing Mai, scattering all over the upper-parts of the Northern Region.

(2) Chaing Mai Communities in the Reign of King Mengrai

King Mengrai of the Lao Dynasty, having founded the City of Chaingrai on the Maekok River in B.E. 1805, had a plan to spread his power to the realm of Hariphunchai Kingdom, on the Ping River basin of Chaing Mai. He endorsed allied agreements with neighbouring kingdoms of Praya Ruang of Sukhothai, and Praya Ngum Muang of Phukamyao (Phayao) Kingdom, and later on, succeeded in conquering Hariphunchai, in B.E. 1835. He founded Wieng Kumkham on the bank of the Ping River as the Capital City, and later on, in B.E.1839, as the result of the flood causing by the changing course of the Ping River, founded the City of Chaing Mai, on the highlands between Doi Suthep and the Ping River, as the new capital city, which compared with the capital of Muang Chaingrai, was considered much farther and saver from the threatening of Chinese Yuan Dynasty military forces and nearer to the wayout to the sea than Chiangrai.

During the golden age of Mengrai Dynasty, Chaing Mai was powerful militant, being capable of expanding its power to subjugate Lampang, Prae, Nan, and other Muangs in Sipsong Panna Kingdom, with prosperous economics, trades, and agriculture, and Buddhism, supported by the monarchical institutions, with affiliated alliances with various muangs.

Important Communities in the rein of King Mengrai, therefore, included: 1) affiliated political communities 2) Sanka(Buddhist Monk) communities, with wats and a great number of communities 3) communities for ceramic production, such as Mae-taeng, and Mae- On kilns 4) Commercial Communities, especially for forest products 5) Farming Communities, each of which had been established and developed into essential Chaing Mai bases.

(3) Chiang Mai Communities under the Burmese Occupation

During B.E. 2101-2317, Chaing Mai had been occupied by the Burmese, with sporadic resistances. Chaing Mai was three times conquered by the Burmese; in B.E. 2101, during the reign of King Bunyanong of Tong-u Dynasty (B.E.2094-2124); in B.E.2157, during the reign of King Anaukpetlun or Na-Yonyan (B.E. 2148-2171); and in B.E. 2174, during the reign of King Talunmin or Suthammaracha (B.E. 2171-2191).

Every time Chaing Mai was Conquered, the Thai population(Lanna Thai) were captured by means of the so- called "Teh Kruao" (literally,'taking by the whole families') to settle in Burma; the first of which took the Prince of Meku of Chaing Mai, with a number of his courtiers to reside in the City of Hongsawadi, the Burmese empowered Princess Mahavisuthdevi, his mother, to rule over Chaing Mai, through all her life until B.E. 2121. Afterwhich her son, Prince Norratha-mengsor succeeded her sovereignty. When Prachao Anaukpethun (B.E. 2148-2171) conquered Chaing Mai, in B.E. 2157, "the whole Lanna Thai families" were taken to settle in the City of Hongsawadi. There was a famous poetical traveloque called "Muengtra Rob Chiang Mai" (Muangtra Fought Chaing Mai), narrating on three- months travelling, passing through Kuao- kom Chaing Mai Gate, the southern farming communities, and, in Hongsawadi City found Thai communities evacuated from the City of Lampang, already settled there.

Lanna Thai evacuees, being 'taken by the whole families,' when Chaing Mai was conquered by the Burmese, were settled in Burma, having affiliated relations with the Burmese and Chaing Mai ruling classes. King Bunyanong, for an instance, had 42 consorts, whose daughters or nieces were born from his consorts of the subjugated states, e.g. Pranang Kinn Kank from Chaing Mai (Zimme), was King Bunyanong's daughter (born from Chaing Mai consorts).

During that age in Chaing Mai, there were added "communities of Burmese expatriates," both of which were the ruling classes and their subordinates, such as Mans (Burmeses), and Yang (Karens). The ruling class in Chiang Mai was evidently so devoted to Buddhism that they demanded the Karens to provide some(vegetable) oil for burning in worshiping Buddhasihing Image ; to bring damaged Bhuddha Images to melt and recast as the principal Buddha image in the Ubosod (ceremonial temple) of Wat Chalernprakiat, reinnovated the ruined temples, and made stone inscriptions at wat Chiangman and Wat Ket, prerscribing the existence of former Sanka Communities, Wat communities, the expanding trading communities of Burmese expatriates for forest products, communities of ceramic productions and farming communities, a group of Chaing Mai residents attempted to organize resisting forces to drive the Burmese out of Chaing Mai. There were three suppressions, and Chiang Mai was reconquered by the Burmese.

(4) Chiang Mai Communities in the Reign of Prachao Kawila and His Brethren

In B.E. 2317, Praya Chaban (Head of the hamlet) Booon Ma of Chaing Mai, Pra Chao Kawila and his brethren from Lampang, in co-operating with the army from Thonburi, succeeded in driving the Burmese out of Chiang Mai. The Burmese then retreated to station at Chaingsaen. Chaing Mai

was then was deprendent state of Thonburi and Bangkok respectively.

During the reign of King Rama I of Rathabnakosin Period, Prachao Kawila of Lampang, and his brethren were appointed to rule Chaing Mai. Prachao Kawila was promoted to Praya Mangra Wachiraprakan, the Royal Ruling Prince of Chaing Mai, and PrchaoThammalangka was appointed the Deputy Ruling Prince of Chiang Mai, and Chaokam Fun was appointed Praya Burirat. It was the beginning of the period when Chaing Mai was ruled by three Brotherhood, which was latwer known as "the period of gathering vegetables into the basket, and the people into town."

In B.E. 2325, Pra Chao Kawila and his brethren brought 300 power men from Lampang to station at Wieng Pahsang, Lum Phun, and mobilized more people from the western Bank of the Salaween River. When he had enough number of people, he led them to recapture Chiang Mai, reinnovated the city and mobilize more people to be ready to drive the Burmese out of Chiangsaen. As a result of his success he was appointed the Ruling Prince of Chiang Mai.

In B.E.2347 Chaing Mai army, in cooperation with the armies from Bangkok, Wieng Chan, Lampang and Nan, successfully drove the Burmese out of Chaingsaen. The people of Chiang-saen, were taken 'the whole families" to settle at 1) Bann Hom of Chiang Mai, 2) Pong Sanuke in Lampang, 3) Ban Don in Nan, 4) Wienchan(Laos) 5) Kuboa in Rachburi, 6) Saohai, Pakpreo in Sraburi, forming Yonok (Lanna Thai) Communities in the afore mentioned cities.

Afterward, Chaofa Chiangtung was persuaded to station his army at Wat Nantharam to establish Thai Khern community in Chiang Mai, and to fight Muangs in Burma and Sipsongpanna, taking 'the whole families' to settle in Chiang Mai and Lumphun, each of which having their former village names as their newly founded communities, making Chiang Mai at that time, multi-cultures in the Ping riverine up to present.

(5) Chiang Mai Communities During the first Period of Western Contact

Asia was a source of wealth, the importance of which were the forest products, spices, ect. ect. being in great demanded by European markets. The pioneer colonial powers were the Protuguese, Dutch, and Spainese. They conquered Asian countries such as India, the Javanese archchipelago and the Philipines. After the industrial revolutions, Great Britain and France became the new dominant colonial powers moving toward Asia by making trading contacts with China, with the resulting of Opium War. In B.E. 2382- 2385, China had to open its port- cites and commercial concessions; Great Britain won its concession in India from the Protuguese and French, including concessions in Eastern Java from the Dutch; making wars with the Burmese, and was able to occupy Burma in B.E. 2428, with the conglomeration of Burma with British India. The British forestry company was ready to explore teak forests in western Thailand, while the French conquered Vietnam, and encroached the eastern region of Thailand.

In B.E. 2398 King Rama IV signed Commercial Bowring Treaty with Great Britain, and similar treaties with other Western nations, allowing the treaty parties to trade with extraterritoriality.

In Chaing Mai in the concession areas of Western forestry companies, there were communities of forestry companies, with British subjects from India and Burma, including Christain missionaries, making religious varieties in Hindu, Muslim, Sighs, and various ethnicities such as Western, Burmese, Shan,Tongsu, Kmuh, Karen, Chinese traders, ect. ect. It was the time that Western and industrial cultures penetrated into Thai and Chiang Mai societies.

(6) Chiang Mai Communities during the Munipical Administration

In the reign of King Rama V, the Miministry of the Interior administrative jurisdiction was divided into Munipipal Regions, each of which was consisted of adjacent muangs, and the muangs, thereby, were divided into districts, communes, and villages, having the municipal governor as the supreme authority in the municipal region. Military and civil officials were sent from the central

administration to station in all muangs and districts, decentralizing the central power to all muangs, creating communities of officials in all municipal regions.

The former ruling princes of muangs, however, were retained their power until their authorization were expired. The northern ruling princes communities were, then, still in existence. During this period foreign teak companies had, therefore, to ask permissions from the Thai official in lieu of the Chiang Mai Ruling princes.

During the municipal administration, political, administrative, economic and social aspects were linked into the Central Administration functioning according to the central prescriptions. The couvee (Phrai) system was abolished, communication systems were developed, especially postal-telegram, railways and airports., making communication between Bangkok and the countryside faster. Business enterprises spread all over the country. Missionaries and Western traders in Chaing Mai found education, religious organizations and timber businesses, having Churches and sport clubs as their centers. In this period there were Western and Chinese communities, and communities of middle-class with their school-system education.

(7) Chiang Mai Communities during W.W. II, and aftermath

In B.E. 2475, during the reign of King Rama VII, a group of the military and civil middle-classes had make a revolution, changing the absolute monarchy government into a democratic constitutionally monarchy government. The central administration was divided into the central, regional, and local administration.The municipal administration was abolish, and Changwat(Province) is the center for the regional and local administration, having a governor as supreme authority, reporting directly to the ministry of the interior.

The years between B.E. 2484-2488 were World War II, Field Marshall Pibulsongkram, the Prime Minister, had signed allied agreements with the Japanese to have the Japanese armies stationed in Chiang Mai, having Dr. Pridi Pranomyong, the leader of the Free Thai Movement, on the other side, with the Allies. The events during this period were memorized by Chiang Mai people.

After W.W. II., the world was divided into two poles: Democracy and Communism. Thailand is on the democratic pole leading by the United States of America, with their dominant roles in Thailand.

In Chaing Mai and in Bangkok there had been significant endeavours such as publications and building Buddhist monuments.

(8) Chaing Mai Medical School Community

From B. E. 2495, the middle-class in Chiang Mai had called for establishing Chiang Mai University. The government under Prime Minister Field Marshall Phibulsongkram had finally decided to set up Chaing Mai Medical School in B.E. 2499, with the support from the U. S. government.

In June B.E. 2501, 65 students were recruited in the pre-medical school in the Facult of Medical Science in Bangkok.

In December B.E. 2503, all pre-medical students in the Bangkok Medical Faculty were transferred to Chaing Mai, making the full-fleged Chiang Mai Faculty of Medical Science, with students and professors, with the result of constituing medical school community in Chiang Mai.

Part II. (A)Chiang Mai in the National Economic and Social Development Plan, (B) Chiang Mai as a Royal Special Area Project (C) Chiang Mai :The City which would be considering to registered as World Heritage.

From B.E. 2504-2559, Thai Society has been developed according to 11 National Economic and Social Development Plans, with the following significant changes:

1. During the first National Economic and Social Development Plan, Field Marshall Sarit Thanarat's cabinet (B.E. 2501-2506) passed a resolusion to establish Chiang Mai University, which was inaugurated in B.E. 2507.

2. During the second National Economic and Social Development Plan (B.E. 2510-2514), the Northern Industrial Settlement in Lumphun Province was established, Chiang Mai-Lampang superhighway was constructed, starting from Lampang Province to Chiang Mai Ricome Hotel Junction, together with the inauguration of Mae Tang Irrigation project.

3. During the third National Economic and Social Development Plan (B.E. 2515-2529), after the October 14 Incident, Thai society was "the Period of Blooming Flowers," the military were subdued, the capitalists were growing up, Thai society was divided into right- and left- wings, ending with the right suppressing the left on October 6. Private enterprises were expanding, Chiang Mai airport had been enlarged into the International Airport, the tourist businesses are blooming.

4. During the Fourth and Fifth National Economic and Social Development Plan (B.E. 2525-2529), Chaing Mai was designated the prime city of the northern region. A great number of development projects then flooded into Chaing Mai. Chiang Mai municipal areas were enlarged from 17.50 square kilometers to 40.216 square Kilometers, and Chiang Mai administrative office moved toward the upper corner. There were some archaeological excavations such as at Wieng kumkam, Wieng Tahkan. ect.

5. During the sixth and seventh National Economic and Social development Plan (B.E. 25355-2539), was the golden Thai economy which was later called the "soaf foaming" period. Chaing Mai had been developed into business, service and tourist centers, in the upper Northern region, with high-rising buildings, hotels, business centers, resorts, agricultural gardens, golf courses, and housing projects, etc.ect. Changes had caused all kinds of problems in Chaing Mai, destroying the image of the historical city, such as water and air pollution, garbages, high-rising buildings, addits, land misuses, making the non-government organizations to co-operated with the government to legistrate the building regulation laws, land uses and 'the double city' projects, ect.

During the Seventh National Economic and Social Plan (B.E. 2535-2539), Chaing Mai had to organize three major events: (1) to welcome the seventh Sea Game(1955) sport athletes, (2) to celebrate 700 th anniversary of Chaing Mai foundation in B.E. 2539, (3) to celebrate the fiftieth jubilee of His Majest the the King's ascension to the throne, in B.E. 2539.

In Thai society, the people who got involved in October 14 incidence, were backing up by modern mass media against the military power in May incidence in B.E. 2535, and to have a decisive role in political reformation, leading to the drafting of the constitution of B.E. 2540.

In every resistances of inappropriate projects in Chaing Mai, monks and the academics were forcefully participated.

6. During the Eighth National Economic and Social Plan (B.E. 2540-2544), upto the end of the Eleventh Plan (B.E. 2555-2559)

During this period Thailand was facing the economic depression, and the gravest natural disasters such as the Sunami (December 26, B.E. 2547) and the Draught (B.E. 2559), the politics was greatly and continuosly polarizesd. During the B.E. 2540's decade, there were two coup' d eta (September, B..E. 2549 and May, B.E. 2557), the Great Power under the U.S. dominance had a measure leading up to democracy.

However, during the B.E. 2540's decade, the political party leader who won the national election was elected Prime Minister, among those who won the national general election were two Chiang Mai residents and one affine. Chaing Mai was, therefore, the city with more development projects than any city in the region.

B. Chiang Mai as a Special Royal Project Area

While the Government had different national economic and social development plans, Mis Majesty the King had his own special projects areas, beginning from B.E. 2496.

In B.E. 2512, King Rama IX had established the Royal Projects for the purposes of: (1) to upgrade the hill-tribal peoples's standard of living, (2) to eradicate the plantation of addicted plants (opium), (3) to preserve the upstream water- resources, all of which are the projects with his own initiations.

At present, there are about 4,000 royal initiated projects, 38 development centers in the Northern region, covering 476 village clusters, being situated in the highlands of Northern Provinces, consisting of 27 centers in Chaingrai, 7 centers in Mae Hongsorn, 1 center in Lumphoon, and another center in Phayao, covering the total area of 1,553,625 rais.

Chaing Mai royal projects is a "special area," royally initiated by his Majesty the King's benevolence, that would give great benefits to the people both in the plains and on the hills, being created and worked by the King through all 60 years of their operations since B.E. 2496.

C. Chiang Mai :The City which would be considering to registered as World Heritage.

Part III. "The Next Zodiac Cycle Chiang Mai 2028"

Basing on data on conservation and development projects, during the 60th anniversary of the zodiac cycle (B.E. 2559) and technological developments, it is possible to estimate Chaing Mai next station as follows:

a. Conservation projects that would be operating during the 60th anniversary of the zodiac cycle (B.E. 2559).

(1) The City which would be considering to registered as World Heritage.

At the time when Chiang Mai would complete the 720th anniversary of its foundation, Chiang Mai would be considering to be registered as World Heritage. If the UNESCO World Heritage committee approve, Chaing Mai would be registered as World Heritage, then it would be maintaining thereby according to the prescibesd UNESCO rules.

(2) University Town

Under the supervision of the word heritage committee, and the tourist preserving- market plan to conserve historical heritages, the City of Chiang Mai would be an open museum, with connections with educational institutes and mass media, part of which would be arranged with 3 D system, presenting by computer or mobile instruments. The City areas would be learning areas, a university town, which with an instruments, such as mobile smart phones, would be served as learning media on historical sources all over Chaing Mai.

(3) The Town with the Promotion Project of BicycleUses

The current promotion of the uses of bicycles in Thailand from B.E. 2558, together with the fomer networks of bicycle clubs all over Chaing Mai, and the development of mass communication system, would in effect encourage more uses of bicycles.

(4) The Auspicious Sources of Water

When Praya Maengrai found the City of Chaing Mai, there were 4 auspicious sources of water situated in (1) Doi Suthep, (2) the Ping River, (3) the Mae Kha River, (4) the Northeastern Great Lake or Nong Boa, all of which would be preserved and maintained under the reserving projects.

(5) Wieng Keao Environs Reinnovating Project

From the beginning of B.E. 2559, the Department of Fine Arts had excavatesd and reinnovated Wieng Kaeo environments, which had been used as a prison, since the reign of King Rama V, the environs would thereby be reinnovated.

(6) The green areas in Town

The green areas in Chiang Mai town would be increasing.

(7) The Sacred Areas in the Magic Forest

Doi Suthep and the foothill areas are considered the "magic forests," with many relics of sacred areas. There are archaeological excavation and reinnovation sites which would be served for historical learning , a part of which has been made into 3 D system computer or mobile instruments, and if supported, would be continuosly made 3 dimension computer graphic (3 D).

(8) The Elderly- Care System

In the preserving projects of such an old city as Chiang Mai, there would be inevitably to have an elderly-care system.

(9) An Educational Reformation

In an curriculum of any educational system, local community should be a subject of study, being broadmindedly enough as to include the study of history and culture of all Asian countries.

(10) Northern Science Park in Chiang Mai

The Building situated in the Suthep-pui National Park, near the farming plantations in Mae Haie, Chiang Mai University campus, 2 types of private services are provided, (1) the infra-structure and facility services for private research and development activities, (2) activities that would empower private technological, development by means of scientific, technological and innovative activities, with activities that would be promoting research and development projects.

b. Chiang Mai Development Project During the 60th Anniversary of the Zodiac Cycle

(1) The construction of high-rising and commercial buildings are increasing in every corner of the city; the modular living is decreasing in scale, with the general trend of sharing office- spaces and co- living.

At the time the farming areas being left in small amount, have been qualitatively developed, intensive body of information knowledge has been enhanced, to produce organic farming or temporate zone products, with added value, according to His Majesty's ideas.

(2) Networks of highways connect at the province, inter-province and international levels. At present, Thailand has 5 international Asian highways, consisting of networks of Asian Highways, cutting across 17 Asian countries highways and 12 Thailand highways.

(3) Development of train and Railway Transit Systems

From B.E. 2558, the Government has developed the national railway system with financial supports from China, Japan and Europe. After all the projects, including Bangkok-Chaing Mai railways, have been completed, the railway communication and transportation would be faster.

(4) Chiang Mai International Airport

From the fifth National Economic and Social Plan (2525-2529) and the Sixth Plan (2530-34), Chiang Mai airport has become a big gate to welcome domestic and international visitors.

At present, the expanding Chiang Mai city has surrounded the international airport, and from 6.00 A.M. to 02.00 A.M. there are not less than 70 airplanes that are commuting the airport. The old airport area is found too small to be an International Hub of the region. The new larger area, therefore, has to be found to accommodate the Aviation Hub, which would also be corresponding to the time when Chiang Mai would be celebrating its 750 th Anniversary of it Foundation.

(5) Mass Transit System in Chiang Mai

In B.E. 2559 Chiang Mai Munipipality has brought back the minibus to operate as a city bus service for tourists and local residents , which is to be much developed in the future. In the future when Chiang Mai residents has mass transit system for their daily traveling to work, by riding their bicycles to park safely at the bus stations to travel further on the trains, the number of automobile and mortor cycles on the streets must be reducing.

(6) Official Sectors with Biz Portal system

For conveniences in contacing the government official sectors, the people only use their digital touch on the applications of their mobile instruments such as the smart phones.

C. ASEAN Community

In B.E. 2559 Thailand enter ASEAN, presently consisting of 10 country members-Thailand, Mynmar, Maliasia, Indonesia, Phillipines, Singaporwe, Vietnam, Laos, Cambodia, and Brunei, only Timore Leste or Eastern Timore, has yet to become another member. In the future, all countries members would be moving forward under the ASEAN charter.

D. Trends In New Technologies

In the B.E 2530's decade, prior to the 700th Anniverasy of Chiang Mai foundation, the new wave is the technological mass media with 6 electronic infrastructures: interactivity, mobility, convertibility, ubiquity, and globalization, have entered into Thai and Chiang Mai society.

(1) After Chiang Mai has completed its 700th Anniversary, the big capacity computer has been reduced its capacity size with improved efficiencies. Technology companies compete on research and development activities and develop into operating software of mobile and smart phones with the development of difficult and challenging technologies

(2) Mass Media Technology

In B.E. 2559 Thailand has opened 4 G, service resulting in 4 trends: (1) increasing the number of internets through mobile phones-at the end of B.E. 2559 the increasing number would be 50 millions, (2) the mobile screens will turn to be T.V. screens, viewing will be increasingly more on line, (3) resulting in the following M. commerce Social Commerce,

(3) Service 020 expand business opportunities from on- line to off- line, using on-line media to push off-line top sales. Mass media will be further developed into 5 G, enabling the users to access sending and receive messages. To access high- end internets and videos and smart phones, enable technologies to control home instruments through mobile smart phones.

(4) There Are In the B.E.2559's Trends In New Technologies

In B.E. 2559 the are trends in converged infrastructure that would help to reduce the work of complex hardwares, obstrugles in data center management, and give an opportunity to users to access to software innovations, designed to increase capacities and reduce cost of the IT working system.

(5) Financial, Banking, and Investment Businesses, the beginning of Fin Tech (Financial Technology) To implement mass media technologies in financial, Banking and investment businesses, is to make them more efficient.

E. The Twelve th National Economic and Social Plan(B.E. 2560-2564)

F. Thailand 4.0

The Chiang Mai "next station" is the new hope for the new generation of the 700th and 720th year, The revival of the historical city would need another 30 years to refulfill the historical resources by means of communicating and controlling all things by modern technologies of the"slowly moved with ever lively and fast media society"

G. Smart City, Smart Live and Smart Home

แปลเป็นภาษาอังกฤษ
โดย ผศ.ดร.สุเทพ สุนทรเภสัช
(ภาพโดย: สมโชติ อ่องสกุล)

Zusammenfassung
Chiang Mai zum 60. Jubiläum des Zodiakus
Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft

Die Entwicklung von Gemeinschaften in der Stadt Chiang Mai gestern, heute und zukünftig, basierend auf historischen Studien.

Der besonderer Schwerpunkt liegt auf der Entwicklung von Gemeinschaften vor und nach der Einführung des *"Nationalen Wirtschaft- und Sozial-Entwicklung Plans"*, und im Hinblick auf die mögliche Aufnahme von Chiang Mai ins Register vom Welt Kultur Erbe.

Auf aktuellen Daten basierend sollen Trends und mögliche Schritte aufgezeigt werden bis zum Jahr B. E. 2589 (A.D. 2046) zur 750-Jahrfeier der Gründung der Stadt. Methoden der Geschichtsforschung haben zu folgenden Resultaten geführt.

I. Teil - Die Entwicklung von Gemeinschaften in Chiang Mai, vor der Einführung des `*Nationalen Wirtschaft- und Sozial-Entwicklung Plans*`, aufgeteilt in 8 Zeitabschnitte

(1) Die Antiken Gemeinschaften vor der Gründung von Chiang Mai auf Basis von 2 Arten der Überlieferung

a. Überlieferungen aus historischen Ausgrabungen mit Spuren von antiken Gemeinschaften, besonders der archäologischen Funde in der Ta-krah Höhle, Tambon Na-saeng, Khoh Kha Distrikt in der Provinz Lampang, mit menschlichen Knochen des Homo Erectus ca. 500'000 Jahre alt. Eine archäologische Stätte im Hochland vom Pang Mapha Distrikt, in der Provinz Mae Hongson; Mehr als 4'000 Jahre alte Spuren von Hochland Gemeinschaften zeigen die Benutzung von hölzernen Särgen und Schmuck aus Zähnen. Eine etwa 3'000 Jahre alte archäologische Stätte liegt in Pratu-pah, in den Distrikten Mae-moh und Ngao, in der Provinz Lampang. Weitere antike Kommunen, alle zwischen 3'500 und 2'500 Jahre alt befinden sich in: Chiangrai, Chiangsaen, Phayao, Lamphun, Prae, Nan und weiter in der Provinz Chiang Mai, wie die archäologische Stätte von Ob-luang im Distrikt Hod; eine archäologische Stätte in Huay San U-ood (Pha Mai), eine archäologische Stätte in Ban Yang Tong-tai, eine archäologische Stätte in Ban San Pah-kha u.s.w.

b. Mündliche Überlieferungen welche später schriftlich wiedergegeben wurden: z.B. die Legende vom Suwan Khomkam, die Legende vom Chaingsaen, die Legende der Buddha Reliquien von Doi Tung, Die Chronologie der Stadt Chiang Mai, Chamdevi Vamsa, die Legende von Mula-Sassana über die Gründung des Buddhismus, die Legende von Buddhas Pilgerreisen, Die Chronologie Chinnagal (Chinnagal Malipakorn Erzählungen), All dies zeugt von Gemeinschaften verstreut über die ganze nördliche Region noch vor der Gründung der Stadt Chiang Mai.

(2) Chiang Mai Gemeinschaften unter der Herrschaft von König Mengrai

König Mengrai von der Lao Dynastie, welcher die Stadt Chiangrai im B.E. 1805 (A.D. 1262) am Maekok Fluss gegründet hatte, wollte seine Macht ausweiten in das Reich von Hariphunchai am Ping Fluss im Becken von Chiang Mai gelegen. Er hatte Vereinbarungen getroffen mit den benachbarten Königreichen von Praya Rang von Sukhothai und Praya Ngum Muang von Phukamyao (heute Phayao). So gelang die erfolgreiche Einnahme von Hariphunchai im Jahr B.E. 1839 (A.D. 1292). Darauf wurde am Ufer des Ping Flusses die neue Hauptstadt Wieng Kumkham gegründet. Der Ping Fluss änderte jedoch seinen Lauf und überflutete die neue Stadt. Darauf wurde im Jahr B.E. 1839 (A.D. 1296) Chiang Mai zwischen dem Hochland von Doi Suthep und dem Ping Fluss als neue Hauptstadt angelegt. Im Gegensatz zu Chiangrai galt die Neugründung als sicherer vor der Bedrohung durch die Streitkräfte der chinesischen Yuan Dynastie.

In den glorreichen Zeiten der Mengrai Dynastie war Chiang Mai fähig seinen Einfluss und seine Macht weiter auszubreiten nach Lampang, Prae, Nan und anderen Städten im Sipsong Panna

Königreich. Dank der Unterstützung durch königliche Institutionen blühten Wirtschaft, Handel, Landwirtschaft und der Buddhismus und es konnten Bündnisse geschlossen werden mit diversen Städten.

Wichtige Gemeinschaften während der Regierungszeit von König Mengrai waren:
(1) Verbündete politische Gemeinschaften
(2) Sanka-Gemeinschaften (Mönchs-Gemeinschaften) mit Wat (Klosteranlagen)
(3) Gemeinschaften von Töpfern, z.B. Mae Taeng und Mae On Brennöfen
(4) Kommerzielle Gemeinschaften, speziell Holzprodukte
(5) Bauern Gemeinschaften
alle waren gut integriert und eine wichtig Grundlage für Chiang Mai.

(3) Chiang Mai Gemeinschaften unter Burmesischer Besetzung

In der Zeit von B.E. 2101 bis 2317 (A.D. 1558 bis 1774) war Chiang Mai, trotz sporadischem Widerstand, meist von Burmesen besetzt. Drei Mal wurde Chiang Mai von Burmesen eingenommen: B.E. 2101 (A.D. 1558) in der Regierungszeit von König Bunyanong von der Tong-u Dynastie (B.E. 2094-2124): B.E. 2157 (A.D. 1614) in der Regierungszeit von König Anaukpetlung oder Na-Yongyan (B.E. 2148-2171): B.E. 2174 (A.D. 1631) in der Regierungszeit von König Talunmin oder Suthammaracha (B.E. 2171-2191).

Jedes Mal bei der Eroberung von Chiang Mai wurden Teile der Thai Bevölkerung (Lanna Thai) deportiert nach Burma unter dem so genannten Prinzip `Teh Kruao` (ganze Familien zusammen). Einer der Ersten war Prinz Meku von Chiang Mai zusammen mit seinem Gefolge um in der Stadt Hongsawadi angesiedelt zu werden. Die Burmesen ermächtigten seine Mutter, Prinzessin Mahavisuthdevi, Chiang Mai zu regieren bis an ihr Lebensende B.E. 2121 (A.D. 1578). Danach übernahm ihr Sohn, Prinz Norratha-mengsor die Herrschaft. Als König Parka Anaukpethun Chiang Mai im Jahr B.E. 2157 (A.D. 1614) eroberte, wurden ganze Lanna Thai Familien in die Stadt Hongsawadi umgesiedelt. In einem berühmten poetischen Reisebericht, genannt `Muengtra Rob Chiang Mai` (Muengtra kämpfte in Chiang Mai) wird eine dreimonatige Reis beschrieben, durch das Kuao-kom Chiang Mai Stadttor über südliche Bauernkommunen bis in die Stadt Hongsawadi, wo Thai Gemeinschaften, umgesiedelt aus der Stadt Lampang, angetroffen wurden.

Durch Evakuierte Lanna Thai, übersiedelt als ganze Familien nach Burma, jeweils bei der Eroberung von Chiang Mai durch die Burmesen, wurden Beziehungen geknüpft zwischen den führenden Klassen von Burma und Chiang Mai. Zum Beispiel hatte König Bunyanong 42 Gemahlinnen, deren Töchter oder Nichten waren geboren von verschiedenen Gemahlinnen aus diversen Untertanen Staaten: z.B. Pranang Kinn Kank von Chiang Mai (Zimme) war die Tochter von König Bunyanong, geboren von einer Gemahlin aus Chiang Mai.

In dieser Zeit wurden in Chiang Mai Gemeinschaften von übersiedelten Burmesen zugefügt, von der führenden Klasse wie auch deren Untertanen, z.B. Mans (Burmesen) und Yang (Karen). Die Herrschaftsklasse von Chiang Mai war so dem buddhistischen Glauben angetan, dass sie Karen baten, besonderes pflanzliches Öl zu besorgen, um dies zur Verehrung von Buddha-Statuen zu verbrennen. Beschädigte Buddha Statuen wurden so eingeschmolzen um von neuem gegossen zu werden, wie die Buddha Abbildung im Ubosod (zeremonieller Tempel, wo Mönche geweiht werden) des Wat Chalernprakiat. Es wurden ruinierte Tempel wiedererrichtet, Steininschriften zeugen im Wat Chiang Man und im Wat Ket, von der Existenz von früheren Sanka-Gemeinschaften, Kloster Gemeinschaften, den expandierender Handelsgemeinschaften von Exilburmesen für Holzprodukte, Gemeinschaften für Keramikproduktion und Bauernkommunen. Eine Gruppe von Einwohnern von Chiang Mai organisierte eine Widerstandsbewegung um die Burmesen aus Chiang Mai zu vertreiben. Drei Aufstände wurden geführt, doch Chiang Mai wurde wiedererobert durch die Burmesen.

(4) Chiang Mai Gemeinschaften unter der Führung von Prachao Kawila und seinen Brüdern

Erfolgreich hatten im Jahr B.E. 2317 (A.D. 1774) Praya Chaban (der Vorsteher eines Weilers), Boon Ma von Chiang Mai, Prachao Kawila und seine Brüder von Lampang in Zusammenarbeit mit der Armee von Thonburi die Burmesen aus Chiang Mai vertrieben. Die Burmesen hatten sich nach Chiangsaen zurückgezogen. Chiang Mai wurde abhängig von Thonburi, respektive von Bangkok.

Unter der Herrschaft von König Rama I, in der Rathanakosin Periode, wurden Prachao Kabila von Lampang und seine Brüder auserwählt die Stadt Chiang Mai zu regieren. Prachao Kabila wurde befördert zum Praya Mangra Wachiraprakan, dem königlichen führenden Prinzen von Chiang Mai, Prachao Thammalangka wurde bestimmt als Abgeordneter des führenden Prinzen und Chaokam Fun wurde bestimmt als Praya Burirat. Dies war der Beginn der Zeit, als Chiang Mai von einer Dreier Brüderschaft regiert wurde, später auch bekannt als: `Die Zeit, als das Gemüse im Korb und die Leute in der Stadt gesammelt wurden`.

B.E. 2325 (A.D. 1782) brachten Prachao Kawila und seine Brüder 300 kräftige Männer von Lampang nach Wieng Pahsang, Lum Phun und weitere Leute wurden mobilisiert vom westlichen Ufer des Salaween Flusses. Als genügend Leute beisammen waren liess er Chiang Mai wieder einnehmen, renovierte die Stadt, mobilisierte noch mehr Leute mit der Bereitschaft die Burmesen aus Chiangsaen zu vertreiben. Als Resultat für seine Erfolge wurde er bestimmt als der regierende Prinz von Chiang Mai.

B.E. 2347 (A.D. 1804) vertrieben die Armee von Chiang Mai zusammen mit den Armeen von Bangkok, Wieng Chan, Lampang und Nan die Burmesen erfolgreich aus Chiangsaen. Die Leute von Chiangsaen wurden als `ganze Familien` übersiedelt nach:

(1) Ban Hom in Chiang Mai
(2) Pong Sanuke in Lampang
(3) Ban Don in Nan
(4) Wienchan (Laos)
(5) Kuboa in Rachburi
(6) Saohai, Pakpreo in Saraburi

um dort Yonok Gemeinschaften (Lanna Thai) zu bilden.

Anschliessend wurde Chaofa Chiangtung angehalten seine Armee im Wat Nantharam zu stationieren um Thai Khern Gemeinschaften in Chiang Mai zu etablieren und um zu kämpfen gegen verschiedene Muang (Fürstentuemer) in Burma und in Sipsongpanna mit dem Ziel `ganze Familien` nach Chiang Mai und Lamphun umzusiedeln. Jede Gemeinschaft behielt ihren früheren Dorfnamen in der neu gegründeten Kommune, was Chiang Mai und das Becken des Ping Flusses bis zum heutigen Tag als multikulturelle Region prägt.

(5) Chiang Mai Gemeinschaften in der Zeit der ersten Kontakte zum Westen

Asien war reich an Schätzen, wie exotischen Hölzern, Gewürzen und vielem mehr, die auf dem europäischen Markt sehr gefragt waren. Die Pioniere unter den Kolonialmächten waren die Portugiesen, Holländer und Spanier. Sie eroberten asiatische Länder wie Indien, den javanischen Archipel und die Philippinen. Nach der Industriellen Revolution wurden Großbritannien und Frankreich die dominierenden Kolonialmächte, welche nach Asien vordrangen in dem sie Handelsverträge abschlossen mit China, was schliesslich im Opiumkrieg ausartete. Von B.E. 2382 bis 2385 (A.D. 1839-1842) musste China seine Hafenstädte öffnen und Handels-Zugeständnisse eingehen. Großbritannien gewann Konzessionen in Indien von den Portugiesen und Frankreich gewann Konzessionen im Östlichen Java von den Holländern. Im Krieg gegen die Burmesen wurde Burma im Jahr B.E. 2428 (A.D. 1885) besetzt und ins Konglomerat von Britisch Indien integriert. Die britische Forst Gesellschaft war bereit die Teakholz Vorkommen in Westthailand zu erforschen, während dem die Franzosen Vietnam

eroberten und in Teile der östlichen Regionen von Thailand eindrangen.

B.E. 2398 (A.D. 1855) unterschrieb König Rama IV. einen Handels Mantel Vertrag mit Großbritannien und ähnliche Verträge mit anderen westlichen Nationen, welche den Vertragspartnern erlaubte überterritorial zu handeln.

In Chiang Mai und Umgebung waren in westlichen Forst Gesellschaften nebst Briten auch viele Untertanen aus Indien und Burma sowie christliche Missionare. Damit wurde die religiöse Vielfalt durch Hindus, Muslims, Sikhs und die ethnische Vielfalt durch Westler, Burmesen, Shan, Tongsu, Kmuh, Karen, Chinesen u.s.w. erweitert. Das war die Zeit als westliche und industrielle Kulturen in die Thai und Chiang Mai Gesellschaft eindrangen.

(6) Chiang Mai Gemeinschaften während der städtischen Verwaltung

In der Regierungszeit von König Rama V. wurde die Verwaltungsgerichtsbarkeit unter dem Innenministerium aufgeteilt in Munizipien, diese enthielten anliegende muang (Stadtstaat oder Fürstentum), welche wiederum unterteilt wurden in Distrikte, Kommunen und Dörfer mit dem Gouverneur der Region als Übergeordnete Autorität. Militär- und Zivil-Abgeordnete wurden von der Zentraladministration in allen muang und Distrikten stationiert um die Zentralmacht zu dezentralisieren. So entstanden neue Gemeinschaften von Beamten in allen Munizipien.

Die bisherigen regierenden Prinzen der Muang wurden an ihrer Macht belassen bis ihre Ermächtigung erlosch. Die nördlichen regierenden Prinzen waren noch fest im Sattel. Zu dieser Zeit mussten Teakholz Gesellschaften um Erlaubnis bitten bei Thai-Vertretern im Namen der regierenden Prinzen von Chiang Mai.

Während der Munizipalverwaltung wurden politische, administrative, wirtschaftliche und soziale Aspekte gemäß den Vorgaben der Zentralverwaltung eingehalten. Das Phrai System wurde abgeschafft, die Einführung von Post- und Telegramm- und Eisenbahn- und Flug-Verkehr machten die Kommunikation zwischen Bangkok und der Landschaft schneller. Geschäftsunternehmen hatten sich überall im Land ausgebreitet. Missionare und westliche Händler stifteten in Chiang Mai Schulen, religiöse Organisationen und Holzhandel, wobei die Kirchen- und Sport-Klubs dabei im Zentrum standen. In dieser Zeit entstanden westliche und chinesische Gemeinschaften und eine Mittelklasse mit ihrem Schul- und Erziehungs-System.

(7) Chiang Mai Gemeinschaften während und nach dem 2. Weltkrieg

B.E. 2475 (A.D. 1932) in der Regierungszeit von König Rama VII. hatte eine Gruppe von Militär und ziviler Mittelklasse revoltiert, was zum Wechsel von der absoluten Monarchie zur demokratischen konstitutionellen Monarchie führte. Die Zentraladministration wurde aufgeteilt in die Zentrale-, Regionale- und Lokale-Administration. Das Prinzip der Munizipalverwaltung wurde abgeschafft. Das Changwat (Provinz) ist das Zentrum für die regionale- und lokale-Administration mit dem Gouverneur als übergeordnete Autorität, welche direkt dem Innenministerium rapportiert.

Im Zweiten Weltkrieg B.E. 2484-2488 (A.D. 1941-1945) unterzeichnete Feldmarschall Pibulsongkram, der Premierminister, eine Alliierten Vereinbarung mit Japan, um japanische Truppen in Chiang Mai zu stationieren. In Opposition dazu stand Dr. Pridi Pranomyong, der Leiter der Bewegung `Freie Thai`. Die Ereignisse dieser Zeit wurden wiedergegeben durch Schilderungen von Menschen aus Chiang Mai.

Nach dem Zweiten Weltkrieg war die Welt zweigeteilt in Demokratien und Kommunismus. Thailand war auf der Seite der Demokratie unter starkem Einfluss der USA, welche in Thailand eine dominante Rolle spielten.

In Chiang Mai und in Bangkok waren signifikante Bestrebungen für buddhistische Publikationen und um buddhistische Monumente zu errichten.

Um B.E. 2495 (A.D. 1952) kam aus der Mittelklasse der Ruf nach einer eigenen Universität in

Chiang Mai. Die Thailändische Regierung unter Feldmarschall Phibulsonkhram hatte schlussendlich B.E. 2499 (A.D. 1956) entschieden, mit Unterstützung durch das US Gouvernement die Chiang Mai Medizin Schule zu errichten.

Im Juni B.E. 2501 (A.D. 1958) wurden 65 Studenten an der Vor-medizinischen Schule der Fakultät der Medizinischen Wissenschaften in Bangkok rekrutiert.

Im Dezember B.E. 2503 (A.D. 1960) wurden diese Studenten von Bangkok nach Chiang Mai verlegt. Die Fakultät der Medizin in Chiang Mai wurde flügge mit dem Einrichten dieser Gemeinschaft von Studenten und Professoren in Chiang Mai.

II. Teil - Chiang Mai im Nationalen Wirtschafts- und Sozial-Entwicklung Plan und als ein Königliches Projekt für Spezialgebiete

A. Von B.E. 2504 bis 2559 (A.D. 1961-2016) hatte sich die Thailändische Gesellschaft entwickelt unter 11 Plänen für wirtschaftliche- und soziale- Entwicklung (nachfolgend `Entwicklungsplan` genannt) mit folgenden wesentlichen Veränderungen:

(1) Während dem 1. Entwicklungsplan hatte unter Feldmarschall Sarit Thanarat das Kabinett B.E. 2501-2506 (A.D. 1958-1963) der Entschluss gefasst eine Universität in Chiang Mai zu etablieren, welche im B.E. 2507 (A.D.1964) eingeweiht wurde.

(2) Während dem 2. Entwicklungsplan B.E. 2510 bis 2514 (A.D. 1967-1971) wurden die Nördliche Industrie Zone in der Provinz Lamphun errichtet, die Chiang Mai - Lampang Schnellstrasse gebaut, welche Lampang mit der Kreuzung Rincome (Rin Kham Junction) in Chiang Mai verband und die Mae Taeng Bewässerung eröffnet.

(3) Während dem 3. Entwicklungsplan B.E. 2515-2519 (A.D. 1972-1976) nach dem Zwischenfall vom 14. Oktober 1973 stand die Thailändische Gesellschaft in der `Periode blühender Blumen`,das Militär war verdrängt, die Kapitalisten wurden stärker, die Bevölkerung aufgespalten in Rechte und Linke, was schliesslich in der Unterdrückung der Linken durch die Rechten am 6. Oktober 1976 endete. Private Unternehmen hatten expandiert. Der Flughafen von Chiang Mai wurde zum Internationalen Flughafen ausgebaut, der Tourismus blühte.

(4) Während dem 4. und 5. Entwicklungsplan B.E. 2525-2529 (A.D. 1982-1986) wurde Chiang Mai als wichtigste Stadt der nördlichen Region bestimmt, zahlreiche Entwicklungsprojekte überfluteten die Stadt. Das Stadtgebiet wurde Vergrößert von bisher 17.5 km2 auf 40.216 km2, die Büros der Stadtverwaltung wurden in die Nordwest-Ecke verlegt. Archäologische Ausgrabungen wurden vorgenommen in Wieng Kumkam, Wieng Takan u.s.w.

(5) Während dem 6. und 7. Entwicklungsplan B.E. 2535-2539 (A.D. 1992-1996) begann die goldene Zeit für die Thailändische Wirtschaft, später auch die `Seifenschaum Zeit` genannt. Chiang Mai hatte sich als Geschäfts- Service- und Tourismus-Zentrum der Oberen Nordregion mit Hochhäusern, Hotels, Geschäftszentren, Resorts, landwirtschaftlichen Gärten, Golfplätzen, Wohnhaussiedlungen u.s.w. entwickelt. Diese Veränderungen führten zu zahlreichen Problemen in Chiang Mai,, wie die Zerstörung des Bildes der historischen Stadt, Wasser- und Luft-Verschmutzung, Hochhäusern, Landmissbrauch u.s.w. Unter der Mitwirkung von NGOs erliess das Gouvernement verschiedene Verordnungen und Gesetze, wie das Landnutzungsrecht und die Projekte der `Doppelten Stadt` u.v.m. Während dem siebten Entwicklungsplan im B.E. 2539 (A.D. 1996) hatte Chiang Mai auch drei Grossanlässe zu organisieren: (1) An den siebten SEA -Games (Südost Asiatische Spiele) hatten 1955 Sport Athleten teilgenommen, (2) Die Feier der 700 Jahre seit der Stadtgründung von Chiang Mai wurden zelebriert, (3) Der 50. Jahrestag der Thronbesteigung Seiner Exzellenz des Königs wurde gefeiert. Im Zwischenfall vom 14. Oktober B.E. 2535 (A.D. 1992) wurde das Volk und die Involvierten stark von den modernen Massenmedien gegen die Militärmacht unterstützt, was schliesslich zu politischen Reformen und der Verfassung einer neuen Konstitution im Jahr B.E. 2540 (A.d. 1997) führte. Bei

jedem Widerstand zu unerwünschten Projekten in Chiang Mai spielten Mönche und Akademiker zwangsläufig eine wichtige Rolle.

(6) Mit Beginn des 8. Entwicklungsplans, B.E. 2540-2544 (A.D. 1997-2001) bis zum Ende des 11. Plans B.E. 2555-2559 (A.D. 2012-2016) prägten Thailand eine Wirtschaftliche Depression und schwere Naturkatastrophen, wie der Tsunami am 26. Dezember 2547 (2004) und die Grosse Dürre B.E.2559 (A.D. 2016). Die Politik wurde stark polarisiert. In dieser Zeit waren zwei Staatsstreiche zu verzeichnen, ein erster im September 2549 (2006) und ein zweiter im Mai 2557 (2014), die Kräfteverhältnisse, unter US-Dominanz, brachten Massnahmen, welche zur Demokratie führen sollten. Wie auch immer, während der Dekade um B.E.2540 (A.D. 1997) gewann ein Vorsitzender einer politischen Partei und wurde Premierminister. Unter den generell Gewählten waren zwei Einwohner von Chiang Mai plus ein Assoziierter. Aus diesem Grund war Chiang Mai die Stadt mit den meisten Entwicklungsprojekten von allen Städten der Region.

B. Chiang Mai als Spezielles Königliches Projekt Gebiet

Während dem das Gouvernement seine eigenständigen Nationalen Wirtschafts- und Sozial-Entwicklung Pläne hatte, begann ab B.E. 2496 (A.D. 1953) Seine Majestät der König seine eigenen Projekte in speziellen Regionen.

Im Jahr B.E. 2512 (A.D. 1969) hatte König Rama IX. Königliche Projekte aus folgenden Gründen etabliert:

(1) Den Lebensstandard der Bevölkerung der Bergstämme anzuheben

(2) Den Anbau von Drogenpflanzen (Opium) auszurotten

(3) Die Wasser Ressourcen zu erhalten

Alle Projekte waren auf eigene Initiative Seiner Majestät ins Leben gerufen worden.

Zur Zeit sind etwa 4'000 königlich eingeführte Projekte, mit einer Gesamtfläche von 1'553'625 Rai, in 38 Entwicklungszentren in der Nordregion, betreffend 476 Dörfer im nördlichen Bergland. In Chiangrai sind 27 Zentren, in Mae Hongson sind 7 und je eins in Lamphun und Phayao.

In Chiang Mai sind Projekte in einem`Spezialgebiet` durch das Wohlwollen Seiner Majestät initiiert, zum Wohlergehen der Bevölkerung im Flachland wie auch im Bergland, begleitet durch den König über die vergangenen 60 Jahre seit dem Beginn im B.E. 2496 (A.D. 1953).

III. Teil - Chiang Mai `Nächste Station`

Basierend auf den Daten von Erhaltungs- und Entwicklungs-Projekten über die Zeit bis zur Vollendung von 60 Tierkreisen im Jahr B.E. 2559 (A.D. 2016) und technischen Entwicklungen ist es möglich die nächste Station von Chiang Mai wie folgt abzuschätzen:

a. Erhaltungsprojekte welche in Betrieb sein könnten während des 60. Jubiläums des Zodiakus im B.E. 2559 (A.D. 2016).

(1) Die Stadt könnte in Betracht ziehen sich als Weltkulturerbe einzutragen

Zur Zeit des 720. Geburtstags der Stadt könnte Chiang Mai in Betracht ziehen sich als Weltkulturerbe eintragen zu lassen. Falls das UNESCO Komitee für Weltkulturerbe die Wahl bestätigt, könnte Chiang Mai die vorgeschriebenen Regeln der UNESCO einhalten.

(2) Universitäts-Stadt

Unter der Supervision des Weltkulturerbe Komitees und unter dem Tourismus Market Plan zur Erhaltung von historischem Erbe würde Chiang Mai zu einem offenen Museum mit Verbindungen zu Bildungsinstituten und Massenmedien, teilweise unter Einbezug von 3D Systemen, präsentiert von Computern oder mobilen Instrumenten. Das Stadtgebiet würde zu einem Bildungsgebiet, einer Universitätsstadt, smart phones und andere Instrumente dienten als Bildungsmedia über historische Quellen von Chiang Mai.

(3) Die Stadt propagiert die Benutzung von Fahrrädern

Die aktuell laufende Promotion zur Benutzung von Fahrrädern in Thailand seit B.E. 2558 (A.D. 2015), mit Einbezug des Netzwerks aller Fahrradklubs in Chiang Mai und mit dem Einsatz von Systemen der Massen Kommunikation, wird effektiv mehr Leute zur Benutzung des Fahrrades bewegen.

(4) Die Bedeutung von Wasserquellen

Als König Mengrai die Stadt Chiang Mai gründete waren vier wichtige Wasserquellen in (1) Doi Suthep, (2) der Ping Fluss, (3) der Mae Kha Fluss, (4) der nordöstlich gelegene grosse See von Nong Bua. Diese würden erhalten und unterhalten mit den laufenden Projekten.

(5) Das Wieng Kaeo Umgebungs- Erneuerungs Projekt

Seit Anfang B.E. 2559 (A.D. 2016) hat das Departement der feinen Künste Ausgrabungen und Renovationen in Wieng Kaeo vorgenommen, welches seit der Regierungszeit von König Rama V. als Gefängnis diente. Die ganze Umgebung wird dabei erneuert.

(6) Die Grünflächen in der Stadt

Die Grünflächen in der Stadt würden vergrößert.

(7) Die Heiligen Gebiete im Zauberwald

Der Berg Doi Suthep und das Gebiet an seinem Fuss gilt als `Zauberwald`mit vielen Reliquien. Es gibt archäologische Ausgrabungen und Renovationen von Stätten, welche für historische Schulung dienen könnten. Ein Teil wurde bereits in 3D Technik elektronisch gespeichert und könnte bei Bedarf für Graphiken eingesetzt werden.

(8) Das Pflegesystem für ältere Menschen

Zu den Erhaltungsprojekten einer Altstadt, wie Chiang Mai, gehört unvermeidlich auch ein Pflegesystem für die Betagten.

(9) Eine Schul-Reform

Im Lehrplan jeder Schulstufe sollte Geschichte vermittelt werden, lokal, jedoch auch offen für den Einbezug des Studiums der Geschichte und Kultur aller asiatischer Länder.

(10) Nördlicher Wissenschaftspark in Chiang Mai

In einem Gebäude im Suthep-Pui Nationalpark, in der Nähe der Pflanzungen von Mae Haie, im Campus der Chiang Mai Universität, werden zwei Arten von privaten Diensten angeboten:

(1) Die Infrastruktur und mögliche Dienstleistungen für private Forschung und Entwicklung

(2) Aktivitäten, welche Private bei wissenschaftlichen technologischen und innovativen Aktivitäten befähigen, diese Forschungs- und Entwicklungs-Projekte zu fördern.

b. Das Chiang Mai Entwicklungsprojekt während dem 60. Jubiläum des Zodiakus

1. Hochhäuser und Geschäftshäuser werden vermehrt gebaut in jeder Ecke der Stadt. Ein genereller Trend zu Eigentumswohnungen und Bürogemeinschaften geht auf Kosten von individuellem (modularen) Wohnen. Landwirtschaftsland ist nur noch in kleinen Flächen vorhanden. Ganz nach den Ideen Seiner Majestät das wurde Bewusstsein erweitert mit Bioproduktion und mit aussensaisonalen Produkten einen Mehrwert zu schaffen.

2. Ein Netzwerk von Schnellstrassen verbindet Provinzen aber auch verschiedene Staaten. Zur Zeit sind in Thailand 5 Schnellstrassen ins Netz der `Asian Highways` eingebunden, welches 17 asiatische Länder verbindet. 12 weitere Schnellstrassen verbinden Thailands Provinzen.

3. Die Entwicklung des S-Bahn und des Eisenbahn-Transit Systems

Seit B.E. 2558 (A.D. 2015) hat die Regierung unter finanzieller Mithilfe von China, Japan und Europa ein Nationales Eisenbahnsystem geplant. All diese Projekte haben zum Ziel, dass Transport und Kommunikation schneller werden. Dies beinhaltet auch einen Hochgeschwindigkeitszug zwischen Bangkok und Chiang Mai.

4. Der Internationale Flughafen von Chiang Mai

Seit dem 5. Nationalen Wirtschafts- und Sozial-Entwicklungsplan (2525-2529) und dem 6. Entwicklungsplan (2530-2534) wurde der Flughafen von Chiang Mai zum Tor für Nationale und Internationale Besucher. Zur Zeit hat die expandierende Stadt den Internationalen Flughafen ganz umschlossen. Von 6.00 h bis um 2.00 h fliegen nicht weniger als 70 Maschinen den Flughafen an. Das Gebiet des alten Flughafens gilt als zu klein, um als internationaler Hub für die Region zu dienen. Ein neues, größeres Gebiet muss gefunden werden um die neue Flugdrehscheibe zu beherbergen, was mit dem 750. Geburtstag der Stadt Chiang Mai zusammen fallen könnte.

5. Öffentliches Verkehrssystem in Chiang Mai

Die Stadtverwaltung von Chiang Mai hat B.E. 2559 (A.D. 2016) einen Minibus-Service für Touristen und Einwohner wiedereingeführt, welcher in Zukunft noch stark ausgebaut werden muss. Die Einwohner von Chiang Mai sollten für den täglichen Arbeitsweg ein öffentliches Verkehrssystem vorfinden, deren Stationen bequem mit dem Fahrrad erreicht werden können und wo sichere Parkplätze zur Verfügung stehen. Die Anzahl von Autos und Motorrädern in den Strassen muss deutlich reduziert werden.

6. Öffentliche Verwaltung mit dem `Biz Portal System`

Um die öffentlichen Dienste und die Verwaltung bequem zu kontaktieren wird die Bevölkerung vorwiegend ihre `smartphones` mit den entsprechenden Apps benutzen können.

C. ASEAN (Gemeinschaft Süd Ost Asiatischer Nationen)

Seit B.E. 2559 (A.D.2016) ist die Vereinbarung der ASEAN in Kraft mit den 10 Mitgliedstaaten:

Thailand, Myanmar, Malaysia, Indonesien, Philippinen, Singapur, Vietnam, Laos, Kambodscha und Brunei; nur Ost Timor ist noch auf der Warteliste. All diese Mitgliedsländer werden sich aufwärts entwickeln unter dem ASEAN Vertragswerk. Bereits B.E. 2530 (A.D. 1987), ein Jahrzehnt vor der 700 Jahrfeier von Chiang Mai, hat die neue Welle von technologischen Massenmedien die Thai- und Chiang Mai-Gesellschaft erfasst mit 6 elektronischen Infrastrukturen: Inter-Aktivität, Mobilität, Konvertierbarkeit, Allgegenwart und Globalisierung.

(1) Nach der 700 Jahre Feier der Stadt Chiang Mai wurden die Riesen Elektronikrechner immer kleiner während gleichzeitig ihre Kapazität und Effizienz erhöht wurde. Technologieunternehmen überboten sich in Forschung und Entwicklung von Betriebsystemen für Mobiltelefone und `smartphones` mit komplexen und herausfordernden Technologien.

(1) Massenmedien Technologie

Im Jahr B.E.2559 (A.D. 2016) hat Thailand den 4G Service begonnen, was zu vier Trends führte:

(1) Eine steigende Zahl von Internetnutzern durch Mobiltelefone wird voraussichtlich bis Ende 2559 50 Millionen übertreffen.

(2) Die Mobil Bildschirme werden vermehrt für das Fernsehen on-line benutzt,

(3) dies resultiert in der Folge zu M. Handel und Sozial Handel.

(4) Der Dienst O2O erweitert Geschäftsmöglichkeiten um unter Nutzung der on-line Medien die Verkäufe off-line stark zu fördern. Massenmedien werden weiter entwickelt zu 5G, den Nutzern wird der Zugriff zu ankommenden und abgehenden Nachrichten ermöglicht. Dank High-End Internet und Videos kann die Kontrolle und Bedienung von Haus Geräten jederzeit vom mobilen Smartphone aus erfolgen.

(2) Trends in neuen Technologien im Jahr B.E. 2559 (A.D. 2016)

Es gibt Tendenzen zu konvergierender Infrastruktur, welche helfen wird komplexe Hardware zu reduzieren, welche den Zugang zu Data Zentren versperrt, und den Nutzern den Zugang ermöglicht zu Software Innovationen, designed um Kapazitäten zu erhöhen und Kosten für IT Betriebsysteme zu senken.

(3) Finanz-, Bank-, und Investitions-Geschäft, der Anfang von Fin Tech (Finanz Technologie)

Die Verwirklichung von Massenmedien Technologien im Finanz-, Bank- und Investitions-Geschäft führt zu höherer Effizienz.

Die `nächste Station` von Chiang Mai ist die Hoffnung der Generation der 700er- und 720er-Jahre. Das Wiederaufleben der historischen Stadt wird weitere 30 Jahre benötigen, um den historischen Reichtum aufblühen zu lassen mit Hilfe der Kommunikation und der Kontrolle durch moderne Technologien unter dem Moto: `langsam bewegt sich die immer lebendige und schnelle Medien- Gesellschaft`.

Anmerkung des Übersetzers

Der Thailändische Originaltext wurde erst ins Englische übertragen. Dies diente als Grundlage für die deutsche Version. Es war eine Gratwanderung auf Messers Schneide. Welten liegen zwischen der Thailändischen- und deutschsprachigen- Kultur. Diese Unterschiede wollte ich nicht durch all zu deutsche Sätze zerstören. Falls die Verständlichkeit dabei gelitten haben sollte, bitte ich um Entschuldigung. Das Ziel ist der Brückenbau zwischen Völkern und Kulturen und Staaten.

Chiang Mai, im April 2016 (2559)
Peter Spycher

แปลเป็นภาษาเยอรมัน
โดย PETER SPYCHER
(ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

Managementsamenvatting
CHIANG MAI BIJ DE 60ste verjaardag
van de ZODIAC CYCLE: Zijn verleden, heden en toekomst.

De ontwikkeling van de verschillende Gemeenschappen in de stad Chiang Mai. Een historisch onderzoek naar het verleden, heden en de toekomst van de stad Chiang Mai. Met de speciale nadruk op de ontwikkeling van de verschillende Gemeenschappen. Voorafgaand aan dit moment en de uitvoering van de Nationale Economische en het Sociale Ontwikkeling Plan. In de tijd toen Chiang Mai werd beschouwd, om als werelderfgoed te worden geregistreerd. Gebaseerd naar en op de toekomst. Op gegevens van deze trends. Het overbrengen en bestuderen van de komende stations in Chiang Mai. Chiang Mai rond dit af op de dag dat het 750 jaar geleden is, dat deze stad gesticht is. B.E. 2589 (A.D. 2046), door middel van deze historische vondsten . Waarvan de resultaten zullen zijn als volgt:

Deel I: Ontwikkeling van de Chiang Mai Gemeenschappen. Voorafgaand aan het Nationale Economische en Sociaal Plan. Dit is verdeeld in 7 perioden: (1) Chiang Mai 's Oude Gemeenschappen. Voorafgaand aan de stichting van de stad Chiang Mai, te baseren op 2 soorten aan wijzigingen : Als eerste de Ongeschreven stukken die archeologische opgravingen hebben gedaan door onder andere, met sporen van oude gemeenschappen, vooral een archeologische site op Ta-Krah hol, Tambon Na-Saeng, Khoh Kha District, Lampang Provincie, met Homo Erectus hominide botten, veroudering van ongeveer 500.000 jaar. Een archeologische site op de Pang Mapha hoogland, in Pang Mapha District, Mae Hongsorn provincie; sporen van gemeenschappen op het hoogland, de vergrijzing van meer dan 4000 jaar; het gebruik van houten- doodskisten en tand- decoraties van verschillende culturen; een archeologische site op Pratu-pah in Mae-moh en Ngao Distriict gebieden, Lampang Province; een archeologische site, de vergrijzing rond 3000 jaar; archeologische sites in Chiangrai, Chaingsaen, Phayao, Lumpoon, Prae, Nan en Chiang Mai Provinciale vincinity, zoals Ob-luang archeologische site (Hod District), een archeologische site op Chomtong District, een archeologische site in Huay San U-ood (Pah Mai), een archeologische site op Ban Yang Tong- tai, een archeologische site op Ban San Pah-kha, enz., enz., die allemaal de oude gemeenschappen, de vergrijzing rond 3,500-2,500 opgenomen zijn.

b. De mondelinge verhalen, werden daarna omgezet in schriftelijke bronnen. Zoals de Legende of Suwan Khomkam, de Legende of Chaingsaen, Doi Tung Legende of Boeddha's Relikwieën. De chronologie van Chiang Mai, Chamdevi vanshi, Legende van Mula-Sassana (de Stichting van het boeddhisme), Legende van Lord Buddha's bedevaarten, Chinnagal Chronologie (van Chinnagal Malipakorn (Narrations). Alle opgenomen sporen van de oude gemeenschappen, voorafgaand aan de Stichting van de stad Chiang Mai, Deze sporen werden verdeeld over de bovenste delen van de Noordelijke regio.

In Chiang Mai waren gemeenschappen onder het bewind van koning Mengrai. Koning Mengrai van de Lao-dynastie, stichtte de stad Chaingrai aan de rivier Maekok. in B.E. 1805 en had een plan om zijn macht te verspreiden naar het Hariphunchai Koninkrijk, op de Ping Stroomgebied van Chiang Mai. Hij onderschreef de geallieerde overeenkomsten met de naburige koninkrijken van Praya Ruang van Sukhothai, en Praya Ngum Muang van Phukamyao (Phayao)-Brittannië, en later veroverde hij Hariphunchai, in B.E. 1835. Hij richtte Wieng Kumkham aan de oever van de rivier de Ping als hoofdstad, en later, in BE1839, als gevolg van de overstromingen veroorzaakt door de veranderende loop van de rivier de Ping, stichtte hij de stad Chiang Mai. Op de hooglanden tussen Doi Suthep en de rivier de Ping, als de nieuwe hoofdstad. Die in vergelijking met de hoofdstad van Muang Chiang Rai, werd veel meer beschouwd als een dreiging van de Chinese Yuan-dynastie en de militaire forces.

Tijdens de gouden eeuw van de Mengrai Dynastie, was Chiang Mai krachtig militant. In staat de uitbreiding van haar macht tot aan Lampang, Prae, Nan en andere Muangs in Sipsong Panna Koninkrijk. Zei hadden een welvarende economie, handel, en landbouw. Het boeddhisme werd ondersteund door de monarchale instellingen, met verbonden allianties en met de verschillende muangs. Belangrijke gemeenschappen. In de loop van Koning Mengrai, daarom inbegrepen: 1) gelieerde politieke gemeenschappen 2) Sanka (Boeddhistische Monnik) gemeenschappen, met Wats en een groot aantal gemeenten 3) communities voor keramische productie, zoals Mae-taeng en Mae - op ovens 4) Commerciële Gemeenschappen, in het bijzonder voor bosproducten 5) Farming

Chiang Mai Gemeenschappen ten tijde van de Birmese Bezetting

Tijdens B.E. 2101-2317, was Chiang Mai bezet door de Birmese, met sporadische weerstanden. Chiang Mai was drie keer veroverd door de Birmese; in B.E. 2101, tijdens het bewind van Koning Bunyanong van Tong-u-dynastie (B.E.2094- 2124); in B.E.2157, tijdens het bewind van koning Anaukpetlun of Na-Yonyan (B.E 2148-2171.); en B.E. 2174, tijdens het bewind van koning Talunmin of Suthammaracha (B.E. 2171-2191). Iedere keer dat Chiang Mai werd veroverd, werden de Thaise bevolking (Lanna Thai) gevangen genomen door middel van de zogenaamde "Teh Kruao" (letterlijk hele families') om zich te vestigen in Birma. waarvan de eerste nam de Prins van meku van Chiang Mai, met een aantal van zijn hovelingen in de Stad van Hongsawadi verbleef. De Birmese bevoegde Princess Mahavisuthdevi en zijn moeder, om te heersen over Chiang Mai. Heel haar leven tot B.E. 2121. Naderhand kwam haar zoon, prins Norratha-mengsor, geslaagd na haar soevereiniteit. Prachao Anaukpethun (B.E. 2148-2171) veroverde Chiang Mai, in B.E. 2157, "de hele Lanna Thaise families" werden gedwongen om zich te vestigen in de Stad van Hongsawadi. Er was een beroemde poëtische traveloque genaamd "Muengtra Rob Chiang Mai" (Muangtra bestreed Chiang Mai). Er wordt verteld, dat hij drie maanden reisde, door Kuao- kom Chiang Mai Gate. De zuidelijke agrarische gemeenschappen en de in Hongsawadi Stad gevonden Thaise gemeenschappen werden geëvacueerd uit de stad Lampang. Dit is was al geregeld. Lanna Thai evacués, 'door hele families,' toen Chiang Mai werd veroverd door de Birmese. Het werd geregeld in Birma, met gelieerde relaties van de Birmese en de Chiang Mai heersende klassen. Koning Bunyanong, had een instantie van 42 consorten. Wiens dochters of nichten werden geboren uit zijn consorten van de onderworpen landen, bijv. Pranang Kinn Kank van Chiang Mai (Zimme), was koning Bunyanong's dochter (geboren in Chiang Mai). Gedurende die tijd in Chiang Mai, werden er 'communities of Birmaanse bannelingen, "die beide de heersende klassen en hun ondergeschikten, zoals Mans (Burmeses) en Yang (Karens) toegevoegd werden. De heersende klasse in Chiang Mai was blijkbaar zo toegewijd tot het boeddhisme, dat zij eisten dat de Karens om een aantal (plantaardige) oliën kregen voor het branden bij het aanbidden van de Buddhasihing. Dit om het beschadigde Imago van de Bhuddha goed te maken.

Chiang Mai Gemeenschappen in de Regio of Prachao Kawila en Brethren

In B.E. 2317, Praya Chaban (Hoofd van het gehucht) Boon Ma van Chiang Mai, Pra Chao Kawila en zijn broeders van Lampang, in samenwerking met het leger van Thonburi, slaagde er in om de Birmese uit Chiang Mai te besturen. De Birmese trokken zich vervolgens terug op station van Chaingsaen. Chiang Mai werd vervolgens de dependance staat van Thonburi en respectievelijk Bangkok. Tijdens het bewind van koning Rama I en van Rathabnakosin Period. Prachao Kawila van Lampang, en zijn broeders werden aangesteld om te regeren in Chiang Mai. Prachao Kawila werd gepromoveerd tot Praya Mangra Wachiraprakan. De Koninklijke regerende vorst van Chiang Mai, en PrchaoThammalangka werd benoemd tot plaatsvervangend regerende vorst van Chiang Mai, en Chaokam Fun werd benoemd tot Praya Burirat. Het was het begin van de periode waarin Chiang Mai werd geregeerd door drie Broederschappen, die later bekend stonden als 'de periode van het verzamelen van groenten in de mand, en de mensen in de stad. "In B.E. 2325, brachten

Pra Chao Kawila en zijn broeders 300 machtige mannen uit Lampang naar het station op Wieng Pahsang en Lum Phun mobiliseerde meer mensen uit de westelijke oever van de rivier Salaween. Toen hij een genoeg aantal mensen had, leidde hij hen om Chiang Mai te heroveren, renoveren van de stad en het mobiliseren van meer mensen om de Birmezen te verdrijven uit Chiangsaen. Als gevolg van zijn succes werd hij benoemd tot de regerende vorst van Chiang Mai. In B.E.2347 Ging het Chiang Mais leger, in samenwerking met de legers van Bangkok, Wieng Chan, Lampang en Nan, verdreven ze met succes de Birmese uit Chaingsaen. De mensen van Chiang- Saen en hele families vestigden zich op 1) Bann Hom van Chiang Mai, 2) Pong Sanuke in Lampang, 3) Ban Don in Nan, 4) Wienchan (Laos) 5) Kuboa in Rachburi , 6) Saohai, Pakpreo in Sraburi, de vorming van Yonok (Lanna Thai) Dit zijn de gemeenschappen in de bovengenoemde steden.

Chiang Mai Gemeenschappen in de eerste periode van de westerse Contacten.

Azië was een bron van rijkdom, waarvan het belangrijkste waren de bosproducten, specerijen, ect. ect. Voor de Europese markten. De pioniers van de koloniale machten waren de Portugese, Nederlandse en Spaanse. Ze veroverden Aziatische landen zoals India, de Javaanse archipel en de Filippijnen. Na de industriële revoluties, van Groot-Brittannië en Frankrijk. De nieuwe dominante koloniale machten begaven zich in de richting van Azië door het maken van handelscontracten met China, met de daaruit voortvloeiende Opiumoorlog. In B.E. 2382- 2385, moest China zijn haven- en commerciële concessies openen; Groot-Brittannië won de concessie in India van de Portugese en de Franse. Met inbegrip van concessies in Oost-Java van de Nederlanders; het maken van een oorlog met de Birmese, en was in staat om Birma te bezetten in B.E. 2428, met het conglomeraat (samenvoegen) van Birma met het Britse India. Het Britse bosbouwbedrijf was klaar om teak bossen in het westen van Thailand te verkennen, terwijl de Franse Vietnam veroverde en inbreuk heeft gemaakt aan de oostelijke regio van Thailand. In B.E. 2398 Koning Rama IV ondertekende het Commercial Bowring verdrag met Groot-Brittannië, en soortgelijke verdragen met andere westerse landen, waardoor het verdrag met deze partijen voor de handel met extraterritorialiteit (prijzen, verdragen enz.) werd verhoogd. In Chiang Mai, in de concessie gebieden van West-bosbouwbedrijven, waren er gemeenschappen van de bosbouw bedrijven, met Britse onderdanen uit India en Birma. Met inbegrip van Christelijke missionarissen, waardoor religieuze rassen in de hindoe, moslim, Zuchten, en diverse etnische groepen zoals Western, Birmaans, Shan, Tongsu, Kmuh, Karen, Chinese handelaren, ect. ect. konden blijven. Het was de tijd dat de westerse en industriële culturen doorgedrongen waren tot in de Thaise en Chiang Mai samenlevingen.

Chiang Mai Gemeenschappen, tijdens de Gemeentelijke Administratie

In het bewind van koning Rama V, het Ministerie van Binnenlandse Zaken en het administratief rechtscollege was verdeeld in Municipale Regio's, die elk bestonden uit aangrenzende dorpen (muangs), en deze dorpen werden onderverdeeld in districten, gemeenten en dorpen, met de gemeentelijke gouverneur als het hoogste gezag in de gemeentelijke regio. Militaire en civiele functionarissen werden verzonden vanuit de centrale administratie naar het station in alle dorpen en districten, decentralisatie van de centrale macht om alle dorpen samen te voegen tot gemeenschappen van de ambtenaren in alle gemeentelijke regio's. De voormalige heersende vorsten van de dorpen mochten hun macht behouden totdat hun vergunning was vervallen. De noordelijk heersende vorsten die toen gemeenschappen waren, bestaan nog steeds. Gedurende deze periode waarin de buitenlanders teak bedrijven hadden, kwamen daarom de machtigingen van de Thaise officiële vragen in de plaats van de Chiang Mai Ruling prinsen. Tijdens de gemeentelijke administratie, werden politieke, administratieve, economische en sociale aspecten gekoppeld aan de centrale administratie en deze functioneren volgens de centrale voorschriften. Het Couvee (Phrai) systeem werd afgeschaft, communicatiesystemen werden ontwikkeld, vooral post- telegram, spoorwegen en luchthavens., Waardoor de communicatie tussen Bangkok en het platteland sneller werd. Zakelijke

ondernemingen werden verspreid over het hele land. Missionarissen en westerse handelaren in Chiang Mai brachten onderwijs, Religieuze organisaties en hout bedrijven, met kerken en sportclubs werden hun centra. In deze periode waren er westerse en Chinese gemeenschappen, en gemeenschappen van de middenklasse met dit schoolgaande systeem onderwijs

Chiang Mai Gemeenschappen tijdens W.W. II, en de nasleep

In B.E. 2475, tijdens het bewind van koning Rama VII. Een groep van de militaire en civiele middenklasse maakte een revolutie, het veranderen van de absolute monarchie overheid tot een democratische grondwet monarchie van de overheid. De centrale administratie was verdeeld in de centrale, regionale en lokale gemeentelijke administratie. Dit werd af geschaft. De Changwat (Provincie) is het centrum voor de regionale en het lokale bestuur. Met een gouverneur als hoogste autoriteit, die rechtstreeks rapporteert aan de mensen rondom de Koning.

De jaren tussen B.E. 2484-2488 waren de Tweede Wereldoorlog, veldmaarschalk Pibulsongkram. De minister-president, had geallieerde overeenkomsten met de Japanners ondertekend om de Japanse troepen gestationeerd te krijgen in Chiang Mai. Met Dr. Pridi Pranomyong, de leider van de Vrije Thaise Beweging. Aan de andere kant, met de geallieerden. De gebeurtenissen tijdens deze periode werden onthouden door de Chiang Mai mensen. Na W.W. . II, en de wereld verdeeld was in twee polen: democratie en communisme. Thailand is democratische en leidt door de Verenigde Staten van Amerika. Zij hebben een dominante rol in Thailand. In Chiang Mai en Bangkok waren er aanzienlijke spanningen geweest, zoals de publicaties en het opbouwen van Boeddhistische monumenten. Van B. E. 2495, had de middenklasse in Chiang Mai opgeroepen voor de oprichting van de Chiang Mai University. De regering onder leiding van premier Field Marshall Phibulsongkram had eindelijk besloten tot de oprichting van de Chiang Mai Medical School in B.E. 2499, met de steun van de U. S. regering. In juni B.E. 2501, 65 studenten werden aan genomen op de pre-medische school in de Faculteit der Medische Wetenschappen in Bangkok. In december B.E. 2503, werden alle pre-medische studenten in de Bangkok Medische Faculteit overgebracht naar Chiang Mai, waardoor het een volwaardige Chiang Mai Faculteit der Medische Wetenschappen werd. Met studenten en professoren, met het resultaat van een volwaardige medische scholen gemeenschap in Chiang Mai.

Deel II. Chiang Mai in het Nationale Economische en Sociale Ontwikkeling Plan met het Royal Special Area Project Van B.E. 2504-2559. De Thaise samenleving is ontwikkeld op basis van 11 Nationale Economische en Sociale Ontwikkeling plannen, met de volgende belangrijke wijzigingen:

1. Tijdens het eerste Nationale Economische en Sociale Ontwikkeling Plan, Field Marshall Sarit Thanarat kabinet (BE2501-2506) zijn ze geslaagd voor een resolutie naar een Chiang Mai University, die werd ingehuldigd in BE en vast gesteld in 2507.

2. Gedurende het tweede Nationale Economische en Sociale Ontwikkeling Plan (B.E. 2510-2514), de Noordelijke Industriële Nederzetting in de Lamphun provincie werd opgericht in Chiang Mai-Lampang langs de supersnelweg. Het werd gebouwd, vanaf de Lampang provincie Chiang Mai Rincome Hotel Junction, samen met de inhuldiging van Mae Tang Irrigatie project.

3. Tijdens het derde Nationale Economische en Sociale Ontwikkeling Plan (BE 2515-2529), na het 14 oktober Incident. De Thaise samenleving kwam in "de periode van Blooming Bloemen," de militaire werden onderworpen en de kapitalisten opgroeiden, was de Thaise samenleving verdeeld naar de rechtse vleugels en de linkse vleugels. Eindigend met de rechter vleugels en het onderdrukken van de linker- vleugels op 6 oktober. Particuliere ondernemingen werden uitgebreid en de luchthaven van Chiang Mai werd vergroot tot een International Airport. De toeristische ondernemingen bloeien.

4. Tijdens het vierde en vijfde Nationale Economische en Sociale Ontwikkeling Plan (B.E.2525-2529), werd Chiang Mai aangeduid als de belangrijkste stad van de noordelijke regio. Een groot

aantal ontwikkelingsprojecten werden vervolgens gerealiseerd in Chiang Mai. In Chiang Mai werden de gemeentelijke gebieden vergroot van 17,50 vierkante kilometer naar 40,216 vierkante kilometer, en Chiang Mai administratieve zetel werd verplaatst naar de bovenhoek. Er waren enkele archeologische opgravingen, zoals bij Wieng kumkam, Wieng Tahkan. ect.

5. Tijdens de zesde en zevende Nationale Economische en Sociale Ontwikkeling Plan (B.E. 253552539), was de gouden Thaise economie, die later de "zeep schuimende" -periode werd genoemd. Chiang Mai was ontwikkeld in het bedrijfsleven, service en toeristische centra, in de bovenste noordelijke regio, met hoog-stijgende gebouwen, hotels, business centers, resorts, agrarische tuinen, golfbanen, en woningbouwprojecten, etc. ect. Wijzigingen hadden allerlei problemen in Chiang Mai. Met als gevolg, het veranderende beeld van de historische stad. Dit komt door zowel de water- en luchtvervuiling, het huisvuil, hoog-stijgende gebouwen, verslaafden die het land misbruiken, waardoor de niet-gouvernementele organisaties samenwerkte. De vernietigende overheid die de bouwregelgeving wetten, landgebruik en projecten 'dubbele stad', ect registreren. Tijdens het zevende Nationale Economisch en Sociaal Plan (BE 2535-2539), moest Chiang Mai drie grote evenementen organiseren: (1) het verwelkomen van de zevende Zee spelen (1955) sport atleten, (2) en het 700 jarig bestaan van Chiang Mai vieren door middel van de stichtingen in BE 2539, (3) om het vijftigste jubileum van Zijne Majesteit en het bestijgen van de koning op de troon, in B.E. 2539.

In de Thaise samenleving, en de mensen die betrokken raakten bij het 14e oktober incident, werd een back-up gemaakt doormiddel van de moderne massamedia tegen de militaire macht. Het mei incident werd in B.E. 2535, vormde een beslissende rol in de politieke hervorming, wat moest leiden tot het opstellen van de grondwet van B.E. 2540. De weerstanden van ongepaste projecten in Chiang Mai, werden door monniken en academici krachtig bekritiseert.

6. Tijdens het achtste Nationaal Economisch en Sociaal Plan (B.E. 2540-2544), tot aan het einde van het elfde Plan (B.E.2555-2559)

Gedurende deze periode werd Thailand geconfronteerd met de economische depressie, en de ernstigste natuurrampen zoals de Sunami (26 december B.E. 2547) en de droogte (B.E.2559), werd de politiek sterk en continu gepolariseerd. Tijdens de B.E. 2540 in tien jaar tijd, waren er twee coups (september, B..E. 2549 en mei, B.E. 2557), de grote kracht onder de Amerikaanse dominantie had een maatregel nodig in de aanloop naar de democratie. Tijdens de B.E. 2540 in tien jaar, kwam de politieke partij en de leider die de nationale verkiezingen won, gekozen als minister-president. Onder diegenen die de nationale algemene verkiezingen wonnen waren twee Chiang Mai bewoners en er volgde een transformatie. Chiang Mai was dan ook de stad met meer ontwikkelingsprojecten dan enige andere stad in de regio.

B. Chiang Mai als een gebied voor een Speciaal Koninklijk Project

Terwijl de regering verschillende nationale plannen voor economische en sociale ontwikkeling had, kwam His Majesteit de Koning met zijn eigen bijzondere project gebieden, te beginnen vanaf B.E. 2496. In B.E. 2512, Koning Rama IX had de Koninklijke Projecten opgericht met het oog op: (1) om in de heuvels de inheemse volksstammen een betere levensstandaard te geven, (2) de plantage van de verslaafde planten (opium) uit te roeien, (3) om stroomopwaarts het water te behouden door middel van de nodige projecten en initiatieven. Op dit moment zijn er ongeveer 4.000 koninklijke ingevoerde projecten, 38 ontwikkelingscentra in de noordelijke regio, die 476 aparte dorpen, die gelegen zijn in de hooglanden van de noordelijke provincies en dit bestaat uit 27 centra in Chaingrai, 7 centra in Mae Hongsorn, 1 center in Lumphoon en een ander centrum in Phayao, met betrekking tot de totale oppervlakte van 1.553.625 Hectare.

Chiang Mai koninklijke projecten is een "speciale zone", vorstelijk ingevoerd door Zijne Majesteit welwillendheid van de Koning, die grote voordelen moeten geven aan de mensen. Zowel

in de vlakte als op de heuvels, wordt gecreëerd en gewerkt doormiddel van de projecten van de Koning. Al 60 jaren lang zijn deze operaties sinds BE 2496.

Deel III Chiang Mai "Next Station" Op basis van gegevens over het behoud en de ontwikkeling van projecten in de loop van de 60ste verjaardag van de dierenriem cyclus (B.E 2559.) En technologische ontwikkelingen, is het mogelijk om voor Chiang Mai het volgende station te schatten als volgt:

a. Gesprekken over de projecten die ontwikkeld moeten worden tijdens de 60ste verjaardag van de dierenriem cyclus (B.E. 2559).

(1) De stad, er wordt overwogen om geregistreerd te worden als Werelderfgoed. Op het moment dat Chiang Mai het 720-jarig bestaan van de stichting zou voltooien, zou Chiang Mai worden om als werelderfgoed te worden geregistreerd. Als de UNESCO World Heritage Comité het goed gaat keuren, zou Chiang Mai worden geregistreerd als Werelderfgoed, dan zou het daardoor worden behouden volgens de voor geschreven UNESCO regels.

(2) University Town

Onder toezicht van het woord Heritage Comité, en de toeristische presentatie markt maken een plan om het historische erfgoed te behouden. Dan zou de stad Chiang Mai een open museum, met verbindingen naar en met onderwijsinstellingen en de massamedia. Waarvan een deel zou worden geregeld met een 3 D systeem. De presentatie door de computer of mobiele instrumenten. De stad gebieden zouden leergebieden zijn, een universiteitsstad, die met instrumenten, zoals mobiele smart telefoons, zou dan worden gepresenteerd om te leren van de media over de historische bronnen van Chiang Mai.

(3) De stad met het Promotie Project om de fiets meer te gebruiken in en om de stad.

De huidige promotie voor het gebruik van de fiets in Thailand van B.E. 2558, samen met de verschillende netwerken van de fiets clubs over en in Chiang Mai. En het ontwikkelen van een massa-communicatie-systeem, zou in feite aan moedigen om meer gebruik van de fiets te maken.

(4) De Gunstige Bronnen van Water

Toen Praya Maengrai de stad Chiang Mai vond, waren er 4 gunstige bronnen van water gelegen in (1) Doi Suthep, (2) de Ping River, (3) de Mae Kha River, (4) de Northeastern en het Great Lake of Nong Boa , die worden bewaard om onder voorbehoud projecten te handhaven.

(5) Wieng Keao Environs een Renovatie Project

Vanaf het begin van B.E. 2559, het Departement of Fine Arts had opgravingen gedaan en gerenoveerd in Wieng Kaeo en omgevingen, die werd gebruikt als een gevangenis, omdat het bewind van koning Rama V, de omgeving zou daardoor worden gerenoveerd.

(6) De groene gebieden in de stad

De groene gebieden in Chiang Mai stad zouden worden vergroot.

(7) De heilige gebieden in de Magic Forest

De Doi Suthep en de voet gebieden worden beschouwd als de "magische bossen," met veel relieken van de heilige gebieden. Er zijn archeologische opgraving en gerenoveerde locaties die worden gepresenteerd om hier de historische te leren. Waarvan een deel is gemaakt om in een 3D systeem computer of in mobiele instrumenten te doen en indien ondersteund, zou het doorlopend kunnen worden getoond in een 3 dimensie grafische computer (3 D).

(8) Het ouderen- Care System voor het behoud van projecten van zo'n oude stad als Chiang Mai, zou onvermijdelijk zijn voor het oudere-care systeem.

(9) een educatief Reformatie

In het leerplan van elk onderwijssysteem, moeten de lokale gemeenschappen een onderwerp van studie, dat ruim denkend genoeg is, om de studie van en de geschiedenis en cultuur van alle

Aziatische landen opnemen.

(10) Northern Science Park in Chiang Mai

Het gebouw ligt in het Suthep-pui National Park, in de buurt van de agrarische plantages in Mae Haie, Chiang Mai University campus, 2 types van de particuliere diensten worden aangeboden, (1), de infrastructuur en de facilitaire dienstverlening voor particuliere onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten,

(2) activiteiten die zouden machtige private technologische ontwikkeling door middel van wetenschappelijke, technologische en innovatieve activiteiten, met activiteiten die zouden worden bevorderd voor onderzoek en ontwikkelingsprojecten.

b. Chiang Mai Development Project Tijdens de 60e verjaardag van de dierenriem Cyclus.

1. De bouw van high-stijgende en commerciële gebouwen worden steeds meer in elke hoek van de stad; de modulaire levende afneemt in de schaal, met de algemene trend van het delen van kantoor- ruimten en co wonen. Op het moment dat de landbouwgebieden worden achtergelaten in kleine hoeveelheden, zijn kwaliteit ontwikkeld, heeft een intensieve hoeveelheid informatie kennis wat is verbeterd, biologische landbouw of gematigde zone producten met toegevoegde waarde te produceren, volgens de ideeën van Zijne Majesteit.

2. Netwerken van snelwegen aan te sluiten bij de provincie, inter-provincie en op internationaal niveau. Op dit moment heeft Thailand 5 internationale Aziatische snelwegen, bestaande uit netwerken van Aziatische snelwegen, dwars door 17 Aziatische landen en snelwegen en 12 Thailand snelwegen.

3. Ontwikkeling van de trein en het spoor Transit Systems Van B.E. 2558, heeft de regering van het nationale spoorwegnet ontwikkeld met financiële steun van China, Japan en Europa. Nadat alle projecten, waaronder Bangkok-Chiang Mai spoorwegen, zijn afgerond, zou de spoorlijn communicatie en het transport sneller gaan.

4. Chiang Mai International Airport

Vanaf het vijfde Nationale Economisch en Sociaal Plan (2525-2529) en het zesde Plan (2530-34), is de luchthaven van Chiang Mai uitgegroeid tot een grote poort naar nationale en internationale bezoekers om deze te verwelkomen. Op dit moment heeft de uitbreiding van de stad Chiang Mai, omringd door de internationale luchthaven, en vanaf 06:00 om 02:00 zijn er niet minder dan 70 vliegtuigen die zorgen voor het woon-werkverkeer op de luchthaven. Het gebied van de oude luchthaven is te klein geworden om een internationaal knooppunt van de regio te zijn. Het nieuwe en grotere gebied zou dan ook, gevonden moeten worden om de Aviation Hub, dit zou dan overeenkomstig zijn met de tijd waarin Chiang Mai haar 750 jarig bestaan viert om dan deze stichting tegemoet te komen.

5. Mass Transit System in Chiang Mai

In B.E. 2559 Chiang Mai bracht de Gemeente een minibus om te opereren als service. Het is een stadsbus voor toeristen en de lokale bewoners, dat is veel om te ontwikkelen in de toekomst. In de toekomst, wanneer Chiang Mai voor haar bewoners het openbaar vervoer systeem heeft ontwikkeld voor hun dagelijkse reis naar het werk en door het rijden op hun fietsen die ze dan veilig kunnen parkeren bij de busstations om verder te reizen in de treinen. Dit moet het reiden van en met de auto en de motorfiets op straat verminderen.

6. Officiële Sectoren met Biz Portal-systeem

Voor voorzieningen en kontakten met de officiële sectoren, de overheid, gebruiken de mensen alleen hun digitale touch op de toepassingen van hun mobiele instrumenten zoals de smart telefoon.

C. ASEAN Gemeenschap In B.E. 2559 Thailand voeren ASEAN gesprekken, momenteel bestaande uit 10 landen leden- Thailand, Mynmar, Maliasia, Indonesië, Filippijnen, Singapore, Viet-

nam, Laos, Cambodja, en Brunei, alleen Timor Leste of Oost Timor, zei moeten nog lid te worden. In de toekomst zouden alle landen die lid zijn onder de ASEAN charter komen. In B.E 2530 duurt het tien jaar, voorafgaand aan de 700 ste verjaardag van de Chiang Mai stichting, om de nieuwe ontwikkelingen en de technologische massamedia met 6 elektronische infrastructuren: interactiviteit, mobiliteit, convertibiliteit, alomtegenwoordigheid, en globalisering, in de Thaise en in de Chiang Mai samenleving zijn ingevoerd. (1) Wanneer Chiang Mai haar 700ste verjaardag heeft afgerond en de grote capaciteit van de computer is teruggebracht tot zijn eigen grootte capaciteit en met de verbeterde efficiency. Technologie bedrijven concurreren op onderzoek en ontwikkeling om zich te ontwikkelen tot besturingssoftware van mobiele en smart telefoons met de ontwikkeling van de moeilijke en uitdagende technologieën

(1) Mass Media Technology In B.E. 2559 is dan in Thailand geopend 4 G service waardoor trends 4: (1) verhogen van het aantal internetten via mobiele telefoons-eind B.E. 2559 is er een toename van 50 miljoen, (2) het mobiele scherm verandert in T.V. schermen, bezichtiging zal steeds online, (3) resulteren in de volgende M. commerce Social Commerce.

(2) Dienstverlener O2O breiden de zakelijke mogelijkheden uit van on-line naar lijn-uit-, met behulp van on-line media om off-line top verkopen te stimuleren. Massamedia zal verder worden ontwikkeld tot 5 G, zodat de gebruikers toegang krijgen tot het verzenden en ontvangen van berichten. Om toegang te krijgen tot high-end internetten en video's en smart phones en in staat is om technologieën naar huis te sturen om de instrumenten te controleren door middel van mobiele smartphones.

(3) Er zijn voor de B.E.2559's Trends in de maak voor nieuwe technologieën.

In B.E. 2559 zijn er trends in geconvergeerde infrastructuur die zouden helpen om het werk van complexe hardware te verminderen, belemmeringen te verhelpen in data center management, en geeft de mogelijkheid om gebruikers toegang tot software-innovaties te geven en zijn zo ontworpen om de capaciteit te verhogen en de kosten van de IT-werkend systeem te verminderen.

(3) Financiële, Banking en Investment Bedrijven, het begin van de Fin Tech (Financiële Technology) Voor de uitvoering van de massa media-technologieën in de financiële, banken en investeringen bedrijven, om ze efficiënter te maken. De Chiang Mai "naast station" is de nieuwe hoop voor de nieuwe generatie van de 700 en 720 jaar. Dan zou de heropleving van de historische stad nog eens 30 jaar nodig hebben om de historische rijkdommen te vervullen door middel om te communiceren en controle van alle dingen die door de moderne technologieën van het "langzaam verplaatsen naar de steeds levendige en snelle media in de samenleving"

Vertaald door Didi van Willigen
Uit Nederland

แปลเป็นภาษา Dutch
โดย Didi
(ภาพโดย: สมโชติ อ่องสกุล)

主な要旨
チェンマイ６０周年の記念すべき年
その過去、現在と未来

チェンマイ市コミュニテイの発達、それはチェンマイ市の過去、現在、未来に関する研究である

国家経済、社会会開発計画に先立ち、あるいはその実施に鑑みコミュニテイの開発を特に強調すればチェンマイは世界遺産への登録が考慮されつつ有る。

仏教歴２５８９年（西暦２０４６年）でチェンマイがその設立７５０年を迎えるにあたり歴史的な手法でその節目ごとにデータに基づき未来を探ると結果は次のように成る。

第１部：国家経済、社会計画に先立ちチェンマイコミュニテイの開発を見ると、それは７つの周期に区分される

(1) ２つの記録様式に基づくチェンマイ市の設立に先立つ古代コミュニテイ

a. 古代社会、タ・クラの洞窟で、特に遺跡の痕跡と考古学的発掘部位を含む不文記録、タンボンのナセン (Na-saeng)、コンカ (Khoh Kha) の街、ラムパーン県における約 500,000 年前の古びたホモ・エレクトゥス原人の骨、パーンマパー郡、メイホンソン省のパーンマパー高原上の遺跡。4000 年以上の古い高原上のコミュニティの痕跡。木製棺と歯の装飾文化の使用；メイ・モーとンガオ地方のプラツ・パーにおける考古学的サイト、ラムパーン県。3000 年前の古遺跡；オプルアン遺跡（ホッド地区）、チョムトン区のフアイ サン・ウオードの遺跡（遺跡としてチェンライ、チェンセン、パヤオ、ランプン、プレー、ナン及びチェンマイ地方近傍の遺跡、パーマイ）、3,500-2,500 年に及ぶ古代の地域社会を含めその全てがバンヤントン、バンサンパカ (Ban San PAH-KHA) の遺跡などなど。

b. このようなスワン・コムカンの伝説、チェンセンの伝説、仏陀の遺物のドイ・トゥン・レジェンド、チェンマイの年表、チャムデビ・パムサ、ムーラ - サッサナ（仏教財団）の伝説また伝説の後に書かれた記録になった口述記録、仏陀の巡礼、チンナガル年表（またはチナガルマリパコーン（ナレーション）、古代社会の痕跡を含めその全てが、またチェンマイ市の基盤には、すべての北部地域の上位部分の遺構がその上に散乱しています。

(2) メンライ王統治下のチェンマイコミュニティ

ラオス王朝のメンライ王は、仏教歴１８０５年にメーコック川にチェンライ市を設立しました１８０５年は、チェンマイのピン川流域で、ハリプンチャイ王国のレルムに自分の権力を広める計画を持っていました。彼はスコータイのプラヤルアン、およびプカムヤオ（パヤオ）王国のプラヤンガムムアンの近隣の王国との同盟を締結した後で、仏教歴１８３５年に、ハリプンチャイ王国の征服に成功し承認されます。この年彼はピン川上流の流れを変更したのでその結果洪水が発生しましたが、仏教歴１８３９年にチェンマイ市を設立、後に上の首都としてのピン川の土手にウイエンクムカンを設立し、ドイステープとピン川の間の高地は、ムアンチェンライの首都としても、またセーバー中国元朝軍部隊の威嚇から遥か離れた距離にあることからも首都と位置づけられました。

メンライ王朝の黄金時代には、チェンマイはランパーン、プレ、ナンを征服するためにその力を拡大することが可能な、強力な戦闘能力を有していました。また他のシプソンパンナ王国の地域は、豊かな経済、貿易、農業、そして仏教を通して様々な地域との提携を進め君主の組織機関として支援されてきました。

メンライ王の指導のもとで重要なコミュニティが彼に従い、またそのコミュニテイに含まれていました：1）仏教僧の政治社会、2）讃歌（僧侶）寺院と社会、地域社会の膨大な数のこのようなメイ-タンとメイオンの窯のようなセラミック生産コミュニテイが3）特に地域社会に設立され、主に林産物5）農業コミュニティのための窯4）商業コミュニティが本質的なチェンマイ設立のベースとして開発されました。

(3) ビルマ占領下のチェンマイコミュニティ

仏教歴の 2101-2317 年の間は、チェンマイは、散発的な抵抗しかできず、ビルマによって占領されていました。チェンマイはビルマによって3回も征服されました。仏教歴2101年、トン- ウ王朝のブンヤノン王（仏教歴2124 ～2094年）の統治の間; 仏教歴2157年に アナウクペトラン王、又はナヨンニャンの治世の間（仏教歴 2148～2171年）;そして、仏教歴で2174年、タルンミン王またはスタマラチャ王（仏教歴 2171年から2191年）の治世期間。

チェンマイは、征服されるたびに、タイの人々（ランナー地域に居住するタイ人）をビルマに定住させるよう「テ・クルアオ」（文字通り、「全家族が服用 ）いわゆる捕虜として捕獲しました。そのうちの最初のころはチェンマイを支配するために、ビルマは彼の母親であるマハヴィスデヴィ王女に権限を与え、仏教歴２１２１年までホンサワデイ市に常駐させました。その後彼女の息子であるノラサ・メンソルが

プラチャオ・アナウクペトウム（仏教歴２１４８年～２１７１年）の時、すなわち仏教歴２１５７年にチェンマイを征服することに成功しました。"ランナー全地域にわたるタイ家族"がホンサワデイ市に生まれました。有名な旅行叙事詩記があり、ムエントラ・ロプ・チェンマイ（チェンマイで戦ったムエントラ）と言われ、クアオコム・チェンマイ門を通り、３ケ月をかけて南部の農耕地域を超えていくとホンサワデイ市にはランパン市から逃がれて来たタイコミュニテイが既に制定された状態で見つかりました。

チェンマイがビルマによって征服された時、全家族が連れてこられたランナー地域のタイの避難者は、ビルマに定住させられ、ビルマ人とチェンマイ人の間には規則や区分けがありました。例えばブンヤノン王は４２人の配偶者を持ち、その配偶者たちの娘や姪は隷属地域であるチェンマイ (Zimme) のプラナン・キン・カンク地方からの配偶者から生まれましたし、ブンヤノン王の娘はチェンマイ配偶者から生まれました。

その時代のチャンマイではビルマ人に２つの駐在階級があり、一つは主要な階級を持つビルマのマン族であり、他の一つは隷属する階級のヤン族（カレン族）であった。チェンマイにおける主要な階級層は明らかに仏教を崇め彼らはカレン族にも仏像を拝む時に燃やすための野菜油の提供を求めた。また壊れた仏像を溶かして再鋳造することも求めた。そして主要な仏像はチャレンプラキアット寺のウポソッド（儀式を司る寺院）で壊れた寺院を修復し、チアンマン寺院では石の碑文を作り、ケット寺院では壊れる以前の容姿を処方した。

コミュニテイである寺院コミュニテイは林産物の取引を広めるためのビルマの駐在人コミュニテイ、チェンマイからビルマ人を追い出すための抵抗勢力を組織する事を試みたチェンマイ居住者のグループである農耕コミュニテイであった。３つの抑圧勢力がありチェンマイはビルマによって再び征服された。

(4) プラチャオ・カウィラと彼の同胞の統治下でのチェンマイのコミュニテイ

仏教歴２３１７年、プラヤ・チャパン（軍の長）はチェンマイのブーン・マであるプラチャオ・カウイラと彼の同胞はランパンから来たのであるが、トンブリからの軍隊と協力してチェンマイからビルマ軍を追い出すことに成功した。ビルマ軍はチエンセン迄後退し、チェンマイはトンブリとバンコックにそれぞれ留まった。

ラタプナコシン期のラマ１世王の治世時にはランパンのプラチャオカウイラと彼の同胞がチェンマイの規則作りを命じられた。プラチャオカウイラはチェンマイ王室の王子であるプラヤ・マングラ・ワチラプラカンに昇格し、プラチャオ・タマランカは副王子に任命された。チャオカム・フンは地区長に任命された。この時期はチェンマイが３人の同胞によって法的に任命され、後に野菜を籠に、そして人々を町に集める期間として知られることになる。

仏教歴２３２５年プラチャオカウイラと彼の同胞はランパンから３００人の人力を引き連れランプンのウイエン・パサンに住まわせた。またサラウイン川の西岸からも多くの人が移住した。彼は十分な人数の人々を有していたので彼らをチェンマイを取り戻すために率いて町を改修し、ビルマ人達をチェンセンから追い出す準備をしていた。こうした成功の結果として彼はチェンマイの正式な王子として任命された。

仏教歴２３４７年に、チェンマイ軍はバンコック、ウイエンチャン、ランパンおよびナンからの軍隊と協力してチェンセンのビルマ軍を追い出すことに成功した。チェンセンの人々は全家族が１）チェンマイ

のパン・ホム、2）ランパンのポン・サヌク、3）ナンのパン・ドン、4）ラオスのピエンチャン、5）ラチャプリのクボア、6）先に既述した町でヨノク（ランナータイ）コミュニテイを形成するサラプリ地区のサオハイ、パクプレオに落ち着いた。

その後、チャオファ・チアンツンが彼の軍隊をナンタラム寺院の軍に命じてチェンマイにタイ・カーンコミュニテイを作ることを説得された。そしてビルマとシプソンパナ地区で戦いチェンマイとランプンを治めて全家族を定住させた。それらのそれぞれが以前からの村の名前を用い新しく設立されたコミュニテイと言うことでその時にチェンマイと言う名前が生まれピン川沿いに多文化が根ざし今日に至っている。

(5) 西側諸国との初期の接触期におけるチェンマイコミュニテイ

アジアは富の源であり林産物や胡椒などは重要でヨーロッパ市場からも大きな需要があった。最初の植民地勢力を優位sていたのはポルトガル、オランダ、スペインであった。彼らはインド、インドネシア、フィリピンとアジアの国を侵略した。産業革命以後大英帝国とフランスが新しい主要宗主国になりアジアに向けて中国との交易を始めアヘン戦争に至った。

仏教歴２３８２年から２３８５年にかけて中国は港や町を開放し商業的租界を置かざるを得なくなった。大英帝国はその租界をポルトガルやフランスから、またオランダから東ジャワにおける租界を含めいんどにもその租界を勝ち取り、ビルマと戦争し仏教歴２４１８年にそれを占領し英領インドとビルマの租界を作った。英国の林業企業は西部タイのチーク材の豊富な森の開拓を準備していたが、その一方でフランスがベトナムを占領しタイの東方域をし始めていた。

仏教歴２３９８年にラマ６世は大英帝国と屈辱的商業協定をまた同様の協定を他の西欧国と結んだが、それは締結国が治外法権を認めるものであった。

西欧の林業企業の租界地におけるチェンマイでは林業企業コミュニテイが有りインド、ビルマからの英国の案件に関するもの、キリスト教の布教を含むヒンヅー教、イスラム教、シー教などの宗教や様々な民族が入り混じり、それは西欧人、ビルマ人、トンス族、クム族、カレン族、中国人交易商などが含まれ、この時に西洋と工業文化がタイおよびチェンマイ社会に浸透した。

(6) 地方自治体治政下のチェンマイコミュニテイ

ラマ５世治世での内務省の管轄は地域ごとに分かれていた。それぞれが隣接する地域からなり、その地域は地区、コミューン、村から成り立っていて、地方区長がその治政区では大きな権限を持っていた。軍と民政官は中央政府からその地区の詰め所に派遣され中央政府の権限を地方に分散しすべての地方自治体に文民政治を行き渡らせるコミュニテイを作るものであった。

先に地域の王子として任命された者はその権威が無効になるまでその権限を持つことが許された。北部の王子コミュニテイは未だ存在していたが、この時期外国のテイーク材企業がチェンマイの王子に代わってタイ政府の役人から許可を受けるようになった。

地方自治体の治政下では政治的、行政的、経済的そして社会的観点は中央政府の指示に従い、中央の行政機能に連携していた。同腹（プライ）制度は廃止され通信制度が開発された。特に郵便、電信、鉄道、航空がそれでバンコックと地方との通信がより速くなり、特にビジネス企業は国中に広まった。

チェンマイにおける宣教師や西欧の交易商は教育や宗教的機関や材木ビジネスを見出し、センターとしての教会やスポーツクラブを持つようになった。この時期になると西欧人や中国人コミュニテイができ彼らのための学校教育制度を持つ中間クラスのコミュニテイが出来るようになった。

(7) 第二次世界大戦中とその後のチェンマイ

仏教歴２４７５年のラマ７世の治政下で軍と市民の中間層が、絶対君主制から立件君主制への変革を求めて革命を起こした。中央政府は中央、地域、地方に分れた。地方自治体は廃止されチャンワット（県又は地方州）が地域地方自治行政となり、最高の権限を有する知事が内務省に直接報告をするようになった。

仏教歴２４８４年から２４８８年は第二次世界大戦でありピブルソンクラム元帥は首相であり、日本軍とチェンマイに日本軍が駐留することで協定を結んだ。また一方で自由タイ運動のリーダーであるプリディ・プラノミョン博士が連合軍とも署名した。この時期の出来事は陳みあの人々の記憶に深く残っている。

第二次大戦の後世界は２極に分かれた。すなわち民主主義と共産主義である。タイ国は米国のリーダーシップのもと民主主義側に立った。今やそれがタイの主要な役割にも成っている。

チェンマイとバンコックにおける重要な努力は刊行物や仏教記念碑を建てることであった。仏教歴２４９５年陳みあの中間層がチェンマイ大学の建立を呼びかけた。時の首相で元帥のフィブルソンクラムは仏教歴２４９９年に米国政府よりの支援を得てチェンマイ医療学校をつくことを決意した。

仏教歴２５０１年６月に６５名の学生がバンコックにある医科学部の予備医療学校に入ることで選抜された。仏教歴２５０３年これらの学生のすべてがバンコックからチェンマイに移され、本格的なチェンマイ医科学部として学生教員共に発足し、その結果チェンマイにおける医療学校コミュニテイができた。

第２部　王室特別区プロジェクトとしての国家経済社会開発計画におけるチェンマイ

仏教歴２５０４年から２５５９年において、タイ社会は１１の国家経済社会開発計画として次のような需要な変革を目指して開発が成し遂げられた

１．最初の国家経済社会開発計画はサリット・タナラット内閣（仏教歴２５０１年－２５０６年）によってチェンマイ大学の創設が成し遂げられ、２５０７年に正式に承認された。

２．第二次国家経済社会開発計画（仏教歴２５１０年－２５１４年）ランプンに北部工業団地が設立され、チェンマイ・ランプン高速道路がランパン県から始まりチェンマイのリンカムホテルジャンクションまでメタン灌漑プロジェクトと共に正式に認可された。

３．第三次の国家経済社会開発計画（仏教歴２５１５－２５２９）の期間中の９月１４日後の出来事はタイ社会の開花期と言われ、軍が力を握り資本家が成熟し、タイ社会は右翼と左翼に分かれ、１０月６日に右翼が左翼を抑えて集結した。民間企業は大きく成長しチェンマイ空港は国際空港に格上げされ観光業の開花期を迎えた。

４．国家経済社会開発計画（仏教歴２５２５年－２５２９年）ではチェンマイは北部地域の重要都市として指定された。数多くの開発プロジェクトが洪水のようにチェンマイに押し寄せた。チェンマイの地方自治区域は１７．５０平方キロメートルから40.216平方キロメートルに拡充されチェンマイ地方行政庁は上部の一角に移動した。さらにウイエン・クンカムやウイエン・タカンと言った考古学的発掘もあった。

第６次、７次の国家経済社会開発計画（仏教歴２５３５年－２５３９年）はタイ経済の黄金期であり、後に"石鹸の泡"期（バブル期）と呼ばれた。チェンマイはビジネス業、サービス業、観光業センターとして発展し、北部上地区には高層ビル、ホテル、ビジネスセンター、リゾート、農園、ゴルフコース、住宅計画などが目白押しとなった。こうした変化はチェンマイに多くの問題を引き起こした。すなわち歴史的な町のイメージを壊し、水、空気、ゴミ公害、高層ビルに加え土地の誤利用などがそれである。NGO（非政府組織）が政府に協力して建築規制法の制定や土地利用、二重行政プロジェクト規制の法制化に乗り出している。

第7次国家経済社会開発計画（仏教歴２５３５年－２５３９年）の間、陳みあは3つの主要な行事を企画した。（1）第7回東南アジアスポーツ大会の招聘、（2）仏教歴2539年にチェンマイ創立700年記念祝賀事業、（3）仏教歴2539年に国王在位50周年記念祝賀事業がそれである。

タイ社会では10月14日の出来事に巻き込まれた人々は仏教歴2535年5月の出来事における軍の力に対して近代的なマスメデイアの指示を得た。そしてそれが政治的改変に決定的な役割を持ち仏教歴2540年の憲法草案に繋がった。チェンマイにおける不適切なプロジェクトに対しては僧侶も学者も力強く抵抗し反対に参加した。

6. 第８次国家経済社会開発計画（仏教歴２５４０年－２５４４年）から第１１次計画（仏教歴２５５５年から２５５９年まで）

この期間のタイ国は経済デフレや最も深刻な自然災害、例えば仏教歴2547年の津波、また2559年の干ばつに直面してきた。政治は大きくまた継続的に極化した。仏教歴2540年の10年間は2回のクーデターがあり、その一つは2549年9月でありもう一つは2557年の5月であった。米国の強力な指導力のもと民主化への方策が採られてきた。

しかしながら仏教歴2540年の10年間に国民選挙に打ち勝った政党が首相を選出したが、選挙に勝利した人の中の2人はチェンマイ在住とその関係者である。それゆえチェンマイはその地域における如何なる市よりも多くの開発計画プロジェクトがあった。

B. ロイヤルプロジェクト領域としてのチェンマイ

政府が異なるいろいろな国家経済社会開発計画を実施している間に、国王自身のプロジェクト領域が仏教歴2496年から始まった。

仏教歴2512年、ラマ９世は次の目的でロイヤルプロジェクトを設立した。（1）山岳民族の生活水準を上げること、（2）ケシなどの毒物植物の農園を根絶すること、（3）上流の水源を国王が指導的に始めたプロジェクトの全てに利用できるようにすること。

現在は国王が指導的に始めた約4,000のプロジェクトが有り、３８の開発センターが北部地域にあり、高地に位置する476ケ村を束ねているが、その地域ではチェンマイに27のセンターが、目ホンソンに7つのセンターが、ランプンに1つのセンターが、そしてパイヤオにもう一つのセンターがあり総面積は1,553,625ライにのぼる。

チェンマイ・ロイヤル・プロジェクトは国王の慈悲による王室指導の特区であり平地や高地に住む双方の人々に多大の利益をもたらしている。国王は仏教歴2496年のプロジェクト開始以来60年間継続して来られた。

a. 仏教歴 2559 年の黄金周期記念事業において実施される保全計画

(1) 町を世界遺産登録に考慮する

チェンマイ創設720年となる時に合わせて世界遺産登録を考える。もしUNESCO（国連世界教育科学文化機構）世界遺産委員会その認可を承認するならばチェンマイはユネスコの所定の規則に従い維持されるであろう。

(2) 大学の町

世界遺産委員会および歴史遺産保全のための観光業市場保全計画の監視のもとチェンマイ市は教育関係機関や、コンピュータやモバイル機器による3次元システムを備えたマスメデイアと連携して博物館を開設する。市の大部分は学びの場所としての大学の町と位置づけ、チェンマイ中の歴史的資源について学ぶメデイアとしてモバイル・スマート・フォンなどの機器を揃えることで寄与する。

(3) 自転車利用を推進する町

仏教歴2558年からのタイにおける自転車利用推進の現状は、これまでのチェンマイ中の自転車同好会（クラブ）のネットワークと合わせて更に広まり自転車利用の効果を大いに上げることに成る。

(4) 縁起の良い水源

プラヤ・メンライがチェンマイを見つけた時、そこには4つの都合の良い水源が有りました。それらは（1）ドイステップ、（2）ピン川、（3）メカ川、（4）それに北東部の大湖あるいはノン・ボアで、それらのいずれもが今後の計画の予定に入っています。

(5) ウイエン・ケアオ環境刷新プロジェクト

仏教歴2559年の初頭から美術学科ではウイエン・ケアオを掘削し環境を刷新しました。そこはラマ５世の治政下以来刑務所として利用され刷新が必要な場所でした。

(6) 町の緑化地域

チェンマイの町の中で緑化地域が増えています。

(7) 魔法の森における聖なる場所

ドイステップとそのふもとの領域は魔法の森として考慮され、多くの神聖な遺物があると思われています。そこでは考古学的な発掘や刷新された場所が有りますが歴史的に学ぶべきところが多く、３次元コンピュータシステムやモバイル機器で対応ができるなら３次元コンピュータグラフィックで継続してサポートされるべきです。

(8) 高齢者介護制度

チェンマイの如き古い街を保全しようと言うプロジェクトには高齢者介護制度が不可欠です。

(9) 教育の改革

如何なる教育制度においても地方のコミュニテイは学問の課題を考え、心を広く開き、あらゆるアジアの文化や歴史について学ぶカリキュラムが必要です。

(10) チェンマイ北部学園都市

チェンマイ大学メヒアキャンパスの農場近くのステップ国立公園近くの建物は２種類の民間サービスのものであり、一つは（１）民間研究開発活動のための基盤設備であり、もう一つは（２）研究開発プロジェクト推進活動に関する科学的、技術的、革新的手法による民間の技術開発強化を目指すものです。

b. 輝かしき６０周年記念事業におけるチェンマイ開発プロジェクト

1. 高層商業ビルの建設が町のあちこちで進んでいます。１戸建ては規模として減る傾向にあり一般的傾向としては事務所や空間を共有し一緒に住むと言う方式が増えつつ有ります。

少量でも農用地面積が残っているなら質を上げるように開発し、情報知識集約型で有機農法や付加価値の高い地域産物の生産をすべきと言うのが国王の考えである。

2. 高速道路網は県や県相互の間、あるいは国際的なレベルで接続が広がっています。現在、タイには５つの国際的アジア高速道路があり、それらは１７のアジアの国を横切り、１２がタイの高速道路を通りアジア・ハイウエイ・ネットワーク（アジア高速道路網）を形成しています。

3. 汽車鉄道乗り継ぎシステムの開発

仏教歴2558年からタイ政府は中国、日本ヨーロッパからの資金援助を受けて国家鉄道システムの開発を行ってきました。バンコックとチェンマイ間を含めすべてのプロジェクトが完成した後で鉄道通信及び輸送システムを急ぎたい意向である。

4. チェンマイ国際空港

第５次国家経済社会開発計画 (2525～2519) および第６次計画（2,530ー2534）からチェンマイ空港は大きく門戸を開き国内線と国際線で訪問客を迎え入れるようになった。

現時点では大きくなるチェンマイ市は国際空港を囲み午前６：００AMから02:00AMまで少なくとも70便以上が離発着する。古い空港エリアは地域のハブ空港としてはあまりにも小さすぎる。したがってハブ空港として機能するにはさらに新しく大きな面積が必要でチェンマイ市設立750年記念事業にからめて計画されるべきである。

5. チェンマイの大量乗り継ぎシステム

仏教歴2,559年チェンマイの地方自治体は観光客や地方の住民にミニバスを導入して市バスとして利用するサービスを復活させたが、将来的にも更に発展させる必要がある。将来的にチェンマイの住民が自転車で安全にバスの停留所にきてバスに乗り継ぎ働きに出かけるとか、あるい更に鉄道に乗り換えるなどすれば道路上の自動車やオートバイの数は激減すると予想される。

6. ビジネス・ポータル・システムを有する公的機関セクター

政府の公的機関へのアクセスに都合が良いように市民はスマートフォンのようなデイジタル機器の利用で数字にタッチすることだけでその様を済ませることが出来るようになる。

C. アセアン経済共同体

仏教歴2559年にタイは現時点でタイ、ミャンマー、マレーシア、フィリピン、シンガポール、ベトナム、ラオス、カンボデイア、ブルネイの１０ケ国から成るアセアン経済共同体に加入した。ただ テイモール・レステと東テイモールは未だそのメンバーではないが将来的には、すべてのメンバー国がアセアン憲章のもとで前進するものと思われる。

仏教歴2,530年代の10年間にチェンマイ創設700年記念事業に先立ち新しい6つの電子基盤整備を持つ技術的マスメデイアの新しい波がタイ及びチェンマイ社会に入てきた。それらは以下のようである。すなわち、相互制、移動性、互換性、偏在性、グローバル性である。

(1) チェンマイが創設700年記念事業を終えた後には大容量のコンピュータは効率の向上でその容量を著しく減らすことになる。技術系企業は研究開発事業にしのぎを削り、困難な技術開発に挑戦しモバイルやスマートフォンの操作ソフトウエアで競争することに成る。

(1) マスメデイア技術

仏教歴2559年にタイは4つのトレンドとなる４Gサービスを開始した。すなわち（1）仏教歴2,559年の終わりに携帯電話を通じてのインターネットの数を増やし、その数を5000万台にするべく考えている。（2）また携帯電話のスクリーンをテレビのスクリーンでオンラインで見れるようにする。（3）その結果として携帯電話事業を社会事業にすることが出来る。

(2) オンラインからオフラインへのビジネスチャンスの拡大サービスO2Oについてはオンラインメデイアからオフラインとオプセールスへの推進をはかることができます。マスメデイアはより広く５Gに広がり、ユーザーにメッセージの送受信をさせうことが可能となります。高端末インターネットやビデオ、及びスマートフォンへのアクセスとともに家庭の機器をスマートフォンを介して制御する事も可能になります。

(3) 仏教歴2,559年代には新技術の傾向が見えます。

仏教歴2559年にはデータセンター管理における複雑なハードウエア、障碍となる問題を減らすべく、ある程度一定の方向に収束した基盤整備が図られると思われます。またユーザーは容量を増やしてITの作動システムのコストを削減するように設計されたソフトウエアにアクセスできるようになります。

(3) 金融、銀行、投資ビジネスなど金融技術の始まりです

金融、銀行、投資ビジネスにおいてマスメデイア技術を適用することは、それらをより効率化することにつながります。チェンマイの次なる"駅"は700年祭と720年祭と言う新しい世代に向けた新しい希望です。歴史的都市の再復活には歴史的資源を再掘するのに更にもう30年が必要で、それにはこれまでのようなゆっくりした生き方と迅速なメデイア社会の近代的技術による通信とすべての物を制御する手法が必要となります。

แปลเป็นภาษาญี่ปุ่น
โดย ศ.ดร.Nobutaka Ito
(ภาพโดย: สมโชติ อ๋องสกุล)

执行摘要
清迈60周年 十二生肖循环,过去、现在和未来。

清迈城市 过去 现在和未来的历史研究，研究清迈社区的发展,在目前国家经济和社会发展计划的执行情况,并在当时、清迈被视为登记为世界遗产。

从研究未来的基础上的数据可能看到的图像"以后的状态"下一轮十二生肖循环（Next Zodiac Cycle）的清迈，即将举行的地点、清迈将完成它的下一轮十二生肖循环在泰国佛历2571年(公元 2028年)，通过历史的方法。其结果如下:

第一部分:清迈社区的发展，在国家经济和社会计划之前，该计划分为 8 期:

(1) 泰北古老的社区，在建立清迈市之前，有两种类型的记录.

A. 不成文的记录，从考古的挖掘， 找到古老社区遗迹 ，尤其是在塔克洞穴的考古遗迹，纳生镇，阁卡县，南邦府，发现化石碎片，直立人及（直立人）的骨头50万年时代.

在考古遗址邦码纵高地，滇宏顺府,发现高地社区超过4000年的考古遗迹，使用棺材和牙齿整理的文化。在考古芭独啪地区 灭莫县和鹅县之间，南邦府 。发现社区超过3000年的遗迹，

清莱考古，清盛，帕尧，南奔，帕，楠和清迈省附近，如欧塞考古蒙县，宗通考古，会圣汝考古（帕麦），班东杨泰考古，善扒卡考古，等等，都有古代生活社区的遗迹 约 3500-2500年。

B. 口述记录的，后来变成了书面记录，如苏统弓僚传说，清盛传说，莱东佛塔传说，清迈原住民传说,甲玛贴威传说,姆啦萨沙邮传说，帕逊列罗传说，其那楚拉马里尼或其那楚拉马里吧弓，所有的传说都有清迈城市古老社区的考古遗迹，传播在泰北的北部地区上。

(2) 清迈社区曼莱王朝

曼莱国王老挝王朝，佛历1805年 清莱在滇果河已经成立了城市，并计划扩大到滇平,哈里朋猜位置,赞同结盟相邻国王的协议与素可泰的帕呀隆，普康尧境界(帕尧)的帕呀 Ngum Muang，后来攻打哈里朋猜成功在佛历1835年，他在滇平河成立 Wieng Kumkham 作为省会城市，后来在佛历1839，滇平河的洪水变迁的过程造成的结果，创立了清迈城市，在素贴山与滇平河之间的高地，作为新首都，这与清莱的首都相比是更远和保护从中国元朝军队的威胁和接近到大海的出路。

在曼莱王朝的黄金时代，清迈有强大的军队，能够扩大到南邦，帕，楠，西双版纳一部份，繁荣的经济，贸易和农业，和佛教，由君主机构的支持，与各下属联盟。

在曼莱国王的发祥重要的社区，包括：1）下属政治团体2）和尚社区有许多寺庙和社区3）陶瓷生产社区，如眉噢4）商业社区，特别是森林产品5）农业社区，每个都已经成立和发展成为清迈的重要基地

(3) 缅甸占领下的清迈社区

在佛历 2301至17年，清迈已被缅甸占领，时常有人民的反对。

清迈被缅甸攻打了三次;

1. 侬乌王朝 部凉农国王（佛历2094-2124）佛历 2101占领了清迈市.

2. 阿哪华隆王或哪勇楠统治时期（佛历2148年至2171年）年佛历2157 年占领了清迈市.

3. 达轮班国王或素塔汤玛拉查（佛历2171年至2191年）佛历 2174年占领了清迈市。

每次清迈被占领，泰国兰纳人口被移到缅甸定居;如第一次把清迈的国王灭鼓，和一些兰纳人口居住在洪萨瓦迪城市，缅甸允许皇后Mahavisuthdevi，灭鼓的母亲统治清迈，直到灭亡,佛历 2121，太子诺拉塔曼索接替她的主权。当Anaukpetlun 国王或阔扬王（佛历2148年至2171年）占领了清迈，在佛历2157年，缅甸移兰纳人口到洪萨瓦迪城市定居。被记录为Muengtra清迈转战，从清迈通过农业社区克郭大门的旅程。到了洪萨瓦迪城市，要走三个月的旅程，发现之前南邦社区已经被移到缅甸定居.

在缅甸有"兰纳人社区""泰国人社区"每一次缅甸战胜被移过来的人口。还有亲戚社区，缅甸和泰国的婚姻共同体的血缘关系。如部凉农国王时代，他的42人妻子，其中一个是清迈（Khin Kank）公主或国王的妹妹 和部凉农国王 生了一个女儿。

清迈的这时代"从缅甸来的人民"主机和从机类 如缅族 央（克伦族）走路过来的，缅甸的统治，有证据他们在清迈奉献佛教，他们要求 央族（克伦族）寻找石油来点火崇拜SiHing佛，修复损坏的佛像作为主席佛像在猜帕隔寺，修复被毁的寺庙，创建石铭文在清曼寺 和石铭文 瓦隔寺。这证

明确认曾经存在寺庙和尚社区，森林产品贸易缅甸社区不断的扩大，陶瓷制品和农业社区。但曾经有过一些本地清迈人反对驱逐缅甸，距有3次的抑制和占领。

(4) 清迈社区在 卡威拉王 和他兄弟们的占领

佛历 2317 年清迈的 帕呀甲班(奔吗) 卡威拉王 和他的兄弟们从南邦 和吞部里军队合作从泰国驱逐缅甸成功，缅甸搬退到清盛。清迈当时就属于泰国吞部里府和曼谷。

拉达那哥欣时代的第一个王朝, 南邦的卡威拉王和弟兄们 统治清迈. 卡威拉王 照汤马郎尬 照康饭 三兄弟开始复兴清迈。称为"把菜入篮 把人入城"

佛历 2325年，卡威拉王和他的弟兄们从南邦带了300人到把商县 南奔市定居，为了聚集更多的人从萨拉维河西部。当他的人足够多了，佛历 2339年卡威拉王带领他们夺回清迈，重建国家和人民都准备从清盛驱逐缅甸,这项壮举卡威拉王被任命为清迈统治。

佛历2347年清迈军队，与曼谷军队，万象，南邦和楠军队的合作，从清盛驱逐缅甸成功. 然后"搬家庭"若诺人和请盛人到其他的城市 如 1.班豪清迈府2.崩萨恕 南邦府3.班东 南府 4.万象府5.苦勃, 拉查部里府6.烧害 ,棒彪, 萨拉部里府 成为"若诺社区"之后，说服景栋王子 带人民来 南塔兰寺旁定居.成为清迈的 泰肯(傣族)社区, 去攻打缅甸城区 和西双版纳城区 。"搬家庭" 湄平河传统文化 在清迈和南奔，每个社区都把他们本村的名字作为自己新成立的社区定居,在清迈和南奔,是多种文化时代.

(5) 清迈社区与西方的早期交流

欧洲市场需要亚洲野生的香料源。葡萄牙,和荷兰,西班牙,殖民第一期时代占领亚洲地区，如印度，印度尼西亚和菲律宾。

工业革命后，英国和法国是新的殖民者。都往亚洲与中国的贸易直到鸦片战争 (Opium War) 。佛历2382至2385年中国必须打开端口给外国租用地区。英国篡夺葡萄牙和法国的印度地区，和夺葡荷兰的差瓦岛地区。英国在佛历 2428攻打缅甸成功，占领缅甸与印度统治。 英国林业公司准备进攻到泰国森林的西部。法国占领越南和往前接近攻略泰国东部边界。

佛历2398年拉玛四世国王与英国，并与其他西方国家类似条约签署商业宝灵条约，使该条约各方与治外法权交易。

在清迈西方林业公司的特许经营区域，有林业公司的社区，英国强迫之下印度和缅甸的林业社区，包括克里斯坦传教士，使得印度教，伊斯兰教，宗教,品种和各种种族，如欧美，缅甸，傣族，痛诉，卡姆，莫文蔚，中国商人，等等 ,这是西方工业文化渗透到泰国清迈社会的期间。

(6) 清迈社区 市政时期

拉玛五世王统治时期，内政部行政管辖的省分为市地区，每一个行政管辖都包括相邻市，而市被分成县，乡，村，具有市政州长作为市级地区的最高权力机构。军队和民官员从中央来管理所有市和地区，下放中央权力给所有市，在所有城市地区建立官员的社区。

但前执政王子的城市，保留了他们的权力，直到他们被授权过期。北部裁决王子群落，那仍然存在此期间，外资柚木公司要和泰国官请求允许,替清迈执政王子。

在市政管理时期 政治，行政，经济,社会,文化和教育方面都按照中央的处方链接到管理中心工作。如取消奴隶，通信系统被开发，特别是电报，铁路和机场，使曼谷和农村更快之间的通信,商业企业遍布全国。西方传教士在清迈的贸易商,教育奠定基础，宗教组织和木材企业，有教会和体育俱乐部作为他们的中心。在此期间，有西方和中国的社区，和中产阶级与他们的学校系统教育社区。

(7) 在二战期间和一战后的清迈社区

佛历 2475年，拉玛七世国王统治时期，中产阶级军用和民用做了一次革命，改变了君主专制政府转变为一个民主宪法君主制政府。中央行政机构分为中央，中央区域省政府和当地政府。取消了市省作为区域枢纽。总督属于内政部。

佛历2484年至2488年第二次世界大战期间。泰国政府,卜 披崩松干 将军总理与日军合作盟友。日军进驻清迈市,有比迪帕依拥博士，在盟国另一边自由泰的领导者，清迈人有记此期间活动。

二战结束后，世界被分成两极共产主和义民主。泰国是一个民主党有美国的领导。美国在泰国曼谷和清迈的角色，如出版物的编写工作,和创建佛教地场.

(8) 清迈医学院社区

从佛历2495 年清迈的中产阶级要求建立清迈大学。卜 披崩松干 将军总理政府 建立了清迈大

学 医学院 佛历2499年，在美国的批准下。佛历 2501年6月是第一批65名学生清迈大学 的医学院在曼谷做准备,医学生从曼谷到清迈2503年12月,清迈医学院有了教师，医生和医学生，在清迈医学院一个社区。

第2部分 泰国国家经济和社会发展计划。

皇家项目,由清迈作为特殊社区。

A. 清迈在国民经济和社会发展计划。

佛历从2504-2559年，国家经济和社会发展计划11计划的大变化.

(1) 第一个发展计划期间。（佛历2504-2509年），2503年3月29日在内阁会议上 沙里塔那拉将军总理（佛历2501-2506年）通过决议，在佛历2507设立清迈大学。

(2) 第二个发展计划期间。（佛历2510-2514年）建立南奔北部工业村，高速公路南邦府 – 清迈到邻康十字路口。建立眉丹灌溉。

(3) 第三个发展计划期间。（佛历2515-2519年）2516年10月14日的事件后，泰国是花开时期，军事停止，企业家成长,泰国社会被分为左和右，右征服与左的结束,在佛历2519年10月6日。民营企业在不断地扩大，清迈机场已经扩大到国际机场，旅游企业正在蓬勃发展。

(4) 第四和第五国民经济和社会发展计划期间（佛历2525-2529年）清迈被指定为北方地区的主要城市,清迈市地区扩大从17.50平方公里扩大至40.216平方公里，移动清迈行政办公到北边。 开始考古发掘，如威宫千，威瑞千。等

(5) 第六国民经济和社会发展计划（佛历2530-2534年）和第七（佛历2535-2539年，是泰国的经济黄金时期,后来被称为"泡沫"时期。清迈已经被开发成商业，服务和旅游中心，在北地区，高层建筑，酒店，商务中心，度假村，农业园，高尔夫球场，和住宅项目 等。变化造成了各种在清迈的问题，破坏了历史文化名城的形象，比如水和空气污染， 垃圾问题，高层建筑，毒品，土地滥用，使得人民和非政府组织(NGO)与政府合作，以解决某些建筑控制条例，法规定了使用地区包括"双城市"的项目，等。

在第七届全国经济和社会计划（佛历2535至2539年，清迈曾举办三大活动： (1) 准备东南亚运动会 第一十八届（18th SEA GAME1995， (2) 准备为庆祝700清迈的周年基金会佛历2539年， (3) 准备为庆祝五十周年纪念登基王位，在佛历2539年。

在泰国社会自10月14日形成的人，获取有助于加强新媒体，权力抵制军力2535年5月，并一直在积极推动政治改革所造成的宪法2540 对每一次在清迈该项目的攻势。佛教僧侣和学者参加了公众。它有权否决某些项目的权力。

(6) 在第8届全国经济和社会计划（佛历2540至2544年）到现在第11届全国经济和社会计划结束（佛历2555至2559年）

是泰国社会的十年经历了全球经济衰退,最困难的自然灾害，如海啸（佛历2547年12月26日，最大的洪水（佛历2554年10月-12月）和旱灾（佛历2559）等。政治变化成了两派的广泛和持续,佛历2540有了两次政变,（2549年7月19日，和2557年5月22日，由美国监管措施导致加速恢复民主国家。

然而，在这十年间（佛历2540-2550）作为赢得选举的政党的领袖，而在两个清迈人首相，一名是清迈的姑爷，所以北部区域 和清迈城市 比其他城市 该项目的开发。

B. 清迈皇家项目特殊的地区。

虽然政府有不同的国民经济和社会发展计划，国王普密蓬阿杜德陛下有他自己的特殊项目领域，从佛历2496开始。在佛历2512国王拉玛九世已经成立了皇家项目 (1) 提升小山部落人民的生活水平， (2) 消除嗜植物（鸦片）的种植， (3) 保持上行所有这些水的资源，都是国王主动的项目。

现在大约有4000项目是国王启动的项目，在北部地区38研发中心，占地476村集群，在位于北部省份的高地，包括在清迈27个中心，清莱7个中心，湄宏顺2个中心，南奔1中心和在帕尧一中心，占地1553625莱（1 莱=1,600 平方米）。

清迈皇家项目是一个"特殊地区"，由国王陛下的仁慈发起的，这将既在平原和高地的人们给予极大的好处，在60年的运营工作从佛历2496年来，国王去过每一个皇家项目地区。

第三部分清迈"下一轮十二生肖循（Next Zodiac Cycle）"

立足关于保护和开发项目的数据，请迈60周年生肖期间（佛历2559）和技术的发展，可以估算清迈下一个站，如下所示：

A. 在十二生肖周期60周年期间所要作的保护项目

(1) 城市已被登记为世界遗产。

清迈近720周年期间，清迈已被列入审议为世界遗产,如果联合国教科文组织世界遗产委员会审议通过,清迈是一个已经注册为世界遗产城市。需要保持国家的遗产，按照既定的程序。

(2) 大学城市（大学城）。

据世界遗产委员会的主持下，保持清迈旅游业计划。为了保持历史遗产,城市是博物馆（开放博物馆）,将它可以链接学校课程和媒体, 其中一部分将被安排为3维系统，通过电脑或移动乐器呈现,城市地区将是学习的地方,以下使用便携式设备，智能手机的一个大学城市（University Town），围绕学习清迈的历史。

(3) 推广使用自行车。

促进自佛历2558年在国内使用的自行车，大约清迈自行车俱乐部有网络相结合,和公共交通系统的发展,让更多人们来使用自行车。

(4) 水的来源吉祥

当曼莱王创建清迈城市时,发现水的来源吉祥，，有4个吉祥源水的位于 (1) 素贴山 (2) 滔平河 (3) 滔卡河 (4) 东北部大湖或农宝湖4，所有这些都将保留项目下保护和维持。

(5) 装修 孔垄威告老古城公园地区。

佛历2559年初，美术部已经进行发掘,和挖掘考古区孔垄威告老古城公园地区，已被用作"监狱"，从国王拉玛五世统治时期，不久会有所改善这个地区按照计划的实施。

(6) 绿色地区镇

清迈城的绿色化面积将增加。

(7) 神圣领域中的魔法森林

素贴山和素贴山脚下被称为"魔法森林"，有许多神圣地区的文物，有考古发掘和挖掘之一，以后这里会成为学习历史的地区，其中的一部分做为3维系统在电脑或移动仪器，如果有推动做为计算机图形（3维）的每一个历史地区。

(8) 老年人护理

保留持续多久的清迈旧城市，所要求老年人的护理系统。

(9) 教育体制改革。各级教育系统必须具有本地社区的故事。慷慨与东盟地区所有国家的历史和文化研究。

(10) 清迈北区科技园 (Northern Science Park)

建筑办公楼在国家公园素贴-补威 清迈大学 滔嗲农场旁边,开发了私人企业部门2形式 (1) 基础结构和公共设施服务为私人研究和开发活动，(2) 将通过科学，技术和创新活动民营科技的手段，与将推动研究和开发项目活动。

B. 清迈60周年生肖循环,发展项目的过程中。

1. 建设高上涨和商业建筑都在城市的每一个角落增加;很多新屋变小（模块化生活）出租共享办公室，或出租房屋（共同生活）。

同时，农业区减少，变品质的发展，需要对知识和信息密集的（知识和信息密集型）。包括有机产品或有机作物和冬季植物品等，产生更高的价值随着市场的需求。

2. 公路网彻底联系起来，在本地和全国省际和国际。

泰国拥有东盟国家之间的通路径5条路线， 经过17个亚洲国家的亚洲公路（AH）路线的道路网络，冲过泰国12路线。

3. 轨道交通铁路系统的发展，火车和铁路运输系统

从佛力2558年，政府计划继续改善铁路系统。来自中国的补助金日本和欧洲参加行动。当所有的项目，包括曼谷 - 清迈。通过铁路和有轨电车系统完整的旅行和运输方便。

4. 清迈国际机场，在第5届全国经济和社会计划（佛历2525至2529年）和6号经济和社会发展计

划（佛历2530年至2534年），清迈国际机场成为国内和国外欢迎游客的主要入口。

现在清迈城市在与机场周围扩大，每天从早上6.00到凌晨 02.00 有70多个航班在清迈国际机场起降。 旧机场区发现太小无法达到区域的航班中心，需要一个大的地区来创建一个新的国际机场,这将与清迈未来下一轮的十二生肖循环之际。

5. 清迈的轨道交通系统

佛历 2559年，清迈城市政再次开发公交车，与游客和当地居民服务，这是在未来很发达操作小巴。当清迈居民拥有公共交通系统的日常去上班，骑着自行车或摩托车在公共汽车站有安全停车场，汽车和摩托车在道路上可能会减少。

6.政府系统门户商务，联系政府办公室，通过电脑的应用程序只需用指尖触摸,在智能手机类型便携设备上.

C. 东盟共同体

今年2559年泰国已进入东盟共同体和成会员，包括10个国家，分别是泰国，缅甸，马来西亚，印度尼西亚，菲律宾，新加坡，文莱，越南，老挝，柬埔寨，只剩东帝汶还没有成会员。所有国家都需要一起向前在东盟宪章下（ASEAN Charter）。

D. 信息技术的进步,这已经发生在现在 和未来的企业。

佛历2530的年代，清迈达到700周年之前

信息技术的新浪潮电子基础设施（Electronic Infrastructure）6 个，（Interactivity）互动性（Mobility）调整（Convertibility）连接在一起。（connectivity）和可用任何地方（Ubiquity）和全球化（Globalization）融入泰国社会和清迈。

(1) 清迈达到700年以后（佛历1839至2539年），大型计算机已经减小的规模和更高的性能,公司在技术研发的竞争，作为一个操作系统软件，移动智能手机，研究和技术开发在挑战性和困难下。

(2) 通信技术 佛历2559年是泰国启动4G服务一年，四种时尚（1）移动互联网用户数产生在2559年底将增加50万人（2）手机屏幕正在成为电视屏幕，有更多的在线看媒体。（3）未来会有 移动商务和社交商务的发展。（4）出生O2O服务和扩大业务的机会，从联机到脱机。使用在线媒体推高线顶级销售。大众媒体将进一步发展为5 G，为用户能接收信息，进入高端互联网和视频，智能手机和智能家居 技术用于经由便携式设备类型智能手机来控制家用设备

(3) 佛历 2559年，发生新的技术趋势。基础设施，如集成的即时（融合基础设施）这降低了硬件的复杂性，减少数据管理信息障碍中心 还可以让用户体验到创新的软件 旨在优化信息技术系统的运作的组织 更快 降低的成本。

(4) 商务银行和技术的投资（金融技术）

是指在企业财务通信技术应用。银行和投资这使得它更有效率.

清迈"下一轮十二生肖循环"（Next Zodiac Cycle）是清迈人的"新希望" 700年和720年代，历史文化名城的复兴需要30年的时间，成功和保持历史资本，通信和控制一切与现代技术，为"慢社会生活和超速的文化通信"。

E. 第十二届国民经济和社会发展计划（佛历2560至2564年）

F. 泰国 4.0

แปลเป็นภาษาจีน
โดย เพชร ชีวันกิญโญ
(ภาพโดย: สมโชติ อ่องสกุล)

ดัชนี

ค

โครงการ
- กระเช้าลอยฟ้า 266
- กระตุ้นเศรษฐกิจ 250
- กองทุนหมู่บ้าน 240
- ขยายถนนซุปเปอร์ไฮเวย์ 268
- ขุดค้นศึกษา 237
- ขุดแต่งและบูรณะเวียงกุมกาม 241
- ขุดแต่งและปรับภูมิทัศน์วัดเจ็ดยอด 242
- ขุดลอกคูเมือง 241
- ขุดลอกแม่น้ำปิง 244
- เงินกู้ 234
- ถนนคนเดินท่าแพ 244
- เพื่อรองรับงานกีฬาซีเกมส์ 229
- ปรับปรุงพื้นที่ข่วงเวียงแก้ว 361
- ปรับปรุงศาลากลาง 234
- ปรับปรุงสนามบิน 244
- พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว 230
- เพื่อการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ 391
- ฟื้นย่านวัฒนธรรมวัดเกต 249
- เมืองแฝด 225
- วางแผนพัฒนาสร้างเมืองใหม่ 223
- ศูนย์ประชุมและแสดงสินค้านานาชาติ 246
- สนองดำรินายกรัฐมนตรี 241
- สร้าง Science Park 247
- สร้างโครงข่ายถนน 238
- สร้างตลาดกลางสินค้าเกษตร 246
- สร้างถนน สะพานลอย และทางลอด 252
- สร้างพิพิธภัณฑ์พื้นถิ่น 249
- สร้างศูนย์ส่งเสริม 247
- สร้างสนามบินนานาชาติ 378
- สร้างหอประวัติศาสตร์ 249
- สร้างหอภาพถ่าย 249
- สวนสัตว์กลางคืน 244
- หนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล 240
- หลักประกันสุขภาพ 240
- อุทยานวิทยาศาสตร์ 370

โครงการหลวง
- ยินทนนท์
- อ่างขาง 323
- ห้วยเลี้ยว 325
- ห้วยส้มป่อย 324
- ห้วยแด้ง 328
- ห้วยลึก 322
- ห้วยโป่ง 327
- ห้วยน้ำริน 327
- ห้วยน้ำขุ่น 327
- หมอกจ๋าม 323
- หนองหอย 324
- หนองเขียว 234
- สะโงะ 327
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ 326
- แม่แฮ 322
- แม่หลอด 324
- แม่สาใหม่ 322
- แม่สะเรียง 328
- แม่สะป๊อก 323
- แม่สาน้อย 328
- แม่แพะ 326
- แม่ปูนหลวง 327
- แม่ทาเหนือ 322
- แม่โถ 325
- ม่อนเงาะ 325
- พระบาทห้วยต้ม 328
- ผาตั้ง 327
- ป่าเมี่ยง 322
- ปางตะ 326
- ปิงค่า 329
- บ้านปางอุ๋ง 323
- ทุ่งหลวง 322
- ทุ่งเริง 325
- ทุ่งเรา 325
- ตีนตก 325
- ขุนวาง 321
- ขุนแปะ 324
- วัดจันทร์ 323

ช

ชุมชน
- 12 สิงหา 302
- 5 ธันวา 290
- การเคหะเชียงใหม่ 309
- การเคหะหนองหอย 1 311
- การเคหะหนองหอย 2 311

กำแพงงาม 291
กู่คำ 307
ขนส่งซอย 9 303
ช่วงสิงห์พัฒนา 280
ควรค่าม้า 288
คูปุ๋ลุน 286
เจดีย์ปล่อง 289
แจ่งหัวลิน 286
ใจแก้ว 302
ชัยมงคลบ้านเม็ง 292
ช้างคลาน 291
ช่างฆ้อง 293
ช่างแต้ม 284
เชียงมั่น 278
เชียงยืน 280
เชียงใหม่แลนด์ 299
ต้นขาม 305
ทรายมูลเมือง 300
ทานตะวัน 287
ท่าสะต่อย 303
ทิพย์เนตร 295
ทิพย์รัตน์วิลล่า 298
บวกหาด 287
บ้านเด่นสามัคคี 308
บ้านท่อ 276
บ้านแพ่ง 279
บ้านแพะ 305
บ้านวัดเกต 307
บ้านสันป่าข่อย 307
บ้านฮ่อม 301
ป่าตัน 277
ป่าบง 281
ป่าเป้า 278
ป่าพร้าวนอก 295
ป่าห้า 285
ผีปาน 312
ผีมด 312
ผีเม็ง 312
ผีและชุมชนเทพ 312
พวกแต้ม 288
พวกเปียร่วมใจพัฒนา 292
พัฒนาบ้านกู่เต้า 277
ฟ้าใหม่ประตูก้อม 296
ฟ้าฮ่าม 310
มงฟอร์ตวิลล่า 310
เมืองฉัง 276
เมืองสาตรน้อย 304
เมืองสาตรหลวง 303
แม่ชิง 290
แม่หยวก 276
ร.7 พัน 1 304
รถไฟสามัคคี 302
ระแกง 294
ดอยเคราะห์ 292
ล่ามช้าง 278
วัดชมพูช้างม่อย 281
วัดเชตวัน 281
วัดดาวดึงษ์ 297
วัดธาตุคำ 295
วัดนันทาราม 297
วัดผ้าขาว 298
วัดพระเจ้าเม็งราย 289
วัดพันอ้น 294
วัดโลกโมฬี 284
วัดศรีดอนไชย 300
วัดศรีปิงเมือง 291
วัดศรีสุพรรณ 296
วัดหมื่นเงินกอง 287
เวียงทอง 300
ศรัทธาวัดเมืองกาย 309
ศรัทธาวัดหัวฝาย 293
ศรีปันครัว 306
ศรีมงคล 277
ศรีสานนา 279
ศรีวิชัย 284
ศรีสร้อยทรายมูล 305
ศาลาแดง 290
สวนดอก 283
สันนาคุง 301
สามัคคีพัฒนา 285
หนองประทีป 306
หนองป่าครั่ง 308
หนองเส้ง 309
หนองหอย 308
หมื่นตูม 297
หมื่นสารบ้านวัวลาย 296
หมู่บ้านเทียมพร 277
หมู่บ้านอุ่นอารี 280
หลิงกอก 282
อินทนิล 287
อินทรนุรักษ์ 299
เอราวัณ 286
เอื้ออาทรป่าตัน 283

แสตมป์ร่วม งานสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี พ.ศ.2539 และ ตราสัญลักษณ์งานสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี

คณะอนุกรรมการดำเนินงานด้านตราสัญลักษณ์ แสตมป์และเหรียญกษาปณ์งานสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี มี ตร.มรว.รุจยา อาภากร เป็นประธาน ราชพัสดุจังหวัดเป็นรองประธาน คณบดีคณะวิจิตรศิลป์ ผอ.สำนักงานการสื่อสารไปรษณีย์เขต 5 หัวหน้าหน่วยศิลปากรที่ 4 (เขมชาติ เทพไชย) ผอ.การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเชียงใหม่ ประชาสัมพันธ์จังหวัด สามารถ ศิริเวชพันธุ์ (ถึงแก่กรรมแล้ว) วัลลภ แม่นย่า (ถึงแก่กรรมแล้ว) อินสม ปัญญาโสภา ตรัสวิน จิตติเดชารักษ์ จุลทัศน์ กิติบุตรและ สมโชติ อ่องสกุล เป็นอนุกรรมการ เรวัฒน์ วงษ์ชัย เลขานุการ วิราชินี คำชมภู ผู้ช่วยเลขานุการ ร่วมกันออกแบบแสตมป์งานสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี 1 ชุดจำนวน 4 ภาพเสนอต่อการสื่อสารแห่งประเทศไทย ดังนี้ (1)**ภาพเจดีย์วัดเชียงมั่น** ซึ่งบริเวณที่ตั้งเคยเป็นหอนอนของพญามังรายปฐมกษัตริย์ราชวงศ์มังราย (2)**ภาพประติมากรรมรูปเทวดาปูนปั้นผนังสถูปวัดเจ็ดยอด** ซึ่งถือเป็นยุคทองของศิลปล้านนา (3)**หน้าแหนบวัดพันเตา** ซึ่งมีลวดลายในโครงสามเหลี่ยมประกอบด้วยนกยูงอยู่ตรงกลาง ยืนเหนือรูปมอม พาหนะของเทพปัชชุนนะ กรอบขุ่มมีรูปวานรแบกตัวลวง 2 ตัวทั้งสองข้างซึ่งตัวลวงใช้หางค้ำรูปปราสาท บนยอดปราสาทมีนกฮูกส่วนฐานมีหงส์ยืนสองข้าง (4)**สัตภัณฑ์** ซึ่งเป็นเชิงเทียนบูชาพระประธาน มีความหมาย 2 อย่างคือทิวเขาทั้ง 7 รอบเขาพระสุเมรุ และพุทธปรัชญา เช่นโพชฌงค์ 7 และ คณะกรรมการได้จัดประกวดตราสัญลักษณ์งานสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี มีผู้ส่งภาพเข้าประกวดจำนวน 158 ภาพ ได้ผู้ชนะเลิศคือนายพนม บุญศิลป์ สังกัดฝ่ายศิลปะและออกแบบ กองกษาปณ์ กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง ภาพตราสัญลักษณ์ประกอบด้วยรูปเจดีย์ข้างและตัวเลข 700

แสตมป์ร่วม งานสมโภชเชียงใหม่ครบ 60 รอบนักษัตร พ.ศ.2559 และตราสัญลักษณ์งานสมโภชเชียงใหม่ 720 ปี 60 รอบนักษัตร

นายวิบูลย์ เสรีชัยพร ผู้จัดการฝ่ายตลาดตราไปรษณียากร บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัดได้ประสานงานผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ และบุคคลในจังหวัดได้จัดประชุมระดมความคิดที่ห้องประชุมสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เมื่อวันที่18 พ.ย.2558 จากนั้นได้นำข้อมูลให้ ฝ่ายออกแบบของบริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด ได้แบบตราไปรษณีย์เป็นที่ระลึก โอกาสสมโภชเชียงใหม่มีอายุครบ 60 รอบนักษัตร 720 ปีตั้งแต่ พ.ศ.2559 ขณะเดียวกันจังหวัดเชียงใหม่ได้จัดประกวดตราสัญลักษณ์งานสมโภชเชียงใหม่ ครบ 60 รอบนักษัตร มีผู้เสนอ 39 รายจำนวน 54 แบบ ผู้ชนะเลิศคือนายชอน พิมสิมานนท์ (เกิด พ.ศ.2529)กราฟิกดีไซน์ชาวชัยภูมิ

CHIANG MAI 60th ANNIVERSARY OF ZODIAC CYCLE (1296-2016)

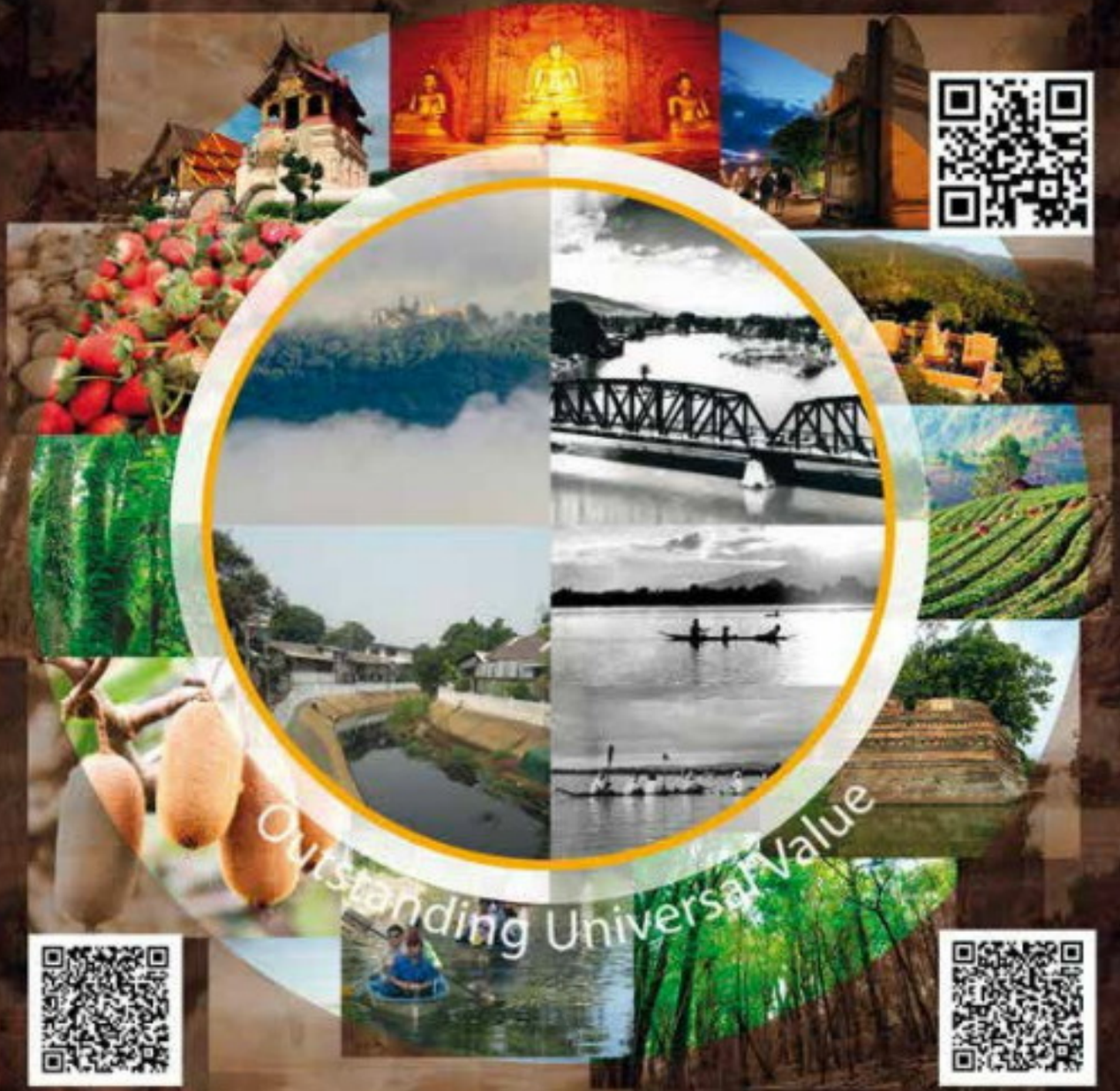

เอกสารวิชาการล้านนาศึกษาลำดับที่ 12
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
จัดพิมพ์
โอกาสงานสมโภชเชียงใหม่ครบ 60 รอบนักษัตร (พ.ศ. 1839-2559)

โดย: สำนักงานพัฒนาพิงคนคร (องค์การมหาชน)
เลขที่ 456 หมู่ที่ 1 ต.ช้างเผือก อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50300
โทร. 053-920000 โทรสาร 053-920002 • www.pinkanakorn.or.th

ISBN 978-616925723-3
9 786169 257233